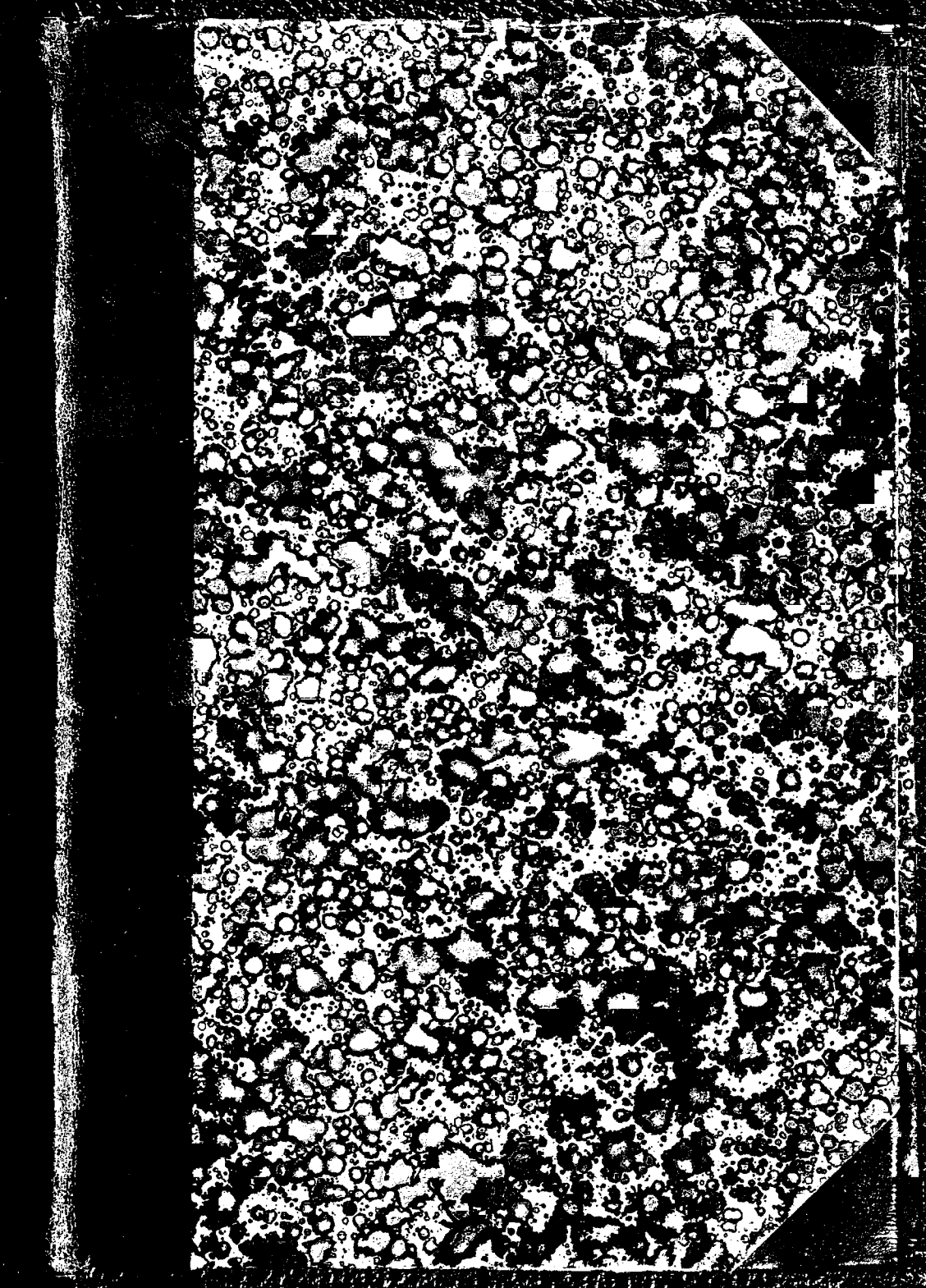

CHR. JUSJONG
BOGBINDER
- AARHUS -

TIDSSKRIFT
FOR
LANDØKONOMI

UDGIVET AF
DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF
H. HERTEL

1920

KØBENHAVN
AUGUST BANGS BOGHANDEL
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1920

INDHOLD.

	Side
Landbruget i 1919. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	1
J. Brink Lassen. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	37
Lysets Indvirkning paa Hønsenes Æglægning. Af Konsulent <i>W. A. Kock</i>	39
Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet den 17. December 1919	41
Ny Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	43
Udkomne Bøger	46
Mindre Meddelelser:	
Høstarealet 1919	47
Betænkning fra det af Landhusholdningsselskabet nedsatte Udvalg til Fremme af Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Vanding	49
Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 17. December 1919	81
Befrugtningspørgsmaalet indenfor Hønsæavl. Af Konsulent <i>W. A. Kock</i>	96
Mindre Meddelelser:	
Kammerherre Carl Bech	98
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	98
Bretlands Indførsel af Landbrugsprodukter 1917, 1918 og 1919	99
Landejendomssalg og Ejendomspriser i 1918	99
Kammerherre Carl Bech. Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	101
Betænkning fra det af Landhusholdningsselskabet nedsatte Udvalg angaaende Uddannelsen af Husholdningsselever	106
Landhusholdningsselskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i Frihavnen 1919. Af Inspektør <i>James Høyer</i>	116
Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 17. December 1919 (sluttet).....	126
Udkomne Bøger	150

VI

	Side
Mindre Meddelelser:	
Foredrag i Landhusholdningsselskabet	151
Landbrugsskolernes Elevaltal	151
Landbrugsundervisningen ved Landbohøjskolen	152
Oprettelsen af Statshusmandsbrug	152
Resultater af Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold i	
Regnskabsaaret 1917—18. Foredrag i Landhusholdningsselskabet den 28. Januar 1920 af Professor <i>O. H. Larsen</i>	153
Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet den 3. Marts 1920	190
Kapitelstakster for 1919	194
Udkomne Bøger	196
Korthornsavlens Betydning for Landbruget og dens Ledelse. Fore-	
drag i Landhusholdningsselskabet den 18. Februar 1920 af	
Konsulent <i>H. Duborg</i>	197
En interessant Farm for Hønserridrift i Amerika. Af Konsulent	
<i>W. A. Kock</i>	219
Bog anmeldelse. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	222
Udkomne Bøger	225
Mindre Meddelelser:	
Grosserer <i>Busck</i>	227
Præsidentvalget i Landhusholdningsselskabet	228
Ude og Hjemme. Rejseindtryk. Foredrag i Landhusholdnings-	
selskabet den 3. Marts 1920 af Forpagter <i>Chr. Sonne</i>	229
Frederik Kølpin Ravn. Af Laboratoriebestyrer <i>Harald R. Chri-</i>	
<i>stensen</i>	261
Dansk Landbolovgivning efter 1849. Foredrag i Landhushold-	
ningsselskabet den 24. Marts 1920 af Forst. <i>S. C. A. Tuxen</i> .	265
Planteavl i 1919. I. Af Professor <i>O. H. Larsen</i>	284
Mindre Meddelelser:	
Udvalget til Gedeavlens Fremme	299
Kreaturholdet i forskellige Stater	300
Mælkeribruget i Danmark 1919. Af Professor <i>B. Bøggild</i>	301
Planteavl i 1919. II. Af Professor <i>O. H. Larsen</i>	329
Sekretær <i>A. P. Jensen</i> . Af Kontorchef <i>H. Hertel</i>	344
Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet	346
Udkomne Bøger	348
Husdyrbruget 1919. Af Forstander <i>N. Bredkjær</i>	349
Hestene 1919. Af Statskonsulent <i>Aug. Kjær</i>	368
Leopold Helweg. Af Redaktør <i>Carl Mariboe</i>	388
Udkomne Bøger	394
Mindre Meddelelser:	
Kreaturbestanden i Nordfrankrig	395
Danmarks Mejeri-Drifts Statistik	895

VII

	Side
Udførselen af kondenseret Mælk fra de Forenede Stater i	
Nordamerika	396
Landbrugsproduktionens Værdi i de Foren. Stater i Nord-	
amerika	396
Landbolove. Af Justitsraad <i>H. Wulff</i>	397
Statskonsulenternes Indberetninger I—IV	415
Bogameldelse. Af Forstander <i>J. C. Overgaard</i>	432
Udkomne Bøger	437
Mindre Meddelelser:	
Om Salget af Landejendomme 1910—17	439
Statskonsulenternes Indberetninger V—IX	441
Bestyrelsesmødet i Landhusholdningsselskabet den 7. Oktbr. 1920	470
Generalforsamlingen i Landhusholdningsselskabet den 7. Oktober	
1920	472
Bogameldelse og udkomne Bøger	489
Mindre Meddelelser:	
Landhusholdningsselskabet og Finanslovforslaget for Aaret	
1921—22	491
Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium	492
Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1919—20. Af Afdelingschef	
<i>H. Hansen</i>	493
Generalforsamlingen i Landhusholdningsselskabet den 7. Oktober	
1920 (sluttet)	513
Statskonsulenternes Indberetninger X	533

REGISTRE.

a) Emner.

	Side
Arbejderforhold i 1919	23
Bech, Carl, Kammerherre.....	98, 101
Befrugtningspørgsmaal indenfor Hønsæavl	96
Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet.....	41, 190, 470
Betænkning fra det af Landhusholdningsselskabet nedsatte Ud- valg til Fremme af Jordens Grundforbedring	49
Betænkning vedrørende Uddannelsen af Husholdnings elever	106
Bjergaard, Hans Jensen. Mindesten for —,.....	145
Bog anmeldelser	222, 225, 432, 489
Bogmarkedet i 1919	28
Bretlands Indførsel af Landbrugsprodukter.....	99
Brink Lassen, J., Forstander	37
Busck, Gunni, Grosserer	227
Collin-Medaljen, Uddeling af —	478
»Danmarks Havebrug og Gartneri til Aar 1919« ved Svend Bruun og A. Lange	489
Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik	395
»Dansk Andels Ægexports Virksomhed i 25 Aar« af W. A. Kock	225
Dansk Landbolovgivning efter 1849	265
Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium	492
Driftsforhold, Landbrugets — i 1917—18	153
Ejendomspriser i 1918.....	99
Faareavl i 1919	15
Fjerkræavl: Befrugtningspørgsmaal i Hønsæavl.....	96
— : Farm for Hønseridrift i Amerika	219
— : i 1919	16
— : Lysets Indvirkning paa Hønsenes Æglægning	39
— : Statskonsulent i —	141

IX

	Side
Foreningsvæsenet i 1919	24
Fond til Landmænds Uddannelse.....	126, 481
Foredrag i Landhusholdningsselskabet ..	98, 151, 153, 197, 229, 265
Forenede Stater i Nordamerika: Landbrugsproduktionen i —...	396
— — — : Udførselen af kondenseret Mælk fra —	396
Forskellige Staters Kreaturhold	300
Frankrig, Kreaturbestanden i Nordfrankrig.....	395
Frøavl en og Frømarkedet i 1919.....	9
 Gedeavl en, Udvalget til Fremme af —	142, 299, 476
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet: i 1919	81, 126
— — — : i 1920	472, 513
Godsejer Hane-Schmidts Testamente vedrørende Bratskov.....	143
Gødningsforsyningen i 1919	11
 Helweg, L., Forsøgsleder	388
Hesteavl en i 1919.....	12, 368, 441, 451
Husdyrbruget i 1919.....	12, 349, 453
Husholdningselever, Uddannelsen af —	106, 192
Husmandsbrug, Oprettelsen af —	152
Hædersbelønninger	140, 516
Høstarealet 1919	47
Høsten i 1919	5, 329
 Indberetninger, Statskonsulenternes — for 1919	415, 441, 533
Internationale Sammenkomster	29
 Jensen, A. P., Sekretær	344
 Kapitelstakster for 1919.....	194
Kontrollen med Korn og Foderstoffer i 1919	116, 133
— — — — i 1920.....	514
Korn- og Foderstofmarkedet i 1919	8
Korthornsavlens Betydning og dens Ledelse.....	197
Kreaturbestanden i Nordfrankrig.....	395
Kreaturholdet i forskellige Stater	300
Kvægavl en i 1919.....	13, 361
 Laboratorium, Dansk Landbrugs- og Handels —	492
Landbolove	397
Landbolovgivning, dansk — efter 1849	265
Landbruget i 1919.....	1
Landbrugets Driftsforhold i 1917—18	153

X

	Side
»Landbrugets Driftslære« af Joh. Jensen.....	222
Landbrugsmaskiner	20, 463, 466
Landbrugsproduktionens Værdi i de Forenede Stater i Nordamerika	396
Landbrugsskolerne i 1919.....	26, 151
Landbrugsundervisningen paa Landbohøjskolen	152
Landejendomssalg og Ejendomspriser	99, 439
Landhusholdningsselskabet og Finanslovforslaget for 1921—22 ..	491
Landhusholdningsselskabet og Sønderjylland	523
Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesmøder	41, 190, 470
Landhusholdningsselskabets Generalforsamlinger ...	81, 126, 472, 513
Landvæsensslærlingenes Lønninger.....	193, 476
Landøkonomisk Aarbog, Udgivelsen af —.....	524
Landøkonomisk Rejsebureau	138, 515
Love, Ændringer i Landhusholdningsselskabets —.....	527
Lysets Indvirkning paa Hønsenes Æglægning.....	39
Læresteder, Landhusholdningsselskabets —	518
 Maskiner og Redskaber	 20, 463, 466
Medlemmer, nye — i Landhusholdningsselskabet	43, 346
Meludvalget	193
Mindesmærke for Kammerherre C. Bech.....	525
Mindesten for Hans Jensen Bjergaard	145
Mælkekondensering m. v.	127, 485
Mælkeribruget i 1919.....	17, 301
 Nye Medlemmer i Landhusholdningsselskabet.....	 43, 346
 Oprettelsen af Husmandsbrug	 152
 Personalefterretninger... 30, 37, 43, 81, 98, 101, 145, 191, 227, 228,	 261, 344, 388
Planteavlen i 1919	284, 329
Plantesygdomme i 1919	6
Præsidentvalg i Landhusholdningsselskabet	191, 228
 Ravn, Fred. Kølpin, Professor	 261
Regeringsforanstaltninger vedrørende Landbruget	2
Rejsebureau, det landøkonomiske —	138, 515
Rejseindtryk. Ude og Hjemme	229
Resultater af Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold i 1917—18	153
 Salget af Landejendomme i 1910—17	 439
Skadedyrs Optræden i 1919	6

XI

	Side
Statshusmandsbrug, Oprettelsen af —	152
Statskonsulenternes Indberetninger for 1919	415, 441, 533
Storbritanniens Indførsel af Landbrugsprodukter	99
Svineavlen i 1919	14, 453
 Testamentet vedrørende Bratskov	 143
Tilsyn med Landhusholdningsselskabets Læresteder	518
 Uddannelsen af Husholdnings elever	 106, 192
Ude og Hjemme. Rejseindtryk	229
Udførselen af kondenseret Mælk fra de Forenede Stater i Nord-amerika	396
Udkomne Bøger	46, 150, 196, 225, 348, 394, 432, 437, 489
Udvalget angaaende Udarbejdelsen af en ny Bogfortegnelse	477
— angaaende Uddannelsen af Husholdnings elever	106, 192, 520
— for Afsætning af dansk Sædefrø	93, 477
— til Fremme af Jordens Grundforbedring	49
— Gedeavlens Fremme	142, 299, 476
»Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold« ved O. H. Larsen og Iv. Dokken	432
 »Vandudvalgets« Betænkning	 49
 Ændringer i Landhusholdningsselskabets Love	 146

b) Forfattere.

Balle, N., Statskonsulent	466
Brask, Th. J. —	415
Bredkjær, N., Forstander	349
Bøggild, Bernhard, Professor	301
 Christensen, Harald R., Laboratorieforstander	 261
— , Anton, Statskonsulent	463
 Duborg, H., Konsulent	 197
 Hansen, A. P., Statskonsulent	 420
— , Fred., —	533
— , H., Afdelingschef	493
Hertel, H., Kontorchef	1, 37, 101, 344
Hørlyck, N., Statskonsulent	423
Høyer, James, Inspektør	116

XII

	Side
Kjær, Aug., Statskonsulent	368, 451
Kock, W. A., —	39, 96, 219
Larsen, O. H., Professor	153, 284, 329
Mariboe, Carl, Redaktør	388
Mørkeberg, P. A., Statskonsulent	453
Overgaard, J. C., Forstander	222, 432
Pedersen, N., Statskonsulent	428
Schwarz-Nielsen, J. C. A., Statskonsulent	441
Sonne, Chr., Forpagter	229
Tuxen, S. C. A., forhv. Forstander	265
Wulff, H., Justitsraad	397

c) Billeder.

Bech, Carl, Kammerherre	100—101
Brink Lassen, J., Forstander	37
Helweg, L., Forsøgsleder	388
Jensen, A. P., Sekretær	344
Ravn, Fred. Kølpin, Professor	261

Landbruget i 1919*).

Af Kontorchef *H. Hertel*.

Ved Udgangen af Aaret 1918 haabede man, at Vaabenstilstanden den 11. November efter Verdenskrigens Kampe vilde blive fulgt af Fredsslutningen i første Halvdel af 1919, og at rolige, normale Forhold for vort Landbrug efterhaanden vilde indtræde. Men endnu, da dette skrives, venter Fredstraktaten paa Underskrifterne, og selv om Landbrugets Forhold har bedret sig noget, er de dog langt fra normale, og det kan forudses, at før dette indtræffer, vil der hengaa langt længere Tid end ventet. Men har 1919 end været besværligt for dansk Landbrug, var Vanskelighederne dog mindre end de nærmest foregaaende Aars, og det kan nu ses, at Landbruget er gaaet ud af de uhyre vanskelige Forhold, Verdenskrigen bragte det i, uden at der er sket uoprettelig Skade. Intet er raseret til Grunden, hvad der er nedrevet kan forholdsvis hurtigt opbygges, og det kan med stor Tilfredsstillelse siges, at vort Landbrug med Kraft vil kunne fortsætte sit Arbejde og helt komme paa ret Køl, naar Transport- og Afsetningsforhold, Tilførsler m. v. efterhaanden bedres og Resterne af de sidste Aars Tvangssystem forsvinder.

*) Oversigten sluttet den 21. December 1919.
Tidsskrift for Landøkonomi 1920.

Som i de foregaaende Aar er der ogsaa i 1919 udsendt en Række Bekendtgørelser vedrørende Fastsættelse eller Ophævelse af Maksimalpriser, Rationering, Fodringen, Udførselsforholdene m. v. Der er med andre Ord vedblivende grebet regulerende ind i Landbrugets Forhold, og andet var ikke at vente under de stadig herskende abnorme Tilstande. Tendensen er imidlertid afgjort gaaet i Retning af at stille Landbruget mere frit i dets Dispositioner, hvor det ansaas for foreneligt med *salus publica*. De foregaaende 5 Aarsoversigter er indledede med en ret udførlig Omtale af Regeringsforanstaltningerne i det forløbne Aar, men der er næppe Grund til at komme nærmere ind paa disse for 1919's Vedkommende, da ikke faa af de i Aarets Løb først tagne Bestemmelser senere blev ændrede eller ophævede. Idet der henvises til de i Landbrugsbladene givne ugentlige Meddelelser om de trufne, ændrede og ophævede Foranstaltninger, skal her kun følgende fremhæves:

En Række Bekendtgørelser ophævede efterhaanden Udførselsforbudene for Heste, Føl og Plage, Hornkvæg, Faar og Geder, Landbrugs-Maskiner og -Redskaber, Horn, alle Slags Haar (undtagen Hestehale-, Manke- og Kohalehaar), Humle, Hvidkaal, alle Slags Foderroer, Okse- og Faaretalg, Kassein i tørret Tilstand, Kalvemaver, Træ- og Bærfrugt i frisk og tørret Tilstand, en Del Frøsorter, Hjorte- og Gedeskind, Lyng m. v.¹⁾. Endvidere bortfaldt fra Tid til anden Forbudene mod: Slagtning af Lam, Udløveling af Benmel og anden fosforsyreholdig Gødning, Tørring og Konservering af Grøntsager og Sukkerroefald, Fyring af Halm under Dampkedler, Formaling af

*) Nu, da dette skrives, er det derimod forbudt at udføre: Foderstoffer, Korn, Mel og Gryn, Kartofler, Margarine, Svinefedt til Spisebrug, Kød og Slagteaffald af Svin, Konserves, Pølser m. m., Æg, Smør, Fløde, Mælk, Ost, levende Svin, Fjerkræ i levende og slagtet Tilstand, Vildt, Sukker, Cikorieodder, Træ- og Bærfrugt (dog med enkelte Undtagelser), Grøntsager (Gulerodder og Hvidkaal maa dog udføres), Frø (dog med forskellige Undtagelser), Uld, Huder og Skind, Naturgødning, Kunstgødninger og endnu enkelte Produkter.

Havregryn m. m. Fremdeles ophævedes Bestemmelserne angaaende Høstbindegarn, Handelen med Uld, Talg, Bælg-sæd, Kartoffelmel, Frø m. v., Udlevering af Foderkager og Foderblandinger og Køb og Salg af Saasæd fra Jordbruger til Jordbruger og fra denne til Landboforening, endvidere Maksimalpriserne paa Smør, Gødningstoffer, Frø, paa Foderkager og Foderblandinger, Majs, udenlandsk Havre, Foderbyg og Klid m. v., for saa vidt angaar Partier, som ankommer til andre end til Centralkontoret for Import af Foderstoffer. For Foderstoffer, der i Henhold til § 6 a i Kornloven af 19. September 1919 skal anvendes til Ombytning med Hvede og Rug, blev der i Oktober fastsat en Række Maksimalpriser: Majs, udenlandsk Byg og Hvedeklid 32 Kr. pr. 100 kg, 43 pCt.'s Bomulds- og Jordnødkager 49 Kr., Soyakager 50 Kr. osv. For Salg af dansk Vaarsæd, der er afleveret til Statslager i Henhold til Kornlovens § 2, er Udsalgsprisen til Jordbrugerne 32 Kr. pr. 100 kg. Ved Salg af Foderstoffer, som Centralkontoret har faktureret før Kornlovens Ikrafttræden og som derfor maa sælges i fri Handel, gælder vedblivende de tidligere fastsatte Maksimalpriser.

Opfodring af og al Handel med Rug og Hvede af Høst 1919 er forbudt, og de 2 Kornsorter skal afleveres til Statens Lagre til de i Kornloven bestemte Priser, der retter sig efter Prisen paa den til Ombytning indførte Majs, dog ikke under 30 Kr. pr. 100 kg. Byg, Havre og Blandsæd af enhver Art, der ikke i Henhold til særlige Bestemmelser i Kornloven skal afgives, kan derimod omsættes i fri Handel og til fri Priser. Maksimalpriserne paa det ikke rationerede Flæsk, Smør og Mælk er bortfaldne. Af det første Levnedsmiddel er der rationeret hver Person 200 g ugentlig, ellers er der fri Handel, og et af Svin slagterierne og Ministeriet nedsat Udvalg fastsætter en ugentlig Svinepris. Ogsaa med Smør, Mælk og Æg er der fri Handel paa Hjemmemarkedet, medens Bestemmelserne vedrørende Udførselen endnu gælder. Hver Uge fastsætter Smørnoteringsudvalget et Afregningstal for Smør

og Mælkenoteringsudvalget et for Skummetmælk og Sød-mælk.

Ernæringsraadet, der blev nedsat i Henhold til Kornloven af 3. August 1917, afsluttede sin Virksomhed i Løbet af Efteraaret. Det ledede Udførelsen af de Foranstaltninger, som var nødvendige for at fremskaffe det Korn, Staten havde Krav paa, og fordele de Varer, det kom i Besiddelse af, paa rette Maade til Befolkningen. Ligeledes blev der tillagt Raadet andre Hverv med Hensyn til Fordeling af Levnedsmidler og Foderstoffer. Under Raadet sorterede 21 Amtsnævn. Det staaende Landbrugsudvalg er ligeledes blevet ophævet. Det var nedsat i 1917 med den Opgave at være raadgivende for Regeringen i Spørgsmaal vedrørende Landbruget under Krigen og bistaa Indenrigsministeriet ved Gennemførelsen af Kornlovene af 3. August 1917 og 20. Marts 1918.

I Henhold til Kornloven af 19. September 1919 er det sidste Udvalg blevet afløst af Kornudvalget, der skal bistaa Ministeriet med Lovens Administration; det bestaar af 7 Medlemmer, hvoraf 3 vælges af Landboforeningerne, 3 af Husmandsforeningerne og 1 af Andelsselskaberne. I Stedet for Ernæringsraadet er traadt Statens Brødkornsadministration, der har til Opgave paa Indenrigsministeriets Vegne at lede Arbejdet vedrørende Fremskaffelsen, Lagringen, Fordelingen og Anvendelsen af Brødkorn af Høst 1919 samt Ombytningen af dette med Foderstoffer. Den bistaas herved dels af et Amtsnævn i hvert Amt (Formand: Amtmanden), dels af kommunale Nævn paa 3 Medlemmer, valgte af Kommunalbestyrelserne. Brødkornsadministrationen har følgende Sammensætning: Professor *H. Møllgaard*, Formand, Direktør for Jysk Andels-Foderstofforretning *Chr. Nielsen*, handelskyndigt Medlem, og Statskonsulent *K. Hansen*, landbrugskyndigt Medlem.

Gaar man efter denne summariske Oversigt over til en Fremstilling af Aarets forskellige landøkonomiske For-

hold er der om Høstudbyttet af Korn, Halm og Hø at meddele*), at Hveden har i Gennemsnit givet et Udbytte af 32 Dobbelcentner pr. ha mod 30.3 i 1918 og 29.9 i Gennemsnit for Aarene 1909—13. Udbyttet var betydelig bedre paa Øerne end i Jylland. Forholdsvis mindre tilfredsstillende var Udbyttet af Rughøsten. For Landet som Helhed avledes 16.7 DCtr. pr. ha (Middelhøst 17.9 DCtr.). Ogsaa for denne Kornsorts Vedkommende var det især Jyllands Høst, der var mindre god. Af Byg høstedes over Middel, nemlig 23.2 DCtr. mod 22.5 i 1909—13. Ogsaa for Byggets Vedkommende var Høsten bedst paa Øerne. Af Havre høstedes under Middel, nemlig 17.8 mod 18.4 DCtr. Paa Øerne var dog Høsten over Middel, i Jylland derimod en Del derunder. Det samme var Tilfældet med Høsten af Blandsæd, som gav et Udbytte af 19.4 DCtr. (paa Øerne 23.8 og i Jylland 15.9) mod i Femaaaret 1909—13: 20.4 DCtr. pr. ha.

Det indhøstede Kærneudbytte var i Millioner Dobbelcentner:

	Øerne	Jylland	Hele Landet	
			1919	1909—13
Hvede	1.36	0.25	1.61	1.48
Rug	1.73	2.06	3.79	4.46
Byg	3.82	1.52	5.34	5.45
Havre	2.67	4.23	6.90	7.80
Blandsæd	2.06	1.73	3.79	3.61
Boghvede	0.00	0.02	0.02	0.02
Ærter og Bælgæd	0.13	0.05	0.18	0.09
	11.77	9.86	21.63	22.91

Det samlede Kærneudbytte er altsaa i 1919 opgjort til 21½ Dobbelcentner mod 19 Mill. i 1918, 15.6 Mill. i 1917 og 20.8 Mill. i 1916. Betragtes Gennemsnitsudbyttet i Femaaaret 1909—13 som normalt, er Kærneudbyttet i Fjor 1.3 Mill. DCtr. under Middelhøst.

Saa vel Udbyttet af Hø som af Halm var i 1919 en Del under Middelhøst, selv om det var betydeligt bedre end i

*) Jvfr. »Statistiske Efterretninger« for 6. December 1919.

de to foregaaende Aar. Af Agerhø er der indhøstet ca. 592,000 Tons mod gennemsnitlig godt 1 Mill. Tons i 1909—13. Noget bedre stiller Forholdet sig for Enghøets Vedkommende, idet Udbyttet er ca. 537,000 t mod 711,000 t i det nævnte Femaar. Halmudbyttet er opgjort til ca. 2.3 Mill t mod 3.5 Mill. gennemsnitlig i 1909—13.

Statistisk Departement har endnu ikke udsendt Meddelelse om Høstudbyttet af Kartofler og Rodfrugter. Saa meget tør vel siges, at de første har givet et godt Udbytte, de sidste et mindre godt, men hvor meget den stærke og vedholdende Kuldeperiode i November Maaned yderligere har forringet Høsten af Rodfrugter foreligger der, nu da dette skrives, ikke autentiske Oplysninger om.

I Henhold til en Meddelelse til Tidsskriftet fra Professor, Dr. phil. *Kølpin Ravn* har de forskellige Brand-Former samt Stribesygge været almindelige i Kornmarkerne, særlig gælder dette om Hvedens Stinkbrand og Byggets Stribesygge, hvilken sidste nu ogsaa synes at blive farlig for Prentice-Bygget. Meldug, Fodsyge og Lyspletsygge er bemærkede i mange Egne i ret ondartet Grad. Runkelroerne og Sukkerroerne blev i Foraaret stærkt medtagne af Rodbrand, henimod Sommerens Slutning af Tørforraadnelse og Bedeskimmel; ogsaa disse Afgrøder har været medtagne af Lyspletsygge, og Mosaiksyge generede som sædvanlig Frøavl en Del. I Kartoffelmarkerne bemærkedes en Del Bladrullesygge (især paa Lerjorder) og Stængelbakteriose (Sortbensygge), hvorimod Kartoffelskimmelen var mindre ondartet. Kløverens Bægersvamp anrettede i Vinteren 1918—19 betydelig Skade, især paa Kløver, Sneglebælg og Rundbælg.

Angaaende Landbrugets Skadedyr har Fru mag. scient. *Sofie Rostrup* bl. a. meddelt Tidsskriftet følgende: Korn-Jordloppen huserede i Maj Maaned slemt i Bygmarker; i Nordfyn og Sydvestsjælland saa mange Marker paa dette Tidspunkt helt visne ud, men Angrebet var ikke af lang Varighed, og Planterne kom derefter hurtigt i Grøde igen. Fritfluellarven gjorde

megen Skade i den sent saaede Havre og foraarsagede bl. a. megen Tvemodenhed. Skaden er dog, til Trods for at sen Saaning i 1919 fandt Sted i større Udstrækning end i 1918, mindre end det foregaaende Aar, fordi Spiringsbetingelserne var bedre i 1919, og Forsommertørken ikke af saa lang Varighed. Angreb af *Bygfluens* Larve var meget almindelige, paa sine Steder endogsaa særdeles stærke. *Hvedemyggen* optraadte derimod meget sparsomt. *Kornlus* viste sig i Slutningen af Juli rundt omkring i Landet, særlig paa Havre, men Regnen og det kølige Vejr standsede temmelig hurtigt det begyndte Angreb, saa det gennemgaaende ikke fik nogen videre Betydning. *Blærefødder* var ret talrigt til Stede, men gjorde gennemgaaende mindre Skade, end de plejede. *Havreaalen* viste sig fra Begyndelsen af Juni og gjorde navnlig paa Øerne megen Skade. — *Smelderlarver* var i Maj-Juni paa Færde overalt i Vaarsæd, hvor de hyppigt var slemme, navnlig i Byg efter Roer og Grønjord; senere optraadte de i Roemarkerne, der hist og her led meget ved Angrebet. *Stankelbenlarver* ødelagde i Vestjylland Grønjordsafgrøder, hvor Græslejet først var pløjet op om Efteraaret. *Knoporme* var — antagelig som Følge af Svampeinfektion i Efteraaret 1918 — ret sparsomt til Stede, om de end paa sine Steder kunde være slemme i Rodfrugtsmarkerne. — *Kaalfluellarven* optraadte ret sparsomt i Kaalroe- og Turnipsmarker, men gjorde ikke lidt Skade i Kaal. *Jordlopperne* var i Maj-Juni saa talrigt paa Færde, at det tegnede til at blive 1918 om igen. Rundt omkring i saa at sige alle Egne af Landet blev Roerne saaet om én eller flere Gange, men Regnen standsede i Modsætning til i 1918 Angrebet helt eller delvis i Slutningen af Juni. *Aadselbillelarver* optraadte ligeledes i den tørre, varme Tid i Maj-Juni i uhyre Mængde og ødelagde eller svækkede i stor Maalestok Runkel- og Sukkerroemarkerne, saa at sige hele Landet over. *Bedefluen* var ogsaa ret talrigt paa Færde, og Larverne gjorde ikke ringe Skade i de samme

Afgrøder, hvorimod *Bedelusen* optraadte usædvanlig sparsomt. *Kaalorme* og *Kaalmøllarver* gnavede i Efteraarsmaanederne en Del, de førstnævnte særlig i Kaal, de sidste, der allerede var paa Færde i August, ogsaa i Roerne. *Kaallus* fandtes i August og langt hen paa Efteraaret rundt omkring og ødelagde navnlig Hovedkaal i ikke ringe Grad. *Glimmerbøssen* og *Skulpe-Snudebiller* huserede i Maj-Juni i Kaalroe-, Turnips- og Kaalfrømarker og ødelagde, hvor man ikke i rette Tid og i tilstrækkelig Udstrækning anvendte Billefanger, helt eller delvis Frøavlén. Larven af *Kaal-Galmuggen* gjorde ligeledes stor Skade i disse Frømarker. *Gulerodsfluens* Larve optraadte ret ondartet, paa sine Steder ødelæggende. — *Bladrandbiller* gjorde i mange Egne megen Skade særlig paa Ærter og i Blandsædsmarker paa Vikker, ligesom den unge Kløver led en Del ved deres Gnav. *Kløveraalen* var som sædvanlig paa Færde i Kløver- og Lucernemarker, men synes ikke at have optraadt særlig ondartet.

Paa Korn- og Foderstofmarkedet har der, i Modsætning til 1918, været noget Liv. Straks da Vaabenstilstanden den 11. November 1918 traadte i Kraft, saa Købmændene sig om efter Muligheden for at indføre Foderkorn og Oliekager, og trods de overordentlig vanskelige Forhold blev der afsluttet en Del Forretninger i Amerika. I Begyndelsen af 1919 førte Forhandlinger mellem Regeringen og Importørerne til, at der i Februar oprettedes et »Centralkontor for Import af Foderstoffer til Danmark«, som overtog de af vore Købmænd afsluttede Kontrakter og derefter foretog alle yderligere Indkøb til Landets Forsyning. De indførte Varer fordeltes til Købmændene, der atter fordelte dem til Forbrugerne til Priser, som efter Samraad med Majsnævnet fastsattes af Centralkontoret.

Paa Grund af Tonnage-Vanskeligheder kom der kun ganske lidt hertil af Oliekager til Anvendelse i Foraaret, og først i Løbet af Sommeren og Begyndelsen af Efteraa-

ret kom det meste af de købte Kager hertil. Der indtraadte derefter en uheldig Standsning i Tilførslerne, idet Bomuldsfrøkager og andre Kager af den nye Høst ikke kunde fremskaffes saa hurtig som under normale Forhold paa Grund af de vanskelige Skibsforhold. Denne Forsinkelse, der bevirkede at der næppe naaede noget nævneværdigt hertil i Aarets Slutning, medførte stor Knapshed, og Landbrugets Trang til Oliekager har saaledes ikke kunnet tilfredsstilles. Derimod har der stadig været Majs at faa, da Tilførslerne fra La Plata har været rigelige, men denne Majs har været stærkt befængt med »Krebs« (Kornbiller) og har næppe den fulde Foderværdi i Forhold til Prisen.

Efter Kornloven af 1919 ophørte Centralkontorets Virksomhed med Undtagelse af Indførselen af de nødvendige Varer til Ombytning, og vore Købmænd gik i Gang med at bringe Varer hertil til fri Handel. Da der imidlertid herfor maa betales adskilligt mere i Fragt, end Centralkontoret ved Fragtnævnets Hjælp har maattet give, har disse Varer kun kunnet fremskaffes til højere Priser, end hvad Centralkontoret har kunnet faa Ombytningsvarerne til.

Med dansk Korn af Høst 1918 har der jo ikke maattet handles, men af Høsten i Fjor er der jo delvis fri Handel med Byg og Havre. For den førstes Vedkommende har Afsætningen været treven; straks betaltes der ca. 38 Kr. pr. 100 kg, men det lille Forbrug tvang efterhaanden Prisen ned, saaledes at der er solgt Banevognspartier til ca. 32 Kr. Da Bryggerierne fik Tilladelse til at købe noget, gik Prisen senere op til $35\frac{1}{2}$ —36 Kr. ab Station. Havre har hele Efteraaret været jævnt godt efterspurgt, og Prisen har bevæget sig omkring 37 Kr. for gode, vægtige Partier.

Om Frøavl og Frømarkedet i Sæsonen 1918—19 har Direktør *Dorph-Petersen* bl. a. meddelt Tidsskriftet følgende: Med Hensyn til Forsyningen med Frø af Græsmarksbælgplanterne syntes Situationen en

lang Tid at blive endnu værre end i noget af Krigsaarene. Beholdningerne fra det foregaaende Aar var af de vigtigste Arter yderst ringe og for Størstedelen af daarlig Beskaffenhed. Tilførslen var lige til Januar-Februar Maaned meget lille. — Af Rødkløverfrø var der købt betydelige Partier i Amerika, men Forholdene gjorde det stadig usikkert, om det kunde naa frem i rette Tid. Dette lykkedes dog saaledes, at der, omend sent, fremkom Frø nok til Dækning af det normale Forbrug (ca. 2 Mill kg). Dette Frø saavel som Frø af Alsikekløver, der ogsaa kom fra Amerika, var gennemgaaende af god Beskaffenhed. Af Sildig Rødkløver var der derimod for lidt, idet der ikke som i 1917 kunde købes Frø i større Mængde fra Sverige. Vor hjemlige Frøavl af Kløverfrø var, paa Grund af uheldigt Vejrlig, kun ubetydelig. Ogsaa Frøavlens af Humle-Sneglebælg var baade hvad Mængde og Beskaffenhed angaar ringere end normal, og Tilførslen fra Udlandet var saa ubetydelig, at der ikke var Frø nok til Dækning af vort Forbrug. Det samme gjaldt i endnu højere Grad Frø af Rundbælg. Af Lucernefrø kom der først paa Sæsonen fra Ungarn et mindre Parti her til Landet. Trods meget høje Priser blev det revet bort. Fra Italien var der købt betydelige Partier af Lucerne- og Kællingetandfrø, men ogsaa her var det usikkert, om det vilde lykkes at faa det her til Landet før Saatid; men heldigvis fremkom der i 11. Time rigelige Mængder Frø af begge Arter, gennemgaaende af god Beskaffenhed.

Af Timothe kom der Frø nok her til Landet fra Bøhmen og Amerika, medens kun en lille Del af Forbruget af Draphavre blev dækket. Af Græsser som Hundegræs, Alm Rajgræs, Ital. Rajgræs, Eng-Svingel og Ager-Hejre, af hvilke Arter der i 1918 var avlet mere Frø her i Landet end i noget tidligere Aar, var der Frø nok til Dækning af vort hjemlige Forbrug og til en betydelig Eksport. Af Alm. Rajgræs var der forholdsvis mindst tilovers til Udførsel, idet det var første Aar, hvor den hjemlige Avl var stor nok til Dækning af Forbruget. I tidligere

Aar dækkedes dette for en stor Del af irsk Frø, der var af langt ringere Beskaffenhed og Ydeevne end Frø af de prøvede danske Stammer.

Af alle 4 Arter af Roefrø var den hjemlige Avl ligeledes større end noget foregaaende Aar, saaledes at der var betydelige Mængder disponible til Eksport. Ogsaa af Havefrø avledes der her i Landet langt større Mængder end nogensinde før, navnlig af Spinat, Kaal, Radiser o. fl. Arter, saaledes at der kunde udføres store Partier. Det hjemmeavlede Frø var gennemgaaende af god Beskaffenhed, men der var avlet saa meget, at det af flere Arter ikke lykkedes at afsætte det altsammen. Prisen var for de fleste Græsfrøarter i det hele højere end i tidligere Aar, medens Priserne paa Roefrøet og flere Havefrøarter gennemgaaende var lavere end i 1917—18.

Hvad Landbrugets Gødningssforsyning i 1919 angaar, stod Foraaret for Superfosfat og Kalis Vedkommende i Knaphedens Tegn. Af Superfosfat var der kun smaa Beholdninger paa de hjemlige Fabrikker, og sammen med Indførselen af færdig Superfosfat kom der ialt $\frac{1}{10}$ af det normale Forbrug til Fordeling gennem Gødningsnævnet. Af Kali kunde der kun leveres ca. Halvdelen af de bestilte Mængder. Hvad angaar Kvælstofgødningerne, blev der sluttet en Handelsoverenskomst af 30. Septbr. 1918, hvorefter der for det kommende Aar kun maatte tilføres Danmark 33,333 t Gødningsstoffer, og dersom dette omsattes i Salpeter, vilde det kun beløbe sig til omtrent Halvdelen af den Mængde, vi havde haardt Brug for, og om Tilførsel af Fosforsyregødning vilde der ikke blive Tale. Heldigvis lykkedes det os dog at faa indført tilstrækkelig Salpeter, nemlig 60 til 65,000 t Chilisalpeter, og hertil kom yderligere ca. 20,000 t Norge-Salpeter foruden Svovlsur Ammoniak. Alt i alt kom vi i Foraaret trods de høje Priser op paa et større Forbrug af kunstig Kvælstofgødning end i noget tidligere Aar. — Ved Effertsaarets Indtrædelse var Superfosfat-Fabrikkerne komne i Gang, og med den Superfosfat, der kom hertil, blev Ef-

teraarsforbruget af Superfosfat tilfredsstillet. Ogsaa af Kali fik vi tilstrækkeligt i Løbet af Sommeren og Efteraaret. — Af Thomasmel blev der ikke indført noget i 1919, og af Benmel fik vi kun de paa de hjemlige Fabrikker producerede Mængder.

I November nedsatte Handelsministeriet et Udvalg paa 5 Medlemmer med den Opgave at udarbejde ændrede Regler for Udførelsen af Undersøgelser, foretagne i Medfør af Lov af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer. Udvalget bestaar af Professorerne *K. Rørdam*, *A. Christensen* (Farmaceutisk Læreanstalt) og *Jul. Petersen* (Polyteknisk Læreanstalt) samt Laboratorieforstanderne Professor *Fr. Christensen* og *Chr. Dettlefsen*.

I 1918 oprettedes »Statens Grundforbedringsvæsen«, hvis Administration midlertidig blev varetaget af Statens Planteavlsudvalg (jvnfr. forr. Aarsberetning S. 15), men i Fjor er overgaaet til »Statens Grundforbedringsudvalg«, der skal danne Bindeledet mellem Ministeriet, de faglige Ledere af Statens Grundforbedringsvæsen, det praktiske Landbrug og disses Organisationer. Det nye Udvalg bestaar af følgende Medlemmer: Kontorchef *H. C. Larsen* (valgt af Landbrugsministeriet), Professor *C. L. Feilberg* (valgt af Landbohøjskolen), Landstingsmand *J. Holdgaard* (valgt af Husmandsforeningerne) og Landstingsmand, Forstander *H. Hauch* (valgt af Landboforeningerne); den sidste er Udvalgets Formand. — Endvidere nedsatte Ministeriet i Fjor en Kommission med den Opgave dels at overveje Hedeselskabets og Statens Virksomhed til Fremme af Jordens Grundforbedring, hvorunder Vandstandsregulering, Mergling, Opdyrkning af Heder m. v., dels at stille Forslag om den fremtidige Ordning af Virksomheden paa disse Omraader og Statsbevillingen til dem. I Kommissionen sidder Repræsentanter for Rigsdagen, Hedeselskabet og Statens Planteavlsudvalg; Folketingsmand *V. Pinholt* er Kommissionens Formand.

For gode Heste er Priserne vel faldne, antagelig med 1000 à 1200 Kr. fra Topprisen i 1918, men endnu

har de bedste jyske Heste opnaaet ca. 2000—3000 Kr. Ogsaa Luksusheste er billigere, bl. a. paa Grund af Bilkørselens Genoptagelse. Hestebestanden er omtrent den samme som før Krigen — 1919 taltes der ca. 558,500 Heste mod 567,000 i 1914 —, men vi har forynget vor Hestebestand, vi har en talrig Ungdom, der venter paa at finde Afsætning, og vi er indrettede paa at komme af med 20 à 25,000 Stkr. aarlig. Man stolede her paa Tyskland, troede, at det var mere hestetomt, end det vistnok er, nu da mange Krigsheste er vendte tilbage, og mange Krigsbiler er tagne i Erhvervslivets Tjeneste. Dertil kommer, at Markkursen selvfølgelig i høj Grad har hindret Tyskerne i at indføre. Og det er vistnok meget tvivlsomt, om vi i andre Lande kan vente Afsætning for vore Heste. — Priserne paa jyske Avls-Føl og -Plage er vistnok højere end nogen Sinde før, og som en Slags Gennemsnitspris kan antagelig sættes ca. 16,000 Kr. foruden store Summer i Vilkaarspenge. — Vi fik i Fjor nogle belgiske Hingste over Holland og nogle tysk-belgiske fra Rhinprovinsen til meget høje Priser.

Om den lettere Hesteavl skriver Statskonsulent *Schwarz-Nielsen* til Tidsskriftet, at den jo nu væsentligt deler sig i Frederiksborgavl og den svære Halvblodsavl. Som der for et Par Aar siden med et godt Resultat fandt en Sammenslutning Sted af Sjællands Opdrætttere for den førstes Vedkommende, har det samme nu fundet Sted i den sidste. Ungskuet i Fjor i Hillerød og Fællesskuet paa Charlottenlunds Traverbane viste særdeles gode Resultater for Frederiksborgerne og den svære Halvblodsavl, af begge Skuerne fremgik det, at disse Avlsretninger er i glædelig Fremgang paa Sjælland; ogsaa paa Fyn og Bornholm arbejder man med Tilfredshed med den.

Hvad Kvægavlen angaar, er Priserne for Avlsdyr atter stegne stærkt i 1919, baade for jysk, rødt og Korthorns-Kvæg, for Tyre, Køer og Kvier, særlig for Tyrenes Vedkommende. For 77 jyske Tyre, 95 røde og 21 Korthornstyre, hvis Salgspriser Statskonsulent *A. Appel*

har Rede paa, har Gennemsnitsprisen været: for de første 2442 Kr. + 2173 Kr. paa Vilkaar, for de røde Tyre 2452 Kr. + 1650 Kr. og for Korthornstyrene 2957 Kr. + 1324 Kr. Vedblivende sælges de gode Avlsdyr i meget ung Alder, fra faa Uger til flere Maaneder (en 4 Ugers rød Tyrekalv er betalt med 5500 Kr. + 5000 Kr., en 7 Ugers jydsk med 4000 Kr. + 4000 Kr). Røde Kvier er solgte for 1400 Kr.—2500 Kr. (flere til 2000 Kr.), jyske Kvier fra 1200 Kr.—3300 Kr. pr. Stk. og jyske Køer fra 1300 til 3000 Kr. (de 3300 Kr. og 3000 Kr. blev betalt ved Realisation af en Avlsdyrbesætning i Galten ved Hadsten den 4. Marts). — I Fjor blev der til Jylland indført mellem 60 og 100 engelske Korthornstyre, der i England var betalte med 2500 til 15,000 Kr.

Fodringen i Vinteren 1919 var, navnlig af de mælkegivende Dyr, som fordrer megen æggehviderig Føde, gennemgaaende den tarveligste, vi har oplevet under Krigen, hvad der tydeligt giver sig til Kende ved den ringe Mælkeydelse (jvnfr. Kontrolforeningernes Regnskaber for Aaret 1. Oktober 1918—30. Septbr. 1919). Det samme kan, begrundet i den rigelige Roehøst 1918, ikke siges om Ungkvæget, der jo i høj Grad kan udnytte Kulhydraterne. — I Efteraaret 1919 kom Kvæget paa Stald i godt Huld.

Et Tilfælde af Mund- og Klovsyge viste sig i Begyndelsen af Oktober i en Besætning paa Lindet Mælkeri i Maribo Amt. — Statens Husdyrbrugsudvalg blev nedsat i Fjor for at være raadgivende med Hensyn til Fodringsforsøgene m. v.

Endelig kan det nævnes, at Indførselen foreløbig af 8500 t frossent argentisk Kød blev tilladt i Efteraaret, Importen skal finde Sted over København, og Prisen ved Salg til Forhandlerne maa ikke overstige 2 Kr. pr. kg.

Hornkvægbestanden var i Juli 1919 2,188,000 Stkr. mod 2,124,000 Stkr. i Forfjor og 2,463,000 Stkr. 1914.

Hvad Svineavl en angaar, var i Foraaret Flæskeproduktionen saa formindsket, at vi maatte indføre amerikansk Flæsk for at tilfredsstille endog meget beskedne

Fordringer. Landmændene belavede sig nu paa at forøge Bestanden, hvad der gav sig Udslag baade ved Tællingen i April og i Juli Maaned. Men tiltrods for, at Priserne paa Pattegrise i Sommeren 1918 var højere end nogen Sinde før — 50 Kr. og derover pr. Stk.! — kom Svinefedningen dog ikke rigtig i fuld Gang, rimeligvis paa Grund af de usikre Markedsforhold, da Tyskland gerne vilde, men ikke kunde købe, og England monopoliserede Handelen, fortrinsvis efterspurgte amerikansk Flæsk og ikke vilde betale Kvalitetsprisen for dansk. Det lykkedes i disse trange Aar at bevare vore for Avlen saare vigtige Svineavlscentre, saa de nu er lige saa leveringsdygtige som før Krigen og ejer en Bestand, som — hvad Dyrskuernes Afdelinger for Svin baade i Jylland og paa Øerne godtgjorde — ingenlunde er ringere end den Gang. — Betegnende for Situationen er det, at Forsøgsstationernes Arbejde, der helt eller delvis var indstillet under Krigen, fra Efteraarets Begyndelse atter kom i Gang, da Fodermidlerne begyndte at indkomme i tilstrækkelig Mængde.

Efter hvad Statskonsulent *Mørkeberg* har udtalt til Tidsskriftet, vil vor Svineavl gaa ud af Krigsaarene uden væsentlig Skade, uagtet det en Tid saa meget alvorligt ud, og vi vil være i Stand til at række Sønderjylland, hvis Svinebestand er formindsket i meget høj Grad, en hjælpende Haand.

Antallet af Svin var ved Tællingerne i Juli Maaned 1919, 1918 og 1914 hhv. 716,000 Stkr., 621,000 Stkr. og 2,497,000 Stkr.

Med Faar har der været livlig Handel, baade for Vædderes og Lams Vedkommende. Fra England er der indført en Del Oxforddowns, indkøbte bl. a. af Statskonsulent *Appel*, der for 1. Klasses Varer betalte 600 Kr. for Faar og indtil 1600 Kr. for Vædderlam, og af Hr. *Gammeltoft* fra Henne, der i Efteraaret bortauktionerede 40 Stkr. indførte 1. Kl.s engelske Oxforddown-Vædderlam.

Antallet af Faar og Lam var ved Tællingen den 15.

Juli 1919 509,000 Stkr. mod 470,000 Stkr. i Juli 1918 og 515,000 Stkr. i 1914.

Interessen for Gedeavlens vokser. Ved Tællingen i Fjor angaves Tallet paa Geder og Kid til 44,500 Stkr. eller over 3000 Stkr. flere end i Forfjor. Tallene er dog vist for lave, idet Gedeholdere, som intet Landbrug havde eller ikke havde andre Husdyr, vistnok i mange Tilfælde ikke er medtagne ved Skemaernes Udfyldning. — I November Maaned blev der dannet en Sammenslutning af Landets Gedeavlsforeninger hvis Formand er Gartner *L. Hansen*, Odense.

Hvad Fjerkræavlens angaar, viste Kreaturtællingen den 15. Juli 1919 en Bestand af Haner, Høns og Kyllinger paa godt 12 Mill. Stkr. med ca. 9.8 Mill. Aaret før. Det er særlig Antallet af Kyllinger, som er vokset, og en ikke ringe Del af disse er tillagt tidlig paa Aaret, saa de vil ved god Pasning kunne lægge mange Vinteræg. Hønseholdet er selv med de høje Korn- og Foderstofpriser meget fordelagtig, adskillige Hønseholdere opnaar 10 à 12 Kr. og derover aarlig pr. Høne foruden Ekstrapriser for Rugeæg og Avlsdyr. Den laveste Ægpris, Dansk Andels Ægekспорт betalte i Fjor, var 1 Kr. 35 Øre pr. $\frac{1}{2}$ kg (Marts), medens Noteringen i Begyndelsen af November var 3 Kr. 40 Øre (Æg af Mellemstørrelse vejer ca. $1\frac{1}{4}$ kg pr. Snes), og i Butikkerne forlangtes der for de største Æg 50 Øre (og derover) pr. Æg! Gæs og Ænder blev ikke talte i 1919, men de første er sikkert tiltagne stærkt, de sidste derimod formindskede i Tal. I November betaltes Gæs i Forretningerne med 2 Kr. 80 Øre til 3 Kr. pr. $\frac{1}{2}$ kg.

I saa godt som alle Lande er Fjerkræholdet aftaget stærkt, hvorfor sikkert Priserne paa Æg og Fjerkræ vil holde sig høje i længere Tid. »Vi burde sikkert, skriver Konsulent *Kock* til Tidsskriftet, lægge større Vægt paa at opdrætte Slagtefjerkræ, der er meget efterspurgt og vil med de nuværende Priser være lønnende at opdrætte. Efterspørgselen efter Rugemaskiner er stor, og det vil have sin Betydning, at disse vinder den størst mulige Udbre-

delse. Ligesom i Udlandet, hvor der er store Udrugningsanstalter, er vi mere og mere komne ind paa Salget af nylig udrugede Kyllinger.«

Paa Trollesminde indrettes der nu et Forsøgshønseri, paa hvilket der til en Begyndelse vil blive foretaget Fodringsforsøg med Høns.

I September afholdtes der i London et Møde (i hvilket Landbrugskonsulent *Faber*, Konsulent *Kock* og Direktør *Fr. Møller* deltog) for at forhandle Spørgsmaal vedrørende Produktion og Forsendelse af Æg m. m.; paa dette Møde blev det gentagne Gange udtalt fra engelsk Side, at de danske Æg fremkom i den bedste Pakning og af bedre Kvalitet end Æggene fra andre Lande.

Endelig kan det nævnes, at paa et Møde i København i August stiftedes »Nordisk Fjerkræavlerforbund«, der vil arbejde for Gennemførelsen i de nordiske Lande af fælles Regler for Bedømmelsen af de forskellige Hønsracers ydre Præg, for gensidig Hjælp med Hensyn til Blodfornyelse indenfor Landenes Fjerkræbesætninger, Afholdelsen af en nordisk Udstilling og Kongres hvert 3. Aar m. v.

Mælkeribrug har under Krigen været en af de Grene af Landbruget, som bedst har været i Stand til at løse sin Opgave, det har skaffet Mælk til Byernes Forsyning, de planlagte Rationeringer af Smør er blevne gennemførte uden Afkortning, og vore Mælkeriprodukter har været den vigtigste Del af Vareudvekslingen. Afsætningen til Udlandet har imidlertid til Tider været vanskelig. Paa det engelske Smørmarked har den britiske Regering været den eneste Køber, thi paa Grund af den i Bretland fastsatte Maksimalpris er de engelske Importører afskaaret fra at købe vort Smør og sælge det i England til den Pris, som Folk vilde være villige til at give. Repræsentanterne for den britiske Regering har ikke været tilbøjelige til at betale os de Priser, som vore forøgede Produktionsomkostninger krævede, men det er dog lykkedes os gentagne Gange at faa Eksportprisen sat noget op, sidste Gang i Oktober, da der med Englænderne blev sluttet en

Overenskomst, efter hvilken der i Tiden fra 1. November 1919 til 1. Marts 1920 skal leveres 80,000 Dritler Smør til Bretland — i Nødsfald kan Mængden nedsættes til 50,000 Dritler — til en Minimumspris af 6 Kr. pr. kg eller 60 Øre over den tidligere Eksportpris. Ogsaa Tyskland har centraliseret Smørindkøbet, og dets Valutaforhold har lagt store Vanskeligheder i Vejen for Handelen. Da Englænderne og Tyskerne kun aftog smaa Mængder af vort Smør, begyndte vi at udføre til Schweiz, der imidlertid ophørte at købe til 1. November, samt til Norge og Sverige, hvor vi i Oktober havde et godt Smørmarked, men noget ind i November ophørte Sverige, i al Fald foreløbig, at købe. I Efteraaret blev der forhandlet om en for os fordelagtig Overenskomst om Udførsel af Smør til Belgien for 4 Maaneder og omfattende ca. Fjerdedelen af vort Eksportoverskud.

Mælkemængden har været forholdsvis meget rigelig Sommer og Efteraar, Smørkvaliteten har været ret tilfredsstillende og vil med normale Forholds Tilbagevenden let kunne bringes paa Fode igen. Trods de forholdsvis høje Smørpriser hævder Mælkerierne, at de er for lave, da de høje Driftsudgifter maa fordeles paa en mindre Produktion, hvorfor Producenterne snarest har haft daarligere Kaar end før Krigen. Ostenes Godhed har ladet en Del tilbage at ønske, de er bl. a. for lidt lagrede, og om dem gælder for Tiden ikke, hvad Amerikanerne siger om en god gammel Ost, at den har en Lugt paa Hundrede Hestekræfter.

Fællesorganisationen har optaget Spørgsmaalet om Udførsel af behandlet Mælk, og der er saa vidt vides planlagt eller opført 10—12 Anstalter for Mælkebehandling (Sterilisering, Kondensering og Tørring). Hvad der ligger til Grund herfor er selvfølgelig, at man gaar ud fra, at jo flere Afsætningsmaader vi faar for Mælken, desto bedre vil Priserne paa de enkelte Produkter holde sig. Interessen for saadanne Anstalter for Mælkebehandling er ret forskellig efter Mælkeriernes Beliggenhed, mindst hos Mælke-

rier, der ligger i Nærheden af store Byer og har let Af-sætning af Mælk til disse. Statskonsulent *Hørlyck* fremhæver overfor Tidsskriftet, at Interessen »nu og da giver sig det uheldige Udslag, at Mejerier med stor og fortrinlig Osteproduktion slutter sig til en Mælkebehandlingsanstalt med en ikke ringe daglig Mælkemængde, som vil have til Følge, at Mejeriet enten helt maa ophøre med Osteproduktionen eller i hvert Fald væsentlig maa indskrænke den. Samtidig gives der de Mejerier, som i Stedet for at søge til Mælkebehandlingsanstalterne nu søger at optage en Osteproduktion, som de staar ganske ukendt overfor, og hvortil de i alle Tilfælde savner tidssvarende Lokaler.«

Statskonsulent *Niels Pedersen* skriver bl. a. til Tidsskriftet: »Paa mange af Mejerierne her i Vestjylland har man arbejdet for at faa de meningsløst lave Skummetmælkspriser afløst af mere tidssvarende, men Bestræbelserne er langt fra lykkedes i alle Tilfælde, og mærkeligt nok er det særlig Husmændene, som sætter sig imod disse Bestræbelser, skønt de jo skulde være mest interesserede i at holde Andelsmælkerierne i saa normal Drift som mulig. Det maa haabes, at den Notering for Skummetmælk, som Fællesorganisationen nu har begyndt at offentliggøre, maa hjælpe til at faa denne Sag bragt i det rigtige Spor.«

Ombytning og Nyanskaffelser har været indskrænket til det allernødvendigste, der er dog, navnlig af Hensyn til Brændselsbesparelsen, indrettet en Del Regenerativanlæg. »Dette kan være godt, skriver Statskonsulent *Brask* til Tidsskriftet, hvis man tager Skridtet fuldt ud og installerer et godt Køleapparat til den skummede Mælk. Mange Steder undlader man dog dette og sender Mælken hjem i lunknen Tilstand, hvad der navnlig om Sommeren er en daarlig Økonomi.«

I Fjor oprettedes »Statens Mejeriudvalg«, under hvilket er henlagt de praktiske Mælkeriforsøg, mælkebakteriologiske Undersøgelser, lovbefalede Smørbedømmelser og det længe og meget omdebaterede, endelig planlagte,

længselsfuldt ventede, men stadig uopførte Forsøgsmælkeri.

Den Strejkepidemi, der i 1919 hærgede Landet, viste sig ogsaa indenfor Mælkeribruget. Da Mælkeproduktionen i Sommerens Begyndelse voksede, og Undermejeristerne derfor ansaa Tidspunktet for gunstigt, erklærede de Strejke fra 1. Juni, uagtet der tilbødes dem en væsentlig Forbedring af deres Kaar. Med Hjælp fra Egnen og godt Humør tog Mælkeribestyrerne Arbejdet op paa en saadan Maade, at det kunde gennemføres, og Strejken maatte faas. En Urafstemning blandt Undermejeristerne gav da ogsaa det Resultat, at Løntilbudet modtoges, og Arbejdet genoptoges fra Midten af Juli.

Fra Landbrugsmaskinernes Omraade er der at berette, at, i Følge Meddelelse fra Statskonsulent *N. Balle*, begyndte kort efter Vaabenstilstanden Tilførselen af Brændselsolie at øges, og samtidig forsvandt al Interesse for de saa møjsommeligt fremskaffede og daarligere Erstatningsmidler. Med den største Iver, der tydelig viste, hvor stærkt Brændselsolien havde været savnet, kastede Motorejerne af enhver Art Motorer sig nu over Brugen af disse, og selv om Prisen paa Olien var og stadig er ret høj, særlig paa Benzin, blev alt, hvad der fandtes, baade af gamle og nye Automobiler og Motorcykler, købt og taget i Brug, og ikke mindst paa Landet er der i det forløbne Aar anskaffet en Mængde Køretøjer, ofte brugte og til en uforholdsmæssig høj Pris.

Ogsaa paa et andet Felt gjorde Olietilførselen Underværker; hidtil havde de faa Motorplove, der fandtes her i Landet, ført en trist Tilværelse i et Hjørne af et Udhus eller Lade, men nu kom der Bud efter dem. Den danske Landmand var ikke sen og købte Motorplove i en Udstrækning, der maaske bedst maales ved, at et enkelt Firma siges i Løbet af et halvt Aar at have solgt 600 Stkr. Da der for Tiden er ca. 20 Firmaer her i Landet, der sælger Motortraktorer, og Bedømmelsen af en Traktor, selv for en Fagmand, er meget vanskelig, vil det næppe være

undgaaet, at mangel Landmand, der paa bedste Beskub har købt Traktorer, vil blive slemt skuffet over Resultatet, og den mangelfulde Indsigt, som Motorpasseren i Reglen har, skal ikke gøre Sagen bedre.

Det maa derfor siges at være meget betimeligt, at der af Statens Redskabsudvalg bliver foretaget omfattende Prøver med de fleste af de her i Landet forekommende Traktorer, ligeledes vil de Kursus i Motorplovkøring, der afholdes paa Teknologisk Institut, forhaabentlig medvirke til en bedre Indstilling og Pasning af denne Landmandens sidste Hjælper, der ellers let kan blive hans Smertensbarn.

Ogsaa paa de stationære Motorers Omraade vakte Oliens Fremkomst Panik, og den vanvittige Pris, der hidtil var blevet betalt for gamle udlevede Sugegasmotorer og Lokomobiler, sank paa kort Tid til deres virkelige Værdi, d. v. s. til gammelt Jerns Værdi. Noget langsommere gik det med at bringe Dieselmotorerne paa Elektricitetsværkerne, der under Krigen var blevne omdannede til Tørvegasmotorer, tilbage til deres oprindelige Skikkelse, men Prisen paa Tørv, for ikke at tale om Kul, var i de fleste Tilfælde for høj i Forhold til Prisen paa Brændselsolie, til at Gassen har kunnet optage Konkurrence med Olien, og da Pasningen af et Dieselanlæg er saa langt lettere end af et Sugegasanlæg, vil det næppe vare længe, før samtlige Dieselmotorer igen arbejder med Olie.

Elektriciteten fortsætter stadig sin Sejrsgang, og samtidig fortrænges stationære Oliemotorer. Der oprettes endnu en Del smaa Andelselektricitetsværker, men mange af disse fortrænges dog af Højspændingsværkerne, der antagelig i Løbet af nogle Aar vil omspænde hele Landet, og Landets »Elektrificering« er da fuldbgyrdet.

Ogsaa Statskonsulent *Anton Christensen* fremhæver i en til Tidsskriftet indsendt Beretning den store Udbredelse, Motorplove har vundet i 1919. »Grunden til det store Salg — skriver Hr. Ant. Christensen — maa navnlig søges i, at der paa det danske Maskinmarked for første

Gang i Foraaret 1919 fremkom en lille Motorplov, »Fordson«, der er adskillig billigere end de øvrige i Handelen værende Motorplove, og som desuden har adskillige andre tiltalende Egenskaber, der letter Afsætningen. Næppe nogen tidligere Landbrugsmaskine har vakt en Opmærksomhed og Interesse som Fordson-Motorploven. Den har begejstrede Forsvarere, men ogsaa overbevisningstro Modstandere.« Kun en enkelt dansk Virksomhed har, fremhæver Hr. Christensen, forsøgt Fabrikation af Motorplove, hvorimod flere danske Fabrikker forsøger at fremstille 2- og flerfurede Plove til at hægte bag de indførte Trække-maskiner — det er ogsaa naturligt, at vore vel indarbejdede Plovfabriker søger at bevare det hjemlige Plovmarked.

Der er i Fjor anskaffet mange Radsaamaskiner, Landbruget blev tilstrækkelig forsynet med Mejemaskiner, og der har ikke været klaget over Mangel paa Bindegarn. Paa adskillige Gaarde har man spændt Traktoren for en eller to Selvbindere og sparet Hestene for et anstrængende Arbejde. I Sønderjylland er der Planer om gennem Sammenslutning af Landmænd, Haandværkere og Fabrikanter at samle Interessen om en eller højst to Mærker af Mejemaskiner for at lette Vedligeholdelsen og Forsyning med Reservedele. Ogsaa med Selvrensere og Kværne har Landbruget været godt forsynet, og der sporedes i Efteraaret en kendelig Interesse for de sidste og andre Foder-tilberednings-Maskiner; Kværne med vandretgaaende Kunststen fortrænger efterhaanden de smaa Vertikal-kværne, som kom frem for nogle Aar siden.

Interessen for Kartoffeldyrkningsmaskiner er stigende. Indenfor de egentlige automatiske Læggemaskiner er der ikke sket nævneværdige Forbedringer. Til at sikre en omhyggelig Lægning efter Plov har man faaet et Apparat som »Præcision«, der muliggør en nøjagtig Lægning, men ikke sparer Haandkraft. Derimod er der i 1919 fremkommet et Par Kartoffeloptagere, som maaske kan lette

Arbejdet, navnlig naar Jorden er bekvem og Toppen ikke for svær.

Korn- og Frøtørringsanlæg findes nu i anseligt Antal rundt om i Landet. Enkelte Fremavlerforeninger og Saa-sædsforretninger har kombineret disse Anlæg med Afsvampningsapparater. Bejsningen foregaar ved varmt Vand.

De udmærkede Maskinkursus paa Teknologisk Institut er afholdte som sædvanlig. I Konsulent- og Landboforeningskredse tænker man paa at iværksætte forskellige Foranstaltninger til øget Kendskab i Landbrugsmaskinerne Brug og Pleje, og i nogle jyske Landboforeninger har man afholdt Kursus paa 6 Halvdage for Egnens unge Landmænd.

Hvad Arbejdsforholdene angaar, er »Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug« bleven stiftet med Hofjægermester, Baron *Reedtz-Thott*, Fedgaarden pr. Fakse, som Formand og Hr. *Holten-Andersen*, København, som Direktør. Foreningens Opgave er at samle Arbejdsgiverne indenfor Land- og Skovbrug for at varetage deres fælles Interesser overfor Arbejderne og disses Organisationer. Foreningen, der tæller ca. 1400 Medlemmer, er optaget i »Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening«. I Februar enedes den nystiftede Forening og Landarbejderforbundet om en landsomfattende Overenskomst, som bragte Landarbejderne Fordele baade med Hensyn til Løn og kortere Arbejdstid. Godt et halv Aar efter forlangte Landarbejderne højere Dyrtidstillæg og erklærede Strejke for Lolland-Falsters Vedkommende fra 18. Oktober, Arbejdsgiverne svarede med Trusel om Lockout for hele Landet, der vilde omfatte ca. 30,000 Medlemmer af Landarbejderforbundet, Forligsmanden greb ind, en Overenskomst opnaaedes, og Strejken blev afværget. Kort Tid efter blev det atter galt. Skovbrugets Arbejdere erklærede Strejke med Udgangen af November, og de organiserede Landarbejdere vilde støtte dem med en Sympathi-Strejke, der skulde træde i Kraft den 29. November om Aftenen.

Atter greb Forligsmanden ind og fik Strejken foreløbig udsat. — Af »Polakker« kom der ingen i 1919, og det er vel tvivlsomt, om vi, i alt Fald foreløbig, kan gøre Regning paa nogen Indvandring. Af fremmede Arbejdere, der ikke er rejst hjem, antages der at være 6 til 7 Tusinde ved Landbruget.

Den officielle Opgørelse af Landejendoms salgene i 1919 foreligger selvfølgelig endnu ikke, men af Meddelelser i Landbrugsbladene, og efter hvad der siges Mand og Mand imellem, synes det at fremgaa, at Salgene er aftagne, og at Priserne, om end høje, dog ikke er saa høje som i den hedeste Spekulationsperiode.

Paa Foreningsvæsenets Omraade er Aarets vigtigste Begivenhed Landbrugsraadets Oprettelse i Foråret. Raadet bestaar af følgende 12 Medlemmer: valgte af de samvirkende Landboforeninger: Forstander *Madsen Mygdal*, Forpagter *Sonne*, Gaardejer *Pinstrup*, Gaardejer *Niels Nielsen* og Statskonsulent *Fr. Hansen*, valgte af Andelsforeningerne: Gaardejer *Porse* og Direktørerne *Anders Nielsen*, *Broberg*, *Fr. Møller* og *Ole Olsen*, valgte af Landhusholdningsselskabet: Hofjægermester *Tesdorpf* og Kontorchef *Hertel*. Raadet holdt sit konstituerende Møde den 20. Juni, paa hvilket Dhrr. *Tesdorpf*, *And. Nielsen* og *Madsen-Mygdal* valgtes til Præsidium med den sidste som ledende Præsident. Husmandsforeningerne har hidtil ikke ønsket at være repræsenteret i Raadet, men det er at haabe, at de senere vil ændre deres Beslutning, saaledes at det samlede Landbrug vil blive repræsenteret af Raadet. Andelsforeningerne har med en Offervillighed og Standsfølelse, som fortjener stor Paa-skønnelse, stillet Renten af en Kapital paa ca. 2 Mill. Kr. til Raadighed for Raadet. Dette har afholdt en Række Møder, paa hvilke mange vigtige Sager er behandlet og en Række Erklæringer afgivne m. v.; navnlig har Raadet indgaaende beskæftiget sig med Landbrugets Udførselsforhold, og i Efteråret sendte det en Delegation, bestaaende af Dhrr. *Tesdorpf*, *Porse* og *Lars Frederiksen* til Polen for

at undersøge Muligheden for Afsætning af danske Landbrugsprodukter dertil. Gennem Landbrugsministeriet har Raadet modtaget forskellige Indberetninger fra Lensbaron *Rosenkrantz* om en Rejse, denne paa Ministeriets Anmodning foretog i Oktober Maaned sammen med Statskonsulent *Aug. Kjær* til Frankrig og Belgien for at undersøge Mulighederne for Udførsel af forskellige Landbrugsprodukter til disse to Lande.

Endvidere kan det nævnes, at der i 1919 er oprettet: 4 Regnskabsforeninger — der findes nu af saadanne og af Regnskabsafdelinger under Landboforeninger ialt 34 —, nogle Frøavlerforeninger, 3 kooperative Kreatureksportforeninger paa Sjælland, en Andelssalgsforening for Avlsdyr af rødt dansk Kvæg og en for Frugt, Dansk Kartoffel-dyrkerforening, en Konsulentforening m. fl.

I 1918 blev under Horsens Landbrugsforening ansat den første Konsulent i Grundforbedringsvæsen, og i Fjor fulgte Landbo- og Husmandsforeningerne i Københavns Amt Eksemplet og antog en Konsulent heri. En anden ny Fremtoning er den Græsmarks-Konsulent, som er ansat under den jyske Fællesforenings Græsmarkssektion.

Endelig kan det fra Foreningslivets Omraade nævnes, at Landhusholdningsselskabet den 29. Januar fejrede sit 150-Aars Jubilæum med en smuk Fest, hvis første Afdeling Kongen viste Selskabet den Ære at overvære.

Forhandlingerne paa Aarets store Delegeretmøde er har, som i de foregaaende Aar, været prægede af de herskende ekstraordinære Forhold og de Spørgsmaal, der har særlig Interesse for Landbruget. Det jyske Delegeretmøde afholdtes i Fredericia af Hensyn til de deltagende 23 Delegerede fra Nordslesvig, det fik sit Præg ved disses Nærværelse, og der holdtes Foredrag om Landbruget i Nordslesvig af Formanden for Fælleslandboforeningen for Nordslevig Gaardejer *Refshauge* og om Sønderjyllands Jord af Minister *H. P. Hanssen*. Det aktuelle Spørgsmaal om Motorkraftens Anvendelse i Landbruget blev paa det fynske og det sjællandske Møde behandlet af Statskonsu-

lenterne *Anton Christensen* og *N. Balle*, medens Statskonsulenterne *Hørlyck*, *N. Pedersen* og *A. P. Hansen* samt Forstander *Overgaard* talte om saa vigtige Forhold for Mælkeribruget som vor Osteproduktion, Skummetmælkens Afregning, Mælkeindustrien og Mælke- og Smørproduktionens Stilling før og nu, dels paa Dansk Mejeristforenings Delegeretmøde, dels paa Konsulentmødet og dels paa det fynske Delegeretmøde i Januar Maaned, der paa Grund af den grasserende spanske Syge var udskudt fra Efteraaret 1918. Af andre Foredrag kan nævnes: Efter Verdenskrigen (Folketingsmand *N. Neergaard*), de nordiske Landes økonomiske Stilling efter Krigen (Redaktør *C. Thalbitzer*), Verdenskrigens Indflydelse paa Folkekarakteren (Professor *Starcke*), Afsætning af Levekveg til Udlandet af Konsulent *Lars Frederiksen*, Avl af og Handel med Sædekorn af Konsulent *Holme Hansen*, Landbrugets Erhvervsmuligheder i de første Fredsaar (Godsejer *Moesgaard-Kjeldsen*) og Landbrugets Forsyning med Gødningsmidler og Sædevarer i Krigsperioden (Statskonsulent *K. Hansen*) — de to sidste Foredrag holdtes paa det almindelige Konsulentmøde. Paa De samvirkende danske Andelsforeningers Delegeretmøde vandt Planen om Oprettelsen af et Andels-Rederi stærk Tilslutning, og det vedtoges enstemmig at rette en Opfordring til alle Andelsselskaber om at bemyndige deres Bestyrelser til at tegne Beløb til Planens Iværksættelse. Levende Interesse vakte Spørgsmaalet, om Tilførslerne af Foderstoffer i det kommende Aar burde finde Sted gennem Foderstofcentralen eller ske ved fri Handel, og med 97 Stemmer mod 32 udtalte Delegeretmødet sig for det sidste.

Besøget baade paa Landbrugsskolerne og Højskolerne er større end nogensinde, særlig paa de førstnævnte, der alle havde fuldt Hus en Tid før Skoleaarets Begyndelse, og en Mængde Unge har forgæves søgt om Optagelse. Baade i 1918 og i Fjor har flere af Skolerne udvidet ret betydeligt, men alligevel mangler der Plads. Der er forhandlet om Oprettelsen af nye Skoler, men end-

nu er det ikke blevet til noget, fordi det for Tiden er dyrt at rejse en tidssvarende Landbrugsskole. Man maa haabe, at det voksende Besøg skyldes større Kundskabstrang hos de Unge, klarere Erkendelse af, at den praktiske Uddannelse nu til Dags stærkere end tidligere maa suppleres med en teoretisk, men ogsaa andre Grunde kan medvirke til det stærkere Besøg paa Skolerne — mindre Vinterarbejde hjemme end under normale Forhold, flere Penge mellem Folk m. m. —, og er dette Tilfældet, er det desværre ikke sikkert, at det store Besøg vil blive varigt. En anset Landbrugsskoleforstander skriver bl. a. til Tidsskriftet, at »i den Tid, vi gennemlever, kunde det næsten se ud til, som om den nulevende Slægt i alle Samfundslag kunde trænge endnu mere til Karakterudvikling og moralsk Dannelse.« Derfor er det nu af særlig stor Betydning, at saa mange Unge som mulig kommer under Landbrugs- og Højskolernes gavnlige Indflydelse.

Af nye Landbrugsstuderende paa Landbohøjskolen var der ved Studieaarets Begyndelse den 1. September indmeldt ca. 130 eller flere end det dobbelte af det sædvanlige Antal. Dette staar vel nok i Forbindelse med, at det gamle 1 $\frac{2}{3}$ Aars Kursus nu gives for sidste Gang, idet Studietiden fra 1. September 1920 er forlænget med et Aar. — Efter at Landbohøjskolens Forhold har været drøftet Guderne maa vide i hvor mange Aar og Kommissioner, efter at et Resultat endelig var naaet med Vedtagelse af Plan for Opførelse af nye Bygninger, et forøget Lærerpersonale, udvidet Undervisning m. v., troede man, at der nu var faldet Ro over Skolens Forhold, og at man i hvert Fald vilde afvente Resultaterne af det nye Kursus, før man begyndte paa en frisk. Man glemte imidlertid at tage den danske Vankelmodighed med i Betragtning: den 7. November blev der nedsat, skal man kalde det en politisk-parlamentarisk?, Kommission »til Drøftelse af forskellige Spørgsmaal vedrørende den højere Landbrugsundervisning her i Landet«. Disse Spørgsmaal skal nok væsentlig dreje sig om et eller to Kursus og om Flytnin-

gen af en Del af Landbrugsundervisningen ud paa Landet. Ministeriet har valgt 3 og Rigsdagen 8 Medlemmer i Kommissionen, medens der er overladt Landboforeningerne, Husmandsforeningerne, Landbrugslærerne og Landbrugs-kandidaterne hver et Medlem. Landbohøjskolens Direktør, Professor *Ellinger*, er Kommissionens Formand, og dette Valg er dobbelt godt, da ikke én af Landbrugets Faglærere ved Skolen er sat ind i Kommissionen. Dette Forhold synes saa grelt, at man næsten maa gaa ud fra, at ingen af Faglærerne har ønsket at blive Medlem af den.

B o g m a r k e d e t møder ikke op med mange Nyheder. Der er *Evald Toftemarks* Besvarelse af den af Landhusholdningsselskabet udsatte Prisopgave om »Hesteopdræt og Hestehold«, den paa Foranledning af »Udvalget for Afholdelsen af Kursus for Landmænd i Maskinbrug« udgivne Maskinbog, en forkortet Udgave i eet Bind af den forlængst udsolgte Udgave paa 4 Bind af »Landbrugets Ordbog«, endelig 2 historiske Skrifter, nemlig *Jes Nielsens* »Kolding Herreds Landbrugsforening 1869—1919« og *H. Hertels* »Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Historie 1869—1918«. Nogle Skrifter foreligger i andet omarbejdede Oplag, saaledes et Par om Frøavl, *O. P. Pyndts* »Gedeavl og Gedehold« og *J. Pedersen-Bjergaards* »Vort Fjerkræ«. Det er sandsynligt, at de overdrevent høje Priser paa alt Bogarbejde har deres Skyld i, at Aaret kun har givet en lille Middelhøst af nye Bøger, og at dette Forhold vil gøre sig endnu stærkere gældende i de kommende Aar. Derimod har der endnu ikke hverken i Antal eller Omfang fundet nogen Indskrænkning Sted i den Rigdom af Beretninger fra Foreninger, Institutioner m. v., som udkommer hvert Aar, men hvor længe kan dette vedblive? De Meddelelser, som udgives paa Statens Bekostning, klarer sig jo nok, men sikkert er ikke faa Foreninger økonomisk ved at blive satte i Knæ af de uhyre og stadig stigende Udgifter til Papir, Bogtryk og Indheftning. Udgifterne kan komme til stærkt at indskrænke Udgivelsen af Skrifter og medføre, at de mindre

Bemidlede maa lade være med at købe de dyre Bøger — vi staar her overfor et Forhold, som kan faa kulturel Betydning af den uheldigste Art. — Den 40 Aar gl. »Landbovennen« er ophørt at udkomme, medens 3 nye Tidsskrifter har set Dagens Lys: »Jydsk Landbrug«, der udgives af den jyske Fællesforening, »Nordisk Jordbrugsforskning« som Organ for »Nordiske Jordbrugsforskeres Forening« og »Den unge Landmand«, der udkommer med 4 Hefter aarlig og udgives af S. C. A. Tuxen og M. Helm. Endelig kan det nævnes, at Dagbladet »Landmands-Tidende« begyndte at udkomme i Juni Maaned med Landbrugskandidat H. Caludan som Redaktør. I Bladets Programartikel hed det, at det »støtter sig til »Dansk Landmandsforening«, som tæller ca. 25,000 Medlemmer, men det ejes og udgives af en Kreds af Landmænd, hvoraf ikke alle er Medlemmer af Foreningen.« Bladet vil navnlig varetage Landbrugets erhvervspolitiske og økonomiske Interesser.

Af Love af landøkonomisk Interesse foreligger der usædvanlig mange i 1919. Pladsen tillader ikke i Aar at komme nærmere ind paa dem i denne Oversigt, men der kan muligvis i et følgende Hefte kort blive redegjort for dem.

Inter arma silent musæ, det er udlagt, at internationale Sammenkomster har ikke været afholdte under Krigen. I Efteraaret blev der imidlertid i Holland afholdt et Møde af Repræsentanter for forskellige Lande — Konsulent Kock mødte fra Danmark — for at drøfte Forberedelserne til Afholdelsen af den første internationale Fjerkræavlskongres i Haag 1921. Man ønskede til denne Repræsentanter ogsaa fra Centralmagterne, men iøvrig synes der i Ententelandene at være afgjort Stemning for, i al Fald foreløbig, at udelukke disse. Dette er at føre Kampen fra Valpladserne over paa fredelige Omraader, hvad der vil være ensbetydende med Tilbagegang i kulturel Henseende. Skal det fredelige Samarbejde mel-

lem Nationerne ikke genoptages, og vil man ikke søge at faa de nedrevne Broer mellem Folkene genopførte, er der Grund til at tvivle om Europas Fremtid. — Paa den i Bern 1914 afholdte internationale Mælkerikongres vedtoges det, som bekendt, at lade den næste Kongres afholde i København, og fra dansk Side er man selvfølgelig villig til at modtage Kongressen paa det gamle Grundlag, at man indbyder Delegerede fra samtlige Lande. Forøvrig er der fra Nordamerika kommen Forespørgsel om Kongressen ikke kunde afholdes der. — Det internationale Landbrugsinstitut i Rom har ikke udsendt nye Arbejder, men de løbende Beretninger er udkomne regelmæssig, dog med sparsomme Efterretninger, hentede fra Tidsskrifter og Blade, fra Centralmagterne.

I September Maaned rejste en Komité til London for at undersøge Muligheden for at fremme danske Studenter Studier i England og engelske Studenter i Danmark. Professor *Kølpin Ravn* ledsagede som Repræsentant for Landbohøjskolen Komitéen. Baade hos Undervisningsautoriteterne i London og hos Videnskabsmænd mødte Komitéen udelst Interesse for at søge dette Samarbejde fremmet, og der var stor Stemning for, at engelske Studerende skulde studere Landbrug i Danmark. Man ydede sin Tilslutning til de danske Planer om Oprettelsen af et internationalt Studie-Oplysningsbureau for vore højere Læreanstalter (Universitetet, Polyteknisk Læreanstalt, Landbohøjskolen, Farmaceutisk Læreanstalt), der skulde have Afdelingsbureauer i London, Paris og andre Videnskabscentre, og som for Landbrugets Vedkommende skulde samarbejde med Landhusholdningsselskabets landøkonomiske Rejsebureau. I Landbrugskredse var man særlig interesseret i et af Professor *Kølpin Ravn* stillet Forslag om Oprettelsen af Sommerkursus ved Landbohøjskolen for Udlændinge, der vil gøre sig bekendt med Hovedtrækkene af vort Landbrugs moderne Udvikling.

Hvad Landbrugets Personalhistorie angaar, er der følgende at meddele: Da Landhusholdningsselska-

bets Repræsentant i Statens Planteavlsudvalg, Professor *Westermann*, ønskede at udtræde af dette, valgtes i hans Sted Forpagter *Selchau Hansen*, Alslevgaard. Overklitfoged *Pinholt* er valgt til Udvalgets Formand i Stedet for Professor *Westermann*. Landbrugskandidat, Direktør *S. Sørensens* og Konsulent *A. P. Jacobsen* er udnævnte til Landbrugskonsulenter henholdsvis i Nord-Amerika og Tyskland, og Dyrlæge, Konsulent *Aug. Kjær* har tiltraadt Stillingen som Statskonsulent for den sværere Hesteavl i Stedet for Dyrlæge *J. Jensen*, der i de 33 Aar, han virkede, dels som Landhusholdningsselskabets og dels som Statens Konsulent har haft større Betydning for Jyllands Hesteavl end nogen anden. Godsejer *Rottbøll* har afløst Direktør *Ole Olsen* som Formand for Statsdyrskuekommissionen, Gaardejer *Pinstrup* er indtraadt i Formandsskabet for De samvirkende danske Landboforeninger i Stedet for Direktør *Anders Nielsen*, og Konsulent *J. K. Haugaard* er valgt til den jyske Fællesforenings Sekretær i Konsulent *Lars Frederiksens* Sted. Dr. phil. *C. Ferdinandsen* er ansat som Forsøgsleder ved Statens plantepatologiske Forsøg, da Professor, Dr. phil. *Kølpin Ravn* fratraadte Stillingen paa Grund af, at han valgtes som Landbohøjskolens Repræsentant i Statens Planteavlsudvalg. — Den 1. December fratraadte Hr. *L. E. Wulff* som Departementschef i Landbrugsministeriet, en Stilling, han havde beklædt siden Ministeriets Opettelse i 1896. I denne lange Aarrække erhvervede Hr. Wulff sig selvfølgelig stor administrativ Erfaring og en Indsigt i Ministeriets Forhold til Landbruget, der utvivlsomt paa en saare heldig Maade har været til Nytte under de 7 Ministre, der har staaet i Spidsen for Landbrugsministeriet. Departementschef Wulff var meget samvittighedsfuld ved Sagernes Behandling, og Landhusholdningsselskabet, der i de mange Aar har haft et til Tider ret intimt Samarbejde med ham, vil altid mindes dette med Glæde. Hr. Wulff's Efterfølger blev Fuldmægtig *G. H. Waage*, der har været knyttet til Landbrugsministeriet siden dettes Oprettelse i 1896. — Ved

Landhusholdningsselskabets Generalforsamling i December fratraadte Professor *Westermann* Præsidentstillingen efter at have varetaget den i 9 Aar. Som den fremragende Fagmand Professor *Westermann* er, dertil som Faa initiativrig og samvittighedsfuld i al sit Arbejde, var det med stor Beklagelse man erfarede, at han af Hensyn til sin videnskabelige Gerning mente det rigtigst at fratræde. Som Anerkendelse af hans udmærkede Virksomhed i Selskabet har dette valgt ham til Æresmedlem. Professor *Westermanns* Eftermand blev Forpagter *Chr. Sonne*. — Allerede i Oktober Maaned havde Professor *Westermann* meddelt, at han ønskede at træde tilbage, men ingen tænkte den Gang paa, at Selskabet stod for Valget af to nye Præsidenter. Desværre blev dette Tilfældet, idet Kammerherre *Bech* omkring 1. December meddelte, at paa hans Læges Tilskyndelse maatte han nedlægge Hvervet som Præsident, da hans Helbredstilstand ikke længere tillod ham at foretage de mange Rejser til Hovedstaden. I 10 Aar har Kammerherre *Bech* haft Sæde i Præsidiet, og aldrig har Kammerherren sparet sig i disse mange Aar, han var paa Pletten, saa snart der kaldtes paa ham, og med en ungdommelig Iver og Interesse varetog han Selskabets Sager. Fra sin lange og paaskønnede Virksomhed i det offentlige Livs Tjeneste ejede Kammerherren et nøje Kendskab til Landbrugets Sager og Personer, der selvsagt kom Selskabet til Nytte, og at han af Helbredshensyn nu maatte trække sig tilbage, vakte derfor stor Beklagelse. Det var kun en velfortjent Tak, Selskabet bragte ham ved at udnævne ogsaa ham til Æresmedlem.

Af Aarets Døde skal følgende nævnes: Ejeren af Herregaarden Gammelgaard paa Lolland A. *Konow* († 20. Januar), en dygtig Landmand, hjælpsom og elskværdig af Karakter, der som Formand for »Maribo Amts økonomiske Selskab« og Medlem af forskellige Bestyrelser tog interesseret Del i Landboforeningslivet. Gaardejer H. *Andersen* († 5. Marts), der som Formand for »Frederiksborg Amts Landboforening« i December 1913 blev valgt til

Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, var en støt sjællandsk Landmand, der ved sin Død havde et langt og virksomt Liv bag sig. Den 23. Juli gik Kammerherre *C. Castenschiold*, Borreby, til sine Fædre. Han var i 9 Aar, fra December 1888 til December 1897, Medlem af Landhusholdningsselskabets Præsidium, udpeget til Stillingen paa Grund af det Navn, han havde som en dygtig, praktisk Landmand, maaske ogsaa af andre ikke helt faglige Grunde. Det er dog ikke som Landmand, men som den tapre Forsvarer af Dybbølskansen Nr. 2 i Krigen 1864, hans Navn vil bevares for Efterslægten. Den 29. Juli døde den paa Sjælland bekendte Landmand Etatsraad *J. Lemvigh* til Algistrup. Der var solidt Tømmer i ham. Til sin Død, han blev 81 Aar, varetog han med en kraftig Mands Dygtighed og Interesse de offentlige Hverv, som var ham betroede. Med Sorg erfarede man, at vor udmærkede Landbrugskonsulent i Rusland, Landbrugskandidat *N. Otto Nielsen* i November var død som Følge af de Saar, han havde faaet ved, at en Granat fra det tyske Bombardement af Riga var eksploderet i hans Hjem. Pligtopfyldende til Døden er de lyse Forhaabninger, man med Rette knyttede til hans fremtidige Virksomhed, nu lagte i Graven med ham. Den 3. December afgik en brav og dygtig sjællandsk Landmand, Gaardejer *Hans Jensen*, Vemmelev, ved Døden. Han hørte til Veteranerne fra Andelsbevægelsens Ungdom, der ved deres nidkære Virksomhed bragte den kooperative Bevægelse i solidt Spor til Gavn for Landbruget, og endnu til det sidste varetog han mange Hverv indenfor Andelsbevægelsen; lige til sin Død var saaledes H. Jensen bl. a. Formand for Andels-slagteriet i Slagelse og for de sjælland-lolland-falsterske og bornholmske Mejeriforeninger. Han hørte til en Type af danske Landmænd, som man nødig vil se helt forsvinde. Runden af Bondeæt var ogsaa forhenværende Forstander af Tune Landboskole *J. Brink Lassen*, der døde den 15. December, 61 Aar gammel. Han var en Mand med mange Kundskaber — hans Speciale var Kvægavlen og det land-

økonomiske Undervisningsvæsen —, et klart Hoved, med Herredømme over Pennen og Ordet, dertil en ærgerrig Mand, hvis Hu stod til Deltagelse i det offentlige Liv. Med ubestridelig Dygtighed røgtede han de mange offentlige Hverv, der efterhaanden betroedes ham, og var der givet ham længere Tid at virke i, vilde der efter menneskelig Beregning endnu have ligget et betydeligt Dagværk foran ham.

Den foregaaende Fremstilling har vist, at Indførselen af Artikler, der er nødvendige for Landbrugsbedriften, har været rigeligere i det forløbne Aar end i de nærmest foregaaende, og at Landbrugets Bevægelsesfrihed er bleven større, efterhaanden som en Række hæmmende Forbud bortfaldt. Hvad der endnu er tilbage af disse, vil forhaabentlig forsvinde i Løbet af indeværende Aar; hvis Forholdene efterhaanden kommer i Lave. Dette vil blandt andet bero paa, om de sociale Bevægelser, der ved omfattende Strejker, formindsket Produktion, standset Skibsfart og den derved skabte Utryghed og Usikkerhed har rystet nær sagt den ganske Verden, efterhaanden vil lægge sig saaledes, at Produktion, Transport- og Omsætningsforhold m v. nogenlunde kommer i de gamle Lejer.

Vort Landbrug gaar ud af de vanskeligste Aar, det nogen Sinde har været ude for, med sin Produktionsevne bevaret i det store og hele. Krigen har lært det Betydningen af at hjælpe sig selv, for saa vidt det staar i dets Magt, tvunget det til at økonomisere paa Omraader, paa hvilke der forud raadede en vel flot Tendens, og de høstede Erfaringer vil forhaabentlig blive bragte i Anvendelse i Fremtiden. Landbrugets Produktion og dermed Udførsel kan efterhaanden forøges, og dets Frembringelser er de, Europa nu stærkest tiltrænger og i lange Tider vil have haardt Brug for. Men tiltrods herfor ligger netop nu Vanskeligheden for vort Landbrug i dets Eksportforhold. Som tidligere fremhævet har Bretland ogsaa efter

Krigens Afslutning fortsat med den i Kampaarene gennemførte Statsmonopolisering af Levnedsmiddel-Indførselen til Priser, der ikke har staaet i Forhold til vort Landbrugs voksende Produktionsudgifter, og som derfor har virket direkte produktionshæmmende. Hos vor anden store Kunde for Krigen er Valutaforholdene jo i fuldstændig Uorden, og paa Grund af sin finansielle Elendighed har Tyskland til Tider været en meget daarlig Aftager af vore Landbrugvarer. Ogsaa Polen, Østersølandene og andre Stater, der har haard Trang for Levnedsmidler, mangler Betalingsevne eller Varer, de kan udveksle for disse. Imidlertid har vort Landbrug dog fundet nogen Afsætning til Lande, til hvilke det tidligere ikke udførte — f. Eks. Smør til Belgien —, og Bestræbelserne er for Tiden rettede paa at finde nye Markeder. Der er næppe Tvivl om, at Tyskland, før eller senere, atter maa forsyne sig fra Danmark; den engelske Regerings Monopolisering af Landbrugshandelen maa, før eller senere, ophøre, og Engländerne vil hellere end gerne have de gamle Forbindelser med Danmark genoptagne.

Undertiden ser man fremhævet, at Kolonierne og de Forenede Stater i Nordamerika fremtidig delvist vil komme til at træde i Danmarks Sted, hvad Bretlands Forsyning henholdsvis med Smør og Flæsk angaar. Men dette er at se Spøgelser ved højlys Dag. Før Krigsaarene deltog Kolonierne med en forholdsvis ikke stor Del i Storbritanniens Smørindførsel, men at de efter Krigen, da Rusland og andre betydelige Smørleverandører til det engelske Marked helt eller for en Del vil svigte, skal kunne mangedoble deres Smørekspport, saa selv Danmark risikerer at blive distanceret, ligger i alt Fald for en lang Aarrække udenfor Mulighedernes Grænse. Og hvad vort Flæsk angaar, vil Engländerne hellere end gerne atter have det fremfor det amerikanske. Vort engelske Marked ligger godt, hvor det ligger, Genbo til Danmark, og svigter os ikke under normale Forhold. Og vort Landbrug er netop nu stærkt optaget af at finde nye Markeder.

Men meget beror paa, at Forholdene atter bliver normale, her er vi ved *punctum saliens*, Hovedpunktet, hvorpaa det kommer an. Selvfølgelig vil Forholdene ikke blive ganske som før Verdenskrigen, men hvis de trækker sig nogenlunde i Lave, uden for store Forskydninger i handelspolitisk og industriel Henseende, i Arbejderforhold og paa andre Omraader, vil vort Landbrug efterhaanden faa gode Chancer. Men om dette vil ske, og hvornaar det vil ske, ligger foreløbig hen i det uvisse. Man bør vogte sig for at spaa, thi de fleste Spaadomme er kuldkaastede af de kaotiske Forhold, som Verdenskrigen har medført, og som delvist stadig vedvarer.

J. Brink Lassen.

(F. 10. Septbr. 1858 — d. 15. Decbr. 1919.)

Jens Brink Lassen fødtes i Nyrup ved Nibe som Søn af en jysk Gaardejer. Han gennemgik den Uddannelse, der er typisk for mange flinke Bønder-sønner: i Hjemmet blev han fortrolig med Landbrugsarbejdet, paa Højskolen fik han sin aandelige Horisont udvidet, paa Landbrugsskolen og Landbohøjskolen øgedes hans faglige Indsigt og vakttes hans Forstaaelse af de

Midler, som maa anvendes for at bringe det evige Slid med Jorden og Dyrene til at give bedre og bedre Udbytte. Efter vel overstaaet Eksamen gik han som saa mange af sine Fæller ud som Lærer og Raadgiver for Landbefolkningen, først paa Faurbogaard Landboskole, senere som Konsulent i Husdyrbrug for Landboforeningerne i Gl. Roskilde Amt.

Efterhaanden erhvervede *Brink Lassen* sig en sjælden Indsigt i Husdyrbruget; hans rolige, solide, maaske lidt forsigtige Arbejdsmaade og hans Evne til klart og indtrængende at forme sine Tanker mundtlig og skriftlig vandt ham Befolkningens Tillid, og det vakte derfor næppe Forundring, da han 1896 afløste Forstander A. *Svendsen* som Forstander for Tune Landboskole. En saa

kompetent Mand som Landbrugslærer *Chr. Christensen*, Tune, har i sine Livserindringer omtalt den dygtige Maade, paa hvilken Brink Lassen udførte Skoleforstanderens ansvarsfulde Gerning.

Brink Lassen vilde gerne arbejde med i det offentlige Liv, hans Dygtighed kvalificerede ham hertil, og efterhaanden naaede han frem i første Række indenfor det sjællandske Landbrug. Han blev Formand for den stedlige Landboforening og de samvirkende sjællandske Landboforeningers Kvægavlsudvalg, fra 1912—16 var han Samvirksomhedens Næstformand. 1918 valgtes han til Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad og Formand for Landbrugskandidatforeningen, 1903 blev han Landbrugslærerforeningens første Formand, var fra 1906 til 12 Medredaktør af »Vort Landbrug« osv. I disse Stillinger gjorde han udmærket Fyldest, thi altid arbejdede han paa en vederheftig Maade, og med sin nøgterne Natur vovede han sig aldrig længere ud, end han kunde bunde. Dette gav hans Optræden Soliditet og Myndighed, men hermed hang det ogsaa sammen, at han sejt forfægtede egne Anskuelser og maaske havde nogen Vanskelighed ved at se det absolut eller relativt berettigede i Meninger, der ikke var hans. Han kunde af og til være lidt træg i Vendingen, og han forekom mange en noget inde-sluttet Natur, men kom man ham nærmere paa Livet, var han en vennelsel og trofast Mand.

For et Par Aar siden begyndte Sygdom at mærke ham, og det var, som han selv saa Skyggen nærme sig af den Sot, den Brightske, som nu lagde ham i Graven. Indtil da syntes der efter menneskelig Beregning endnu at ligge en Række frugtbare Manddomsaar foran ham. Men selv om det ikke skulde være saa, fik han dog den Lykke at udføre et fortjenstfuldt Dagværk, der vil sikre ham et langt og smukt Eftermæle.

H. Hertel.

Lysets Indvirkning paa Hønsenes Æglægning.

I Udlandet, særlig i England og Amerika, har der under Krigen været og er forøvrigt vedblivende store Bestræbelser i Anvendelse for at ophjælpe Fjerkræavlens og da i Særdeleshed Hønsavlens. Det er ikke alene ude blandt Landmændene, at der slaas til Lyd for Sagens Betydning, men ogsaa Folk i Byerne, der selv om de kun har meget indskrænkede Pladsforhold til Raadighed udmærket godt med Fordel kan holde nogle faa Høns, søger man at vække Interesse hos. Hovevægten lægges paa, at Hønsene fodres og passes godt, og at der holdes unge rettidig tillagte, veludviklede Hønekyllinger, der faar mest mulig Anledning til at arbejde efter Kornfoderet i den i det lyse Læskur værende tørre, rene Strøelse. Uden nævnte Forudsætninger kan et tilfredsstillende Resultat ikke ventes.

Nævnte Landes Hønsere, særlig Amerikas, er mere og mere i de korte, mørke Efteraars- og Vinterdage kommet ind paa at fodre Hønsene ved Lys, saavel Morgen som Aften. I mange af Amerikas store Hønserier, hvor der holdes fra et Par Tusinde til op over Ti Tusinde Høns udelukkende for Æglægningens Skyld, gennemføres denne Oplysning af Hønsenes Dagrum ved Hjælp af almindelige Lygter eller elektriske Lamper, der ofte indrettes til at tændes automatisk paa bestemt Klokkeslet. De praktiske Hønsere, der skal været meget fornøjede med denne Foranstaltning, hævder, at selv om der maaske ikke i al Almindelighed kan spores nogen egentlig forøget Aarslægning, hvor Hønsene oplyses, bevirker dog dette, at velfodrede, rettidig tillagte Hønekyllinger kan brin-

ges til at lægge en større Procentdel af Æggene i Vintertiden. Det er som Lyset bevirker, at Hønsene tror sig hensat til den lysere Aarstid, hvorved Æglægningen bliver forrykket eller med andre Ord, det der sker er en Omlægning af Produktionen fra Foraar til Vinter, idet de Æg eller en Del af de Æg, som Hønsene maaske ellers først vilde lægge tidlig paa Foraaret, lægges i Stedet for om Vinteren. Naar Hønsene skal til Ro, slukkes saa mange Lygter, at Hønsene lige kan se at gaa til Ro paa Pindene.

I England har der fornylig paa den sidste internationale Fjerkræavlkonference været ført en indgaaende Forhandling om dette interessante Spørgsmaal, der blev indledet af selve Præsidenten for »International Association of Poultry Instructors and Investigators« *Edward Brown*, der paa sine Rejser i Amerika særlig har gjort dette Spørgsmaal til Genstand for Undersøgelse. Brown og flere af de praktiske Fjerkræavlere, der deltog i Forhandlingen, var af den Anskuelse, at en af Grundene til at Hønsene lagde flere Æg i Vintertiden, hvor Hønsehusene var oplyste, maatte søges i, at de faar en længere Arbejdsdag og kan faa Tid til at omsætte mere Foder end Tilfældet ellers er i de korte Vinterdage. Paa Mødet forelagde Kaptajn *Clarke* et interessant Forsøg, foretaget paa »Central-Experimental Station« ved Ottawa, der udviste, at et Hold paa 20 hvide Italienerhøns, hvis Hønsehus blev oplyst, begyndte med 71 Æg i November og lagde 311 Æg i December, medens et andet Hold paa 20 hvide Italienere holdte under samme Forhold, men uden Lys i Hønsehuset, kun lagde 15 Æg i November og 123 i December.

Vi staar iøvrigt ikke her i Landet fremmede overfor dette interessante Spørgsmaal, idet flere af vore Hønseholdere endog med Held har praktiseret Systemet, som planlagte Forsøg forhaabentlig i Fremtiden vil kaste mere Lys over, hvad der sikkert tiltrænges.

W. A. Kock.

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Onsdagen den 17. December 1919.

Til Stede var Præsidenterne Professor *T. Westermann* og Lensgreve *F. Moltke*. Af Bestyrelsesraadet var mødt Dhrr. Professor *B. Bøggild*, Frederiksberg, Kammerherre *Cederfeld de Simonsen*, Erholm, Forpagter *Damsgaard-Sørensen*, Bjellerup Ladegaard, Forstander *J. K. Jensen*, Haslev, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Kammerherre *N. Juel*, Mejlgaard, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Hofjægermester *A. Krabbe*, Søbækgaard, Forstander *H. P. Larsen*, Malling, Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Hofjægermester, Baron *Lerche*, Birkendegaard, Gaardejer *P. Nielsen*, Nordbygaard, Gaardejer *Pinstrup*, Godensgaard, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, Lensbaron *Rosenkrantz*, Rosenholm, Hofjægermester *Sehestedt-Juul*, Ravnholt, Forpagter *G. F. Schroll*, Odense, Hofjægermester *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, Kammerherre, Baron *Wedell-Neergaard*, Svenstrup, og Proprietær *J. Willumsen*, Anhof.

Da der vil blive givet Meddelelse i Referatet af Generalforsamlingen om Valgene, om Optagelse af Medlemmer, om Godkendelse af Selskabets Regnskab for 1918—19 samt om de paa Dagsordenen opførte Sager, som ogsaa findes paa Dagsordenen for Generalforsamlingen, hen-

vises her til Referatet fra denne, der vil blive optaget i Tidsskriftets næste Hefte. Der skal her kun meddeles følgende:

Fra Kammerherre *Bech* forelaa der Meddelelse om, at svækket Helbred tvang ham til at nedlægge Stillingen som Præsident i Selskabet. Denne Efterretning modtog Bestyrelsesraadet med stor Beklagelse, og det vedtog at foreslaa Generalforsamlingen at optage Kammerherre *Bech* til Æresmedlem af Selskabet. Alt i Oktober-Mødet havde Bestyrelsesraadet vedtaget at henstille til Generalforsamlingen, at den samme Ære vistes Professor *Westermann*. De to afgaaende Præsidenter blev af Generalforsamlingen samme Dags Aften optagne som Selskabets Æresmedlemmer.

Paa Foranledning af Baron *Wedell-Neergaard* gav Forstander *Larsen*, der er Medlem af Smørekspert-Udvalget, nogle meget interessante Meddelelser vedrørende vor øjeblikkelige Smørproduktion og Mulighederne for Udførsel i det første Kvartal. Det fremgik heraf, at Eksportmulighederne nu synes at stille sig noget gunstigere end for kort Tid siden.

Endvidere drøftede Bestyrelsesraadet Ønskeligheden af at lade Generalforsamlingen fremtidig finde Sted under ændrede Former.

Nye Medlemmer

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab,

optagne efter 1. Juli 1919.

1. Ahlefeldt-Laurvigen, Fr. L. V., Hofjægermester, Lensgreve til Grevskabet Langeland, Tranekær Slot, Tranekær.
2. A/S Dansk Frøkultur, Kerteminde.
3. Beck, K., Proprietær, Flenstofte pr. Ebberup.
4. Bendiksen, Ole, Kommissionær, Aarhus.
5. Buch, A., Proprietær, Rabenslyst pr. Hjulby.
6. Böklin, David, Godsejer til Täckhammar pr. Nyköping, Sverige.
7. Calundan, H., Landbrugskandidat, Redaktør, Villa »Olga«, Lyngby.
8. Frederiksen, L. P., Forretningsfører, Hurup.
9. Friis, V., Proprietær, Klarskov pr. Marslev.
10. From, J. J., Proprietær, Digetgaard pr. Nymark.
11. Hansen, L. O., Inspektør paa Tjele pr. Viborg.
12. Hansen, N. C., Konsulent for Odense Omegns Landboforening, Dr. Olgasvej 8, Odense.
13. Hansen-Larsen, Lars, Konsulent, Vindegade 72, Odense.
14. Henneberg, P., Proprietær, Konsulent, Dollerupgaard pr. Lunderskov.
15. Hjort, A., Kontorchef, Roskilde.
16. Holck, M., Lensbaron til Holckenhavn pr. Nyborg.

17. Hvenegaard, Vincent, Forpagter, Frederiksgave pr. Ebberup.
18. Jensen, Anders, Slagtermester, Direktør, Godsejer til Cathrinebjerg pr. Taastrup.
19. Jensen, Martin, Inspektør paa Hinderupgaard pr. Odense.
20. Jessen, J. R., Forpagter paa Brahesholm pr. Aarup.
21. Jørgensen, Chr., Forpagter paa Biskopstorp pr. Ullerslev.
22. Kjær-Nielsen, Chr., Gaardejer, Landbrugslærer, Ny Hjallesegaard pr. Hjallesø.
23. Lange, Forpagter paa Ørbækklunde, Ørbæk.
24. Lauridsen, Magdalene, Frue, Ankerhus Husholdningsseminarium, Sorø.
25. Lindekilde, Th., Forpagter paa Hindemae pr. Ullerslev.
26. Lorenzen, Paul Emil, Forpagter paa Svansjö Gaard, Tapperöd, Skaane.
27. Lytzen, Proprietær, Hannesborg pr. Ullerslev.
28. Mikkelsen, S., Forpagter paa Frederikshøj pr. Slude.
29. Mortensen, Hans E., Konsulent for Det sjællandske Frøavlsskompagni, Kallundborg.
30. Nielsen, C., Proprietær, Stenagergaard pr. Mesinge.
31. Nielsen, N., Inspektør paa Rosenholm pr. Hornslet.
32. Paulsen, M., Proprietær, Mariendal pr. Skamby.
33. Skovgaard, K., Landbrugskandidat, Assistent ved Forsøgsstationen ved Lyngby.
34. Thingberg-Rasmussen, C., Proprietær, Strandskov pr. Hjulby.
35. Thorsen, J. K., Proprietær, Kissendrupgaard, Ullerslev.
36. Topsøe-Graae, Vilh., Inspektør paa Iselinge Avlsgaard pr. Vordingborg.
37. Zajicek, Ladislav, Landbrugskandidat, Regnskabskonsulent for Vends-Herreds og Wedellsborg Birks Landboforening, Ejby.

Hver af følgende Herrer har indmeldt eet Medlem:
Proprietær *K. Bak*, Faurgaard, Kammerherre *C. Bech*,
Engelsholm, Forpagter *A. B. Cruse*, Tulesbo, Forpagter
O. J. Knipschildt, København, Forsøgsleder *J. C. Larsen*,
Lyngby, Fuldmægtig *L. P. M. Larsen*, Gentofte, Proprie-
tær *Niels Mølgaard*, Frøbjerggaard og Professor *H. Win-
berg*, Lund. Følgende har hver indmeldt to Medlemmer:
Konsulent *I. Dokken*, København, Forsøgsleder *P. Gom-
mesen-Rosting*, Randers, og Konsulent *Jørg. Fr. Pedersen*,
Odense. — Sekretariatet har indmeldt 3 og Proprietær
Kattrup, Risinge, 20.

Udkomne Bøger.

- Organisk Kemi.** Af *A. P. Jacobsen* og *A. Kjeldsen Rasmussen*.
4. Udg. 86 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.)
- Engelske Landarbejdere. Tyk eller tynd?** 12. Beretning fra
M. Hindhede's Kontor for Ernæringsundersøgelser. 52 Sider.
(Jac. Lunds medicinske Boghandel. Københ.)
- Danmarks Trævækst.** I. Træarternes Fordringer til Livs-
kaarene. Af *L. A. Hauch*. Udgivet med Understøttelse af
Landbrugsministeriet. 136 Sider. (G. B. N. F. Københ.)
- Malkekvægets Fodring, Røgt og Pleje.** Af *C. Moesgaard-
Kjeldsen*, Lidsø. 4. Udgave. 72 Sider. (G. B. N. F. Københ.)
- Kreaturholdet i Danmark den 15. Juli 1919.** Statistiske Med-
delelser 4. R. 59. B. 4. H. Udgivet af Det statiske De-
partement. 50 Sider. (G. B. N. F. Københ.)
- Gødningslære.** Af Statskonsulent *K. Hansen* og Landbrugs-
lærer *J. Aagaard*. 224 Sider. 2. Udgave. (Aug. Bangs Forlag.
Københ.)
- Jordens Behandling og Besaaning.** Af *L. Evald Toftemark*,
Tommerup Højskole. 156 Sider. 9. omarbejdede Udgave.
(Aug. Bangs Forlag. Københ.)
- Aarsberetning fra det veterinære Sundhedsraad for Aaret 1918.**
222 Sider. (Københ.)
- Fortsatte Undersøgelser om Fremstillingen af Syrevækker.** Ved
Professor *V. Storch*. 115 Sider. — a) Forsøg med Ostning
af raa, af momentant pasteuriset og af langtidspasteuriseret
Mælk. b) Forsøg over Ostens Svindforhold. c) Dobbelt-
analyser. 108 Sider. — 102. og 103. Beretning fra Forsøgs-
laboratoriet.
- Landbrugets Driftslære.** En Fremstilling af Landbrugets Drifts-
ordning og almindelige Økonomi. Af *Johannes Jensen*,
Næsgaard. 121 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Københ.)
- Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold.** II. Regnskabs-
resultater fra danske Landbrug i Aaret 1917—18 ved *O. H.
Larsen* og *Ivar Dokken*. Udgivet af det landøkonomiske
Driftsbureau. 122 Sider. (Odense).

Mindre Meddelelser.

Høstarealet 1919. Høstarealerne — omfattende Korn, Rodfrugter, Frøavl, Havesager i Marken, Spergel, Kommen, Sennep samt Hør og Hamp — viser sig efter Statistisk Departements Opgørelse betydeligt større i 1919 end i de foregaaende Aar. Da der ikke er Grund til at tro, at Græsnings- og Brakarealerne er formindskede, skyldes Fremgangen sikkert, at Opgørelsen i Aar har haft en mere fuldstændig Karakter end de nærmest foregaaende ekstraordinære Opgørelser.

Kornarealerne er opgjorte som nedenstaaende Tabel udviser:

	1919	1918	1912
	ha	ha	ha
Hvede.....	50.381	56.718	54.044
Rug.....	226.201	219.535	245.785
2-radet Byg.....	199.931	193.722	191.638
6-radet —	30.236	28.134	49.771
Hvid eller gul Havre	313.131	312.417 }	342.042
Graa eller broget —	75.689	66.872 }	
Korn og Bælgsæd	32.844 }	192.643	180.353
Anden Blandsæd	162.066 }		
Tilsammen...	1.090.479	1.070.038	1.149.978

Som man vil se, har der været en forholdsvis betydelig Nedgang i Hvedearalet fra 1918 til 1919, men Rugarealet er gaaet tilsvarende frem, saaledes at det samlede Areal med Vintersæd er næsten ganske uforandret. Vaarsædsarealerne er samtidig gaaede frem med ca. 20.000 ha. Af Fremgangen falder 8000 ha paa Bygarealerne, ca. 9500 paa Havrearealet og ca. 2000 ha paa Blandsæden. Ejendommeligt nok falder Fremgangen i Havrearealet næsten helt paa den graa Havre.

Rodfrugtarealerne udgjorde:

1919	1918	1917	1916	1912
ha	ha	ha	ha	ha
413.556	387.611	368.123	375.929	356.357

Siden 1918 er altsaa Arealet vokset med ca. 26.000 ha. Fremgangen baade i 1918 og 19 falder navnlig paa de mere værdifulde Afgrøder, Kartoflerne er gaaet frem med ca. 16.000 ha eller 20 pCt. (Arealet er nu 91.300 ha), Sukkerroer med ca. 5000 ha eller 15 pCt. (Areal i 1919: 41.200 ha), og indenfor Foderroerne er navnlig Runkelroerne gaaet frem (Areal: 110.800 ha), medens Turnips er gaaet tilbage (Areal: 57.600 ha).

Markfrøarealerne udgjorde:

1919	1918	1917	1916	1912
ha	ha	ha	ha	ha
31.474	25.372	17.080	16.902	15.768

Fremgangen fra 1918 til 1919 falder navnlig paa Turnipsfrø (Areal ca. 6700 ha), Græsmarksbælgplanter (Areal nu 1327 ha mod 487 ha i 1918) og Sukkerroefrø (321 ha mod 35 ha i Fjor).

Arealet med Havefrø udgjorde i alt 2790 ha mod 2101 ha i 1918. Ogsaa her er der altsaa en betydelig Fremgang. De to betydeligste Afgrøder var Hvidkaalsfrø, 1130 ha, og andre Kaalfrøarealer, 566 ha.

Under andre Høstarealer er optalt de i nedenstaaende Oversigt opførte Afgrøder:

	1919	1918
	ha	ha
Spergel til Modenhed	798	621
Sennep	1081	10.937
Kommen	226	164
Hør og Hamp	407	166
Andre Afgrøder	522	325
Tilsammen...	3033	12.213

Naar det samlede Areal er aftaget med ca. 9000 ha, skyldes det alene, at Sennepsarealerne er blevne formindskede til en Tiendedel. Alle de øvrige Arealer er gaaede frem.

Betænkning

fra det af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
nedsatte Udvalg til Fremme af Jordens Grundforbedring
ved Afvanding og Vanding.

Indledning.

Udvalget til Fremme af Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Vanding er nedsat i Foraaret 1914 paa Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Foranstaltning i Særdeleshed motiveret ved, at De samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved en Kortlægning af vandlidende Arealer paa Sjælland i 1913 paa meget virkningsfuld Maade havde henledt Opmærksomheden paa, hvor store disse Arealer er, og hvor store aarlige Driftstab de betyder for vort Landbrug.

Beslutningen om Udvalgets Nedsættelse blev taget paa Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesmøde den 18. December 1913, hvor man tillige vedtog at opfordre Det danske Hedeselskab og De samvirkende danske Landboforeninger til at lade sig repræsentere i Udvalget. Henvendelse til de to nævnte Institutioner skete derefter i Januar 1914, idet Selskabet anmodede dem om at indvælge henholdsvis tre og to Medlemmer i Udvalget og samtidig stillede Forslag med Hensyn til Valg af Sekretær, og efter at der i Februar og Marts s. A. var indløbet imødekommende Svar, blev Udvalget dannet og kom til at bestaa af følgende Herrer:

Repræsentanter for Landhusholdningsselskabet:

Professor *T. Westermann*, Formand.

Landinspektør *L. Schmidt*.

Repræsentanter for Hedeselskabet:

Kommitteret *C. Dalgas*.

Ingeniør *K. Thomsen*.

Ingeniør *Th. Claudi Westh*.

Repræsentanter for Landboforeningerne:

Jægermester *F. Skov*, Tybrind.

Hofjægermester *Ad. Tesdorpf*, Pandebjerg.

samt som Sekretær

Professor *C. L. Feilberg*.

I denne Sammensætning skete senere en Række Ændringer.

Den 23. Februar 1915 afgik Jægermester *Skov* ved Døden, og Landboforeningerne valgte i hans Sted som Repræsentant i Udvalget

Forpagter *F. Schroll*, Odense.

I August 1917 indvalgtes i Udvalget som Repræsentanter for Dansk Ingeniørforening

Kulturinspektør *J. C. Johansen* og

Professor *G. Schönweller*.

Og i Februar 1918 indtraadte i Udvalget som Repræsentant for Hedeselskabet

Hofjægermester *H. Lüttichau*, Tjele, i Stedet for Kommitteret *Dalgas*, som paa Grund af Mangel paa Tid bad sig fritaget for dette Hverv.

Umiddelbart før Udvalgets Betænkning kunde afsluttes, mistede Udvalget endelig et af sine mest virksomme Medlemmer, Ingeniør *K. Thomsen*, som den 17. December 1918 afgik ved Døden i Viborg.

Udvalget afholdt konstituerende Møde den 27. Maj 1914 i Landhusholdningsselskabets Lokaler i København. Man drøftede ved denne Lejlighed Udvalgets fremtidige Arbejdsmaade og paabegyndte en Diskussion angaaende Emner, som Udvalget vilde optage til Behandling. Man enedes om at henstille til Landhusholdningsselskabet at

rette Opfordring til de samvirkende Landboforeninger henholdsvis i Jylland og paa Fyn og Lolland-Falster om for disse Landsdeles Vedkommende at fremskaffe Kort, hvorpaa vandsyge Arealer er indlagt, og endvidere til Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse om at fremskaffe en Oversigt over Grundvandets Stilling i den danske Kulturjord særlig med Henblik paa Spørgsmaalet om Vanding ved artesiske Boringer.

Forhandlingerne blev fortsat den 28. August 1914, og man enedes ved denne Lejlighed om til videre Fremme af Udvalgets Arbejde at nedsætte to Underudvalg, nemlig:

U n d e r u d v a l g a, bestaaende af følgende Herrer:

Professor *Westermann*, Formand,

Ingeniør *Thomsen*,

Distriktsbestyrer *A. Feilberg*, tilkaldt samt

Professor *Feilberg*, Sekretær,

med den Opgave at behandle agronomisk-tekniske Forhold (inklusive grundlæggende Forsøg), og

U n d e r u d v a l g b, bestaaende af følgende Herrer:

Etatsraad *C. B. V. Hansen*, tilkaldt og senere valgt til Formand,

Landinspektør *Schmidt*,

Hofjægermester *Tesdorpf*,

Ingeniør *Thomsen* samt

Professor *Feilberg*, Sekretær,

med den Opgave at behandle juridisk-økonomiske Forhold.

Udvalget besluttede endvidere at indbyde De samvirkende danske Husmandsforeninger til at indvælge en Repræsentant i Underudvalg b; men da Foreningerne, efter at have indhentet nærmere Oplysninger hos Udvalget om dets Arbejdsplan, i Skrivelse af 8. Januar 1915 ikke ønskede at benytte sig af Indbydelsen, akviescerede man ved ovenstaaende Sammensætning.

Ved de fortsatte Forhandlinger enedes Udvalget, der

enstemmigt anerkendte den store Betydning af Hedeselskabets Arbejde paa Grundforbedringsomraadet, om at henstille til Landhusholdningsselskabet at støtte Hedeselskabet i dets Bestræbelser for at opnaa de Bevillinger, der er ønskelige og nødvendige for Selskabet for at kunne efterkomme Begæringer om Assistance paa Vandaflædningsomraadet efter de ved Hedeselskabet gældende Regler og for at kunne overtage Uddannelse af Medhjælpere ved saadanne Arbejders praktiske Gennemførelse. Henstillingen blev overbragt Selskabet mundtlig ved Udvalgets Formand.

Underudvalget holdt konstituerende Møde den 28. August 1914. Man besluttede at undersøge Muligheden for at iværksætte en Række grundlæggende Forsøg til Belysning af den ønskelige Afvandingsdybde under forskellige Forhold, af Midler til Jordarters Klassifikation med Henblik paa Planen for deres Afvanding og Vanding, af Forholdet mellem Drænledningers Afstand og Dybde under forskellige Forhold, endvidere Undersøgelser og Forsøg vedrørende de benyttede Formler for Drænledningers Vandføringsevne, Vandforbruget ved forskellige Vandingsmaader, Udgifter ved Benyttelse af Vandløftningsredskaber til Kulturjords Afvanding og Vanding, og endelig en Undersøgelse angaaende Vandføringen i danske Vandløb. Underudvalgets Medlemmer fordelte disse Arbejder mellem sig paa forskellige 2- og 3-Mands Udvalg.

Paa en Række Møder i disse mindre Udvalg beskæftigede man sig i den følgende Tid med at udarbejde Planer for Forsøg af nævnte Art, og Formanden forelagde Planen til et Dræningsforsøg paa de provinsielle Planteavlsudvalgs Fællesmøde i 1915 for at vække Interesse for det i Landbrugsorganisationerne. Underudvalget blev dog ved at arbejde yderligere med Sagen klar over, at Forsøgene vilde blive meget omfattende og langvarige og saa kostbare, at et Udvalg ikke godt kunde indlade sig paa at iværksætte dem paa egen Haand. Man enedes derfor om

at nøjes med at paapege Ønskeligheden af, at saadanne Forsøg bliver udført, og at undersøge, hvad der i Litteraturen allerede foreligger til Belysning af Spørgsmaal som de omhandlede.

Fremdeles enedes Underudvalget paa et Møde den 8. September 1915 om at anbefale en af Ingeniør *K. Thomsen* affattet til Hovedudvalget stilet Skrivelse, hvori Ingeniøren fremhæver Ønskeligheden af, at Hedeselskabet maa opnaa en Bevilling paa 12,000 Kr., fordelt over 3 Aar, til Lønning og Rejseudgifter for en Ingeniør, som i Løbet af disse Aar skal foretage systematiske Maalinger af Vandføringen i en Række større og mindre danske Vandløb. (Bilag 1).

Underudvalget afgav sluttelig paa samme Møde en vejledende Udtalelse angaaende et af Hr. Forstander *Klodskov* fremsendt Forslag til kunstig Vanding af en Del af Kærehave Husmandsskoles Jorder. (Bilag 2 og 3).

Underudvalg b holdt konstituerende Møde den 27. April 1915, og Etatsraad *C. B. V. Hansen* modtog velvilligt Valg som Formand.

Det var Underudvalget paalagt fortrinsvis at beskæftige sig med følgende Spørgsmaal: 1) Ønskelige Ændringer i Vandløbslovgivningen og 2) Fremskaffelse af billige Laan til Gennemførelse af Grundforbedringer.

Med Hensyn til det første Spørgsmaal var man straks enige om at anse Forslag om en samlet Revision af Vandløbsloven for uheldigt, da et saa stort Arbejde ikke kunde ventes gennemført i rimelig Tid. Derimod fandt man det formaalstjenligt at søge enkelte, haardt tiltrængte Ændringer og Tillægslove gennemført saa hurtigt som vel muligt. Man vedtog at tage Udgangspunkt i et af Etatsraad *C. B. V. Hansen* og Ingeniør *K. Thomsen* i For-
ening affattet Forslag til Lov om Dannelse af offentlige Interessentskaber, som Hedeselskabet nylig efter eget Initiativ havde indsendt til Landbrugsministeriet. Endvidere

overdrog man til de samme to Herrer at udarbejde Forslag til Ændringer i Loven om Landvæsenskommissioner.

Med Hensyn til det andet Spørgsmaal var Underudvalget bekendt med, at der fra Landbokommissionens Side var fremsat Forslag til Lov om Laan til Grundforbedringer. Man vedtog at søge nærmere Oplysning om dette Forslag og i det væsentlige indskrænke sig til at kommentere det.

Efter en Række skriftlige og mundtlige Forhandlinger i den følgende Tid kunde Underudvalget paa et Møde den 8. Juli 1915 enes om følgende Udtalelser: 1) Forslag til Lov om Dannelse af offentlige Interessentskaber for Afvandings- og Vandingsanlæg, samt Bemærkninger dertil, 2) Forslag til Ændringer i Loven af 30. December 1858 om Landvæsenskommissioner, samt Bemærkninger dertil, 3) Forslag om Henvendelse til Landbrugsministeriet angaaende Overholdelse af Vandlovgivningens Bestemmelser ved Jernbaneanlæg, og 4) Udtalelse om den Form, hvorunder Statshjælp til Grundforbedringer bør ydes.

Disse Forslag og Udtalelser blev derefter indgivet til Hovedudvalget (Bilag 4, 5, 6 og 7, Bilag 4 dog med de Pag. 7 omtalte mindre Ændringer).

Det samlede Udvalg mødtes atter den 8. September 1915 og godkendte de to Underudvalgs Arbejder med faa, mindre væsentlige Ændringer. Man enedes om straks at indsende Underudvalg b's Forslag 1), 2) og 3) til Landhusholdningsselskabet med Anmodning til Selskabet om at søge dem fremmet snarest, og ligeledes om at fremsende Ingeniør *Thomsens* ovenfor nævnte Skrivelse om Bevilling til Maaling af Vandføringer i danske Vandløb til Landhusholdningsselskabet med Udvalgets Anbefaling. Iøvrigt vilde man afvente Resultaterne af Landhusholdningsselskabets Henvendelse til Landboforeningerne angaaende Kort over vandsyge Arealer.

I Foraaret 1916 traadte Underudvalg b atter sammen, da Landhusholdningsselskabet ønskede Underudval-

gets Bemærkninger i Anledning af, at en Henvendelse fra Selskabet til Landbrugsministeriet angaaende Overholdelse af Vandlovgivningens Bestemmelser ved Jernbaneanlæg — i Overensstemmelse med Udvalgets ovenfor nævnte Indstilling — havde givet Anledning til Modbemærkninger fra Kommissarierne for Anlæg af Jernbaner i Danmark. Underudvalget affattede imødegaaende Skrivelser, hvori det yderligere motiverede sit Standpunkt, og tilstillede Selskabet disse gennem Udvalgets Formand (Bilag 8, 9, 10 og 11).

I en senere Brevveksling med Foreningen af jyske Landboforeninger kom Udvalget tilbage til samme Sag (Bilag 12 og 13).

I Efteraaret 1916 modtog Udvalget fra Landhusholdningsselskabet Meddelelse om, at der under 27. Marts 1916 fra tre Lodsejere i Rødby til Landbrugsministeriet var indsendt et Forslag til Tillæg til Lov af 28. Maj 1880 om Vands Afledning og Afbenyttelse m. m., og at Ministeriet, da dette Forslag, der drejede sig om Oprettelse af Pumpe- lag ved kunstige Afvandingsforetagender, tog Sigte paa lignende Forhold som de i Udvalgets Indstilling behandlede, ønskede fremskaffet en Erklæring fra Udvalget om, hvorvidt det var muligt at indarbejde dette sidste Forslags Bestemmelser i det af Udvalget udarbejdede Forslag.

Underudvalg b, som fik Sagen til Behandling, kom hurtig til det Resultat, at man ved faa Ændringer i Udvalgets Forslag til Lov om offentlige Interessentskaber kunde tage fuldt Hensyn ogsaa til Dannelse af Pumpelag, og at det saaledes var meget let at arbejde de to Forslag sammen til et. Efter en Række Forhandlinger herom endes Udvalget paa et Møde den 14. Februar 1917 om et ændret Forslag til Lov om Dannelse af offentlige Interessentskaber for Afvandings- og Vandingsanlæg, som man derefter tilstillede Landhusholdningsselskabet med Anmodning til Selskabet om at lade dette træde i Stedet for det i Efteraaret 1915 indsendte (Bilag 4).

I Foraaret 1917 forelaa fra De samvirkende Landbo-

foreninger i Fyns Stift en Kortlægning over vandsyge Arealer for denne Landsdels Vedkommende,*) og fra Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse Oplysninger om Grundvandets Højde i en Del af det sydøstlige Sjælland (Bilag 23). Fra De samvirkende Landboforeninger i Jylland var tidligere indløbet Meddelelse om, at Foreningerne ikke mente at kunne overkomme en samlet Kortlægning af vandsyge Arealer i Jylland, men vilde lade Undersøgelser foretage efterhaanden for mindre Areas Vedkommende og i Forbindelse med mere indgaaende Undersøgelser af Jordbundens Beskaffenhed.

Den 22. August 1917 mødtes Udvalgets Medlemmer med to Repræsentanter for Dansk Ingeniørforening, d'Hrr. Professor *G. Schönweller* og Kulturinspektør *J. C. Johansen* for at drøfte, hvorvidt der var Anledning til, at Ingeniørforeningen blev repræsenteret i Udvalget. Spørgsmaalet var rejst under en Diskussion i Ingeniørforeningen den 9. Maj 1917 efter et af Kulturinspektør *Johansen* holdt Foredrag om Kulturteknikens Fremtidsopgaver i Danmark, hvorved Udvalgets Medlemmer var til Stede som Gæster. De to Repræsentanter havde inden Mødet haft Udvalgets Forhandlingsprotokoller til Gennemsyn, og Udvalget havde paa sin Side fra de to Herrer modtaget en Skrivelse af 10. August 1917 (Bilag 14), hvori de i store Træk gør Rede for deres Syn paa Grundforbedringsspørgsmaalet i Danmark og navnlig udtaler sig til Fordel for Dannelse af en lønnet Grundforbedringskommission under Landbrugsministeriet. Under Forhandlingerne paa Mødet var der Enighed om det ønskelige i, at Spørgsmaalet om en Grundforbedringskommission blev drøftet i Enkelthederne, og at de to forannævnte Repræsentanter for Ingeniørforeningen blev optaget i Udvalget. Ved Brevveksling mellem Ingeniørforeningen og Landhusholdnings-selskabet fandt dette Sted umiddelbart derefter.

*) Se Beretning om det 30. Delegeretmøde i De samv. Landboforeninger i Fyns Stift 1916.

Det saaledes supplerede Udvalg afholdt Møde den 26. September 1917 for at diskutere en Skrivelse af 23. August s. A. (Bilag 15), hvori Ingeniørforeningens Repræsentanter stiller detaillerede Forslag med Hensyn til Dan-nelse af en lønnet Grundforbedringskommission og spe-cielt Forslag om øjeblikkelig Nedsættelse af en proviso-risk Kommission. Ved Mødet forelaa desuden en Skrivelse af 22. September s. A. fra Det danske Hedeselskabs Be-styrelse, hvori denne tager Afstand fra Forslaget, idet der henvises til, at de Opgaver, som Forslagsstillerne har til-tænkt Kommissionen, for Tiden varetages Landet over af Hedeselskabet, som med Statens Støtte netop til Løs-ning af disse Opgaver har forøget sit Personale og efter 1907 med Ministeriets Tilslutning tillige knyttet Fremme af nye Opgaver til sin Virksomhed (Bilag 16).

Udvalget enedes efter nogen Diskussion om at ned-sætte et Underudvalg, bestaaende af d'Hrr. *Johansen* og *Westh* samt en Jurist eller Statsøkonom, om hvis Person det overlades til de to Herrer at træffe Bestemmelse, og med det Formaal:

»1) at overveje, om der i den foreliggende særlige Situation er Anledning til fra det Offentliges Side at fore-tage særlige Foranstaltninger til Fremme af Jordens Grundforbedring, og da hvorledes, dels for at forøge Land-brugets Produktion og Modstandskraft, og dels for at be-skæftige og nyttiggøre ledig Arbejdskraft,

2) at undersøge, om der ikke er Anledning til, uan-set den særlige Situation, at søge Grundforbedringsarbej-derne yderligere fremmet, og da at paapege Veje og Midler og udtale sig om Organisation af det Offentliges Arbejde herfor.«

Underudvalgets Arbejdstid blev anslaaet til et halvt Aar, og man enedes om at søge fremskaffet de for Under-udvalgets Arbejde nødvendige Pengemidler.*)

*) Disse blev bevilget med 3000 Kr. paa Tillægsbevillingsloven for 1917—18 til L. H. S.

Man enedes endvidere om gennem Landhusholdnings-selskabet at henstille til Hedeselskabet at udarbejde en Oversigt over Størrelsen af de Arealer her i Landet, som trænger til Afvanding, og tillige i store Træk en samlet Plan for Fremgangsmaaden ved disse Afvandingers Udførelse. Endelig enedes man om, dersom Hedeselskabet vilde paatage sig det nævnte Arbejde og iøvrigt ønskede det, at anmode Landhusholdningsselskabet om at støtte Hedeselskabets Bestræbelser for at opnaa de dertil fornødne Bevillinger.

Imidlertid modtog Udvalget gennem Landhusholdningsselskabet en Skrivelse af 20. November 1917 fra Landbrugsministeriet, hvori dette ønsker Udvalgets Erklæring om, hvad der under den herskende Brændselsnød og Arbejdsløshed kan gøres fra Statens Side for i større Udstrækning end hidtil at udnytte de store Højmosesarealer i det nordlige Jylland, specielt Store og Lille Vildmose, til Fremstilling af Brændtørv, samtidig med at Arealerne saa vidt muligt bevares for senere Kultur (Bilag 17).

Da Udvalget med Hensyn til Spørgsmaal om Fremstilling af Brændtørv, Tørvekul, Tørvegas o. l. samt Transportforhold og eventuelt Anlæg af et Højspændings-elektricitetsværk paa Mosearealerne ikke selv var i Besiddelse af fornøden Sagkundskab, indbød Formanden følgende Herrer til at deltage i et Udvalgsmøde for at drøfte det ved Ministeriets Skrivelse rejste Spørgsmaal:

Kontorchef i Statens Planteavlsudvalg <i>H. C. Larsen</i> ,	}	Medlemmer af Brændselsnævnet.
Ingeniør <i>I. Nyboe</i> ,		
Folketingsmand <i>J. Vestergaard</i> ,		
Folketingsmand <i>Emil Rasmussen</i> ,		
Skibsreder <i>R. Brünnich</i> , Medl. af Transportnævnet,		
Professor ved Den polytekniske Læreanstalt <i>P. Raaschou</i> ,		
Direktør <i>A. Angelo</i> , Nordsj. Elektricitetsværk,		
Dr. phil. <i>A. Mentz</i> , Hedeselskabets Afdeling for Mose-industri,		

Ingeniør *Fox-Maule* og
Ingeniørkaptajn *N. Sommerfeldt*.

Mødet fandt Sted den 5. December 1917. Under Diskussionen, der særlig drejede sig om de to Vildmoser, fremhævedes Vanskelighederne ved med rimelig Bekostning at transportere den forholdsvis lette Vildmosetørv over længere Strækninger, og den manglende Erfaring med Hensyn til Fremgangsmaaden for Tørvens Forædling. Derimod var man enige om, at Vildmosernes Beliggenhed, Højdeforhold og Afvandingsmuligheder var gunstige, og at Muligheden for at opdyrke de afgravede Mosearealer, naar Afgravningen foretages paa rette Maade, i fuldt Maal var til Stede. Paa Grundlag af disse Udtalelser afgav Udvalget i December 1917 en Erklæring, hvori man sluttelig anbefalede, 1) at der straks bliver paabegyndt nødvendige Forundersøgelser og dernæst udarbejdet Plan for Afvanding af Vildmoserne og Anlæg af Transportlinier paa dem, og 2) at der iværksættes passende Forsøg til Belysning af Spørgsmaalet om Forædling af Vildmosetørven (Bilag 18). Erklæringen blev gennem Landhusholdningsselskabet tilstillet Landbrugsministeriet.

Paa et senere Møde i det egentlige Udvalg samme Dag fremsatte Underudvalget af 26. Septbr. 1917 et foreløbigt Forslag, der tog Sigte paa at anbefale Ministeriet snarest at søge Bemyndigelse til at anvende Statsmidler til Udlaan til Gennemførelse af Grundforbedringer i Jordbruget (se Bilag 19). Af formelle Grunde naaede man dog ikke ved denne Lejlighed at behandle Forslaget nærmere, og da senere et Forslag om forskellige Tilskud paa Foranledning af Repræsentanter for Hedeselskabet gennem Indenrigsministeriets Arbejdsudvalg blev forelagt Landbrugsministeriet, fandt Underudvalget det rigtigst at trække sit Forslag tilbage.

Den 20. og 21. Februar 1918 afholdt Udvalget to Møder for at forhandle videre med Underudvalget, som havde udarbejdet en Betænkning dateret 21. Februar 1918, og

for at drøfte det samlede Udvalgs Beretning. Ved denne Lejlighed supplerede Underudvalget sig med Ingeniør *Thomsen*, der havde fremsat Ønske derom, og man enedes om at opgive Tanken om at indvælge en Jurist eller Statsøkonom. Den nævnte Betænkning gik derefter til fornyet Behandling i det udvidede Underudvalg.

Den 15. Marts 1918 afholdt Udvalget sit sidste Møde. Den af *Johansen* og *Westh* udarbejdede Betænkning forelaa paany. Der gives deri en Oversigt over den ønskelige Forretningsgang ved Grundforbedringsarbejder i Fremtiden, og sluttelig fremsættes Forslag til 3 Love, 1) om Organisation af Landbrugets Grundforbedringsvæsen, 2) om Landvæsenkommissioner, og 3) om Grundforbedringslaan (Bilag 19). Ing. *Thomsen* havde paa nogle Punkter ikke kunnet tiltræde Forslaget, og da *Johansen* og *Westh* ej heller havde kunnet acceptere alle *Thomsens* Ændringsforslag afgav denne et dissenterende Votum, der er aftrykt paa Bilag 19. Heller ikke ved Sagens videre Behandling i det samlede Udvalg kunde man naa fuld Enighed; men Flertallet var dog i det væsentlige for Ingeniør *Thomsens* Opfattelse. Hofjægermester *Lüttichau* ønskede at tage visse Forbehold overfor Underudvalgets Arbejde som Helhed og formulerede disse i en Skrivelse til Udvalget (Bilag 21).

Endelig forelaa et Forslag fra Ingeniør *N. Dueholm* til Forbedring af Strandenge o. a. Arealer af ringe Kvalitet ved vore Inderfjorde, derved at Dynd fra de strømløse Fjorde pumpes ind over Arealerne (Bilag 22). Udvalget var enig med Forslagsstilleren i at anse det for ønskeligt, at Forsøg i den Retning blev anstillet ved første Lejlighed.

Fra Landbrugsministeriets Side var der imidlertid under 7. Februar 1918*) truffet Foranstaltninger til Ansættelse af to Kulturteknikere, hvis Formaal udelukkende skulde være at staa til Ministeriets Disposition i Grund-

*) Se Bilag til Liste over Ændringsforslag til 3die Behandling af Forslag til Finanslov for Finansaaret 1918—19. Sp. 1347—56.

forbedringssager og iøvrigt paa forskellig Maade arbejde for at faa Grundforbedringer fremmet her i Landet. Og da man efter denne Foranstaltning, som netop var i Overensstemmelse med de af Udvalget nærede Ønsker, kunde være sikker paa, at Arbejdet til Fremme af Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Vanding fremtidig vilde blive fortsat af en ny og særlig arbejdsdygtig Institution, vedtog man at afslutte Udvalgets Virksomhed og at aflægge Beretning.

I. Sagens Betydning.

Udvalget har ønsket at begynde sin Beretning med nogle almindelige Meddelelser, der kan bidrage til at vække Forstaaelse af, hvilken Betydning man maa tillægge Spørgsmaalet om Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Vanding.

Hvad først A f v a n d i n g angaar, saa haves der for Tiden ikke nogen udtømmende og paalidelig Oversigt over de vandlidende Arealer i Danmark; men der foreligger dog Oplysninger af Værdi. En af De samvirkende sjællandske Landboforeninger, paa Grundlag af Observationer i Marken foretaget Kortlægning af de vandlidende Arealer paa Sjælland, viser saaledes, at de her udgør henved 17 pCt. af det samlede Areal af Ager og Eng, og en lignende Undersøgelse for Fyns Vedkommende viser ca. 10 pCt. Enkelte spredte Undersøgelser, der er foretaget i Jylland paa Foranledning af Foreningen af jyske Landboforeninger, viser endelig ca. 8 pCt. Men derefter tør man med Rimelighed skønne, at det vandlidende Areal for hele Landets Vedkommende udgør omkring 10 pCt. af det samlede Areal af Ager og Eng, eller at ialt ca. 300,000 ha for Tiden maa betegnes som vandsyge.

Udvalget har ikke turdet indlade sig paa at gøre op i Tal, hvilken Betydning det vilde have for Landbrugets Produktionsevne, om denne Skade blev afhjulpet, men det er indlysende, at der er Tale om meget store Værdier.

Hvad specielt Betydningen af en passende Dræning angaar, har Distriktbestyrer ved Hedeselskabet A. Feilberg velvilligt meddelt Udvalget nogle Oplysninger, som er aftrykt paa Bilag 25.

Ved de Opgørelser over vandlidende Arealer, som er omtalt i det foregaaende, har det ikke været muligt at skelne mellem de Arealer, der kan afvandes ved fri Afstrømning enten til Havet eller til Søer og Vandløb (naturlig Afvanding), og andre Arealer, hvis Afvanding kræver Anvendelse af Vandløftningsredskaber (kunstig Afvanding); men det ligger i Sagens Natur, at det vilde være af stor Interesse at faa dette Forhold opklaret. Betingelserne for Afvanding ved fri Afstrømning er dels en passende Højde over Havet, dels et passende Forhold mellem Arealets Værdi og Bekostningen ved det fornødne Jordarbejde, Rørlægningsarbejde etc., og endelig at hævdvundne Rettigheder til Opstemning ikke har afgørende Betydning. Men som nødvendigt Grundlag for at opnaa en Oversigt over disse Forhold, kræves en Plan istore Træk for Afvandingen af samtlige vandlidende Arealer her i Landet, og Udvalget anser det for at være af største Betydning, at en saadan Plan udarbejdes snarest muligt.

En ganske særlig Form for naturlig Afvanding gaar ud paa, at man tilvejebringer Afløb til dybere liggende Grundvandspejl ved Hjælp af Brønde eller Borehuller, der føres igennem mere overfladisk liggende, vandstandsene Lag. Fremgangsmaaden er praktiseret forskellige Steder her i Landet, bl. a. paa Sjælland i Københavns Omegn og ved Afvanding af en Mose ved Katstrup. Men for at faa et Skøn over, hvorvidt den vil kunne anvendes med Fordel ogsaa andetsteds, maatte man have en Oversigt over Grundvandets Stilling i Landets forskellige Egne. En saadan Oversigt haves ikke i Øjeblikket, men Udvalget vil ogsaa af andre Grunde, som senere anføres, anse det for ønskeligt, at man søger den tilvejebragt.

Hvad angaar *V a n d i n g* af dyrkede Arealer, har almindelige Fremgangsmaader som Overrisling, Oversvømmelse og Opstuvning længe været kendt her i Landet og er praktiseret ved en Række *E n g v a n d i n g s a n l æ g*, bl. a. i Jylland paa Hedeselskabets Forsøgsanlæg (Hesselvig Enggaard), hvorfra der foreligger udførlige Beretninger fra en gennem mange Aar fortsat Drift. Det til saadanne Anlæg fornødne Vand har man tilvejebragt enten ved Opstemning af Vandløb eller ved Anvendelse af Vandløftningsredskaber.

Endvidere har man paa intensivt drevne *H a v e j o r d e r* i Gartnieri allerede længe været fortrolig med kunstig Vanding af værdifulde Afgrøder i den tørre Sommertid ved Oversprøjtning med Vand enten fra kommunale Vandforsyningsanlæg eller fra lokale Højdereservoirer, der forsynes fra Brønde ved Hjælp af særlige Pumpeanlæg.

Derimod har man ikke her i Landet, saavidt vides, og i hvert Tilfælde ikke i større Udstrækning, forsøgt kunstig Vanding af almindelige *M a r k j o r d e r*.

Der er imidlertid ikke Tvivl om, at en meget stor Del af vore Markjorder trænger til Fugtvanding i tørre Somre. Det gælder saaledes praktisk talt alle lette Jorder, hvis Grundvandspejl i Vegetationstiden daler til mere end 60 à 80 cm under Overfladen, og det gælder desuden for næsten alle vore dyrkede Jorder, at Tilførsel af Vand i kritiske Perioder, — for Sædarternes Vedkommende sædvanlig Foraar og Forsommer, for Græsmarkerne særlig i den tørre, varme Sommertid — vil kunne fremkalde en betydelig forøget Stofproduktion.

I Tyskland er i de senere Aar til kunstig Vanding af Agerjord forsøgt forskellige Fremgangsmaader, af hvilke de to, som har givet de bedste Resultater *), herhjemme er kendt under Navn af »Beholdervanding« og »Oversprøjtning (Kunstregn)«.

*) Se Mitteilungen d. Kaiser Wilhelms Inst. in Bromberg, Band I Heft 4, u. Band V Heft 3.

Ved *Beholdervanding* pumpes Vand op fra en Sø, et Vandløb eller en Brønd, som Regel ved Vindkraft, og samles i et passende stort Højdereservoir, hvorfra det til givne Tid, naar Beholderen er fuld, pludselig udtømmes gennem Rørledninger, som henlægges paa Jordoverfladen og er forsynet med passende Udstrømningsaabninger. Udtømningen gentages periodisk i Vandingstiden, hvergang Beholderen er fuld, og man omlægger hver Gang Rørledningerne noget, eller regulerer Vandstrømmen paa anden Maade, saaledes at efterhaanden alle Dele af Vandingsarealet kommer under Behandling. Rørsystemets Anordning kan være en Del forskellig, men Pointet ved Metoden er den pludselige Udtømning af Vandmassen gennem store Udløbsaabninger, hvorved opnaas, at Vandet ikke faar Tid til at synke i Jorden tæt ved disse, men breder sig til Siderne som en Overrisling.

Ved *Oversprøjtning* pumpes Vandet op ved Hjælp af Centrifugalpumper, der drives af Dampmaskiner, Elektromotorer eller Forbrændingsmotorer, og ledes under højt Tryk gennem Rørledninger ud paa Markerne, hvor det sprøjtes ud over disse som en *Kunstregn*. Om Enkeltheder ved denne Fremgangsmaade har Kulturinspektør *Johansen* meddelt en Række Oplysninger, der gengives paa Bilag 26.

Udvalget anser det for meget sandsynligt, at baade Sprøjtevanding og Beholdervanding i de kommende Aar, hvor der vil blive stillet store Krav til Landbrugets Produktionsevne, kan faa Betydning baade for vore lettere Jorder og for saadanne gode Jorder, der holdes under intensiv Kultur. Man maa imidlertid ikke være blind for, at de klimatiske Forhold, hvorunder man i Tyskland har opnaaet udmærket gode Resultater med Vanding, afviger en Del fra vore, og Udvalget anser det derfor for meget magtpaaliggende, at der herhjemme snarest muligt bliver etableret passende Forsøgsanlæg af ikke for ringe Størrelse (50—100 ha), baade for Sprøjtevanding og Beholder-

vanding, for at man ved Driften af disse kan indhøste nødvendige Erfaringer.

Fra Forstander *Klodskov*, Kærehave Husmandsskole, fik Udvalget i sin Tid til Erklæring tilsendt et af Ingeniør *Dalhoff* udarbejdet Projekt til Sprøjtevandning af en Del af Kærehaves Markjorder. Skønt Udvalget meget gerne havde set et saadant Anlæg bragt til Udførelse her i Landet, fandt man dog ved Gennemsyn af Projektet, at Fremskaffelse af den til Vandingen nødvendige Vandmængde paa dette Sted var saa besværlig og kostbar, at man ikke turde anbefale Planen som økonomisk fordelagtig (Bilag 2 og 3).

Spørgsmaalet om Fremskaffelse af den til Vandning fornødne ret betydelige Vandmængde paa Steder, hvor man ikke har nem Adgang til Vand i Søer eller Vandløb, paa en Maade, der ikke medfører uforholdsmæssig stor Bekostning baade i Anlæg og Drift, vil formentlig i det hele blive et af de for Sprøjtevandningens Gennemførelse i større Udstrækning aller vanskeligste. For at danne sig et Skøn om, hvorvidt Vand fra artesiske Boringer i denne Henseende mulig kan komme til at spille nogen Rolle, har Udvalget rettet Henvendelse til *Danmarks geologiske Undersøgelse* og anmodet denne Institution om at søge fremskaffet en Oversigt over Grundvandets Højde i den danske Kulturjord, særlig med Henblik paa Spørgsmaalet om Vandning ved artesiske Boringer. Man havde imidlertid kun nærmere Kendskab til Grundvandets Stilling i en begrænset Del af det sydøstlige Sjælland, hvor Statsgeolog *Milthers* i en Aarrække har foretaget systematiske Observationer.*)

Udvalget vilde af Hensyn til den Betydning, som Sagen har dels for mulige Vandingsanlæg, dels ogsaa, som tidligere omtalt, for Afvandingsforetagender, anse det for meget ønskeligt, om videre Undersøgelser af denne Art kunde fremmes med størst mulige Kraft.

*) Se Danmarks geologiske Undersøgelse. II Række Nr. 23. V. Milthers: Boringer og artesiske Grundvand i det sydlige Sjælland.

II. Midler til Fremme af Fugtighedens Regulering.

a. Ændringer i Vandløbslovgivningen.

Der har under Udvalgets Forhandlinger været fuld Enighed om det ønskelige i, at en Række Ændringer i Vandløbslovgivningen gennemføres snarest muligt, da den bestaaende Lovgivning i flere Henseender er mindre vel skikket til at fremme Afvandings- og Vandingsforetagender og i mange Tilfælde i Praxis ligefrem har vanskeliggjort Gennemførelse af i og for sig gode og rentable Arbejder af denne Art. Udvalget har dog ikke anset det for formaalstjenligt at fremsætte Forslag til en fuldstændig Revision af Vandløbsloven, da Gennemførelse af et saa vidtrækkende Forslag vil være vanskelig og tage lang Tid, og da en saa stor Opgave i det hele taget maa ligge udenfor Udvalgets Kompetence; men man har indskrænket sig til at fremsætte Forslag til saadanne Tillægslove og Ændringer, som vil kunne afhjælpe de føleligste Mangler ved den bestaaende Lovgivning, samtidig med at de frembyder Mulighed for en hurtig Gennemførelse. Disse Forslag er følgende:

- 1) Forslag til Lov om Dannelse af offentlige Interessentskaber for Afvandings- og Vandingsanlæg (Bilag 4),
- 2) Forslag til Ændringer i Loven af 30. December 1858 om Landvæsenskommissioner (Bilag 5), og
- 3) Forslag om Henvendelse til Landbrugsministeriet angaaende Overholdelse af Vandlovgivningens Bestemmelser ved Jernbaneanlæg (Bilag 6).

Forslagene vil findes i Bilagene i den Form, hvori de i sin Tid blev tilstillet Landhusholdningsselskabet tilige med de Bemærkninger, som ledsagede dem.

Forslag 1) om offentlige Interessentskaber tager Sigte paa dels at bringe Foretagender, der gaar ud paa kunstig Afvanding eller Vanding, ind under Vandløbslovgivningens Bestemmelser, dels at aabne

Udvej for, at Regulering og Uddybning af private Vandløb kan udføres paa en saadan Maade, at alle interesserede, ogsaa Ikke-Bredejere, deltager i Udgifterne.

Forslaget som Helhed har ikke nydt Fremme; men i Lov Nr. 347 af 2. Juni 1917 om Tillæg til Lov af 28. Maj 1880 om Vands Afledning og Afbenyttelse og tilhørende Normalvedtægt af 8. November 1917 for Pumpelag er der truffet Bestemmelser, der forsaavidt angaar Pumpelag svarer til de af Udvalget fremsatte Ønsker, og der er utvivlsomt ved denne Lov afhjulpet en følelig Mangel.

Forslag 2) om Landvæsenskommissioner vil raade Bod paa den Ulempe, der i Praksis er forbundet med, at Formænd i Landvæsenskommissioner angaaende Afvandings- og Vandingsanlæg ofte kun har haft ringe Øvelse i Behandling af saadanne Sager og derfor ikke har kunnet fremme dem med tilstrækkelig Sikkerhed. Forslaget gaar ud paa, at der ansættes faste Formænd for Landvæsenskommissionerne, og Udvalget har ment, at 2 kongelig udnævnte »Landvæsensoverinspektører«, 1 for Østifterne og 1 for Jylland, vil kunne bestride Virksomheden som Formænd i alle Landvæsenskommissioner vedrørende Afvandings- og Vandings-spørgsmaal.

Udvalgets Forslag har endnu ikke nydt Fremme; men Udvalget anser det for at være af største Vigtighed, at der bringes Ensartethed tilveje i Ledelsen af de forskellige Landvæsenskommissioner om Grundforbedringssager, og henstiller derfor til det højtærede Landhusholdningsselskab at virke for, at Forslaget tages op til fornyet Overvejelse i Ministeriet.

Forslag 3) om Overholdelse af Vandløbslovens Bestemmelser ved Jernbaneanlæg er fremsat for at udvirke, at man ved Anlæg af nye Jernbaner fremtidig faar passende Sikkerhed for, at Broer og Underløb med Hensyn til Beliggenhed, Dimensioner og Bundkote bestemmes saaledes, at de ikke danner en Hindring for tilstrækkelig dyb Afvanding af ovenforliggende Arealer eller gi-

ver Anledning til betydelige ekstra Udgifter derved. Udvalget har i saa Henseende anset det for tilstrækkeligt at faa Sikkerhed for, at de i Vandløbsloven af 28. Maj 1880 givne Bestemmelser overholdes paa rette Maade, og Udvalgets Forslag gaar derfor blot ud paa, at det paalægges de kgl. Kommissarier for Anlæg af Jernbaner at paase, at disse Bestemmelser fremtidig overholdes nøje ved Anlæg af nye Jernbaner.

Dette Forslag har givet Anledning til Modbemærkninger fra Kommissarierne (Bilag 8 og 10), og Udvalget har i den Anledning i senere Skrivelser (Bilag 9 og 11) yderligere motiveret sit Standpunkt og har fremdraget konkrete Eksempler til Støtte derfor fra det danske Hedeselskabs Praksis.

Naar Udvalget den 12. Oktober 1917 fra Foreningen af jyske Landboforeninger modtog en Skrivelse (Bilag 12), hvori Foreningen ønsker Udvalgets Bistand til at arbejde for, »at Anlæg af Jernbaner, Landeveje og lignende Arbejder ikke bliver en Hindring for grundig Afvanding af vandlidende Arealer«, saa viser dette, at der i Praksis fremdeles er Trang til regulerende Bestemmelser paa dette Omraade. Udvalget maatte desværre svare Foreningen, at det allerede har gjort sit bedste i Sagen og næppe kan udrette mere (Bilag 13).

De foran omtalte tre Forslag til Ændringer i Vandløbslovgivningen er udarbejdet i Begyndelsen af Udvalgets Virksomhed og er et Udtryk for, hvad Udvalget paa det Tidspunkt ansaa det for nødvendigt og presserende at faa gennemført. Men de Vilkaar, hvorunder Landbruget arbejder, og de Fremtidsmuligheder, man maa regne med, er siden da ændret saa radikalt, at Udvalget er kommet ind paa at stille langt mere gennemgribende Forslag til nye Love for at bidrage til at forøge Landbrugets Produktion og Modstandskraft.

Grundlaget for disse Forslag er en Underudvalgsbetænkning af 21. Februar 1918, som er udarbejdet af d'Hrr. *Johansen* og *Westh*.

I denne Betænkning, som vil findes in extenso paa Bilag 19, udvikles, hvorledes Staten paa forskellige Maader kan tænkes at gribe ind for hurtigt og virksomt at fremme Grundforbedringssagen, dels ved at sprede Oplysning om Sagen og yde direkte Vejledning, dels ved regulerende Foranstaltninger saasom Tilsyn og Kontrol med visse Grundforbedringsarbejders Udførelse i Forbindelse med Autorisation af kvalificerede, projekterende Teknikere, fremdeles ved betydelige Pengetilskud til Planlægning af nye Grundforbedringsarbejder og til Ansættelse af Grundforbedringskonsulenter i Landboforeninger, og endelig ved Oprettelse af en ny Grundforbedringskredit til Gennemførelse af Grundforbedringsarbejder under behørig Kontrol.

Til at varetage disse Opgaver og forskelligt andet tænker Underudvalget sig, at der under Landbrugsministeriet oprettes et ulønnet, rent administrativt »Statens Grundforbedringsudvalg«, og at der fremdeles under dette ansættes et Antal fast lønnede, ledende Kulturteknikere med deres Assistenten til at bestride det daglige Arbejde. Endelig ønsker man oprettet et Grundforbedringsarkiv, hvori saa vidt muligt alle Planer til Grundforbedringsarbejder samles og opbevares.

Betænkningen munder ud i direkte Forslag til tre Love, nemlig 1) Lov om Organisation af Landbrugets Grundforbedringsvæsen, 2) Lov om Landvæsenkommissioner og 3) Lov om Grundforbedringslaan.

Ingeniør *Thomsen*, som var indtraadt i Underudvalget efter Betænkningens Udarbejdelse, kunde paa forskellige Punkter ikke tiltræde de stillede Forslag 1) og 2), men affattede Ændringsforslag, der er gengivne in extenso paa Bilag 19 i Slutningen.

I det samlede Udvalg naaede man heller ikke fuld Enighed om disse to Forslag.

Et Flertal, der for alle væsentlige Spørgsmaals Vedkommende bestod af d'Hrr. *Westermann*, *Lüttichau*, *Schmidt*, *Schroll*, *Tesdorpf* og *Thomsen*, kunde enes om følgende:

1) Forslag til Lov om Organisation af Landbrugets Grundforbedringsvæsen, i Affattelse som paa Bilag 20.

Heri stilles Forslag om, at der under Landbrugsministeriet oprettes et ulønnet »Statens Grundforbedringsudvalg«, bestaaende af 5 Medlemmer, nemlig Repræsentanter henholdsvis for Landbrugsministeriet, Landbohøjskolen, Landhusholdningsselskabet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger. Fremdeles at der under dette Udvalg af Landbrugsministeriet ansættes to fast lønnede Kulturteknikere, en Landøkonom og en Bygningsingeniør, der som Ligestillede udøver den faglige Ledelse og dels selv, dels ved et fornødent Antal Assistenten bestrider det daglige Arbejde. Og endelig at der under Statens Grundforbedringsudvalg indrettes et Arkiv, hvori saa vidt muligt alle Planer vedrørende Grundforbedringsarbejder samles og opbevares, et Forslag, der iøvrigt allerede tidligere var drøftet og vedtaget af Udvalget.

Statens Grundforbedringsudvalg vil herefter med sine ledende Kulturteknikere i Hovedsagen faa følgende Opgaver:

At staa til Landbrugsministeriets og andre offentlige Institutioners Raadighed i Grundforbedringsspørgsmaal,

at lede eller føre Tilsyn med en Del af Statens Ejendomme,

at stille teknisk Bistand til Raadighed for Landvæsenkommissioner o. a.,

at afgive teknisk-økonomiske Betænkninger om kulturtekniske Anlæg,

at udføre systematiske Undersøgelser af Jords Trang til Grundforbedring og Tilstedeværelsen af Grundforbedringsmidler, samt andre praktiske og videnskabelige Undersøgelser af almen Interesse,

at prøve ansøgende Teknikeres Kvalifikationer for eventuelt at kunne autorisere dem som Grundforbedrings-teknikere,

at bestyre Grundforbedringsudvalgets Arkiv,

at kontrollere Anvendelsen af de Midler, der fra Statens Side bevilges til Fremme af Grundforbedringer, dog saaledes at Bevillinger til Hedeselskabet er unddraget denne Kontrol, og endelig

at virke initiativtagende, vejledende og agiterende overfor Befolkningen.

2) Udvalgets tidligere Forslag til Lov om Landvæsen skommissioner (Bilag 5), der fastholdes, med de mindre væsentlige Ændringer, som maatte blive nødvendige, dersom der træffes Bestemmelse om Autorisation af Grundforbedringsteknikere.

Et Mindretal, der for alle væsentlige Spørgsmaals Vedkommende bestod af d'Hrr. *Johansen*, *Schönweller* og *Westh*, fastholdt de i Underudvalgsbetænkningen stillede Forslag uforandrede, nemlig:

1) Forslag til Lov om Organisation af Landbrugets Grundforbedringsvæsen, i Affattelse som paa Bilag 19.

Dette Forslags væsentlige Afvigelser fra Flertalsforslaget er følgende:

Statens Grundforbedringsudvalg foreslaas at skulle bestaa af tre Medlemmer, nemlig Repræsentanter henholdsvis for Landbrugsministeriet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger. Fremdeles foreslaas, at der under dette Udvalg ansættes tre fast lønnede, ledende Fagmænd, nemlig en Landøkonom, en Bygningsingeniør og en Jurist, der i Forening skal danne et kulturteknisk Raad under Forsæde af den af dem, som Landbrugsministeriet vælger til Direktør for den faglige Virksomhed.

Opgaverne for Grundforbedringsudvalget bliver i det væsentlige de samme som anført ovenfor under Flertallets Forslag. Dog ønsker Mindretallet ikke Bevillinger til Hedeselskabet undtaget fra den i Forslagets § 5 nævnte Kontrol, og endvidere maa der (se nedenfor) til Udvalgets Opgaver føjes den: at afgive eller udpege en Jurist til Le-

delse af alle Landvæsenskommissioner, vedrørende Grundforbedringssager.

2) Forslag til Lov om Landvæsenskommissioner, i Affattelse som paa Bilag 19.

Dette Forslag er en Omarbejdelse af Udvalgets tidligere Forslag (Bilag 5) under den Forudsætning, at de i dette foreslaaede Landvæsensdommere erstattes med en Jurist under Statens Grundforbedringsudvalg.

I det samlede Udvalg var der derimod fuld Enighed om:

3) Forslag til Lov om Grundforbedringslaan, saaledes som fremsat i Underudvalgsbetænkningen (Bilag 19).

Forslaget er en videre Udvikling af det i Landbokommissionens Betænkning af Januar 1916 stillede Forslag til Lovregler om Grundforbedringslaan. Der er i dette for det første foretaget de Forandringer, der vil være Konsekvenser af Forslaget til Lov om Organisation af Landbrugets Grundforbedringsvæsen, men dernæst ogsaa Forandringer, som vil gøre det muligt, at der af Statskassen foruden de af Kommissionen foreslaaede smaa Laan ogsaa kan ydes Laan til Gennemførelse af større Foretagender, hvori flere Lodsejere er interesserede, under Forudsætning af kommunal eller solidarisk Garanti.

Endelig skal anføres, at Hofjægermester Lüttichau ønsker at tage visse Forbehold (Bilag 21) overfor Tendsen i Underudvalgets Arbejde som Helhed og iøvrigt overfor de før hans Indtræden i Udvalget skabte Fækta.

Foruden de ovenforstaaende Lovforslag har Udvalget endelig haft under Overvejelse at foreslaa Lovregler til Regulering af Mosers Afgravning til Brændsel, for at den hensynsløse Afgravning af gode Lavmoser, som nu ofte finder Sted som Følge af de høje Priser paa Brændsel, kunde modarbejdes; men Udvalget har dog i Tilslutning til Underudvalget ment at kunne

nøjes med at pege paa, at denne Opgave snart bør tages op til Løsning.

b. Spredning af Oplysning om Sagens Betydning og af Vejledning til dens Gennemførelse.

Denne Opgave maa efter det foregaaende i Fremtiden fornemlig komme til at paahvile Statens Grundforbedringsudvalg, men Udvalget finder dog Anledning til ganske kort at pege paa forskellige Veje og Midler i saa Henseende.

1. **Foredrag.** Ingeniør Westh har oplyst, at der af Hedeselskabets Medarbejdere i Jylland holdes ikke faa Foredrag om Grundforbedringer. Udvalget tillægger dette megen Betydning og henstiller til Hedeselskabet, at Arbejdet fortsættes paa energisk Maade, mulig i Forbindelse med Afholdelse af ambulante Kursus. Tillige anmoder Udvalget Landhusholdningsselskabet om at henstille til samvirkende Landboforeninger og Husmandsforeninger at optage Grundforbedringsspørgsmaal i højere Grad end hidtil ved Foredrag og Demonstrationer.

2. **Trykte Vejledninger.** Udvalget mener, at der tiltrænges Skrifter af oplysende og agitatorisk Art, og at der bør fremskaffes trykte Vejledninger til Udførelse af Grundforbedringsarbejder, specielt Dræning og Vandning. Udvalget henstiller til Landhusholdningsselskabet at virke for dette ved Udsættelse af passende Prisopgaver.

3. **Forevisningsstationer.** Udvalget anbefaler Oprettelse af Forevisningsstationer for Grundforbedringsarbejder, specielt kunstig Vandning af Agerjord, og henstiller til LHS. eventuelt ved Henvendelse til Statens Grundforbedringsudvalg at virke derfor.

4. **Præmiering af Arbejdsredskaber, Drænrør, Ventiler, Projekter og vel udførte Anlæg, Vedligeholdelse af gennemførte Arbejder** — specielt vedrørende Vandning

o. a. vil efter Udvalgets Skøn virke agiterende, og Udvalget anmoder derfor Landhusholdningsselskabet om at tage dette op og eventuelt gøre Henstilling derom til samvirkende Landboforeninger og Husmandsforeninger.

c. Bistand ved Grundforbedringers Gennemførelse.

1. Bistand ved Planlægning af Grundforbedringer er hidtil i det væsentlige ydet af Hedeselskabet, og Udvalget anerkender fuldt ud den store Betydning af Hedeselskabets Arbejde paa dette Omraade. Udvalget har derfor ogsaa i Begyndelsen af sin Virksomhed henstillet til Landhusholdningsselskabet at støtte Hedeselskabet i dets Bestræbelser for at opnaa de Bevillinger, der er ønskelige og nødvendige for Selskabet for at kunne efterkomme Begæringer om Assistance paa Vandafledningsomraadet.

Men Udvalget kunde ogsaa ønske det private Initiativ fremmet og slutter sig i saa Henseende til de i Underudvalgsbetænkningen af 21. Febr. 1918 (Bilag 19) fremsatte Forslag. Disse gaar i Hovedsagen ud paa, at Statsmidler til Hjælp ved Projektering af Grundforbedringsarbejder ikke som hidtil alene ydes igennem Hedeselskabet ved Statens Tilskud til dette, men ogsaa direkte til Private paa den Maade, at Staten betaler Halvdelen af Lønningen for saadanne Grundforbedringskonsulenter, der maatte ansættes af Landboforeninger eller andre Sammenlutninger af Jordbrugere, og dernæst ogsaa Halvdelen af Udgifterne ved saadanne Projekteringer, der udføres ved private Teknikeres Hjælp, men hvor Arbejdet ikke kommer til Udførelse. Dog kræves, at disse private Teknikere skal sidde inde med den nødvendige teoretiske og praktiske Viden, og dette udtrykkes i Fremtiden ved Autorisation fra en Statsinstitution.

2. Fremskaffelse af Laaen. Dette Spørgsmaal er diskuteret udførligt i den af Landbokommissionen i Januar 1916 afgivne Betænkning om Landbrugets Kreditfor-

hold, hvori der bl. a. fremsættes Forslag til Lovregler om Grundforbedringslaan. Udvalget har allerede i August 1915 vedtaget en Udtalelse om den Form, hvorunder Statshjælp til Grundforbedringer bør ydes (Bilag 7), og deri fremhævet Ønskeligheden af, at der etableres en passende faglig Kontrol dels ved Planlægning dels ved Udførelse af saadanne Arbejder, hvortil der ydes Statslaan, og at der oprettes et Arkiv, hvori saadanne Planer samles og opbevares.

I Underudvalgsbetænkningen af 21. Febr. 1918 (Bilag 19) er Spørgsmaalet taget op til Drøftelse paany og de samme Tanker er udviklet videre i det Forslag 3) om Grundforbedringslaan, som er omtalt foran og tiltraadt af det samlede Udvalg.

3. Oplæring af fagkyndige Medhjælpere til Bistand ved den rent manuelle Gennemførelse af Grundforbedringsarbejder særlig Dræninger vil efter Udvalgets Mening være af den største Betydning, hvis saadanne Arbejder i Fremtiden skal gribes an i stor Stil. Udvalget henstiller derfor til LHS. eventuelt at formaa Hedeselskabet til at tage sig af denne Sag og oprette Kursus for Drænmestre og Arbejdsformænd og mulig paa de aarlige Finanslove søge Midler til Bevilling af Rejseunderstøttelser for Lærlinge.

4. Endelig kan Udvalget anbefale, at der organiseres en passende Kontrol ved Indkøb af Drænrør. Udvalget kunde tænke sig, at Teglværker blev autoriserede, og at Meddelelse om saadan Autorisation blev offentliggjort paa betryggende Maade.

d. Prøve og eventuel videre Udvikling af de gældende Principper for Fugtighe-
dens Regulering.

Udvalget har desværre ikke haft Midler i Hænde til selv at iværksætte Undersøgelser og Forsøg til Belysning af de forskellige under dette Punkt henhørende Spørgsmaal, som endnu staar ubesvarede; men Udvalget har

ment, at det kan have sin Betydning, at der peges paa de vigtigste af disse og paa de Forsøg, som det maa være magtpaaliggende at faa udført, til Belysning deraf.

1) Den ønskelige Afvandsdybde er i høj Grad omdisputeret. Sædvanligt anbefales en Dybde af 1,2—1,3 m, og den almindelige Dybde ved systematisk Dræning her i Landet har da ogsaa stedse været 4', men paa lette Jorder af ringe Kapillaritet er denne Dybde for stor, og paa svære Lerjorder kan man rimeligvis med Fordel gaa dybere. Som Eksempel kan anføres, at Konferensraad *Tesdorpf* i sin Tid lod »Sædingegaard«s Jorder dræne i 5' Dybde, hvilket muliggjorde en meget tidlig Saaning og i det hele, saa vidt vides, havde en meget tilfredsstillende Virkning. Foruden Jordarternes Beskaffenhed maa dog ogsaa de forskellige Planters Krav tages i Betragtning.

I Tyskland har man i de senere Aar paabegyndt forskellige Markforsøg*), hvorved Virkningen af mere eller mindre tæt Dræning i større og mindre Dybde undersøges for forskellige Afgrøder, og Udvalget anser det for meget ønskeligt, at lignende Forsøg etableres under danske Forhold. Herved skaffes tillige Materiale til Belysning af

2) Spørgsmaal om Forholdet mellem Sugedråns Afstand og Dybde under forskellige Forhold. Sugedråns indbyrdes Afstand bestemmes her i Landet som oftest efter et Skøn over Jordens Kvalitet. Man nedlægger maaske enkelte Forsøgsdræn og iagttager Virkningen af dem eller indskrænker sig til at drage Sammenligninger med Dræning af andre Jorder under lignende Forhold; men under Hensyn til den økonomiske Betydning, man med Rette tillægger et hensigtsmæssigt Valg af Drænledningers Afstand, maa Udvalget meget anbefale, at der arbejdes paa at fremskaffe et mere

*) Mitt. d. Kaiser Wilh. Inst. in Bromberg. Band V Heft 3. E. Krüger: Das Drainageversuchsfeld in Josephsdorf.

»Der Kulturtechniker« 1910. Pag. 310. Fauser: Das kulturtechnisch-pedologische Versuchsfeld a. d. Schloszgut Ellwangen.

eksakt Grundlag. Den af Stadsingeniør *Colding* angivne Fremgangsmaade til Beregning af Drænfaste paa Grundlag af Bestemmelse af en Konstant *W* for Jordens Gennemtrængelighed kan næppe siges at være tilfredsstillende*) som Middel til en hurtig og paalidelig Bedømmelse, da der ikke herved tages tilbørligt Hensyn til Jordens Struktur efter Dræningens Gennemførelse og nogen Tids Dyrkning. Sandsynligheden er for, at man fremtidig snarere maa søge frem ved at finde Midler til

3) Jordarternes Klassificering med Henblik paa Planen for dens Afvanding og Vanding. I saa Henseende foreligger fra Tyskland betydningsfulde Undersøgelser bl. a. af *Gerhardt* og *Kopecky**)*, der klassificerer Mineraljorderne efter Resultatet af en mekanisk Jordanalyse, og som hver for sig har udarbejdet Tabeller til direkte Benyttelse ved Fastsættelse af Sugedræns Afstand i Praksis. Disse Undersøgelser er dog anstillet under Forhold, som i mange Henseender afviger betydeligt fra vore, og Udvalget anser det derfor for meget ønskeligt, at tilsvarende Undersøgelser iværksættes herhjemme, men at der i Forbindelse hermed søges tilvejebragt Oplysninger om Forholdet mellem Jordens naturlige Beskaffenhed, særlig dens Indhold af Slam og dens sandsynlige Struktur efter Afvandingen, et Hensyn, der heller ikke i Tyskland er sket Fyldest.

I denne Forbindelse maa det nemlig erindres, at Lerjorders og Dyndjorders Gennemtrængelighed for Vand forøges stærkt under Kultivering†), og at det vil være god Økonomi at dræne med Henblik paa Jordens Beskaffenhed i kultiveret Tilstand.

*) Se dog »Der Kulturtechniker« 1915, Pag. 136. Seyfert: Theorie der Grundwasserbewegung.

**) Se f. Eks. Handbuch der Ingenieurwissenschaften eller G. Schewior: Die Drainage.

†) T. Westermann: Kulturjords Forhold over for Vand og Bearbejdningens Indflydelse herpaa. Tidsskrift for Planteavl 16. Bind.

4) Undersøgelser og Forsøg vedrørende Drænledningers Vandføringsevne er i Danmark senest foretaget af Inspektør *P. Feilberg**) ved en Forsøgsanordning paa Odderholmen ved Søborg, og Resultatet af disse Undersøgelser er en nærmere Udformning af Coldings almindelig kendte Formel for Vands Bevægelse i Ledninger. I Tyskland har Gerhard bygget paa Ganguillet og Kutters kortere Formel; i Frankrig benyttes ofte Bazins.

Paa Bilag 24 er givet en grafisk Fremstilling, der viser, hvilke Værdier man efter de nævnte Forslag skal tillægge Konstanten *C* i *Eytelweins* Formel ved forskellige Rørdimensioner og Vandhastigheder, alt sammen under Forudsætning af fuldtløbende Drænrør. De indbyrdes Afvigelser er særlig ved smaa Rørdimensioner saa betydelige, at Udvalget finder Anledning til at anbefale yderligere Forsøg under saa naturlige Forhold som vel muligt, for at belyse de virkelige Strømforhold i Drænrør.

5) Udvalget anbefaler dernæst, at der anstilles Undersøgelser over Vandforbruget ved forskellige Vandingsmaader, saasom Overrisling, Opstuvning, Rodvanding, Oversprøjtning og Beholdervanding med Henblik paa Jordbundens og Vejrligets Indflydelse.

I Danmark anvendes til Gødevanding ved Overrislingsanlæg ofte en Vandmængde paa 10 à 25 lit/Sek/ha; i Marsken benyttes til Fugtvanding ved Opstuvning en Vandhøjde paa ca. 20 cm i 3 Døgn; i Søborg Sø anvendes til Rodvanding ved Opstemning ca. 0,2 lit/Sek/ha.†) Men systematiske Undersøgelser over disse Forhold savnes. Ved tyske Sprøjtevandingsanlæg††) gives som Regel en Vandmængde paa 100 à 120 m/m i 4 Vandingsperioder,

*) *P. Feilberg*: Om Strømforhold. 1891—94.

†) *C. Ph. Teller*: Vandbygning, 4. Del.

††) Se *Mitt. d. Kaiser Wilh. Inst. Band I u. V*, Artikler af *Geheime Baurat Krüger* og *Prof. Gerlach*.

hver af ca. $\frac{1}{2}$ Times Varighed, men under vore klimatiske Forhold kan man sandsynligvis nøjes med mindre.

6) **Undersøgelser over Vandføringen i danske Vandløb.** Ønskeligheden af saadanne Undersøgelser er fremhævet af Ingeniør Thomsen i en Skrivelse af 5. Juli 1915 til Udvalget (Bilag 1), hvori der gøres nærmere Rede for den overordentlig store Betydning, som Kendskab til Afstrømningsforhold har ved Planlægning af Vandstandsreguleringer, og hvori der sluttelig stilles Forslag om, at der til Hedeselskabet søges en Bevilling paa 12.000 Kr. fordelt over 3 Aar til Lønning m. m. for en Ingeniør, hvis Arbejde udelukkende skal være at anstille Maalinger af Vandføringer i danske Vandløb paa forskellige Tider af Aaret. Udvalget har fremsendt Skrивelsen med Udvalgets Anbefaling til Landhusholdningsselskabet, og Hedeselskabet har med Landhusholdningsselskabets Bistand opnaaet den ønskede Bevilling paa Finansloven.

Om Resultatet af de hidtil foretagne Maalinger har Ingeniør *Thomsen* givet en Meddelelse, der er aftrykt paa Bilag 27.

7) Sluttelig finder Udvalget Anledning til at anbefale, at der anstilles **Undersøgelser over Udgifterne ved Benyttelse af Vandløftningsredskaber til Kulturjords Afvanding og Vandning.** Undersøgelserne paabegyndes formentlig bedst paa den Maade, at der optages en Statistik over Udgifterne til Drift, Vedligeholdelse og Afskrivning for saa vidt muligt samtlige Maskinanlæg til kunstig Afvanding eller Vandning i Danmark.

København i September 1919.

Signeret:

*J. C. Johansen, G. F. Schroll, L. Schmidt,
G. Schönweller, Ad. Tesdorpf, Th. Claudi Westh,
T. Westermann, Formand.*

*C. L. Feilberg,
Sekretær.*

Efterskrift. Naar Betænkningen offentliggøres uden Hr. Kammerherre Lüttichau's Underskrift, skyldes dette en Henstilling fra Hr. Kammerherren, der dels kunde have ønsket enkelte af Betænkningens Afsnit affattede paa en nogen anden Maade, end det er sket, dels som Medlem af en ny Kommission, den saakaldte »Hedekommission«, vil komme til at beskæftige sig med forskellige af de af Udvalget behandlede Spørgsmaal og derfor ikke betragter Arbejdet med disse som afsluttet for sit Vedkommende.

Der er taget en Del Særtryk af ovenstaaende Betænkning med de vigtigere af Bilagene. De af Selskabets Medlemmer, der har Interesse af at lære disse Bilag at kende *in extenso*, vil ved Henvendelse til Selskabet faa tilsendt et Særtryk, saa længe Oplaget strækker til.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 17. December 1919.

Den ledende Præsident, Professor *Westermann* aabnede Generalforsamlingen med følgende Udtalelse:

Jeg skal tillade mig at byde Dem Velkommen til Generalforsamlingen. Jeg beklager, at der ikke er flere tilstede. Der har været Diskussion igang ogsaa i Dag ved Bestyrelsesmødet om, hvad der kunde gøres for at faa større Tilslutning til Generalforsamlingen, og dér er da de fleste af den Anskuelse, at der kunde ventes større Tilslutning midt paa Dagen. Det har Præsidiets lovet at tage under Overvejelse, og det vil der maaske blive gjort Forsøg med næste Aar; men i Aar har det ikke kunnet lade sig gøre.

I det Aar, der er forløbet, siden vi sidst samledes her til Generalforsamling, har vi mistet en Række af vort Landbrugs gode Mænd, af hvilke flere har været knyttede til vort Selskab.

I Dag for et Aar siden afgik Lederen af Hedeselskabets kultur-tekniske Afdeling, Ingeniør *Kr. Thomsen* ved Døden efter et længere Sygeleje, kun 44 Aar gammel. Han var en meget dygtig og sympatisk Mand, der i sin korte Levetid fik udrettet et betydeligt Arbejde; eksempelvis anførtes af hans Kollega, Ingeniør *Thalbitzer*, at der under Thomsens Ledelse er afledet skadeligt Vand for et Areal paa henved 39.000 ha. Blandt de Mindesmærker, han har sat sig i Form af store kulturtekniske Anlæg, fortjener vel Havdiget ved Ribe særlig at fremhæves baade paa Grund af dets Betydning og dets Særegenhed under vore Forhold; og noget lignende kan siges om den af ham projekterede Opstemning af Gudenaen og ved Vejle, hvorved der paa et Sted tilvejebringes et Fald paa 9 m og Kraft til store elektriske Anlæg.

Ingeniør Thomsen maatte under sin store Virksomhed betragtes som vort Lands kyndigste Kulturingeniør, og hans Bortgang som et foreløbig uerstattelig Tab. Her skylder vi ham særlig Tak for de gode Oplysninger om kulturtekniske Forhold, han har givet ved Foredrag i Selskabet og særlig for det fortjenstfulde Arbejde, han har ydet som Medlem af det af Selskabet nedsatte Udvalg til Fremme af Jordens Grundforbedring ved Afvanding og Vanding.

I Aarets første Maaned, den 20. Januar, døde Hofjægmester *A. Konow*, Ejer af Gammelgaard paa Lolland. Skønt født i Norge falder hans hele Uddannelse og Manddomsgerning her i Danmark, hvor han erhvervede sig udelst Sympati og Agtelse som Personlighed og Anseelse som dygtig Landmand. Hans Kaldsfæller viste ham deres Tillid ved at vælge ham til Formand for Mariibo Amts økonomiske Selskab, i hvilken Egenkab han ogsaa blev Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger. Desuden var han Medlem af Landsudvalget for Anvendelse af udenlandske Landarbejdere og Medlem af Bestyrelsen for de danske Sukkerfabrikker. Fra alle disse Virksomheder lyder kun Lovord om hans Dygtighed og Elskværdighed i Samarbejdet.

I Gaardejer *Hans Andersen*, Højetoftegaard, der bortkaldtes 5. Marts, mistede vor Bestyrelse et sympatisk Medlem, med hvem vi altid har haft godt Samarbejde. Han indvalgtes dér i December 1913 som Repræsentant for Frederiksborg Amts Landboforening, for hvilken han har været Formand. Som kendt og skattet Landmand paa sin Egn valgtes han ogsaa til forskellige andre Tillidshverv, og særlig var han interesseret for Hesteavlens Udvikling. Han var i det hele en brav og elskværdig Mand, der samvittighedsfuldt udførte det Arbejde, han paatog sig.

Særlig berørt maatte Selskabet føle sig berørt af det Dødsfald, der indtraf den 23. Juli, og som bortrev den gamle Hædersmand, Selskabets tidligere Præsident, Kammerherre *C. Castenschiold* til Borreby. Han opnaaede en Alder af over 82 Aar, og hans lange Liv blev tillige et meget virksomt Liv, i hvilket han fik Lejlighed til allerede som ganske ung at henlede Nationens Opmærksomhed paa sig ved den heltemodige Måde, hvorpaa han som Artilleriofficer forsvarede sin Post i Dybbøl Skanser. Som »Helten fra Dybbøl« er han da med Rette blevet æret af alle Danske lige til sin Død, og gennem hele Livet viste han da ogsaa sit patriotiske Sindelag særlig ved sin varme og offervillige Interesse for Ordningen af Landets Forsvarsvæsen.

Faa Aar efter Krigen overtog han Familiegodset Borreby ved Skelskør, hvor hans Energi og Virkelyst i Forbindelse med de Kundskaber, han som polyteknisk Kandidat sad inde med, kom ham i høj Grad tilgode, og hans Virksomhed her førte ikke alene til et heldigt økonomisk Resultat for Godset, men ogsaa til, at han fra mange Sider blev inddraget i offentlig Virksomhed. Her har vi jo særlig Anledning til at mindes hans Fortjenester som dygtig praktisk Landmand, der foranledigede, at han i 1888 valgtes til Selskabets Præsident, hvilken Stilling han med Interesse og Nidkærhed beklædte i 9 Aar. Særlig Anledning er der til at erindre om den Støtte, han ydede Oprettelsen af den første Forsøgsstation i Plantekultur og derved afdøde P. Nielsens banebrydende Virksomhed paa dette Omraade.

Kammerherre Castenschjolds Virksomhed som Præsident er det jo uforment at omtale i denne Kred, da alle Selskabets Medlemmer maa forudsættes at have læst de Redegørelser herfor, der er fremkomne i Medlemsbladet og i den udkomne Del af Selskabets Historie, forfattet af Kontorchef Hertel med megen Sagkundskab og Sympati for Emnet og tillige med den kritiske Sands og udmærkede Fremstillingsevne, som vi glæder os over hos vor Historieskriver. Her er da ogsaa givet prægnante Udtryk for de karakteristiske Særegenheder, der udmærkede denne ejendommelige, helstøbte og sympatiske Personlighed, og der er fremhævet, at han foruden de store Karakteregenskaber, der kastede Glans over hans Navn i Samfundet, ogsaa fortjente at mindes med Anerkendelse for det gode, han øvede i den stille daglige Gerning, og for de rent menneskelige Egenskaber, han paa sin ualmindelig beskedne og bramfri Maade gav til Kende ved Medfølelse og Godgørenhed lige over for Trængende.

Faa Maaneder efter Kammerherre Castenschjolds Død, nemlig den 29. September, afgik en anden gammel sjællandsk Landmand, Etatsraad *Jacob Lemvig*, ved Døden i en Alder af 81 Aar. Ogsaa han havde fra Ungdommen uddannet sig til en anden Livsgerning end Landbruget, idet han i 1863, omtrent 25 Aar gammel, tog medicinsk Embedseksamen. Faa Aar efter købte han imidlertid Godset Algstrup i Holbæk Amt, hvis Drift han tog sig af med megen Interesse, og han vandt tillige sine Kaldsfællers Tillid, saaledes at han førtes ind i en Række offentlige Hverv, særlig i Tilknytning til Holbæk Amts økonomiske Selskab, hvor han bl. a. blev Formand for Selskabets Planteavlsudvalg og Husdyrbrugsudvalg samt Formand for den Sparekasse, der har været et vigtigt Aktiv for Selskabet. I

større Kredse har hans Energi og Samfundsfølelse sat sig Spor ved hans Virksomhed som Formand for »De sammensluttede sjællandske Kontrolforeninger«, for »Understøttelsesforeningen for trængende, forhenværende Landmænd i Sjællands Stift«, for Repræsentantskabet for »Landbygningernes Brandforsikring« og for »De danske Sparekasser«. Om de to først nævnte af disse Virksomheder hørte man jo hvert Aar Etatsraad Lemvig gøre Rede ved de sjællandske Landboforeningers Delegeretmøde, hvor han ogsaa hyppig ved Deltagelse i Diskussionen viste Interesse for forskellige andre Sager, der behandledes, og personlig har jeg Grund til med Taknemlighed at mindes den varme Støtte, han stedse har ydet mine Bestræbelser for at fremme Planteavlen paa Sjælland.

Det næste Dødsfald, jeg skal omtale, er af særlig sørgelig Natur, fordi det ramte en ung Mand under hans nylig paa særdeles lovende Maade begyndte Livsgerning, og fordi de Omstændigheder, hvorunder han mistede Livet, var saa uhyggelige, at man gruer ved at tænke derpaa. Jeg sigter naturligvis her til Danmarks Landbrugskonsulent i Rusland, *N. Otto Nielsen*, der i November Maaned døde i Riga som Følge af Lemlæstelse ved et Projektil, der under Byens Bombardement ramte hans Bolig og dræbte hans Hustru, medens Ægteparrets 2 Børn vel slap derfra med Livet, men altsaa pludselig paa denne skrækkelige Maade blev berøvet deres Forældre.

Statskonsulent Nielsen var født i Aarhus 1880 og naaede altsaa kun en Alder af 39 Aar. Han blev dansk Landbrugskandidat i Aaret 1903 og drog derefter til Rusland, hvor han senere opnaaede en betroet Stilling som Godsinspektør i Podolien. I 1914 blev han ansat som foreløbig Konsulent under vort Selskab, men udnævntes allerede Aaret efter til dansk Statskonsulent for Rusland. Det var jo under saa vanskelige Forhold som vel muligt, at han overtog denne Stilling. Verdenskrigens og Revolutionens Omvæltninger medførte Udplyndring og Ødelæggelse af hans Ejendom, endog Livsfare og tvang ham til at flytte fra Sted til Sted. Kun ved store Anstrengelser lykkedes det ham i nogen Maade at bøde paa de Vanskeligheder, der opstod for Handelssamkvemmet mellem Danmark og Rusland, særlig for var Forsyning med Sædefrø af Græsmarksbælplanter. Men han har dog paa virksom Maade brudt Banen for Fremtidens Arbejder ved de gode og omfattende Oplysninger, han har givet om Ruslands Landbrug i sine med stor Omhu og Grundighed affattede Indberetninger til Selskabet og Ministeriet og ikke mindst ved den gode Oversigt, han har udarbejdet paa Foran-

ledning af et af Landbrugsministeriet nedsat Udvalg, hvis Betænkning den vil følge som Bilag.

Konsulent Nielsen var en særdeles dygtig og pligtopfyldende Mand, i høj Grad interesseret for sin Gerning, hvortil han var ualmindelig godt rustet ved sine udmærkede personlige Egenskaber, sine Kundskaber og sit fortrolige Kendskab til Landbruget i Rusland og Danmark og, hvad der var en særlig vigtig Ting, som sjældent er forenet med de andre Egenskaber, hans Kendskab til det russiske Sprog. For vort Landbrug er hans Død derfor et stort Tab, som meget vanskeligt vil kunne erstattes, og hans sjældent elskværdige Karakter havde baade her og i Rusland skaffet ham mange Venner, som med Vemod tænker paa de lyse Forhaabninger, der med ham er lagte i Graven.

Jeg skal dernæst minde om, at Gaardejer *Hans Jensen*, Vemmelev, afgik ved Døden den 3. ds. i en Alder af henved 66 Aar. Skønt han ikke direkte var knyttet til Selskabet, har dette ofte haft Samarbejde med ham ved Forhandlinger om Sager af stor Betydning, hvor han optraadte som Repræsentant for forskellige Institutioner paa Andelsvæsenets og Mejeribrugets Omraade. I hans Hjemegn ved Slagelse var han med til at stifte baade Andelsmejeri og Andelsslagteri, for hvilke han i en Aarrække fungerede som Formand paa en saa heldig Maade, at han derved snart førtes ind i andre offentlige Hverv. Af disse, hvis Tal efterhaanden blev meget stort, skal her blot som Eksempler paa den Tillid han nød, anføres, at han var Formand for Sorø Amts Mejeriforening, for De samvirkende sjælland-lolland-falsterske og bornholmske Mejeriforeninger, for Mejeristatistikudvalgets Smørnoteringsudvalg, Næstformand for De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation samt Medlem af Andelsudvalget og af Bestyrelsen for Sukkerfabrikken Vestsjælland. I de sidste Aar ydede han et stort og dygtigt Arbejde som Medlem af Smørekспортudvalget og af det københavnske Mælkeudvalg.

Om den Maade, hvorpaa Hans Jensen varetog de mangfoldige Hverv, der var ham overdragne, lyder der rosende Udtalelser fra alle Sider, og særlig fremhæves hans store Forhandlingsevne og hans altid forstandige og besindige Optræden, der ofte i væsentlig Grad bidrog til en heldig Afgørelse af de foreliggende Sager. Saaledes har vi ogsaa her i Selskabet lært ham at kende ved vort Samarbejde med ham, og vi vil ligesom hans nærmere Medarbejdere føle Savnet af hans paalidelige Arbejde og af hans sympatiske Personlighed.

Endelig har de sidste Dage bragt Meddelelse om, at fhv. Forstander for Tune Landboskole, *J. Brink-Lassen* den 15. ds. er afgaaet ved Døden. Ved Mødet den 2. April i Selskabets Bestyrelse kunde jeg byde Brink-Lassen Velkommen som Medlem, valgt som Repræsentant for Københavns Amts Landboforening; vi tænkte da mindst paa, at denne ny Virksomhed saa hurtigt skulde blive afsluttet, og vi har saa meget mere Grund til at beklage dette Tab, fordi den Afdøde sad inde med særdeles gode Betingelser for at gøre Nytte her, særlig paa det Omraade, Husdyrbruget, som han i en Aarrække havde viet sine bedste Kræfter baade som Konsulent, som Lærer og i andre Hverv, blandt hvilke hans Stilling som Formand for De samvirkende sjællandske Landboforeningers Kvægudvalg fortjener at fremhæves.

Brink-Lassen var født i det nordlige Jylland i 1858 og overtog efter i 1881 at have taget Landbrugseksamen en Stilling som Lærer ved Faurbogaard Landboskole; han virkede dernæst i en Aarrække som Konsulent i gl. Roskilde Amt, indtil han i 1896 som Forstander for Tune Landboskole vendte tilbage til Lærergerningen. Ved Siden af disse Stillinger har Brink-Lassen virket i et stort Antal offentlige Hverv. Han var saaledes Formand for Ramsø-Tune Herreders Landboforening, Næstformand i Bestyrelsen for De samvirkende sjællandske Landboforeninger, Medlem af Bestyrelsen og senere Formand for Foreningen af danske Landbrugskandidater, Medlem af Regeringskommissionen angaaende Omordning af Landbrugsundervisningen ved Landbohøjskolen, og blandt de Udvalg, hvori Selskabet har draget Nytte af hans gode Evner, skal her eksempelvis nævnes Udvalget for det landøkonomiske Driftsbureau. I alle disse Virksomheder gjorde Brink-Lassen særdeles god Fyldest ved sin Interesse, Kyndighed og sunde Sans, og som Foredragsholder var han trindt om i Landet meget skattet for sin klare og livlige Fremstilling. Hans vigtigste Livsgerning er dog uden Tvivl knyttet til den store og stærkt besøgte Tune Landboskole, hvor han virkede i ca. 21 Aar, og blandt de mange, hos hvem Brink-Lassens Bortgang vækker Sorg og Savn, vil hans Elever fra Tune indtage en fremtrædende Plads.

Vi vil her mindes alle disse gode Mænd, der hver paa sit Omraade har udfoldet en trofast og dygtig Virksomhed i Landbrugets Tjeneste, med Anerkendelse og Taknemlighed for deres Gerning iblandt os.

(Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig).

Jeg har dernæst den sørgelige Meddelelse til Generalfor-

samlingen, at vor kære Kollega i Præsidiets, Kammerherre *Bech*, er blevet ramt af en saa alvorlig Sygdom, at hans Læge har stillet bestemt Krav til ham om at opgive alle offentlige Hverv, der medfører Rejser, Møder og andre Anstrengelser og blandt saadanne specielt Virksomheden som Præsident i Landhus-holdningsselskabet. For os, der er vante til at se den Livlighed og Interesse, hvormed Kammerherren altid deltog i Forhandlingerne, kan denne Meddelelse ikke undlade at gøre et smerteligt og nedslaaende Indtryk, om vi end paa Grund af Kammerherrens Alder maatte vente, at han snart kunde føle Trang til Indskrænkning i sin Virksomhed, men vi maa altsaa bøje os for det saa bestemt udtalte Krav. Trods al Sygdom fornægter Kammerherrens sjældne Elskværdighed og Taknemlighed for al Venlighed, der vises ham, sig ikke, og han har gentagne Gange indtrængende bedt os bringe alle en hjertelig Tak for de mange Beviser paa Velvillie og Sympati, han har modtaget under sin Virksomhed som Præsident i Selskabet.

Om den Situation, der herved er skabt, har der i Dag været ført Forhandling ved Bestyrelsesmødet, og man blev der enig om at stille Sagen i Bero, indtil den ny Præsident, der er valgt i mit Sted, kan deltage i den videre Drøftelse af Spørgsmaalet. D'Hrr. vil formentlig allerede have hørt, hvad Resultatet er blevet af det Valg, der har fundet Sted, idet Forpagter *Sonne* er blevet valgt til Præsident. Han er for Tiden paa Rejse, men kan ventes tilbage midt i Januar, og Drøftelsen af Præsidentvalget vil da først kunne finde Sted til den Tid, idet man mener, det vil være naturligt og rimeligt, at der ikke træffes nogen nærmere Bestemmelse, inden han kan deltage i denne Forhandling. Kun de Principper, der bør lægges til Grund ved Valget af Præsidenten, har man drøftet i Dag, og man er da enig om, at det bør være en praktisk Landmand; man følger derved de Traditioner, som har været gældende i Selskabet. Og da man ogsaa har søgt at faa de forskellige Landsdele saavidt muligt ligeligt repræsenterede, har der ogsaa været Enighed i Bestyrelsen om, at man vilde foreslaa, at den paagældende Mand vælges blandt Selskabets jyske Medlemmer.

Ved Bestyrelsesmødet i Dag var der Enighed om, at man, idet man tager Afsked med Kammerherre *Bech* som Præsident, gerne vil vise ham Selskabets Taknemlighed for det Arbejde, han med aldrig svigtende Iver og Interesse har viet sin Gerning som Præsident, og det vedtoges derfor enstemmigt her ved Generalforsamlingen at foreslaa Kammerherren valgt til Æresmedlem af Selskabet. D'Hrr. vil erindre, at da Lehnsgreve *We-*

dell og Hofjægermester Friis afgik som Præsidenter, blev de valgt til Æresmedlemmer, og vi har da i Præsidiet og Bestyrelsen følt os overbeviste om, at den Offervillighed og Nidkærhed, hvormed Kammerherre Bech nu i 10 Aar har taget sig af Selskabets Sager, saavel som hans hjertevindende Elskværdighed lige over for alle, vil have efterladt et saa tiltalende Minde om hans Personlighed, at vi ogsaa tør vente vort Forslag om Kammerherrens Optagelse som Æresmedlem mødt med udelte Tilslutning hos Selskabets Medlemmer. Dette Forslag tillader jeg mig altsaa herved at anbefale til D'Hrr. Medlemmers Vedtagelse.

(Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig).

Det er altsaa enstemmigt vedtaget.

(Professor Westermann forlod derefter Salen).

Præsident, Lehnsgreve *Moltke*: Som D'Hrr. véd, fratræder Professor *Westermann* nu som Præsident, og Bestyrelsen har enstemmigt besluttet at indstille til Generalforsamlingen, at Professor Westermann bliver udnævnt til Selskabets Æresmedlem. Jeg tillader mig at anbefale dette Forslag til Generalforsamlingens Vedtagelse.

(Forsamlingen rejste sig).

Mange Tak; det er altsaa enstemmigt vedtaget.

Lehnsgreve *Moltke* rettede derefter følgende Ord til Professor Westermann, som nu atter kom tilstede:

Jeg har herved den Ære at meddele Hr. Professoren, at De enstemmigt er udnævnt til Selskabets Æresmedlem.

Hvis jeg maa have Ordet et Øjeblik, vil jeg gerne nu, kære Hr. Professor Westermann, da vi desværre skal tage Afsked med Dem som Præsident, have Lov til paa Bestyrelsesraadets og Præsidiets Vegne at bringe Dem Landhusholdningsselskabets hjertelige og dybtføjte Tak for de mange Aar, De som Medlem af Bestyrelsesraadet og Præsidiet nøje har været knyttet til Selskabet. Da vi i sin Tid valgte Dem ind i Præsidiet, var det med store Forventninger, og jeg maa sige, at disse fuldt ud er gaaet i Opfyldelse. Deres ansete Navn som Videnskabsmand og som vor Planteavls første Mand, Deres store Indsigt paa en Mængde af Landbrugets andre Omraader, Deres rige Initiativ og aldrig svigtende Pligtfølelse — alt dette er kommet Selskabet til Nytte i fuldt Maal. De har ejet sjældne Betingelser for at lede vort gamle Selskab ad de rette Veje, og De har udført et dygtigt og ærefuldt Arbejde indenfor Selskabet. Deres Bortgang vil derfor føles som et stort Savn først af Bestyrelsesraadet og af os, som var Deres Kolleger i Præsidiet, men sikkert

ogsaa af Selskabets Embedsmænd og dets Medlemmer. Om 50 Aar, naar Landhusholdningsselskabets nutidige og fremtidige Historie forhaabentlig skal skrives, da vil Deres Navn blive nævnt som et af de ypperste og mest fremragende blandt dem, der har været knyttet til Selskabet.

Jeg gentager, kære Hr. Professor Westermann, Landhusholdningsselskabets varmeste og oprigtige Tak til Dem, og jeg vil blot sige, at mine Udtalelser her i Aften gerne skulde være et Udtryk for den Taknemlighed, Højagtelse og Hengivenhed, som jeg véd, vi alle er besjælede af overfor Dem, kære fortræffelige Professor.

Professor Westermann: Maa jeg bringe en hjertelig Tak til Hr. Lehnsgreven for de overmaade elskværdige, alt for anerkendende Ord. Jeg takker D'Hrr. for den store Ære, De har vist mig ved at vælge mig til Æresmedlem, en Æresbevisning, som jeg sætter overordentlig stor Pris paa. Som jeg allerede har fremført overfor Bestyrelsen, har jeg altid set op til Landhusholdningsselskabet med største Veneration og Beundring for dets Virksomhed; og efter at jeg i en Aarrække som Bestyrelsesmedlem og senere som Præsident er blevet fortrolig med dets Virkemaade, er denne Følelse kun blevet bestyrket. For Folk med mit Syn paa det hele er der noget velgørende og lykkeligt i, at vor Landbrug i denne forjagede Tid, hvor alt skal omkal-fatres, ejer en Institution, som stadig følger sine gamle hæderkronede Traditioner og virker paa en saadan Maade, at man altid véd, hvor det bærer hen, en Institution, som altid, uden Særhensyn til Selskabets eller dets Medlemmers særlige Interesser, har lagt an paa at virke til Fædrelandets og hele Landbrugets Vel. Der er nogle, der paastaar, at Landhusholdningsselskabet er alt for konservativt og gammeldags. Lad saa være, at der er noget om det — saaledes vil det i alt Fald blive betragtet, naar det skal sammenlignes med adskillige ny opstaaede Institutioner; men trods det har det vist sig, at det stadig er i Stand til med kraftigt og friskt Initiativ at optage nye Opgaver, at gennemføre dem paa en saadan Maade, at det derved har opretholdt og endogsaa øget den Tillid, som Landhusholdningsselskabet i ualmindelig Grad, til alle Tider og fra alle Sider har kunnet glæde sig ved. Denne Tillid er særlig kommet de Personer tilgode, som er knyttede til Selskabet; ogsaa jeg har nydt godt deraf og har meget at takke for i den Retning, og nu, da jeg maa sige Selskabet Farvel — hvilket jeg gør meget mod min Villie, tvunget af Omstændighederne, af Hensynet til min Hovedgerning som Lærer, som jeg om et Par Aar ogsaa

maa afslutte — føler jeg Trang til at bringe en hjertelig Tak til alle, som har bidraget til at bringe mig ind i Stillingen og som har bistaaet mig, først og fremmest en Tak til mine Kolleger i Præsidiet, af hvilke vi desværre maa savne den ene — og jeg beder da Hr. Lehnsgreve Moltke modtage denne min Tak — og dernæst en Tak til Selskabets Funktionærer, som altid er kommet mig i Møde paa den elskværdigste Maade. Jeg føler Trang til særlig at rette denne Tak til Hr. Kontorchef *Hertel*, hvis ualmindelige Dygtighed og Elskværdighed har været mig til overordentlig Støtte under min Virksomhed som Præsident. Endelig retter jeg ogsaa min Tak til Selskabets Medlemmer. Jeg tør sige, at jeg saavel hos Bestyrelsen som hos alle Selskabets Medlemmer altid har mødt den største Imødekommen og Velvillie. Jeg medbringer derfor fra min Virksomhed i Selskabet kun gode Minder, der vil være mig til moralsk Støtte og til Glæde, saalænge jeg lever. Derfor bringer jeg Dem alle en hjertelig Tak.

Den ledende Præsident: Jeg beder derefter Kontorchef *Hertel* meddele Udfaldet af Valgene.

Kontorchef *Hertel:* Der er ialt afgivet 129 Stemmesedler. Til Præsident er valgt Forpagter *Chr. Sonne* med 108 Stemmer, til Medlemmer af Bestyrelsesraadet er genvalgte: Professor *B. Bøggild* med 126 Stemmer, Forpagter *H. Junker*, Lehnsherron *Rosenkrantz* og Baron *G. Lerche*, hver med 124 Stemmer, Kammerherre *Lüttichau* med 123 Stemmer. Som nyt Medlem er valgt Forstander *Madsen Mygdal* med 56 Stemmer.

Landboforeningernes Stemmegivning har givet følgende Resultat:

for Hjørring Amt er valgt Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbo-gaard;

for Thisted Amt er valgt Forretningsfører *L. P. Frederiksen*, Hurup;

for Aalborg Amt er valgt Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godens-gaard;

for Odense Amt er valgt Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved;

for Holbæk Amt er valgt Proprietær *C. Hansen*, Holbæk;

for Frederiksborg Amt er valgt Proprietær *F. Smith*, Nyrup-gaard.

Til Revisor er genvalgt Grosserer *Johs. Esmarch* med 121 Stemmer og til Medlem af Bestyrelsen for Fond til Landmænds Uddannelse er genvalgt Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbo-gaard, med 124 Stemmer.

Bestyrelsesraadet har i Dag genvalgt Inspektør *J. P. Lee-*

gaard til Medlem af Belønningsudvalget, Professor B. Bøggild til Medlem af Bogudvalget og Proprietær S. Friis, Ordrup, Grosserer G. Hage og Kontorchef H. Hertel til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen.

Kontorchef Hertel fremlagde derefter en Fortegnelse over Navnene paa de i Aarets Løb indmeldte, som alle var optagne som Medlemmer. Medlemstallet stillede sig derefter saaledes:

Den 1. April 1919 havde Selskabet	1026 Medlemmer
I Aarets Løb er indmeldt	101 —

Dette giver et Antal af 1127 Medlemmer
Herfra drages:

Antal Døde i Aarets Løb..... 16

Antal udmeldte i Aarets Løb..... 12 = 28

Det samlede Medlemsantal er i Øjeblikket altsaa... 1099,
hvilket viser en Fremgang af 73 Medlemmer.

Den ledende Præsident: Det er, hvis jeg ikke tager fejl, langt det højeste Medlemstal, Selskabet nogensinde har haft. Det er meget glædeligt.

Det reviderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. April 1918 til 31. Marts 1919 fremlagdes med tilhørende Bilag til Medlemmernes Gennemsyn. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og i Bestyrelsesmødet forud for Generalforsamlingen var der givet Regnskabsføreren *De charge*.

A.

BERETNINGER.

Om Selskabets almindelige Virksomhed afgaves følgende Beretning af

Kontorchef Hertel: Foruden de sædvanlige Tidsskrifter, Aarsberetningen og Landøkonomisk Aarbog har Landhusholdningsselskabets Medlemmer i Aar modtaget 2. Bind af Selskabets Historie, omfattende Tiden fra 1869—1918 incl. I. Bind, der vil omhandle de første 100 Aar, vil antagelig blive udsendt i 2 à 3 Hefter, af hvilke det første forhaabentlig vil udkomme i Løbet af 1920. Desværre viser det sig, uagtet vi gruede for de høje Udgifter, som Udgivelsen vilde foraarsage, at disse bliver endnu højere end anslaaet, idet baade Arbejdslønnen og Papirprisen er steget. I Foraaret udsatte Selskabet for Midler af Brødr. Bendix' Jubilæumslegat en Prisopgave: »Varige Græsgrange i Danmark: Deres Betydning, Anlæg, Vedligeholdelse og

Benyttelse«. Indleveringsfristen er sat til 1. Juni 1920. Vi har ikke faaet nogen Besvarelse endnu. Den af Selskabet i Fjor præmierede Besvarelse af Prisopgaven: »Opdræt af Heste« (Landbrugslærer *Evald Toftegaard*) er i Aar udkommet paa *Aug. Bangs* Forlag. Det blev udtrykkelig vedtaget paa Bestyrelsesmødet imod det sædvanlige, at Forfatteren selv skal have Ejendomsretten. Der er i Aar afholdt 5 Foredrag, nemlig af Fru *Birgitte Berg Nielsen*, Forstander *Tuxen*, Kammerherre *Carl Bech*, Professor *Bang* og Dr. phil. *Hoffmeyer*, og det er for den kommende Vinter vedtaget foreløbig at søge ligeledes 5 Foredrag afholdte. Jeg skal nævne to, nemlig Professor *O. H. Larsen*, der vil holde Foredrag om Landbrugsdriftens Udbytte i 1917—18, væsentlig bygget paa Resultater fra det landøkonomiske Driftsbureau. og Forstander *Tuxen* om Landbolovgivningens siden Grundloven af 1849, altsaa en Fortsættelse af de to interessante historiske Foredrag. Hr. *Tuxen* holdt i Fjor og i Aar her i Selskabet. Det har gentagne Gange været drøftet i Bestyrelsen forsøgsvis at lade Foredragene afholde paa en noget anden Maade end hidtil; man har ment, at det maaske var et noget uheldigt Tidspunkt at vælge, Kl. 8 Aften, og man vil derfor forsøgsvis lade et eller to Foredrag afholde Kl. 2½ eller 3 for at se, om det passer de tilrejsende Landmænd bedre, idet de da ikke behøver at overnatte. Sagen var for paa Bestyrelsesmødet i Oktober og er lagt i Præsidiets Hænder.

Angaaende Lærlingeinstitutionen skal jeg oplyse, at der for Tiden tjener 51 Landvæsenslærlinge under Selskabet, medens der i Fjor ved samme Tid var 50 og i 1917 38. Lærlingeinstitutionen fejrer den 1. November 1920 sit 100 Aars Jubilæum, og man har derfor besluttet at søge Institutionen udvidet ved Uddannelse af kvindelige Husholdningselever fra Land og By i Landhusholdningen. Der er i den Anledning nedsat et Udvalg bestaaende af Fru *Johanne Andersen*, Mosegaard pr. Ejby, Fru *Christine Rasmussen*, Næsgaard, Fru *Birgitte Berg Nielsen*, København. og Fru *Kirstine Nielsen*, Svejstrup Østergaard, Hofjægermester *Brun*, Krogerup. Statskonsulent *Fr. Hansen*, Professor *Westermann* (Formand) og Proprietær *Willumsen*, Anhof. Kasserer *Knudsen* fungerer som Sekretær. Efter at Udvalget den 15. September havde haft konstituerende Møde nedsattes et Underudvalg bestaaende af Proprietær *Willumsen* samt Fruerne *Kirstine Nielsen*, *Andersen* og *Birgitte Berg Nielsen*. Dette Underudvalg holdt nylig et langt Møde og enedes om en Indstilling til Hovedudvalget. Denne Indstilling er mangfoldiggjort og udsendt til Udvalget, der er indkaldt til

Møde. Sagen er meget omfattende og betydelig og vil forhaabentlig kunne fremmes saaledes, at den ny Institution kan træde i Kraft til 1. November 1920, 100 Aar efter Institutionens Oprettelse.

Udvalget for Afsætning af dansk Sædefrø til Udlandet fra 1912 arbejdede en Del før Krigen, men har staaet i Stampe under denne. I Aarene 1913—19 har Landhusholdningsselskabet udsendt 135 Prøver i 32 Ekspeditioner til 19 Forsøgsstationer i Udlandet. Nu blev der den 27. November afholdt et nyt Møde i Udvalget, hvor det blev vedtaget, at man vilde forsøge at optage Virksomheden igen ved at sende Henvendelse til de Institutioner og Personer, til hvilke der var sendt Prøver af Sædefrø, og hvorfra Selskabet havde hørt, og anmode dem om at meddele Resultaterne af de stedfundne Forsøg med Tilføjelse af, at Selskabet var villigt til at fortsætte Arbejdet ved gratis at tilsende dem Prøver. Hvorvidt der kommer noget ud af det vides ikke endnu.

Grundforbedringsudvalget er blevet ophævet. Det har afgivet en udførlig Betænkning,, som vil blive optaget i Tidsskriftets 2. Hefte for 1920. Kun Betænkningen vil blive offentliggjort; men der er taget en Del Særtryk af Betænkningen med de fleste af Bilagene. Vi har taget saa rigelig mange Særtryk, at de Medlemmer af Selskabet, der ønsker at komme i Besiddelse deraf, antagelig vil kunne faa det ved Henvendelse til Selskabet. Der vil komme Meddelelse derom i Tidsskriftet. Fra Udvalget til Fremme af Gedeavl en vil der senere paa Dagsordenen fremkomme Meddelelse. Vedrørende Udvalgene skal jeg endelig nævne, at Landbrugsraadet er traadt i Funktion i Aar og til Selskabets Repræsentanter i dette er valgt Hofjægermester *Tesdorpf* og jeg.

Af Understøttelser er der som sædvanlig uddelt adskillige. Af Julius Skrikes Stiftelses Midler er der tildelt Konsulent *Mørkeberg* 200 Kr. til Familiestambogsføring. medens 3 af Selskabets vel udtjente Landvæsenslærlinge har faaet Understøttelse til Ophold paa en Landbrugsskole. Af Proprietær *Holms Legat* er der uddelt 4000 Kr. til 9 Ansøgere til Studium paa Landbohøjskolen eller paa Landbrugsskoler. Købmand *Sørensen* og *Hustrus Legat*, 800 Kr., skal gives til unge Landmænd eller unge Folk af andre Erhverv til videre Uddannelse; kun 1 ung Landmand har faaet det, de øvrige til Uddannelse som Lærerinde, paa tekniske Skoler, i Tegning m. v. I Aar har vi for første Gang uddelt Renterne af *Etatsraad Holme* og *Hustrus Le-*

g a t, ca. 900.000 Kr. Hver Portion er paa 500 Kr. Ialt var der op imod 70 Portioner at uddele, men Landhusholdningsselskabet har kun uddelt de 22, idet Legatstifterne selv havde lagt Beslag paa 43, som var uddelt, da vi fik Legatet. Efterhaanden som disse, der nyder de af Legatstifterne tildelte Portioner, dør bort, vil Selskabet faa flere og flere Portioner at uddele. Legatet vil altsaa i Tidens Løb kunne stifte overordentlig megen Gavn for trængende Landmandsdøtre og Enker. G a m m e l e j e L e g a t e t, der blev oprettet i 1903 til Ærespræmier ved Udstillinger eller til særlig fremragende Mænd eller Kvinder, der paa en eller anden Maade har gjort sig udmærket fortjente af det danske Landbrug, blev ved Jubilæumsfesten tildelt *Fr. og K. Hansen* samt Forsøgsleder *Helweg*. Legatet er tidligere uddelt til Dyrlæge Schmidt, Kolding, Statskonsulenterne Appel, Faber, J. Jensen og P. A. Mørkeberg. Om de af Selskabet uddelte Sølvbægre, Duelighedsmedailler og Præmier af Redaktør Pedersen-Bjergaards Legat vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

Hvad angaar den Del af Konsulentinstitutionen, som sorterer under Landhusholdningsselskabet, vil D'Hrr. vide, at disse Konsulenter har faaet kgl. Udnævnelse og Lønforbedring. Selskabet har ofte bestræbt sig for Gang paa Gang at faa deres tidligere meget lave Lønninger forbedrede. Først i 1908 lykkedes det at faa dem hævet lidt, men dog kun til en meget beskeden Maksimumsløn af 3600 Kr. Nu er denne Maksimumsløn blevet 7200 Kr., hvortil kommer Stedstillæg, Konjunkturtillæg og Dyrtidstillæg, saa at f. Eks. en Statskonsulent, der bor i København, paa højst Gage nu har ca. 9300 Kr. Selskabet er overordentlig glad over, at Statskonsulenternes økonomiske Vilkaar nu er sat op i et Niveau, der nogenlunde svarer til den ansvarsfulde Virksomhed, de øver i Samfundet. Selskabet har taget Afsked med Statskonsulent *J. Jensen*, der fra traadte den 1. April i Aar efter at have været i Selskabets og Statens Tjeneste i 33 Aar. Det er med Vemod, vi skilles fra en saa dygtig Medarbejder; han var en meget behagelig og elskværdig Mand at forhandle med og hørte til de ældste Medlemmer af Konsulentinstitutionen; til dem, der bragte Virksomheden ind i et fast Spor og førte den frem, saa den vandt Befolkningens Tillid. Hans Efterfølger er blevet Dyrlæge *Aug. Kjær*. Endelig fejrede Selskabet den 1. November i Aar Korn- og Foderstofkontrollens 25 Aars Jubilæum ved en lille Højtidelighed, hvorved det bragte sin Inspektør, *James Høyer*, der i de 25 Aar uafbrudt har været knyttet til Institutionen, sin

varmeste Tak for hans Dygtighed og Nidkærhed. Naar denne Kontrol ubetinget er blevet normgivende i alle saadanne Afgørelser, skyldes det hans store Dygtighed og Samvittighedsfuldhed og Retsindighed. Selskabet har overrakt Inspektør Høyer sit store Sølvbæger som Tegn paa sin Anerkendelse.

Den 29. Januar fejrede Selskabet sin 150 Aars Fest under stor Deltagelse, lige fra Hans Majestæt Kongen og nedefter; men der er ingen Grund til at komme nærmere ind paa dette her, da Tidsskrifter og Blade har bragt Referater af denne Fest, og den er udførlig omtalt i 3. Hefte af Tidsskrift for Landøkonomi i Aar. (Sluttes).

Befrugtningsspørgsmaalet indenfor HøNSEAVLEN.

Fra Amerika, hvor der er foretaget meget omfattende Forsøg med Høns, foreligger der adskillige interessante Iagttagelser af Betydning for de praktiske HøNSEholdere og da bl. a. angaaende Befrugtningsspørgsmaalet. I Følge Forsøg, foretagne af *Oppermann* og *Waite*, fremgaar det bl. a., at 50 pCt. af Æggene, der var lagt af en Flok paa 20 Høns, var befrugtede tredje Dagen efter, at en Hane var sat til disse. Paa den fjerde Dag var 70 pCt. af Æggene befrugtede. I et andet Forsøg blev 13 Æg lagt til Rugning fjerde Dagen efter, at Hanen var sat til Hønsene, og af disse Æg var 10 befrugtede.

Med Hensyn til Sættningen af Avlsstammerne, da har det sin store Betydning, naar Haner af anden Race har gaaet hos Hønerne, at vide, hvorlænge Æggene kan tænkes at være befrugtede, efter at Hanen er fjernet. I et Forsøg blev 10 æglæggende Høner fjernet fra Hanen, og Æggene, der blev lagt hver Dag, anbragtes i Rugemaskinerne for at faa bestemt, om de var befrugtede eller ikke. Af Æggene, der blev lagt de første fire Dage efter at Hanen var fjernet, var 70 pCt. befrugtede, den femte Dag var 61 pCt. af Æggene befrugtede, den sjette Dag 60 pCt., den syvende Dag 49 pCt., den ottende Dag 12 pCt., den niende Dag 2 pCt. og paa den tiende Dag var alle Æggene ubefrugtede. *Oppermann* og *Waite*, der arbejdede med Italienerne som Forsøgsdyr, kan dog opvise et befrugtet Æg, der blev lagt 20 Dage efter, at Hanen var fjernet fra Hønerne.

Et andet Spørgsmaal af ikke ringe Betydning er, hvor mange Høner, der kan sættes til en Hane, om et godt Befrugtningsresultat skal opnaas. Forsøgene peger i Retning af, at dette bl. a. afhænger af Hanens Kondition, Alder og Racen samt under hvilke Betingelser, Hønsene i det hele taget holdes. Det almindelige Raad er iøvrigt, hvor der holdes lettere Racer og da navnlig, hvor Hønsene er indelukket paa mindre Plads, kun at sætte en Hane til 10 à 15 Høner og færre saafremt det drejer sig om svære Racer. I denne Forbindelse har det forøvrigt sin Interesse at anføre, at der foreligger Beretning om, at en Hane sat til 80 hvide Italienerhøner, der gik frit ude under fortrinlige Forhold, endog har givet godt Befrugtningsresultat, medens der paa den anden Side i Følge *Gilberts* Forsøg ingen Fordel synes at være ved at sætte ganske faa Høns til en Hane. Det er i øvrigt oplyst, at nogle Høns lægger Æg, der saa godt som altid er befrugtede, medens der paa den anden Side kan findes Høner, hvis Æg altid er daarlig befrugtede, og atter andre, hvis Æg stadig er ubefrugtede.

W. A. Kock.

Mindre Meddelelser.

† Kammerherre *Carl Bech* afgik ved Døden Mandagen den 19. Januar, 72 $\frac{1}{2}$ Aar gammel. Dødsbudskabet kom ikke uventet, Hjertet var sygt, og i December Maaned vidste man, at Kammerherre Bechs Dage var talte.

Carl Bech omfattede Landbruget med den mest levende Interesse, og med den ærligste Vilje søgte han at fremme dets Tarv ved de Midler, han ansaa for de rette. Til Sygdommen begyndte at kaste sine Skygger over ham arbejdede han med en sjælden Utrættelighed med Landbrugets Sager, og den talrige Venneskare, hans milde Sind og naturlige Elskværdighed mod Store og Smaa havde vundet ham Danmark over, vil med dyb Vemod have modtaget Dødsbudskabet.

Tidsskriftet vil i det følgende Hefte bringe den Af dødes Biografi.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Der er foreløbig fastsat følgende Foredrag:

Onsdagen den 18. Februar vil Hr. Konsulent *Hans Duborg* holde Foredrag om: Korthornsavlens Betydning for Landbruget og dens Ledelse.

Onsdagen den 25. Februar vil Hr. Forpagter *Chr. Sonne* holde Foredrag om: »Ude og hjemme. Rejseindtryk«.

Onsdagen den 17. Marts vil Formanden for De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation Hr. Gaardejer *N. Porse* holde Foredrag om: Fremtidsopgaver for dansk Mælkeribrug.

Onsdagen den 24. Marts vil Hr. Forstander S. C. A. Tuxen holde Foredrag om: Landbolovgivning efter Grundloven af 1849.

Bretlands Indførsel af Landbrugsprodukter i Aarene 1917, 1918 og 1919. I Fjor udkom atter den officielle Redegørelse for Bretlands Ind- og Udførsel, der ikke blev udgivet under Verdenskrigen, og i Januar Maaned udsendtes den atter, omfattende de tre sidste Aar. Nedenstaaende Tal giver Oplysning om, hvorledes det stiller sig med Indførselen fra Danmark af Smør, Flæsk og Æg, altsaa for de 3 Landbrugsprodukters Vedkommende, der før Krigen var vore vigtigste Udførselsartikler til Bretland. Til Sammenligning anføres Tallene for 1913, det sidste Aar før Verdenskrigen.

I Følge den engelske Statistik var Indførselen følgende:

	1913	1917	1918	1919
Smør	cwts.	cwts.	cwts.	cwts.
Danmark	1.706.759	622.160	40.327	290.291
Den samlede Indførsel ..	4.139.022	1.806.516	1.578.658	1.558.172
Flæsk				
Danmark	2.334.945	1.123.155	21.491	6.644
Den samlede Indførsel ..	4.857.890	6.567.574	10.477.948	8.280.923
Æg	St. Hundred.	St. Hundr.	St. Hundr.	St. Hundr.
Danmark	4.264.943	1.654.900	1.170.535	1.638.067
Den samlede Indførsel ..	21.579.950	4.922.502	2.656.415	5.644.395

Det har i de sidste Aar været Australien og Ny Zeland, der har været Hovedleverandør af Smør, de nordamerikanske Fristater og Kanada, der har leveret saa godt som alt Flæsket og Halvdelen af Æggene.

Landejendomssalg og Ejendomspriser i 1918. I »Statistiske Efterretninger«, 1919, Nr. 18, findes en interessant Redegørelse for Landejendomspriserne i 1918. Det fremgaar af denne, at der — som man i Forvejen vidste — i det nævnte Aar herskede et ualmindeligt Liv paa Landejendomsmarkedet: der omsattes ikke mindre end ca. 18.500 Ejendomme med mindst $\frac{1}{4}$ Td. Hartkorns Tilliggende eller omtrent 6000 flere end i hvert af Aarene 1917 og 1916 og 9000 flere end i 1915 og 1914. Af de solgte Ejendomme var 8300 Gaarde og 10.200 Huse; 1400 af disse var »Familiesalg«, d. v. s. Salg fra Forældre til Børn eller Svigerbørn, nemlig 500 Gaarde og 900 Husejendomme. Den Hartkornsmængde, der skiftede Ejer i

1918, udgjorde 34.600 Tdr. eller 9 pCt. af Landets samlede Hartkorn.

Bortser man fra de stedfundne 47 Tvangssalg, fra »Familie-salg« og fra Salgene af ubebyggede Ejendomme var i 1918 Salgspriserne for Jord og Bygninger uden Besætning og Inventar 12.800 Kr. pr. Td. Hartkorn for Gaarde og 21.900 Kr. for Husejendomme. Den Stigning i Landejendomspriserne, der har kendetegnet de senere Aar, har fortsat sig med forøget Styrke i 1918. Saaledes var Salgsprisen for en Td. Gaardhartkorn 2200 Kr. højere end i 1917 og for en Td. Hushartkorn endog 3700 Kr. højere.

For Besætning og Inventar var den gennemgaaende Salgspris pr. Td. Hartkorn for

	Huse	Gaarde
Aar 1914.....	3.962 Kr.	2.254 Kr.
— 1915.....	5.100 —	2.888 —
— 1916.....	6.251 —	3.306 —
— 1917.....	6.443 —	3.582 —
— 1918.....	9.442 —	5.343 —

Disse Tal er i Virkeligheden ikke en fuldgyldig Maalestok for Prisstigningen. Der er jo under Krigsperioden foregaaet en Reduktion af Besætningerne, saaledes at det Antal Kreaturer, der medfulgte ved Salget, gennemsnitlig har været mindre ved Slutningen end ved Begyndelsen af Perioden. Besætnings- og Inventarværdien er altsaa i Virkeligheden steget stærkere, end Tallene angiver.

Endelig angiver følgende Tabel Ejendommenes samlede Salgspris for Jord, Bygninger, Besætning og Inventar:

	Gennemsnitlig Salgspris pr. Td. Hartk.	
	Huse	Gaarde
1902—07 gsnrl.	13.100 Kr.	7.300 Kr.
1908—12 —	16.000 —	8.900 —
1913	18.500 —	10.500 —
1914	19.600 —	11.000 —
1915	21.000 —	11.800 —
1916	22.700 —	12.900 —
1917	24.500 —	14.200 —
1918	31.300 —	18.100 —

KAMMERHERRE CARL BECH.

Kammerherre Carl Bech.

Den 19. Januar døde Kammerherre *Bech*, 72 $\frac{1}{2}$ Aar gammel. Han bevarede, usvækket til det sidste, sine Interesser, først og fremmest for Landbruget, men ogsaa for en Mangfoldighed af Sager udenfor dette, hans Samvittighedsfuldhed overfor hvad han havde paataget sig var stadig beundringsværdig, om end Aarene selvfølgelig begyndte at gøre sig gældende; hans Spændtighed var noget slappet og undertiden kunde Hukommelsen svigte ham, men indtil kort før hans Død troede man dog, at endnu laa der nogle gode Aar foran ham. Men Kammerherre Bech var hurtig til alt, ogsaa til at dø: i December Maaned kom en Hjertesygdom til Udbrud, og nu vidste man, at hans Dage var talte.

Carl Bech fødtes den 25. September 1847 paa Valdbygaard ved Slagelse som Søn af Hofjægermester A. V. *Bech*. Det blev bestemt, at den opvakte Dreng skulde være Student — hans Opvækst faldt i den Periode, da de Danskes Vej til Ros og Magt gik gennem Universitetet —, han satte i Sorø Akademi, blev demitteret herfra 1865 og tog statsvidenskabelig Eksamen 5 Aar senere. Derefter rejste han ca. 1 $\frac{1}{2}$ Aar i England, Skotland og De forenede Stater, og efter sin Hjemkomst arbejdede han nogen Tid i Landmandsbanken.

Evropas ledende Nationaløkonomi var i Kammerherre Bechs Ungdom liberalistisk. Selv kom han som ung

Student under stærk Paavirkning af Professoren i Nationaløkonomi, den livlige Lærer og det glimrende Hoved *N. C. Frederiksen*, som lige til Haarrødderne var troende Manchestermand, og i Bechs Læreaar i engelsktalende Lande blev han bekendt med Erhvervslivets Opløbsstring under de liberalistiske Ideer. De stærke Indtryk, hans friske og modtagelige Sind modtog, bundfældte sig, og Livet igennem forblev han en fuldblods Tilhænger af Manchesterlæren, Frihandelsmand til Fingerspidserne, Modstander af Statens Indgriben paa Erhvervslivets og Arbejderforholdenes Omraader og derfor uforstaaende overfor mange af Nutidens Foranstaltninger. Mangfoldige Gange blev hans senere Optræden i de Livets vekslende Forhold, med hvilke han fik at gøre, præget af, at hans Hjerne en Gang for alle var indstillet til den ortodoks liberalistiske Økonomi. Paa dette Omraade lærte han aldrig af Livet — eller, om man hellere vil, var han trofast mod Ungdommens idealistiske Syn. Paa andre Omraader var han modtagelig og udviklingsdygtig.

Hvis det ikke er en Fejlhuskning, forberedte Kammerherre Bech sig engang paa at besvare en af Universitetets Prisopgaver i Nationaløkonomi, og han bevarede altid sin Interesse for økonomiske Spørgsmaal. Men hans Livsgerning blev jo hverken den teoretiske eller praktiske Nationaløkonoms. Indtrykkene fra Landmandshjemmet paa Valdbygaard var stærke, han elskede at færdes i den frie Natur, og længe varede det ikke, før han forlod Banken og gik til Landbruget. I Aaret 1873 købte han og den 1. April næste Aar overtog han det i Vejle Amt liggende historiske og smukke Herresæde Engelsholm, der er opført 1592 af Knud Brahe, efter Sigende efter Tegning af den berømte Astronom Tyge Brahe. Og det var paa Engelsholm, at han nu (som han fornylig skrev) »i denne mørke og triste Vintertid, hvor jeg kun kan faa en lille Spadseretur hver anden Dag«, lukkede sine Øjne.

Længe varede det ikke, før den unge Godsejers Ar-

bejdskraft toges i det offentlige Livs Tjeneste. Han blev en af Egnens ledende Mænd, blev Medlem af Sogneraad og Amdsraad (1877) og deltog paa forskellig Maade i Landboforeningslivet i Jylland. I 1886 blev han Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, og hans Kandidatur til Selskabets Præsidium var paa Tale i 1893, mange Jyder ønskede ham valgt, men han havde givet Tilsagn om at overtage Formandspladsen i den jyske Fællesforening efter Kammerherre *Lüttichau* og meddelte derfor i »Ugeskrift for Landmænd«, at han ikke ønskede at blive valgt til Præsident. Fra Efteraaret 1893 til Efteraaret 1909 var han Fællesforeningens Formand. Han var den rette Mand paa den rette Plads til den rette Tid. Endnu gik, da han valgtes, de politiske Bølger højt, og for Sammenholdet indenfor Fællesforeningen blev det af stor Betydning, at det til Formand fik en Mand med saa vindende Egenskaber, som Kammerherre Bech ejede. Han var ingen Sortseer, men saa lyst paa Verden, baade paa Menneskene og Tingene, hvad der gjorde hans Optræden frejdig og tiltalende, det venlige, aabne Ansigt indgød Tillid, med Forstaaelse og Dygtighed kunde han deltage i de saglige Forhandlinger, ved festlige Lejligheder fandt han Ord, der satte Sindene i Stemning, og han blev derfor for jyske Landmænd et Samlingsmærke, som bragte Fællesforeningen uskadt gennem nogle Kriseaar.

Da Kammerherre Bech fratraadte som Fællesforeningens Formand, valgtes han i afdøde Kammerherre *K. Sehesteds* Sted til Præsident i Landhusholdningsselskabet. Det var med Vemod, man i dette i December Maaned modtog Meddelelse om, at han ønskede at fratræde. I de 10 Aar, han var Medlem af Præsidiet, sparede han sig aldrig, han var paa Pletten, naar og hvor der kaldtes paa ham, rejste om Natten for at deltage i Dagens Møder, omfattede Selskabet og dets Anliggender med Varme og Interesse, var ladet med Ideer og Projekter, hvoraf nogle var udmærkede, andre maaske lidt vidtstvævende og ikke tilstrække-

lig gennemtænkte, dertil den elskværdigste Mand i Samarbejdet. Det var derfor en velfortjent Tak, Selskabet bragte ham ved at udnævne ham til Æresmedlem — hvad ogsaa den jyske Fællesforening havde gjort i 1909.

Med Rette er det ofte sagt om Kammerherre Bech, at han betragtede intet menneskeligt som sig uvedkommende. Hans Interesser var vidt favnende, hans Væsen var Flugt og Fart. Altid til Rede, aldrig træt før han nærmede sig 70-Aars Tallet, veg han ikke tilbage for at paa tage sig en Mangfoldighed af Hverv — ja, for mange. For blot at nævne nogle af disse, han var til sin Død Formand for Landbrugsmusæets Bestyrelse og Statens Redskabsudvalg, Formand for Foreningen »De danske Atlanterhavssøer« (1909—12) og Statens Planteavlsudvalg (1909—11), Direktør i Hedeselskabet (1909—12), Formand for »Dansk Vind-Elektricitets Selskab« indtil 1916, siden 1912 Formand for Danmarks Kommunekreditforening, Medlem af Bestyrelsen for Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring, af Landmandsbankens Bankraad, af flere Eksportforeningers Bestyrelse osv. osv.

Det er ofte sagt, og det er kommet frem i flere af Nekrologerne over Kammerherre Bech, at han undertiden savnede Konsekvens i sine Anskuelser og kunde være noget veg i sin Optræden. Der er noget herom, og det lader sig forklare ud fra den Betragtning, at han savnede Begrænsningens Kunst. Han havde med saa mange Sager at gøre, at han umuligt kunde være hjemme i dem alle, ofte var en bestemt Opfattelse af et givet Emne ikke bundfældet hos ham, han havde ikke dannet sig en Helhedsopfattelse, ud fra hvilken han til enhver Tid saa og bedømte Sagen. Dertil kom, at hans Hukommelse i de sidste Aar øjensynlig var svækket, det af ham tidligere hævdede Standpunkt var ham ikke altid nærværende, saaledes at han ved en ny Behandling af en før drøftet Sag kunde lade sig lede af Betragtninger, der afveg fra de af ham tidligere hævdede. Derfor kom der til Tider noget svingende

i hans Synspunkter, men sikkert er det, at han aldrig talte og handlede mod sin Overbevisning i det givne Øjeblik, thi dertil var hans Karakter for redelig. Det er karakteristisk, at hvor uenige Folk end til Tider kunde være med Kammerherre Bech, paavirkede det som Regel ikke deres personlige Omdømme af ham. Storm og Bølge kunde vel rejse sig, men hurtig lagde de sig igen, thi Ingen tvivlede om denne Mands Retsind.

Kammerherre Bech var med sit lyse Livssyn en lykkelig Mand, glad ved sin offentlige Gerning og den Sympati, han vandt i denne. Han var en Mand af gammel og fin Kultur, hans Sind var aabent for Livets Skønhedsværdier, han elskede sit Hjem, men ogsaa sit Land og Folk, og han færdedes gerne ude, hvor Livet rørte sig og Arbejdet gjordes for Danmarks kulturelle og økonomiske Fremgang. Han var vort Land en god Søn.

H. Hertel.

Betænkning

fra det af Landhusholdningsselskabet nedsatte Udvalg
angaaende Uddannelsen af Husholdningselever.

Til

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab!

Ved Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesmøde den 2. April 1919 blev det, efter Forslag fra Præsidiet, besluttet, at Selskabet skulde søge iværksat en Uddannelse af kvindelige Husholdningselever fra Land og By, og indenfor Bestyrelsen var der overvejende Stemning for, at Hovedformaalet maatte være at uddanne unge Piger til dygtige Husmødre i mindre Hjem. Til nærmere Drøftelse af Sagen vedtoges det at nedsætte et Udvalg, der fik følgende Sammensætning: Professor *T. Westermann*, København (Udvalgets Formand), Fru *Johanne Andersen*, Mosegaard, Fru *Birgitte Berg-Nielsen*, København, Fru *Kirstine Nielsen*, Svejstrup Østergaard, Fru *Christine Rasmussen*, Næsgaard, Hofjægermester *O. Brun*, Krogerup, Statskonsulent *Fr. Hansen*, Askov, og Proprietær *J. Willumsen*, Anhof. Kasserer *H. M. Knudsen*, København, har fungeret som Udvalgets Sekretær.

Udvalget holdt sit første Møde den 15. September 1919, ved hvilket Sagen var Genstand for Drøftelse i store Træk, og hvor det vedtoges at nedsætte et Underudvalg til nærmere i Enkelthederne at drøfte de forskellige Spørgsmaal. Dette Underudvalg bestod af Proprietær *Willumsen* (Underudvalgets Formand), Fru *Johanne An-*

dersen, Fru Berg-Nielsen og Fru Kirstine Nielsen med Kasserer Knudsen som Sekretær. Efter at Underudvalget havde holdt Møde den 15. November 1919, afgav det en Betænkning til Udvalget, som derefter afholdt Møde den 23. Januar 1920.

Udvalget har nu afsluttet sit Arbejde og skal herved tillade sig til det højtærede Selskab at afgive følgende Betænkning:

Uddannelsen af kvindelige Husholdningselever fra Land og By er en Sag af stor Betydning. I Betragtning af de meget store Summer, der daglig er underlagt Kvindernes Administration i Hjemmene til Husførelsen, staar det klart, at det rent økonomisk set er af stor Vigtighed, at Husmødrene i de mange Tusind Hjem Landet over dygtiggøres til deres Gerning; men ogsaa i moralsk Henseende maa dette, at en Husmoder besidder huslig Dygtighed, siges at være af ikke ringe Vigtighed, ikke mindst for de mange smaa Hjem. Utvivlsomt savner mangfoldige Husmødre fornøden Dygtighed paa Grund af mangelfuld Uddannelse, og det maa derfor anses for meget betimeligt, at Landhusholdningsselskabet har taget denne Sag op til Drøftelse og vil søge iværksat en systematisk Uddannelse af unge Piger i praktisk Husgerning.

Selv om det Antal, der ad den Vej vil gennemgaa en god, praktisk Uddannelse, ikke kan ventes at blive saa stort, at det vil faa nogen nævneværdig direkte Betydning, maa man haabe, at en af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab iværksat Uddannelse indirekte vil komme til at gøre Nytte ved sit Eksempel, idet den forhaabentlig kan ventes at blive taget som Forbillede for den »private« Uddannelse, saaledes som det har været Tilfældet med den af Landhusholdningsselskabet for hundrede Aar siden paabegyndte og stadig fortsatte Uddannelse af Landvæsenslærlinge.

Hovedformaalet for den her paatænkte Foranstaltning maa være at uddanne unge Piger til dygtige Hus-

mødre i smaa og middelstore Hjem paa Landet og i mindre Hjem i Byerne; men Udvalget mener, at Uddannelsen tillige bør omfatte Uddannelse af unge Piger til Husholdningsledere og Medhjælpere i større Husholdninger paa Landet, saa at der som Maal for Uddannelsen kan opstilles følgende 3 Afdelinger af Virksomheder, hvortil unge Piger søges uddannede, nemlig:

A. Husmødre i smaa og middelstore Hjem paa Landet,

B. Husmødre i mindre Hjem i Byerne, og

C. Ledere af større Husholdninger paa Landet.

Uddannelsen maa bestaa i, at de unge Piger gennem en længere Tid faar Plads i et velordnet Hjem, hvor de under en flink og dygtig Husmoders Vejledning deltager i alt husligt Arbejde.

For alle de 3 anførte Afdelinger gælder, at Uddannelsen maa omfatte alt husligt Arbejde. Husmoderen maa saaledes undervise Eleven i daglig Madlavning og Syltning, i Rengøring, Vadsk, Rulning, Strygning og i at reparere Tøjet efter Vadsk.

Uddannelsen af den under A anførte Afdeling — til Husmødre i smaa og middelstore Hjem paa Landet — maa foregaa paa Landet, og Lærestederne maa fortrinsvis søges i Gaardmands- og Boelsmandshjem samt ogsaa i Lærerhjem og maaske i enkelte Præstehjem paa Landet. Disse Elever maa ogsaa uddannes i og deltage i Udendørsarbejde, saasom Pasning af Køkkenhave, Smaakreaturer m. v.

Til Uddannelsen af Afdeling B — Husmødre i mindre Hjem i Byerne — vil det formentlig være heldigt at søge Læresteder baade paa Landet og i Byerne, da altid en Del af de unge Piger, der kan ventes at ville søge denne Uddannelse, er fra Byerne, og disse vil være vanskelige at faa ud paa Landet i Uddannelsestiden. Uddannelsen paa Landet vil for denne Afdeling kunne foregaa paa de samme Steder som ovenfor nævnt for Afdeling A. I

Byerne maa Lærestederne væsentlig søges blandt Middelstandshjem. Udvalget mener, at man ganske kan se bort fra den store Klasse af unge Piger, der er Kontordamer, Ekspeditricer o. l. i Byerne, da disse ikke vil søge huslig Uddannelse ad den her omhandlede Vej, naar de først har været selverhvervende. De vil hovedsagelig før deres Giftermaal gennemgaa et Kursus paa en Husholdnings-skole e. l.

Uddannelsen af Afdeling C — til Ledere af større Husholdninger paa Landet — maa være 2aarig, saaledes at det 1. Aars Lærested er de samme Hjem som foran nævnt for de andre Afdelinger, særlig Gaardmandshjem. 2. Aars Lærested maa være en stor Gaard (Godsejer-, større Proprietær- eller større Forpagterhjem).

Med Hensyn til Læretidens Længde er Udvalget iøvrigt af den Anskuelse, at denne for Afdeling A og B maa sættes til 1 Aar og hele Aaret paa samme Sted. Selv om det i adskillige Tilfælde vilde være ønskeligt, at Uddannelsesstiden var mere end 1 Aar, mener man ikke, at det kan gaa an at gøre den længere, da det vil være vanskeligt at faa de unge Piger til at binde sig for længere Tid. Udvalget vil dog foreslaa, at der som Supplement til den obligatoriske 1 Aars Læretid for de to nævnte Afdelinger indføres en videregaaende Uddannelse, saaledes at der skaffes de unge Piger, der har afsluttet 1. Læreaar med et godt Vidnesbyrd, Lejlighed til at fortsætte Uddannelsen et Aar til, saafremt de maatte ønske det. 2. Aars Lærested bør være et noget større Hjem end 1. Aars, f. Eks. større Gaardmandshjem, Proprietærhjem o. l. Som allerede nævnt ovenfor maa Uddannelsen af Afdeling C være obligatorisk 2-aarig.

Angaaende de Krav, der maa stilles til Lærestederne, skal man bemærke, at 1. Aars Lærested helst bør være et Hjem, hvor Eleven er Enepige, og hvor selvfølgelig Husmoderen maa gaa med og foran i alt husligt Arbejde. Der maa helst ikke være mange Børn paa 1. Aars

Lærested, da der ellers vil være Fare for, at der skal gaa for megen Tid med til Børnepasning, saa at Uddannelsen i de egentlige Husgerningsarbejder derved maa befrygtes at blive mindre god. — Lærestederne maa give Eleverne Eneværelse med Lys og Varme. 1. Aars Eleverne bør spise ved Bordet sammen med Familien; for de »frivillige« 2. Aars Elever vil dette næppe kunne ske, da Lærestedet for disse, som foran nævnt, bør være et noget større Hjem, hvor Eleven bl. a. skal forestaa Anretningen, hvorved Spisning ved Bordet i de fleste Tilfælde vil være upraktisk. Og for de 2. Aars Elever under Afdeling C, hvor Lærestedet er en Herregaard e. l., er det en naturlig Følge af Forholdene, at Spisning ved Familiens Bord ikke vil finde Sted.

Elevernes Løn bør være lidt under den almindelige Pigeløn. For Eleven maa dette anses for rimeligt i Betragtning af, at hun modtager Belønning og har en Garanti for, at det er et godt Hjem, hun kommer i. Og set fra Husmoderens Standpunkt maa det ogsaa anses for rimeligt, at hun betaler op imod almindelig Pigeløn, thi selv om hun skal tage sig en Del af den unge Elev, under vise hende og derigennem maaske yde hende mere end der kræves til en almindelig Pige, maa hun i de fleste Tilfælde kunne regne med i Eleven at have en mere interesseret og behagelig Medhjælp i sit Hjem.

Spørgsmaalet om, hvorvidt Elevernes Løn bør være varierende efter deres Alder, har været Genstand for Drøftelse inden for Udvalget, og et Mindretal er af den Anskuelse, at Elever i Alderen fra 14 til f. Eks. 17 Aar bør have en noget mindre Løn end Elever over den sidstnævnte Alder. Flertallet inden for Udvalget mener derimod ikke, at der er Anledning til at foretage en Gradering af Lønnen efter Alder, men at denne bør være ens for alle Elever, saaledes som det er Tilfældet for Landhusholdningsselskabets mandlige Lærlinge af samme Aargang. Iøvrigt vil Lærestederne jo altid frivilligt kunne yde et

Tilskud til den fastsatte Løn, naar de maatte finde Anledning dertil over for særlig flinke og arbejdsdygtige Elever. Dette har saaledes flere Gange fundet Sted over for Landhusholdningsselskabets Landvæsenslærlinge.

Udvalget skønner, at Lønnen for Tiden passende bør sættes til 300 Kr. aarlig for 1. Aars Elever og 400 Kr. for 2. Aars; den sidstnævnte Sum gælder baade for de unge Piger, der ønsker at uddanne sig til Husmødre ved en »frivillig« 2-aarig Uddannelse, og for dem, der ønsker at uddanne sig til Husholdningsledere (Afdeling C).

Angaaende Kravene til Eleverne skal Udvalget bemærke, at det maa anse det for heldigst, at der for Antagelsen som Elev ikke sættes nogen Aldersgrænse, da det er bedst at faa de unge Piger lige fra Skolen, i hvert Fald Pigerne fra Byerne. Disse vil sikkert være meget lettere at faa fat i og at uddanne, inden de endnu har været ude at tjene som Husassistent i Byerne. Udvalget mener desuden, at der ikke bør stilles nogen særlig Fordring til Forkundskaber, men at der derimod bør forlanges et Vidnesbyrd fra Skolen om den unge Piges Flid og Opførsel samt fremskaffes Lægeattest om Sundhedstilstand for at betrygge Lærestedet imod, at dette modtager en Elev, der lider af smitsom Sygdom som f. Eks. Tuberkulose. De unge Piger, der ønsker at blive antagne som Elever, bør til Selskabet indgive en selvskreven Ansøgning derom, bilagt med de foran nævnte Attester, ligesom den selvfulgelig bør indeholde alle fornødne Oplysninger om Alder, Fødested, Forældres Navn, Stilling og Bopæl. Faders eller Værges Indvilligelse maa foreligge, naar Ansøgerinden er under 18 Aar.

Paa Lærestedet maa Eleven deltage i alt forefaldende Arbejde, som ikke overstiger hendes Kræfter, da den huslige Gerning kun læres, ved at Eleven udfører det efter Husmoderens Anvisning. Eleven skal som Regel ikke deltage i Malkning. Udvalget mener, at man ikke bestemt bør fastslaa, at der ikke skal deltages i Malkning; thi

paa smaa Læresteder, hvor der holdes Malkekøer og ikke haves anden fremmed Medhjælp end Eleven, vil det i enkelte Tilfælde ikke kunne undgaas, at Eleven maa yde en Haandsrækning ved Malkningen.

Udvalget er af den Anskuelse, at der ikke skal forlænges af 1. Aars Eleverne, at de fører Husholdningsregnskab eller Dagbog. Derimod bør der af alle 2. Aars Elever forlanges et ganske enkelt ført Husholdningsregnskab, hvoraf fremgaar, hvad der er indkøbt kontant, og hvad der er forbrugt til Husholdningen af Ejendommens egne Produkter, ligesom disse Elever bør føre en kortfattet Dagbog. Det maa anses for uheldigt at foreskrive bestemte, skematiske Bøger til Brug for Eleverne; det bør overlades til de paagældende Læresteders Husmødre at træffe Bestemmelse om Formen for Regnskab og Dagbog.

Efter Uddannelsens Afslutning bør der finde en Bedømmelse Sted af de udtjente Elever. Til at bistaa Selskabet med Hensyn til denne Bedømmelse foreslaas det at nedsætte et Udvalg paa 3 Medlemmer i Lighed med Lærlingeudvalget for Landvæsen slær lingen es Vedkommende. Bedømmelsen maa ske paa Grundlag af Karakterer og Vidnesbyrd, afgivne af Husmoderen. Man vil anse det for ønskeligt, at Husmoderen til Selskabet afgiver Bedømmelse af følgende Egenskaber hos Eleven:

- 1) Arbejdsevne og praktisk Færdighed,
- 2) Forstaaelse af og Interesse for Husholdningen,
- 3) Renlighed og Ordenssans,
- 4) Villighed, Flid og Troskab.

Denne Bedømmelse foreslaas givet i Form af en Talkarakter fra 1 til 10 for hver af de nævnte Egenskaber, saaledes at 1 betegner det laveste og 10 det højeste Standpunkt.

Foruden disse 4 Talkarakterer bør Lærestedet afgive et almindeligt Vidnesbyrd om Elevens Opførsel og det hele Indtryk, hun gør. Dette Vidnesbyrd omformer Udvalget da til en 5. Talkarakter for Opførsel.

For 2. Aars Eleverne maa det anses for passende at tilføje en 6. Karakter for Dagbogen og Regnskabet. Denne Karakter gives af Udvalget paa Grundlag af de indsendte Dag- og Regnskabsbøger.

Udvalget har iøvrigt ikke fundet Anledning til at komme nærmere ind paa, hvorvidt og hvorledes Gennemsnittet af Karaktererne bør udformes i en Klassifikation. Men man skal blot bemærke, at der bør udfærdiges et Slags Lærebevis for de udtjente 1. Aars Elever, medens det formentlig vil være rigtigt at give saavel de »frivillige« 2-Aars udtjente Elever som de udtjente Husholdningsledere-Elever et større og noget anderledes formuleret Lærebrev. Forslag om Enkelthederne desangaaende saavel som vedrørende Klassifikationen vil formentlig bedst kunne stilles af det Udvalg, der foreslaas nedsat.

Da »Dansk Kvindesamfund« for nogle faa Aar siden har paabegyndt en Uddannelse af Husholdningselever paa et noget lignende Grundlag som det af Landhusholdningsselskabet paatænkte, har Udvalget drøftet Spørgsmaalet om, hvorvidt der kan være Anledning til at søge iværksat et Samarbejde mellem Landhusholdningsselskabet og Dansk Kvindesamfund; men Udvalget er af den Anskuelse, at der ikke, i hvert Fald foreløbig, skal søges etableret et saadant Samarbejde. Det vil derimod være heldigt, om der knyttes en Forbindelse mellem de to Institutioner, der paa dette Omraade arbejder med samme Formaal, og Udvalget tillader sig at henstille, at dette sker derved, at der i det tidligere nævnte Udvalg, som foreslaas nedsat, indvælges et Medlem, der er nær knyttet til Dansk Kvindesamfunds Husgerningsundervisning.

Angaaende det oftnævnte Udvalg skal man iøvrigt udtale, at man finder det rimeligt, at to af dets tre Medlemmer er Kvinder. Det vil sikkert være heldigt ikke at indskrænke Udvalgets Virksomhed til blot at være Præsidium behjælpeligt ved Bedømmelsen af de udtjente Ele-

ver, men tillige at overdrage det at bistaa Selskabet i alle Spørgsmaal vedrørende Uddannelsen af Husholdningselever, særlig til at begynde med ved Institutionens Opretelse.

Angaaende U d d a n n e l s e n s I v æ r k s æ t t e l s e skal Udvalget bemærke, at det formentlig vil være nødvendigt at henlede Opmærksomheden paa Sagen ved at udsende Meddelelser eller Bekendtgørelser i Pressen, hvori man anmoder de Hjem, der mener at være egnede til Læresteder, om at melde sig som saadanne, ligesom Ansøgninger fra unge Piger, der ønsker at underkaste sig Uddannelsen, indkaldes ad den Vej. Udvalget maa forvente, at Selskabets Bestyrelsesraad, som har Repræsentanter over hele Landet, vil være Selskabet behjælpeligt, saaledes at de indkomne Andragender fra Hjem, der tilbyder sig som Læresteder, vil kunne sendes Bestyrelsesmedlemmerne i de paagældende Amter til Erklæring, da det selvfølgelig vil være nødvendigt for Selskabet at have en Garanti for Lærestedernes Kvalifikationer før Antagelsen.

Sluttelig skal Udvalget tillade sig at tilføje, at det vil være meget ønskeligt, om der til de dygtigste udtjente Elever kunde ydes en Præmie til Hjælp ved en videregaaende Uddannelse i Lighed med, hvad der er Tilfældet ved Selskabets veludtjente Landvæsen slærlinge, der som bekendt modtager Understøttelse fra Selskabet til et Kursus paa en Landbrugsskole e. l. For Husholdningselevernes Vedkommende kan Videreuddannelsen tænkes f. Eks. at bestaa i teoretisk Undervisning paa en Husholdningsskole, et Kursus i finere Madlavning, et Kursus i Skræddersyning e. l. Den Omstændighed, at der kan stilles de flinkeste af de udtjente Elever en saadan Understøttelse til videre Uddannelse i Udsigt, vil uden Tvivl fremme Tilgangen af Elever og virke ansporende paa dem under Uddannelsen. Udvalget tillader sig derfor at henstille, at Selskabet søger at knytte

en Præmiering under denne Form til Uddannelsen, men mener, at det, for pekuniært set at gøre Sagen lettere overkommelig, foreløbig kan indskrænke sig til kun at lade Understøttelsen omfatte de 2-Aars vel udtjente Elever.

København, i Januar 1920.

*Johanne Andersen, Birgitte Berg-Nielsen, O. Brun,
Fr. Hansen, Kirstine Nielsen, Christine Rasmussen,
T. Westermann, J. Willumsen.*
(Formand.)

H. M. Knudsen,
(Sekretær.)

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1919.

Af Inspektør *James Høyer.*

Naar Kontrollen i sin Beretning for 1918 udtalte, at Verdenskrigens Afslutning gav et mere fortrøstningsfuldt Syn paa Fremtiden og at Forholdene vel derfor efterhaanden vilde rette sig saaledes, at Importen atter kom i Gang, saa svarer jo desværre Kendsgerningerne for 1919 ikke ganske til det udtalte Haab, i alt Fald ikke, hvad Importen af Foderstoffer angaar. Ganske vist er der i 1919 kommet en Del Majs fra La Plata hertil, men med Foderkager har det kun været smaat bevendt. Importørerne er endnu for meget bundne i deres Bevægelser, og før disse Baand løses fuldstændig og Importørerne stilles ganske frie som før Krigen, kan man ikke vente, at Importen skal tage Fart. Men kommer der atter Forhold, som tillader frie Bevægelser, skal det nok vise sig, at Importørerne, trods Stagnationen, er i fuld Vigeur og parate til at gribe og udnytte Chancerne, selv om disse maaske i Begyndelsen vil vise sig usikre og vanskelige at faa Tag i. Men fri Bevægelse skal der først og fremmest til, og derfor maa man haabe, at alle de snærende Baand snart maa briste.

Det er en Selvfølge, at disse Forhold ogsaa i 1919 har paavirket Kontrollens Virksomhed, om end ikke i saa udpræget Grad som 1918, hvilket ogsaa fremgaar af det

Kvantum Varer, som passerede Kontrollen, og det siger sig selv, at en saa stor Tilbagegang, som 1918 og 1919 udviser, i høj Grad har paavirket Kontrollens Status. Hertil kom de stadige og stigende Lønkrav, som tildels er imødekommet, men da der er en Grænse for, hvad en Virksomhed kan bære af Driftsomkostninger, maa der nødvendigvis sættes en Grænse ogsaa for Lønkravene, ikke alene for Kontrollens Vedkommende, men ogsaa i det hele taget.

Den stadige Fremgang, som Kontrollen under normale Forhold ganske sikkert havde kunnet regne med, blev i Stedet for Tilbagegang, og naar Kontrollen havde haabet at kunne fremlægge en særlig smuk 25 Aars Beretning, saa blev dette Haab ikke opfyldt. Imidlertid kan der alligevel peges paa et meget talende Tal, idet der i de 25 Aar, der er svundne siden Kontrollen begyndte sin Virksomhed, har passeret Kontrollen alt:

2,138,887,917 kg

Korn, Majs, Foderstoffer og andre Varer, hvilket Kvantum, omsat i Damperladninger à 4000 Tons, giver 535 Ladninger eller 21 Ladninger pr. Aar.

Det er Kontrollen en Glæde at kunne konstatere det Tillidsforhold, hvori Kontrollen staar til mange af Landets Købmænd, som gerne lægger deres Interesser med Hensyn til Modtagelse og Ekspedition af Majs, Foderstoffer etc. i Kontrollens Hænder, og Kontrollen skal fremdes bestræbe sig for, at denne Tillid bevares og vokser sig større.

Som Følge af den ringe Import var der i 1919 ikke Lejlighed til megen Kontrol af Foderstoffer, og Kontrollen slog derfor ind paa andre Varer. Beretningerne viser ogsaa et ret kuriøst Billede af de forskelligartede Varer, hvoraf en stor Del jo ikke kan siges at høre direkte under »Kontrol med Korn og Foderstoffer«, for Eks.: Lyng-, Tørve- og Frømelasse, Blodfoder, Lyngmel, Benmel, Muslingemel, tørrede Kaal-

Tabel I. Oversigt over kontrollerede Varer i Aaret 1919 (anfört i kg).

1919	Majs	Hvede	Byg	Have	Blandsæd	Hvedeaffald	Hvedemel	Rismel	Hvedeklid	Rugklid	Jordnødmel	Bomuldstrøkager
Januar.....	»	20000	»	110857	315960	»	10000	»	»	»	»	»
Februar.....	42000	40000	»	137722	116314	»	»	»	5000	»	»	»
Marts.....	»	1089000	45580	15847	22157	»	»	»	9596	»	»	»
April.....	500000	105686	»	3486	1575	»	»	»	2401	»	»	546023
Maj.....	500060	»	6446	7000	7650	»	»	»	196122	»	»	148672
Juni.....	»	»	198050	132172	»	15290	»	»	225492	»	»	»
Juli.....	826000	»	1198484	153875	»	50000	»	»	106736	»	»	5000
August.....	1310338	»	»	»	»	»	400000	»	40556	»	»	»
September.....	334700	20000	40000	44627	»	»	20000	»	27921	»	»	»
Oktober.....	1616461	80000	56000	12994	»	»	313276	»	106226	10000	»	»
November.....	5320966	»	»	30500	»	»	1113600	10000	»	»	»	»
December.....	1007749	»	70000	54000	»	»	»	»	»	»	25000	»
Ialt...	11458274	1354686	1614560	703080	463656	65290	1856876	10000	720050	10000	25000	699695

1919	Bomuldsfrø- mel	Hørrøkgager	Palmekager	Glutenfoder og -mel	Foderbønner	Risfodermel	Diverse Frø	Svine- og Bennel	Kommen	Malt	Lynghmelasse	Ærter, Ris og Gryn	Superfosfat og Ammoniak	Diverse Andre Vareer
Januar.....	»	»	»	»	»	»	450870	»	»	»	601437	4700	»	10000
Februar.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	202398	»	»	»
Marts.....	»	»	»	»	»	»	100000	69880	»	»	619219	»	108400	»
April.....	»	29367	»	»	»	»	»	20226	»	»	295067	2287	29770	247900
Maj.....	»	138947	»	»	10080	»	»	»	»	»	359944	1190	239407	»
Juni.....	»	»	22960	»	25000	»	113000	»	»	»	231137	100000	»	»
Juli.....	»	»	44857	98000	100000	»	272500	»	»	»	21244	1147	»	750
August.....	»	»	»	907	»	46286	53350	5000	»	»	50000	»	70000	»
September.....	»	»	»	»	100000	»	9000	5000	»	»	206000	20000	»	»
Oktober.....	»	»	»	112009	»	3000	»	25000	10000	»	»	45000	»	»
November.....	»	1146772	525922	»	»	20032	»	»	»	322789	»	1400	»	»
December.....	237407	50000	»	136602	»	»	»	»	»	»	»	»	120000	»
Ialt...	237407	1365086	593739	347518	235080	69318	998720	125106	10000	322789	2586446	175724	569577	258650

Ialt 26,874,327 kg = 26,874 $\frac{327}{1000}$ Tons.

Tabel II. Oversigt over kontrollerede Varer i Aarene

Aar	Majs	Hvede	Rug	Byg	Havre	Mel og Gryn	Bomuldsfrø- kager	Bomuldsfrø- mel	Soyakager og -skraa	Hvede- og Rugklid	Solsikke- kager
1896/7	39696	»	»	2	»	»	363	»	»	31	78
1898..	18530	69	105	684	»	»	3346	»	»	628	135
1899..	45651	»	12	258	»	70	6891	138	»	1392	324
1900..	37314	18	805	50	50	»	2710	524	»	1749	2336
1901..	25162	1612	1297	2793	6	»	23114	326	»	1713	5970
1902..	100654	2618	7642	3847	»	»	28351	1958	»	18232	7471
1903..	50811	1043	6639	9411	»	605	27031	2102	»	7329	8025
1904..	31674	1250	2836	18992	18	332	19749	1631	»	8266	7273
1905..	64228	178	4008	14559	229	330	47980	1819	»	9908	4688
1906..	76766	603	1914	6157	333	5	49669	734	»	7923	4527
1907..	51622	2640	898	536	109	423	44830	776	»	12438	4273
1908..	38061	2747	2809	1762	919	556	33220	1034	»	5022	13013
1909..	26330	1805	2144	9295	730	322	34749	347	2294	5582	9764
1910..	25942	2328	3754	9160	1328	310	25487	226	4905	4726	2323
1911..	52878	3047	3942	6671	1365	93	25329	61	1518	5085	8817
1912..	47322	9984	953	2367	451	17	35300	126	193	3717	6633
1913..	49519	2889	1235	2720	1372	334	26718	»	634	3092	6662
1914..	33071	1564	1503	3296	2258	8	14008	»	301	1899	5823
1915..	67751	1528	1637	18645	1093	356	54163	»	2837	4766	1
1916..	74958	2118	454	1222	976	1020	30230	»	4265	339	»
1917..	33073	888	317	422	6441	88	30862	»	470	403	»
1918..	1757	90	16	596	5169	»	15	»	»	1120	»
1919..	11458	1355	»	1615	703	1908	700	237	»	730	»
Ialt..	1004228	40374	44920	115060	23550	6777	564815	12039	17417	106090	98136

Ialt 2,138,887,917 kg

1896—1919, begge Aar inkl. (anført i 1000 kg).

Palmekager	Jordnød- kager og Mel	Rapskager	Hampe-, Hørfrø- og Kokoskager	Foder-Hvede og Malt	Melasse o. a. Foderstoffer	Diverse Frøsorter	Blodfoder	Maltspirer, Risfodermel etc.	Bælfrugter	Rør etc.	Diverse andre Varer	Oliefrø og Kunstgødning	Cellulose
»	»	6	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
30	»	106	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
53	»	677	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
56	»	714	»	»	»	»	»	»	5	»	»	»	»
92	»	714	346	»	12	»	»	»	»	»	»	»	»
124	2746	1174	485	»	208	»	»	23	»	»	»	1256	»
85	292	839	48	»	340	»	»	9	»	»	»	50	»
64	890	2102	320	»	298	»	»	21	»	»	»	6	»
89	461	1925	339	»	1191	»	»	13	»	»	»	»	»
66	1153	954	362	»	626	»	»	61	2	»	»	50	»
95	889	568	322	»	189	»	»	265	»	»	»	729	»
84	662	120	661	»	631	»	»	2260	3	»	»	1650	»
144	569	156	481	»	239	23	»	1249	1101	»	»	»	»
119	1526	354	931	»	837	47	»	119	58	»	»	»	»
112	1682	350	1510	»	802	106	»	94	17	»	»	20	»
24	1504	394	529	»	683	31	»	38	2794	»	»	»	»
90	1582	53	243	1226	209	84	»	56	210	»	»	152	»
383	1711	712	376	776	2747	41	»	451	202	»	»	»	»
926	1977	1086	321	»	1934	45	»	3124	»	»	»	1480	»
1277	1119	484	2971	»	471	105	»	315	»	»	»	2360	»
25	1639	222	211	100	1123	10	»	22	119	»	»	»	»
»	»	»	»	»	4366	2	1775	222	1/2	63	144	4	9
594	25	»	1365	323	10168	999	»	74	370	10	169	567	209
4532	20427	13710	11821	2425	27074	1493	1775	8416	4881	73	313	8324	218

= 2,138,887 $\frac{917}{1000}$ Tons à 1000 kg.

rabi, Gulerødder, Rødbeder, tørrede Æbler, Senop, Ukrudtsfrø, Tørvestrøelse, Cement, Kul- og Kokessmuld, Kommen, Humle, Cellulose etc.

Med Hensyn til de forskellige Melasse-Foderstoffer var der ret ofte Anledning til at nægte Godkendelse. Lyngmelasse kunde saaledes være varm, sur og sammenbrændt og absolut ikke egnet til Fodring, og i det hele taget var mange af disse Krigssurrogater af en saadan Beskaffenhed, at de, som Foderstof betragtet, maatte skønnes at være ret værdiløse. Cellulosen — eller Træmasse — hvis egentlige Bestemmelse jo er Papirfabrikation, var i dette Tilfælde tænkt at skulle anvendes som Hestefoder. Imidlertid kunde man ikke godt give Hestene disse paplignende Flager at gumle paa; de maatte først opkradses, men det var vanskeligt at finde Maskiner til et saadant Arbejde. Et Forsøg blev alligevel iværksat, men gav dog et mindre godt Resultat, idet Hestene vistnok vægrede sig ved at anerkende dette Foder. Videre Forsøg blev saa opgivet og al Cellulosen endte paa en Papirfabrik.

Angaaende den ankomne La Plata Majs er det tydeligt at se, at det er gamle — der siges 3 Aars overgemte — Varer; Kærnerne er stærkt angrebne af »Krebs«, nogle Ladninger endogsaa i meget høj Grad, og al Majsens har afgjort det Udseende, som gammel Majs har, og Kontrollen er af den Mening, at en Del af Majsens ikke kan have været i en saadan Stand ved Afladningen i La Plata, thi den har kunnet kaldes forsvarelig Afladning, thi vel har »krebset« Majs efterhaanden opnaaet at blive sat i Klasse med »gode« Varer, men Majs, hvoraf større eller mindre Dele af Kærnerne er borttædte af Krebsene, fortjener ikke Prædikatet »gode Varer«, saa meget mindre, som Varens Næringsstof selvfølgelig er forringet gennem den borttædte Del af Kærnerne, og Majsens reelle Værdi som Handelsvare er altsaa ogsaa blevet mindre. Der fandtes i nogle

Ladninger enkeltvis blaa Kærner, den saakaldte »Zigeuner«-Majs, som sjældent bemærkes, men som iøvrigt ikke forringer Majsens Værdi.

For de 5 sidste Aars Vedkommende viser Kontrollen følgende Tal:

1915	163.675	Tons	} à 1000 kg
1916	124.686	—	
1917	78.191	—	
1918	20.298	—	
1919	24.874	—	

og det vil bemærkes, at 1918 var det Aar, som viser den største Tilbagegang, men som var en ganske naturlig Følge af Forholdene.

Importen til Frihavnen af Majs, Byg, Foderkager og Klid viser samme Aar følgende Tal:

	Majs	Byg	Oliekager	Klid
1915	168.000	21.600	91.000	7.200
1916	141.000	19.300	56.000	900
1917	76.000	4.300	27.000	400
1918	0	0	0	0
1919	45.000	9.800	5.800	1.900

Tallene er angivne i Tons à 1000 kg og maa forstaas som circa, men kommer dog de rette Forhold temmelig nær.

Følgende Varer passerende i Aaret 1919 Kontrollen:

Majs	11.458.274	kg
Hvede	1.354.686	-
Byg	1.614.560	-
Havre	703.080	-
Blandsæd	463.656	-
Hvedeaffald	65.290	-
Hvedemel	1.856.876	-
Rismel	10.000	-
Hvedeklid	720.050	-

Transport 18.246.472 kg

Transport 18.246.472 kg	
Rugklid.....	10.000 -
Bomuldsfrøkager.....	699.695 -
Bomuldsfrømel.....	237.407 -
Jordnødmel.....	25.000 -
Hørfrøkager.....	1.365.086 -
Palmekager.....	593.739 -
Glutenfoder og Glutenmel ..	347.518 -
Foderbønner.....	235.080 -
Flække- og Foderærter.....	134.577 -
Ris.....	21.147 -
Havregryn.....	20.000 -
Risfodermel.....	69.318 -
Svinemel.....	5.400 -
Benmel.....	119.706 -
Lyngmelasse.....	2.586.446 -
Malt.....	322.789 -
Kommen.....	10.000 -
Sennepsfrø.....	100.000 -
Hampefrø.....	100.000 -
Græsfrø.....	377.850 -
Hørfrø.....	420.870 -
Gulerødder.....	10.000 -
Tørvestrøelse.....	750 -
Svovlsur Ammoniak.....	178.400 -
Superfosfat.....	389.177 -
Gibs.....	38.900 -
Cellulose.....	209.000 -

Ialt... 26.874.327 kg

Angaaende disse Varers Fordeling paa Aarets forskellige Maaneder henvises til Tabel I. Det samlede Kvantum udgør 26,874³²⁷/₁₀₀₀ Tons imod 163,675 Tons i 1915 eller en Tilbagegang af 136,801 Tons. Nu var ganske vist 1915 et særlig vægtigt Aar for Kontrollen og saa meget tydeligere maa ogsaa Kontrasten mellem 1915 og 1919 vise sig, men Fremgang vil snart vise andre Tal, og Fremgangen vil jo sikkert komme, naar Importen atter stilles frit og tager Fart.

De enkelte Forretningers Antal i Aarets Løb udgør kun 975 og der blev kun udfærdiget 34 Certifikater.

Med Hensyn til Fordelingen paa de enkelte Aar af det for de 25 Aars Vedkommende foranførte Kvantum, nemlig 2,138,887,917 kg, henvises til Tabel II, hvori dog Tallene for 1896—1897 er trukket sammen paa Grund af Pladsforholdene.

Det nye Aar har allerede givet et ret betydeligt Arbejde, der, som Følge af de vanskelige Forhold, hvorunder saa at sige alt Arbejde nu maa foretages, kræver langt mere Tid end tidligere. Medens Arbejdet før var koncentreret i Frihavnen, paa Toldboden, Larsens Plads og Korntørringsmagasinet, spænder Arbejdsfeltet nu over et Areal, der begynder i den nordligste, nye Del af Frihavnen, hele gamle Havn og ender paa Islands Brygge; og dette Omraade udvides antagelig snart ogsaa med de nye Arealer syd paa ved Frederiksholm. En Forhøjelse af de gamle Takster har derfor ogsaa, som bekendt, maattet gennemføres, men Kontrollen nærer ingen Tvivl om, at dette Skridt er mødt med god Forstaaelse af Kontrollens Forbindelser, og man tør derfor haabe, at disse ogsaa fremdeles vil forblive knyttede til Kontrollens Virksomhed, som netop derigennem vil hente fornyet Kraft og Lyst til det brydsomme Arbejde, som en Virksomhed af Kontrollens Art altid er.

Kontrollen skal ligesom foregaaende Aar slutte Beretningen med at udtale, at Arbejdet fremdeles udføres paa den mest samvittighedsfulde og forsvarlige Maade; men noget materielt Ansvar for Uheld, som maatte indsnige sig under Udøvelsen af Kontrollens vanskelige Arbejde, kan ikke paalægges Kontrollen.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 17. December 1919.

(Sluttet fra S. 95.)

»Fond til Landmænds Uddannelse«.

Beretningen om Fondens Virksomhed i det 50. Forretningsaar, 1919, aflagdes af Fondens Sekretær, Kasserer *H. M. Knudsen*: Efter at den sædvanlige Meddelelse om Uddeling af Fondens Midler for indeværende Aar var udsendt, indkom der 15 Ansøgninger, som gik ud paa, at vedkommende ønskede Understøttelse til Studium ved Landbohøjskolen for derefter at søge Ansættelse som Lærer ved en Landbrugsskole, som Konsulent eller i lignende Virksomhed.

Der blev tilstaaet Understøttelse til 4 Ansøgere, der for Tiden studerer paa Landbohøjskolen, nemlig: *Lars Peter Jensen*, *Carl Peter Roswall*, *Johannes Chr. Albrechtsen* og *Johannes Hansen*. De to førstnævnte fik tilstaaet hver 25 Kr. og de 2 sidstnævnte hver 20 Kr. maanedlig i 8 Maaneder.

Understøttelserne vil saaledes tilsammen udgøre 720 Kr., og da der var 791 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der altsaa blive et Overskud af 71 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab. Fondens Kapital er 22,600 Kr., der giver en aarlig Renteindtægt af 791 Kr. Kapitalen staar paa Indskrivningsbevis i Finansministeriet til $3\frac{1}{2}$ pCt.

Beretning om Mejerikonsulentvirksomheden.

Den ledende Præsident: Denne Beretning foreligger i et Bilag, som er omdelt paa D'Hrr.s Pladser, og Konsulent *Ellbrecht* er til Stede og vil kunne besvare Spørgsmaal, for saa vidt nogen maatte ønske at stille saadanne.

Professor *B. Bøggild*: I Aar mere end nogensinde er der kommet adskillige Interesser frem angaaende mulig Udførsel af andre Landbrugsvarer end netop Smør. Vi har i de sidste Par Aar set opført store Fabriksbygninger forskellige Steder i Landet. Allerede i 1909—10 blev der opført en stor Mælke-kondenseringsfabrik i Nakskov, og særlig i de sidste Par Aar er vi kommet ind i en Udvikling, som har været ukendt i Danmark, nemlig i Retning af at fremstille forskellige Salgsvarer af Mælk i behandlet Tilstand. Særlig har der været Grund til at bemærke, at der er opført Fabriksbygninger i Fredericia og Nykøbing paa Falster, og efter hvad der er kommet frem, er de opførte af et norsk-svensk-dansk Selskab. Nu hedder det sig, at disse Bygninger er overdraget til et dansk Aktieselskab. Jeg synes, det vilde være af stor Interesse at faa noget nærmere at vide derom af den Mand, der ved bedst Besked, nemlig Hofjægermester *Tesdorpf*, som er her til Stede. Det vilde interessere flere end mig, hvad Hofjægermesteren vil fortælle derom.

Hofjægermester *A. Tesdorpf*: Efter denne direkte Opfordring skal jeg, hvis det ikke trætter D'Hrr., give en kort Beretning om Sagen; men jeg maa sige, at det kommer ganske bag paa mig, jeg har ikke Tal eller noget som helst ved Haanden, saa det bliver meget ufuldstændigt, hvad jeg kan oplyse; men lidt kan jeg naturligvis fortælle om det Spørgsmaal. Som Professor Bøggild beretter, er det et svensk-norsk-dansk Aktieselskab, som hedder »Vernø-Kloster«, der hidtil har arbejdet paa dette Omraade. Sjælen i Foretagendet er Godsejer *Sundt* fra Vernø, og han bor i Nærheden af Moss, hvor den ene af de store Mælkefabrikker ligger. Disse tre Lande har sluttet sig sammen for at lave et Aktieselskab; i Norge er der to store Fabrikker ved Moss, i Sverige er der to store Fabrikker, én ved Ystad og én ved Kalmar, det vil sige, den ved Kalmar er ikke færdig endnu, den kommer først i Gang til Februar. Her i Danmark er der to Fabrikker, én i Fredericia, som har været i Gang i to Maaneder, og én stor Fabrik i Nykøbing paa Falster, som ventes at komme i Gang til Februar. Det vil maaske synes lidt underligt for mange, at denne Virksomhed har fundet her ned. Dertil skal jeg sige, at det er ikke Nordmændene og Svenskerne, der oprindeligt har søgt ned til Danmark, men det er danske mejeriinteresserede Folk, der har henvendt sig til Nordmændene for at spørge dem til Raads og ligefrem har opfordret dem til at komme hened. Det var allerede i Foraaret 1916, at Godsejer *Sundt* og nogle af hans Folk første Gang kom til Danmark og vilde søge Oplysninger om, hvorvidt der var

noget at gøre i Danmark i den Henseende, men Forhandlingerne strandede den Gang. De rejste tilbage, og Forhandlingerne blev først optagne igen i 1918. Inden Nordmændene naaede til Nykøbing, havde de købt et Bryggeri i Fredericia, som var vel egnet. Efter at de havde erhvervet det og egentlig saa godt som havde skrevet deres Love, mente de, at der var Mulighed for at gøre noget i Nykøbing paa Falster. De blev henviste til mig, da vi i Forvejen havde et Mejeri i Nykøbing, som var udmærket beliggende, og de mente, det kunde bruges til Mælkekondenseringsfabrik. Det var for lille, men de kom i Forhandling med os, og det førte til, at de købte vort Mejeri og anlagde en stor Fabrik. Naar jeg gik med til at sælge vort Mejeri og til at starte den store Kondenseringsfabrik dér, gjorde jeg det i den gode Mening og i god Tro til, at Kondenseringsfabrikker i Danmark havde en betydelig Fremtid for sig, og jeg mente, at man ved at lægge en saadan Fabrik dér skaffede Egnen god Udsigt til at faa gode Priser for Mejeriprodukterne paa Falster og Østlolland. Saadan gik Sagen. Fabrikken kom under Opførelse, og lidt efter lidt begyndte de store Mejeriorganisationer at tage den Sag op. Selvfølgelig har Mejeriorganisationerne før haft deres Opmærksomhed henvendt paa den Sag, men den tog først rigtig Fart i 1918 og særlig i 1919, og det gik til paa den Maade, at Mejerierne rundt omkring i Landet fik Opfordring til at slutte sig sammen og danne Kondenseringsfabrikker. Naar der var samlet et tilstrækkeligt stort Antal Mejerier til en Fabrik, der var vel beliggende i en Kreds, var det Meningen at danne en saadan Kreds. Saavidt jeg er underrettet — men derom vil Professor Bøggild bedre kunne fortælle — er det nu Tanken at oprette 14—15 Kondenseringsanstalter rundt om i Landet. I Nykøbing er Pladsforholdene ikke gode. Vi havde været saa heldige at erhverve den næsten eneste gode, velbeliggende Plads i Nykøbing, umiddelbart ved Havnen med Jernbanespor ved Siden af og let Adgang til Saltvand; der skal bruges meget Vand, og det er af Vigtighed at have det i Nærheden af Stedet. Saa kom Mejeriorganisationerne derned. 20—22 Mejerier ønskede at lave en saadan Kondenseringsfabrik: de kom til os og sagde: Vi vil ogsaa have en saadan Fabrik; Beliggenheden ved Nykøbing er saa god som mulig, og vi har rigelig Mælk. Men for at der ikke skal opstaa 2 Fabrikker, som jo betyder Spild af Tid og Penge, vil vi tilbyde at købe Jeres Fabrik, som ligger saa gunstigt. Der blev ført mange og lange Forhandlinger derom, og det var ikke let: her skulde jo flere Parter blive enige. Tre Søsterselskaber i

Sverige, Norge og Danmark og Mejeriorganisationerne skulde give deres Samtykke, saa der løb meget Vand i Stranden, inden Sagen blev afgjort. For mit Vedkommende søgte jeg at fremme Sagen efter ringe Evne, gaaende ud fra, at det for en lille By som Nykøbing med et begrænset Opland vilde være beklageligt, om der kom to Fabrikker, baade den, der var oprettet af »Vernø-Kloster« og en anden lige ved Siden af. Selv om der havde været Mælk nok, vilde det være, som om de to Fabrikker var Symboler for det større og det mindre Landbrug, og det kunde give Anledning til Rivninger og Ubehageligheder, som jeg nødigt saa. Jeg hilser det derfor med Glæde, at »Vernø-Kloster« er gaaet over i Organisationen som en Begyndelse til de Fabrikker, der vil opstaa; jeg har dem ikke alle paa rede Haand — der er en i Horsens, og der projekteres en i Kolding, i Aarhus, Aalborg, Ringkøbing, Esbjerg, tror jeg, paa Møen, i Holbæk og Ringsted, altsaa to paa Sjælland. Paa Fyen er der mærkværdig nok ingen projekteret.

Naar man saa spørger: Hvad er nu Meningen med disse store Fabrikker? — saa er det den at udnytte den gode danske Mælk paa bedst mulig Maade, og man haaber gennem Kondensering af forskellig Grad, ved Fremstilling af steriliseret Mælk og kondenseret Mælk under alle Former, at kunne skabe Af sætning for en meget betydelig Mængde Mælk til Udlandet. Vort Smørmarked har for en stor Del været begrænset til England, og vi har i disse Dage oplevet alvorlige Tider for England, som har stillet sig paa den høje Hest overfor os. Konkurrencen har imidlertid ikke været saa stor som forventet, og disse Vanskeligheder har vi allerede hørt tildels er overvundne. Men alligevel vilde det være rart at have flere Strenge paa sin Bue, og jeg mener, at Danmark ved Hjælp af adskillige Kondenseringsfabrikker og med en stor ensartet Mælkeproduktion vil kunne konkurrere med »Anglo-Suisse«, der hidtil har haft den kondenserede Mælk fuldtud i sin Haand og har optraadt med største Kraft og Hensynsløshed for at slaa alle andre Kondenseringsanstalter for Panden. Det vil være en Umulighed for dem, naar det danske Mejeribrug under ensartede danske Mærker træder i Marken: saa vil de blive nødt til at gaa af Vejen for os i Konkurrencen. Selv om de naturligvis maa optage Konkurrencen, tror jeg, at den danske Produktion, hvilende paa Andelssystemet, vil sejre i det lange Løb, og det er disse Ønsker, der næres fra Mejeriproducenternes Side. Jeg kan ikke sige andet, end at det er glædeligt, at hele denne Sag nu udelukkende er paa danske Hænder. Dermed være dog ikke sagt,

at jeg fortryder, at jeg i sin Tid gik med til at fremme denne Sag og til at komme ind under et Slags Søsterselskab i Sverige og Norge, og jeg maa sige, at der fra norsk og svensk Side ved hele den Sags Startning og ved Forsøget paa at faa saa meget som muligt af Aktiekapitalen bragt paa danske Hænder, er vist det danske Landbrug en saa stor Imødekommen, som jeg betvivler, man vilde finde Mage til andre Steder. Jeg betvivler, at den Imødekommen og Generøsitet, der er vist overfor Danmark, vilde have fundet Sted omvendt fra dansk Side overfor Sverige og Norge. Det vil jeg gerne tillade mig at sige her; for det var en Optræden fra d'Hrr. Aktionærer dør, som ikke var ganske almindelig.

Nu kommer Fabrikkerne altsaa i Gang. Foruden de to store Fabrikker, vi har købt, har vi købt Mejeriet »Nykøbing«, et fuldstændig moderne Mejeri, som kun har gaaet i 3 Aar. Overtagelsen foregaar den 7. Januar. Der bliver fra Nykøbing daglig udført 25,000 Pund Mælk til Berlin, som kommer dertil i fortrinlig Tilstand. Det kan naturligvis sagtens gaa paa denne Aarstid; men jeg er overbevist om, at Mælken ogsaa til Sommer vil komme dertil i udmærket Forfatning. I hvert Fald: I det første Aar, vi drev Fabrikken, solgte vi betydelige Mængder, al vor Produktion, i den varmeste Sommertid til Dresden og Leipzig, og den kunde naa derhen 36 Timer efter med en Temperatur af 8—10 Grader Reaumur. Saa godt havde den holdt sig. Den kan afkøles saa stærkt, at den kan holde sig paa lav Temperatur meget længe. Foruden de 40,000 Pund Mælk, der gaar fra os til Tyskland for Øjeblikket, gaar der ligeledes 40,000 Pund fra Horsens til Hamborg. Og der er andre store Planer fremme for Mejerierne i nær Fremtid. Jeg røber ingen Hemmelighed ved at sige — det haaber jeg da ikke —, at der ogsaa er Tale om at sælge Mælk fra Danmark til London. Det lyder mærkeligt, men man mener, det kan lykkes, og snart vil der blive gjort alvorligt Forsøg paa det. Vi vil føre Mælken frem efter en Metode, vi har købt af *Jonas Nielsen*, og som er udmærket egnet til at transportere Mælk i Spande. Det maa hilses med Glæde, hvis det viser sig at kunne gaa. Jeg haaber ikke at have trættet D'Hrr. for længe, men efter en direkte Opfordring kunde jeg ikke gøre det hurtigere. Jeg kan sige, at der er vist al Grund til at vente, at denne nye Virksomhed, som Mejerierne nu agter at slaa ind paa, vil bære udmærket nyttige Frugter for Danmark.

Den ledende Præsident: Maa jeg takke Hr. Hofjægermesteren for de udmærket instruktive Oplysninger om dette Emne.

Der foregaar jo for Tiden en Strømkæntring i det danske Mejeribrug, og det danske Landbrug er stærk interesseret i, hvorledes det vil gaa. Det har fundet Udtryk i Bestyrelsesmødet i Dag, hvor lignende Spørgsmaal gav Anledning til en livlig Diskussion. Jeg kan meddele, at Præsidiet har vedtaget at søge afholdt et Foredrag om Fremtidsopgaverne for Mælkeribruget, og jeg haaber, at vi ved denne Lejlighed maa kunne samle Momenter af Interesse.

Hofjægermester *Tesdorpf*: Maa jeg endnu tilføje, at dette Salg af Fabrikkerne til de danske Mejerier har ikke alene været et øjeblikkeligt Salg, men det har affødt et yderligere Samarbejde mellem »Vernø-Kloster« og de danske Mejerier, saaledes, at »Vernø-Kloster« vedbliver at eksistere og har maattet forpligte sig til i de første 5—7 Aar at stille hele sin Viden og Erfaring, sine Ingeniører og Kogere til Mejeriernes Disposition, lige saa vel som Mejerierne har Lov til at sende de Folk, som skal drive Fabrikkerne, op til Sverige og Norge og have Adgang til alle Opfindelserne og til at se alt, hvad der er at se paa det Omraade, ikke alene paa selve Konserveringsomraadet, men ogsaa med Hensyn til Blikemballagen, Indpakning og det hele, med andre Ord: Mejerierne har sikret sig den store mangeaarige Erfaring, som de sidder inde med i Norge, der ligesom Schweiz har været et Foregangsland paa dette Omraade. Der bliver afgivet Licens til »Vernø-Kloster«, og jeg tror, at begge Parter er interesserede i det, da det ikke er let at starte den ny Industri; der skal stor Indsigt og Erfaring til. Mejeribruget har ved at sikre sig denne Assistance undgaaet Betaling af mange Lærepenge, saa det vil vise sig gavnlige for Mejerierne at have faaet denne Læremester. Det er et saa vigtigt Moment i Sagen, at den forhaabentlig vil gaa hurtigt og glat uden for store Overraskelser.

Den ledende Præsident: Det er jo meget heldigt, at man kan faa Hjælp og gode Raad fra Udlandet, og det bør vi naturligvis være taknemlige for; men paa den anden Side forekommer det mig lidt beskæmmende, at dette Mejeriland par excellence skal søge til Udlandet. Saa meget mere beklageligt er det, at den Sag, som vi i mange Aar har talt om, Anlæg af et Forsøgsmejeri, er lagt hen, efter at der var udarbejdet Forslag derom. Var det kommet i Gang i rette Tid, havde vi været bedre rustede, end vi nu er til at tage nye Opgaver op.

Hofjægermester *Tesdorpf*: Dèr tror jeg alligevel, Professorens tager fejl. Mejeribruget var aldrig kommet ind paa Konserveringen og alt, hvad dertil hører, og jeg vil sige: Der skal

mange, mange Aars Erfaring til at klare de Ærter, og det kunde ikke have fundet Sted paa et Mejeri. Kogeren paa »Vernø-Kloster« har konkurreret paa det Omraade, Kogning og Kondensering af Mælken, Verden over, og han staar som Nr. 1 i Konkurrencen. At finde de rette Metoder til Kogning af Mælken og at finde de rette Folk dertil, er ikke saa ganske let. Jeg kunde her yderligere fremhæve adskilligt, som viser Metoderne uhyre Vanskelighed, og hvor vigtigt det er at have Folk med mangeaarig Erfaring og Kundskaber; jeg kunde som sagt fremføre slaaende Beviser derpaa, men det vil jeg ikke gøre i denne Forsamling. Givet er det, at det er en vanskelig Sag, som ikke er saa lige at løbe til, at lede en Fabrik, hvor der som i Nykøbing kommer op til 80,000 Pund Mælk til Behandling om Dagen. Med al Respekt for det Forsøgsmejeri, der vil blive lavet, tror jeg ikke, det kunde løse den Opgave.

Den ledende Præsident: Det er heller ikke min Mening, at det skulde kunne løse Opgaverne fuldstændigt, og det havde man heller ikke tænkt; men det skulde kunne skaffe det videnskabelige Grundlag for saadanne Virksomheder. Resultaterne af saadanne Laboratoriearbejder maa tilpasses for Praxis, og det kan naturligvis kun gøres i det store; men i hvert Tilfælde vilde vi have været langt videre fremme i Kundskaber om Grundlaget. Og denne Opgave vilde man formentlig ogsaa have taget fat paa, thi det er ikke noget nyt; det er over 40 Aar siden, Professor *Segelcke* holdt Foredrag om den Sag og nævnte, at der havde været Planer fremme i den Retning. Det er altsaa ikke min Mening, at Forsøgsmeieriet skulde have overflødiggjort videre Arbejder paa den Sag; da, som allerede sagt, Forsøgsresultatet paa alle Omraader maa tilpasses til Praxis; men vi vilde have været bedre rustede til de nye Krav, der stilles, hvis vi havde faaet Forsøgsmeieriet, den Gang Planerne forelaa udarbejdede og anbefalede fra alle Sider. Jeg vilde bare benytte Lejligheden til at udtale en Beklagelse, men samtidig dermed min Kompliment til d'Hrr., som har forstaaet paa denne Maade at bringe en saa stor og vigtig Sag ud i Verden. Det er ikke saa underligt, at det sker ved Initiativ af en Mand, som bærer Navnet *Tesdorpf*. Fra den Side er vi vant til at se, at noget stort kan sættes i Værk.

Hofjægermester *Tesdorpf*: Naar Professoren beklager Mangelen af et Forsøgsmejeri, geraader det Mejeribruget til endnu større Ære, at det, skønt det har knirket lidt, har bidt i det sure Æble og taget Hjælpen, hvor det kunde faa den.

Kontorchef *H. C. Larsen*: Jeg deltager ganske i Professor

Westermanns Beklagelse af, at Forsøgsmejeriet ikke er blevet til Virkelighed. Sagen er ikke lagt hen, den er gemt, men ikke glemt. Forslaget vil ganske sikkert komme frem i Løbet af kort Tid; men Forholdene har været saadanne i det sidste halve Aar og de økonomiske Vanskeligheder saa store, at det har været umuligt hidtil, hvad der ellers var Meningen, at fremkomme med Forslag om Forsøgsmejeriet. Forslaget er udarbejdet for over et halvt Aar siden og skulde have været forelagt i Oktober, men de økonomiske Vanskeligheder har gjort det nødvendigt for Finansministeren at sige: Alt, hvad der ikke er absolut nødvendigt i Øjeblikket, maa gemmes til bedre Tider. Jeg haaber, at Forslaget om et Forsøgsmejeri vil blive forelagt ad Aare, og at det da vil blive til Virkelighed.

Den ledende Præsident: Det glæder mig, at jeg er blevet rettet, og at mit Udtryk »lagt hen« skal ændres til »gemt«.

Beretning fra Selskabets Konsulent i Fjerkræavl.

Den ledende Præsident: Ogsaa denne Beretning foreligger i et Bilag, som er omdelt paa D'Hrr.s Pladser, og Konsulent Kock er til Stede, hvis nogen ønsker at rette Spørgsmaal til ham. (Ophold). Jeg véd ikke, om Konsulenten har noget at tilføje? (Konsulent Kock: Nej!).

Meddelelser om Selskabets Konfrol med Korn- og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1919.

Inspektør *James Høyer:* Paa Forhaand vil jeg bede Dem, mine Herrer, om ikke at vente for meget af mig i Aften. Krigen har jo saa at sige slaaet Benene fra Kontrollen de to sidste Aar; thi naar Importen af Korn- og Foderstoffer er standset, saa ligger Kontrollen ogsaa stille.

Da jeg i Begyndelsen af 1914 var beskæftiget med at udarbejde Beretningen for 1913, som var et godt Aar, tænkte jeg paa og haabede, at naar vi naaede frem til 1919, Kontrollens 25 Aars Jubilæum, jeg da maatte blive i Stand til at fremlægge et særlig smukt Resultat af de 25 Aars Virksomhed. Imidlertid, Livet giver os jo ikke saa faa Skuffelser, og en Skuffelse blev netop Krigen for Kontrollen. I Stedet for den fortsatte Fremgang, som Kontrollen haabede paa før Krigen, kom der en Standsning og Tilbagegang. Imidlertid maa man haabe paa, at vi nu snart maa kunne naa Enden paa Nedgangsperioden. I alt Fald viser sidste Halvaar af 1919 en be-

tydelig Fremgang, og med tiltagende Import, som man vel efterhaanden ogsaa tør regne med, skulde vel atter mere normale Tilstande indtræde; men man er ikke sikker paa, hvilken Vej Udviklingen vil tage; den kan ogsaa godt gaa den modsatte Vej af, hvad man haaber. Det siger sig selv, at Kontrollens Regnskab under disse Tilstande viser et meget slet Resultat, idet der fra Begyndelsen af 1918 til Dato er arbejdet med stort Underskud. Kontrollen er absolut ikke solvent for Øjeblikket, og havde vi ikke haft Frihavnsselskabet at støtte os til, havde det set galt ud, thi foruden de ganske minimale Indtægter traadte der stadig stigende Lønkrav til, som tildels er imødekommet; men det er dog ganske klart, at der maa sættes en Grænse for disse Krav, ikke alene for Kontrollens Vedkommende, men i det hele taget, thi der er en Grænse for, hvad en Virksomhed kan bære af Driftsomkostninger. Kontrollen har i de 25 Aar haft et rent Overskud af omkring 30.000 Kr.; det burde have været langt mere i Forhold til det Arbejde, der er præsteret. Taksterne burde straks fra Begyndelsen have været sat højere, hvilket jeg ogsaa den Gang kæmpede for, og det kunde med Lethed have været gennemført; men det lykkedes mig ikke at gennemføre mit Syn paa Sagen. Det har hævnnet sig senere.

Naar Kontrollen ikke blev nødt til at ligge ganske brak i Aarene 1918—1919, skyldtes dette i første Række, at den fik en Del at gøre med Regeringens Korn samt med den Majs, som Overkommandoen brugte til Hestefoder til de forskellige militære Afdelinger. Endvidere tog Kontrollen fat paa, hvad der, om jeg saa maa sige, faldt for, blot for at skaffe Arbejde og Penge i Kassen, og Kontrollens Beretninger giver derfor ogsaa et ret kuriøst Billede af Varernes Art. Jeg skal nævne følgende Varer: Tørvemelasse, Frømelasse, Lyngmelasse og andet Melassefoder; fremdeles Blodfoder, Kød- og Benmel, Lyngmel, Muslingemel, vistnok til Høns, tørrede Kaalrabi, Gulerødder, tørrede Æbler, Ukrudtsfrø, Tørvestrøelse, Hø og Halm, Humle, Cement, Kul- og Kokssmuld, Cellulose etc. Angaaende det sidste, maa jeg gøre et lille Sidespring. Der kom hertil 1200 Baller Cellulose fra Sverige; det er jo egentlig en Træmasse, bestemt til Papirfabrikation; men saa købte Overkommandoen 200 Tons, bestemte til Hestefoder. Det leveredes i Flager, og Meningen var, at disse Flager først skulde behandles paa Maskiner, da Hestene naturligvis ikke kunde gaa i Lag med Flagerne i den foreliggende Tilstand; men det viste sig for vanskeligt at faa en saadan Opkradsning iværksat. En

Prøve blev foretaget, men det viste sig, at Hestene ikke vilde have det, hvilket man ikke kunde fortænke dem i — det er jo en Art Papir, som har meget lidt Værdi, og det var kun mærkeligt, at man vilde byde Hestene det. Hele Partiet blev saa solgt til Papirfabrikkerne og har sikkert givet stort Tab. Mange af de nævnte Melasse-, Lyng- og Benmelsstoffer maatte vi kassere, fordi Varen var sur og varm og sammenbrændt og ikke egnet til Kreaturmaver, og jeg har oprigtigt beklaget, hvis nogen har købt disse Varer og brugt dem til Foder; det vilde være ganske uforsvarligt.

I 1917 var jeg personlig stærkt engageret ved Fordelingen af den Majs, som Staten rationerede til Landets statsanerkendte Svineavlscentre. Det var et ret stort og ansvarsfuldt Arbejde, da alle Indbetalinger skete til mig, og adskillige Hundredetusinde Kroner passerede gennem mine Hænder. Det var ulønnet Arbejde, men jeg mente, at de alvorlige Tider gjorde det til en Pligt for enhver efter Evne at lægge Ryg til, og jeg gjorde det gerne.

Jeg skal nu med nogle Tal illustrere Forholdene i de senere Aar vedrørende Kontrollens egentlige Virksomhed, for at De kan se Svingningerne. Der kontrolleredes i 1913: ca. 99,000 tons, i 1914: ca. 71,000, i 1915: ca. 164,000 og i 1916: ca. 125,000 tons. Saa kom den uindskrænkede Undervandsbaadskrig, og Importen dalede stærkt; der kontrolleredes i 1917: ca. 78,000 tons, i 1918: ca. 20,000 og i 1919: ca. 25,000 tons. Importen viser i samme Aar følgende Tal, omfattende Majs, Byg, Oliekager og Klid: 1913: ca. 195,000 tons, 1914: ca. 112,000, 1915: ca. 287,000, 1916: ca. 217,000, 1917: ca. 107,000, 1918: 0 og 1919: ca. 52,000 tons, og nu faar vi noget i Resten af Aaret, saa Tallet bringes op.

Spørger De mig nu om Resultatet af disse 25 Aars Virksomhed, saa vil jeg først pege paa det Tal, som viser det samlede Kvantum Varer, der har passeret Kontrollen, nemlig 2,112,000 tons à 1000 kg, eller omkring 540 Damperladninger à 4000 tons. Det er dog et ret talende Tal. Dernæst glæder det mig at kunne konstatere, at Kontrollen i stedse stigende Grad staar i Tillidsforhold til et stort Antal af Landets Købmænd, som gerne lægger en Del af deres Interesser i Kontrollens Hænder. Og man bør ikke nære Tvivl om, at jeg, saa længe jeg har den Ære at lede Virksomheden, fremdeles vil gøre mit til, at Tilliden bevares og vokser sig større Aar for Aar. Kontrollering er jo ikke altid nogen rar Forretning; mange har en vis Aversion mod Ordet »Kontrol« og ser noget

anmassende deri. Man kommer og skal kritisere en Købmands Varer og nødes somme Tider til at give Varen sort Stempel: og det er jo ikke rart, da Modparten som Regel hævder, at hans Varer er gode.

Dersom jeg ikke trætter Dem, mine Herrer, vilde jeg gerne give Dem et kort opridset Billede af Forholdene i Havnen, dersom Tiden tillader det.

En Del af Dem erindrer vistnok, at Importen af Majs og Bomuldsfrøkager egentlig først tog Fart i Begyndelsen af 80erne. Der kom en Gang imellem et Par Ladninger, som lossedes paa Larsens Plads og ved Korn tørringsmagasinet, hvor der ikke var Banespor. Alt, hvad der blev losset, sejledes til Provinserne eller førtes pr. Hestevogn til Godsbanen, og det hændte meget ofte, at Vognene holdt i Rækker Toldbodgade igennem og helt ned ad St. Annaplads, og mange Vognmænd kørte Vognene til om Aftenen, spændte fra og trak Hestene hjem for atter næste Morgen at spænde for. Den Gang var det altsaa dyrt at faa kørt Korn til Banen, fordi man maatte regne med Timepenge til Vognmanden, og man var meget ked af de ulykkelige Forhold ved Havnen. Saa kom i Slutningen af 80erne Projektet om en Frihavn frem, og De vil erindre, at der var delte Meninger baade om dens Beliggenhed og om dens Rentabilitet; men alle var enige om, at København i høj Grad trængte til bedre Havneforhold, bedre Losseplads og bedre Pakhusforhold. Og man glædede sig i Købmandskredse, da Frihavns Gennemførelse var vedtaget og Arbejdet begyndt, og endnu mere, da Frihavnen i 1894 var en Realitet. Givet er det, at Forholdene er blevet bedre senere; men efterhaanden som Importen tog til, og Varerne blev mere forskelligartede, og der krævedes større Pakhusplads og større Kajer, vendte en Del Vanskeligheder tilbage. Med andre Ord: Frihavnen var for lille. Dette raades der imidlertid nu Bod paa ved Udvidelsen Nord paa, saa godt som de begrænsede Forhold tillader, og noget er allerede færdigt; men derved faar Frihavnen en uheldig langstrakt Form; det havde været bedre, om Udvidelsen kunde være sket mod Øst eller Vest, men det er der ikke Plads til, og der er andre Vanskeligheder, som er mere besværlige at komme over. Det vilde dog være gaaet altsammen; men saa kom Krigen og dens Følger, og disse Følger er ganske uhyrlige paa mange Omraader. Saa kom Havnestrejken, der var endnu værre, paa en Tid, hvor vi ventede Masser af Dampere fra Amerika med Ladninger til Østersøen; det bevirkede, at en Del Baade laa i maanedsvis og ventede og maatte betale uhyre

Summer i Liggedagspenge, medens Varerne fordærvedes, eller omlosse Godset i Lægtere for Importørernes Regning. Jeg skal blot eksempelvise anføre, at 100 tons Glutenfoder, som havde ligget i Lægter 6 Maaneder, blev paalignet ca. 8000 Kr. i Omkostninger, altsaa 4 Kr. pr. 100 Pund. Med saadanne Omkostninger kan ingen Købmand kalkulere. For en lille Post paa 25 tons Ærter maatte en Købmand i Byen betale 6000 Kr. i Omkostninger; i saadanne Tilfælde kan det ikke betale sig at handle. Under Havnestrejken gik det endnu værre. Den kom paa en Tid, hvor vi burde have gjort alt for at samle og gribe den Import, der skulde komme. Hvad Strejken har skadet, kan ikke maales i Penge, men sikkert er det en Skade, som aldrig lader sig reparere, saa gennemgribende er den. Vi venter nu i Frihavnen mere og mere Korn og der er vist ogsaa Kager paa Vejen, som skulde til Frihavnen. Men jeg hører nu berette, at Frihavnsselskabet har solgt eller udlejet vistnok paa meget lang Tid hele den sydlige Del af Frihavnens bedste Mole, nemlig Midtmolen, til Ø. K. Denne Mole, som har Vand paa begge Sider og Spor paa begge Sider og et udmærket Pakhus, det saakaldte Bølgeblikskur, er lejet ud, og man siger, at Ø. K. vil bygge et stort Silopakhus paa Bølgeblikskurets Plads; saaledes svækkes den bedste Mole i Frihavnen i Disfavør af Købmændene. Der ligger nemlig et Silopakhus paa Spidsen af Molen imod Nord, og hvorfra Ekspeditionen af Majs og Korn foregaar; men naar den sydlige Del af Molen er stoppet af Ø. K., hvem maa saa undgælde? Købmanden. Jeg forstaar ikke Frihavnsselskabets Fremgangsmaade her, thi det er ganske imod Frihavnens Formaal, som var, da den blev anlagt, at enhver af Byens Importører skulde have Adgang; nu derimod faar et enkelt stort Firma en stor Fordel til Skade for den almindelige Benyttelse af den bedste Mole. Vi venter om nogen Tid 3—4 Ladninger Kager fra Golfen, og der har været spurgt, om vi kan tage dem; men jeg kan se, at der ikke er Plads; de andre Moler i Frihavnen er belemprede med Varer. bestemte Syd paa, til Tyskland. De kommer i overvældende Antal fra Amerika og alt losses i Frihavnen; men paa Grund af Vanskeligheder med Betalingen Syd fra fyldes disse Varer i Pakhusene fra Kælder til Loft og ligger fast dér og tager Plads op for andre Varer, bestemte for den danske Konsum. Det er altsaa de Forhold, som Krigen og Strejken og meget mere har skaffet os paa Halsen, og jeg vil sige rent ud, at skulde disse Forhold blive ved, kommer vi tilbage til Forholdene i 80'erne og kommer i Rang med en 2. Klasses Provinsby.

Forinden jeg slutter, vil jeg gerne fra denne Plads gentage min Tak til det høje Præsidium og det hæderværdige Selskab for den Hæder, det har vist mig ved mit Jubilæum. Jeg vil tilføje, at den Hædersgave ogsaa, naar jeg er borte, vil være sikker paa en Hædersplads i min Slægt.

Det landøkonomiske Rejsebureau.

Meddelelse om Bureauets Virksomhed aflagdes af dets Leder, Landbrugskandidat *Ib Windfeld*:

Med Verdenskrigens Udbrud standsedes med et Slag den Strøm af Udlændinge, der navnlig i Aarene umiddelbart før Krigen i stedse større og større Antal kom her til Landet for at studere det danske Landbrug. Gennem selve Krigsaarene var det kun ret faa Udlændinge, der kom hertil, naar lige undtages fra vore Nabolande, Norge og Sverige. Og ligesom Antallet af Udlændinges Besøg her i Landet tog af, saaledes gik det ogsaa med Danskes Besøg i Udlandet; ogsaa for disse gjaldt det, at Rejserne for største Delen maatte indskrænkes til de skandinaviske Lande. Dog var det i de første Krigsaar endnu muligt at komme til England og Amerika, men efterhaanden skærpedes Paskontrollen mere og mere, og derved blev det vanskeligere for de unge Danske, der ønskede at komme til Udlandet for at arbejde ved Landbruget dér en kortere Tid.

Med Vaabenstilstandens Indtræden var der straks mange, der troede, at nu kunde de atter uhindret rejse ud. Dette blev dog langt fra Tilfældet; Paskontrollen skærpedes yderligere, og man har derfor i afvigte Foraar og Sommer, da der er modtaget Anmodninger fra 45 unge Danske (mod 17 i Fjor) om Oplysninger vedrørende Pladser og Rejser i Udlandet, i alle de Tilfælde, hvor det drejede sig om længere Tids Ophold i Lande som England og Amerika, maattet meddele de paagældende, at det endnu var ugørligt at rejse dertil. Straks sidste Foraar, da Anmodningerne fra unge Danske begyndte at indløbe til Bureauet, tog jeg mig for at undersøge, hvorledes Forholdene stillede sig, naar Talen var om at opnaa Pasvision for Rejse til Lande som England og Amerika. For Englands Vedkommende var Forholdet det, at man dér absolut ikke ønskede at faa unge danske Landmænd ind i Landet. Paa en Forespørgsel hos Statskonsulent Harald Faber i London oplystes det, at Ansøgninger om Tilladelse til at lande i England, fordi man vil søge Plads ved Landbruget, absolut ikke vilde blive bevilget, og Forsøg fra unge danske Landmænd paa at komme

til England og faa Plads ved Landbruget være ganske omsonst. Senere er Forholdene yderligere skærpet derhen, at der nu af den engelske Paskontrol forlanges, at unge Danske, der f. Eks. vil derover paa en kortere Studierejse, maa afgive en bekræftet Attest for, at de under deres Ophold i England hverken vil tage lønnet eller ulønnet Arbejde.

Hvad Amerika angaar, da svarede det herværende amerikanske Konsulat, at man ikke foreløbig ønskede at faa Udlændinge ind i Landet, og det vilde derfor bestemt tilraade unge danske Landmænd, der ønskede at komme til Amerika, at opsætte deres Rejse indtil videre. Af de 45 unge Danske, der ønskede at komme til Udlandet, vilde de 20 til England og Skotland, 14 til Norge og Sverige, 3 til Amerika, 4 til Holland, 2 til Tyskland og 2 til Frankrig.

Af Udlændinge, som ønskede Plads for længere Tid her i Landet, har der i Aar kun været ialt 4. Endvidere modtog Bureauet i Foraaret en Forespørgsel gennem Statskonsulent Harald Faber, London, om Pladser for en Del unge australske Mejerister paa danske Mejerier. Efter at man havde konfereret med Mejerikonsulenterne herom, meddelte man til Hr. Faber, at Bureauet ikke ønskede at have med denne Sag at gøre.

Allerede tidlig i Foraaret begyndte der atter at komme en Del Udlændinge, dels Englændere og Amerikanere, dels fra de nyoprettede Randstater: Polen, Østersølandene m. fl. Ialt har der i Aar været 48 Udlændinge (mod 13 i Fjor), der har faaet lagt Rejseplaner eller faaet Oplysninger om Landbruget. Af disse var 11 fra England og Skotland, 18 fra Norge og Sverige, 12 fra Østersølandene, 4 fra Amerika, 1 fra Italien, 1 fra Rumænien og 1 fra Jugoslavien.

Af større Rejseselskaber har der været ialt 4, nemlig 3 svenske og 1 australsk. Det australske Selskab, der talte ialt 27 Mand, var udsendt af den australske Regering og rejste her i Landet i 4 Uger. Da Bureauet maatte ordne alt vedrørende Rejsen og føre al Korrespondancen med de forskellige Besøgssteder, og da Rejsen tilmed et Par Gange blev udsat, krævede det et ret betydeligt Arbejde.

Af Rejser for Danske i Indlandet er der kun skitseret en enkelt, nemlig en Rejse, som Landhusholdningsselskabet tænkte paa at foranstalte til Bornholm i Juli Maaned sidste Sommer.

Som d'Hrr. vil vide, er der udgivet korte Beskrivelser af det danske Landbrug paa Tysk, Fransk og Engelsk til Brug for de Udlændinge, der henvender sig til Rejsebureauet for at faa Oplysninger om Landbrugsforholdene i Danmark. Det var

paatænkt at lade et selvstændigt Skrift udkomme paa Dansk til Brug for Nordmænd og Svenskere. Efter Forhandling med Kaptajn *Daniel Bruun*, der redigerer det store af Gyldendalske Boghandel udgivne Værk: »Danmark, Land og Folk«, er Sagen nu blevet ordnet saaledes, at Landhusholdningsselskabet gennem de samme Fagmænd, der tidligere bistod det, har ladet Beskrivelserne af vort Landbrug blive ført à jour. Dette Afsnit af det danske Landbrug er optaget som et selvstændigt Afsnit i Kaptajn *Daniel Bruuns* Bog om Danmark. Selskabet har af denne Beskrivelse af vort Landbrug købt 500 Særtryk, som benyttes til Uddeling til de Nordmænd og Svenskere, der henvender sig til Rejsebureauet om Oplysninger vedrørende danske Landbrugsforhold. Det har selvsagt været billigere for Selskabet med den her anførte Ordning, end hvis det skulde have ladet Beskrivelsen udkomme som et selvstændigt Skrift. Jeg véd fra alle Nordmænd og Svenskere i Sommer, at de sætter overmaade stor Pris paa Beskrivelsen.

Selskabets Hædersbelønninger.

Kontorchef *Hertel*: Af Hædersbelønninger for Landboflid er der uddelt 2 Sølvbægre, nemlig det store Sølvbæger til Husmand *Jens Nielsen Halkjær*, Ulfborg Herred, Ringkøbing Amt, medens det almindelige Sølvbæger er tilkendt Husmand *Christen Andersen Mors*, Hjelmslev Herred, Gl. Skanderborg Amt. Det vil nu blive overrakt Vedkommende ved en lille Festlighed, naar deres Landboforeninger har Generalforsamling eller Sammenkomst.

Der er i Aar uddelt 20 Duelighedsmedailler. Der er indkommet 50 Ansøgninger, deraf 23 fra Jylland og 27 fra Øerne. Belønningsudvalget og Præsidiet, der foretager denne Uddeling, har tilkendt 10 i Jylland og 10 paa Øerne Medaillen. Af dem, der fik den, er de 5 Kvinder, de 15 Mænd. De fordeler sig saaledes efter Landsdele:

Sjælland: Ungkarl *Peder Nielsen*, Solrød, Husmand *J. P. Sørensen*, Greve. Husmand *Jens Jensen*, Karlslunde, Hjulmand *Peter Nielsen*, Iselingen, Husmand *Lars P. Jensen*, Koblerne, Husmand *Jens Chr. Nielsen*, Brorupgaard, og Pigen *Ane Svendsen*, Taastrup. Lolland-Falster: Husejer *Vilh. Knudsen*, Rødby. Fyn: Skovfoged *Jens Pedersen*, V. Skerninge. Jylland: Husmand *Anders P. Jensen*, Vognsild, Røgtter *Jens Christensen*, Gudum, Husbestyrerinde *Karoline Laursen*, Toustrup, Arbejdsmand *Johannes Nielsen*, Sjele, Avlskarl

Jens Hansen, Haraldsmark v. Hinnerup, Arbejdsmand *Niels Poulsen*, Clausholm, Skovarbejder *Mads Olsen*, Flauenskjold, Tjenestekarl *Søren Jørgensen*, Hvolgaard, Tjenestepige *Kirsten M. Andersen*, Langelund pr. Hammerum, Pigen *Maren K. Lauridsen*, Nederby pr. Aadum. S a m s ø: Pigen *Johanne Kristensen*, Koldby.

Af *J. Pedersen-Bjergaards* Legat til Uddeling af Præmier for særlig fremragende Ydelser paa Landbrugsbinæringernes Omraade af Folk i smaa Kaar, er der uddelt 4 Sølvbægre, 6 Pengepræmier og 1 Diplom til følgende: Husmand *Mikkel Andersen*, Skablund pr. Hundslund, Formand for Holbæk Amts Biavlerforening, *Rasmus Larsen*, Kidserup pr. Holbæk, Hønseriejer *P. Johansen*, Lørup pr. Ringe og Næstformand i Danmarks Fjerkræavlerforenings Hjørring Amtskreds *A. P. Nielsen*, Venebjerg pr. Lønstrup, hver et Sølvbæger. Foredragsholder *Poulsøn Spetzler*, St. Refstrup pr. Gadbjerg, Husmand *Carl Lysdal*, Øster Vandet pr. Rødkærsbro, Plantagearbejder *Hans Nielsen*, Dalby pr. Thureby, Skomager *Jørgen Pedersen*, Ask pr. Malling, Biavler *Christoffersen*, Haarlev St., og Husmand *Hans A. Andersen*, Understed pr. Frederikshavn, hver en Pengepræmie. *Katrine Nielsen*, Skovvejen, Bogø, et Diplom.

B.

MEDDELELSER FRA PRÆSIDIET.

Selskabets Konsulent i Fjerkræavl.

Præsident, Lehnsgreve *Moltke*: I 1909 og 1911 henstillede Selskabet til Ministeriet, at Konsulent *W. A. Kock* maatte blive ansat som Statskonsulent i Fjerkræavl. Selskabet anførte de vægtige Grunde, der talte for denne Ansættelse, men Ministeriet mente den Gang ikke, at Tiden endnu var inde til at søge ansat en Statskonsulent.

Fra 1. Januar 1913 blev Hr. Kock efter sit derom udtalte Ønske antaget som Landhusholdningsselskabets Konsulent i Fjerkræavl, hvilken Stilling han jo stadig beklæder. Da Fællesudvalget for Fjerkræavl, der bestaar af Repræsentanter for Landhusholdningsselskabet, De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger og Dansk Andels Æg-Eksport, blev oprettet i Aaret 1914, har Hr. Kocks væsentligste Arbejde i de siden da forløbne Aar været at bistaa Fællesudvalget i dettes betydelige Virksomhed.

Da Selskabet er af den Anskuelse, at Fjerkræavl efter

Verdenskrigens Afslutning vil tage et meget betydeligt Opsving og kan blive en endnu større Indtægtskilde for Landet, end den var før Krigen, forhørte det sig underhaanden, om der nu var Mulighed for at faa Hr. Kock ansat som Statskonsulent. Da Selskabet havde erfaret, at Muligheden var til Stede, forhandlede det med Fællesudvalget for Fjerkræavl herom, og dette anmodede Selskabet om, naar det fandt Tidspunktet belejligt, at indsende et Andragende til Ministeriet om Hr. Kocks Ansættelse.

Den 17. Maj i Aar indgik Selskabet derefter med et motiveret Andragende til Ministeriet om at faa Hr. Kock ansat som Statskonsulent. Ministeriet stillede sig velvilligt til Sagen og meddelte Selskabet, at det paa Finanslovforslaget for 1919—20 vilde foreslaa optaget de nødvendige Midler til Hr. Kocks Ansættelse. Det staar nu til at haabe, at vi fra April næste Aar endelig vil faa en Statskonsulent i Fjerkræavl.

Selskabets Udvalg til Fremme af Gedeavlens.

Præsident, Lehnsgreve *Moltke*: I 1913 nedsatte Landhusholdningsselskabet, som det vil erindres, et Udvalg til Gedeavlens Fremme. Dette Udvalg har gennem Aarene udrettet et betydeligt Arbejde: Der er afholdt Møder med Foredrag om Gedesagen, udgivet et billigt Skrift om Gedeavl og Gedehold, skrevet en Mængde Artikler for at vække Interessen for Gedeavlens, oprettet en Del Alvscentre samt ca. 80 Gedeavlsforeninger rundt om i Landet, ført Kontrol med Geders Mælkeydelse mange Steder, foretaget Præmiering af godt Opdræt og gode Gedestalde, oprettet en Opdrætningsanstalt for Bukkelam m. m. — Disse forskellige Foranstaltninger har selvfølgelig krævet ret betydelige Udgifter, og Selskabet har særlig fra Landbrugsministeriet modtaget 3000 Kr. til Gedeavlens Fremme samt gennem Ministeriet Bidrag af forskellig Størrelse af Landbrugslovslovens Overskud.

Interessen for Gedeavlens er utvivlsomt voksende her i Landet, men det har staaet Udvalget klart, at skulde der komme den rigtige Plan og Fart i dets Arbejde, maatte det have et bestemt aarligt Budget at rette sig efter og flere Midler til sin Raadighed. Landhusholdningsselskabet rettede derfor under 9. Maj d. A. en Henstilling til Ministeriet om, at der paa Forslaget til Finansloven for 1920—21 maa blive opført et Beløb af 12,000 Kr. til Gedeavlens. Ministeriet har stillet sig velvilligt hertil og meddelt Selskabet, at det vil søge det foreslaaede Be-

løb optaget paa Finanslovsforslaget. Samtidig meddelte Ministeriet, at det vilde finde det rettest, at Bevillingen blev administreret af et Udvalg, bestaaende af Repræsentanter for De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger og Landhusholdningsselskabet.

I den Anledning skrev Selskabet den 4. Juli i Aar til Landboforeningerne og Husmandsforeningerne om Sagen, meddelte dem Ministeriets Stilling til den af Selskabet foreslaaede Bevilling og henstillede til dem at vælge Repræsentanter til det af Ministeriet ønskede Udvalg. Selskabet tilføjede, at efter dets Anskuelse vilde det være meget ønskeligt, at de samme Mænd, der nu i en Aarrække har arbejdet med Interesse og Dygtighed for Sagen, vedblivende kunde blive dem, der forestod Arbejdet, og Selskabet henstillede derfor til Foreningerne, om de kunde bifalde, at man søgte at faa Fællesudvalget til at bestaa af de samme Mænd, som hidtil har udgjort Landhusholdningsselskabets Gedeudvalg. Samtidig meddelte Selskabet, at det som sine Repræsentanter havde valgt Lehnsgreve *Moltke*, Kontorchef *Hertel* og Kasserer *Knudsen*, og at Udvalget iøvrigt havde bestaaet af Statskonsulent *Appel*, Parcellist *Carl Jensen*, Frihedshaab pr. Mørkøv, Proprietær *P. Nielsen*, Thorslundegaard pr. Taastrup, Landbrugslærer *N. J. Pallesen*, Odense, Dyrslæge *O. P. Pyndt*, Viborg, og Forstander *Rosager*, Borris.

Paa Selskabets Henvendelse er der modtaget Svar baade fra Husmandsforeningerne og Landboforeningerne. De første har valgt Landbrugslærer *Pallesen*, Forstander *Rosager* og Gaardejer *H. P. Nielsen*, Danehøj, den sidste som Formand for de sjællandske Husmandsforeningers Husdyrbrugsudvalg. Hr. Nielsen har altsaa erstattet Hr. Carl Jensen i Udvalget.

De samvirkende danske Landboforeninger har valgt Statskonsulent *Appel*, Proprietær *P. Nielsen* og Dyrslæge *O. P. Pyndt*.

Denne Sag vil altsaa nu glide ud af Selskabets Hænder og blive administreret af et Fællesudvalg for Landboforeningerne, Husmandsforeningerne og Landhusholdningsselskabet. Det vil med andre Ord sige, at det vil gaa med denne Sag som med saa mange andre Sager, at Selskabet har taget Initiativet til den, faaet den praktiseret og ført til det Punkt, at det var naturligt, at Staten traadte mere direkte til.

Godsejer V. H. Hane-Schmidts Testamente
vedrørende Bratskov.

Professor *Westermann*: Som d'Hrr. vil vide, har Godsejer V. H. Hane-Schmidt til Selskabet indsendt Meddelelse om, at

han, der er gift men barnløs, ønsker ved testamentarisk Bestemmelse at lade Hedselskabet og Landhusholdningsselskabet nyde godt af en Del af Indtægterne af hans Ejendom, Hovedgaarden Bratskov pr. Brovst i Hanherred, hvoraf der, efter Bortsalg af en Del af Ejendommen, er Jord svarende til ca. 14 Tdr. Hartkorn tilbage. Jorden er af særdeles god Kvalitet og giver godt Udbytte. Da Testator er en god, gammel Bekendt af mig, er Sagen indledet ved privat Korrespondance mellem os, og navnlig har han paa Forhaand ønsket at kende Landhusholdningsselskabets Stilling til Spørgsmaalet om, hvilken af de to Institutioner, der eventuelt burde optræde som Ejer af Gaarden og Leder af dens Drift. Præsidiet og Bestyrelsen har herom været af den Anskuelse, at dette Hverv maatte ligge naturligst for Hedselskabet, og dette er da ogsaa villigt til at paatage sig Ledelsen. Den paagældende Codicil til Testamentet er da affattet i Henhold hertil, og jeg skal af dens Indhold anføre de formentlig vigtigste Punkter.

Den Del af Ejendommen, som Testator ved sin Død maatte være Ejer af, skal tilfalde Det danske Hedselskab, drives efter nærmere angivne Regler som almindeligt Landbrug, og Regnskab skal aflægges og revideres, ligeledes efter nærmere Regler. Enken kan tages paa Raad med angaaende Gaardens Drift, og hendes Samtykke til eventuel Bortforpagtning skal indhentes.

Benyttelsen af Hovedbygning og Have skal fortrinsvis og uden Vederlag overlades til et Medlem af Testators eller hans Hustrus Slægt.

Af det aarlige Overskud skal Enken oppebære 4000 Kr.; af det øvrige Overskud og — efter Enkens Død af det hele Overskud skal $\frac{1}{4}$ tilfalde Hedselskabet og $\frac{1}{4}$ Landhusholdningsselskabet, medens de øvrige $\frac{2}{4}$ benyttes til Legatportioner blandt trængende Medlemmer af Testators og Hustrus Slægt.

Til Deling eller Salg af Ejendommen kræves Samtykke fra Landbrugsministeriet og fra forskellige lokale Autoriteter, og af det indvundne Beløb med Fradrag af den for Enken stipulerede Sum tilfalder der Hedselskabet og Landhusholdningsselskabet hver en Fjerdedel, saaledes at disse to Institutioner kan benytte Renterne deraf. Som det formentlig vil være d'Hrr. Medlemmer bekendt fra Beretningen om Bestyrelsesmødet i Oktober, har Selskabets Bestyrelse enstemmig vedtaget med Tak at modtage den smukke Gave, og overensstemmende hermed er Skrivelse afsendt fra Præsidiet til Godejer *Hane Schmidt*.

Rejsning af en Mindesten for »den lærde Bonde«
Hans Jensen Bjerregaard.

Kontorchef *Hertel*: Selskabet fik i Oktober en Skrivelse, hvoraf jeg skal citere et Afsnit. Den er underskrevet af Overretssagfører *J. Werner* og begynder saaledes:

»Som Formand for Bestyrelsen i A/S »De Ibsenske Grunde« i Gjentofte Sogn, der af Proprietær Ibsen i sin Tid har købt de ham tilhørende Ejendomme Lundegaarden, Rygaarden og Bjerregaarden, og personlig interesseret for Sognets Historie og Topografi har jeg syslet med Tanken om at ville rejse *Hans Jensen*, den lærde Bonde, den første Ejer af Bjerregaarden, et synbart Minde indenfor Sognets Grænser.«

Han omtaler nærmere, paa hvilket Sted, man har tænkt sig Søjlen oprejst og tilføjer:

»Til Monumentet, som efter min Mening hverken skal være særlig pretentiøst eller i moderne Stil, har jeg købt en ældre c. 6 Alen høj firkantet Obelisk af bornholmsk Sandsten.«

Denne Skrivelse blev fremlagt i Præsidiets Møde, og da *Hans Jensen*, som de fleste her maaske véd, i 1769, da Selskabet blev oprettet, var den eneste Bonde, der meldte sig ind — da Selskabet ofte benyttede ham til at gennemse Meddelelser, til Bedømmelse af Redskaber og Maskiner og til Plovprøver — den første Prøve var i 1770 i Gjentofte, og der stod hans Navn under Beretningen — da endvidere *Hans Jensen* var en ualmindelig kundskabsrig Bonde — i Datidens Nekrologer stod der, at Datidens lærde Mænd omgikkes ham med Glæde: han mødte hos Christian VII og fik Fortjenstmedaillen — da han udgav et lille Skrift om Udflytning, som bidrog til at udrydde Fordom hos Bønderne mod at udflytte — saa besluttede Selskabets Præsidium at svare imødekommende, at Selskabet med Glæde vilde være med til at rejse *Hans Jensen* en Mindestøtte. Vi kunde gøre det saa meget tryggere, som Aktieselskabet havde erklæret, at det vilde bære alle Omkostninger ved Stenens Rejsning. Endvidere sagde Selskabet, at det gerne vilde sende en Repræsentant til nærmere Forhandling om, hvor Stenen skal placeres og om Inskriptionen, idet man underhaan-

den har sagt os, at man vilde overlade Bestemmelsen om Inskriptionen ganske til Selskabet.

Det er den korte Meddelelse jeg her skal give om Sagen, som Selskabet altsaa vil faa sit Navn knyttet til.

C.

FORSLAG FRA PRÆSIDIET.

Forslag om, at Bestemmelsen i Lovenes § 2 om, at det aarlige Medlemskontingent er 20 Kr.,
udgaar.

Den ledende Præsident: Hvad Meningen er dermed, fremgaar jo af det følgende Punkt.

Forslag om, at Medlemskontingentet foreløbig fastsættes til 30 Kr. aarlig.

Den ledende Præsident: En Motivering af, at Medlemskontingentet ønskes forhøjet — det er vedtaget i Bestyrelsen, at man maa søge det gjort — behøves formentlig ikke. Det er den gamle Historie, at alt bliver dyrere, man kan ikke komme igennem med det, man har, men Hindringen for at komme ud over Vanskeligheden findes i Lovenes Bestemmelse om, at Kontingentet er 20 Kr. aarlig. Denne Bestemmelse maa altsaa slettes, for at vi kan tage et højere Medlemskontingent. Det staar i Landhusholdningsselskabets Love i § 2 som en særlig Linie mellem et Stykke, der handler om Optagelse af Medlemmer, og et Stykke, der bestemmer, hvad Medlemmerne modtager af Skrifter o. s. v.; der staar denne Linie: »Det aarlige Medlemsbidrag er 20 Kr.« Man ønsker nu Sanktion til, at denne Linie slettes, for at man kan foretage den Forhøjelse af Kontingentet, som absolut kræves.

Kontorchef *H. C. Larsen:* Hvilke Regler er der for Ændringer af Selskabets Love?

Den ledende Præsident: Der staar i § 16:

»Forandring i foranførte Love kan kun træde i Kraft efter at være forhandlede først i et Bestyrelsesmøde og dernæst paa 2 efter hinanden følgende ordentlige Generalforsamlinger, og af den første Generalforsamling med simpel Stemme flerhed vedtagen at nyde Fremme, af den sidste endelig vedtagen med mindst tre Fjerdedele af de mødte Medlemmers Stemmer.«

Her kan vi altsaa nøjes med almindeligt Stemme-flertal. (Ophold). Hvis jeg maa opfatte Tavshed som Samtykke (Ophold) — er Forslaget enstemmigt vedtaget. Det er vedtaget.

Virksomhedsplan for Aaret 1920—21.

Budget for Aaret 1920—21.

Kasserer *Knudsen*: Forslaget til Virksomhedsplan og Budget for Finansaaret 1920—21 findes omdelt paa Pladserne og har været udsendt til Selskabets Medlemmer. Forslaget foreligger i den Form, hvori det blev vedtaget paa Bestyrelsesmødet i Oktober til Forelæggelse for Generalforsamlingen.

Angaaende Forslag til Virksomhedsplan skal jeg bemærke, at der intet andet nyt er end en lille Tilføjelse til Punkt 10, saa at dette Punkt kommer til at lyde saaledes: »Ved at anbringe Lærlinge til praktisk Oplæring i Agerbruget, i Kvægets Røgt og Pleje og i Husholdning.« De sidste 3 Ord i dette Punkt er foreslaaet tilføjet foranlediget ved, at Selskabet, i Henhold til Bestyrelsens Beslutning ved Mødet i April Maaned i Aar, skal søge iværksat en Uddannelse af kvindelige Husholdningslever.

Forslaget til Budgettet er for de fleste Posters Vedkommende overensstemmende med Budgettet for indeværende Aar; men der er dog paa enkelte Poster Ændringer, endog ret væsentlige Ændringer, og jeg skal tillade mig at gøre opmærksom paa, hvori disse Ændringer bestaar. Tallene for indeværende Aars Budget er opført i de to første Kolonner, medens det foreslaaede Budget for 1920—21 findes i de fire andre Kolonner.

Paa den allerøverste Konto: A. 1, Medlemskontingenter, er der foretaget Forandring, idet der paa Indtægtssiden er foreslaaet en Forhøjelse paa 4700 Kr., nemlig fra 15.800 til 20.500 Kr. som Følge af den betydelige Forøgelse af Medlemsantallet, der fandt Sted fra 1. Januar i Aar.

Konto A. 10, Udarbejdelse og Trykning af landøkonomiske Skrifter, foreslaas forhøjet med 6000 Kr. paa Indtægtssiden og med 9000 Kr. paa Udgiftssiden, nemlig henholdsvis fra 1400 til 7400 Kr. og fra 5000 til 14.000 Kr. De 6000 Kr. paa baade Indtægts- og Udgiftssiden skyldes den stærk forøgede Omsætning med Landhusholdningsselskabets Regnskabsbøger; de yderligere 3000 Kr.s Forhøjelse paa Udgiftssiden skyldes den stedfundne Prisstigning paa Tryk-

ning og Papir til Aarsberetningen, »Landøkonomisk Aarbog« m. v.

Paa Konto A. 19, Lønninger og Embedsunderstøttelser, er der paa Udgiftssiden foreslaaet en Nedsættelse paa 400 Kr., som spares i Pension til Sekretær Hanne-mann's Enke, der er afgaaet ved Døden i Aar.

Konto A. 21, Kontoret, er paa Udgiftssiden foreslaaet forhøjet med 1000 Kr., nemlig fra 4000 til 5000 Kr. paa Grund af den stedfundne Prisstigning paa forskellige Kontorsager, saasom Papir, Porto, Telefon m. v.

Konto A. 24, Kontrol med Korn- og Foderstoffer, er foreslaaet forhøjet med 2000 Kr., nemlig fra 6000 til 8000 Kr.; denne Forhøjelse udgør Dyrtidstillæg til Inspektøren. Dennes Lønning udredes af Københavns Frihavns-Aktieselskab, men udbetales gennem Landhusholdningsselskabet.

Endelig er der under Afsnit A paa Konto 25, Udgivelsen af »Tidsskrift for Landøkonomi«, foreslaaet at forhøje Udgiftsposten med 5500 Kr., nemlig fra 6000 til 11,500 Kr. paa Grund af den meget betydelige Stigning, der har fundet Sted i Udgifterne til Trykning og Papir til Tidsskriftet i Forbindelse med Oplagets Forøgelse.

I en lang Aarrække havde Selskabet Gæld, som det aarlig maatte afdrage paa; det var ogsaa lykkedes Selskabet for 3—4 Aar siden at blive gældfrit, og i et Par Aar gav Regnskabet et Overskud. Men desværre har den i de sidste Aar herskende Dyrtid paa forskellige Omraader berørt Selskabet, saa det ikke har kunnet undgaas, at det paany har maattet gøre Gæld, og denne Gæld vil, som det ses af det foreliggende Budget, vokse meget stærkt i 1920—21, saafremt der ikke tilvejebringes en ret betydelig Indtægtsforøgelse for Selskabet.

Ved Slutningen af Regnskabsaaret 1918—19, altsaa den 31. Marts i Aar, udgjorde Selskabets Gæld ca. 4600 Kr. Indeværende Aar, altsaa 1919—20, vil antagelig give et Underskud paa ca. 7000 Kr., saa at Gælden den 1. April 1920 maa antages at blive ca. 11 à 12,000 Kr. Da det her foreliggende Budget udviser et Underskud paa 7820 Kr., vil Gælden den 31. Marts 1921 — altsaa ved Slutningen af det Regnskabsaar, som Budgettet skal gælde for — blive ca. 18 à 19,000 Kr. Dette betydelige Underskud er, som jeg før sagde, foraarsaget af Dyrtiden, idet bl. a. Dyrtidstillæg og ganske særlig den overordentlig stærke Stigning i Bogtrykkerpriserne, som har fundet Sted i de sidste Par Aar, er Skyld i de store Udgifter. Saafremt Ti-derne ikke forandrer sig, saa at bl. a. Trykning af Skrifter

m. v. bliver betydelig billigere — og det er der i Øjeblikket ikke nogen Udsigt til — vil Selskabets Gæld altsaa vokse med ca. 8000 Kr. aarlig.

Dette kan selvfølgelig ikke gaa an; der maa nødvendigvis skaffes Midler til Veje, saa at der igen bliver Balance i Regnskabet. Præsidiet har derfor foreslaaet en Forhøjelse af Medlemskontingentet fra 20 Kr. til 30 Kr. Denne Forhøjelse vil medføre en Indtægtsforøgelse af ca. 10,000 Kr. aarlig, idet man ikke haaber, at den skal medføre ret stort Frafald af Medlemmer, og den vil altsaa kunne skaffe Balance, forudsat at der ikke sker yderligere Forhøjelse af de nødvendige Udgifter. Denne Indtægtsforøgelse har ikke kunnet opføres paa det foreliggende Budget, da Kontingentforhøjelsen jo først skal vedtages af to ordentlige Generalforsamlinger.

Under Afsnit B, Legatmidler og Fonds, henlagte under Selskabet, findes ingen Ændringer fra i Fjor; det foreslaaede Budget er her ganske overensstemmende med Budgettet for 1919—20.

Den ledende Præsident: Dagsordenen er hermed udtømt. Har nogen endnu noget paa Hjerte, som de ønsker at bringe frem, er Lejligheden dertil nu givet. (Ophold). Da det ikke er Tilfældet, vil jeg tillade mig at slutte Mødet med en Tak til D'Hrr. for Nærværelsen.

Udkomne Bøger.

- Oversigt over de af Danmarks geologiske Undersøgelse i Finsaaet 1918—19 udførte landøkonomiske og praktiske Arbejder.** (Danmarks geologiske Undersøgelse, III R., Nr. 20.) 20 Sider. (C. A. Reitzels Boghandel. Københ.)
- Beretning om Planteavlsarbejdet i De samv. jydsk Husmandsforeninger 1919.** 143 Sider. (Aarhus.)
- Undersøgelser af de enkelte Køers Mælk. — Eksteriorbedømmelsen af Malkekøerne. — En Korrelationsformel. — Anvisning til dennes Brug i Praxis.** 104. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Af Inspektør *Langmack*. 64 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.)
- Landøkonomisk Aarbog for 1920.** 21. Aargang. Udgivet af Landhusholdningsselskabet og redigeret af *H. M. Knudsen*. 157 Sider. — I Anledning af Nordslesvigs forestaaende Genforening med Danmark bringer Aarbogen et Tillæg, som indeholder en kort Oversigt over Landbrugets Organisation i Nordslesvig. (G. B. N. F. Københ.)
- Hesteracer og Hesteavl.** Af *A. P. Jacobsen*. 4. Udgave. 105 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.)
- Svinets Avl, Røgt og Pleje.** Af *P. Gommessen Rosting*. 4. Udg. 160 Sider. (August Bangs Bogh. Københ.)
- Gl. Roskilde Amts Landboforening. Et Tilbageblik i Anledning af Foreningens 50-Aars Jubilæum.** Af *Georg Christensen*. 72 Sider. (Roskilde.)
- Beretning fra Statsfrøkontrollen for Aaret 1. Juli 1918 til 30. Juni 1919.** Ved *K. Dorph-Petersen*. 58 Sider. — Der er i Beretningsaaret undersøgt 24.378 Prøver mod 19.242 Aaret forud. I Aaret 1919—20 har 26 Forretninger underkastet sig »den selvvirkende Kontrol«, i Henhold til hvilken de skal garantere for Renhed, Maksimumsindhold af Ukrudt og Spireevne for alt Kløver- og Roefrø, der efter Bestilling sælges til Forbrugere og i Detail. (Københ.)
- Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Sjælland 1919.** Samlet og bearbejdet af de samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved Konsulent *L. Rasmussen*. 245 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.)
- Landmandsforeningen i Jylland til Indkøb af kunstig Gødning. 1869—1919.** Af Inspektør *Joh. Leegaard*. 24 Sider. (Kolding.)

Mindre Meddelelser.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Der vil i Marts Maaned blive afholdt følgende Foredrag i Selskabet:

Onsdagen den 3. Marts vil Hr. Forpagter *Sonne* holde Foredrag om: »Ude og Hjemme. Rejseindtryk«.

Onsdagen den 17. Marts vil Formanden for »De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation« Hr. Gaardejer *N. Porse* holde Foredrag om: »Fremtidsopgaver for dansk Mælkeribrug«.

Onsdagen den 24. Marts vil Hr. Forstander *S. C. A. Tuxen* holde Foredrag om: »Landbolovgivning efter Grundloven af 1849«.

Foredragene afholdes i Selskabets Mødesal paa Prinsens Palæ. Hr. Forpagter *Sonnes* Foredrag vil blive holdt Kl. 3 Eftermiddag, de to andre Foredrag som sædvanlig Kl. 8 Aften.

Landbrugsskolernes Elevantal gik, som bekendt, stærkt ned for de mandlige Elevers Vedkommende i Aaret 1914—15 paa Grund af Sikringsstyrkens Indkaldelse, hvorimod de kvindelige Elevers Antal steg ikke saa lidt i dette Aar. Men allerede i 1917—18 var Elevantallet — i Følge »Statistiske Efterretninger« — omtrent det samme som i Aarene før Krigen, og Stigningen har fortsat sig, saaledes at Elevantallet i 1918—19 naaede 2004 unge Mennesker og 286 Piger, det vil sige 571 flere end i Aaret 1913—14 eller en Fremgang af 33 pCt. I samme Tidsrum er Højskolernes Elevantal vokset med 11 pCt.

Tilgangen til Skolerne er vokset ogsaa i Aaret 1919—20. Vistnok alle Landbrugsskoler havde fuldt Hus en Tid før Skoleaarets Begyndelse, og mange Unge søgte forgæves om Optagelse. Under normale Forhold vilde der sikkert være blevet opført nye Skoler, men man er meget tilbage herfor paa Grund af de store Udgifter, der er forbundne med at rejse en tidssvarende Landbrugsskole. Derimod har flere Skoler udvidet sig ret betydeligt baade i 1918 og i Fjor.

Landbrugsundervisningen ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Den planmæssige Undervisning for Landbrugere vil, som bekendt, fra 1. September 1920 blive udvidet med et Aar og strække sig over $2\frac{2}{3}$ Aar. Den fuldstændige Undervisnings- og Eksamensplan vil kunne faas paa Højskolens Kontor mod Indsendelse af 1 Kr. + Porto 7 Øre. Korte Vejledninger i de forskellige Studieretninger udleveres uden Betaling.

Der blev i Aaret 1918—19 taget afsluttende Eksamen af 52 Veterinærer, 38 Landbrugere, 6 Landinspektører, 9 Havebrugere og 3 Skovbrugere.

Oprettelsen af Statshusmandsbrug. Siden den første Lov (af 1899) om Statshjælp til Oprettelsen af Husmandsbrug er der ialt oprettet 9114 Brug, hvortil der af Staten er ydet en samlet Udlaanssum af $48\frac{1}{2}$ Mill. Kr. foruden 7 Mill. Kr. ydet som Tillægslaan. Siden 19¹⁵/₁₆ har saavel Antallet af nyoprettede Brug som de dertil udlaante Summer været i stadig Af-tagen. I sidste Finansaar (1918—19) blev der kun oprettet 225 Statshusmandsbrug, medens der t. Eks. i 1910—11 blev oprettet 686 og gennemsnitlig i Aarene 1900—10 610 aarlig.

Af de 225 Brug, der oprettedes i 1918—19, laa (i Følge »Statistiske Efterretninger« 1919, Nr. 17) 158 i Jylland.

Resultater af Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold i Regnskabsaaret 1917—18.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Onsdagen den 28. Januar af Professor *O. H. Larsen*.

Naar Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har opfordret mig til i et Foredrag at give en Oversigt over Hovedresultaterne af Det landøkonomiske Driftsbureaus Undersøgelser i det sidste Par Aar, saa ser jeg deri et Udtryk for, at Selskabet, som oprindeligt har taget Initiativet til Bureauets Oprettelse, fremdeles følger dettes Virksomhed med Interesse, og det har derfor været mig en Glæde at imødekomme Selskabets Anmodning.

Den Periode, som Bureauets Undersøgelser omfatter, strækker sig over tre Regnskabsaar, nemlig 1916—17, 1917—18 og 1918—19, af hvilke der foreligger Beretning om de to første Regnskabsaars Resultater, medens Bureauet først for nylig har paabegyndt Bearbejdningen af det tredje Aars Regnskaber. Da jeg for ca. 3 Aar siden holdt Foredrag her i Selskabet om Landbrugets Driftsøkonomi i de første to Krigsaar¹⁾, var mine Betragtninger i Hovedsagen baserede paa indsamlet Regnskabsmateriale for Aarene 1913—14, 1914—15 og 1915—16, og det vil saaledes ses, at, hvad jeg skal meddele i Aften, paa

¹⁾ *O. H. Larsen*: Landbrugets Driftsøkonomi under Krigen, belyst ved Regnskabsresultater fra de to første Krigsaar. Tidsskr. f. Landøkonomi 1917 S. 389—422.

en Maade danner en Fortsættelse af mit Foredrag for 3 Aar siden, men dog med den væsentlige Forskel, at medens jeg dengang kun havde de trykte Lokalberetninger at holde mig til, saa har Bureauet haft direkte Adgang til de enkelte Regnskaber og for de flestes Vedkommende tilige Indflydelse paa disses Planlægning og Gennemførelse, saaledes at Materialet baade hvad Omfang og Ensartethed angaar, frembyder betydelige Fordele fremfor det Materiale, som stod til min Raadighed for 3 Aar siden.

Dette gælder navnlig om de to sidste Regnskabsaar, 1917—18 og 1918—19, i hvilke Bureauet har modtaget henholdsvis 235 og 317 Regnskaber, fremskaffede ved et organiseret Samarbejde med de lokale Regnskabskredse og afsluttede efter ensartede Principer. Da der imidlertid kun foreligger Beretning fra det første af disse to Aar, skal jeg i Aften fortrinsvis beskæftige mig med Resultaterne herfra, medens jeg kun i mindre Grad, og navnlig for Sammenligningens Skyld, vil komme til at gøre Brug af det forudgaaende og det efterfølgende Regnskabsaars Resultater.

Paa det Tidspunkt, da jeg holdt mit sidste Foredrag her i Selskabet — det var i Slutningen af Marts Maaned 1917 — befandt vi os som bekendt paa et skæbnesvangert Vendepunkt i Krigens Historie, idet den uindskrænkede U-baadskrig og den deraf følgende Blokade for nylig var traadt i Kraft og Amerikas Indtrædelse i Krigen umiddelbart forestaaende.

De for Danmarks Vedkommende rent umiddelbare Virkninger af disse Verdensbegivenheder vil jo være saa almindelig bekendt, at der ikke her er Grund til at dvæle nærmere derved. Jeg skal derfor indskrænke mig til at henvise til den Indflydelse, som Blokaden har haft paa vor Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter i de efterfølgende Aar, og da Handelsstatistiken for de første to Krigs-aar ikke forelaa officielt, dengang jeg holdt det nævnte Foredrag her i Selskabet, har jeg i de efterfølgende to

Tab. 1. Overskudsindførsel af Raavarer og Hjælpestoffer for Landbruget under Verdenskrigen*).

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Uformalet Korn.. Mill. kg	778.8	490.3	939.7	592.6	298.9	÷ 8.9	236.0
Formalet do. —	81.2	56.7	33.4	25.5	0.1	0.2	5.8
Klid	44.8	29.1	22.1	8.1	0.7	—	19.1
Oljekager..... —	585.1	450.7	610.2	483.2	154.0	0.4	129.0
Andre Foderstoffer —	0.5	5.8	19.5	1.8	1.3	—	—
Kløverfrø..... —	3.0	2.7	5.1	3.0	2.2	2.0	3.3
Græsfø	÷ 0.1	÷ 0.8	0.2	÷ 1.8	0.8	÷ 3.6	÷ 3.7
Andet Markfrø... —	0.3	0.8	÷ 0.7	÷ 0.3	÷ 0.4	0.9	—
Fosforsyregødning —	174.5	203.0	151.8	130.0	21.2	—	102.6
Kaligødning	26.1	23.7	14.3	52.0	21.0	34.4	108.3
Kvælstofgødning.. —	37.7	52.0	45.7	35.7	11.4	20.1	84.7

Oversigtstabeller medtaget Overskudstallene ogsaa for disse Aar samt for det sidste Aar før Krigen.

Tab. 1 viser vor Overskudsindførsel af Korn, Foderstoffer, Gødning og Frø indtil Udgangen af 1919. Vi ser, at for Uformalet Korn og Oljekager samt for Frø og Gødning er Overskudsimporten ret normal i de første 3 Krigs-aar, omend med temmelig store Svingninger, men fra Aaret 1917 kommer den stærke Nedgang, navnlig i Importen af Korn og Foderstoffer samt for Kvælstof- og Fosforsyregødning.

I 1918 standser Tilførslen af Kraftfoder og Fosforsyregødning fuldstændig, medens Importen af Kvælstofgødning og Kløverfrø kun andrager ca. $\frac{2}{3}$ af det normale, samtidig med at Frøets Kvalitet i meget væsentlig Grad forringes. I 1919 er Foderstofimporten jo atter kommet i Gang, men det er endnu kun forholdsvis smaa

*) Tallene for Aarene 1913—1917 er tagne fra Stat. Aarbog, medens de tilsvarende Tal for 1918 og 1919 er tagne fra »Handelsstatistiske Meddelelser«, Decbr. 1919, og maa anses for foreløbige.

Kvantiteter, det drejer sig om, og af Gødning mangler vi fremdeles Fosforsyre, medens der er kommet rigeligt af Kvælstof- og Kaligødning*).

Virkingen af disse Indskrænkninger gav sig straks Udslag i en voldsom Indskrænkning af Svinebestanden og senere tillige i en mere moderat Reduktion af Kvægbesætningerne, medens derimod Heste- og Faareholdet i mindre Grad blev paavirket heraf. Gaar vi ud fra den sidste Kreaturtælling før Spærringen (20 Febr. 1917) og sammenligner Tallene fra denne med Tællingen den 15. Juli 1918, viser Resultatet en Nedgang for Svinene paa ca. 70 pCt., for Tyre og Stude paa over 1 Aar ca. 22 pCt., for Malkekøer ca. 10 pCt., medens der for Kvier over 1 Aar og for Heste nærmest er en lille Fremgang. Tager vi hele Perioden fra 1914—1918 udgør Nedgangen for Svinene ca. 75 pCt., for Malkekøerne ca. 22 pCt., for Tyre og Stude ca. 7 pCt. og for Kalve under 1 Aar ca. 9 pCt. For Heste og Faar er Nedgangen henholdsvis 4 og 9 pCt., for Høns og Kyllinger ca. 41 pCt.

I Tiden fra 15. Juli 1918 til 15. Juli 1919 er der igen for næsten alle Besætningsgrene nogen Fremgang, saaledes at Heste- og Faareholdet er omtrent det samme som i 1914, men for Svin, Kvæg og Høns er der endnu et betydelig Deficit, henholdsvis 68, 11 og 20 pCt.

Det er en Selvfølge, at en saadan Reduktion af Besætningerne maatte faa betydelig Indflydelse paa Størrelsen af den dyriske Produktion, og dette saa meget mere som den reducerede Bestands Ydelse i allerhøjeste Grad paavirkes af Foderknapheden, navnlig i Vinteren 1917—18, men ogsaa i den efterfølgende Vinter.

Et stærkt Indtryk af den formindskede Produktion faar man ved Betragtning af Tabel 2.

For Hestene er Tallene stærkt svingende. Særlig iøjnefaldende er den store Overskudsudførsel i 1914, som

*) De store Tal for Kvælstof- og Kaligødning i 1919 skyldes dog til dels Anvendelsen af mere lavprocentige Gødninger.

afløses af en betydelig Overskudsindførsel i 1915; 1916 har omtrent normal Overskudsudførsel, men i de efterfølgende 2 Aar er denne betydelig større end før Krigen, for atter i 1919 at afløses af en Overskudsimport paa ca. 3000 Stkr.

For levende Kreaturer er Eksporten stærkt stigende indtil Udgangen af 1917, og for 1916 og 1917 udgør den omtrent det dobbelte af Eksporten før Krigen, medens den igen i 1918 er betydelig under dette Tal; og det samme gælder i langt højere Grad om 1919, hvor den kun udgør ca. 30,000 Stkr.

Ogsaa Kødeksporten er stærkt stigende indtil Udgangen af 1917. Særlig høj var den i 1915, men i 1918 er den atter nede paa omkring Halvdelen af det normale, og Nedgangen fortsættes i 1919.

Tab. 2. Overskudsudførsel af Landbrugsprodukter under Verdenskrigen *).

	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Heste og Føl... 1000 Stk.	10.1	76.3	÷ 7.6	12.2	34.2	26.2	÷ 2.9
Hornkvæg og Kalve «	142.1	157.6	244.8	305.4	300.3	113.8	31.9
Flæsk Mill. kg	125.4	144.9	134.9	104.9	81.9	2.8	3.2
Kød af Hornkvæg —	14.6	16.7	29.0	18.2	17.3	9.7	8.0
Andre Slagteriprodukter —	18.0	20.7	14.1	11.1	15.0	2.0	1.7
Fedt til direkte Konsum..... —	1.9	5.4	÷ 0.5	4.7	2.1	—	÷ 3.2
Huder og Skind . —	5.2	5.5	2.0	2.3	0.5	3.3	2.9
Smør —	88.2	93.9	101.3	95.7	61.5	14.6	36.7
Mælk og Fløde .. —	24.6	11.9	÷ 1.8	5.5	6.1	5.4	4.1
Ost —	÷ 0.4	—	3.9	4.3	5.9	3.2	2.4
.Eg Mill. Sn.	21.5	21.8	23.4	22.2	22.2	16.4	16.9

*) Tallene for 1913—17 er tagne fra Stat. Aarvog, medens de tilsvarende Tal for 1918 og 1919 stammer fra Decemberheftet af Handelsstatistiske Meddelelser 1919 og maa anses for foreløbige.

Særlig iøjnefaldende er dog selvfølgelig Nedgangen for Flæsk og andre Slagteriprodukter. Den begynder allerede i 1915, men tager navnlig Fart i 1917, og i 1918 og 1919 er vi nede paa en Overskudseksport af 2—3 Mill. kg.

For Smørrets Vedkommende begynder Nedgangen først i 1917, idet vi nærmest havde Fremgang i de to første Krigsaar, men i 1917 ryger vi ned paa omtrent $\frac{2}{3}$ af det normale og i 1918 paa omkring $\frac{1}{6}$. Denne Nedgang skyldes dog ikke saa meget den formindskede Produktion som det forøgede Hjemmeforbrug, der blev en Følge af den fuldstændig standsede Import af Fedt og Margarine. Selv i 1918, da Mælkemængden var mindst, udgjorde den dog ca. Halvdelen af Produktionen før Krigen, og Smørproduktionen har jo nogenlunde staaet i Forhold hertil, omend den forøgede Osteproduktion har beslåglagt noget mere Sødme end før Krigen.

I de første Krigsaar var da Osteudførslen ogsaa stærkt stigende, men i 1918 og 1919 har den været noget nedad-gaaende.

Ægeksporten holdt sig omtrent normal, indtil den i 1918 paa Grund af det indskrænkede Hønsehold gik ned til omtrent $\frac{3}{4}$ af de foregaaende Aars Gennemsnit, og for 1919 er Tallet paa det nærmeste det samme.

Vender vi os nu fra den dyriske Produktion til Plan-teproduktionen, saa viser Høststatistiken, at baade 1917 og 1918, da Afspærringen for Tilførsel af Foderstoffer udefra var fuldstændig, har vi et mindre Høstudbytte end noget tidligere Krigsaar og betydeligt mindre end de nærmest forudgaaende Aar. Ser vi bort fra Græsnings- og Grønfoderafgrøder, hvis Bestemmelsesmaade ikke giver meget varierende Tal fra Aar til Aar, saa udgjorde det samlede Høstudbytte i 1917 omregnet i Afgrødeenheder kun ca. 75 p C t. af en Normalhøst før Krigen, og i 1918 kun 82 p C t. Tager vi udelukkende Hensyn til Korn-høsten, bliver Procenttallene kun henholdsvis 63 og 78, saa selv om man hertil føjer den stærkt forøgede Avl af

Frø og visse andre Handelsafgrøder, navnlig i 1918, saa betyder dette dog lidt i Forhold til Nedgangen for Korn og Straafoder.

Denne stærkt formindskede Planteproduktion, som hovedsagelig skyldes uheldigt Vejrlig, men dog ogsaa Gødningsmangel, bidrog selvfølgelig stærkt til sammen med den standsede Foderstofimport at trykke den dyriske Produktion, og dette i Forbindelse med Landmændenes begrænsede Raadighed over Kornhøsten samt en Række andre af Krigen fremtvungne Foranstaltninger, maatte paa Forhaand antages at paavirke Landbrugets Økonomi i uheldig Retning. Dette har selvfølgelig ogsaa været Tilfældet, men ved Siden heraf har der været andre Faktorer, som virkede i modsat Retning, og som bidrog til økonomisk set at bringe Landbruget frelst igennem de to vanskelige Produktionsaar 1917—18 og 1918—19.

Den vigtigste af disse Faktorer er Prisstigningen paa Landbrugets Produkter, der, selv om den langt fra har været lige stærk paa alle Omraader, dog som Helhed har bevirket en mægtig Stigning i Landbrugets Indtægter.

En nærmere Redegørelse for Prisstigningen findes i Tabel 3, som er udarbejdet paa Grundlag af de officielle Noteringer og Markedsberetninger samt de gældende Maksimalpriser for Driftsaarene 1916—17, 1917—18 og 1918—19, idet disse Aars Priser er sammenlignet med Gennemsnitspriserne for Femaaret 1909—10 til 1913—14.

Særlig stærk er Prisstigningen i de sidste to Aar for Heste, levende Kreaturer og dyriske Produkter samt for de fleste Frøsorter, Kartoffler, Sukkerroer og Straafoder, medens Kornpriserne ikke stiger væsentlig. Ser vi imidlertid kun paa det Aar, som særligt interesserer os her, nemlig Regnskabsaaret 1917—18, saa udgør Stigningen fra før Krigen gennemsnitlig for Kornarterne knapt 100 pCt., noget mindre for Smør og Flæsk, noget mere for Æg, Kød og levende Kreaturer samt betydelig mere for Heste (3—400 pCt.), Kartoffler (ca. 250 pCt.) og forskel-

lige Frøafgrøder (indtil 1000 pCt.). Derimod udgør Stigningen for Sukkerroer endnu kun ca. 63 pCt. og for enkelte Græsfrøsorter noget lignende.

I 1918—19 er der en fortsat Stigning for alle Produkter med Undtagelse af Vaarsæd og Rodfrugtfrø, hvilket sidste falder stærkt i Pris. Særlig stærk er Prisstigningen for Heste, men her er Noteringerne meget sparsomme, saa Tallene er ikke anførte. Dernæst stiger Kødpriserne meget stærkt, Flæsk, Smør og Æg ligeledes, og af Planteavlsprodukter navnlig Sukkerroer, Cikorie og Kartoffler.

Selvfølgelig omfatter denne Prisstigning, som jo i Hovedsagen er en Følge af Pengenes synkende Værdi, ogsaa Landbrugets Raa- og Hjælpstoffer samt en Række andre Driftsudgifter. Af Tabellen fremgaar saaledes den stærke Prisstigning for Foderstoffer, Kunstgødning og Frø, og en tilsvarende eller endnu stærkere Prisstigning kan paavises for en Række andre Forbrugsvarer. Olie og Brændsel er steget meget stærkt, alle Bygningsmaterialer ligeledes, Redskaber og Maskiner efterhaanden ogsaa, alle Tekstilvarer, Jern og Staalvarer etc., og sidst, men ikke mindst, betyder naturligvis Stigningen i Arbejdsudgiften en Fordyrelse for Produktionen.

Allerede i Aarene 1915 til 1918 udgjorde Stigningen for den mandlige Arbejdskraft 65—70 pCt.*), og siden da har der været en Stigning paa omtrent 40 pCt., ligesom Skatter, Prioritetsrenter og Forpagtningsafgifter er stegne. Men trods den her anførte Stigning i Landbrugets Driftsudgifter, saa har Produktprisernes Stigning dog hidtil været stærk nok til fuldt ud at ophæve Virkningerne heraf, og de foreliggende Regnskaber synes endog at pege i Retning af en kendelig Fremgang i Landbrugets Rentabilitet gennem de tre sidste Krigsaar.

Forinden jeg imidlertid gaar over til en nærmere Paavisning heraf, skal jeg sige et Par Ord om Fremgangs-

Tab. 3. Pristal for nogle af de vigtigste Landbrugsprodukter m. m. i de tre sidste Regnskabsaar*).

	1909/10 til 1913/14	1916—17		1917—18		1918—19	
	Kr.	Kr.	Stig- ning ipCt.	Kr.	Stig- ning ipCt.	Kr.	Stig- ning ipCt.
Husdyrprodukter: pr. kg.							
Smør	2.08	3.19	53	3.90	88	5.23	151
Flæsk	0.97	1.79	85	1.66	71	2.27	134
Æg	1.20	2.34	95	2.50	108	3.39	183
Oksekød	0.91	2.24	146	2.01	121	3.37	270
Slagtekøer	0.49	1.18	141	1.06	116	1.20	145
Kohuder	0.84	1.67	99	1.46	74	1.75	108
Kælvekøer (2. Kl.) pr. Stk.	224	667	198	510	128	715	219
Unge Heste**)	730	1688	131	—	—	—	—
Planteprodukter:							
Hvede pr. 100 kg	14.08	20.23	44	23.88	70	26.00	85
Rug	11.99	20.80	73	24.52	105	26.00	117
2/r Byg	13.07	24.57	88	23.74	82	23.00	76
Havre	12.18	23.86	96	23.63	94	23.00	89
Rughalm	4.78	6.99	46	20.29	324	21.38	347
Hø	6.76	10.98	62	30.81	356	29.63	338
Kartofler	3.10	9.10	194	11.29	264	13.03	320
Sukkerroer	2.02	2.86	42	3.30	63	5.00	148
Runkelroefrø pr. kg	0.92	2.25	145	3.40	270	1.50	63
Kaalroefrø	0.65	1.60	146	5.25	708	2.80	331
Turnipsfrø	0.48	1.50	213	5.00	942	2.35	390
Hundegræsfrø	0.99	1.10	11	1.56	58	2.00	102
Engsvingelfrø	1.32	1.20	91	2.20	67	2.50	89
Rajgræsfrø ital.	0.41	0.92	124	1.40	241	1.00	144
Foderstoffer:							
Soyakager pr. 100 kg	12.90	29.00	125	38.04	195	47.41	268
Coldings Foderblan- ding.	14.05	29.92	113	43.49	210	53.41	280
Hvedekliid	11.16	16.65	149	19.00	70	24.96	124
Majs	11.27	22.71	102	23.50	109	—	—
Kunstgødning:							
Chilisalpeter pr. 100 kg	19.88	35.38	78	37.63	89	55.00	177
Svovlsur Ammoniak.	26.12	41.24	58	47.98	84	53.19	104
18 % Superfosfat ...	5.92	13.66	131	21.69	267	30.77	420
37 % Kaligødning ..	11.92	16.27	36	17.96	51	20.60	73

*) Aaret er regnet fra $\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{8}$.

**) For Aarene 1917/18 og 1918/19 foreligger saa faa Noteringer, at Pristallet ikke kan beregnes, men Stigningen indtil 1918/19 udgør antagelig ca. 400 %.

maaden ved de foretagne Rentabilitetsberegninger. Paa Grundlag af de til Bureauet indsendte Regnskaber beregnes først Bruttoudbyttet og Driftsomkostningerne for hver enkelt Landbrugsbedrift, og Forskellen mellem disse to Poster udgør da Landbrugets Nettoudbytte, hvorved forstaas det Beløb, som, efter at alle Driftsomkostninger er afholdt, ogsaa Familiens eget Arbejdsvederlag og Skatter, bliver til Rest til Forrentning af den samlede Landbrugskapital.

Enkeltheder med Hensyn til den anvendte Fremgangsmaade ved disse Beregninger er udførlig omtalt i den trykte Beretning, men det vil føre for vidt at komme nærmere ind derpaa.

Jeg skal blot indskrænke mig til at bemærke, at man ved Beregningen af Bruttoudbyttet i disse Aar har maattet tage et særligt Hensyn til, at der ofte har fundet en Reduktion af Kvægbesætningerne Sted til væsentlig højere Priser end de paagældende Dyr staar opført i Status. Ved at opføre hele den derved fremkomne Indtægt som Bruttoudbytte og kun at reducere dette med den Værdi, hvortil de bortsolgte Dyr er opførte i Status, vilde man komme til et for gunstigt Resultat, og vi har derfor betragtet den omtrentlige Forskel mellem Salgssummen og Statusværdien som en særlig Konjunkturgevinst, der ikke bør medregnes til det normale Bruttoudbytte, medens derimod den omtrentlige Værdi af Dyrets Tilvækst fra Regnskabsaarets Begyndelse til Salget finder Sted, er indgaaet i Bruttoudbyttet.

Under normale Forhold, naar Statusværdi og Handelsværdi falder nogenlunde sammen, og naar Besættningens Størrelse opretholdes nogenlunde konstant fra Aar til Aar, kommer dette Forhold ikke til at spille nogen Rolle, da Virkningen af Køb og Salg saa vil ophæve hinanden, men navnlig i Regnskabsaaret 1917—18 var dette ikke Tilfældet, hvorfor den nævnte Fremgangsmaade saavidt muligt er bragt i Anvendelse.

En anden Vanskelighed har vi i disse Aar ved Kapitalvurderingen. Uden her at komme nærmere ind paa de forskellige principielle Synspunkter ved Kapitalvurderingen, hvilket vilde kræve et særligt Foredrag, skal jeg kort og godt sige, at vi hidtil for den faste Kapitals Vedkommende — Jord og Bygninger — har lagt Ejendomsskyldværdien i 1916 til Grund, og for den Del af Besætningen, som ikke er bestemt for Salg, en nogenlunde tilsvarende lav Gennemsnitsværdi, medens Svin, Fedekvæg, Fjerkræ og andre Smaakreaturer er vurderede til omtrentlig Handelsværdi ved Regnskabsaarets Begyndelse, og det samme gælder Beholdninger af Foder, Gødning og andre Forraad.

For Inventarets Vedkommende er der gaaet ud fra Indkøbsprisen, idet denne for de større Redskabers og Maskiners Vedkommende er reduceret ved en skønsmæssig Afskrivning i Forhold til den paagældende Genstands Alder og Brugbarhed, medens der for Haandredskaberne sædvanlig er anvendt en lav Gennemsnitsværdi svarende til ca. 50 pCt. af Nyværdien.

Forinden jeg gaar ind paa en nærmere Omtale af

Tab. 4. De undersøgte Ejendommers Antal og Størrelse.

Landsdel	Antal Ejendomme							Gennemsnitsstørrelse i ha
	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha	Ialt	
Sjælland	—	5	12	22	8	8	55	57.9
Falster og Møen	2	7	12	8	1	—	30	25.5
Fyn	2	6	14	21	8	3	54	45.5
Østjylland	7	16	19	17	12	1	72	34.3
Vestjylland	3	8	11	2	—	—	24	20.2
Ialt	14	42	68	70	29	12	235	—
Gennemsnitsstørrelse i ha	6.8	15.7	25.5	38.0	67.4	187.7	—	39.8

Tab. 5. Arealbenyttelse.

Landsdel	Arealets procentiske Anvendelse til							Høstudbytte. Antal F. E. pr. ha	Aarligt Mælke- udbytte pr. Ko kg
	Korn	Foderroer og Kartofler	Græs og Grønfoeder	Handels- roer	Frøavl	Brak	Ialt		
Sjælland.....	48.2	14.0	29.2	2.0	4.2	2.4	100.0	2749	2494
Falster og Møen...	44.6	8.6	29.6	11.4	3.2	2.6	100.0	(3392)	2663
Fyn.....	43.9	13.2	34.8	2.6	2.5	3.0	100.0	3264	2902
Østjylland	46.2	18.6	31.3	0.1	2.1	1.7	100.0	2798	2361
Vestjylland	34.0	15.1	50.9	—	—	—	100.0	2342	2373
Middeltal...	44.5	14.7	33.7	2.5	2.5	2.1	100.0	2785	2496

Kapitalens Størrelse og Fordeling under forskellige Forhold, skal jeg blot forudskikke den Bemærkning, at Regnskaberne ved Bearbejdelsen er grupperede dels efter deres Beliggenhed og dels efter deres Størrelse; men som det fremgaar af Tabel 4 er disse Grupper i 1917—18 ikke saa ensartede i Størrelse, som man kunde ønske, og navnlig er Antallet af Regnskaber fra Smaabrug under 10 ha og fra store Brug over 100 ha forholdsvis lille, ligesom ogsaa Jylland, og navnlig Vestjylland, er relativt svagt repræsenteret.

Indenfor de forskellige Grupper varierer Arealbenyttelse og Produktionsforhold selvfølgelig betydeligt, og navnlig er der en kendelig Forskel paa Forholdene i Vestjylland og de sydlige Øer, Falster og Møen. Vestjylland har hverken Sukkerroer, Frøavl eller Brak, medens der paa de sydlige Øer ca. 11½ pCt. af Arealet optages af Sukkerroer og godt 3 pCt. af Frøafgrøder. Kornarealet er størst paa Sjælland og mindst i Vestjylland (henholdsvis 48,2 og 34,0 pCt.), medens Forholdet er omvendt for Græs og Grønfoeder (henholdsvis 29,2 og 50,0 pCt.). Falster og Møen staar højest, hvad Høstudbyttet angaar, medens Fyen har det største Mælkeudbytte aarlig pr. Ko.

Tab. 6. Arealbenyttelse, Høstudbytte og Mælkeudbytte for Ejendomme af forskellig Størrelse.

	Størrelsesgrupper					
	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha
Arealanvendelse i pCt.:						
Korn.....	41.6	43.0	43.9	45.9	45.4	45.0
Foderroer og Kartofler	16.9	17.1	14.8	13.8	13.9	10.1
Græs og Grønfoder	35.0	35.7	34.4	32.0	33.0	33.3
Handelsroer	4.9	2.4	3.1	2.2	1.0	2.3
Frøavl	0.5	0.9	1.9	3.7	3.8	4.3
Brak	1.1	0.9	1.9	2.4	2.9	5.0
Høstudbytte pr. ha:						
Korn, kg Kærne	1557	2037	2065	2053	1847	1818
Korn, ialt F. E.....	2197	2488	2516	2443	2200	2163
Foderroer og Kartofler, F. E...	4176	5035	5239	5327	4711	4811
Græs og Grønfoder, F. E.....	2729	2517	2445	2553	2078	1703
Gennemsnit af de 3 Afgrøder, F. E.	2474	2926	2837	2888	2578	2283
Mælkeudbytte pr. Ko, kg..						
	2168	2534	2488	2534	2457	2564

Arealbenyttelsen indenfor de forskellige Størrelsesgrupper er ikke væsentlig forskellig; derimod er der en betydelig Forskel, hvad Høstudbytte og Mælkeudbytte angaar. Lavest i begge Henseender staar Smaabrugene undtagen for Græs- og Grønfoder, hvor de staar med det højeste Tal, antagelig fordi den stærkere Udnyttelse af Græsmarkerne i Smaabrugene har bidraget til at skruer Antallet af Foderenheder i Vejret for denne Gruppe, medens Forholdet er lige omvendt for de to største Grupper.

Med Hensyn til Landbrugskapitalens Størrelse, da viser Tabel 7, at der ikke er store Forskelligheder fra 1916—17 til 1917—18, trods den store Forskel

Tab. 7. Landbrugskapitalens Størrelse og Fordeling
i Kr. pr. ha.

	Landsdele					Middel 1917—18	Middel 1916—17
	Sjælland	Falster og Møen	Fyn	Øst- jylland	Vest- jylland		
Jord.....	1057	1237	1061	1057	(528)	(1033)	—
Bygninger.....	545	826	585	539	(420)	(569)	—
Ialt Grundkapital..	1602	2063	1646	1596	948	1602	1629
Kvæg.....	298	367	286	282	363	306	273
Svin.....	57	61	46	52	36	51	58
Heste.....	202	238	216	210	186	211	203
Fjerkræ.....	4	8	8	6	2	5	7
Andre Husdyr.....	3	3	4	3	10	4	2
Ialt Besætning.....	564	677	560	553	597	577	543
Inventar.....	123	188	132	124	90	130	143
Forraad.....	55	37	26	48	26	42	80
Ialt Driftskapital...	742	902	718	725	713	749	766
Ialt Landbrugskapit.	2344	2965	2364	2321	1661	2351	2395

i Regnskabernes Antal (75 mod 235). Den samlede Landbrugskapital udgør i begge Aar mellem 2350 og 2400 Kr. pr. ha, og dette Beløb fordeler sig med ca. $\frac{2}{3}$ paa den faste Kapital og $\frac{1}{3}$ paa Grundkapitalen. Derimod er der en betydelig Forskel paa Kapitalforholdene indenfor de forskellige Landsdele, og Yderpunkterne danner i saa Henseende Vestjylland paa den ene Side og Falster—Møen paa den anden Side med en samlet Kapitalværdi af henholdsvis 1661 og 2965 Kr. pr. ha. Vestjylland indtager endvidere en Særstilling med Hensyn til Kapitalfordelingen, idet den faste Kapital her kun udgør ca. 57 pCt., medens den i de andre Distrikter er oppe paa ca. 68—69 pCt. Derimod er Besætningsværdien relativt størst i Vest-

jylland, hvor den udgør 36 pCt. af den samlede Kapital, men i de andre Distrikter kun 23—24 pCt.

Hvad dernæst Kapitalforholdene indenfor de forskellige Størrelsesgrupper angaar, saa viser Tabel 8 en jævn Stigning i Grundkapitalens procentvise Størrelse fra smaa til store Brug og en tilsvarende Nedgang i Værdien af Besætning, Inventar og Forraad. Endvidere ser vi, at Bygningsskapitalen er relativt høj i de smaa Brug, men da det ikke er egentlige Husmandsbrug, vi har med at gøre (Gennemsnitsstørrelsen er ca. 7 ha), bliver Forskellen ikke saa stor, som den ellers vilde være bleven.

En anden Ting maa jeg gøre opmærksom paa for Smaabrugenes Vedkommende: at de gennemgaaende har Jord af forholdsvis daarlig Beskaffenhed, hvilket bl. a. fremgaar deraf, at Kærneudbyttet pr. ha i denne Gruppe udgør ca. 75 pCt. af Udbyttet i Bønderbrugene og ca. 85 pCt. af Udbyttet paa de store Gaarde. Dette forklarer i nogen Grad, at den samlede Kapitalværdi ikke er størst pr. ha i de smaa Brug, hvilket under mere ensartede Forhold vilde have været Tilfældet. Begge de to efterfølgende Grupper har derimod her en højere Kapitalværdi, og dette skyldes, navnlig for Brugene med 20—30 ha, at forholdsvis mange af disse Brug er gunstigt stillede fra Naturens Side, hvilket ogsaa afspejler sig i den høje Jordværdi og i det relativt store Kærneudbytte pr. ha (2065 kg pr. ha).

Efter disse Bemærkninger om Kapitalforholdene skal vi gaa over til en Betragtning af Bruttoudbyttet, saaledes som dette er angivet i Tabel 9 og 10. Tager man det samlede Antal Regnskaber for 1917—18 og sammenligner med Gennemsnittet af Regnskaberne for 1916—17, er Bruttoudbyttet gaaet betydeligt tilbage, nemlig fra 824 til 699 Kr. pr. ha. Denne Tilbagegang skyldes to forskellige Aarsager: dels, at der er kommet saa mange nye Brug til, og dels den formindskede Produktion saavel inden for Planteavlen som navnlig i Husdyrbruget. Ser vi imidlertid alene paa de Landbrug, som har afgivet Mate-

Tab. 8. Landbrugskapitalens Størrelse og Fordeling i forskellige Størrelsesgrupper.

	Landbrugskapital i Kr. pr. ha ved Ejendomsstørrelse					Landbrugskapitalens procentiske Sammensætning ved Ejendomsstørrelse						
	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha
Jord	804	(940)	(1139)	1030	1037	1053	34.0	(39.3)	(45.6)	44.5	48.2	50.6
Bygninger.....	769	(639)	(544)	557	495	482	32.4	(26.7)	(21.7)	24.0	23.0	23.2
Ialt Grundkapital	1573	1579	1683	1587	1532	1535	66.4	66.0	67.3	68.5	71.2	73.8
Kvæg.....	319	347	335	296	233	233	13.5	14.5	13.4	12.8	10.8	11.2
Svin	44	53	58	50	52	16	1.9	2.2	2.3	2.2	2.4	0.8
Heste	203	215	236	212	177	143	8.6	9.0	9.4	9.2	8.2	6.9
Fjerkræ	14	9	6	5	3	2	0.5	0.4	0.3	0.1	0.2	0.1
Andre Husdyr.....	15	4	3	3	3	1	0.6	0.1	0.1	0.1	0.2	—
Ialt Besætning.....	595	628	638	566	468	395	25.1	26.2	25.5	24.4	21.8	19.0
Inventar.....	149	150	142	125	99	86	6.3	6.3	5.7	5.4	4.6	4.1
Forraad	51	37	37	38	52	65	2.2	1.5	1.5	1.7	2.4	3.1
Ialt Driftskapital	795	815	817	729	619	546	33.6	34.0	32.7	31.5	28.8	26.2
Landbrugskapital:												
1917.....	2368	2394	2500	2316	2151	2081	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1916.....	2069	2615	2468	2378	2349	1860						

riale begge Aar, er Nedgangen ikke nær saa stor, men Bruttoudbyttet for disse Landbrug er som Helhed større, nemlig henholdsvis 908 Kr. i 1916—17 og 853 Kr. i 1917—18, altsaa en Nedgang paa 55 Kr. Denne Nedgang falder udelukkende paa Husdyrbruget, medens der er en be-

Tab. 9. Bruttoudbyttets procentiske Sammensætning.

	Landsdele					Middel 1917—18	Middel 1916—17
	Sjælland	Falster og Møen	Fyn	Øst- jylland	Vest- jylland		
Fra Planteavlen:							
Korn	13.8	11.0	12.6	11.9	5.7	11.9	9.5
Frø	6.0	9.9	5.4	3.8	—	5.4	2.1
Handelsroer	2.5	13.8	3.4	0.3	—	3.7	1.8
Kartotler	2.2	0.5	1.2	4.9	3.3	2.6	2.9
Straafoder	4.8	0.3	1.2	1.0	1.6	1.9	
Andre Planteprodukter .	1.7	0.6	2.1	1.8	1.0	1.5	
Ialt...	31.0	36.1	25.9	23.7	11.6	27.0	16.3
Fra Husdyrholdet:							
Mælk	30.6	27.1	32.9	32.5	31.9	31.3	29.5
Andet Udbytte af Kvæg	12.0	11.2	13.7	15.8	27.5	14.5	17.1
Ialt af Kvæg	42.6	38.3	46.6	48.3	59.4	45.8	46.6
Svin	12.8	11.7	11.7	13.3	13.0	12.6	27.3
Heste	5.3	5.9	7.1	6.5	8.9	6.4	4.7
Fjerkræ	2.5	3.9	4.3	4.1	3.1	3.6	2.2
Andre Husdyr	0.4	0.4	0.9	1.0	1.2	0.7	
Ialt...	63.6	60.2	70.6	73.2	85.6	69.1	80.8
Fra andre Kilder:							
Husleje	3.4	2.1	2.1	1.9	1.8	2.3	1.8
Arbejdsydelser	1.4	1.4	1.3	1.0	1.0	1.1	1.1
Forskelligt	0.6	0.2	0.1	0.2	—	0.5	
Ialt...	5.4	3.7	3.5	3.1	2.8	3.9	2.9
Ialt Bruttoudbytte...	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

tydelig Fremgang i Indtægten ved direkte Salg af Planteavlsprodukter, som i 1917—18 udgjorde 189 Kr. pr. ha imod 134 i 1916—17 eller henholdsvis 27 og 16 pCt. af det samlede Bruttoudbytte. Fremgangen er særlig iøjnefaldende for de frø- og sukkerroedyrkende Landbrug, hvor de stærkt stigende Priser har bevirket en betydelig Indtægtsforøgelse paa denne Konto. For Falster og Møen udgør Indtægten ved direkte Plantesalg saaledes 320 Kr. pr. ha, men i Vestjylland, hvor der hverken dyrkes Sukkerroer eller Frø, kun 59 Kr. eller henholdsvis 36 og 11½ pCt. af det samlede Bruttoudbytte. Til Gengæld har Husdyrbruget i Vestjylland leveret ca. 85 pCt. af det samlede Bruttoudbytte, men kun ca. 60 pCt. paa Falster og Møen, 63,6 pCt. paa Sjælland, 70,6 pCt. paa Fyen og 73,2 pCt. i Østjylland. Et andet Forhold, som her er værd at mærke sig, er Vestjyllands Særstilling med Hensyn til Forholdet mellem Udbyttet af Mælk og andre Kvægrprodukter, thi medens disse to Poster omtrent er lige store i Vestjylland, er Mælkeproduktionen absolut dominerende i de andre Landsdele.

Gennemsnitlig for alle Landbrug udgør Husdyrbrugets Andel i Bruttoudbyttet i 1917—18 kun 69 pCt., medens det i 1916—17 udgjorde ca. 81 pCt. Altsaa en ret betydelig Forskydning i Husdyrbrugets Disfavør, hvilket dels skyldes de reducerede Besætninger og dels de meget ugunstige Ernæringsforhold for Restbestanden.

Bruttoudbyttets Størrelse og procentiske Fordeling indenfor de forskellige Størrelsesklasser af Landbrug fremgaar af Tabel 10.

Trods de særlig uheldige Produktionsforhold for Smaabrugene er det samlede Bruttoudbytte pr. ha dog størst i denne Gruppe, men mellem de to første Grupper er der forøvrigt kun ringe Forskel, og det samme gælder med Hensyn til den procentiske Fordeling. Derimod er Forskellen meget betydelig, naar man ser paa samtlige Størrelsesgrupper, og gennemgaaende er det saaledes, at

Tab. 10. Bruttoudbyttets Størrelse og Fordeling i de forskellige Størrelsesgrupper.

	Bruttoudbytte i Kr. pr. ha ved Ejendomsstørrelse						Bruttoudbyttets procentiske Fordeling ved Ejendomsstørrelse					
	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha
Fra Planteavl:												
Korn	41	70	77	93	92	134	5.5	9.5	10.6	13.6	14.7	21.8
Frø	7	16	50	40	51	43	0.9	2.2	6.9	5.8	8.1	7.0
Handelsrør	48	24	31	25	16	21	6.5	3.3	4.3	3.6	2.6	3.4
Kartofler	25	24	16	11	28	13	3.4	3.3	2.2	1.6	4.5	2.1
Straafoder	2	5	6	15	22	62	0.2	0.6	0.8	2.2	3.5	10.1
Andre Planteprodukter	11	15	10	10	7	9	1.5	2.0	1.4	1.5	1.1	1.4
Ialt	134	154	190	194	216	282	18.0	20.9	26.2	28.3	34.5	45.8
Fra Husdyrholdet:												
Mælk	222	246	220	223	180	177	29.9	33.3	30.3	32.5	28.7	28.7
Andet Udbytte af Kvæg	105	116	113	91	93	62	14.1	15.7	15.6	13.3	14.8	10.1
Ialt af Kvæg	327	362	333	314	273	239	44.0	49.0	45.9	45.8	43.5	38.8
Svin	122	100	94	83	74	28	16.4	13.6	13.0	12.1	11.8	4.5
Heste	28	49	56	46	31	23	3.8	6.6	7.7	6.7	4.9	3.7
Fjerkræ	59	38	27	21	9	4	7.9	5.2	3.7	3.0	1.4	0.7
Andre Husdyr	15	7	4	4	4	1	2.0	0.9	0.5	0.6	0.7	0.2
Ialt	551	556	514	468	391	295	74.1	75.3	70.8	68.2	62.3	47.9
Fra andre Kilder:												
Husleje	26	19	14	15	11	18	3.5	2.6	1.9	2.2	1.7	2.9
Arbejdsydeler	32	7	7	8	6	13	4.3	0.9	1.0	1.2	1.0	2.1
Forskelligt	1	2	1	1	3	8	0.1	0.3	0.1	0.1	0.5	1.3
Ialt	59	28	22	24	20	39	7.9	3.8	3.0	3.5	3.2	6.3
Ialt Bruttoudbytte:	744	738	726	686	627	616	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1917—18	926	980	866	761	696	724						
1916—17												

Planteavlens Andel i Bruttoudbyttet tiltager med stigende Ejendomsstørrelse fra 18 til 46 pCt., medens omvendt Husdyrbrugets Procentdel aftager fra ca. 75 til 49 pCt., altsaa fra $\frac{3}{4}$ til ca. $\frac{1}{2}$ af det samlede Bruttoudbytte. For alle Størrelsesgrupper gælder det naturligvis, at Kvægets Andel i Bruttoudbyttet er stærkt dominerende, men Forholdet mellem Indtægten af Mælk og andre Kvægprodukter er her ikke stærkt varierende.

Fra Bruttoudbyttet gaar vi over til en Betragtning af Driftsomkostningerne, som belyses i Tabellerne 11—12.

Hvad først de samlede Driftsomkostninger angaar, da udgør de gennemsnitlig 482 Kr. pr. ha i 1917—18 imod 604 Kr. 1916—17, altsaa en betydelig Nedgang, hvilket dog for en Del skyldes de mange nye Landbrug, som er kommet til. Men bortset herfra skyldes Nedgangen hovedsagelig det formindskede Kraftfoderindkøb, som alene beløber sig til 1 4 2 Kr. pr. ha.

Størst er Driftsomkostningerne selvfølgelig paa de gode Jorder, men Forskellen er dog ikke nær saa iøjnefaldende som for Bruttoudbyttets Vedkommende, thi medens dette for Vestjylland kun er 56 pCt. af Bruttoudbyttet paa Falster og Møen, saa udgør Driftsomkostningerne ca. 75 pCt. — en Bekræftelse af den gamle Kendsgerning, at Produktionen altid bliver relativ dyr paa de daarlige Jorder, men for Vestjyllands Vedkommende var Forholdene i 1917 maaske nok særlig uheldige paa Grund af de vanskelige Produktionsforhold indenfor Husdyrbruget.

Med Hensyn til Driftsomkostningernes procentvise Fordeling er Forholdene ikke særlig forskellige i de forskellige Landsdele. Hovedposten — de samlede Arbejdsudgifter — varierer fra 43,6 pCt. paa Sjælland til 52,4 pCt. i Vestjylland, og gennemsnitlig udgør den 48,5 pCt. mod 35,4 pCt. i 1916—17. Den stærke procentvise Stigning skyldes ikke saa meget en virkelig Stigning i Arbejdsudgifterne, skønt en saadan selvfølgelig ogsaa kan paavises,

Tab. 11. Driftsomkostninger i Kr. pr. ha.

	Landsdele					Middel 1917—18	Middel 1916—17
	Sjælland	Falster og Møen	Fyn	Øst-jylland	Vest-jylland		
Arbejdsomkostninger:							
Folkehold	134	159	149	119	69	129	121
Familiens Arbejde	20	60	20	44	77	38	25
Driftslederløn	63	86	66	66	50	67	68
Ialt...	217	305	235	229	196	234	214
Vareindkøb:							
Kraftfoder	63	54	53	53	41	54	196
Skummetmælk	23	34	31	29	28	29	44
Andre Fodermidler ..	8	9	4	8	—	7	?
Ialt Fodermidler	94	97	88	90	69	90	?
Sædekorn og Frø	19	16	12	17	15	16	?
Gødning	40	30	27	27	24	30	28
Høstbindegarn	5	7	4	3	—	4	?
Brændsel	2	2	—	—	—	1	?
Jernvitriol, Blaasten o. l.	—	1	—	1	—	—	?
Ialt...	160	153	131	138	108	141	?
Andre Omkostninger:							
Ejendomsskatter	21	20	20	18	11	19	21
Brandforsikring af Bygninger	5	3	4	4	3	4	
Bygningernes Amortisation og Vedligeholdelse	28	27	21	20	12	22	?
Inventariets Amort. og Vedligeholdelse	37	30	31	31	25	32	28
Grundforbedrings Am. og Vedligeholdelse ...	1	1	1	1	1	1	?
Hestenes Amortisation ..	8	7	4	3	—	5	1
Elektricitet	1	3	6	6	—	4	?
Andre Udgifter	20	23	27	20	18	20	?
Ialt...	121	114	114	103	70	107	?
Ialt Driftsomkostninger	498	572	480	470	374	482	604

men mere Nedgangen i andre Udgifter og da navnlig den stærke Nedgang i Udgiften til indkøbt Kraftfoder. Medens

denne Post i 1916—17 udgjorde ca. 40 pCt. af samtlige Driftsomkostninger, er den 1918—19 gaaet ned til 12,7 pCt. Det samlede Vareindkøb udgør i 1917—18 kun ca. 29 pCt. imod ca. 50 pCt. i 1916—17.

Ser vi lidt nærmere paa de samlede Arbejdsudgifter pr. ha, saa viser Tabel 12, at disse baade absolut set og procentvis er størst i de smaa Brug, medens Udgiften til lejet Arbejdskraft er stigende med Ejendommens Størrelse, indtil den sidste Gruppe, hvor der altsaa er en lille Nedgang. Driftslederlønnen er ikke meget varierende for de 4 første Størrelsesgrupper, men i de store Brug udgør den et væsentlig mindre Beløb pr. ha baade absolut set og procentvis.

Forskellen er dog endnu mere iøjnefaldende for den beregnede Udgift til Familiens eget rent manuelle Arbejde, som i Smaabrugene beløber sig til ca. 200 Kr. pr. ha, medens den i de store Brug er lig 0. Familiens Arbejdsvederlag er som Regel beregnet paa Grundlag af den virkelige udbetalte Arbejds løn, som i Gennemsnit har udgjort 4,24 Kr. pr. Mand dag. Den er mærkværdig nok væsentlig mindre i Jylland end paa Øerne og navnlig i Vestjylland, hvor den kun udgør 3,69 Kr. Forklaringen til denne Afvigelse, som ikke falder sammen med den officielle Lønstatistik, maa især søges i den lave Udgift pr. Kostdag, som Regnskaberne fra Vestjylland udviser (1,40 mod 1,96 som Gennemsnit), men da Husholdningsregnskaberne i mange Tilfælde endnu er noget ufuldkomne, bør man ikke tillægge disse Afvigelser alt for stor Betydning. En nærmere Undersøgelse af dette Spørgsmaal vil der forhaabentlig senere blive Lejlighed til.

Ser vi nu paa Forskellen mellem Bruttoudbytte og Driftsomkostninger, saa har vi, som nævnt, Bedriftens Netto udbytte, og dette beregnet i pCt. af Kapitalen angiver Landbrugets Rentabilitet.

Af Tabel 13 fremgaar det, at hverken Nettoudbytte eller Forrentningsprocent, naar vi tager alle Landbrug

under eet, er meget forskellig i de to Aar, ja Forrentningsprocenten er endog nøjagtig den samme, nemlig 9,2.

Ser vi imidlertid alene paa de Landbrug, som har afgivet Materiale begge Aar, ialt 53, saa er Fremgangen meget iøjnefaldende, baade hvad Nettoudbyttet og Forrentningsprocent angaar, medens Kapitalværdien er omtrent uforandret.

Tallene stiller sig saaledes:

	1916/17	1917/18
Nettoudbytte i Kr. pr. ha	250	327
Forrentningsprocent	9.7	12.6

Denne Stigning er jo ret paafaldende og kan kun forklares ved de stigende Produktpriser og derved, at de paagældende Landbrug har haft særlig gunstige Betingelser for Udnyttelsen af disse. Som Helhed kan det næppe antages, at Regnskabsaaret 1917—18 skulde have været gunstigere end 1916—17. Derimod er der Grund til at regne med en almindelig Fremgang fra 1917—18 til 1918—19, dels paa Grund af den bedre Høst i 1918 og dels paa Grund af den stærke Prisstigning, som tidligere er omtalt.

De til Bureauet indgaaede Regnskaber peger da ogsaa afgjort i denne Retning, for saa vidt de er opgjorte og kan sammenstilles med Resultaterne fra det foregaaende Aar. For 55 Regnskaber, hvorom dette gælder, er der saaledes en Fremgang i Nettoudbyttet fra 253 til 358 Kr. pr. ha og en Stigning i Forrentningsprocenten fra 10,4 til 14,0. Men selvfølgelig ved Bedømmelsen af Forrentningsprocenten maa det erindres, at Vurderingsniveauet for Kapitalen fremdeles i Hovedsagen er det samme som i 1917, og allerede dengang laa dette Niveau gennemsnitlig ca. 36 pCt. under Handelsprisen. Fra 1917 til 1918 er Handelsprisen for Gaarde imidlertid steget med yderligere 27—28 pCt.*), og reducerer vi Forrentningsprocenten i Forhold

*) Stat. Efterretninger 1919. Nr. 18.

Tab. 12. Driftsomkostningernes Størrelse og Fordeling i de forskellige Størrelsesgrupper.

	Driftsomkostninger i Kr. pr. ha ved Ejendomsstørrelse						Driftsomkostningernes procentiske Fordeling ved Ejendomsstørrelse					
	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha
Arbejdsmkostnlnnger:												
Folkehold.....	68	112	144	133	137	135	11.5	22.0	28.9	29.0	32.0	31.7
Familiens Arbejde.....	202	71	28	17	3	—	34.1	14.0	5.6	3.7	0.7	—
Driftslederløn	72	71	74	66	53	35	12.1	14.0	14.8	14.4	12.4	8.2
Ialt...	342	254	246	216	193	170	54.7	50.0	49.3	47.1	45.1	39.9
Vareindkøb:												
Kraftfoder	70	57	54	53	46	59	11.8	11.2	10.8	11.5	10.8	13.9
Skummetmælk	35	38	30	26	21	13	5.9	7.5	6.0	5.8	4.9	3.0
Andre Fodermidler	4	5	7	8	6	3	0.7	0.9	1.4	1.7	1.4	0.7
Ialt Fodermidler	109	100	91	87	73	75	18.4	19.6	18.2	19.0	17.1	17.6
Sædekorn og Frø.....	18	16	17	14	17	16	3.0	3.2	3.5	3.1	4.0	3.8
Gødning	28	24	29	29	37	46	4.7	4.7	5.8	6.3	8.7	10.8
Høstbindegarn.....	—	3	4	5	4	6	—	0.6	0.8	1.1	0.9	1.4
Brændsel	1	1	—	1	1	4	0.2	0.2	—	0.1	0.2	0.9
Jernvitriol o. l.....	1	1	—	—	1	1	0.2	0.2	—	—	0.2	0.2
Ialt...	157	145	141	136	133	148	26.5	28.5	28.3	29.6	31.1	34.7

Andre Omkostninger:												
Ejendomsskatter.....	13	19	19	19	20	19	2.2	3.8	3.8	4.2	4.7	4.5
Brandforsikring	3	3	4	4	4	6	0.5	0.6	0.8	0.9	0.9	1.4
Bygninger.....	25	27	20	21	20	20	4.2	5.3	4.0	4.6	4.7	4.7
Inventar.....	23	32	34	29	31	34	3.9	6.3	6.8	6.3	7.2	8.0
Grundforbedringer.....	4	2	1	1	2	2	0.7	0.4	0.2	0.1	0.5	0.5
Hestesnes Amortisation	—	1	6	6	5	6	—	0.2	1.2	1.3	1.2	1.4
Elektricitet	1	3	4	5	3	2	0.1	0.6	0.8	1.1	0.7	0.5
Andre Udgifter.....	25	22	24	22	17	19	4.2	4.3	4.8	4.8	3.9	4.4
Ialt.....	94	109	112	107	102	108	15.8	21.5	22.4	23.3	23.8	25.4
Ialt Driftsomkostninger:												
1917—18	593	508	499	459	428	426	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1916—17	808	712	637	556	498	380						

Tab. 13. Samlet Oversigt over Driftsresultatet.

	Kroner pr. Hektar				Forrentnings- procent
	Land- brugs- kapital	Brutto- udbytte	Drifts- omkost- ninger	Netto- udbytte	
Landsdele:					
Sjælland.....	2344	712	498	214	9.1
Falster og Møen	2965	887	572	315	10.6
Fyn.....	2364	761	480	281	11.9
Østjylland.....	2321	630	470	160	6.9
Vestjylland	1661	508	374	134	8.1
Størrelsesgrupper:					
Under 10 ha	2368	744	593	151	6.4
10—20 -	2394	738	508	230	9.6
20—30 -	2500	726	499	227	9.1
30—50 -	2316	686	459	227	9.8
50—100 -	2151	627	428	199	9.3
Over 100 -	2081	616	426	190	9.1
Alle Ejendomme 1917—18	2351	699	482	217	9.2
do. 1916—17	2395	824	604	220	9.2

hertil, kommer vi praktisk taft til samme Tal som i 1917—18, nemlig 10,4 pCt.

Værdistigningens Betydning for Forrentningsprocenten fremgaar ogsaa af Undersøgelserne for 1917—18. Regner man ved Kapitalvurderingen for dette Aar med den omtrentlige Handelspris i Foraaret 1917, kommer man til en gennemsnitlig Forrentningsprocent af 6,8 i Stedet for 9,2, og for en enkelt Landsdel, Østjylland, gaar Forrentningsprocenten endog ned til 4,8.

Vender vi imidlertid tilbage til Tabel 13, hvor Kapitalen er vurderet i Forhold til Ejendomsskylden i 1916, saa viser Tallene en meget betydelig Forskel i Rentabiliteten inden for de forskellige Landsdele og Størrelsesgrupper.

Gunstigst stiller Forholdene sig paa Fyn, medens Sjælland stod øverst i 1916—17. De mange nye Regnskaber, som er kommet til i begge disse Landsdele i Forbindelse med en relativ god Høst paa Fyn, har medført en Forskydning, som er ret iøjnefaldende.

det største Nettoudbytte, men en noget lavere Forrent-

Næst efter Fyn kommer Falster og Møen, der har ningsprocent, fordi Kapitalværdien her er større. Af samme Aarsag er Forrentningsprocenten lavere i Østjylland end i Vestjylland, skønt Nettoudbyttet pr. ha er størst det første Sted. I det hele har Jylland jo haft et mindre gunstigt Aar i 1917—18, dels paa Grund af de vanskelige Produktionsforhold indenfor Husdyrbruget, og dels fordi direkte Salg af Planteprodukter i Jylland spiller en mindre Rolle end paa Øerne.

Hvad dernæst de forskellige Størrelsesgrupper angaar, da varierer Rentabiliteten her betydelig mindre. For alle Grupper undtagen den første ligger Forrentningsprocenten mellem 9 og 10, og kun Smaabrugene skiller sig tydeligt ud med en Forrentningsprocent paa 6,4. Denne betydelige Forskel forklares naturligt derved, at Aarets Produktionsvilkaar i særlig Grad har været ugunstige for de smaa Brug, hvor Husdyrbruget spiller den største Rolle, men dernæst maa det erindres, at denne Gruppe har forholdsvis mange Landbrug med daarlig Jord, hvilket bl. a. fremgaar af den relativt lave Kornhøst, og endelig maa det i denne Forbindelse bemærkes, at Mælkeudbyttet er ca. 400 kg lavere pr. Ko aarlig end i de andre Grupper.

Men rent bortset herfra vil de smaa Brug i disse Aar vistnok have vanskeligt ved at forrente Kapitalen med samme Procent som de større Brug, naar de skal betale Familiens egen Arbejdsydelse med almindelige Arbejdspriser, thi dels er Arbejdsforbruget jo stort i de smaa Brug og dels har de en relativ høj Kapitalværdi at forrente.

Vil man imidlertid bedømme Smaabrugene retfær-

dig, bør man ikke alene betragte dem ud fra et privat-økonomisk, men ogsaa fra et samfundsøkonomisk Synspunkt, idet man ved et Landbrugs samfundsøkonomiske Udbytte ikke alene forstaar Kapitalrenten, men tillige Skatterne og Summen af det samlede Arbejdsvederlag, saavel Familiens egen Arbejdsfortjeneste som den udbetalte Arbejdsløn. Gør man det, vil man se, at Smaabrugene kommer øverst, idet Tallene stiller sig saaledes:

Samfundsmæssigt Udbytte af Landbrug med:

Under	10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha
Kr. pr. ha	506	503	492	462	412	379

Forskellen er ganske vist ikke stor inden for de 3 første Grupper, men sammenligner man Smaabrugene med de store Brug, er der en betydelig Forskel, og det samme gælder i endnu højere Grad, hvis man nøjes med at se paa Familiens egen Arbejdsfortjeneste pr. ha.

Nedenstaaende Tal viser dette:

Familiens samlede Arbejdsfortjeneste i Landbrug med:

Under	10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Ov. 100 ha
~ Kr. pr. ha	306	253	206	196	151	125
— Brug	2081	3972	5253	7448	10177	23463

Men selv om Arbejdsfortjenesten pr. ha er størst i de smaa Brug, saa naar Familien ved samlet Anstrengelse dog kun et Arbejdsvederlag af knapt 2100 Kr., hvilket sammenlignet med, hvad en Arbejderfamilie allerede dengang kunde tjene, ikke er særligt opmuntrende.

Forinden vi forlader Spørgsmaalef om Landbrugets samlede Rentabilitet i 1917—18 og tilgrænsende to Aar, vil jeg gerne advare imod at tage de anførte Tal som Udtryk for Landbrugets Rentabilitet i Almindelighed. For det første stammer de benyttede Regnskaber fra Landbrug, hvis Produktivitet staar betydeligt over Middel, hvilket bl. a. fremgaar deraf, at deres Kornhøst i 1917 gennemsnitligt ligger ca. 27 pCt. over de officielle Høsttal for

samme Egn. For det andet kan man gaa ud fra, at disse Landbrug gennemgaaende har været under kyndigere Ledelse end det store Flertal af danske Landbrug. En energisk og dygtig Ledelse er under alle Forhold af afgørende Betydning for Driftsresultatet, men ingen Sinde har dette været mere iøjnefaldende end under Krigen. Agtpaagivenhed og Snarraadighed i Forbindelse med nøgtern Bedømmelse af de vekslende Forhold, hvorunder Landbruget i disse Aar har arbejdet, har i høj Grad været bestemmende for, hvorledes Krigskonjunkturerne i det enkelte Tilfælde er blevne udnyttede. Og det tør vel nok i Almindelighed siges, at de Landmænd, som er naaet til at indse Betydningen af Fremskaffelsen og Udnyttelsen af et velført Regnskab, ogsaa med Hensyn til de andre Sider af Driftsledelsen hører til de fremmeligste.

Tiden tillader desværre ikke at gaa nærmere ind paa den Del af den foreliggende Beretning, som omhandler de forskellige Driftsforholds Indflydelse paa det samlede Resultat og de enkelte Driftsgrenes Rentabilitet.

Jeg skal dog herom tillade mig at fremsætte et Par Bemærkninger. Det er saa noget nær en Selvfølge, at naar man grupperer Landbrugene efter stigende Høstudbytte eller stigende Mælkemængde, saa vil Grupperne ogsaa vise stigende Rentabilitet, og det virker heller ikke overraskende at faa Bekræftelse paa tidligere Undersøgelers Paa-visning af, at et stort Bruttoudbytte s o m R e g e l ogsaa giver stort Nettoudbytte og god Forrentning af Kapitalen. Men gaar man over til at se paa den Indflydelse, som Bruttoudbyttets Sammensætning synes at udøve paa Rentabiliteten, saa vil det maaske nok falde nogle for Brystet, at Husdyrbrugets stigende Andel i Bruttoudbyttet følges af dalende Nettoudbytte og Forrentningsprocent, medens til Gengæld en Gruppering af Regnskaberne efter Plante-

produktionens tiltagende Andel i Bruttoudbyttet følges af en stigende Rentabilitet (Tab. 37—40 i den trykte Beretning).

Jeg maa imidlertid advare imod at tillægge disse Tal for stor Betydning, navnlig da de kun stammer fra et enkelt Aar. Thi for det første frembyder Regnskabsaaret 1917—18, som allerede nævnt, meget uheldige Produktionsforhold for Husdyrbruget, navnlig for Malkekvæg og Svin, og for det andet viser Materialet, at de Landbrug, hvor direkte Salg af Planteavlsprodukter har en relativ stor Andel i Bruttoudbyttet, er gunstigst stillede fra Naturens Haand ved fortrinsvis at være beliggende i de Egne, hvor Sukkerroedyrkning og Frøavl er almindelig udbredt, og hvor Høstudbyttet tilmed var relativt godt i 1917, hvilket tildels fremgaar af de til Tabellerne knyttede Oplysninger om Kornhøstens Størrelse inden for de forskellige Grupper.

Naar Materialet efterhaanden bliver større, vil tilsvarende Undersøgelser forhaabentlig kunne gennemføres under mere ensartede Produktionsvilkaar og derved give mere vejledende Resultater, navnlig naar Undersøgelserne fortsættes Aar efter Aar.

Og hvad der gælder om de forskellige Driftsforholds Indflydelse paa det samlede Resultat, gælder tildels ogsaa ved Undersøgelser over de enkelte Driftsgrenes Økonomi. Et enkelt Driftsaars Resultater kan her let blive noget misvisende, navnlig naar det drejer sig om saa unormalt et Aar som 1917—18.

Der er dog enkelte Forhold, hvor dette gælder i mindre Grad, og som jeg derfor lige skal berører. Der har i det forløbne Aar med Henblik paa en fortsat Udstykning i Landbrugsbladene været ført Forhandling om Udgifterne ved Hesteholdet i store og smaa Brug. I Almindelighed viser Undersøgelser over dette Forhold, at Hestekraften er relativt dyr i de smaa Brug, og dette bekræftes ogsaa af Bureauets Undersøgelser i 1917—18, hvilket Tabel 14 vi-

ser. Men Forskellen er ikke nær saa iøjnefaldende som ved mange Undersøgelser andet Steds fra, trods det, at det aarlige Antal Arbejdstimer pr. Arbejdshest er saa meget mindre i Smaabrugene end i de store Brug.

Forklaringen til, at Udgifterne pr. Arbejdstime og pr. ha alligevel ikke varierer mere, maa da fortrinsvis søges i, at Smaabrugene gennemgaaende har Smaaheste, og at disse kræver saa langt mindre daglige Udgifter end de store Heste, hvilket fremgaar særligt grelt af Tabellens sidste Kolonne, der angiver den aarlige Nettoudgift pr. Arbejdshest, varierende lige fra 393 Kr. i Smaabrugene til 981 i de store Brug. Naar man kommer saa lavt ned i Smaabrugene, skyldes det dels de mindre Udgifter til Foder, Forrentning, Afskrivning og Forsikring, dels en relativ stor Indtægt ved Opdræt, hvilket dog nærmest er tilfældig. I det hele er Tallet af Smaabrug saa lille, at Tallet derved bliver mindre paalideligt. For de tre Grupper af Bønderbrug er Udgiften pr. Arbejdshest ikke særlig forskellig, men den ligger ogsaa her betydeligt under den tilsvarende Udgift i de store Brug (2—300 Kr.).

Naar Forskellen her er saa iøjnefaldende, skønt Ar-

Tab. 14. Udgifterne til Hestekraft i de forskellige Størrelsesgrupper.

	Antal Besætninger	Arbejdstimer pr. Arbejdshest	Foderenheder pr. Hest	Udgift til Hestekraft i Kroner		
				pr. Arbejdstime	pr. ha	pr. Arbejdshest aarlig
Under 10 ha	10	609	1675	0.69	109	393
10—20 -	29	1097	2394	0.60	88	591
20—30 -	43	1274	2579	0.56	98	502
30—50 -	48	1377	2711	0.62	102	619
50—100 -	17	1527	2712	0.61	100	839
Over 100 -	9	1825	3111	0.57	93	981

bejdshestenæs Størrelse vel næppe er særlig forskellig, saa er der navnlig to Forhold, som gør sig gældende. For det første det væsentlig mindre Antal Arbejdstimer pr. Arbejdshest i Bønderbrugene, og for det andet den Omstændighed, at Tillæg og Opdræt her spiller en større Rolle end paa Herregaardene. Og da der er tjent godt paa Opdrættet i 1917—18, bidrager dette, saaledes som Hesteholdets Konto er opgjort, i ikke ringe Grad til at formindske Nettoudgiften pr. Arbejdshest.

Den nærmere Fordeling af Indtægter og Udgifter ved Hesteholdet i de forskellige Landsdele vil det føre for vidt at komme ind paa; jeg skal indskrænke mig til at nævne, at den gennemsnitlige Udgift pr. Arbejdstime for alle Landbrug er 60 Øre og pr. beregnet Arbejdshest daglig 2,05 Kr., hvilket giver rundt regnet 750 Kr. aarlig og ca. 100 Kr. pr. ha. Naar Udgiften til Hesteholdet i 1917—18 ikke var endnu større, skyldes det dels et forholdsvis lille Foderforbrug og dels den gode Fortjeneste ved Opdræt og Salg, navnlig i de mellemstore Landbrug. For Herregaardsheste bliver Udgiften pr. Aar ca. 981 Kr., og regner vi med den Stigning i Foderudgifterne, som siden da har fundet Sted, kommer vi i Øjeblikket antagelig op paa 12—1300 Kr. pr. Herregaardshest, eller ca. 2500 Kr. pr. Spand — et Tal, som muligvis vil kunne have nogen Interesse for en Sammenligning mellem Hestekraft og Motorkraft. Det skal dog her bemærkes, at der er regnet med Erstatningsværdien for Grovfoderet — altsaa i 1917—18 23 Øre pr. Foderenhed — og at Udgiften vil stille sig 17—18 pCt. lavere, hvis man i Stedet for regner med Kvægets gennemsnitlige Udnyttelsespris, som var ca. 15 Øre pr. F.-E.

Denne relativt lave Udnyttelsespris i 1917—18 skyldes naturligvis de uheldige Produktionsforhold for Kvægbesætningerne, og den er ikke alene Udtryk for svigtende Rentabilitet indenfor denne Husdyrgren, men den kom-

mer ogsaa til at gribe stærkt ind i Roedyrkningens Rentabilitet, saaledes som Roeavlens Konto er opgjort.

Gennemsnitstallene for 58 Foderroemarker viser saaledes et Nettounderskud af 20 Kr. pr. ha. Og dette kummerlige Resultat skyldes ikke, at Roemarkerne i særlig Grad har været tarvelige — Udbyttet er gennemsnitlig 5204 Foderenheder, hvilket ligger meget nær Landets Gennemsnitsudbytte i Aarene 1909—13 — men først og fremmest den lave Udnyttelsespris, som for disse 58 Landbrug var 16.4 Øre. 6 af Regnskaberne, som stammer fra Fyn, viser en gennemsnitlig Udnyttelsespris af 19.1 Øre pr. F. E., og skønt Udbyttet kun er 223 F. E. over Gennemsnittet, bliver der dog for disse 6 Landbrug et Nettooverskud af 259 Kr. pr. ha, hvilket dels skyldes den bedre Udnyttelsespris og dels relativt lave Driftsomkostninger.

Men alt i alt bekræfter disse Foderroeregnskaber den gamle Erfaring, at Roedyrkningens Rentabilitet for en væsentlig Del afgøres i Kostalden. Uden en stor og ydedygtig Kvægbesætning kan en udstrakt Foderroedyrkning kun undtagelsesvis ventes at blive lønnende.

Tiden tillader desværre ikke at komme ind paa Omtale af de andre Afgrødegrupperes Produktionsforhold saa lidt som paa Svineholdets og Fjerkræholdets Regnskaber, skønt ogsaa disse frembyder en Del af Interesse. Men det har hovedsagelig været min Opgave at henlede Opmærksomheden paa de Talresultater, som vedrører det samlede Landbrugs Rentabilitet, og som Bureauets Undersøgelser hidtil navnlig har beskæftiget sig med.

Det er mit Haab, at det skal lykkes fremtidig at fortsætte Undersøgelserne paa et noget bredere Grundlag og samtidig at fremskaffe Materiale til mere dybtgaaende Undersøgelser paa specielle Omraader vedrørende Landbrugets Produktions- og Omsætningsforhold. Men hertil kræves Penge og Arbejdskraft langt ud over de Midler, som hidtil har staaet til Bureauets Raadighed, og idet jeg benytter Lejligheden til herved at bringe alle, der indtil

nu har støttet Bureauet i dets Virksomhed — Bevillingsmyndighederne saavel som Organisationerne, Landmændene, der har afgivet Materiale, saavel som Regnskabsførerne, vil jeg gerne have Lov til at udtale Haabet om, at Bureauet ogsaa i Fremtiden maa kunne regne med Velvilje og Støtte fra alle disse for dets Trivsel lige nødvendige Faktorer, og at det derigennem maa blive sat i Stand til at løse sin Opgave som et af de Hjælpemidler, Landbruget i de kommende Aar vil faa god Brug for, hvis det med tilstrækkelig Hurtighed og Sikkerhed skal kunne orientere sig under de Produktions- og Afsætningsvilkaar, som vi efter Krigen gaar i Møde.

Foredraget var ledsaget af følgende Diskussion:

Forpagter C. Sonne udtalte sin Glæde over det betydelige Materiale, der gennem Driftsbureauets Beretning var stillet til Raadighed til Bedømmelse af Landbrugets Rentabilitet og hele Økonomi. Naar Taleren havde begæret Ordet, var det, fordi der var et Par Punkter i Foredraget, han kunde ønske uddybet noget nærmere. Af Professor O. H. Larsens Oversigt over Pristallene paa de vigtigste Landbrugsprodukter fremgik det, at medens Prisstigningen paa Kornarterne var omtrent den samme, saa var der i hvert Fald i Forhold til Kornarterne en relativ stærk Stigning for Sukkerroernes Vedkommende. Man burde imidlertid ikke heraf lade sig forlede til at tro, at Sukkerroedyrkerne var blevne særlig gunstig stillede, thi dette var ikke Tilfældet. Kornarterne er ikke nogen Handelsvare i samme Forhold som Sukkerroerne, som Sukkerroedyrkerne nødvendigvis maa afsætte; Jrisforholdet faar derfor en anden Betydning for Sukkerroernes Vedkommende end for Kornarterne. Naar man endvidere tager i Betragtning, hvor stor Rolle Arbejdsløn og Kunstgødning spiller i Sukkerroedyrkning, og erindrer den stærke Stigning, der her har fundet Sted — for Superfosfat androg Stigningen jo endog 420 pCt. — saa er de 148 pCt. Sukkerroerne er steget, ingenlunde i Stand til at give Sukkerroedyrkerne nogen særlig gunstig Stilling. Oplysningerne angaaende Rentabiliteten af de forskellige Størrelsesgrupper indenfor Landbruget, forekom det Taleren var af betydelig Interesse. Tallene viser jo særdeles tydeligt, at de mindre Landbrug ogsaa har haft den mindste Forrentningsevne. Professor Larsen gjorde med Rette opmærksom paa, at den dyriske Produktion, der spillede saa stor Rolle for de mindre

Landbrug, havde været forholdsvis ugunstigt stillet, og at de smaa Landbrug havde en forholdsvis høj Kapital at forrente, men disse Forhold alene forklarer ikke de mindre Landbrugs forholdsvis ringe Forrentningsevne. Det er Arbejdskraften, der bliver for dyr i det lille Landbrug og som bliver uøkonomisk udnyttet, fordi det lille Landbrug i mindre Grad kan anvende Maskiner, men saa godt som udelukkende er henvist til Haandkraft. I en Tid, hvor der er saa umiskendelige Tendenser til at udskifte de store Landbrug til Fordel for Oprettelse af Smaabrug, er der særlig Grund til at holde sig dette Forhold for Øje. Selvfølgelig har Oprettelsen af mindre selvstændige Landbrug en samfundsmæssig Side, som man ikke kan se bort fra, men man bør gøre sig klart, at nogen økonomisk Fremgang vil det ikke betyde for Landarbejderen at blive Husmand. Sluttelig ønskede Taleren at gøre et Par Bemærkninger angaaende Regnskabsmaterialet. Professor Larsen udtalte, at de Landmænd, der havde præsteret disse Regnskaber, sikkert sad inde med de bedste Betingelser som Driftsledere og derfor havde haft gunstige Betingelser for at udnytte de Chancer, Forholdene medførte, og dette var sikkert rigtigt, men hvis Professor Larsen var gaaet videre og havde ment, at Evnen til at lede et Landbrug stod i Forhold til Evnen til at føre Regnskab, saa vilde Taleren protestere. Der er mange Landmænd — og ikke af de mindst dygtige — der ikke er indstillet paa at føre Regnskab, men dette hindrer ikke, at de opnaar et godt Resultat. Det gaar nu en Gang ofte saaledes, at hvad de mangler i Evne til at føre Pennen, har de vundet i praktisk Haandlag. Men netop for de Landmænd, der ikke selv fører Regnskab, har det sin store Betydning, at Regnskabsresultaterne kommer frem, saaledes at de kan høste Vejledning deraf. Regnskaberne viser jo imidlertid ikke Vejen, vi skal gaa, men den Vej vi har gaaet. Men ogsaa dette at se tilbage har sin store Betydning, thi kun derigennem kan man lægge sine Planer for Fremtiden rigtigt. Og mindst samme Betydning som selve Regnskabsføringen har det, at man lægger et Budget og knytter dette til de tidligere Aars Erfaringer. Ogsaa for dem, der ikke selv giver Bidrag til Driftsbureauet, kan Regnskabsresultaterne saaledes blive til stor Nytte, og Taleren kan derfor ganske tiltræde Professor O. H. Larsens Haab, at Virksomheden fortsættes paa et noget bredere Basis end hidtil.

Folketingsmand *Moesgaard-Kjeldsen* var ikke ganske enig med Professor Larsen i, at den dygtige og initiativrige Landmand havde haft de største Chancer, thi Muligheden for at ud-

nytte Forholdene var det frie Erhverv, men faktisk havde vi jo haft bundet Erhverv i de Aar, Regnskaberne omfattede. Det var rigtigt, at de Tal, Regnskaberne udviste, kunde misbruges, og det var derfor glædeligt, at Professor Larsen saa stærkt havde fremhævet, at de Brug, hvorfra de benyttede Regnskaber stammede, laa over Gennemsnittet og derfor ikke kunde benyttes som Maalestok ved Skatteansættelsen i de almindelige Landbrug, saaledes som der synes at være en vis Tendens til hos Landsoverskatteraadet. Naar Professoren udtalte, at i det store og hele var Rentabiliteten for Landbrugernes Vedkommende den samme i 1917—18 som i 1916—17, saa kan det kun glæde os, der har været med til at fastsætte Prisforholdet. Landbrugets Rentabilitet kunde opretholdes. Efter det anførte thi det var netop Opgaven at fastsætte Prisen saaledes, at har man altsaa været ganske heldig med Prisernes Ansættelse.

Folketingsmand *P. Pinstrup* udtalte sin Glæde over det betydelige Materiale til Bedømmelse af Landbrugets Rentabilitet, der forelaa gennem Driftsbureauets Virksomhed. Taleren havde overfor overdrevne Forestillinger om Landbrugets Udbytte kunnet henvise til disse Regnskaber, der stammede fra de bedste Landbrug, og under mange Forhold vil det være en stor Støtte at have dette Materiale ved Haanden.

Direktør *K. Dorph Petersen* udtalte, at Frøavlens for flere Brugs Vedkommende jo sikkert havde medført, at man var kommen op paa en forholdsvis høj Rentabilitet. Det Tal, der anført for Frøavlens Andel i Arealet paa de regnskabsførende Gaarde, var da ogsaa ikke saa lidt større end for Landet i sin Helhed. Et Forhold, der var nogen Grund til at tage i Betragtning, var ogsaa dette, at Gødningstilførslen havde været ret ringe, og at Jorden derfor er bleven udtømt for Plantenæringsstoffer.

Professor *O. H. Larsen* takkede for de supplerende Udtalelser til hans Foredrag. Overfor Forpagter Sonnes Bemærkninger angaaende Sukkerroerne skulde Taleren gerne indrømme, at tidligere har Sukkerroedyrkerne ikke været særlig gunstig stillede, men for Aaret 1918—19 har de næppe haft nogen Grund til at klage. For Smaabrugenes Vedkommende viser Regnskabsresultaterne jo umiskendeligt, at Rentabiliteten havde været mindre god i 1917—18 og sandsynligvis vilde Forholdet blive det samme i det følgende Aar; i dette Forhold ligger der da en kraftig Advarsel til, at man i hvert Fald ikke skal gaa for haardt frem mod de store Gaarde. Prisen paa Bygninger er i de foreliggende Regnskaber opført ret lav, og den vilde derfor i de nyoprettede Jordbrug blive langt mere

følelig, og det vilde derfor blive vanskeligt nok for Husmændene at naa en Levefod, der stod paa Højde med, hvad der kunde opnaas ved almindeligt Landarbejde. Men, som ogsaa nævnt af Hr. Sonne, havde de smaa Jordbrug en social Side, som man ikke kunde se bort fra. Med Hensyn til Regnskabsføringens Betydning for den enkelte Landmand og med Hensyn til den Nytte, Landmændene kunde have af Driftsregnskabernes Offentliggørelse, kunde Taleren slutte sig til Hr. Sonnes Udtalelser. Det er rigtigt, at Hovedsagen er at benytte dem paa rette Maade til Kalkulationer, men den Landmand, der selv fører et Driftsregnskab, har den ubestridelige Fordel, at han er i Stand til at drage Sammenligninger med sin egen Bedrift. Taleren troede vedblivende, at den dygtige Landmand, til Trods for, at Erhvervet i nogen Grad havde været bundet, havde haft særlige Betingelser for at udnytte Chancerne, og den store Forskel i Forrentningsprocenten, som Regnskaberne udviste, godtgjorte jo ogsaa noksom, at dette var Tilfældet. Naturligvis kan dog ogsaa Uheld og særlige Forhold have været medvirkende, naar enkelte Regnskaber viser et daarligt Resultat. Fra forskellig Side er det blevet fremhævet, at Regnskaberne ikke kan tillægges almengyldig Betydning, og Taleren vilde gerne yderligere understrege dette. Vi har i de sidste Aar i nogen Grad udtømt Jorden for dens gamle Kraft, og der er sket en ret betydelig Formindskelse af Besætningerne. Hvis der derfor ikke var sket nogen Opsparing af Kapital i Landbruget, vilde det ikke komme til at se godt ud i de kommende Aar. Bygningerne trænger til Vedligeholdelse og Redskaber og Maskiner til Fornyelse. Man bør derfor være klar over, at man i nogen Grad har levet paa Fremtidens Bekostning. Med Hensyn til Skattemyndighedernes Tendens til at søge dybt ned i Landbrugernes Lomme vilde Taleren gerne sige, at det bedste Middel herimod var, hvis Landmændene sørgede for at føre et simpelt, men nøjagtigt Regnskab. Og de kommende Aar vil sikkert ogsaa medføre, at mange Landmænd gaar over til at føre Regnskab.

Folketingsmand *Moesgaard-Kjeldsen* bemærkede angaaende de høje Bygningspriser i Fremtiden, at Rigsdagen jo havde vist sig meget rundhaandet med Hensyn til rentefri Byggelaan, og at dette sikkert vilde tage Brodden af de høje Byggepriser for Husmandsbrugenes Vedkommende.

Den ledende Præsident, Lensgreve *F. Moltke*, bragte derefter Professor Larsen en hjertelig Tak for hans udmærkede Foredrag og rettede ligeledes en Tak til Deltagerne i Diskussionen.

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

den 3. Marts 1920.

Til Stede var Præsidenterne: Lensgreve *Moltke* og Forpagter *Chr. Sonne*. Af Bestyrelsesraadet var mødt D'Hrr.: Professor, Dr. med. *B. Bang*, Frederiksberg, Professor *B. Bøggild*, Frederiksberg, Forretningsfører *L. P. Frederiksen*, Hurup, Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, Kammerherre *N. Juel*, Mejlgaard, Forpagter *H. Junker*, Lerchenborg, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Hofjægermester *A. Krabbe*, Søbækgaard, Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Kammerherre *Lüttichau*, Tjele, Forstander *T. Madsen-Mygdal*, Dalum, Proprietær *P. Olufsen*, Qvistrup, Gaardejer *P. P. Pinstrup*, Godensgaard, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, Lensbaron *Rosenkrantz*, Rosenholm, Proprietær *F. Smith*, Nyrupgaard, Forpagter *G. F. Schroll*, Hannerupgaard, Forpagter *Selchau-Hansen*, Alslevgaarden, Hofjægermester *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, Baron *J. Wedell-Neergaard*, Svenstrup, og Proprietær *J. Willumsen*, Anhof.

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke*, bød Bestyrelsesraadets Medlemmer Velkommen og rettede en særlig Velkomsthilsen til Raadets 3 nyvalgte Medlemmer. D'Hrr. Forretningsfører *L. P. Frederiksen*, Forstander *T. Madsen-Mygdal* og Proprietær *F. Smith*. Endvidere mindede Grev *Moltke* om, at det var første Gang, Forpagter *Sonne* deltog i Bestyrelsens Forhandling som Selskabets Præsident, bød ham derfor hjertelig Velkommen som saadan, takkede Hr. *Sonne*, fordi han havde modtaget Valget og udtalte Haabet om, at han maatte faa Glæde af sin

Virksomhed i Præsidiets. Endelig mindede Grev Moltke i hjertelige Ord om Kammerherre *Bechs* Fortjenester af Landbruget og Landhusholdningsselskabet.

Man gik derefter over til Dagsordenen, og Grev *Moltke* udtalte sig omtrent saaledes: »Idet vi nu gaar over til Dagsordenens første Punkt: Forslag til Medlemmerne angaaende Valget af en Præsident i Stedet for afdøde Kammerherre *Bech*, skal jeg minde om, at Bestyrelsesraadet gentagne Gange, naar et saadant Valg forelaa, har henstillet til Præsidiets at bringe nogle Mænd i Forslag for at Diskussionen ikke skal faa et ret tilfældigt Præg. Naar Præsidiets derfor nu nævner nogle Navne, behøver jeg næppe at tilføje, at det ikke derved vil lægge noget Pres paa Bestyrelsesraadet, men at dette staar lige saa frit i sine Overvejelser, som hvis der ingen Navne var nævnt.

Præsidiets har gennemgaaet dels Bestyrelsesraadets Medlemmer, dels Selskabets Medlemsliste i al Almindelighed. Det blev jo ved sidste Bestyrelsesmøde fastslaaet, at den, der skal vælges i Kammerherre *Bechs* Sted, skal være en jysk Landmand. Indenfor Bestyrelsesraadet er vi standset ved 3 Navne: Kammerherre *N. Juel*, *Mejlgaard*, Kammerherre *Lüttichau*, *Tjele*, og Lensbaron *Rosenkrantz*, *Rosenholm*, og blandt Selskabets almindelige Medlemmer ved Godsejer *Rottbøll*, *Børglumkloster*. Efter Præsidiets Anskuelse er disse 4 dygtige og ansete Mænd vel egnede til at indtræde i Præsidiets, Selskabet vil sikkert være vel tjent med, hvem af dem, der bliver valgt, og jeg kan baade paa min Kollega, Forpagter *Sønnes* og egne Vegne udtale, at vi gerne ser en af dem valgt til Præsident, og at vi ikke tvivler om, at vi vil kunne samarbejde i bedste Forstaaelse med den, der bliver valgt.

Det er jo muligt, at der er Medlemmer af Bestyrelsesraadet, der har andre Navne at bringe i Forslag, og vi kan jo nu i god Forstaaelse drøfte, hvem Bestyrelsen skal

foreslaa Medlemmerne at stemme paa. Hermed overgiver jeg Sagen til Diskussion.»

Efter at Kammerherre *Juel* havde meddelt, at han ikke ønskede at blive foreslaaet som Præsident, udtalte forskellige Medlemmer sig om, hvem man skulde bringe i Forslag overfor Medlemmerne. Alle syntes enige om, at det var fire udmærkede Navne, der var bragte i Forslag, men da kun en af de foreslaaede kan indtræde i Præsidiet, vedtog Bestyrelsen at henstille til Selskabets Medlemmer at vælge Kammerherre *Lüttichau* til Præsident. Denne erklærede sig villig til at modtage Valget, hvis Medlemmerne ved Stemmeafgivningen viste, at de ønskede at se ham indtræde i Præsidiet.

Den næste Sag paa Dagsordenen var: Uddannelsen af kvindelige Husholdnings elever. Det Udvalg, der har været nedsat til at drøfte Sagen, har afgivet en Betænkning, der var omsendt til Bestyrelsesraadets Medlemmer og findes offentliggjort i sidste Hefte af »Tidsskrift for Landøkonomi«. Der førtes en livlig Diskussion om Sagen, og i det store og hele kunde Bestyrelsen tiltræde Udvalgsbetænkningen. Den mente dog, at Selskabet, ialt Fald til at begynde med, ikke burde søge Husholdnings elever fra Byerne, og at der i højere Grad, end Udvalgsbetænkningen foreslaar, burde stræbes hen til at dygtiggøre Eleverne i Malkningsarbejdet. Betænkningen foreslaar, at der nedsættes et Udvalg til yderligere at drøfte Sagen med Præsidiet og medvirke ved dens Genemførelse. Dette vedtoges, og det blev overladt til Præsidiet at vælge Udvalget.

Spørgsmaalet om Uddeling af et Sølvbæger gav Anledning til en livlig Diskussion. Det vedtoges, at Selskabet i Forening med De samvirkende danske Landboforeninger skal uddele 3 Sølvbægre. Der vil senere fremkomme Meddelelse om, til hvem og hvorfor disse skal uddeles.

Landvæsen slær lingen es Lønninger.

Lønnen for Selskabets Lærlinge er nu 350 Kr., 400 Kr. og 450 Kr., henholdsvis for 1., 2. og 3. Aars Lærlinge.

Denne Løn er jo væsentlig lavere end den, de private Elever modtager, og det er øjensynligt, at Landhusholdningsselskabets Lærlinge ikke føler sig tilfredse med den nuværende Løn. Hvis Tilgangen til Selskabets Lærlinge-institution ikke efterhaanden skal indskrænkes i betydeligere Grad — den har i de senere Aar været ret ensartet, ca. 15—20 aarlig — vil det sikkert være nødvendigt atter at gaa til en Forhøjelse, og Præsidiet foreslog derfor, at første Aars Lærlinge faar deres Løn forhøjet fra 350 til 400 Kr., andet Aars fra 400 til 500 Kr. og tredje Aars fra 450 til 600 Kr. Bestyrelsen tiltraadte Forslaget, og Forhøjelsen vil træde i Kraft fra 1. November d. A.

Dagsordenens sidste Punkt var *M e d d e l e l s e* om *M e l u d v a l g e t*. Forpagter *Sonne*, der er Selskabets Repræsentant i Udvalget, gav forskellige Oplysninger om Sagens Forhistorie. Sagen er rejst paa Initiativ af Teknologisk Institut i Forening med større Handelsmøller og Københavns Bagerlav, og hvad der tilsigtes er Oprettelsen af et Laboratorium særlig til Undersøgelse af, hvor vidt forandrede Bagningsmetoder kan gøre det danske Brødkorn mere konkurrencedygtigt, hvorhos Laboratoriet tillige skulde virke som Standardlaboratorium for Mel og andre Mølleri- og Bageriprodukter. — Bagningsudvalget holdt sit konstituerende Møde den 25. Februar d. A., og som Landbrugets Repræsentanter deltog i Mødet Statskonsulent *K. Hansen*, Husmand *J. M. Henriksen*, Forsøgsleder *E. Lindhard* og Forpagter *Chr. Sonne*. Til Udvalgets Formand og Næstformand valgtes Professor *S. Sørensen*, Carlsberglaboratoriet, og Forpagter *Sonne*, og der nedsattes forskellige Arbejdsudvalg, blandt hvilke et Landbrugsudvalg, omfattende Landbrugets fire foran nævnte Repræsentanter. Udvalgene vil hver for sig udarbejde Arbejdsplan til Forelæggelse i et senere Plenarmøde.

Kapitelstakster

(Statistiske Meddelelser,

	Rug	Byg	Havre	Hvede
	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Sjællands Stift (Bornholm und- taget)	28.50	29.00	22.50	
Møen				30.00
Bornholm	28.50	29.00	22.50	
Fyns Stift	28.50	29.00	22.50	
Lolland-Falsters Stift:				
forrige Halsted Amt	28.50	29.00	22.50	30.00
forrige Maribo Klosters og Aal- holm Amter	28.50	29.00	22.50	30.00
forrige Nykøbing Amt	28.50	29.00	22.50	30.00
Aalborg Stift:				
Vendsyssel og Han-Herrederne	28.50	29.00	22.50	
Thy og Morsø	28.50	29.00	22.50	
Viborg Stift	28.50	29.00	22.50	
Aarhus Stift	28.50	29.00	22.50	
Ribe Stift:				
Ribe Amt	28.50	29.00	22.50	
Vejle Amt	28.50	29.00	22.50	
Ringkøbing Amt	28.50	29.00	22.50	
Gennemsnit for hele Landet ...	28.50	29.00	22.50	30.00
— for 1918	24.70	20.12	14.95	26.00
— for 1915—19	23.90	22.06	16.59	24.38

Taksterne for Aaret 1919 er altsaa høje, omkring 2½ Gang saa høje, som de var i Tiaaret før Krigen; mindst Stigning viser Hvede- og Rugprisen, men disse Takster er ogsaa paavirket af, at der endnu ingen fri Omsætning finder Sted med Hensyn til disse Kornsorter.

for 1919.

-V R., 60. Bd.s 1. Hefte).

Hvide Ærter	Graa Ærter	Boghvede	Boghvede- gryn	Smør	Flæsk	Honning
pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.		pr. Pd.	pr. Pot
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
40.00	38.00			pr. Pd. 2.75		
40.00	38.00					
40.00	38.00					
40.00	38.00					
			62.52	pr. Td. *) 616.00		
				pr. Pd.		
		30.55		2.75	1.55	5.00
		30.55		2.75	1.55	5.00
		30.55		2.75	1.55	5.00
				pr. Pd.		
40.00	38.00	30.55	62.52	2.75	1.55	5.00
100.00	70.00	34.79	74.11	2.06	0.88	2.75
57.46	47.80	30.26	63.95	2.03	1.00	2.88

*) 1 Td. Smør = 224 Pd.

Udkomne Bøger.

- Kemiske Undersøgelser af Jord, dyrket paa forskellig Maade.**
Ved *R. K. Kristensen*. 19 Sider. — **Saamaade og Saa-**
mængdeforsøg med Byg 1909—15. Ved *Karsten Iversen*.
42 Sider. — **Forsøg med forskellig Jordlægning og Gødsk-**
ning til Agerkultur paa Højmosen ved Askov 1889—1916.
Ved *Josef Hansen*. 72 Sider. — 135., 136. og 137. Beretning
fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F.
Københ.).
- Planteavlen paa Bornholm 1919.** Ved *Ejnar Knudsen*. Beret-
ning fra Bornholms landøkonomiske Forening og De sam-
virkende bornholmske Husmandsforeninger. 28 Sider.
(Rønne).
- Forstbotanik.** Af Professor *O. G. Petersen*. 2. Udgave. 382
Sider. (G. B. N. F. Københ.).
- Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Aarsskrift for 1920.**
222 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.) For fjerde Gang har
Højskolen udsendt sit Aarsskrift, der som sædvanlig er re-
digeret af Bibliotekar *Raphael Meyer*, fremkommer i nyde-
ligt Udstyr og indledes med en Oversigt over det til
Skolen knyttede Personale. Aarbogen bringer først en
Redegørelse for Højskolens Nybygninger, dernæst 11 Af-
handlinger af ældre og yngre Lærere. Disse Afhandlinger,
som repræsenterer de fleste af de Omraader, Skolen om-
fatter, bærer Vidnesbyrd om det rige videnskabelige Liv,
der udfolder sig paa Højskolen udenfor selve Undervis-
ningstimerne og som selvfølgelig, direkte eller indirekte,
vil tjene til Støtte for praktiske Formaal.
-

Korthornsavlens Betydning for Landbruget og dens Ledelse.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 18. Februar 1920 af Konsulent *Hans Duborg*.

Korthornsavlen er en nøje Fortsættelse af det gennem Aarhundreder drevne Studeopdræt, og man kan godt sige, at Korthornet er en Forædling af det den Gang eksisterende Kvæg, et Fremskridt, som vore Forfædre valgte for et Par Menneskealdre siden, og som vi efter Evne har udviklet navnlig i de to sidste Aartier.

Jeg mener derfor, at det er paa sin Plads at fremdrage enkelte Tal fra Fortiden til Belysning af den økonomiske Rolle, Eksporten af Kødkvæg saa godt som altid har haft for vort Land. 1550 udførtes der 30,000 Stkr. staldfedede Stude; 1600 naar man op til 50,000, og omkring 1650 kulminerer Udførselen med ca. 100,000. Da en samtidig Skribent betegner denne Eksport som Danmarks Guldgrube, maa denne have været af Vigtighed for Landets økonomiske Tilstand.

1745 og følgende Aaringer rammes Landbruget af en frygtelig Ulykke, idet Kvægpesten næsten udrydder alt Kvæg. Man regnede med, at 95 pCt. blev angrebne, og deraf døde ca. 90 pCt. Det er derfor forstaaeligt, at Kvægeksporten i en meget lang Aarrække blev reduceret til ganske faa Tusinde.

Studekalvene tillagdes paa de mindre Gaarde og hold-

tes der til 2-Aars Alderen, om Sommeren paa Overdrev og om Vinteren paa Smalkost. I de næste 2 Aar holdtes de paa de større Gaarde og fik der en noget bedre Forplejning.

Landhusholdningsselskabet udgav i 1825 en Beskrivelse over Ribe Amt, og i denne siges der, at det er et »grumme triveligt Kvægslag«, de har i Sydvestjylland, thi Studene vejer 4 Aar gamle næsten 600 Pd.

Den egentlige Fedning foregik paa de privilegerede Sædegaarde og Kronens Gaarde, som havde Eneret paa Studefedning, og det vigtigste Fodringsmiddel var Kornneg.

Roer, Kartofler og Handelsfoder var praktisk talt ukendt som Kvægfoder.

Fedningsgraden var vel nok ret sløj, og en Transport fra f. Eks. Ribe, Hjerting eller Ringkøbing til Holland i smaa Sejlskibe, hvor Dyrene var stuvede sammen i Lasten med en Bjælke under Livet, maa i uroligt Vejr have taget paa Dyrene. Transporten tog altid flere Dage, og hele Føden bestod i, at Dyrene fik et Æg stukket i Halsen en Gang om Dagen. Alligevel berømmer Hollænderne det danske Kød som marmorert og saftigt.

1770 forbyder Holland imidlertid Indførselen af vort Kvæg og opretholder Forbudet til 1824, og siden da har der ikke været nævneværdig Eksport til dette Land.

Grunden til Hollændernes Forbud var den samme som Tyskernes for magert Kvæg i Slutningen af 1890 økonomisk Beskyttelse af deres eget Landbrug.

Da Holland lukkede, maatte der brydes nye Baner, og denne Gang gik det over Land mod Syd til Hamborg, hvor dels Tyskland, dels England optraadte som Købere.

Men at fede Stude for derefter at lade dem gaa hele Vejen til Hamborg, var ikke ligetil. Fra Hamborg til Limfjorden er der 50 Mil, og en saadan Spadseretur tog 3 Uger.

Der er opbevaret enkelte Regnskaber over Studedrift.

saaledes over en større Flok fra 1845, som solgtes hjemme for 192 Kr. Engelske Købmænd betalte den i Hamborg med 266 Kr. Det bliver ca. 40 pCt. i Fortjeneste og Fragt-omkostninger. Dyrene havde tabt 160 Pd. i Vægt ved Transporten.

En af vore Studehandlerautoriteter deler det forrige Aarhundrede i 3 Perioder.

Første Periode fra 1800—1840 udførtes der aarlig 45,000 synkende til 35,000 Stude. Studene var 4—5 Aar gamle, staldfodrede og temmelig magre, men passede godt til de slesvig-holstenske Marskjorder, og Køberne hentede dem selv paa de danske Foraarsmarkeder. Hølstebro Marked var langt det største og varede i flere Dage. Ribe havde ligeledes stor Betydning og stod langt over Varde.

I anden Periode fra 1840—55 er Udførselen af mager Kvæg stærkt stigende; men nu er den egentlige Handelsplads forlagt til Græssernes Købstæder.

Paa Husum Foraarsmarkeder, som holdtes hver Tirsdag i 5—6 Foraarsuger, var der ikke sjældent 10—14,000 Stkr. Kvæg og i Itzeho endnu flere. Kvaliteten i Husum skulde være god for at opnaa antagelige Priser eller for i det hele taget at være sælgelig, hvorimod en ringere Kvalitet godt kunde sælges i Itzeho, naar de blot havde nogen Størelse. Den praktiske Landmand holdt dog ikke af Bemærkninger om, at der i hans Flok fandtes Itzehostude.

Den meste Handel i Jylland foregik om Vinteren eller endog i Efteraaret til Foraarslevering og har holdt sig helt op til 1914, og det var en Æressag at fodre saaledes, at Køberen ikke havde skellig Grund til Klage.

I flere Slægtled var det almindeligt, at opvakte Bøndersønner mindst én Gang var Drivere for Handelsfolkene ned gennem Jylland til Husum. Disse unge og Handelsfolkene, der i Reglen selv var større Jordejere, brugte selvfølgelig deres Øjne og Øren paa disse Langture, og omkring Midten af forrige Aarhundrede træffer de saa for første Gang Resultatet af Fastlandets Indførsel af Kort-

hornskvæg, dels i Renbestand — de indførte Dyr og deres fælles Afkom — og dels som Krydsningsafkom efter Kort-hornstyr og det stedlige Kvæg. Man forstaar, at det kunde betage dem, Kødproducenter som de var, naar de stod over for Verdens mest kultiverede Kødrace. Her var forenet det kolossale, det ædle og kønne og det værdifulde Kødprodukt. Ved Ungskuet i Aarhus 1909, der afholdtes sammen med Landsudstillingen, var der en Afdeling af ældre Tyre. Til denne havde vor Fællesledelse sendt 7 Tyre i Alderen 3—6 Aar. Det var ganske fornøjeligt at se, hvorledes Publikum flokkedes om disse Dyr, og skønt en meget stor Del af Tilskuerne næppe kunde vurdere dem, blev de dog imponerede af de mægtige Kødmasser og de ædle Former.

Da Handelsfolkene i nogle Aar havde gaaet og set paa Korthornet dernede i Ejderstedt og navnlig paa Krydsningsavlén, tog de et Par Tyre med herop, en til Nørre Farup ved Ribe og en længere Nord paa.

Dette er, saavidt mig bekendt, Begyndelsen til Danmarks Korthornsavl, og den bredte sig ret hurtigt, navnlig i Vestjylland.

Efter de tørre Aar 1856—57—58 begyndte den tredie Handelsperiode, som ender med Tyskernes gradvise og endelige Forbud mod Indførsel af magert Kvæg i 1905.

25. Juni 1875 afsejler det første Dampskib fra Esbjerg med fedt Kvæg til England og fortsættes til tilfredsstillende Priser i Forhold til andre Markeder indtil 1892, da England med et Slag lukker for Indførsel af levende Kvæg.

Der blev dengang rejst to Indvendinger mod direkte Indførsel af Stude til England. For det første, at vort Kvæg ikke var fedt nok, men maatte en Sommer til Marskengene for at fedes. For det andet, at vi kun kunde levere Kvæg i to korte Terminer af Aaret, Foraar og Efteraar.

I Nutiden vilde saadanne Anker være uberettigede, da vi godt, om vi skulde, kan levere f. Eks. 3000 Stkr.

ugentlig Aaret rundt, hvilket omtrent svarer til vor Eksport i Aarene før Krigen.

1876 udføres til England 52,000 og til Tyskland 40,000 Stkr. Kvæg, og dette Forhold holder sig en Aarrække. Det var vel nok saaledes, at Fedekvæget til England i de 17 Aar overvejende var af jysk Race, hvorimod det magre Kvæg, der gik mod Syd, særlig i Slutningen af Perioden, aldeles overvejende var Korthorn.

I og for sig er det et Held for vestjysk Landbrug, at Tyskland gradvis lukker for Indførsel af magert Kvæg, thi derved faar vore Folk Tid til at samle sig om den for dem nye Opgave selv at gøre deres Opdræt færdigt til Slagtning paa Smaagaardene, førend de sælger det. Det tog adskillige Aar. I denne vanskelige Periode var vi taknemlige mod de mange Federe ved Lemvig og Holstebro, paa Mors og Thy og enkelte Øboere, fordi de hvert Efteraar aftog vort overskydende halvfærdige Kvæg.

I Aarene fra 1900—1905 er det, at Landboforeningerne, i alt Fald i Vestjylland, gør fuldstændig Frontforandring; hidtil er Husdyrbrugsarbejdet med det aarligt tilbagevendende Dyrskue afgjort deres Hovedinteresse; men nu slaas, og med Rette, et Hovedslag for, at Planteavlens skal frem af sin Askepotstilling, saa den kan give Husdyrholdet en ligelig og rigelig Ernæring Aaret rundt. Der er braadne Kar i alle Lande, ogsaa her; men i Almindelighed er det rent ud forbløffende Resultater, der er naaet. Den rigtige Anvendelse af Kunstgødning til Græsmarkerne og andre Afgrøder, et stort Roefoder om Vinteren har skabt Vestjyllands magre Egne Betingelser for Fedning Aaret rundt og dermed for lønnende Korthornsavl. Folk paa f. Eks. Ribe- og Vardeegnen var nok klare over det meningsløse og uøkonomiske i, at deres Ungkvæg transporteredes nordpaa for allerede 3—4 Maaneder efter at sendes tilbage til Esbjerg som Eksportkvæg. Nu endelig havde de Midler i Hænde til selv at gøre deres Dyr færdige.

Samtidig bliver det mere almindeligt, at Marsksog-nene afgræsser betydelige Arealer af Engene, som de hidtil har benyttet til Høslæt, og det er jo de bedste naturlige Betingelser — uden Tilskud hverken til Marsk eller Dyr — for Fedning om Sommeren.

Man regner her paa saadanne Jorder, at Kvægets Gennemsnitstilvækst er 250 Pd. Dertil kommer saa Kvalitetsforbedringen.

I Ejderstedt, hvor Jorderne er endnu federe og Sommeren længere, regner man med 350 Pd. som Gennemsnitstilvækst. Under Krigen har man dog der haft Lejlighed til at gøre den Erfaring, at Kvæg af andre Racer og vel nok i noget forhutlet Tilstand næsten ingen Tilvækst gav en hel Sommer paa de yppige Grængange.

Undersøger man Interessen for Korthornsavlen gennem Aarene, viser det sig aldeles tydeligt, at Interessen holdt Trit med Kødpriserne.

1873—85 er Kødpriserne paa Fedekvæg gode, omkring 27—31 Øre, og der var i de bedre og bedste Egne i Sydvestjylland et godt Arbejde i Gang for at forbedre det stedlige, stærkt blandede Korthornskvæg ved Indførsel af ægte, virkelig gode Korthornstyre.

Man maa huske paa, at der her til Landet næsten kun er indført Tyre. Altsaa er den nuværende Bestand, som vi i de bedre Egne forlængst har kaldt rent Korthorn, fremkommet ved Krydsning og gennemført Krydsning.

Racerent, som Korthorn er, har det Evne til i forholdsvis faa Generationer fuldstændigt at sætte sit Præg paa Afkommet.

Ved første Krydsning mellem Korthornstyre og en nogenlunde udviklet anden Race opnaas næsten altid et fortrinligt Resultat med god Fremgang i Kropform i Forhold til Moderen, og dette Præg holder sig jævnt i den næste Krydsning, naar man igen benytter ægte Korthornstyre, selv om det i enkelte Tilfælde hænder baade i denne og de næste Generationer, at Bedste- eller Oldemoderen gaar

igen i sit Afkom. Jo mere Korthornsblod der findes i Afkommet, jo større Sandsynlighed er der selvfølgelig for Korthornsudslag og dens Avlsværdi.

1886—89 er vi nede i en Fedekvægspris paa 23—24 Øre, og da samtidig Mejerierne rejser sig overalt, synes det, som om al Interesse for god Korthornsavl er forsvunden. Det gik saa vidt, at adskillige solgte deres store, velbyggede Køer og indkøbte Blandingskram i de tilstødende Egne.

Nu stod den paa Mælk, og de havde lugtet noget af Luntten om, at gode Malkere ikke kan staa tæt og tykfede i den bedste Malkeperiode, og overfører det bogstaveligt saaledes, at de hule, kantede, uharmoniske Køer er de bedste Malkere. Det var en beklagelig Fejltagelse, og det hævnede sig i de kommende Aar.

Heldigvis var det eneste Avlscenter, vi har haft af Korthorn, paa den Tid naaet op til fuld Kraft. Forpagter *Hansen*, Henneberg Ladegaard, opnaaede ved Landmandsforsamlingen i København 1888 højeste Anerkendelse for sine udstillede Dyr, og da han tillige bliver Tyreskuekommissær for Ribe og Ringkøbing Amter, faar han Lejlighed til at paavirke Folk, saaledes at de slutter sig sammen i Tyreholdsforeninger for derefter hos ham at forsyne sig med gode og til Dels fremragende Avlstyre til rimelige Priser. Dette i Forbindelse med lidt stigende Kreaturpriser i 1890—1892 gør, at der bliver taget pænt fat i det meste af Vest- og Sydvestjylland.

Saa lukker England pludselig af for Kreaturindførsel i 1892, og hele Udførselen maa som Følge deraf gaa til Tyskland; men dette, at Tyskland i Stedet for at faa under 50,000 Stkr. Kvæg aarlig, pludselig faar over 100,000, skabte Misfornøjelse i det tyske Agrarparti og var vel ogsaa medvirkende til det store Prisfald fra 26 til 19.

Det var haarde Tider, naar man ved, at Kreatursalg var og er en Hovedindtægt for Vestjylland. I Kornegnene er Kvægholdet tit et nødvendigt Onde; men hos os er det

et Eksistensspørgsmaal. Ikke faa af de Mænd, der sad med megen Gæld fra 70'ernes høje Ejendomspriser, maatte gaa fra Gaardene, og den ene rev den anden med i Faldet. Der maatte spinkes og spares for at kunne dække de nødvendigeste Udgifter.

Sidst i 90'erne stiger Priserne lidt, og det begynder igen at gaa lidt bedre. Der var dog endnu ikke almindeligt Mod paa at tage grundig fat paa bedre Korthornsavl. Dertil bidrog maaske, at Henneberg Ladegaard efter Hansens Død var paa Retur. De hjemmetillagte Tyre udgjorde hele Tyreholdet, og det kan siges om Afkommet efter Hennebergstammen, at det i Reglen var for fint bygget.

En hel Række heldige Omstændigheder indtræffer først i dette Aarhundrede; en Husdyrlov, som med passende Tilskud opmuntrer til Oprettelse af Kvægavlsforeninger, en forøget og alsidig Planteproduktion, almen Forstaaelse af Sammenslutningens Betydning og de stigende Kreaturpriser. Alt dette gør, at der i Efteraaret 1903 uden egentlig Agitation oprettes ca. 30 Korthornskvægavlsforeninger, hvoraf de fleste hentede Tyrene fra Tønder-, Husum- og Gardingegnen, og det var et godt Greb.

Korthornsavlen i Slesvig-Holsten med Ejderstedt som Midtpunkt havde allerede i en længere Aarrække arbejdet mod en bestemt Kreaturtype, ikke lidt forskellig fra Englændernes, skønt de hentede alle deres bedste Stamtyre derovre, vel nok de fleste i Skotland.

Englands Ideal er den ædle og mægtige Sidetyr, helst lidt finlemmet. Om der saa er lidt Snæverhed ved Omdrejningerne, Fedtsamlinger ved Haleroden og nok dybe, men lidt tynde Laar, tilgives det.

Ejderstedt har derimod haft et noget andet Maal for Øje og fulgt dette gennem mindst 30 Aar, og det, de ønskede, var en Kød kvalitet, som betaltes med højeste Pris paa det hamborgske Marked eller i Rhinlandene. De ønskede en lidt grovere Tyr, som kunde taale at ses bagfra, med fortrinlige Laar og godt Krydsparti uden Fedtsam-

linger, med lige, kødfuld Ryg og uden at glemme det vigtige, det brede og dybe Brystparti, den fyldige Flanke og den gode Lyske. Farven i Ejderstedt er overvejende rød og cirka $\frac{1}{5}$ skimlet, slet ingen hvide. I England er alle tre Farver repræsenteret.

Tyskland har været vor gode Kødaftager og bliver det igen. Hamborgkvæg, Rhinkøer og Københavnerkvier var Slagord, som erfarne Kvægfedere kendte.

Hamborg betalte bedst tykt og fastfedet Ungkvæg fra 900—1100 Pd. og unge, velfedede Køer og til Tider af Aaret de større Tyre.

Til Rhinlandene gik det største Ungkvæg og de sværeste gamle Køer.

Kvierne opnaar tidt i en yngre Alder end Studene en passende Fedningsgrad; men disse 500—700 Pd. Kvier var der ikke Begær efter i Hamborg, og Omkostningerne blev tillige for store; derfor blev det til Københavnerkvier.

I en Aarrække var jeg jævnlig paa det danske Kvægmarked i Hamborg. Veterinærkonsulent *Arup* og jeg var godt nok enige om, hvilket Tab det var for de danske Opdrættere, at de sendte saa meget halvfedt, i Virkeligheden Kvalitetskvæg. Det gav en daarlig Pris for Afsenderne og skadede i det hele vort Renomé. Det danske Kvægmarked var isoleret fra Indlandets, og alle Dyrene skulde slagtes derudfra.

Foruden at Køberne vidste, at Kvæget skulde sælges, var slesvig-holstensk Korthornskvæg haarde Konkurrenter paa det tyske Marked. Det var fuldmødent Kvæg, der sendtes fra Juli til Jul, Ungkvæg, der vejede over 1200 Pd., ja helt op imod 2000 Pd.

Fra gammel Tid har de store Marskstrækninger, der begynder Syd for Esbjerg og gaar til ned i Holland, haft deres særegne Opdrætningsmaade af Ungkvæg. Hvert Foraar køber Marskbønderne i Sydvestjylland og paa Sønderjyllands Vestkyst mange Tusinde kraftige, velbyggede $1\frac{1}{2}$ —2 Aars Korthornsstude af Opdrætterne længere til-

bage i Landet. Jyske Stude er ogsaa forsøgt; men de gav mindre Tilvækst.

Ved Kreaturtællingen i Danmark 1903 fandtes af Stude over 1 Aar 36,000 i Jylland og 1000 paa Øerne. Af de 36,000 var vel nok mindst de 30,000 Korthorn og Kort-hornsblandinger.

En Græsser i Ejderstedt viste mig i 1913 Regnskab over 250 Stkr. Græskvæg fra 1912. De vejede ved Modtagelsen i Foraaret gennemsnitlig 750 Pd. og i Efteraaret 1100 Pd., altsaa en Tilvækst paa 350 Pd. — en enkelt 435 Pd.

De fedeste af disse Dyr og de, der er mindst Grøde i, bliver sendt til Markedet; men en ret stor Part bliver opstaldet. Da de færreste af Græsserne selv har Foder og Plads, udsættes Dyrene hos Husmænd og paa mindre Gaarde i Gesten paa meget sløj Kost, og de vejer vel mindre i Foraaret, end de gjorde ved Opstaldningen; men de er voksede, og næste Sommer bliver de saa ret færdigt, fast og tykfedet 14—1600 Pd.s Kvæg.

Hos os har vi begge Former, baade det treaarige Opdræt til 900—1000 Pd.s Vægt og den toaarige Opdrætning til samme Vægt. Og begge kan være forsvarlige.

Vore udprægede Græsningsgaarde, hvad enten det er god Marsk, Strandeng, Gesteng ved Aaløbene eller anden naturlig Græsgang, har for det meste daarlige Kornjorder og ikke sjældent daarlig Tid til at faa et stort Roeareal passet i Høhøstens Tid.

Og da Hovedfordelen ved Korthornsopdræt er at drive det op ved næsten udelukkende hjemmeavlet Foder, Vinter som Sommer, ser Ejerne af saadanne Gaarde den Dag i Dag tidt deres Fordel ved en sløjere Vinterfodring og lade Græsset være Kraftfoderet.

En Hovedregel skal dog i alle Tilfælde passes overholdt, nemlig at Vækstenergien, som er størst i det første halve og til Dels det første Aar af Kalvens Levetid, udnyttes. Med Overholdelsen heraf staar og falder Korthorns-

avlens Økonomi: Den Racen iboende Trivelighed maa udnyttes, for at Avlen kan blive lønnende.

Den hurtige Opdrætningsmaade praktiseres mere paa de almindelige Agerjordsgaarde inde i Landet med god Forplejning i hele Opvækstperioden. Den sidste Fedning foregaar da i Reglen paa Stald, og Hovedfoderet er da Kartofler, Roer, malet Sæd og lidt Kager, Hø, om det haves, og Halm efter Behag.

I og for sig er der intet til Hinder for, at Korthornsavl nu kan drives overalt i Danmark, takket være de forbedrede Avlsmaader, som Nutiden raader over; men den kommer dog først til sin Ret ved et større Ungkvæghold end sædvanligt i Malkeracebesætningerne og helst et stort Opdræt. I min Besætning har jeg 10 Køer og 25—30 Kalve og Ungkvæg. Dette Forhold er almindeligt hos os. For at faa saa stort et Ungkvæghold maa vi hvert Aar købe paa de mindste Gaarde og hos Husmændene.

Husmandsko i Almindelighed bliver Korthornet næppe nogensinde; dertil er de store Køer for graadige; men den holdes dog nu overalt i Sydvestjylland, og Husmændene paastaar, at det ubetinget er mere lønnende at opdrætte alle deres Kalve til $\frac{1}{2}$ —1 Aars Alderen og saa sælge dem til Tillæg, end holde saa mange flere Svin, fordi Kalvene kan leve fuldstændigt af hjemmeavlet Foder, medens Grisene giver en stor Møllerregning.

Da Husmændene gennemgaaende har ret pæne Køer og er Medlemmer af Kvægavlsforeningen, og da de gerne er gode Opdrættere, er deres Kalve stærkt søgte til gode Priser.

Gode Kalve uden Stamtavle har i det sidste Aars Tid 8 Dage gamle kostet 200 Kr. og ikke sjældent i halvaars-Alderen 400 Kr.

For Kødproduktionen er vort gamle Marked lukket paa Grund af Markkursen; men der er ingen Tvivl om, at det igen vil blive aabnet for os, selv om det først med Fordel sker ad Aare, fordi Tyskland har Brug for Kød.

I Planteavlen kan man sagtens; der kan man i Løbet af et Aar svinge meget i den Retning, man mener, er den rigtige.

I Kvægavlen tager det flere Aar. Det er et Arbejde paa langt Sigt. Blot man ved, hvad man vil, og arbejder maaltbevidst fremad, saa tager man de gode Tider med de daarlige og staar sig derved.

Det usikreste af alt er at svinge med de skiftende Konjunkturer, thi saa er man altid bagefter.

De høje Kødpriser under Krigen har bidraget til at give Korthornet en hurtigere Udbredelse end under almindelige Forhold; maaske enkelte ogsaa igen vil svinge hurtigt tilbage.

1893 findes der 855 Korthornstyre i Jylland og 373 paa Øerne

1898 — — 897 — — — — 158 — —

1909 — — 3593 — — — — 156 — —

1919 mere end fordoblet.

Korthornet har sin faste Borg i Sydvestjylland og er meget stærkt udbredt i Ringkøbing Amt og har ret stor Udbredelse i Thisted Amt og delvis i Viborg, Aalborg og Hjørring Amter.

For Tiden findes der en Mængde Blandingskvæg i de nordlige Amter, og det var meget ønskeligt, om der snart kunde blive taget energisk fat, navnlig ved Brug af race-rene, velbyggede Tyre.

Paa de store Gaarde har Korthornet ogsaa bredt sig, baade i Jylland og paa Øerne; enkelte er i Gang med end-og fortrinlige Besætninger, f. Eks. Brahesborg og Oxholm. Der er jo det med stort Ungkvæghold, at det nedsætter Driftsudgifterne betydeligt i Forhold til stort Kohold, og paa de store Gaarde er der næsten altid Arealer, som egner sig til Afgræsning.

Med Hensyn til Korthornsavlens Ledelse foregaar den gennem et organiseret Foreningsarbejde, og jeg er overbevist om, at det allerede har gjort sin store Part til, at vi

har undgaaet Svingninger i Aarene før Krigen og vil gøre det støt og maalbevidst i Fremtiden, saa Gennemsnitskvaliteten af Egnens samtlige Kreaturer forbedres.

Fremgangen er især tydelig i Ryglinien og Forpartiets Bredde og Dybde. De løse, fremskudte Bove er kommet ind i bedre Leje, og den slappe, skarpe Ryg er blevet lige og muskelfyldig. Præget er ikke mindst blevet fremtrædende i de middelgode og ringe Egne.

En god Maalestok for Interessen for Korthornsavl er Kvægavlsforeningernes Vækst.

1892 er der 6 Foreninger

1906 er der 188 Foreninger

1902 — — 19 —

1919 — — 291 —

eller 37 pCt. af samtlige jyske Kvægavlsforeninger.

Med den Udvidelse, Jylland nu faar, naar vi vel med et Slag 50 pCt., da baade 1ste og 2den Zone har Korthorn næsten overalt.

Den 23. April 1905 stiftedes Sydvestjyllands Fællesledelse med 24 Kvægavlsforeninger; et Par Aar senere var den naaet op til 80, og for Tiden tæller den 105 Foreninger med 125 Tyre og 18,000 Køer.

De 3300 Medlemmer er mere end 80 pCt. af samtlige Koholdere, og i de bedre Egne er de praktisk talt alle med alle deres Køer. Det er ubetinget det ideelle. Paa den Maade sætter en fremragende Tyr Spor i en Egn's Kvægavl.

Vi regner i Almindelighed, at fuldvoksne Tyre skal bedække 150 Køer aarlig, og da ikke faa af de bedste har virket i 7—10 Aar, er der saaledes Tyre, der har leveret indtil 1000 Stkr. Afkom.

Fællesledelsen har i de forløbne 15 Aar ejet ca. 450 Tyre, og undersøger man deres Stamtavler og opstiller dem i Slægter, saa viser det sig, at Hennebergstammen i lige Hankønslinie er uddød. Paa Mødrene Side gør den vel nok Gavn endnu.

Det, der overrasker ved en saadan Oversigt, er, at en

Del af vore bekendteste Tyre, som saa ud til at danne Tyreslægter, kun har formaaet dette i højst to Slægtled.

Tyren »Feliks«, Stbg. Nr. 158, som ved Fællesskuet i Varde 1908 stod med 12 højt præmierede Sønner, og som vi ventede meget af, er omtrent uddød. Ialt har den haft 40 Sønner og Sønnesønner virkende i Foreninger, deraf 11 Sønner og 2 Sønnesønner optaget i Stambogen.

»Frant«, Stbg. Nr. 166, havde 25 Stkr. Afkom virkende som Foreningstyre, deraf 11 Sønner og 3 Sønnesønner i Stambogen, ogsaa omtrent færdig.

»Star of Straerberries«, Stbg. Nr. 164, cirka 30 Sønner, deraf 4 i første, 5 i andet og 2 i tredje Led i Stambogen. Samme Skæbne.

Der er to Tyreslægter, som nu behersker Avlen hos os. Den engelske Tyr »Royal Star« (71,582) har haft 3 Sønner, der alle var Matadorer, i Ejderstedt som Foreningstyre, nemlig »Viktor«, tysk Stbg. Nr. 617, »Major Fraser Tytler«, tysk Stbg. Nr. 672, og »Bukingham«, 676. Efter disse 3 Tyre har vi haft i vor Fællesledelse henholdsvis 38, 50 og 22 Sønner og Sønnesønner, hvoraf over Halvdelen har opnaaet eller opnaar 1. eller 2. Amtspræmie. Navnlig »Viktor« og »Major Fraser«, der begge stod i Elitekvægavlsforeningen Varmhørn, har sat synlige Spor i Slesvigs og Vestjyllands Korthornsavl.

De er dog nu langt overfløjne af samme Forenings Tyr *Spicy Charmer*, tysk Stbg. Nr. 750. Det var en kolossal Tyr, Vægt 2400 Pd., den var ædel, der var Form og Slag i den. Jeg har aldrig set dens Mage. Og det bedste ved den var dog, at dens Nedarvningsevne var forbløffende god, og denne Evne holder sig pænt helt ned i 4.—5. Slægtled. Dens mandlige præmierede Afkom tæller mange Hundrede. Alene i Sydvestjylland har virket og virker 75 Foreningstyre, hvoraf 23 har opnaaet 1. Præmie paa de større Skuer.

Ved den stærke Brug af gode Tyre har Hundyrmaterialiet i Vestjylland bedret sig betydeligt. En Sammenligning

mellem Ribe Amts vestre Landboforeningers Fællesskue i Varde 1908 og Ribe 1919 viser tydelig Fremgangen. Øse Kvægavlsforening er et typisk Billede derpaa. 1890 fremstillede Foreningen en Tyr paa Amtskuets, men fik den kasseret. 1895 naar de 2. Amtspræmie, men en lavere Afkomspræmie. Køerne er endnu saa blandede, at Afkommet ikke kan naa Faderens Godhed. 1900 staar Tyren som Individ og dens Afkom lige med 2. Præmie. 1910 faar Feliks 158 2. Individspræmie og 1. Afkomspræmie.

Saaledes er Forholdet i mange Foreninger. Efterhaanden er der ikke blot kommet Bund i Kvægavlen, men der er endog opnaaet bemærkelsesværdige Resultater.

I 1917 mødte Ribe Amt med 24 Korthornstyre, der æskede Afkomspræmie. Deraf tilkendtes 9 I Kl. 1. Grad, 2 I Kl. 2. Grad, 13 II Klasse.

Stambogsføringen har vi lagt megen Vægt paa, og alle de udkomne Tyrestambøger og Kofamilie-Stambøger er omdelt til alle Foreninger og benyttes ved enhver forekommende Lejlighed. Fællesledelsen uddeler ligeledes Stamtavleblanketter gratis til de lokale Foreninger. Der medgaar hertil ca. 1000 Eksemplarer aarlig.

Næst efter Tyreholdet har Kokaaringen Medlemmernes specielle Interesse. Kokaaringen foregaar om Sommeren, og de bedste Køer samles for hver Forening for sig, men er alligevel mange Steder et helt lille Dyrksue. Efter endt Kaaring opstilles Køerne efter Godhed og Konsulenten gennemgaar Samlingen kritisk, hvorunder der er Lejlighed til at demonstrere baade Dyder og Lyder og i det Hele det Maal, der maa stiles henimod.

For at blive kaaret, forlanges der Præg, god Kropform og Masse, altsaa i Lighed med den jyske Hoppekaaring.

For Tiden er der kaaret 900 i I Kl., 2000 i II Kl. og Resten, ca. 15,000, kasseret.

Efter dette Princip er Kaaringen drevet i de forløbne 15 Aar og paa den Maade har vi opnaaet, at Kaaringen

regnes for noget, saa Folk gør et maalbevist, aarelangt Opdrætterarbejde, for at naa op med deres Køer i I Kl. Og paa den Maade oparbejder vi Stamtavler.

Kvægavlsforeningerne har arbejdet ret ensidigt, idet der ved Tyreindkøbet kun har været taget Hensyn til Præg og bedste Kropform, og jeg mener fremdeles, at vi har set rigtig paa Forholdet, thi der er i lange Tider ingen Udsigt til, at vi naar til udpræget tæt ensidigt Kød-kvæg, et Maal, som vi heller ikke tragter efter. Men det, vi vil, er at naa virkeligt triveligt, vægtigt, velbygget Kvæg. Dette Maal er ikke naaet i sin store Almindelighed, men vi er det meget nærmere end for 15 Aar siden, og derfor ønsker vi at fortsætte.

Kontrollforeningerne har været faa i Sydvestjylland, og de har altid haft nogen Besvær med at eksistere.

1915—16 var der 1350 Køer under Kontrol og Gennemsnitsudbyttet var 6700 Pd. Mælk, 3.57 pCt. Fedt, 266 Pd. Smør. Altsaa et tilfredsstillende Resultat, men det var vel nok gennemgaaende de mest interesserede Opdrættere, saa Dyrene fik over Gennemsnitsforplejning. Til Gengæld viser det ogsaa, at de bedste Køer i Kropform i mange Tilfælde er gode Malkere.

En i Kropform og Præg god Korthornsko Daysy gav i 1916 12,292 Pd. Mælk, 4.62 pCt. Fedt, 638 Pd. Smør og blev Nr. 1 for Jylland. Aaret i Forvejen blev den Nr. 9.

Fedtprocenten er gennemgaaende god for Korthorn. Mælkemængden derimod i høj Grad afhængig af Forplejningen, og det har hidtil ikke været Sydvestjyllands stærke Side at give større Tilskud af stærkt mælkegivende Foder.

Hovedarbejdet er altsaa lagt paa Kropformens Forbedring. De gamle Foreninger med de gode Besætninger arbejder bedst. De anskaffer de bedste Tyre, bruger dem stærkest og beholder dem længst. I det sidste Aar er der til saadanne Foreninger købt 5 Tyre fra andre Foreninger i Alderen 7 til 9 Aar, idet man regner med, at de godt kan benyttes nogle Aar endnu.

Til Fællesledelsens støtte Arbejde og Vækst bidrager meget, at de lokale Bestyrelser er Sognets mest ansete Mænd, som holder ud Aar efter Aar, mange i de forløbne 15 Aar. Ved deres Eksempel trækkes de mindre interesserede med.

Foreningernes økonomiske Status er god, mange har endog større Reservefond til Indkøb af den næste Tyr, som de fleste stiler efter skal være lidt bedre end alle andres. Denne Bevægelse har aldrig givet sig stærkere Udslag end i det forløbne Aar ved Indkøb af de mange engelske Tyre, og det er kun glædeligt, at der er en saadan Offervilje tilstede. Men Købesummerne har været høje 8—10—12—15,000 Kr., alt kontant, og selv om der har været nogen Kassebeholdning, bliver der alligevel megen Gæld at køre med. Da Foderpengene tillige er steget fra 400 Kr. til ca. 900 Kr. aarlig, vil med et fornuftigt Afdrag paa Gælden Bedækningspengene i en Del Foreninger blive mellem 25 og 50 Kr. pr. Ko. De interesserede Medlemmer kan godt indse, at nogle Kroner fra eller til spiller en lille Rolle i Forhold til Værdistigningen i Afkommets Kvalitet og Avlsværdi, men de ikke faa ligeglade Medlemmer melder sig let fra, naar Nedgangen i Kreaturpriserne melder sig. Og dog er fineste Kvalitet ingensinde mere nødvendig end i sløje Tider, hvor det gode dog kan sælges til en taaelig Pris, hvorimod Udskudet næsten er usælgelig.

Under Krigen har Kødhandelen ikke gavnet Kvægavlsarbejdet, idet vore Aftagere mod Syd kun spurgte om Fedt, og aldeles ikke betalte den fine Kødkvalitet. Først da vore egne Slagtere kunde overbyde det tyske Centralindkøb og derved aftage fineste Vare blev der igen det rette Forhold i Priserne. Det er for Resten første Gang i Mands Minde, at allerfineste Vare er gaaet til Hjemmemarkedet.

De sidste Aars Interesse ud over Landet for Kortornsavl har selvfølgelig givet de fremmeligste Egne nogen Overpris for solgte Avlsdyr. Men vil Kvægholdere fra

andre Egne forsøge sig med Korthorn, da bør de i egen Interesse sørge for at faa noget virkelig godt, fordi det altid er det billigste i Længden, og ikke nøjes med almindeligt Markedskram.

Ogsaa Norge har i det sidste Aar forsøgt sig med Indkøb af 120 Korthornsdyr fra Sydvestjylland. Det er Norges første Korthornskvæg og det var et privat Forsøg.

Nu synes det at skulle faa et mere officielt Stempel, idet det norske Landbrugsdepartement har anmodet mig om at sende nogle Kalve til et Vækstforsøg sammen med deres egne Racer paa Landbohøjskolen ved Aas.

Endnu foreligger der ikke saadanne Sammenligningsforsøg i Danmark mellem Korthorn, rødt dansk og jysk. Vi tror paa, at Korthornsopdræt er det triveligste, og at det ved rigelig Ernæring betaler Foderet bedst, men vi maa have det bevist, det har stor landøkonomisk Interesse.

Korthornet er nu saa rodfæstet og udbredt i Danmark, at vi med Rette kan tale om 3 Kvægracer. Da vort Motto er først Kød og saa Mælk, medens det for Malke-racerne er omvendt, arbejder vi i noget forskellig Retning. Men Enderesultatet, vi stiler efter, er det samme — det størst mulige Udbytte af vort Kvæghold.

Korthornsopdrætterne i Danmark staar nu over for et Samarbejde med Sønderjylland, og selv om Opfattelserne af, hvorledes Korthornsavlen skal drives, er noget forskellige, bliver der antagelig nok Enighed om en Centralorganisation for Korthornskvæg.

Det er sandsynligt, at vi med Fordel kan optage eller omplante Tyskernes og Englændernes Registrering af racerent Kvæg uden at give Slip paa Individernes anerkendte Godhed for at blive optaget i Stambogen. Til en saadan Registrering har vi et stort Materiale allerede i Kvægavlsforeningernes Kaaringsbøger, i Sydvestjyllands Kostambog og i vore Dyrskueprotokoller.

Emnet: Korthornsavlens Betydning for Landbruget kan kort sammenfattes i dette:

Korthornet er Kødkvæg, som først kommer til sin fulde Ret ved stort og velholdt Ungkvæghold, og Eksport af Kødkvæg har gennem Aarhundreder været en vigtig Indtægtskilde for Landbruget og vil blive det i kommende Tider.

Med Hensyn til Avlens Ledelse, da haaber jeg, at de Mænd, der fremtidig skal lede Avlen, maa have Blik for, at Hovedopgaven er Gennemsnitskvægets Forbedring i Kropform, og at de maa have Evne til at interessere de Tusinder af Landmænd for dette.

Da har de sidste 15 Aars energiske Korthornsfor-
eningsarbejde baaret Frugt, og da kan man med nogen mere Ro se Fremtiden i Møde.

Foredraget blev efterfulgt af følgende Diskussion:

Forstander *S. C. A. Tuxen* spurgte, om den jyske Stud nu omtrent helt var fortrængt af Korthornet?

Foredragsholderen bemærkede hertil, at i Følge Statistiken var af 36,000 Stude de 30,000 Korthorn.

Hfv. Statskonsulent *J. Jensen* havde bemærket sig, at Foredragsholderen syntes at lægge ensidig Vægt paa Fedeevnen hos Korthornet. Efter engelske Blade og Reklameskrifter at dømme syntes Englænderne nu i ret stor Udstrækning at være gaaet over til Avl af det, de benævner for Dairy Shorthorn. Taleren ønskede at vide, om der ikke var nogen Bund i den Bevægelse, og om vi herhjemme kunde være den overhørig. Vilde vi mon ikke staa os bedst ved, om vi havde noget i haade den ene og den anden Retning, haade Mælk og Kød. Taleren ønskede gerne, at Foredragsholderen vilde pointere noget stærkere, end sket var i Foredraget, om den her nævnte engelske Bevægelse er en Bevægelse, som vi ogsaa her i Landet skal tage Hensyn til.

Foredragsholderen udtalte som Svar herpaa, at efter hans praktiske Erfaring lod det sig ikke gøre samtidig at drive paa to Kiler, at forlange haade Mælk og Kød. Vi er endnu ikke herhjemme naaet til en Kropform, som vi kan være tjent med. Var vi derimod naaet saa vidt frem, som de f. Eks. er i Varm-

hörn Kvægavlsforening i Ejderstedt, saa kunde det maaske nok gaa an.

Folketingsmand *P. Pinstrup* gjorde opmærksom paa, at ved det fornylig afholdte jyske Kvægavlsmøde var de to Retninger indenfor Korthornsavlen tørnet ret stærkt sammen. Det var *Mads Gram* fra Sønderjylland, der da havde udtalt: Vi Plovbønder fra de daarlige Jorder kan ikke klare os med at lægge ensidig Vægt paa Kød, vi maa paa saadanne Jorder ogsaa kræve, at vi faar Mælk af Dyrene. I de nordlige Amter af Jylland praktiseredes der iøvrigt nu en Avl, som vi ikke er glade for, de mange Vardekreaturer, der kommer herop, vil næppe bringe noget godt, og efter Talerens Mening vilde det være bedst, om man her paa Jorder, hvor man ikke har de gode, fede Græsgange, holdt sig til det jyske Kvæg. Konjunkturerne vilde jo altid have en mægtig Indflydelse paa Avlen, og Bestræbelserne vilde stedse gaa i Retning af at producere det, der betaler sig bedst efter de foreliggende Konjunkturer. Det jyske Kvæg var en Mellemform, som kan bruges i begge Retninger, og saafremt Korthornet fremdeles skal brede sig, maatte dette ogsaa blive en Mellemform, men Taleren var af den Opfattelse, at man ikke maatte vente, at Korthornet vilde brede sig i Jylland i Retning af ensidigt Kødkvæg.

Statskonsulent *P. A. Mørkeberg* havde glædet sig til at høre dette Foredrag om Korthornets Historie i Vestjylland, og var ikke blevet skuffet, thi man mærkede, at det var den erfarne Mand, der her havde talt. For os, der i sin Tid har haft Lejlighed til at høre afdøde *Prosh* tale om Korthorns Kvæget, forekom det mærkeligt, at det har faaet den store Udbredelse, som det nu har. Det blev under Foredraget fremhævet, at hvis denne Bevægelse for Fremme af Korthornsavlen var kommen adskillige Aar før, end det nu skete, da vilde den næppe have givet et saa godt Resultat. Det var den stærke Udvikling af Planteavlen, Brugen af Kunstgødning paa vore Græsgange m. m., der havde bidraget til at føre det frem. Ved en saadan Bevægelse som den her rejste skal der jo altid nogle til at trække Læsset og til at gaa foran, og Taleren var af den Opfattelse, at Foredragsholderen vistnok selv havde trukket sin Part af Læsset. Vi vil jo nu, naar Nordslesvig om kort Tid forenes med Danmark, faa en ret betydelig Forøgelse af vor Korthorns Bestand. Uagtet Taleren ikke direkte havde med Korthornsavlen at gøre, var han dog meget interesseret i, at der kunde komme et godt Samarbejde i Gang med Nordslesvig. I de Udtalelser, *Mads Gram* var fremkommen med

ved det jyske Kvægavlsmøde, havde han skelnet mellem Marskenegnenes Korthorn og Plovbøndernes Korthorn, og han havde da stærkt fremhævet, at Plovbønderne absolut ikke kunde nøjes med at lægge ensidig Vægt paa Kødproduktionen, men ogsaa maatte forlange Mælkeproduktionen. Taleren vilde gerne vide, om man ikke fremtidig kunde skelne mellem a) det egentlige Korthorn og b) det malkende Korthorn, der hver blev optaget i en Stambog for sig.

Veterinærfysikus, Professor *Bang* havde ofte i det forløbne Aar staaet overfor Spørgsmaalet om at give Tilladelse til Indførsel af Korthornstyre her til Landet, og Taleren havde undertiden været noget i Tvivl om, hvorvidt han handlede rigtigt, naar han havde anbefalet en saadan Indførsel, hvorfor han gerne vilde spørge Foredragsholderen om al den Indførsel, der havde været, kunde anses for berettiget. Med en saadan Indførsel var der jo nemlig forbunden en Fare for Indslæbning af Smitte, og i England bredte Mund- og Klovesygen sig megel, ligesom Tuberkulosen desværre er ret udbredt indenfor Korthornet. Som et Eksempel herpaa kunde anføres, at af et Parti Korthornskvæg, der var solgt til Norge, havde Halvdelen reageret for Tuberkulinprøven.

Foredragsholderen bemærkede hertil, at maaske ikke al Indførsel havde været strengt nødvendig, men vi var nu saa godt forsynede, at vi antagelig ikke behøvede at faa en eneste Tyr indført i indeværende Aar. Af det Parti, der blev sendt til Norge, og som omfattede 88 Dyr, havde de 50 reageret, hvilket var en stor Overraskelse for os. For 15—20 Aar siden vidste vi, at vi havde Tuberkulose i Vestjylland, men i de senere Aar har vi ikke mærket meget til den. Taleren var ikke bange for at lade et Sogns Dyr undersøge rent udvendig, og der vilde da efter hans Formening ikke være mere end højst 1 pCt., der ved en saadan udvendig Undersøgelse kunde siges at have Tuberkulose.

Forstander *I. I. Hansen*, Lyngby, spurgte, i hvilken Alder man lod Korthornskvier kælte, samt hvorledes det forholdt sig med Frugtbarhedsprocenten. Naar der nu og da blev solgt Tyre, der var i en Alder fra 7—10 Aar, saa maatte dette vel skyldes, at man vilde undgaa Slægtskabsavl, men var det ikke muligt, at de enkelte Kvægavlsforeninger for at undgaa dette kunde ombytte Tyre. Taleren nævnte derefter en Del Eksempler fra Lolland-Falster, hvorefter Tyrene dernede gik af i en altfor ung Alder, hvilket var uheldigt, da en Tyrs Avlsværdi jo først rigtig kan beregnes, naar man har haft Lejlighed til at

bedømme dens Nedarvningsevne. Ved Indkøb af 1. Klasses Tyre af Kødracen maatte man kunne bygge op, hvad Mælkeproduktionen bryder ned. Den af Foredragsholderen omtalte Henneberg Stamme havde ikke været stærkt malkende, 4700—5000 Pund Mælk aarlig. Man havde den Gang de lave Kødspriser, og Staten maatte derfor træde hjælpende til og yde Tilskud af 4000 Kr. aarlig til Avlscentret paa Henneberg Ladegaard.

Kyndige Opdrættere maatte godt kunne fremme baade Mælke- og Kødproduktionen hos Korthornet. Der kan jo ogsaa baade blandt det røde og det jyske Kvæg findes Køer, der ved Siden af at malke stærkt, kan have en god Form. Taleren skulde saaledes for det røde Kvægs Vedkommende blot pege paa Kollekolle Stammen. Man kan ved Hjælp af Tyre af god Form bygge op, hvad Mælkeydelsen bryder ned.

Foredragsholderen fremsatte derpaa nogle afsluttende Bemærkninger, hvorunder han hævdede, at Frugtbarhedsprocenten hos Korthornet var ret god, og at man plejede at lade Kvierne kælte, naar de havde naaet en Vægt af 1000 Pund, ligegyldigt om de saa var 2 eller henimod 3 Aar.

Lensgreve *Moltke* bragte Konsulent Duborg en Tak for det lærerige og fortrinlige Foredrag, samt en Tak til Deltagerne i Diskussionen.

En interessant Farm for Hønsedrift i Amerika.

Af Konsulent W. A. Kock.

I intet Land har Fjerkræavl været Genstand for en saa rig Udvikling som i Amerika, hvor man anslaaer, at Værdien af Ægproduktionen forrige Aar androg over 1350 Millioner Dollars. Til Sammenligning tjener, at Bomuld, Hø og Hvede anslaaes til ca. 2000 Millioner Dollars. Som jeg tidligere har anført, har der været og udrettes endnu stadig et udmærket Arbejde i Amerika for at vække Interesse for Fjerkræavl og lære Befolkningen at drive denne paa den mest rentable Maade. Amerika var et af de første Lande, der indsaa hvilken Betydning det vilde have at faa spredt Rugeæg og Kyllinger fra gode, kontrollerede Besætninger, indenfor hvilke en fornuftig Avlsledelse blev gennemført, men ogsaa paa mange andre Maader har man i nævnte Land søgt at fremme Sagen, f. Eks. ved Udsendelse af Demonstrationstog, Oprettelsen af udmærkede Skoler og Forsøgsstationer samt store Udrugningsanstalter, hvorfra der kan spredes umaadelige Masser af nylig udrugede Kyllinger til de paagældende Egnes Landmænd.

Foruden de mange større og mindre Fjerkræhold paa Landet og i Byerne finder der i Amerika en Stordrift Sted paa Fjerkræavlens Omraade som intet Steds i Verden. Det er ikke alene store Hønsedrift, men ogsaa store Anderier og Duefarme. Opmærksomheden er fæstet paa, og det er særlig i de østlige Stater, at saadanne findes. Hønsedrift, hvor der holdes op mod 10,000 Høns for Æglægning, og Anderier, hvor der tillægges 50,000 Ællinger og derover aarlig, hører ikke til Sjældenhederne og kan grundet paa specielle gunstige Forhold give Ejerne en god Indtægt. Det er iøvrigt værd at lægge Mærke til, at der inden-

for disse kæmpemæssige Bedrifter almindeligvis kun holdes en Race, som man da søger at udvikle til det mest mulige, hvad de økonomiske Egenskaber angaar.

I den mindste Stat i Unionen, Rhode Island, er Fjerkræavl en og da i Særdeleshed Hønsavl en Genstand for megen Opmærksomhed og drives af Egnens Landmænd paa en praktisk og yderst simpel Maade, der ogsaa vil egne sig andre Steder. Det er særlig i Tiverton og Little Compton Distriktet, at Interessen for Hønsavl en er mest vaagen, og saa godt som overalt holdes de ogsaa her i Landet udbredte Rhode Island Reds, der iøvrigt har vist sig at passe udmærket godt for vort Klima. I nævnte Egn er Markerne fra gammel Tid omgivet af høje Stengærder, der nu danner den eneste Adskillelse mellem de forskellige Hønsflokke, og hvor man end færdes ses hundredevis af Høns huse, alle opførte efter den saakaldte Koloniplan. Hovedformaalet er Ægproduktion, men der afsættes ogsaa en stor Mængde Hanekyllinger. Under et Ophold i sin Tid i Rhode Islandstaten fik jeg oplyst, at for henved 60 Aar siden begyndte et Par Farmere at kaste sig over Fjerkræavl en, og nu er denne lidt efter lidt udviklet saaledes, at saa godt som alle Egnens Landmænd driver et større eller mindre Fjerkræhold. Man er begyndt med et eller flere Høns huse, og efterhaanden som man har indset, at Høns holdet kan give Penge, har man opført flere Høns huse i passende Afstand fra de øvrige, og Resultatet er nu blevet, at der findes Farme, paa hvilke der holdes 50 til 60 Høns flokke og derover. Høns husene er nærmest smaa, idet de almindeligvis er 8 à 9 Fod brede og 12 til 14 Fod lange og kan da rumme 30 til 35 Høns. Naar Høns husene, der er opført af pløjede Brædder, anbringes paa Græsmarken, hvor Kreaturerne, undertiden ogsaa Gæs, gaar løse, indhegnes en lille Fold foran Husene, hvor Hønsene da kan have en Foderplads i Fred for Kreaturerne, og hvor Vandtrugene kan anbringes. Det er kun undtagelsesvist, at en Høne fjerner sig fra den Flok, den

som Hønekylling om Efteraaret er blevet anbragt i, for at slutte sig til en anden Flok. For at vænne de forskellige Hønsflokke til de respektive Huse, anbringes der i nogen Tid en lille Hegning foran disse, og Hønsene fjernes da ikke fra Husene, før de i $2\frac{1}{2}$ Aars Alderen udsættes som Slagtehøns. I Hønsesusene findes almindeligvis et stort aftageligt Vindue i Syd- eller Sydøstsiden. Rederne og Siddestængerne er anbragt ca. $\frac{3}{4}$ Meter fra Gulvet, der bestaar af den bare løse Jord, og under Siddestængerne er der, for at lette Rensningen mest mulig, opsat et Fangbrædt for Gødningen.

Fodringen er ganske simpel. Almindeligvis gives et velsammensat Blødfoder om Morgen, indeholdende en Del Kød- eller Fiskeaffald, og i selvfylgende Fodertrug er hensat ufugtede grove Hvedeklid, som Hønsene kan forsyne sig med efter Behag. Der spares i det hele taget ikke paa Foderet, særlig ikke overfor de unge Dyr, der kræver et stort Foder, om de skal opnaa en tilfredsstillende Kropudvikling og samtidig lægge mange Æg. Kornfoderet, der særlig bestaar af Hvede og Majs, gives i Efteraars- og Vintertiden i det paa Hønsesusets Gulv anbragte Strøelsesmateriale. Rugningen foregaar besynderlig nok saa godt som udelukkende ved Høns, der ligeledes er Fører for Kyllingerne, som der lægges megen Vægt paa at faa rettidig tillagt. Almindeligvis anvendes smaa Kyllingekasser med Tremmeforside, saaledes at Hønen bliver inde i Kassen, medens Kyllingerne efter Behag frit kan løbe ind og ud mellem Tremmerne. Kasserne anbringes rundt omkring i Græsmarken, og man sørger saa vidt muligt for, at Kyllingerne ikke opdrættes paa samme Areal det ene Aar efter det andet. Hvad Hønsesusene angaar, da flyttes disse efter nogle Aars Forløb hen paa frisk Bund, rig paa naturlig Føde som Grønt, Insekter, Orme o. s. v., og det Areal, som Hønsene har færdedes paa, anvendes da til Korn eller Rodfrugter.

Boganmeldelse.

Landbrugets Driftslære. En Fremstilling af Landbrugets Driftsordning og almindelige Økonomi af *Johannes Jensen*, Næsgaard.

Overlæreren paa Næsgaard Agerbrugsskole har her gjort et Forsøg paa at skrive en Landbrugets Driftslære til Brug paa vore almindelige Landbrugsskoler, og som et saadant Førsteforsøg kan den nye Bog paaregne en Del Opmærksomhed indenfor Landbrugsskolernes Kreds; men ogsaa det arbejdende Landbrug kan have Interesse af en saadan samlet Fremstilling af Driftslæren.

Som Forfatteren siger i Forordet, er der egentlig her Tale om en Fortsættelse af *Chr. Christensens* og *N. Bredkjærs* Bog om »Driftsordningen og Sædskiftet«. Det er dog ikke alene en Fortsættelse, men tillige en meget betydelig Udvidelse, hvor de i nævnte Bog behandlede Emner indgaar som Led i den samlede Fremstilling.

Efter et indledende Afsnit om Landbrugets Formaal og Produktion behandles følgende Hovedafsnit: Landbrugets Driftsmidler, Landbrugets Produktion, Afsætnings- og Markedsforhold, Landbrugets Driftsledelse samt Driftsudbyttet.

Landbrugets Driftsmidler deles paa sædvanlig Maade i Landbrugskapital og Landbrugsarbejdet, førstnævnte igen i Grundkapital og Driftskapital med de forskellige Underafdelinger, og hver Kapitalgruppe omtales for sig.

Der gives en Oversigt over de forskellige Ejendomsstørrelses Gruppering efter Antal og Areal, Jordens Klassificering og Ejendomspriserne; men det vanskelige Spørgsmaal om den nøgne Jords Værdiansættelse, gaar Forfatteren udenom. Ved en rationel regnskabsmæssig Opstilling af Landbrugskapitalen maa man jo dog have Jordværdien skilt ud fra den øvrige Grundkapital.

Under Landbrugsarbejdet omtales bl. a. forskellige Lønningsmaader, den samlede Udgift til Arbejdskraften, Midler til Haandkraftens Begrænsning og Arbejderspørgsmaalets sociale Side.

Afsnittet om Landbrugets Produktion er Bogens største og vigtigste, der udgør over Halvdeleu af hele Bogen. Produktionen deles i Planteproduktionen og den dyriske Produktion og indledes med en Omtale af de forskellige Afgrøder, deres Udbytte og Økonomi, hvor der gøres rede for Arealbenyttelsen, Landets samlede Høstudbytte samt de enkelte Afgrøders Økonomi belyst ved forskellige af de senere Aars Regnskabsresultater. Det øvrige vedrørende Planteproduktionen er nærmest en forkortet og delvis omarbejdet Gengivelse af Chr. Christensens »Sædskiftet«.

Omtalen af den dyriske Produktion indledes med en Oversigt over Overskudsudførslen af dyriske Produkter i Tidsrummet 1880—1913, og derefter følger en mere almindelig Omtale af de enkelte Husdyrproduktioner samt en Belysning af de økonomiske Forhold ved disse Produktioner ud fra de senere Aars Regnskabsresultater.

Naar man husker, hvorledes netop Husdyrproduktionen har været hæmmet, dels af Mangel paa Raastoffer, dels paa Grund af de indgribende indenrigske og udenrigske Reguleringer og Handelsforbud, vil man forstaa, at disse sidste Aars Regnskabsresultater ikke kan faa synderlig Almengyldighed. Der vilde sikkert en Udredning af Forholdet mellem Foder og Produktion kunde have faaet større Interesse.

Efter dette Hovedafsnit følger Omtalen af Afsætnings- og Markedsforholdene, hvorunder ogsaa nævnes vore Andelsforetagender paa dette Omraade, og endelig Landbrugets Driftsledelse og Driftsudbyttet, sidstnævnte Afsnit er væsentligst bygget over Resultater fra »Det landøkonomiske Driftsbureau« I. Beretning: »Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold«.

Det er for Tiden vanskeligt for ikke at sige umuligt at skrive en Landbrugets Driftslære, der kan blive nogenlunde tilfredsstillende. Dertil ligger hele vor Landbrugsproduktion i et altfor usikkert Leje.

Hvad der er »god Latin« i Dag, holder om en Maaned eller et halvt Aar ikke længere Stik paa Grund af de stærkt svingende Konjunkturforhold. Dertil kommer, at vi endnu har saa faa og usikre regnskabsmæssige Opgørelser til Belysning af Landbrugets og specielt af de enkelte Driftsgrenes Økonomi, og de Regnskaber, der foreligger offentliggjort, er ret uensartede i deres Anlæg og Opgørelse, og man maa

haabe med Forfatteren, at de nærmeste Aar maa bringe et langt større og sikrere Materiale at bygge en Driftslære paa end det nuværende.

Johannes Jensens Bog er klar i sin Stofordning og i mange Henseender en god Bog, der kan være en ret anvendelig Lærebog paa en Landbrugsskole, hvor Læreren efter Tid og Lejlighed kan supplere Stoffet, og den vil sikkert ogsaa kunne læses med Interesse af mange praktiske Landmænd; men det forekommer undertegnede, at Forfatteren nogle Steder med Fordel kunde have anvendt lignende Metoder til Belysning af Rentabiliteten, som Kaptajn Pedersen anvender i sin for nogle Aar siden udkomne Bog »Landbrugets Rentabilitet«.

Ladelund i Marts 1920.

J. C. Overgaard.

Udkomne Bøger.

Dansk Andels Ægeksports Virksomhed i 25 Aar, 1895—1920. Af W. A. Kock. Udgivet af Dansk Andels Ægeksport. 79 Sider i Kvart (Det Schønbergske Forlag. København).

Der er i Aar allerede udkommet 4 Skrifter i Anledning af Foreningsjubilæer, et 5., om Kontrolforeningernes Virksomhed, vil, saa vidt vides, snart foreligge, og antagelig vil 1. Hefte af Landhusholdningsselskabets Histories første Bind udkomme i en nær Fremtid. De 4 alt udkomne Skrifter omhandler Gl. Roskilde Amts Landboforening og Landmandsforeningen i Jylland til Indkøb af kunstig Gødning, der begge har fyldt 50 Aar, samt De samvirkende jyske Mejeriforeninger og Dansk Andels Ægeksport, der hver har 25 Aars Virksomhed bag sig. Disse Bøger, hvis Forfattere er Hr. *Georg Christensen*, Inspektør J. *Leegaard*, Statskonsulent N. *Pedersen* og Konsulent W. A. *Kock*, giver hver for sig gode Bidrag til Belysning af Landbrugets Udvikling i forskellig Retning. Selvfølgelig er ikke alle Afsnit lige interessante at gennemlæse, og nogle af dem har kun nærmest Interesse for dem, der har arbejdet i Foreningernes Tjeneste, men Skrifter som disse har altid deres historiske Betydning, og man maa være Foreningerne taknemlig, fordi de ikke har skyet Udgifterne ved deres Udgivelse. Saaledes giver Konsulent *Kock* i Dansk Andels Ægeksports Jubilæumsskrift en interessant Oversigt over Fjerkræavlens Udvikling — fra en overset og ubetydelig Gren af vort Landbrug, da vort Hønsehold kun talte nogle faa Millioner Stykker og der ret almindelig kun betaltes 2 Øre pr. Æg om Sommeren og 10 Øre om Vinteren, til Nutidens Hønsehold paa over 15 Mill. Stkr. og en Overskudsudførsel af 20—21 Mill. Stkr. lige før Verdenskrigens Udbrud (i 1919 var Tallene henholdsvis 12 Mill. Stkr. og 17 Mill. Snese). Selvfølgelig har mange Faktorer medvirket til denne stærke Fremgang, men ingen mere end Andelsfor-

eningen; det er fra dens Oprettelse, der kommer Liv og Op-sving, og da Selskabet, ungt af Aar som det endnu er, stadig arbejder med Energi og med den Kraft og Myndighed, som den indhøstede Erfaring giver det, fejrer Selskabet med Rette sit Jubilæum og kan se Fremtiden i Møde med Tillid og For-trøstning.

Bogen bringer Billeder af de Mænd, som har været knyttede til Foreningen og først blandt disse Portrættet af den Mand, som var med til at stifte Andelsforetagendet og har ledet det til den Dag i Dag: *Frederik Møller*. Endvidere har Hr. *Kock*, der som faa af vore Landbrugsforfattere forstaar at finde interessante Billeder til Belysning af sin Tekst, anbragt talrige smukke og morsomme Billeder i Bogen. Dennes Udstyr er smagfuldt, og man glæder sig over den Rundhaandethed, der saa øjensynlig har været udvist ved Jubilæumsskriftets Ud-givelse.

Fodringslæren. Af Forstander *H. J. Rasmussen*. 3. Udg. 258 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Københ.).

Beretning om Foreningen af jydsk Landboforeningers 45. De-legeretmøde i Fredericia 1919. Samlet af Foreningens Se-kretær. 258 Sider. (Aarhus).

Stambog over Heste af jydsk Race. Hingste XXVI. Af Stats-konsulent *Aug. Kjær*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 103 Sider. (Aarhus).

Aar bog for Gartneri 1920. Udgivet af Almindelig dansk Gartner-forening. 188 Sider. (Københ.). — For 20 Aar siden ud-sendtes en lignende Aar bog som denne, men der er den Forskel mellem hin og denne, at nærværende Aar bog skal efterfølges af en ny hvert Aar, saaledes at der skabes et fast Led i Gartnerforeningens Offentliggørelser og en Haandbog for Gartnerne Landet over.

Beretning om Foreningen af danske Landbrugskandidaters Virk-somhed i 1919. Udarbejdet af Sekretær *Ib Windfeld*. 55 Sider. (Københ.).

Statistisk Aar bog 1919. Udgivet af Det statistiske Departement. 252 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Mindre Meddelelser.

† Grosserer *Gunni Busck* døde den 20. Marts, omtrent 80 Aar gammel. Hans Navn er for den unge Generation vistnok ukendt, men i gamle Dage var han kendt og anset af mangfoldige Landmænd. Allerede 1862 kom han som Smøreksporthør i Forbindelse med Landbruget, da han oprettede en Pakningsanstalt for Smør i Tindaa-ser til Forsendelse til Troperne. For at fremskaffe den for en saadan Udførsel bedst skikkede Vare fik han, navnlig i 1870'erne og 80'erne, en Del danske Mælkerier til at fremstille »sødt Smør«, det vil sige Smør kærnet af fuld-kommen sød Fløde og derefter saltet. Dette Smør, der som bekendt ikke er blevet produceret i mange Aar her-hjemme, betaltes højt — saaledes var t. Eks. for Aaret 1877 Gennemsnitsnoteringen for bedste Eksportsmør 120 Kr. pr. 100 Pd., men for første Klasse sødt Smør 148 Kr. Ogsaa for Fremstillingen af Eksportost interesserede Busck sig levende. I en Aarrække havde han forpagtet Kaningaarden ved Holte, paa hvilken han — med et be-tydeligt pengeligt Offer — uddannede Mejersker i Produk-tionen af sødt Smør og Ost til Udførsel, som derefter blev stillede til Raadighed for Herregaarde, som vilde lægge dem efter en saadan Fremstilling. Busck's Interesse for Osteproduktion viste sig ogsaa i Oprettelsen af et under Landhusholdningsselskabet henlagt Legat, hvis Renter anvendes til Præmier ved Mælkeriudstillinger, navnlig for Eksportost.

Busck's Navn blev Almenheden bekendt, da han 1878 stiftede »Kjøbenhavns Mælkeforsyning«, der var den første Mælkeforsyning i Verden, hvis Formaal var at skaffe en Storstads Befolkning ren, sund og holdbar Mælk. Han ledede Mælkeforsyningen, til den i Aaret 1916 overgik til Dansk Mælkekompagni.

Der var nu noget i Busck's Ydre, der henledte Tanken paa en ældre Gentleman fra en af Dickens Romaner. Og en Hædersmand var han. Af Temperament var han kole-risk, fast i sin Forretningsledelse, som han førte med ret haard Haand, men retlinjet, fuldt ud at stole paa og med en levende Interesse for de Menneskeskæbner, der var knyttede til ham. Hans Medfølelse for uforskyldt Nød og Samfundets Fattige var stor, men hans venstre Haand vidste ikke, hvad han gav med den højre. Som et Tegn blandt mange paa hans Uegennyttighed kan nævnes, at han ikke vilde modtage Gage som Direktør for »Kjøbenhavns Mælkeforsyning«, hvis Udbytte ikke maatte overstige 5 pCt., medens Resten af Overskuddet bl. a. skulde anvendes til at skaffe Smaafolk Mælk til billigere Pris end den sædvanlige. Han var som Forretningsmand den diametrale Modsætning til Gullaschtidens Børsbaroner og Krigsperiodens Forretningshajer.

Præsidentvalget i Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab. Ved Udløbet af Indleveringsfristen for Stemmeafgivningen vedrørende Valget af en ny Præsident i Selskabet i Stedet for Kammerherre *Bech* var sidste Hefte af Tidsskriftet afleveret til Rentrykning, hvorfor Valgresultatet ikke kunde meddeles i dette. Der afgaves 412 Stemmer, af hvilke de 409 afgaves paa Kammerherre *H. Lüttichau* til Tjele, 2 Stemmesedler var utilstrækkelig udfyldt, og 1 Stemmeseddel bar et andet Navn end Kammerherre Lüttichaus.

Ude og hjemme.

Rejseindtryk.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 3. Marts 1920. Af *Chr. Sonne*.

Den Rejse i fremmede Verdensdele, fra hvilken jeg henter Materiale til de Betragtninger, jeg her skal have den Ære at fremholde, tilsigtede ikke fagligt eller andet Studium. Den var nemlig udelukkende planlagt som en ordinær Globetrotterfærd til Hvile, Adspredelse og Indsamling af de Skønhedsindtryk, der bydes i Form af Naturscenerier langs Turiststrømmens Alfarvej. Og dette min Rejses Formaal fastsloges yderligere derved, at den foretoges i Selskab med min Datter og dennes Veninde.

Jeg finder det nødvendigt til Indledning, som her sket, at paapege den Form, under hvilken min Rejse planlagdes og gennemførtes. Thi heraf fremgaar, at mine Iagttagelser ikke paa noget Omraade har søgt at trænge dybere til Bunds. Det er nemlig givet, at de Indtryk, der indsamles ved en saaledes foretagen Rejse, nødvendig maa være af en ret overfladelig Natur, hidrørende fra en umiddelbar og subjektivt præget Iagttagelse af Erhvervs- og Livsvilkaarene samt Menneskers Færden under de forskellige Himmelstrøg.

Imidlertid rejser man jo ikke Jorden rundt uden at samle en rent kvantitativt set betydelig Sum af Indtryk. Og overfor en Opfordring til indenfor denne Kreds at

gøre min Rejse til Genstand for et Foredrag har jeg ment at turde gaa ud fra, at en Del af disse mine Rejseindtryk dels i og for sig og dels i Relation til Forholdene herhjemme vil kunne paaregne nogen Interesse.

Med stadig vestgaaende Rejserute førte denne os først til N o r d a m e r i k a, hvor Opholdet begrænsedes til De forenede Staters Omraade. I og for sig er dette — med en Maksimumslængde mellem Atlanterhavet og Stillehavet af 2780 miles og med et ca. 190 Gange saa stort Landomraade som Danmark samt udgørende $\frac{3}{4}$ Delen af Europas Størrelse — snarere at betragte som en Verdensdel, end som et fælles Statssamfund.

De forenede Stater byder jo nemlig mangfoldigt varierede naturlige Betingelser for Produktion og Erhverv, alt efter den enkelte Stats Adgang til industrielle Produktionsmidler samt efter den højst ulige Beskaffenhed af Jordbund og Klima. Staterne kan jo i Virkeligheden indenfor deres samlede Omraade selv præstere alle de Produktionsmidler, som kræves af de forskellige Produktionsgrene, samtidig med at disse gennemgaaende er højt udviklede. Facit bliver derfor, at De forenede Stater er saa gunstigt stillede, at de baade i Henseende til Industrivirksomhed og Jordbrugsproduktion med dertil knyttet Husdyrbrug ikke alene kan være sig selv nok, men tillige paa de fleste Produktionsomraader har store Eksportmængder til Raadighed.

De forenede Stater har tilmed Pengestyrke i rundeligt Maal baade til stor Produktion paa alle Omraader og til at udnytte de Forretningschancer, som en pengestærk Sælger altid har overfor en stor Kreds af købelystne Kunder. Amerikanerne er sig denne Styrke fuldt bevidst og regner med den Kendsgerning, at de mere eller mindre udsultede og mere eller mindre økonomisk svækkede europæiske Folkesamfund er henviste til at trænges om deres Salgs- og Laaneforretninger.

Endvidere har man overalt i Staterne Øje for at være

sluppen forholdsvis endog særdeles billigt fra Deltagelsen i Verdenskrigen. Et Par Tal, hentede fra en amerikansk Publikation, vil godtgøre dette. Af Dræbte og Savnede — formentlig i alt væsentligt ogsaa at betragte som dræbte — opgaves Tabene i Verdenskrigen for henholdsvis De forenede Stater, England og Frankrig til resp. 82,000, 1,018,000 og 2,078,000. For Saarede var de tilsvarende Tal 237,000, 2,032,000 og 4,156,000, medens de tre Stats-samfunds samlede Krigsomkostninger og Værditab ved Krigsskade angaves til henholdsvis 24, 63 og 146 Milliard Dollars. Tabet af Menneskemateriale var herefter for England omkring 10 og for Frankrig omkring 20 Gange saa stort som Staternes, hvis Krigsomkostninger altsaa kun udgjorde ca. $\frac{2}{5}$ af Englands og $\frac{1}{6}$ af Frankrigs, samtidig med at de har en langt større Folkemængde til at bære Tabet af baade Mennesker og Krigsudgifter.

Imidlertid udgør herefter Staternes Krigsudgifter det i og for sig overmaade anselige Beløb af 24 Milliarder Dollars. Men Udsigterne til at genvinde det præsterede Udlæg turde være særdeles gunstige for Amerika, som i Egen-skab af Sælger og Eksportør drager Nytte af denne Perio-des abnormt høje Prisniveau, som hviler tungt paa det Europa, som i stort Maal maa fungere som Køber. Et iøjnefaldende Vidnesbyrd herom og om Europas derved betingede ugunstige Handelsbalance er, at saa godt som alle de Skibe, vi paa Vejen hjem passerede, gik fuldt lastede til Europa, men gik tomme eller kun delvis lastede derfra.

De forenede Staters ulige Jordbunds- og Klimatforhold skaber den størst tænkelige Forskel i Vilkaarene for Landbrugsproduktionen. Fæster vi os saaledes først ved to stærkt kornproducerende Stater som Illinois og Jowa, ses Forholdet at være følgende: Tilsammen er deres Areal $7\frac{1}{2}$ Gange Danmarks. Men deres Avl kan ifølge den amerikanske Statistik — for 1910 — angives til 286 Mill. hkg Korn, eller 13 à 14 Gange saa meget som vor Normalhøst;

altsaa pr. Arealenhed næsten det dobbelte af vor. Den absolute Modsætning hertil har vi i Staterne New Mexico og Arizona. Deres sammenlagte Landomraade er nemlig 17 Gange Danmarks, og deres Kornhøst opgives til 1,4 Mill. hkg eller $\frac{1}{15}$ Del af vor Normalhøst.

At en Jernbanerejse gennem Staterne frembyder stærkt skiftende Horisonter, er under disse Omstændigheder kun naturligt. Saaledes passeredes den ene Dag Kansas, en Stat, hvis Areal er $3\frac{1}{2}$ Gange Danmarks og med en samlet Kornavl, som normalt netop er $3\frac{1}{2}$ Gange vor. I den Del af Staten, som vi passerede, tog det sig imidlertid ud, som om ca. $\frac{3}{4}$ Del af Arealet var dyrket med Korn, væsentlig Hvede, Havre og Byg. Det var den 7. Juli, at vi passerede Kansas. Sædmarkerne var gennemgaaende fuldmodne, rene og med en tæt staaende, veludviklet Bestand, der lovede et dertil svarende godt Foldudbytte. Da Vejret var tørt, gik Høstarbejdet overalt for fuldt Pres og saa godt som overalt under den Form, at Mejemaskinerne ved Elevator fører den afskaarne Sæd ubunden op i led-sagende Skiftevojn, som kører Sæden til langagtige Stakke i selve Marken. Disse Stakke, der saa ud til at rumme omkring en Snes af vore almindelige Kornlæs, var stillet i Rækker i Marken og altid to og to sammen, saaledes at de ved et mellemstillet Tærskværk hensigtsmæssigt kan tærskes under et.

Denne Høstmaade synes tiltalende, hvor man mangler Husrum og Mandskab samt har overvejende tørt Vejr. Den kræver jo nemlig foruden ren Sæd — ogsaa fri for Udlæg — at denne mejes tilnærmelsesvis fuldmoden. Og her hjemme vilde man formentlig anse det for betænkeligt i større Stil at indrette sig paa tilsvarende Mejning af fuldmodne Kornafgrøder, som ved ustadigt Vejr bliver overmodne og staar prisgivne Kærnetab og Nedpidskning ved Storm og Regn.

Fra Kansas rige Kornarealer førtes vi Dagen efter gennem New Mexicos gennemgaaende øde og ørkenagtige

Landskab, som fortsættes i Arizona, der passeredes den følgende Dag. Et Udtryk for disse to Staters ringe Ernæringssevne foreligger i den Omstændighed, at de med et samlet Areal 17 Gange saa stort som Danmarks ikke tilsammen har mere end en knap Femtedel af Danmarks Befolkning. Og Vegetationen i Arizona er saa trøstesløs fattig, at jeg ikke tør anse det for utroværdigt, naar en paa Stedet bosiddende Mand fortalte mig, at Staten mod en Aarsafgift af 1 Dollar pr. Stk. afgiver »Græsning« til Kreaturer, som derved faar Græsningsret paa et samlet Areal af Størrelse omtrent som hele Fyn. Thi sikkert er det, at efter Vegetationen at dømme maa Kreaturerne her søge viden om for at indsamle den fornødne Foderation.

Og saa skifter atter Billedet til dets Modsætning, naar man fra disse to Staters Ødemarker kører ind i Sydkalifornien med dets herlige Lunde — de enkelte omfattende Snese af Acres — med Oranger, Ferskener og Abricoser, med udstrakte Arealer med Vindruer, med smaa Meloner (»Candeloupes«) og »Grapefruit«, hvilke to sidste Frugter overalt i Amerika er fast Led i Dagens Spiseseddel, med Tusinder og atter Tusinder af Acres med Limabønner, og i det hele taget med stærkt efterspurgte Salgsafgrøder af en Frødighed, betinget af fortrinlig Jord, rationel Jordbehandling — ikke mindst i Henseende til Jordens Renholdelse — Masser af Solvarme fra en blank Sommerhimmel og dertil, samt ikke mindst, en rationelt gennemført kunstig Vanding af Arealerne.

Denne sidste er ogsaa i vid Udstrækning anvendt i Nordkalifornien, hvor Dyrkningen fornemmelig omfatter Kornafgrøder, navnlig Hvede, og hvor Forskellen mellem de vandede og ikke vandede Kornafgrøders Udvikling var stærkt iøjnefaldende. Ogsaa her var Høsten i fuld Gang, men den var anderledes anlagt end i Kansas. Ved kombinerede Meje- og Tærskemaskiner, sædvanlig forspændt med stærke Motorer, men stundom med rigelig en Snese

Heste, foregaar nemlig Tærskningen samtidig med Mejnningen, og de fra Maskinen udkastede ens afvejede og vel tilbundne Sække samles saa i store Bunker paa Marken. Vi saa saadanne Bunker, omfattende Tusinder af Sække og uden nogen som helst Dækning. Og da vi en Søndag passerede Nordcalifornien saa vi, hvorledes Sækkene fra Lørdagshøsten laa spredt over hele Marken. Her tør altsaa i misundelsesværdig Grad regnes med tørt Høstvejr og tør Jord samt med den californiske Sols tørrende Evne i Tilfælde af, at der kommer Regn. Under saadanne Omstændigheder er den anvendte Høstmetode arbejdsbesparende i højeste Grad og derfor tiltalende. Men Forudsætningerne savnes sikkert for, at den helt eller blot delvis kan overføres til Brug under vore Klimatforhold.

Ikke mindst i Kansas og Californien faar man Indtryk af, at Staterne er langt fremme i Jorddyrkning og i Udvikling i det hele taget. Og Udviklingen er jo foregaaet hurtigt. Endnu for 40 Aar siden havde De forenede Stater kun en Befolkning paa 50 Millioner. Det var særlig i den Periode, at Amerika som det forjættede Land virkede dragende paa de udvandringslystne. Og der var dengang endnu Adgang for disse til som amerikanske Nybyggere at forme baade Jorddyrkningen og den nye Boplads i egen Lignelse. Men Forholdene har ændret sig. Siden da er Staternes Befolkning fordoblet, idet den nu udgør rundt 100 Millioner. Det nye Samfund har fundet sin fastlagte Form, er bleven amerikaniseret. Og nu er det ikke længere Nybyggeren, der bestemmer Landets eller Egnens Skik. Nej, denne er udformet, og han har at følge den eller at komme til kort i Konkurrencen. Han er med andre Ord handicappet ved at mangle amerikansk Samfundstræning. Thi det amerikanske Samfund har sit umiskendelige Særpræg, til hvilket den fremmede ikke paa en Studs kan blive tilpasset.

En renkultiveret Erkendelse af, at den amerikanske Dollar er den Generalnævner, hvori al menneskelig Stræ-

ben bør gaa op, synes i saa Henseende et af Særprægets fremtrædende Drag. I Forbindelse hermed staar Gennemsnitsamerikanerens Stræben efter at vinde de attraaede Dollars ved en gennemgaaende rastløs Arbejdsenergi, paagaaende Virketrang og haandfast Forfølgelse af egne Interesser uden nogen som helst Hensyntagen til andres, samt uden i fjerneste Maade at bekymre sig om andre Sider af menneskelig Forfængelighed, end netop den, at underbygge sin Tilværelse med det størst mulige Antal Dollars.

Og unægtelig er Tiderne gunstige for amerikansk Dollardyrkelse. Til Konjunkturer og alt andet kommer saaledes en gennemgaaende stor sidste Aars Høst. For Californien betegnes den som en afgjort Rekordhøst, væsentlig større end Høsten 1917. Og i det Aar opgjordes Californiens samlede Produktionsværdi til rundt 1500 Millioner Dollars, hvoraf Jordbruget leverede rigelig Halvdelen. Alene dette Tal for 1917, udvisende en Produktionsværdi af 500 Dollars pr. californisk Indbygger, er ud fra amerikanske Synspunkter vel egnet til at sætte Californierens Selvfølelse op. Og unægtelig forelaa der i Pressen Vidnesbyrd nok om, at denne Selvfølelse siden da er steget adskillige Grader.

Imidlertid lider ogsaa den amerikanske Produktion under Mangel paa Arbejdskraft. Og navnlig fra Landbruget lyder Klagerne med Styrke. Den amerikanske Arbejdstechnik er ogsaa i Landbruget naaet længst muligt frem. Men det klarer ikke Sagen. Efter alt at dømme slides der i amerikanske Landbrug overmaade haardt af Brugerne og Familiemedlemmer for dog i nogen Maade at holde Bedriften gaaende. Men der peges stærkt paa Nødvendigheden af Arbejdshjælp — i fornødent Fald udenlandsk — hvis ikke manglende Arbejdskraft skal draage uheldsvangre Følger efter sig.

Ogsaa de af vore Landsmænd, som søgte og fandt deres Virkefelt ved Dyrkning af amerikansk Jord, har

sikkert gennemgaaende slidt haardt. Et Flertal af dem tør formentlig regnes i Tidernes Løb at have slidt sig frem til et godt Udkomme; maaske mindre ved de direkte vundne Arbejdsfrugter, end ved Værdistigningen af den Jord, de tog under Dyrkning.

Men rejser man saa det Spørgsmaal, om ikke disse vore Landsmænd vilde økonomisk være naaet lige saa langt frem samt have vundet en lysere Livslod ved et Arbejde med dansk Jord, hvor de som Indsats havde præsteret et Slid, svarende til det i Amerika udfoldede, og vel at mærke støttet ved den dér praktiserede fordringsløse Nøjsomhed og Sparsommelighed, ja, saa er det min Tro, at Svaret for det store Flertals Vedkommende maa lyde bekræftende. —

Forskellen imellem Amerika og Japan er stærkt fremtrædende, hvilket gælder saavel Landenes Naturforhold som Menneskene og deres Færden. Vor Vej fra New York til New Mexico gik væsentligst gennem frugtbart Sletteland, ligesom Californiens dyrkede Del kan betegnes som saadant. New Mexico og Arizonas ørkenagtige Karakter er allerede omtalt. Og Bjergformationerne, som vi saa dem i de tre sidstnævnte Stater, præsenterer sig for den overvejende Del som golde og vegetationsløse Granit- og Skifermasser.

Anderledes derimod i Japan, hvor kun den langt mindste Del af Arealet er dyrkeligt Sletteland, medens Resten er Højdedrag og Bjerglandskab. Men saa godt som alle Højderne er skovbevoksede eller grøntklædte helt til Tops. Dette i Forbindelse med, at Højdernes øverste Kontur er stærkt bølgende, giver Landskabet et venligt og egenartet Skønhedspræg, og saaledes at Japan staar for mig som et overordentlig smukt Land.

Og saa Menneskene! Amerikanerne, hvor end deres Plads er i den Rangforordning, der fremgaar af Kultur eller Penge, synes gennemgaaende at virke under et Højtryk af Selvfølelse. Imidlertid maa indrømmes, at Om-

stændighederne henviser Amerikaneren til selv at gøre Omgivelserne opmærksom paa, hvad han er værd, idet han trygt tør gaa ud fra, at alle andre er saa optagne af at varetage egne Interesser og stille sig selv i den bedste Belysning, at de ikke har Sans for at bekymre sig om andre. Selv de Amerikanere, hvis Lod i Livet henviser dem til at nøjes med Samfundsarenaens billigste Staaplader, røber en rankrygget Overbevisning om, at andre er mere til for deres Skyld, end omvendt. Kort sagt: ogsaa den Del af det amerikanske Borgerskab betragter sig som Andelshavere i det frie Amerika og i alt, hvad dets er i fuld Sidestilling med Børsmatadoren eller Millionæren. Man møder i det hele taget i Amerika ikke noget af den Autoritetstro og Standsvurdering, som i adskillige andre Samfund har en vis Tendens til at gøre Ryggene bøjelige.

I Japan med et gammelt privilegeret Adelskab er Forholdet et helt andet. Thi det falder ikke den Japaner, som maa kæmpe for Udkommet, ind at sidestille sit Menneskeværd med dem, der fik tildelt eller selv erhvervede sig en væsentlig større Part af Livets Goder. Forholdet er jo i Grunden tilstrækkelig karakteriseret ved, at man, kommende østfra, i Japan for første Gang møder Rickshaw-Institutionen, som iøvrigt er i hævdvunden udstrakt Brug i alle Østens Byer som det mest anvendte og mange Steder praktisk taget det eneste Køretøj til Personbefordring. Thi Rickshawen, trukket af en Mand — altid i Løb — synes mig at symbolisere Uligheden i Livsvilkaarene under Former, som man vil anse uforenelige med Vestens Kultur og Tankesæt. Den ene sidder i Rickshawen, den anden trækker. Og han, der trækker, har under sin Virksomhed al ønskelig Adgang til at spekulere dybt og længe over Menneskekaarenes Ulighed. Men Adgangen til selv at blive den, der sidder i Vognen, vil sikkert saa godt som altid være ham spærret, henvist som han er til en kummerlig Livslod, hvor alt Haabet maa lades ude.

Imidlertid er det ikke alene for Rickshawen, at Japaneren agerer Forspand. Ogsaa Materialkørsel besørges nemlig i Japan i vid Udstrækning ved menneskelig Trækraft og ofte under et utroligt Slid. I det hele taget synes Japanerne gennemgaaende at være et haardt arbejdende Folkefærd. Og deres Myreflid og Nøjsomhed gør dem til højlig frygtede Konkurrenter baade i Amerika og Kina, hvor en stærk Antipati mod Japanerne og japanske Varer er meget fremtrædende.

Den japanske Nations Flid og Nøjsomhed staar iøvrigt i naturligt Sammenhæng med de i Japan tilrettelagte Erhvervsforhold og Livsvilkaar. Landet er nemlig overbefolket, og en tilfredsstillende Løsning af Ernæringsproblemet har i den senere Tid voldt stigende Vanskeligheder. Med et Areal $11\frac{1}{3}$ Gange saa stort som Danmarks og altsaa ved en Befolkningstæthed som vor med Plads til 34 Millioner, har Japan en Befolkning paa ca. 57 Millioner. Og kun ca. 15 pCt. af Landet er dyrket og kan dyrkes, idet hver dyrkelig Strimmel Jord er bragt under Kultur. I Danmark dyrker vi som bekendt henimod 80 pCt. af det samlede Areal. Det vil altsaa sige, at paa et Nytteareal, rigelig dobbelt saa stort som Danmark, skal Japan ernære 57 Mill. Mennesker.

Hvorledes er nu dette overhovedet muligt? For det første ved en fuldtud rationel Udnyttelse af al dyrkelig Jord. Alt er Tip-Top-Kultur paa en fuldstændig ukrudtsfri Jord. Og i hvert Fald, hvor det gælder Risen, det japanske Landbrugs vigtigste Afgrøde, er alle Arealer rationelt vandede. Her tør man ikke tage Risikoen ved tørt eller ugunstigt Vejr i Vækstperioden. Man vil selv være Herre over Vandtilførselen og med det Resultat, at det stod for mig, som om de umaadelige Risarealer, vi saa under vor fem Ugers Færden i Japan, overalt lovede en Maksimumsafgrøde.

Græsarealer, endsige Brakarealer, ser man intetsteds. Heller ikke egentlig Dyrkning af Foderafgrøder. Alt er

lagt an paa at skaffe Ernæring og Udkomme for Mennesker, saa faar det gaa med Husdyrholdets Ernæring, som det kan. Naa, stort er dette nu heller ikke, naar man fastholder, at det egentlige Japan er rigelig 11 Gange saa stort som Danmark. Der findes nemlig ca. $1\frac{1}{2}$ Mill. Heste og et noget mindre Kreaturantal, nemlig ialt ca. Halvdelen af Danmarks Kreaturbestand.

Paa Landet og paa Landevejene ser man iøvrigt overmaade lidt til Heste. Køretøjerne, man møder, trækkes for den alt overvejende Del af Mennesker eller Kreaturer, væsentligst Tyre, der har meget tilfælles med vort røde danske Kvæg. Men ogsaa Køer ses i stor Udstrækning anvendt som Trækdyr. Man faar egentlig Indtrykket af, at Vejkanternes og Vejgrøfternes Græs i Forbindelse med Vegetationen paa de udyrkelige Højdestrækninger samt Straaet fra Ris- og Bønnedyrkningen leverer Husdyrholdets Hovedration. Om nogen japansk Konkurrence paa Mejeribrugets Omraade bliver der saavist ikke Tale. Smør produceres ganske vist i Japan, men i stærkt begrænsede Mængder og af meget tarvelig Kvalitet.

Saa godt som al Japans dyrkelige Jord er i Virkeligheden anvendt til Avl af Salgsafgrøder, nemlig, foruden til Ris, til Havesager, Bønner, Thebuske samt Morbærtræer til Silkeavl. Theen og Silken, hvis Værdi væsentlig øges ved deres industrielle Forarbejdning, er vigtige Udførselsartikler, som indløser store Tilførsler af Næringsmidler udefra. Trods det dyrkede Areal's Begrænsning bliver derfor dette Hovedbasis for den japanske Befolknings Udkomme, idet dog ogsaa den stærkt udnyttede Fiskerigdom, som findes ved Japans udstrakte Kyst, yder sit klækkelige Bidrag til Ernæringen.

Men forlængst har man indset, at Landets egen Fremstilling af Næringsmidler kræver et betydeligt Supplement udefra, samt at dette væsentlig maa tilvejebringes ved en omfattende Eksport af haandværksmæssige og industrielle Frembringelser. Og her er det, at Japanerne sætter

ind paa Verdensmarkedet med en Konkurrence-Evne, som gør dem frygtede og paa mange Hold hadede. Japanernes Konkurrencedygtighed skyldes deres Flid og Nøjsomhed, som for den store arbejdende Befolkning havde normeret overordentlig lave Arbejdslønninger. Disse er i den sidste Tid paa alle Omraader steget stærkt i Japan. Men de er dog dør fremdeles mindre og Arbejdspræstationen efter alt at dømme større end i de gamle Kultursamfund, hvorhos Tilværelseskampen i Japan ikke som andetsteds former sig som en Kamp for den størst mulige Andel i de Livets Goder, der kan anses for Luksus, men slet og ret som en Kamp for det daglige Brød.

Thi udover det daglige Brød har Japanerne utrolig faa Livsfornödenheder. Deres Boliger, opført som de er af det letteste Materiale, med Bambus fra egne Plantninger som en væsentlig Bestanddel, er overmaade billige. Egentligt Bohave kendes ikke. En til det yderste gennemført Properhed er Hjemmets eneste Pynt. Rismaatter som Underlag og et Tæppe som Dyne udgør Sengelejet. Nogle Koge- og Spise-Utensilier udgør Resten af Bohavet. Og saa Klædedragten! Denne er yderst billig. I hvert Fald i Sommertiden rækker Brugen af Trætøfler og bare Ben op i de højere Samfundslag. Medens de mandlige Arbejdere gaar fuldstændig nøgne, kun udstyrede med et Lændebælte, er Paaklædningen iøvrigt en Kimono — for Kvindernes Vedkommende altid broget. Den er gennemgaaende overmaade billig, idet de kvindelige Bæreres Samfundsstilling og økonomiske Position markeres ved Kostbarheden af det brede Skærf — »Obi« — hvormed den er udstyret, og som danner den japanske Kvindedragts karakteristiske Rygpude.

Ogsaa Kravene til Brændselsmateriale i Vintermaanederne er overmaade ringe, idet man fryser med Resignation. Hertil kan føjes, at ligeledes Kravene til Føde er saare beskedne, hvorhos Folkets Shinto-Religion skaber Resignation hos Gennemsnitsjapaneren overfor den Lod,

der beskæres ham i dette Liv, i Tillid til, at der under en hinsidig Tilværelse beredes ham lysere Kaar. Resultatet af alt dette bliver imidlertid, at Japan med en stor Folke-mængde, der kæmper for Udkommet, præsterer en Arbejdsindsats til Verdenskonkurrencen, som ikke kan undlade at paavirke denne.

Den gule Fare var det Løsen, hvorunder man vilde skræmme Vestens Folkeslag og Vestens Kultur til at stille sig *en garde* mod Japanerne som et Folk, hvis Selvopholdelsesdrift gjorde dem til farlige Medbejlere om Pladserne i Solen.

Men hvem véd. Det kan hændes, at vi lever den Dag, hvor den gule Fare ret beset viser sig som det gule, gode og følgeværdige Eksempel paa Arbejdsflid og Nøjsomhed. —

Kina — et sælsomt indestængt vældigt Landomraade og Folkesamfund med en ældgammel Kultur, men med kun faa Forbindelsesveje ud til Verdensomsætningen og Verdensbegivenhederne og uden al Evne til at paavirke disse.

Men hvilket myldrende Liv bag de indestængte Grænser, præget som det er af Massernes rastløse Arbejde for under Trængsel for Udkommet at sikre sig det nødtørftige daglige Brød. Thi virkelig Fattigdom og virkelig Kamp for overhovedet at kunne opholde Livet synes langt mere almindelig i Kina end i Japan.

Man har kaldt Kina Gravenes Land. Og for saa vidt med Rette, som den Omstændighed, at enhver Kineser ønsker sin Gravhøj opkastet paa egen Jord, giver Landet et højt ejendommeligt Udseende, samtidig med at dette Forhold i et tæt befolkede og stærkt udstykket Land mange Steder fuldstændig umuliggør Jordens rationelle Dyrkning. Og utvivlsomt maa Selvopholdelsesdriften tidligere eller senere tvinge Kineserne til at sløjfe det Utal af Gravhøje, som nu beslaglægger Jorden og umuliggør dens rationelle Brug.

Imidlertid kan anføres, at i det frugtbare sydlige Kina er Jorden, under udstrakt Brug af Vandingskultur, fortrinlig dyrket, væsentlig med Ris, som overalt ligesom i Japan lovede Maksimumafgrøde. Og her afstedkommer Gravhøjene ikke synderlig Ulempe, idet de er trukket tilbage og væsentlig samlede paa de højere liggende Arealer, som anvendes til Dyrkning af fornemmelig The, Morbærtræer og Bønner. Men i Egnen f. Eks. om Shanghai giver Gravhøjene ligefrem Landskabet sit Præg. Og under en Jernbanekørsel fra Shanghai til Peking — en Strækning omtrent som fra København til den schweiziske Grænse — saa vi mange Steder store Arealer, hvis Udseende fuldstændig mindede om Marker, hvis Afgrøde er opstillet i bornholmske Stakke — kun, at de formentlige Stakke her viste sig at være Gravhøje, alt efter Omstændighederne græsklædte eller renholdte, mindende om spidse Kartoffelkuler og af ulige Størrelse, alt efter den begravedes Værdighed til at hvile under et tykt eller et tyndt Jorddække.

Længere Nord paa i Kina er Jordbunden tarveligere, Bebyggelsen mere spredt og Afgrødernes Udseende var ret ringe, hvortil Regnmangel i afvigte Aars Vækstperiode væsentlig bidrog. Det er her navnlig Majs, Hirse, Bønner og en meget langstraaet hirseligende Plante, Cavlian, som dyrkes. Det er ældgamle Dyrkningsprincipper, som anvendes. Der pløjes og harves med højst primitive Redskaber og med Æsler eller Kreaturer, stundom endog med Mennesker som Forspand. Og Majsen høstes under den Form, at først samles Majskolberne og hjembæres, oftest i to Kurve, anbragt paa hver sin Ende af en Bærestang over Skuldrene, eller ved Benyttelse af Æsler. Saa afskæres Halmen ca. 1 Fod over Jorden og hjembæres paa lignende Maade som Kolberne. Og endelig oprykkes saa Stubbene, Jorden afrystes og det hele hjembæres i pynkelige Bundter, vel til Brug som Brændselmateriale eller i Gødningsøjemed. Man faar herigennem Indtrykket af, til hvilken Grad den nordkinesiske Jordbruger maa tage

alting med for at bjerge Udkommet, som ogsaa efter andre Tegn at dømme synes højst kummerligt. Det er med Adgangen til en lønnende Udnyttelse af Arbejdsevnen, at det kniber. Naar man f. Eks. ved en Jernbanestation langt inde i Kina ser 24 mandlige Arbejdere agere For-spand for en Vejtromle, synes man egentlig, at man har hele Forholdet i saa Henseende levende illustreret.

Og man synes tilmed, at man hermed ser den ubrudte Forbindelse mellem vore Dages Arbejdsvilkaar i Kina og hine fjerne Tider, da den kinesiske Arbejdsevne fandt Ud-løsning i Opførelsen af den 1500 engl. Mile lange vældige kinesiske Mur, sikkert det unyttigste for ikke at sige det taabeligste Størværk, som nogensinde er præsteret ved Menneskehaand.

Man skønner endvidere, at vore Dages Kina er ringere og væsentlig mere evneløst end svundne Dages Kina. Thi dette kunde præstere pragtfulde Templer og Bygningsværker. Vore Dages Kina derimod kan ikke engang vedligeholde disse, men er med flegmatisk Sindsro Vidne til, hvorledes selv de mest monumentale af disse bærer Græs og Buske, ikke blot paa Stenbroen, men paa selve Bygningstagene, samt hvorledes Bygningværkernes Hensmuldring gaar sin stadige Gang.

Der er noget tragisk over Kinas Skæbne som et Rige i Forfald trods ældgammel Kultur og trods Arbejdsegenskaber hos Folket, som rigtig vejledede fra oven maatte kunne skabe gode Livsvilkaar.

Thi Kineserne har jo paa mange Omraader været Foregangsmænd og banet Vejen for andre. Trods Japanners Antipati mod Kineserne — vel nærmest fordi de véd sig hadede og frygtede af disse — vedgaar de dog aabent, at deres Religion, deres Kunst og deres Kunstindustri skylder Kina og Kineserne sin Tilblivelse og sit Præg. Og kommer man til Malaccahalvøen, møder man talende Vidnesbyrd om Kinesernes Virkelyst og Initiativ. I Singapore findes saaledes mange kinesiske Handlende,

som har skabt sig Formuer. Thi dygtige Handelsfolk er Kineserne i Almindelighed, selv om det i Singapore som i Hongkong og Shanghai gennemgaaende er Europæere samt i mindre Maalestok Amerikanere, som har samlet Verdenshandelens Traade i deres Haand. Men Kineserne har paa Malaccahalvøen været de første til gennem Rydning af Jungle at aabne Landet op og iværksætte Dyrkning af Gummitræer og Kokospalmer. Først derefter er saa Europæerne traadt i deres Fodspor og har luret dem Kunsten af. Og saaledes, at Europæernes Plantageanlæg, rationelt anlagte og passede, som de er, langt har overfløjet Kinesernes, som tilmed i stort Maal er gaaet over paa Europæerhænder.

Thi medens Europæerplantagerne blev holdt rene, blev Kineserplantagerne gennemgaaende forsømt, og deres Produktionsevne nedstemt ved at de overgroedes med Græs.

Det synes i det hele taget at være Kinas Skæbne, at alt, hvad der er af gammel Kultur, og alt, hvad der er af Initiativ, skal kvæles under en Energiløshed og Afmagtsfølelse fra oven, svarende til den, der paa selv de stolteste Bygningsværker lader Græsset vokse og Tidens Tand gnave ganske efter Forgødtbefindende.

Indtil den Tid oprinder, hvor baade Kina og Verdenssamfundet skønner, at de Arbejdskræfter, som den kinesiske Tredie- eller Fjerdedel af Jordens Folkemængde sidder inde med, maa til eget og Verdenssamfundets Gavn udnyttes paa mere rationel Vis.

Og til den Tid, hvor denne Erkendelse vinder almindeligt Raaderum, vil de før nævnte 24 kinesiske Kulier lade Vejtromlen staa, fordi der da er Brug for deres Arbejdsevne under hensigtsmæssigere Form, end som Forspand for denne. —

Bag indien med Ankomststationen Singapore frembyder for os Danske den særlige Interesse, at vi der møder storladne Vidnesbyrd om Frugterne af dansk Fore-

tagsomhed, skabt ved Enkeltmands Storsyn og evnerige, maaltbevidste Initiativ. Det er ikke Opgaven her at søge analyseret Aarsagerne til den i vort Lands kommercielle Historie enestaaende Fremgang og Vækst, som karakteriserer det af Etatsraad *H. N. Andersen* skabte verdenskendte Foretagende. Men kortelig udtrykt synes Foretagendets fremdrivende Moment at have været: først en overlegen Personligheds rette Vurdering og Forstaaelse af den Faktorernes Vekselvirkning, der skaber Liv og Arbejdsfortjeneste samt knytter Traade, baade indadtil og udadtil, og derved tilrettelægger en solid Grund, hvorpaa en stor og mangesidig Forretningsvirksomhed kan bygges op. Og dernæst et genialt Blik for Udnyttelsen af de Chancer, der under Aarenes Arbejde melder sig, og som det gælder at gribe i Flugten under rigtig Vurdering af de enkelte Leds Betydning for det samlede Foretagendes Trivsel.

Singapore er ved sin Beliggenhed, men ikke ved sit Folketal af ca. 300,000, et umiskendeligt Verdenscenter. Thi intetsteds saa vi samlet en saa stor Flaade af Dampskibe, som her, idet Singapore bliver det naturlige Stoppested for Trafiken mellem Europa og det fjernere Østen. Singapore er altsaa et Trafikcenter. Men baade derved og i sin Egenskab af naturlig Udførselshavn for Malaccahalvøens Produktion af navnlig Gummi, Kopra og Tin, bliver den tillige et af Verdenshandelens betydende Centrere.

Som allerede nævnt er ogsaa her Storhandelen for den alt overvejende Del i Hænderne paa Europæere, herunder Østasiatisk Kompagnis Singaporeafdeling som en stort anlagt Forretningsvirksomhed, hvis mægtige Pakhuskompleks for navnlig Gummi og Kopra er Singapores største. Under Kompagniets vidtspændende Singaporeforretning sorterer ogsaa dets egen Produktion af Gummi og Kopra, indvundet fra omkring 40,000 Acres, og som paa mange Hold baade ude og hjemme betinger Arbejdsfortjeneste, samtidig med at Produktionerne ligesom Kom-

pagniets Tin af egen Minedrift og Træ fra egen omfattende Skov- og Savværksdrift indgaar som betydende Led i dets Handels- og Fragtvirksomhed.

Kompagniets Gummi- og Kokosplantager rangerer med Malaccahalvøens bedste og ledes udelukkende af en betydelig Stab af Danske, som altsaa her paa en fremmed Verdensdels Grund vinder Anseelse som dygtige Foregangsmænd, samtidig med at de virker til direkte Gavn for deres Fædreland. Langt Størstedelen af Kompagniets Plantager har allerede naaet den ydedygtige Alder, 5 à 6 Aar for Gummitræer og 7 à 8 Aar for Kokospalmer. Og et normalt Aarsudbytte pr. Acre er ca. 160 kg Gummi, tilvejebragt ved daglig Tapning af Træerne Aaret rundt, samt ca. 600 kg Kopra: det tørrede Frugtkød af de med passende Mellemrum indsamlede Kokosnødder. —

Men Tiden tillader ikke yderligere Fordybelse i Forholdene derude. I min Ungdom var der for en Rejse rundt om Jorden normeret 80 Dage. Nuomstunder kan det gøres hurtigere. Men skal man besørge Rejsen i en enkelt Foredragstime og endda afse en Del af Tiden til en indenlandsk Rejsefærd, saa er der i høj Grad Brug for Begrænsningens Kunst.

Det faar saa paa dette Sted bero ved de alt fremholdte flygtige Skitser derudefra. Thi Rejsen gaar nu fra Singapore direkte hjemefter. Og efter 37 Dages Sejlads derfra er vi en stormfuld Januaraften naaet saa langt frem, at vi er begyndt at se Glimtene fra Skagens Fyr skære gennem Nordsøens Vintermørke.

Skagens Fyr for udgaaende og Skagens Fyr for indgaaende. Det slutter Kredsen. Dermed lukkes den Rame, der omfatter vor Udlandsfærds Indtryk og Minder fra Mennesker, vi mødte, og Egne, vi saa.

Det blev de sidste mere end de første, der skabte de stærke Indtryk og gav Rejseminderne Glans. Thi Menneskene, man møder, formaar kun undtagelsesvis at sætte Sind og Tanker i stærke Svingninger. Det meste af, hvad

man paa den Konto kan komme ud for under de forskellige Himmelstrøg, er man nemlig hjemmefra saa nogenlunde indstillet til at hilse med Genkendelsens Sindsro. Thi menneskeligt Tanke- og Handlesæt bevæger sig Jorden over ad væsentligst de samme Baner.

Det særprægede, racestemplede Befolkningselement, altsaa Folketypen, vækker selvfølgelig Interesse, varieret og nuanceret som den er i et Utal af Afskygninger, med den hvide Mand til den ene — og den gnistrende sorte, uldhaarede Neger til den anden Side som Yderformerne. Ingen Europæer kan saaledes færdes i en By som Singapore, uden med Interesse at fæste sig ved den Mangfoldighed af Folketyper i alle Farvenuancer og alle Bygningsformer, som Trafikens Strømhvirvel dér har landsat.

Imidlertid er det jo Individet mere end Folketypen, der vækker dybere gaaende Interesse. Det er Individualiteten hos de Mennesker, man møder, der alt efter Omstændighederne vækker vor Sympati eller Antipati eller lader os forblive indifferente. Og saa hævdes det jo, at hvor i Verden man færdes ad Kulturens og Civilisationens vidtforgreneede Færdselsveje, vil man kunne træffe intelligente og sympatiske Mennesker, som man kan have Glæde og Udbytte af at møde og omgaas. Selvfølgelig er dette rigtigt. Men det er ikke det Hensyn, der kan friste til at gaa paa Langfart. Thi det Formaal kan lige saa godt forfølges paa de hjemlige Enemærker. Dog med én Undtagelse. Der er nemlig én Type med et specielt og saare tiltalende individuelt Særpræg, som man kun møder fjernt fra Danmark, nemlig den ved Fjernheden fra Hjemlandet særprægede danske Udlænding. Atter og atter har vi mødt denne Type, som vækker afgjort Sympati ved den Landsmandsskabets Fællesfølelse, hvorefter de paagældende er gennemtrængt.

I den for Landegrænsen kender vi Landsmandsskabets Fællesfølelse under forskellige Former. Dér, hvor det ofte gælder Rivalisering og Konkurrence om samme

Maal og Kamppris, forflygtiges den jevnlig fuldstændig under Kampens Hede, hvorhos den ikke sjældent manifesteres som en Følelse, der søger bag om for med Perfidens og Mistænkeliggørelsens Snigvaaben at falde Medbejleren i Ryggen.

Udenfor Landegrænsen er Landsmandskabets Fællesfølelse derimod kun én og fremtræder her i smukkeste Form. Den kan vel analyseres derhen, at den bæres frem af Glæden over at være og føle sig dansk, samt at kunne give denne Glæde Luft overfor Landsmænd, hos hvem man er sikker paa at møde Forstaaelse og Sympati. Det er altsaa Fællesskabet om det nationale Hjem — som bekendt ingen national Storborg med Glans af Magt og Storhed, men et beskedent og dog samtidig velstands- og skønhedspræget Hjem — hvorom man mødes i fælles Glæde. Og altid, hvor man derude traf danske Udlændinge af den her nævnte Type, fik man Indtrykket af, at de fra og om Hjemlandet har medtaget som en Ballast for Udlændigheden en Sum af dyrebare Minder, som i deres Sind har prentet Hjemlandsbilledet i Glans af dansk Mid-sommernats Dæmring over maanebeskinnet Strand og lysegrøn Bøgeskov, samtidig med, at det er mod Hjemlandet og alt hvad dets er, at deres dybeste Længsler gaar.

Og saa ét endnu i denne Forbindelse: det er gennemgaaende stoute Folk, de danske Udlændinge, som har valgt deres Virkefelt langt hinsides Landegrænsen; Folk, som paa anerkendt Maade fylder deres Plads og virker til Gavn og Ære baade for sig selv og for det Land, hvis gode og trofaste Sønner, de blev. —

Det blev altsaa de Egne og Naturscenerier, vi saa paa den af os fulgte smalle Færdselslinie rundt Jorden, som skabte de stærkeste og varigste Indtryk, og som hentedes fra en Del af de verdenskendte Seværdigheder, som frister Turiststrømmen.

Mine unge Rejsefæller holder samstemmigt paa Niagara-faldet som det vældigste og mest betagende Natur-

skuespil, vi stilledes overfor. For mig staar imidlertid Grand Canyon i Arizona — Coloradoflodens ca. 15 engl. Mile brede, flere Hundrede Mile lange og indtil 7000 Fod dybe Bjergkløft — som det Natursceneri, der i Vælde og Skønhed overgaar alt, hvad jeg har set og alt hvad jeg havde tænkt muligt. Det var herom, at Roosewelt skrev: Grand Canyon fylder mig med Ærefrygt, og der findes sikkert i hele den vide Verden ikke Sidestykke dertil. Jeg forstaar fuldt ud denne hans Udtalelse. Og jeg vil længes tilbage mod Grand Canyon i Haab om endnu en Gang fra den øverste Kant af den lodrette Klippevæg at se Solen brydes i den mægtige Bjergkløfts Skiferlag med utallige lagdelte rødlige Farvenuancer og med Kløftens Opfyldning af barokt formede vældige Skifermasser.

Og saa gaar Tanken derfra tilbage over andre modtagne Indtryk og lyse Rejseminder: til den idyllisk smukke By *Riverside* i Sydcalfornien i Hjertet af Orange-distriktet, i pragtfuld Indfatning af Palmer og Blomster samt med et herligt Hotel med fortjent Ry for enestaaende Evne til at skabe Indtryk af, at det er til for Gæsternes Skyld; —

til den som Nationalpark statsovervaagede *Yosemite-Dal* i Nordcalfornien med omliggende vældige Klippepartier og med pragtfuld Udsigt over de vidtstrakte, snespættede *Newadabjerger*; —

til det skønne *Honolulu*, hvorom *Mark Twain* skrev, at endnu en Snes Aar efter sit dér aflagte Besøg indaandede han i Tanken *Honolulus* Blomsterduft og betoges ved Mindet om Stedets Skønhed, Blomsterpragt og herlige Sommerluft; —

til den for sine Pragttempler og naturskønne Omgivelser verdenskendte japanske By *Nikko*, hvor man vaagner om Morgenens ved, at Solen ler ind til En over en grøntklædt Bjergtop, hvor der lyder morgenfrisk Sus fra Bjergstrømmen, som den fra Pynten derhenne ved Kejserens Sommerplads i kogende Vandbrus voltigerer

over ujevn Klippegrund ned mod den rødakerede hellige Bro, og hvor den store Klokke inde fra Tempelgrunden i sindig Eftertænkksomhed runger Timeslagene ud med den dybeste Malmbas, jeg nogensinde hørte; og videre

til det øvrige Japan med dets grøntklædte Bjerge og yndefulde Naturscenerier, der kulminerer i Indlandssøen som den flatterende Indfatning om en Rigdom af Øer, der hver for sig er Perler af Skønhed; —

til H o n g k o n g, den skønnest beliggende By, jeg har set, og som i saa Henseende har sin Modsætning i det nærliggende C a n t o n med $2\frac{1}{2}$ Mill. Indbyggere, og i hvis fire Alen brede Gader ikke engang Rickshaws, men kun Bærestole kan bane sig Vej gennem Menneskemyl-deret; —

til d e t k e j s e r l i g e S o m m e r p a l a d s nær Pe-king, i sig selv af lødigt Skønhed og i herlige Naturomgivelser samt endnu ikke stærkt præget af den Hensmuld-ringsproces, som ogsaa det synes at skulle underkastes; og saa sluttelig

til en solblank Højsommerdag ved den kinesiske M u r, hvor Øjet til begge Sider følger de Hundreder af Vridninger, hvormed den bugter sig over de stærkt brudte Bjergaase, indtil den sluttelig der langt ude bøjer ned bag den sidste synlige Bjergryg. —

Naar jeg saa fra Omtalen af de derude modtagne Skønhedsindtryk vender Tanken mod Hjemlandet og mod dets Plads i de fagre Rigers Rangforordning, saa føler jeg jo, at det vilde skønnes som en naturlig Tribut til Fædrelandsfølelsen, om dette Afsnit af mine Betragtninger summeredes op til, at jeg — de hjemførte Billeder af herlige Naturscenerier til Trods — dog »tror, der er skønnest i Danmark«.

Men ærlig talt, jeg tror det ikke og tilkender altsaa ikke vort Hjemland Skønhedsprisen. Ogsaa jeg mener at have Øje og Sans for alt, hvad vort Fædreland rummer af egenartet Naturskønhed. Den behøves ikke her nær-

mere analyseret eller opløst i Enkeltheder. Vi kender den alle. Den er saa lys, saa blid, saa blød, saa lidt himmelstræbende, uden skarpkantede, men med fredsommeligt afrundede Konturer, og derfor saa afstemt med vort Temperament og Tankesæt, saa ægte dansk og følgelig med enestaaende Evne til at gribe os om Hjerterødderne. Alt dette være uforbeholdent indrømmet. Men ogsaa Grønlænderen t. Eks. tror jo, at der er skønnest i hans Hjemland. Mangen Dansk vil og med rette finde Danmark skønnest. Men jeg tror ikke, der er skønnest i Danmark. Thi ingen objektivt dømmende, som ikke fælder Dommen ved at anlægge Fædrelandsfølelsens Synsvinkel, vil kunne mene dette.

Den foran citerede Strofe fra vort Hjemlands Sange kan jeg altsaa ikke med redelig Overbevisning gøre til min. Men der er en anden Passus af vore Fædrelands-sange, som jeg under vor Rejsefærd jevnlig og med Glæde har skønnet at kunne give uforbeholden Tilslutning, nemlig: I Danmark er jeg født, dér har jeg hjemme, dér har jeg Rod, derfra min Verden gaar.

Eller rettere: dertil vender jeg tilbage med Følelsen af, at Danmark er et Land med lykkeligt Udstyr til at skabe gode Livsvilkaar for Befolkningen og egentlig at betragte som en alt i alt benaadet Plet paa vor Klode.

Adskillige vil formentlig finde, at det her hævdede lykkelige Udstyr til Befolkningens Livsførelse tiltrænger Dokumentation gennem en nærmere Analyse. Nuvel, lad os saa begynde med K l i m a e t — det stærkt kritiserede danske Klima med dets ustadige Lunefuldhed, der hævdes alt for ofte at give Kulde, Regn og Blæst, hvor man ønskede lunt Solskin, eller Tørke, hvor man sukkede efter Regn. Fæster vi os først ved Klimaets Forhold til menneskeligt fysisk Velvære, saa er jo imidlertid vort Klima saa godt som noget egnet til at holde Sindet frisk og Livslysten vaagen. Man har jo altid Muligheden af, at den kommende Dags Vejr kan blive netop ideelt for

Aarstiden. Og de Skuffelser, der her lides, øger jo kun Evnen til at nyde det gode Vejr, naar det melder sig, jvfr. den almenGYldige Regel, at enhver Form for Nydelse er betinget af en Modtagelighed, der øges gennem forudgaaet Savn.

Eller tror man, at stadigt Sommerklima, med hvad dertil hører, er at foretrække for vort. Jeg mener afgjort nej. Det stadige Sommerklima har man f. Eks. i Singapore, hvor det endda anses for mere tiltalende end normalt i Tropezonen, fordi det omliggende Hav dog giver nogen Køling. Men Temperaturen, sjældent under 30 ° C., føles ved det næsten altid herskende Vindstille trykkende, saa Sveden ogsaa om Aftenen perler ud af alle Porer. Føj saa hertil ihærdige Angreb baade fra oven og forneden af de paa disse Breddegrader allestedsnærværende Moskittoer, saa bliver Resultatet, at man indstilles til at længes mod Hjemlandsklimaet, selv om det skulde forme sig som et frisk regnpisket Stormsus over Møllebakken.

Nej saa er jo Honolulu Klima langt mere ideelt med en langt mere moderat og behagelig Temperatur, der faktisk forlener Stedet med en evig uforanderlig Sommer. Men mon egentlig denne Form for Klima er attraaeværdig — i hvert Fald som Middel til at befordre Menneskers Tilfredshed med Livsvilkaarene. Thi stadig Medgang og stadigt Velvære skaber jo »Spleen«. Og det er Opmærksomhed værd, at netop Honolulu overalt kendte Musik og Sange — de Sange altsaa, der skal prise og tolke Glæden over det herlige, evigt uforanderlige Sommerklima med grønne Træer og Blomsterpragt Aaret rundt — er mere bedrøvelige og mere vemodsprægede, end Alverdens øvrige Kompositioner. Man sammenligne saa hermed den Livsglædens Fanfare, hvormed herhjemme den Spillemand snapped Fiolen fra Væg for at synge og spille om den Skov, som kun er grøn den mindste Del af Aaret, og hvis sommergrønne Friskhed netop derfor paaskønnes, som Tilfældet er.

Fæster vi os dernæst ved Klimaets afgørende Indflydelse paa Udbyttet af vort Landbrugserhverv, ser jeg ikke rettere, end at det skaber alt i alt gunstige og i det store hele forholdsvis paalidelige Vilkaar for den intense Brug af Danmarks Jord. Unægtelig har vi oftere end ønskeligt uheldsvangre Tørketider i Afgrødernes Vækstperiode. Men lad os til rigtig Vurdering heraf ikke glemme, at for umaadelige Omraader af Jordens bedst dyrkede og mest produktive Areal — Californien, Japan og det frugtbare Sydkina f. Eks. — er Normen en alt ødelæggende Sommertørke, som kræver og har skabt en rationelt gennemført kunstig Vanding af den dyrkede Jord. Her hjemme bereder vi vor Jord fortræffeligt og tilsaar den efter alle Kunstens Regler. Det gør man imidlertid ogsaa i de nys nævnte Lande, hvor man altsaa yderligere sikrer sig en god Høst ved regelmæssig Vanding. Her hjemme indskrænker vi os til — og maa ifølge Forholdenes Natur sikkert i det store hele indskrænke os til — efter endt Saaning at anbefale Afgrøderne til Regnskyernes Naade, iøvrigt forbeholdende os at give vor Misstemning Luft, hvis denne Naade ikke rækker op til netop det Antal Millimeters Regn, som vi anser for det rette. Der er altsaa dog nogen Forskel mellem den Form, hvorunder man i de nævnte Lande og herhjemme praktiserer Jorddyrking. Og det synes mig, at en korrekt Vurdering af vort Klimas afgørende Rolle som Dyrkningsfaktor kræver, at man er opmærksom herpaa. Kort sagt: Mine udenfor Landegrænsen vundne Erfaringer bidrager væsentligt til, at jeg indtager en venligt anerkendende Holdning overfor vort som oftest skarpt kritiserede danske Klima. —

Vi vender dernæst Blikket mod Befolkningen og dens Rolle som Hovedfaktoren i alt, hvad der vedrører Livsvilkaarene herhjemme.

Mon der noget Steds i Verden findes en Befolkning, hvis Adgang til et sorgfrit rundeligt Udkomme rækker i højere Grad tilbunds, end Tilfældet er herhjemme, hvor en

god Arbejdsvilje hos selv svage Kræfter altid kan finde sit Virkefelt. Og mon det endvidere ikke tør hævdes, at der herhjemme foreligger en særdeles gunstig Fordeling af Produktionsgrundlag og Værdier, kun lidet paavirket af uforholdsmæssig Værdiopsamling i Enkeltmands Eje — jvfr. Landejendomsfordelingen, som den er i England, og som den var i det nu revolutionerede Rusland, samt jvfr. Kapitalopsamlingen paa Enkeltmandshaand, som bl. a. i Amerika og andetsteds beslaglægger en betydelig Del af Samfundets samlede Produktionsmidler. I Modsætning til, hvad der mange andre Steder er Tilfældet, kan der jo ved vore nuværende hjemlige Arbejds- og Erhvervsvilkaar ikke tales om en egentlig Underklasse. Thi det Udsnit af Befolkningen, som man hidtil har villet henhøre hertil, har mindst lige saa gode Vilkaar for Udkommet, som store Dele af den saakaldte Mellemstand og af den Embedsstand, som man til Trøst for en saare knapt tilmaalt Lønning tillagde Prædikat af Overklassemedlemmer. En Lagdeling af Befolkningen herhjemme efter horisontale Delingslinier savner derfor Berettigelse. En Deling efter Erhvervslinier synes afgjort naturligere.

Lad os begynde med L a n d b r u g s b e f o l k n i n g e n, hvis Brug af den danske Jord mere end noget andet skal sikre Landets Befolkning Udkommet. Lykkeligvis tør det siges, at vort Lands Jord i det store hele er i de bedst mulige Hænder. Thi vor hjemlige Gaardmandsstand og Husmandsstand er et baade fagligt og kulturelt højt udviklet Befolkningselement, hvis Betydning som Grundmur i Samfundsbygningen understreges og øges ved dets særlig i disse Tider paaskønnelsesværdige umiskendelige Vilje og Evne til at klare sig selv. Og jeg føler mig overbevist om, at det bliver derfra, at det Gennembrud vil komme, der fører Nationen tilbage til en Livsførelse, afstemt med Arbejdsydelse og Landets Ernæringsevne, alt-saa til en samfundsmæssig Sætten Tæring efter Næring. Om Brugerne af Landejendomme med 12 Tdr. Hartkorn

og derover, som ialt driver mindre end $\frac{1}{7}$ af Landets Jord, kan jeg indskrænke mig til at sige, at det forekommer mig, at den Indsats, de har præsteret og præsterer ved Dyrkningen af dansk Jord, hjemler dem fuld Adkomst til vedblivende at være her og agere med.

Thi en vidtdreven Sønderhakning af alle større samlede Jordarealer i Smaabrug vil efter min Mening vise sig baade økonomisk og samfundsmæssig forfejlet. Den sociale, samfundsmæssige og etiske Betydning af Husmandshjemmene som fortræffeligt egnede til at opdrage en Ungdom med en sund Sjæl i et sundt Legeme, den har vi alle Øje for, og den skal saa vist ikke undervurderes. Men heller ikke bør den overvurderes. Thi et fundamentalt Vilkaar for, at disse Hjem kan virke efter Hensigten, er at det økonomiske Udbytte af Arbejdet med Hjemmets Jord er et saadant, at det kan staa passende Maal med andet Arbejdsvederlag og skabe Tilfredshed med Udkommet. Men Husmandsbrugen Drift er og bliver fordyret ved Jordloddernes Lidenhed, der ifølge Sagens Natur maa betinge forholdsvis store Arbejdsomkostninger — jvfr. de af Professor *O. H. Larsen* her i Selskabet i Januar fremlagte Driftsregnskaber, hvor Smaabrugenes gennemsnitlige Størrelse endda var 6,8 ha og med en Rentebelastning, væsentlig lavere end den, der maa regnes paaført nyoprettede Husmandsbrug.

Den nu normerede Aarsløn for en Landarbejder, med en Hustru, som i rimeligt Omfang paatager sig Roearbejde og Høstarbejde, vil andrage rigeligt Værdien af 100 Tdr. Hvede efter Statspris. Men Husmandsbrugene bør, hvis Tilfredsheden skal kunne opretholdes, i det væsentlige kunne byde deres Indehavere et Arbejdsvederlag, svarende til det for Landarbejderne normerede. At imidlertid et Arbejdsvederlag, svarende til Værdien af saa mange Tdr. Hvede aarligt til en Landarbejder — med en tilmed forkortet Arbejdstid og derved formindsket Arbejdsydelse — vil i det store hele og i Normaltider vise sig at over-

stige Landets Ernæringsevne, anser jeg for utvivlsomt. Og lige saa utvivlsomt anser jeg det, at Husmandsbrugenes gennemsnitlige Arbejdsudbytte vil komme til at ligge væsentlig derunder.

Ogsaa ud fra disse Synspunkter mener jeg, at Søn-derdelingen af de store Brug bør holdes indenfor naturlige Grænser. Og disse synes mig forstandigt optrukne af Professor *Jens Warming*, som ser Idealet for Landejendomsfordelingen i en — under passende Hensyn til Befolkningstætheden foretagen — Tilvejebringelse af Jordbrug, hvis forskellige Størrelse netop er afstemt med Jordbrugsbefolkningens faglige Evne til at magte et Virkefelt af mindre eller større Dimensioner. —

Næst Landbruget er det dansk Industri og Haandværk samt Skibsfarten, som ved at skabe Værdier og Arbejdsudbytte skal betrygge vor hjemlige Befolknings Udkomme. Og heller ikke vi Landmænd tør undervurdere disse Erhvervs Betydning i saa Henseende.

Nationernes Tilværelseskamp under Krigsaarene formede sig for de neutrale Lande væsentlig som en Kamp for at bjerpe Føden. I den Kamp var Danmark forholdsvis gunstig stillet, takket være vor Landbrugsproduktion. Og at sikre Landets Befolkning den nødvendige Føde, det kan dansk Landbrug altid, hvis intet uforudseligt indtræffer.

Vi nøjes jo imidlertid ikke med smaa Føde-Rationer herhjemme. Ser vi sammenlignelsesvis paa Forholdene i et velhavende Samfund som det engelske, er Stillingen i England endnu saa længe efter Krigen den, at hele Nationens Forbrug af saa betydelige Fødemidler som Sukker, Smør og Flæsk er rationeret ned til et Minimum, som vi herhjemme vilde finde utilbørlig ringe. Man er altsaa der gaaet den Vej at tvinge Smalkostprincippet igennem lige til Tops. Herhjemme gaar vi imidlertid den stik modsatte Vej og normerer et Storforbrug lige tilbunds. Og uvil-

kaarligt rejser sig atter her det Spørgsmaal: kan ogsaa virkelig Landets Ernæringsevne svare hertil!

I hvert Fald er det givet, at et attraaværdigt rundeligt Udkomme for den samlede Befolkning med tidsvarende Adgang til at nyde kulturelle Goder, det kan Landbruget alene ikke præstere. Dertil kræves sund og livskraftig Virksomhedsudfoldelse af alle Erhvervsfaktorer.

Og atter her møder vi saa Problemet: den Faktorer-nes rette Vekselvirkning baade indadtil og udadtil, som skal bygge dansk Erhvervsvirksomhed paa en Grund, der kan bære. Vi er ved givne Naturbetingelser henvist til at maatte hente Masser af Produktionsmidler fra Udlandet. Dette er selvfølgelig et Minus for vor Samfundsøkonomi. Men det er paa den anden Side et Plus for dansk Skibsfart, som kan yde og yder sit klækkelige Bidrag til Opnaaelse af en tiltrængt gunstig Handelsbalance.

Men altsaa: alene vort Storforbrug af Produktionsmidler gør, at vi ikke kan undvære Udlandet. Derimod er vi ikke større, end at vi formentlig gør vel i at regne med, at Udlandet, om det skulde være, kan undvære os som Producenter. Imidlertid ved vi, at Adgangen til udadtil at gøre os gældende som saadanne vedblivende staar os aaben. Det staar kun til os selv at udnytte denne. Dette gælder for alle vore Erhverv, men under forskellige Former. Den danske Jord, den drives gennemgaaende væsentlig ved den enkelte Brugers egne Pengemidler, mindre eller større, i Forbindelse med et solidarisk Gældsansvar. Dansk Industri, Dansk Skibsfart og Dansk Storhandel drives derimod fornemmelig ved Samfundets Sparemidler, idet den Kapitalstyrke, som disse Virksomheder kræver, hentes derfra. Og Kapitalstyrke maa til, ikke mindst i Tider som disse, hvis ikke Initiativet og Handlekraften skal lammes paa afgørende Vis. Derfor bør Samfundets Sparemidler behandles med behørig Forstaaelse og Nænsomhed. Lad kun Skattetrawlingen gaa haandfast tilværks overfor alt, hvad der under vor Samfundsordning

falder ind under et virkeligt Luksusbegreb. Dertil er intet at sige. Men lad os dog endelig herhjemme give Opmuntring til og fri Bane for de mange Tusind Hjems Opsamling af de Sparemidler, der hidrører fra Flid, Nøjsomhed og Sparsommelighed. Lad dem forøges under *Millerands* Løsen til det franske Folk: producer mere, brug mindre. Det er nemlig et godt Løsen — lige det modsatte af at disponere over Samfundets Sparemidler under den skæbnsvangre Form, at de beslaglægges til Gunst for et derved etableret Storforbrug for den hele Nation, der vil resultere i, at Bunden en skøn Dag er naaet og det hele spist op. Thi disse Sparemidler er ret beset det Fundament, hvorpaa store og betydende Dele af vort Lands Erhverv hviler. Og mangler de paagældende Sparemidler, der sammenlagt giver den fornødne Kapitalstyrke til paa behørig Vis at være med i Verdenskonkurrencen, vil det gaa betydende Dele af vort Erhvervsliv som den Damper, der ikke kan forlade Bolværket, fordi den mangler Brændselmateriale.

Blandt andet Øjeblikkets Vanskeligheder ved Tilvejebringelsen af fornødne Produktionsmidler bereder vor Industri iøjnefaldende ugunstige Kaar. Ogsaa vi bør kun haabe, at Forholdene snart maa trækkes i Lave igen, uden at der i Mellemtiden slaas for meget i Stykker, saaledes at vor hjemlige Industri kan genindtage den smukke Position, den har vidst at tilkæmpe sig.

I denne Forbindelse saa blot endnu nogle Bemærkninger om Landets Arbejderbefolkning. Jeg mindes en Diskussion for Aar tilbage, hvor Ingeniør *Alex. Foss* hævdede, at den danske Industriarbejder ved Intelligens, faglig trænet Arbejdsevne og overvejende anerkendelsesværdig Arbejdsvilje i det store hele ydede Vederlag for den højere Arbejdsløn, der maatte udredes, idet Talen var om vor Evne til at konkurrere med japanske Industriefrembringelser. Spørgsmaalet bliver saa blot, om denne Betragtning vedblivende holder Stik.

Ikke blot for Industriens, men for alle Erhvervs Arbejdere gælder det imidlertid, at det Omfang, hvori Landet evner at præstere det Arbejdsvederlag, som nu kræves og udredes, afhænger væsentlig af Arbejdsydelsen. De økonomiske Forhold herhjemme maner til redelig Samvirken fra alle Sider. Og der maa kunne kræves gensidig uforbeholden Erkendelse af, at Pligter saavel som Rettigheder bør være inddragne under en redelig Arbejdsoversenskomst, samt endvidere, at denne skal overholdes.

Der bestaar paa dette Punkt Brydninger og er øjensynlige Vanskeligheder at overvinde, skabt af en raadende Tendens til at lukke Øjnene for, at man utvivlsomt ved det nuværende Lønniveau har overskredet Landets Ernæringsevne, i hvert Fald saaledes, at det kun kan opretholdes ved en gennemgaaende intens Arbejdsydelse.

Imidlertid trøster jeg mig til, at Principet redeligt og godt Arbejde mod en god og passende Løn vil inden alt for længe og uden uforholdsmæssig Ravage slaa igennem i Kraft af den sunde Sans, Redelighed og Retsfølelse, som, naar alt kommer til alt, er et fremtrædende Træk i den danske Folkekarakter.

Altsaa: vort hjemlige Befolkningsselement betinger ingen Afkortning i min gunstige Dom over de herhjemme tilrettelagte Vilkaar for et godt Udkomme. Men jeg ønsker samtidig stærkt betonet, at et Vilkaar for det gode Udkomme er, at alle Arbejds kræfter paa forsvarlig Vis samvirker til Bedste for Landets Ernæringsevne, og at Nationens Forbrug holdes paa den rette Side af denne.

Tilbage staar endnu som det vigtigste Led i vore naturlige Erhvervsbetingelser at omtale vort Lands Jord, — den Jord, som mere end noget andet har til Opgave at sikre en god Løsning af vort nationale Ernæringsproblem.

I Bjørnsons smukke Fædrelandssang hedder det: »Her er Sommersol nok, her er Sædejord nok.« Dette er skrevet med Henblik paa Norge med i alt tre Procent dyrket Areal, mod Danmarks op imod 80 pCt., der giver vort

Land rigelig tre Gange saa meget dyrket Areal som Norge. Og tilmed langt mere benyttet som Sædejord og langt bedre egnet hertil end Norges Jord.

Saa meget mere maa altsaa Bjørnsons her citerede Verslinier skønnes at gælde for vort Hjemland.

Og Bjørnson fortsætter: »bare vi, bare vi havde Kærlighed nok«. Imidlertid turde det næppe være betimeligt her at lyse efter Kærlighed som Driykraft for Samfundsmaskineriet. Dertil synes mig Tidsaanden og det raadende Tankesæt for realistisk præget.

Mindre synes mig imidlertid ogsaa at maatte kunne gøre det.

Thi Danmark turde være vel hjulpen, hvis Erkendelsen af, at ikke mindst vi har Sommersol nok og Sædejord nok, gik Haand i Haand med en Arbejdsvilje, Retsfølelse og økonomisk Sans, der samlede hele Nationen til et frugtbringende Samarbejde til fuld Udnyttelse af de gode naturlige Erhvervskaar, som herhjemme ved en gunstig Skæbne er tilrettelagt.

Frederik Kølpin Ravn.
1873—1920.

Den 25. Maj bragte Telegrafens Bud om, at Professor *F. Kølpin Ravn* samme Dags Morgen var afgaaet ved Døden i Byen East Orange i Nordamerika, hvor han opholdt sig paa Besøg hos sin Hustrus Familie. Sund og frisk tiltraadte han midt i Marts Maaned Rejsen, og om faa Dage skulde han sammen med sin Hustru have tiltraadt Hjemrejsen. Skæbnen vilde

det anderledes; en Blodforgiftning, der senere udviklede sig til en ondartet Rosen, blev Aarsagen til hans alt for tidlige Død.

Frederik Kølpin Ravn fødtes i Aalborg den 10. Maj 1873 og naaede saaledes kun en Alder af 47 Aar. 17 Aar gammel blev han Student fra Aalborg Kathedralskole og begyndte straks at studere Botanik. Allerede som ung Student blev han ansat som Assistent ved Landbohøjskolens botaniske Undervisning, og helligede sig i den følgende Tid under *E. Rostrups* Vejledning særlig Studiet

af Plantesygdomme. Kun 23 Aar gammel blev han Magister i Botanik, og 4 Aar senere disputerede han for Doktorgraden med Afhandlingen: Nogle Helminthosporium-Arter og de af dem fremkaldte Sygdomme hos Byg og Havre og indledede hermed sin rige plantepatologiske Forfattervirksomhed. I 1905 ansattes *Kølpin Ravn* som Konsulent i Plantesygdomme for De samvirkende danske Landboforeninger, en Stilling, han dog kun beklædte i to Aar, idet han i 1907 ved *E. Rostrups* Død udnævntes til Professor i Plantepatologi ved Landbohøjskolen, til hvilken Stilling hans dygtige Arbejde havde gjort ham selvskreven. Samtidig med at være Lærer ved Landbohøjskolen var Professor Ravn Landbrugsministeriets Konsulent i Plantepatologi og Leder af de plantepatologiske Forsøg under Statens Forsøgsvirksomhed i Plante-kultur. Sidstnævnte Virksomhed opgav han i 1919 og udnævntes samme Aar til Medlem af Statens Planteavlsudvalg, en Stilling, som hans tidligere Kollegaer indenfor Forsøgsvirksomheden med den største Glæde og Forventning saa ham indtage. I 1913 udnævntes Prof. *Ravn* til Forretningsfører ved Landbrugsministeriets Tilsyn med smitsomme Plantesygdomme, i hvilken Virksomhed han har nedlagt et omfattende organisatorisk og i praktisk Henseende meget betydningsfuldt Arbejde, og i 1917 valgtes han til Medlem af Frøkontrolkommissionen. Fremhæves bør det ogsaa, at Professor Ravn var Medstifter af Nordiske Jordbrugsforskeres Forening, og at han var Formand for dennes danske Afdeling.

Det danske Landbrug har saaledes i meget høj Grad lagt Beslag paa Professor Ravns Arbejdskraft og staar ved hans fremragende Undervisnings-, Undersøgelses- og Organisationsarbejde i dyb Taknemlighedsgæld til ham.

Det er ikke ved denne Lejlighed Hensigten at give en Vurdering af Prof. *Ravns* Forskningsvirksomhed og

Forfatterskab, der har været overordentlig omfattende*), men særlig Grund er der dog til at fremhæve hans smukke og betydningsfulde Undersøgelser over Forholdet mellem Jordbundens Beskaffenhed og Kaalbroksvampens Optræden, gennem hvilke det er lykkedes at anvise de Midler, der maa bringes i Anvendelse ved Bekæmpelsen af denne — navnlig for Rodfrugtdyrkningen i Jylland — ofte saa skæbnesvangre Sygdom. Desværre hæmmedes Prof. Ravns videnskabelige Virksomhed i ikke ringe Grad af de primitive Arbejdsbetingelser, han maatte lade sig nøje med. Hans inderligste Ønske, at faa Raadighed over et nogenlunde moderne indrettet Laboratorium, der kunde muliggøre Udførelsen af haardt tiltrængte biologiske Undersøgelser i Tilknytning til Forsøgsvirksomheden i Marken, opnaaede han ikke at se realiseret, hvilket jeg ved var ham en personlig Sorg og utvivlsomt ogsaa har været til Skade for dansk plantepatologisk Videnskab. Men desto mere beundringsværdige var de Resultater, han fik ud af sine Iagttagelser i Naturen og af den praktiske Forsøgsvirksomhed paa Plantepatologiens Omraade, som han her hjemme staar som Skaber og Organisator af. Naar Professor Ravn naaede saa betydelige Resultater i sin Forsøgsleder- og Konsulentvirksomhed, skyldes dette i første Linie hans ganske usædvanlige Evne til at skælne mellem det mere og det mindre væsentlige, det gennemførlige og det uigennemførlige, og i det Hele taget hans indgaaende Kendskab til og Forstaaelse af Jordbrugets Praksis, som man maatte beundre saa meget mere, som han aldrig havde haft Lejlighed til at erhverve sig nogen praktisk Uddannelse som Jordbruger.

Den foranstaaende meget summariske Redegørelse for Professor *Kølpin Ravns* Liv og Virksomhed giver kun

*) En detailleret Redegørelse for Prof. Ravns litterære Virksomhed indtil 1918 findes i Landbohøjskolens Festskrift for 1900 og i Højskolens Aarsskrift for 1919.

et ufuldstændigt Indtryk af hans Gernings Betydning og fortæller slet ikke noget om Mennesket *Kølpin Ravn*, og dog kan det mærkelige siges, at den Indflydelse, han har udøvet gennem sin kraftfulde Personlighed og sine ædle menneskelige Egenskaber ikke har været mindre betydende, end den han har udøvet gennem sin faglige Virksomhed. — Nu ved hans Bortgang tegner sig for Erindringen hans lyse Sind, hans sjældent helstøbte og retlinede Karakter og hans paa samme Gang jævne og mandige Fremtræden. Jeg tror bedst at kunne udtrykke min Opfattelse af Professor Ravns Personlighed ved at sige, at det er en Oplevelse og Berigelse at have kendt ham og arbejdet sammen med ham og en Lykke at have turdet kalde ham sin Ven.

I vide Kredse indenfor vort Samfund er Budskabet om Professor *Ravns* Bortgang modtaget med Sorg, og i dyb Sympati og inderlig Deltagelse vender Tankerne sig mod hans efterladte Hustru, hvis tunge Lod det nu er blevet at ledsage hans Støv til Fædrelandets Jord.

Vort Landbrug har med Professor *Kølpin Ravn* mistet en af sine dygtigste og mest fortjenstfulde Arbejdere, Danmark en af sine bedste Sønner.

Ære være hans Minde.

Den 28. Maj 1920.

Harald R. Christensen.

Dansk Landbolovgivning efter 1849.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
den 24. Marts 1920 af forhenv. Forstander S. C. A. Tuxen.

Naar der her i en Aftentime skal tales om et saa stort Emne som dansk Landbolovgivning efter Indførelse af den fri Forfatning i 1849, kan det jo kun blive en almindelig Oversigt, og desuden maa jeg forudskikke den Bemærkning, at denne Oversigt jo her gives, ikke af nogen særlig lovkyndig, men af en almindelig interesseret Landøkonom. — Som Emnet har interesseret mig selv, tør jeg dog maaske regne med, at det ogsaa vil kunne aftvinge mine Tilhørere nogen Interesse.

Det første Indtryk har imidlertid hos mig vakt Forbavselse over, at det, der møder os ved en nærmere Undersøgelse, alligevel ikke har været langt mere omfattende.

De sidst forløbne to Menneskealdre var jo dog Vidne til en ganske usædvanlig Udvikling i vort Erhverv, og dette har samtidig været meget fyldigt repræsenteret i de lovgivende Forsamlinger. Ganske vist er det vel kun for en ringe Del selve Lovene, der skaber Udvikling; men der synes Grund til at vente, at denne Udvikling tydeligere skulde give sig tilkende i de Love, hvoraf den fulgtes.

Dette var da ogsaa i ret fremtrædende Grad Tilfældet med den særlige Gruppe af Love, der kaldes F i n a n s-

lovene. For et Par Aar siden havde jeg Lejlighed til ved et Møde her i Selskabet at paapege dette*). Det viste sig dér, at ikke blot de samlede aarlige Bevillinger til Gunst for vort Landbrug gennem 50 Aar var steget til det 30-dobbelte, fra 100,000 Kr. aarlig til 3,000,000 Kr. Men ogsaa Bevillingernes Art gav et ret tydeligt Billede af Udviklingens Gang, idet det ene nye Omraade efter det andet droges ind blandt dem, der kom paa Finansloven. Først kom saaledes Husdyrbruget, saa Landbrugsundervisningen, derefter fulgte Grundkulturen, Husmandsbruget, Mælkeribruget, Handel og Omsætning, Planteavl og endelig tilsidst Landbrugets Maskiner og Redskaber.

Finanslovene har saaledes tegnet et ret tydeligt Billede af Fremgangen i vort Landbrug, og det var da ogsaa just i særlig Grad i Pengebevillinger, at det parlamentariske System adskilte sig fra Stændertidens, som det afløste. De raadgivende Stænder var ikke pengebevilgende; men de kunde dog kaldes det parlamentariske Systems Vugge. Naar Parlamentarismen nu hos os har naaet, hvad der for Mennesker kaldes Støvets Aar, nærmer vi os vel ikke til dens Begravelse; men det maa nok erkendes, at dens svage Sider efterhaanden er blevet mere iøjnefaldende ved Siden af de store Fortrin, den medførte. Jeg søger Manglerne især deri, at meget, der helst skulde hvile paa Selvvirke eller mere privat Samvirke, efterhaanden er draget ind under Statsvirket, og samtidig har Personligheder, der er fremragende Politikere, ofte faaet mere end godt var med det rent faglige at gøre. Men naar denne Sags Historie en Gang skal skrives, vil det sikkert ogsaa ret klart kunne paapeges, hvorledes vi nu paa forskellig Maade har søgt at reagere imod Systemets Mangler. — Ved Siden af de politiske Rigsdage og Statens Departementer er traadt faglige Delegeretforsamlinger og egne Raad; for vort Vedkommende et Landbrugsraad, me-

*) Se Tidsskrift for Landøkonomi 1918, S. 269.

dens de nødvendige Pengemidler for en Del søges tilvejebragte ved særlige indenfor Faget stiftede Fond.

Uden at jeg i det følgende skal komme langt ind paa Betragtninger af denne Art, vil det dog ligge nær for mig nu og da at pege paa Omraader, hvor man efter min Mening har været temmelig langt ude i Retning af at lade Politiken raade dør, hvor enten den frie Udvikling eller det mere begrænsede Privat-Virke hellere skulde have været raadende.

En Del af Lovgivningsarbejdet efter Grundloven af 5. Juni 1849 maatte naturligt blive Fortsættelse af det, der havde optaget Stænderforsamlingernes Tid og Tanke, og dette gælder da i særlig Grad om *F o r h o l d e t t i l J o r d e n*, dens Eje og dens Brug.

Livsfæstet og de til dette knyttede Byrder, særlig i Form af Hoveri, Landgilde og Tiende, havde været stærkt under Behandling af de raadgivende Stænder. Dette Fæste var jo den gennem Aarhundreder for Størsteparten af danske Bønder raadende Form for Forholdet til Jorden, og Ulemperne var i Tidens Løb jævnlig voksede til det utaaelige. En Del af dem fjernedes blandt andet ved Loven af 9. Marts 1838, men denne var dog ikke frembaaret af nogen særlig stor Reformiver. Det almindelige Ønske var ikke just ved Forbedringer at give det private Fæste større Levedygtighed; man ønskede det tvertimod snarest mulig helt afskaffet og i dets Sted sat Selveje eller Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte. Det blev da ogsaa denne Bestræbelse, der kom til at præge den Tid, der fulgte.

Man begynder i 1851 med Love om »Selvejendoms Indførelse paa Statens Bøndergods« og om »Meddelelse af Bevilling for Lehn, Stamhuse og Fideikommisser til at afhænde deres Bøndergods«, og Aaret efter gives Lov om »Selvejendoms Indførelse for Bøndergodset under Sorø Akademi, Københavns Universitet og Communitet«, me-

dens Kolonistederne paa Ahlheden og Randbølhede overdroges som Selvejendom til deres Brugere. Ved Loven om »Tørvemosers Udskiftning« naar man i 1858 noget nær ved den sidste Udløber af Udskiftningens store Reform, og i 1860 vedtages »Afhændelse til Arvefæste af det saakaldte beneficerede Gods« ved nogle Kirker, offentlige Stiftelser og Seminariefondet. Endelig blev der ved Love 1861 og 72 givet en kraftig Opmuntring for den mere private Afhændelse af Fæstegodset.

Ved dette Lovgivningsarbejde og den raadende Tilbøjelighed naaedes det saa at reducere Antallet af Bøndergaarde i Livsfæste fra de omtrent 21,000 ved Aarhundredets Midte til kun at udgøre omtrent et enkelt Tusinde, og denne Rest er saa i den nyeste Tid søgt endelig fjernet ved Loven af 30. Juni 1919, hvortil saa i denne Forbindelse maa nævnes den senest vedtagne Lov af 4. Oktober 1919 om Lehn, Stamhuse og Fideicommissgodsers Overgang til fri Ejendom.

Der ligger imidlertid et Tidsrum paa omtrent et kvart Aarhundrede, fra Slutningen af 1870 Aarene til Midten af 1890'erne, hvor det er ret stille i Lovgivning om Forholdet til Jordbesiddelsen. Men uafhængigt heraf skete der ude omkring i Landet en stedse tiltagende Udstykning af Landejendomme, saa at disse forøgedes i Antal, men aftog i Størrelse, og samtidig voksede Interessen for de smaa Jordbrugs Udvikling, der ikke mindst kom til Orde omkring i Landboforeningerne. Som en Følge heraf tør det anses, at Staten i 1894 nedsætter en »Landvæsenskommission« til dels at forberede Revision af Lovgivningen om Landejendommens Udstykning og Sammenlægning, dels at udrede en Plan, hvorefter der paa gunstige Vilkaar kan tilvejebringes Jordlodder for Landarbejdere. Herpaa fulgte saa Lovene af 1897 om »Jords Udstykning og Sammenlægning« og af 1899 om »Tilvejebringelse af Jordlodder til Landarbejdere«. Den første havde for Øje at regulere den stigende Udstykning

og sikre dens Begrænsning, medens den anden jo havde til Maal ved Siden af Ønsket om at bevare Arbejdskraften paa Landet i Konkurrencen med Byerne, at skabe en øget selvejende Stand af smaa selvstændige Jordbrugere. Medens hin fulgtes af Love i 1906 og 1911, som støttede Udstykningen endog med Laan til i det Øjemed dannede private Selskaber, fortsættes Lovgivningen til Fremme af Husbrugene i 1904, 06, 09 og 10. Efter at Spørgsmaalene var behandlet i en ny Landvæsenskommission af 1911 til Forberedelse og Lovgivning vedrørende Landbrugets Kreditforhold, Form for Adgang til Brug af Jord i offentlig Eje og Ændringer i Ekspropriationslovgivningen, naas der frem til et omfattende Komplex af Jordlove. Foruden den allerede nævnte om Lehn, Stamhuse og Fideicommissar, om »Bortsalg af Præstegaardsjord« og om »Vilkaar for Bortsalg af Jord i offentlig Eje«. En videre Udvikling staar jo derhos paa Dagsordenen, særlig foranlediget derved, at Ansøgningerne om Jord til Husbrug i Øjeblikket langt overstiger det Areal, der kan stilles til Raadighed. — Der er jo her ingen Tvivl om, i hvilken Retning den frie Udvikling har gaaet og gaar: men jeg synes ikke, man kan værgе sig mod lidt Betænkelighed ved at se den støttet paa kunstig Maade ud over det at fjerne de Hindringer for den, som maatte frembyde sig. Ogsaa deri at opmuntre, ligger der jo en Form for Tvang, der medfører et betydeligt Ansvar for, at man ogsaa derved har grebet rigtigt. Forøvrigt er der Grund til at bemærke, at medens Fortiden friede os for det gamle private Fæste, er Tanken om et offentligt Fæste, et Stats-Fæste, i Forholdet til Jorden nu ved at vinde Tilslutning.

Spørgsmaalet om Landbrugets Forsyning med Kapital var ikke fremtrædende ved Stændernes Forhandlinger. Man virkede i en Tid, da Udnyttelsen af en forholdsvis billig og rigelig Arbejdskraft spillede en Hovedrolle, og ved dennes Hjælp kan vi nok sige, at der

frigjordes megen i Jorden bunden Kapital, det vi har kaldt dens gamle Kraft. Denne var dog nok ofte ved at blive udtømt og blev det senere i stigende Grad, medens Spørgsmaalet om paa anden Maade at skaffe øget Kapital til Jordens Drift voksede stærkt i Betydning.

Til at begynde med skete dette kun indirekte ved Statsforanstaltninger. Allerede i 1850 vedtoges Begunstigelse af forskellig Art af de dannede Kreditforeninger og Laanekasser for Grundejere. Det sker ikke ved noget direkte Pengebidrag; men naar disse Foreningers Statutter er godkendte, ydes der dem Frihed for Brug af stemplet Papir, Ret til at gøre Udlæg i Ejendomme og at afslutte Laan til højere Rente end 4 Procent; medens der blandt Kravene findes det, at Interessenterne skal repræsentere en Værdi af 1 Million Rigsdaler og Laanene maa ikke overstige $\frac{3}{5}$ af Ejendommens Taksationsværdi. Paa dette Grundlag dannes der saa i de følgende Aar saadanne Kreditforeninger for alle Dele af Landet, medens saadanne Vilkaar stadfæstes ogsaa for en Kreditkasse udelukkende med Selvejendoms Fremme for Øje, og i 1872 nyder Oprettelse af Landmandsbanken i København en lignende Støtte.

Senere naar man imidlertid frem til mere direkte Hjælp. Det gælder saaledes Oprettelsen i 1880 af to Kreditforeninger for Ejere af mindre Ejendomme paa Landet. Ved disse er der fra Statens Side Tale om at refundere Taksationsomkostningerne, at garantere en Rente af 4 Procent og til Oprettelsen ydes en Gang for alle et større Beløb. Straks krævedes det, at Ejendommenes Værdi i Foreningerne ikke maatte overstige 4000 Kr.; men dette Krav ændredes i 1882, 1904 og 1908 til henholdsvis 6000, 8000 og 10,000 Kroner.

Som Støtte for Landbrugets Trang til Kapital maa saa yderligere nævnes, foruden de tidligere omtalte Laan til Udstykning, det Bidrag, der fra 1898 gaves de saakaldte landøkonomiske Forskudsforeninger. De skulde

ganske vist støttes ved privat Initiativ af mindst 50 Landbrugere i et Amt, repræsenterende mindst 500 store Kreaturer; men for saadanne Foreninger stillede Staten saa mod passende Garanti 5 Millioner Kroner til Disposition til 3 pCt. Rente; de kunde udlaanes i Beløb paa fra 50 til 3000 Kr. i 9 Maaneder til $4\frac{1}{2}$ Procent Rente, hvad der dog senere (1908) er ændret til henholdsvis $3\frac{1}{2}$ pCt. Rente af Statsmidlerne og 5 pCt. ved Udlaanet.

Medens Stændertiden, som sagt, kun for en ringe Del førte os ud af det private Livsfæste og dette var forbeholdt Lovgivningen efter 1849, var det anderledes med den til Fæstet knyttede Hoveriydelse. Den var ved den Tid, da Grundloven gaves, allerede reduceret saa vidt, at man nu for dens Vedkommende fandt det paa Tide om muligt at faa ogsaa den sidste Rest aflivet. Forsøget herpaa skete ved Love den 4. Juli 1850, dels om Afløsning af det paa Gaarde og Boelsteder hvilende Hoveri og lignende Pligtarbejde, dels om Afløsning af saadant Pligtarbejde, der inden Loven af 27. Maj 1848 var betinget af Huse og Boliger paa Landet. Begge Love begynder med, at Afløsningen »skal« ske mod billigt Vederlag, naar det af en af Parterne kræves, og kan det ikke ske ved lempelig Overenskomst, sker det gennem offentlig Foranstaltning ved en Kendelse. — Kort efter følger, vel tildels som en Konsekvens af den ved Hoveriets Afløsning betydelige Ændring i Arbejdsvilkaarene, Tyendelov for Kongeriget af 1854, en Lov, som vi jo nu mener tildels at være voksede fra; den er vel endnu bestaaende, men dens Dage i den gamle Skikkelse er talte, og hvad der skal træde i Stedet beror paa, hvorledes den fremgaar af Behandling, hvorfor den i Øjeblikket er Genstand i Rigsdagen. — Hvad der ellers er sket paa dette Omraade, gik væsentlig ud paa at gøre Vilkaarene gunstigere for den saakaldte »arbejdende« Stand. Ved Love 1891, 1899 og 1902 sker der jo saaledes delvis Afløsning af det offentlige Fattigvæsen ved Indfø-

relse af Alderdomsunderstøttelse, og i 1898 kommer Loven om Arbejdernes Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde, der dog først i 1908 tager særligt Hensyn til Forholdene ved Landbrug, Skovbrug og Havebrug. Endelig søger man ved Lovene 1912 og 1913, henholdsvis om Anvendelse af udenlandske Arbejdere og om Arbejdsanvisning, at regulere Arbejdsforholdene og imødegaa Ulemper baade ved knap Tid paa Arbejdstilbud og paa Arbejdsøgning.

I en længst svunden Tid manøvrerede Staten som bekendt ikke saa lidt med at regulere Handel og Omsætning ogsaa af Landbrugets Produkter, og det maa betegnes som en Rest heraf, naar der endnu i 1844 og 1846 er Tale om at anordne Udførselstold paa Hornkvæg. De blev dog snart igen ophævede, foreløbig 19. Januar 1849 og endeligt den 29. Marts 1850, og de har mig bekendt ikke senere fundet noget Sidestykke. I det hele taget har vort i stadig stigende Maal eksporterende Landbrug ikke været fristet meget til Toldmanøvrer, og vi kender jo ikke meget til saadanne, hverken i dets Favør eller Disfavør. Størst var Fristelsen i saa Henseende maaske til Stede da Roesukkerindustrien i Begyndelsen af 1870 Aarene holdt sit Indtog i vort Land. Men der blev jo ikke Tale om her, som det tildels er sket andet Steds, at søge denne Kultur fremmet paa kunstig Maade, og naar vi nu under den nylig sluttede femaarige Verdenskrig har kunnet bogstavelig talt forsøde os Livet mere end maaske nogen anden Nation, er det jo sket ved en for vore Forhold fuldt naturligt opstaaet og hjemmehørende Kultur.

Har Lovgivningen saaledes i det hele taget ikke syslet meget med at opmuntre eller hæmme den ene eller anden Produktionsretning, har den dog vist megen Omsorg for at betrygge det, der skete, navnlig den stærkt voksende Frembringelse og Udførsel af Husdyrprodukter. Det sker saaledes ved Lov af 28. Februar 1876 om Forholdsregler vedrørende Udførsel af Husdyr, der senere følges af lig-

nende om Tilsyn med Udførsel af Kød i 1897, 1903 og 1908. Dernæst giver Frygten for den Konkurrence, der ved Margarine truer vort gode danske Smør, sig Udtryk i Lovgivning om Fabrikation og Forhandling af Margarine, der indledes i 1886 og fortsættes 1891, 1896 og 1905, medens der gaas et Skridt videre ved Love i 1909 og 1911 om Handel med samt Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter, der blandt andet tilstræber at skærpe Skellet mellem Produkter af dansk og ikke dansk Oprindelse. I 1914 giver den vaagnende Interesse for Eksport ogsaa af Planterprodukter sig Udtryk i en Lov om Udførsel af Kartofler til Amerika, hvorved Handelen søges betrygget ved Attester for Beskaffenheden af det udførte. Disse og lignende Foranstaltninger maa jo erkendes at være Statsopgaver af fremragende Betydning, der ikke ret vel kan tænkes løst ved Enkeltmand eller Foreninger; men dette kan næppe med samme Ret siges om Loven af 20. August 1898 »om Handel med Gødnings- og Foderstoffer«, og jeg tror ikke, at jeg var ene om i sin Tid at beklage denne Lovs Fremkomst. — Gennem en lang Aarrækkes Kamp og Oplysningsarbejde for at bringe Forstaaelse, Orden og Tilid ind i vor Handel med Gødning, Foderstoffer og, lad mig tilføje, Frø, var vi ved Institutioner som *V. Steins* Laboratorium og *E. Møller-Holsts* Frøkontrol samt ved hele det kooperative Samvirke naaet til en glædelig Udvikling paa dette Omraade. Det kunde nu med Rette siges, at det var selvforskyldt, om nogen Forbruger blev Genstand for mislig Handel med disse Varer, og det syntes derfor overflødigt, at vi her blev taget under Arme af Staten. Bedrag vil der jo altid finde Sted, hvor Lejlighed gives og saa længe der er nogen, som vil lade sig bedrage. Det vil der efter et gammelt Ord jo altid være, og det kan næppe kaldes en værdig Statsopgave at hindre dem deri. Den personlige Aarvaagenhed bevares formentlig bedst, naar vi selv drager Straffen over os, i Fald vi skul-

de falde i Søvn. Men Loven var et Vidnesbyrd om, hvor lidet selvhjulpne vi i Virkeligheden er.

Noget lignende Betragtninger gjorde der sig allerede gældende, da der ved vort Tidsrums Begyndelse var Tale om, at Staten skulde opføre en Anstalt for den højere Landbrugsundervisning. Det endte med Vedtagelse af Loven »om Oprettelse af en Veterinær- og Landbohøjskole«, den 8. Marts 1856. Men der var forud taget Ordet for, at denne Skoles Oprettelse skulde være betinget af klækkelige Bidrag dertil fra det store Hartkorns Side. Mest sandsynligt er det vel, at hvis dette Krav blev fastholdt, havde vi foreløbig slet ikke faaet den Skole oprettet, der paa mange Maader kom til i høj Grad at gavne det hele Landbrug. — Men de mere almindelige Landbrugsskoler blev hos os overalt oprettede og bevarede ved privat Initiativ og Foranstaltning, og der kan godt rejses Tvivl om, hvorvidt det har været til absolut Gavn for denne Skole og senere for de saakaldte Landbrugskursus, at først hine sammen med Folkehøjskolerne og saa disse ved særlig Lov i 1902 blev Genstand for tildels klækkelige Statstilskud. En saadan Betragtning svæver ikke ganske i Luften. Lad mig pege paa en Forordning af 12. Februar 1872, gældende Island, inden denne Landsdel fik sit eget Finanskasse i 1874. Forordningen gaar ud paa, at der, saa snart ske kan, i hvert af de fire Amter skal oprettes Landbrugsskoler og dertil indtil videre paalignes samtlige Jordejendomme i Amtet en Afgift af $1\frac{1}{2}$ pCt. pr. Jordhundredre. Det blev i Virkeligheden slet ikke til saa lidt, omkring ved 3000 Kr. om Aaret, en Afgift, der bestaar den Dag i Dag, men nu suppleres af Tilskud fra de almindelige Finanser. En lignende Foranstaltning har jeg truffet paa et tidligt Tidspunkt gennemført i Holland, og her hjemme fra kan der anføres, at inden Loven om Tilskud til Landbrugskursus blev gennemført i 1902, afholdtes i en Aarrække talrige saadanne Kursus baaret af

Deltagerne selv med et pænt Vederlag til de undervisende Kræfter. Og de har i hvert Fald ikke i Kvalitet vundet ved Statsunderstøttelsen.

Ja, der ligger jo i disse Bemærkninger en Kritik af et Forhold, vi ikke i en Haandevending kan komme bort fra igen; men jeg tror, som før antydet, at vi er ved en Strømkæntring i saa Henseende, der kan have Betydning i Fremtiden.

Et særlig Kælebarn for Staten var i Tiden efter 1849 i stigende Grad vort Husdyrbrug. Det fandt Udtryk i den Række af Love fra 4. Februar 1852 til 23. Januar 1862, 31. Marts 1864, 26. November 1868, 2. Juli 1880, 1. April 1887, 23. Maj 1902 og 8. Juni 1912, og tilhørende Pengebevillinger, stigende fra omkring ved 50,000 til over 1 Million Kroner om Aaret, uden hertil at regne, hvad Veterinærvæsenet med Rimelighed krævede. — Disse Love, der saa særlig begunstigede vort Husdyrbrug, havde dog umiskendeligt deres Oprindelse væsentlig fra Love vedrørende selvfølgelige Statsinteresser som Landets Forsvarsvæsen og Hofholdningen. Thi det var først og fremmest Hesteavlens man havde for Øje, hvad der udtrykkes derved, at Husdyrloven straks sagdes at gælde »Foranstaltninger til Husdyr- og især Hesteavlens Fremme«, og det varer saa længe som til 1880, inden man ophører at tale særlig om Hesteavlens. I 1887 hedder det »Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme«, medens man fra 1902 er naaet til at skelne mellem Understøttelse til a) Skuer, til b) Avlsforeninger og til c) andre Foranstaltninger. At disse Foranstaltninger ikke blot har spillet en stor, men ogsaa gavnlig Rolle for vort Husdyrbrug, derom tør der ikke tvivles, og i Forhold til Opgavens Betydning er det jo ikke svimlende Summer, hvorom der er Tale. Men den Kritik, der rejstes allerede ved den første Husdyrlovs Behandling (se Tidsskrift for Landøkonomi

1918, S. 280), har vi vist ikke saa vanskeligt ved at erkende som berettiget i vore Dage.

Som Love af stor Betydning, der i vort Tidsrum fremtræder som en Fortsættelse af den ældre Lovgivning herom, maa nævnes dem, der gælder Vands Afledning og Afbenyttelse, særlig af 28. Maj 1880 og senest 1907, samt om Mark- og Vejfred 25. Marts 1878 og om Hegnsvæsenet særlig ved Lov af 6. Marts 1869. Men der er andre Love, der fremtræder som en Følge af de nye Virkemidler, Tiden fremførte, saasom Loven af 19. Juni 1865 om Brugen af Lokomobiler, af 19. April 1907 om Stærkstrømsanlæg og 29. April 1913 om Motorkøretøjer.

Naar jeg mente at kunne føre Husdyrlovens Oprindelse tilbage til Statens Interesse for vor Hesteavl, der har betydet saa meget for vort Forsvarsvæsen, er der en anden Række Love, som med Rette gælder et andet Forsvarsvæsen, der ikke er mindre vigtigt end det mod Bomber og Granater, nemlig mod de mange aabenbare og skjulte Fjender, der truer baade vore Husdyr og vore dyrkede Planter.

Det gælder saaledes om Oprettelse den 21. Juni 1851 af »det veterinære Sundhedsraad«, til hvilket Tilsynet med hele vor Husdyrbestands Sundhedstilstand blev overdraget, efter hidtil at have paahvilet Veterinærskolen. Det fik selvfølgelig en Hovedbetydning for de senere Foranstaltninger og Love, hvorefter særlig maa fremhæves Lov af 14. April 1893 »om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene« og af samme Aar om »Statshjælp til Bekæmpelse af Tuberkulosen«, der med sine Tillæg jo kom til at spille en meget fremtrædende Rolle for vort Landbrug som for Samfundet i det hele taget, medens 1906 giver os Loven om »Oprettelse af et Seruminstitut« i Forbindelse med Landbohøjskolen. — Men ogsaa Kampen mod Plantelevets Fjender finder sit Udtryk i Lovgivningen, saaledes afværges *Coloradobacillens* Indvandring fra Amerika ved Lov i 1876 mod Indførsel af Kartofler derfra, 1887 og

senere gives lovmæssig Støtte i Kampen mod Oldenborrer, og der søges et Værn opbygget mod Rustsvampe ved Udryddelse af Berberisbuske, Vrietorn og endog Cypresbladet Vortemælk. Foreninger til Bekæmpelse af Rotter nyder Støtte fra 1907, og det følgende Aar udkommer Lov om Bekæmpelse af Bipest, og i 1917 er det Raagerne, der maa holde for som Landbrugets Fjender.

Som Statsforanstaltninger til ved Lov at skærme Landbruget maa saa endelig nævnes Lovene om »Sandflugts Dæmpning«, som fra 1852 lægger den væsentlige Del af Byrden herved fra Beboerne over paa Staten, og Stormfloden i 1872 følges af Lov om Digearbejder paa Lolland og Falster, medens Loven af 10. April 1874 og senere Lov giver mere almindelige Bestemmelser i samme Retning, og 18. Maj 1905 bringer os Loven om Kystfredning, der begrænser Retten til langs vore Kyster at borttage Sten, Ler, Sand og Grus.

— Til mange af disse Foranstaltninger krævedes Penge, og Pengene skaffer Staten sig jo for en Del ved Skatter. Disse har fra gammel Tid fundet et yndet Objekt i Jorden uden nøje Hensyn til, om det ogsaa blev særlig til Jordbrugets Gavn eller ej. Men de to sidste Menneskealdre blev nok især prægede af en stigende Interesse for en retfærdigere Fordeling af de Byrder, der saaledes paalagdes Jordbruget. Ved Lov af 20. Juni 1850 virkes for Udjævning af Forskellen mellem privilegeret og uprilegeret Hartkorn, og samme Aar og Dag sættes en saakaldt Ligningsskat i Stedet for flere ældre Skatter og Skatteligninger; man skrider 14. April 1852 videre frem paa Vejen at gøre Korntienden til en fast aarlig Afgift, medens man i 1903 naaede til fuldstændig Afløsning. Samtidig og i stærkt stigende Maal vokser jo imidlertid under Kulturens Fremskriden »Hartkornsansættelsens« Ulighed og Urimelighed, og som Skattegrundlag maa den endelig vige for den saakaldte »Ejendomsskyldansættelse« ved Lov af 17. Maj 1903. Ved denne bortfaldt de paa de faste Ejen-

domme hvilende hidtidige direkte Skatter: Gammelskat, Land- og Ligningsskat af Ager- og Eng- samt Skovskyldshartkorn og Bygningsafgiften, i hvis Sted der fra 1. Juli 1904 opkrævedes Skat i Henhold til Ejendomsskyld paa Grundlag af en Vurdering, der først skulde fornyes efter 5 Aars Forløb og senere hvert tiende Aar. — Den samtidig vedtagne Lov om »Indkomst- og Formueskat til Staten«, der søgtes bygget paa Selvangivelse, formentes bl. a. at skulle have den Virkning at fremme den private Statusopgørelse og regelmæssig Regnskabsføring i Landbruget. Helt uden Virkning i saa Henseende har den vel næppe været, dog maaske virksomst i Retning af at afsløre vore Mangler; men disses Afhjælpling maa sikkert bygges op mere nedefra end fra oven. — Imidlertid er vi jo ikke faldet til Ro ved Ejendomsskylden, allerede nu er der Ønsker fremme om i dens Sted at sætte en saakaldt »Grundskyld«; men derom skal jeg ikke ytre mig nærmere.

Naar jeg saaledes i korte Træk har søgt at tegne et Billede af Landbolovgivningens her hjemme i de to Menneskealdre, der er forløbet siden Grundloven af 5. Juni 1849, har jeg jo ikke kunnet lade være at pege paa, hvad jeg deri har fundet efter min Mening mindre heldigt. Jeg tror, at Fremtiden vil give mig Ret ved at vise et Billede af langt større Selvhjulpenhed indenfor vort Erhverv, og det ligger nær som Støtte herfor at pege paa Udtalelser, der er faldet ved to af denne Vinters Møder her i Selskabet, hvor Mænd fra det praktiske Liv har ført Ordet. — Ved det ene af disse Møder gjaldt Talen Kort-hornsavlens Udvikling, og særlig stærkt understregedes her og bilagdes med Beviser fra Jylland, hvor selvstændigt og offervilligt man her i den nyere Tid har arbejdet uden særlig Appel til Staten, og nu ved sidste Møde, hvor Talen var om vort Mælkeribrugs Fremtid, kom der vel nogle Ønsker frem om at ty til Lovgivningsmagtens

Hjælp; og det var med særlig Interesse at jeg var Vidne til, at et fremragende Medlem af vor Rigsdag reagerede herimod. Vi fik imidlertid ved Foredragets Slutning et Vederlag ved det Vidnesbyrd, der afgaves om selvstændig Virken indenfor Fællesorganisationen, med Nedsættelse af Kommissioner og Dannelse af Fond til Gennemførelse af disses Forslag, foreløbig til et Beløb af 3 Millioner Kroner private Midler. Det var til dette ene Formaal nær ved det samme, som Staten nu i et Aar yder til det hele Landbrugs Fremme.

Foredraget var efterfulgt af følgende Diskussion.

Professor *B. Bøggild* udtalte, at Foredraget i sin Helhed havde interesseret ham meget. Det har sin Betydning, at det bliver sagt, at Statsunderstøttelse ikke altid er af det gode. Selvfølgelig er der mange Omraader, hvor Statsunderstøttelse er nødvendig, men de mange smaa direkte Pengetilskud virker ofte imod deres Hensigt. Taleren havde saaledes ved Møder ude i Landboforeningerne haft Lejlighed til at overvære Forhandlinger om en eller anden Sag, hvor det fra Bestyrelsens Side blev gjort gældende, at der ikke var nogen Grund til ikke at forsøge, da Staten betalte Omkostningerne. Under saadanne Former virkede Statsunderstøttelse selvfølgelig ikke, som den skulde.

Redaktør *A. Bing* kunde egentlig give Foredragsholderen sin Tilslutning paa mange Punkter; men man maa dog erindre, at Hjælpen fra Statens Side til Landbruget blev givet paa et Tidspunkt, hvor Landbruget økonomisk set var sat i Knæ. Det er jo imidlertid rigtigt, at hvor det gælder om at anskaffe en Tyr eller en Orne, der maa Landmændene selv kunne magte Opgaven; men man bør ikke se hort fra, at mange nye Tanker fortjener Støtte til at begynde med og vil næppe vinde frem uden Støtte; efter en vis Tids Forløb bør man dog fordre, at en saadan Sag, der er hjulpet i Gang fra Statens Side, kan leve videre uden Statsbidrag. Med Hensyn til Loven om Kontrol med Kunstgødning, da er det sikkert nødvendigt at værne Landbruget ved visse lovfæstede Regler, og Støtte til Undervisningen er jo ikke noget specielt for Landbrugets Vedkommen-
den, idet Staten jo giver betydelige Bidrag saavel til Universitetet som til den almindelige Folkeundervisning. Foredragsholderen saa vistnok lovligt ideelt paa Tingene, naar han mente,

at alle Landbrugets Institutioner udelukkende burde bæres frem af Landbrugets eget Initiativ.

Forstander S. C. A. *Tuxen*: Vi er for tilbøjelige til at føle os bundne af den Opfattelse, at den én Gang gældende Ordning er god, og at Forholdene ikke kan være anderledes; men ret beset var Forholdene egentlig langt mere tiltalende, før de mange Statstilskud kom. Vi, der deltog i det offentlige Landbrugsarbejde den Gang, var stolte af og glade ved, at vi var saa selvhjulpne. Men da vi saa kom ind i Agrartiden, kom Kapløbet efter Statens Penge, og fik man Tanke om at iværksætte noget nyttigt, gik man straks til Staten om Hjælp. Vi har været meget langt ude paa dette Omraade. Det er jo rigtigt, at der er nye Tanker, der fortjener Støtte; men vi kan jo meget godt komme fra vor eget Samvirke, og baade Sagen og vi selv vil sikkert være bedst tjent dermed. — Med Hensyn til Undervisningen maa man skelne mellem den almindelige Folkeundervisning, der er fælles for alle, og Fagundervisningen. De faglige Opgaver løser vi sikkert paa alle Omraader bedst ved vore egne Midler.

Folketingsmand P. *Pinstrup*: Dette med at ty til Staten om Hjælp er vistnok bleven en almindelig Skade; naar det ene Erhverv faar, vil det andet ogsaa have, og det har været let at stille Krav, fordi Rigsdagen som Regel har vist sig lydhør. Det er rigtigt, at der er noget skævt i dette; men der er jo da heldigvis ogsaa Tegn, der tyder paa, at vi er ved at komme noget bort derfra. Allerede i 1911 blev der nedsat en Sparekommission, der nedsatte Bevillingerne til Landbruget med ca. 1 Million Kroner, og Sandsynligheden taler for, at Bevægelsen vil gaa videre i denne Retning. Taleren vilde for sit Vedkommende se med Sindsro paa, om Bevillingerne til Husdyrbruget faldt væk. Vi bør i stærkere Grad end Tilfældet hidtil har været gaa efter Princippet: Hjælp til Selvhjælp. Det har vistnok skortet noget paa Offervillighed, og det er klart, at der ligger større Værdi i det, man selv har baaret frem, end i det, der er taget under Armene af Staten.

Professor B. *Bøggild* vilde pege paa, at Andelsbevægelsen, der har haft saa stor Betydning for det danske Landbrug, altid har staaet paa egne Fødder og har vokset sig stor og stærk uden Støtte fra Statens Side. Dette Forhold vækker ofte Forundring i Udlandet, og man spørger ofte f. Eks. i Tyskland, hvem det er, der har hjulpet denne Sag frem. Men det har vel netop været Andelssagens Styrke, at den har hvilet i sig selv.

Redaktør A. *Bing*: Det er dog — selv om man paa mange

Punkter kan give Forstander Tuxen Ret — at gaa for vidt, saafremt man vil mene, at al Statsunderstøttelse kan undværes, eller at vi i Landbruget havde været lige saa vidt — eller maaske endog vi var naaet videre — saafremt Staten ikke var traadt hjælpende til. Forholdene, da Lovgivningsmagten begyndte at yde Statstilskud i videre Udstrækning, var jo ganske anderledes, end de er nu, og Institutioner som Forsøgslaboratoriet, Landbohøjskolen og mange andre vilde jo slet ikke kunne gennemføres uden Statsstøtte. Det er rigtigt, at paa flere Omraader kan Statens Støtte nu uden Skade falde bort, men ogsaa i Fremtiden vil der sikkert komme nye Opgaver, til hvis Løsning det er naturligt, at Staten yder sin Støtte.

Forstander S. C. A. Tuxen var langt fra at mene, at al Statshjælp er af det Onde; men de fleste af de Opgaver, der er nævnt, vilde Landbruget sikkert godt kunne have magtet; vi er imidlertid bleven saa vante til at ty til Statens Medvirkning, at vi næsten er bange for at vove os ud paa egen Haand. Og naar det er Tilfældet, svækkes Evnen og Lysten til at være selvhjulpne. Ogsaa paa anden Maade kan Statshjælpen være uheldig. Altfor ofte hedder det: »Det er Statens Penge, saa kan vi sagtens bruge dem«. Det førte f. Eks. til, at mange gik med til de Kursus, da disse fik Statstilskud, snart sagt, uden anden Drift end at faa dette brugt. Men naar det er Tilfældet, virker Statstilskudene umoralsk, og vi bør se at komme bort fra dem. Vi har været altfor langt fremme i denne Henseende, men heldigvis er der jo Tegn til, at vi nu vil til at arbejde os ud deraf.

Statskonsulent Anton Christensen: For dem der nærer Betænkeligheder ved Statshjælpen, maa det kunne være en Trøst, at det næppe med Rette kan siges, at Pengene har været daarligt anvendte; tvertimod, i det store og hele maa det siges, at disse Penge er givet godt ud. Mange af de Mænd, der har virket i Landbrugets Tjeneste og har udført et godt Arbejde, maatte i hvert Fald til at begynde med virke under meget beskedne Vilkaar, og paa mange Omraader vilde Virksomheden ikke kunne have været fortsat uden en beskeden Støtte fra Statens Side. For 20 Aar siden fulgte Taleren en Aften fra et Møde her i Landhusholdningsselskabet med Forsøgsleder L. Helweg, og han udtalte da sin Glæde over, at han nu havde faaet en Støtte fra Statens Side paa 250 Kr. til Analyser af Rodfrugter. Denne Hjælp betød meget for hans Arbejde, hvis Betydning sikkert ingen vil underkende. Ogsaa Dyrlæge O. P. Pyndt har udført et dygtigt Arbejde med meget smaa Midler

til sin Raadighed. Nu siges det ganske vist, at Landbruget selv kunde have taget disse Opgaver op, men det er dog maaske et Spørgsmaal, om det saa var bleven gjort. Hvis man ikke havde faaet nogen Statshjælp, vilde vi sikkert paa flere Omraader ikke være naaet saa vidt, som vi er. Hvad der fra Statens Side er givet til Oplysningsarbejdet er givet med Rette, og det vil være betænkeligt, om Bevillingerne hertil skulde beklippes. Det er derfor lidt utaknemmeligt overfor Lovgivningsmagten, saafremt man siger, at den har været for eftergivende overfor de Krav, der stilles fra Landbrugets Side.

Forstander S. C. A. *Tuxen* udtalte, at man maatte erindre, at vi her befandt os i en Udvikling. Dens første Led var det, at man begyndte med at holde Foredrag og øvede anden Virksomhed til Landbrugets Fremme uden nogen Støtte fra Statens Side. Saa kom der en Tid, hvor Staten traadte til, og hvor dens Medvirkning vistnok paa flere Omraader var nødvendig; men nu er vi sikkert naaet til det tredje Led i Udviklingen, hvor Landbruget selv maa bære Udviklingen ogsaa pekuniært. Det er nævnt, at Forsøgsleder Helwegs gode Virksomhed næppe kunde være fortsat uden Statsstøtte, og maaske er det rigtigt, men i og for sig vilde det jo være nok saa naturligt, om han havde faaet de nødvendige Midler fra selve det Erhverv, som han arbejdede for. Alt i alt tror jeg, at vi staar foran en Periode, hvor Landbruget selv i langt højere Grad end hidtil vil overtage ogsaa det økonomiske Ansvar, og jeg tror, at begge Parter, baade Landbruget og Staten, vil være særlig godt tjent dermed.

Den ledende Præsident, Forpagter C. *Sonne*, udtalte, at han, før Mødet sluttede, skulde tillade sig at gøre et Par afsluttende Bemærkninger. Det har sin store Interesse at blive orienteret i det store Lovgivningsarbejde vedrørende Landbruget, der er udført under Parlamentarismen. — Foredragsholderen pegede paa, at Parlamentarismen nu havde naaet Støvetts Aar, og antydede, at dens Dage maaske var talte, og at man meget vel kunde tænke sig at faa noget bedre i dens Sted; men dens Grav er dog næppe gravet endnu. Naar Foredragsholderen slog til Lyd for større Selvhjælp i Landbruget, kunde Taleren slutte sig hertil: men en Betingelse herfor maa det være, at Landbruget kan røre sig frit. Vi har levet nogle Aar i en vanskelig Tid, hvor ekstraordinære Foranstaltninger var nødvendige; men mange af Lovforanstaltningerne var mere generende for Landbruget og virkede hæmmende i langt stærkere Grad end nødvendigt, og der er nu en almindelig Længsel i

Landbruget efter at faa alle de hæmmende Baand fjærnede, saaledes at Landbruget atter kan røre sig frit. Det er Landbrugets Ønske, at den enkelte Landmand igen bliver i Stand til frit at bestemme over Udviklingen i sin egen Bedrift. Først naar det sker, kan vi vente at gaa en sund og god Udvikling i Møde. Vi kan da vende tilbage til Lovgivningsarbejde i fornyet Skikkelse, og Landbruget vil da sikkert ogsaa vise sig villig til selv at bære Omkostningerne og Ansvaret.

Præsidenten sluttede derefter Mødet med en Tak til Foredragsholderen og til Deltagerne i Forhandlingerne.

Planteavlen i 1919.

Af Professor *O. H. Larsen.*

Ved Krigens Afslutning i Efteraaret 1918 aabnede der sig endelig Udsigter for en friere og mere normal Tilrettelægning af Landbrugets Planteproduktion, end de forudgaaende Krigsaar havde tilladt, og selv om de Forventninger, der i saa Henseende med Rette blev næret, langt fra alle er gaaet i Opfyldelse saa fuldstændigt og saa hurtigt som ønskeligt, saa kan det dog siges, at Produktions- og Afsætningsforholdene inden for Planteavlen gennemgaaende har stillet sig gunstigere end i de to nærmest forudgaaende Aar. Alt som Aaret skred frem, løsnedes flere og flere af de Baand, der under Krigens Tryk havde vanskeliggjort den fulde Udnyttelse af Landbrugets naturlige Produktionsvilkaar, og særlig Betydning i saa Henseende fik den gradvise Frigivelse af Handelen, hvorved Landbrugets Tilførsel af de vigtigste Raastoffer atter muliggjortes, omend i begrænset Omfang og under betydelige Vanskeligheder.

For Planteproduktionens Vedkommende har selvfølgelig navnlig Tilførselen af Kunstgødning og Frø haft Betydning, og selv om Forholdene i Foraaret 1919 langt fra kan siges at være normale, saa er der dog en kendelig Bedring paa begge Omraader.

Af Kunstgødning fik vi i 1919 rigelig Kvælstofgødning, og trods de høje Priser (ca. 55 Kr. pr. 100 kg Chilisalpeter) anvendtes mere heraf end noget tidligere Aar. Derimod var Tilførselen af Kali- og Fosforsyre-gødning langt fra tilstrækkelig, hverken i Efteraaret 1918 eller Foraaret 1919, og dette gælder navnlig Superfosfaten, hvis Forbrug desuden blev stærkt formindsket paa Grund af de meget høje Priser (25—28 Kr. for 16 pCt. Superfosfat). Ogsaa Priserne paa Kaligødning var stærkt stigende, men her var Grunden til det formindskede Forbrug dog navnlig den alt for sparsomme Import i Aarets første Måned.

Forsyningen med Græs- og Kløverfrø var væsentlig bedre i Foraaret 1919 end de to foregaaende Aar. Af Tidl. Rødkløver og Alsike fik vi omtrent normal Forsyning, omend i sidste Øjeblik. Af sildig Rødkløver, Sneglebælg og Rundbælg var Forsyningen derimod ganske utilstrækkelig, medens Lucerne og Kællingetand indgik i rigelig Mængde og af ganske god Kvalitet, hovedsagelig fra Italien.

For Græsfrøets Vedkommende var den hjemlige Avl i 1918 jo mere end tilstrækkelig, og kun for enkelte Sorters Vedkommende, hvor vi endnu er afhængig af Udlandet, var Forsyningen utilstrækkelig, f. Eks. af Draphavre.

Dette er imidlertid af mindre Betydning; langt vigtigere er det, at de Rodfrugtarter, Sukkerroer og Cikorie, hvoraf vor hjemlige Frøavl endnu er af ringe Betydning, lod sig fremskaffe i rigelig Mængde og af brugelig Kvalitet, saaledes at Arealet med disse Kulturer kunde udvides betydeligt, hvortil det forrige Aars gode Priser selvfølgelig i høj Grad opfordrede.

For alle Foderroearters Vedkommende var den hjemlige Avl i 1918 jo saa rigelig, at der ikke alene kunde sikres absolut 1ste Klasses Varer til vort eget Forbrug, men Overskudsproduktionen var saa stor, at Vanskelighederne ved dens Afsætning trykkede Prisen betydeligt.

Arealets Benyttelse i 1919.

Sammenligner man Agermarkens Besaaning i 1919 med de nærmest forudgaaende Aar og med den sidste fuldstændige Arealopgørelse før Krigen (1912), er der navnlig Grund til at henlede Opmærksomheden paa følgende:

For Kornarternes Vedkommende er det samlede Areal ikke væsentlig forskelligt fra de to foregaaende Aar; dog er der en lille Stigning paa ca. 20,000 ha, der nærmest falder paa Rug og Byg samt graa Havre, medens Hvedearealet er lidt formindsket, og Arealet med gul Havre samt Blandsæd er omtrent uforandret. Det samlede Brødkornsareal er praktisk talt det samme som i 1915 og 1918, nemlig ca. 277,000 ha, men væsentlig større end i 1916 og 1917. Med jævn god Avl svarer dette Areal nogenlunde til vort hjemlige Forbrug og er kun ca. 23,000 ha mindre end i 1912. Forholdet mellem Hvede og Rug er omtrent som i 1912, nemlig som $1 : 4\frac{1}{2}$, og den relative Fremgang i Hvedearealet, som der var de første Krigsaar, har saaledes ikke holdt sig.

For Blandsædsarealet er det bemærkelsesværdigt, at Bælgsædsblandsædens Areal er formindsket med ca. 10,000 ha siden 1912, medens Arealet med Byg og Havre som Blandsæd er ca. 25,000 ha større. Derimod er det rene Bælgsædsareal forøget fra 4000 ha i 1912 til over 9000 ha i 1919. Fra 1918 er der en Stigning i Bælgsædsarealet paa ca. 1500 ha, men denne Stigning er ikke nær saa stærk som fra 1917 til 1918.

Rodfrugter og Kartofler optager i 1919 til sammen og hver for sig et større Areal end noget andet Aar. Stigningen udgør fra 1918 godt $6\frac{1}{2}$ pCt. og fra 1912 ikke mindre end 16 pCt. Denne stærke Stigning falder ligesom sidste Aar fortrinsvis paa Kartoflerne, hvis Areal 1919 er steget til 91,294 ha mod 74,557 ha i 1918 og 61,141 ha i 1912: det er en Stigning paa henholdsvis 21 og 50

pCt., hvortil Forklaringen selvfølgelig særlig maa søges i de overordentlig høje Kartoffelpriser i 1918.

Dernæst er Stigningen stærkest for Sukkerroer, som i 1919 indtager et Areal paa 41,227 ha imod 36,177 ha i 1918 og 32,371 ha i 1912, svarende til en Stigning paa henholdsvis 14 og 24 pCt. Sukkerroearealet og Kartoffelarealet er saaledes under Krigen forøget med henholdsvis $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{2}$ af Arealet i 1912. I Forhold hertil er Forøgelsen i Foderroearealet forholdsvis beskeden — fra 262,000 ha i 1912 til 280,000 i 1919, svarende til ca. 7 pCt. Det største Foderroeareal havde vi i 1915 med ca. 286,000 ha; i de følgende 4 Aar har det svinget fra 275,000 til knapt 280,000 ha, altsaa holdt sig omtrent konstant, men med ret betydelige Forskydninger i Forholdet mellem de forskellige Arter, navnlig mellem Kaalroer og Runkelroer. I de sidste to Aar har disse to Hovedafgrøder imidlertid delt Landet nogenlunde ligeligt imellem sig, idet de beslaglægger godt 100,000 ha hver, medens Turnipsarealet svinger omkring 60,000 ha.

For Græs- og Grønfoderarealerne foreligger endnu ikke nogen officiel Opgørelse af Tællingsresultaterne i 1919, men det er sandsynligt, at Nedgangen fra de foregaaende Aar maa være fortsat i 1919, da ikke alene Korn- og Rodfrugtarealet som foran nævnt er forøget, men ogsaa de saakaldte Andre Høstarealer er steget, omend ikke nær saa stærkt som i 1918.

Den stærke Stigning i 1918 skyldtes Udvidelsen af Frøarealet og Arealet med Gul Sennep, hver især omtrent med 8—9000 ha. I 1919 er denne Stigning fortsat for Frøafgrødernes Vedkommende og da navnlig for Rodfrugtfrøet, medens Sennepsdyrkningen igen er bleven indskrænket omtrent til det tidligere Areal, ca. 1000 ha. Til Gengæld er der vistnok dyrket lidt større Arealer med Spindplanter end normalt, men herom foreligger ikke officielle Oplysninger.

Derimod viser Specialtallene for Frøkulturernes Ved-

kommende, at Stigningen navnlig falder paa Turnipsfrø, hvoraf der i 1919 blev dyrket 6671 ha, eller mere end dobbelt saa meget som det foregaaende Aar og 5 Gange saa meget som i 1916. Ogsaa Kaalroefrøavlens kan opvise en betydelig Forøgelse fra 1918, men Arealet er dog knapt halvt saa stort som for Turnips. Af Runkelroefrø blev der høstet godt 2100 ha, og af Gulerødsfrø godt 1600 ha; Fremgangen fra 1918 udgør henholdsvis $6\frac{1}{2}$ og 13 pCt., men for Gulerøddernes Vedkommende falder denne Fremgang udelukkende paa røde Gulerødder, medens der er lidt Tilbagegang for de hvide og gule Sorter. Sammenligner man Gulerødsfrøarealet med Forholdene før Krigen, er Fremgangen her langt større end for nogen af de andre Rodfrugtarter; en Undtagelse danner dog Sukkerroefrøavlens, som først paabegyndtes i 1918, men som allerede i 1919 havde naaet et Areal paa 321 ha.

Det samlede Græsfrøareal er omtrent af samme Størrelse som i 1918, ca. 16,000 ha eller 4000 ha mere end i 1912; derimod er Kløverfrøavlens heldigvis gaaet godt frem i 1919, fra 487 til 1327 ha eller omtrent det dobbelte af Arealet før Krigen; men der er fremdeles langt frem, før den hjemlige Frøavl faar nogen afgørende Indflydelse paa vor Forsyning med Kløverfrø.

Ogsaa de forskellige Havefrøsorter har udvidet deres Areal i 1919, tilsammen med godt 30 pCt., saaledes at de nu indtager ca. 2800 ha, hvilket er lige saa meget som samtlige Rodfrugtfrøarealer i 1912 og betydelig mere end i 1915. Antagelig har vi da ogsaa foreløbig naaet Maksimum for disse Kulturer, ligesom Rodfrugtfrøavlens næppe vil blive udvidet yderligere i Aar, snarere betydelig indskrænket.

Vækstbetingelserne i 1918—19.

Næst Tilvejebringelsen af god Udsæd, passende Gødskning og Jordbehandling samt en hensigtsmæssig Arealbenyttelse bliver det de naturlige Vækstbetingelser

paa Stedet, der faar den afgørende Indflydelse paa Produktionen.

Blandt de naturlige Vækstfaktorer er Klimaet eller Vejrforholdene den mest varierende fra Aar til Aar, og den har ikke alene en afgørende direkte Indflydelse paa Afgrødernes Trivsel, men den faar ogsaa indirekte stor Betydning gennem dens Indflydelse paa Plan-tesygdommenes Optraeden og Bekæmpelse, paa Ukruddets Bekæmpelse og Afgrødernes øvrige Pleje under Væksten, paa Høstarbejdets Gennemførelse og Afgrødernes Kvalitet etc. Det er derfor ikke mærkeligt, at Vejrforholdene fra Landbrugets Side skænkes en større Opmærksomhed end i noget andet Erhverv.

Med Hensyn til Enkeltheder vedrørende Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1918—19 henvises her til den udførlige Oversigt, som er givet i dette Tidsskrifts Decemberhefte 1919 af Afdelingschef *H. Hansen*. Det fremgaar heraf, at Efteraaet 1918 og den første Del af Vinteren var forholdsvis meget mild, og den usædvanlig ringe Nedbør i Oktober og November begunstigede i høj Grad Arbejdet med Rodfrugternes Bjergning og Jordens Efteraarsbehandling. Derimod blev Vintersædens Saaning stærkt forsinket paa Grund af den sene og vanskelige Kornhøst, saaledes at der, navnlig i Jylland, blev saaet megen Rug i Oktober og November Maaned, tildels under Tilskyndelse fra Regeringens Side, idet man ønskede Brødkornsarealet bragt op til en Størrelse, der gjorde os nogenlunde uafhængig af Tilførsel udefra.

Trods den sildige Saaning og trods de Vanskeligheder, som September Maanedes usædvanlig store Nedbør beredte Hvedesaaningens paa de lerede Jorder, kom Vintersæden dog tilfredsstillende op og udviklede sig godt i den lange milde Periode indtil Slutningen af Januar. Navnlig December Maaned var meget mild med en Middeltemperatur af 2° C. over Normalen, og kun enkelte Dage i Maanedens sidste Halvdel var koldere end normalt.

De første $\frac{2}{3}$ af Januar havde ligeledes en Temperatur omkring 2° C. over Normalen, og først i Maanedens sidste Tredjedel falder Temperaturen under det normale, samtidig med, at Vinden slaar om fra Syd-Sydvest til Nord-Nordøst. Den lave Temperatur i det meste af Februar er særlig følelig i Maanedens første Tredjedel, da Temperaturen visse Steder i Jylland kommer ned paa $\div 20^{\circ}$ C. og derover, medens Minimumstemperaturen paa Øerne var $\div 15-16^{\circ}$ C. Ogsaa Marts Maaned var kold, og omend der til forskellige Tider var kortere milde Perioder, blev der dog ikke Tale om nævneværdigt Markarbejde i denne Maaned, selv ikke i Landets tidligste Egne.

Dette er jo ret usædvanligt under vore Forhold og opfattedes da ogsaa almindeligt som et uheldigt Varsel for Aarets Høst, tilmed da det mildere Vejr i April var ledsaget af saa rigelig Nedbør, at denne i høj Grad forsinkede og besværliggjorde Markarbejdet. Der blev dog paa Øerne saaet en Del inden Paasken, som faldt den 20. April, men afsluttet blev Kornsaaningen først i Begyndelsen af Maj, og mange Steder i Jylland var den endda kun godt begyndt, saaledes at Maanedens første Halvdel forløb, inden Kornsaaningen blev tilendebragt. Man kan saaledes sige, at Vintersæd saavel som Vaarsæd i 1919 blev saaet sent, og naar det desuagtet blev til en jævn god Kornhøst, skyldtes det for Vintersædens Vedkommende de gunstige Vækstforhold i den første Tid efter Saaningen og den gode Overvintring, medens Vaarsædens Spiring nød godt af det milde Vejr i Maj (1.2° C. over Normalen), og dens senere Udvikling af Nedbørens nogenlunde gode Fordeling i Sommermaanederne, hvorved Standsning i Væksten og Tvangsmodning blev undgaaet. En nogenlunde fugtig og ikke for varm Sommer giver jo netop hos os tit den bedste Kornhøst, og en saadan Sommer var det netop i 1919, idet de tre Sommermaaneder havde omtrent normal Nedbør, men en Temperatur, der laa ca. 1° C. under Normalen.

Derimod blev den relativt lave Temperatur mindre gunstig for Roer og Græs. De nye Kløvermarker havde ganske vist overvintret tilfredsstillende; men det kolde Foraar og den usædvanlig ringe Nedbør i Maj Maaned (gennemsnitlig kun 25 pCt. af Normalen) holdt Væksten tilbage, saaledes at den første Afgrøde blev baade tynd og kort, og den senere Genvækst blev ogsaa i nogen Grad hæmmet af Kulden.

Endnu værre gik det dog ud over Roerne, og da navnlig Sukkerroer og Runkelroer, som paa Grund af afvekslende stærk Regn og Tørke i Saaningsperioden ofte havde en noget uregelmæssig Spiring, navnlig paa de stærkt lerede Jorder. Dertil kom rigelige Angreb af Rodbrand i den kolde Forsommer og endelig, hvad der for Sukkerroerne blev særlig skæbnesvangert, altfor lav Varme i August Maaned, hvor Temperaturen gennemsnitlig var $1,5^{\circ}$ C. under Normalen.

Mærkværdig nok synes Kaalroer og Turnips heller ikke at have kunnet taale den lave Sommertemperatur. For det første blev Jordlopperne stærkt begunstiget af det tørre Vejr i Maj og første Halvdel af Juni, saaledes at mange Marker maatte ompløjes, men heldigvis kom Regnen i Slutningen af Maaneden og gjorde Ende paa Ødelæggelsen, hvorefter der skulde synes at have været nogenlunde gunstige Vækstbetingelser for disse Rodfrugtarter i Resten af Sommeren, og naar de alligevel ikke naaede Middeludbytte, skyldtes det formentlig for en væsentlig Del utilstrækkelig Gødskning, hvilken Faktor selvfølgelig ogsaa har paavirket Udbyttet af Runkelroer og Sukkerroer, tildels ogsaa af Kartofler.

Iøvrigt var hverken Kartofler eller Rodfrugtafgrøderne særlig stærkt angrebne af Sygdomme. Kartoffelskimmelen optraadte meget moderat, og de øvrige Kartoffelsygdomme var heller ikke særlig ondartede, hvorimod Bedeskimmel optraadte ret almindeligt i Sukkerroemarkerne og tildels i Runkelroemarkerne, der fra Forsommeren af flere Steder var udtyndede en Del

af Rodbrand, Aadselbillelarver og Bedelusus Larve.

For Kornafgrødernes Vedkommende var det mest bemærkelsesværdige Sygdomsangreb vel nok Stinkbrand i Hveden, der i Krigstiden synes at have bredt sig paa en meget betænkelig Maade. Det samme gælder om Stribesyg i Bygmarkerne, men ingen af disse to Sygdomme synes dog i nævneværdig Grad at have forringet Udbyttet, hvorimod Hvedens Kvalitet selvfølgelig i høj Grad led ved det stærke Angreb af Brand.

Hvad Vejrforholdene under Høsten angaar, stillede disse sig gunstigere end de nærmest foregaaende Aar, navnlig naar Hensyn tages til, at Høsten begyndte forholdsvis sent. Vintersæden blev de fleste Steder bjerget godt og i Løbet af kort Tid, men i Slutningen af August blev Vejret mere ustadigt, og først ind i September fik vi atter en god Periode, saaledes at Kornhøsten de fleste Steder vistnok kan siges at være omtrent afsluttet ved Maanedens Midte.

For Runkelroerne og Sukkerroerne blev det af Betydning, at der allerede i Begyndelsen af November kom en usædvanlig haard Frostperiode, der fuldstændig standse Arbejdet, hvor dette ikke allerede var tilendebragt, og i høj Grad besværliggjorde Fortsættelsen, da Jorden igen blev optøet. Dette gjaldt navnlig for Sukkerroernes Vedkommende, hvor Besværlighederne i Forvejen er tilstrækkelig store, og det blev vel heller ikke fuldstændig undgaaet, at en Del Roer, navnlig ved mangelfuld Dækning, tog varig Skade.

Høstudbyttet i 1919*).

Ser man bort fra Græsningsudbyttet samt fra Grøn-foderafgrøder, Frøafgrøder, forskellige Handelsplanter og

*) Det efterfølgende Talmateriale er i Hovedsagen taget fra den officielle Høstberetning for 1919. (Stat. Medd. 4. Række. 60. Bind, 2. Hefte.)

Tabel 1. Høstudbytte i Mill. Afgrødeenheder *).

	Korn- afgrøder		Kartofler	Rodfrugter		Hø	Ialt
	Kærne	Halm		Foder- roer	Sukker- roer og Cikorie		
1919	2.163	0.533	0.343	1.398	0.130	0.451	5.018
1918	1.905	0.439	0.262	1.349	0.122	0.302	4.379
1917	1.560	0.327	0.206	1.357	0.113	0.467	4.030
1916	2.078	0.704	0.160	1.339	0.096	0.852	5.229
1915	2.300	0.576	0.255	1.648	0.105	0.460	5.344
1914	1.952	0.539	0.225	1.248	0.124	0.648	4.772
1914—18	1.959	0.517	0.222	1.395	0.112	0.546	4.751
1919 i pCt. heraf	110	103	154	101	116	82	106
1909—13	2.291	0.704	0.199	1.382	0.100	0.720	5.396
1919 i pCt. heraf	94	76	172	101	132	63	93

Havesager i Marken, kan Høstudbyttet i 1919 betegnes som en lille Middelhøst sammenlignet med Høsten i Femaaret 1909—13, idet Kærneudbyttet gennemsnitlig ligger 6 pCt. lavere end i denne Periode, medens navnlig Kartofler, men ogsaa Sukkerroer, har givet betydeligt over Middel, Foderroerne nøjagtig Middeludbytte og Hø og Halm meget under Middel.

Sammenligner man derimod Resultatet med det sidste Femaar, 1914—18, viser 1919 en god Middelhøst, idet alle vigtige Afgrødegrupper med Undtagelse af Hø har givet større Udbytte end i Krigsaarene.

*) Ved en Afgrødeenhed forstaas i den officielle Statistik 1000 kg Korn eller tilsvarende Mængder af de andre Afgrøder, idet disse omsættes i Afgrødeenheder nærmest paa Grundlag af deres indbyrdes Foderværdi. 1000 kg Tørstof i Roer og Kartofler regnes saaledes = 1 Afgrødeenhed, og for Hø og Halm regnes henholdsvis 2500 og 5000 kg = 1 Afgrødeenhed. For Sukkerroer og Cikorie er Handelsprisen i 1909—13 brugt som Gennemgangsled ved Beregningen, idet denne er sat i Relation til den gennemsnitlige Kapiteltakst for samme Femaar.

Ved Vurderingen af disse Tal maa man imidlertid tage i Betragtning de Forskydninger i Arealets Benyttelse, som har fundet Sted fra Aar til Aar, og navnlig gælder dette, naar man sammenligner Tallene fra 1919 med Femaaret 1909—13, idet Kornarealet som tidligere nævnt i denne Periode er gaaet en Del tilbage, og det samme gælder i endnu højere Grad om det Areal, hvorpaa der avles Hø, medens derimod Rodfrugtarealet, og navnlig Kartoffel- og Sukkerroeararealet er gaaet stærkt frem. Herved kommer sidstnævnte Afgroder, skønt det for Roerne ingenlunde var noget godt Aar, til at staa med høje Forholdstal i 1919, medens derimod Kornafgroderne, skønt Høsten var jævn god, kommer ned paa Forholdstallet 94 sammenlignet med Femaaret 1909—13.

Procentvis udgør Kornafgroderne af det samlede Udbytte, naar Halmen medregnes, 53,7 pCt. i 1919 mod 55.5 pCt. i 1909—13, og Høafgroderne 9.0 pCt. mod 13.3 pCt., medens omvendt Kartofflerne udgør 6.8 pCt. i 1919 mod 3.7 i 1909—13, Foderroerne 27.9 pCt. mod 25.6 pCt. og Sukkerroerne 2.5 pCt. mod 1.8 pCt. Der er saaledes ret betydelige Forskydninger.

Ser vi dernæst paa Høstudbyttets Fordeling paa de forskellige Amter, saa viser Tab. 2, at Forholdet i 1919 ikke er væsentligt forskelligt fra 1918, medens det afviger betydeligt fra Aaret forud. Det er meget iøjnefaldende for enkelte Amter, som f. Eks. Bornholms Amt, Københavns Amt og Sorø Amt, der har haft to usædvanlig gode Aar i 1918 og 1919, medens 1917 var langt under Middel. Til Gengæld er der enkelte jyske Amter, som f. Eks. Aarhus og Vejle Amter, der har haft et uheldigt Aar i 1919, medens de havde et godt Aar i 1917.

I det hele er Jylland blevet forurettet i de sidste to Aar, idet, naar man tager Middeltal for alle 9 jyske Amter, disses Gennemsnitsudbytte ligger ca. 12 pCt. under Landets Middel, medens det i 1909—13 kun laa 10 pCt. lavere og i 1917 endog kun 5 pCt. I Overensstemmelse hermed

viser naturligvis Tallene for Øerne et gunstigt Forhold i de to sidste Aar, medens Aaret 1917 var relativt uheldigt, navnlig for enkelte Amter som Bornholms, Københavns og Sorø Amt, tildels ogsaa Frederiksborg og Holbæk Amter. Øverst i 1919 staar Svendborg og Bornholms Amt med hver 3.34 Afgrødeenheder pr. ha, derefter følger som sædvanlig Maribo og Odense Amt, medens Københavns Amt, som stod som Nr. 3 i 1918, er rykket ned til Nr. 8 i 1919, hvilket endda er en relativ gunstig Stilling.

Tabel 2. Antal Afgrødeenheder pr. ha i Landets forskellige Amter og disses Høstudbytte i Forhold til Landets Middel.

	Afgrøde- enheder pr. ha 1919	Forholdstal, naar Landets Middel sættes = 100			
		1919	1918	1917	1909 —13
Svendborg Amt.....	3.34	127	121	126	123
Bornholms Amt	3.34	127	128	90	112
Maribo Amt.....	3.31	125	125	119	121
Odense Amt.....	3.19	121	114	125	119
Sorø Amt.....	3.17	120	119	107	113
Holbæk Amt.....	3.11	118	122	112	117
Præstø Amt.....	3.11	118	119	114	111
Københavns Amt	3.10	117	123	99	111
Frederiksborg Amt.....	2.83	107	105	93	103
Thisted Amt	2.80	106	105	106	101
Aarhus Amt	2.76	105	111	113	107
Randers Amt.....	2.62	99	100	103	101
Vejle Amt	2.51	95	98	102	101
Viborg Amt.....	2.25	85	88	88	87
Aalborg Amt	2.12	80	75	83	83
Hjørring Amt	2.01	76	72	85	84
Ringkøbing Amt.....	1.97	75	77	80	81
Ribe Amt.....	1.97	75	73	78	75
Øernes Amter	3.17	120	119	109	116
Jyllands Amter..	2.30	87	88	95	90

Tabel 3. Forholdstal for Høstudbyttet i 1919,
naar Femaaret 1909—13 sættes = 100.

Bornholms Amt.....	109	Holbæk Amt.....	98
Præstø —	103	Ribe —	96
Københavns —	102	Randers —	95
Sorø —	102	Viborg —	95
Thisted —	101	Aarhus —	95
Frederiksborg —	100	Aalborg —	93
Maribo —	100	Vejle —	91
Svendborg —	99	Ringkøbing —	89
Odense —	97	Hjørring —	87

Set i Forhold til de enkelte Amters gennemsnitlige Udbytte i Femaaret 1909—13 viser det sig, at Bornholms Amt ligesom sidste Aar staar som en flot Nr. 1, idet Forholdstallet for 1919 er 109, medens det næstbedste Amt, Præstø, kun har Forholdstal 103. Af samtlige 18 Amter er der kun 7, som har haft Middel- eller over Middelhøst, og heraf er foruden Bornholm 4 sjællandske Amter, men ingen fynske, og kun 1 jysk, nemlig Thisted Amt, samt endelig Maribo Amt.

Det synes saaledes, som om Sjælland har været relativt gunstigt stillet, idet det eneste Amt, som ikke har 98, medens de fleste jyske Amter er nede omkring 95 naaet Middelhøst, Holbæk Amt, staar med Forholdstal og derunder. Lavest staar Hjørring og Ringkøbing Amt med henholdsvis 87 og 89 pCt. af det normale Udbytte. Det, der særlig trykker Høstudbyttet i de jyske Amter, er det lave Kærneudbytte for Kornafgrøderne. Ingen af de forskellige Kornarter har naaet Gennemsnitsudbytte i Jylland, medens dette rigeligt er Tilfældet for Øernes Vedkommende, hvor kun Rugen staar lidt under Middel. Til Gengæld har Kartoffelhøsten været relativt bedre i Jylland end paa Øerne, men dette har ikke været i Stand til at opveje det mindre Kærneudbytte.

For de enkelte Kornarters Vedkommende

Tabel 4. Gennemsnitligt Foldudbytte 1919 og 1909—13.

	Øerne			Jylland			Hele Landet		
	1919	1909—13	Forholds- tal	1919	1909—13	Forholds- tal	1919	1909—13	Forholds- tal
Hvede	33.6	30.3	111	25.4	28.4	89	32.0	29.9	107
Rug	23.8	24.4	97	13.4	15.1	89	16.7	17.9	93
Byg, 2rd.....	25.7	24.4	105	20.1	20.6	97	24.0	23.4	103
Byg, 6rd.	23.1	23.1	100	15.9	18.4	86	17.6	19.8	89
Havre, lys	24.2	22.4	108	17.1	18.4	93	19.6	19.9	99
Havre, mørk ...	19.8	21.8	86	10.1	12.7	80	10.3	13.0	79
Blandsæd	23.8	23.0	103	15.9	17.7	89	19.4	20.4	95

stiller Forholdet sig iøvrigt saaledes, at tager man hele Landet under eet, er det kun Hvede og Byg, der naar Middelfoldudbytte, hvilket blandt andet hænger sammen med, at disse to Kornarter fortrinsvis dyrkes paa Øerne. Navnlig Hveden havde et usædvanlig godt Aar i Fjor med ca 3¹/₂ hkg over Normaludbytte, og det samme gælder, omend i mindre Grad, 2rd Byg og lys Havre, medens derimod den graa Havre i Jylland gav 20 pCt. under Normalhøst, og da denne Afgrøde jo spiller en betydelig Rolle i visse Dele af Jylland, bidrager dette selvfølgelig i ikke ringe Grad til at trykke Kornhøstens Størrelse som Helhed. Dertil kommer, at ogsaa Rugen havde et relativt ugunstigt Aar, tildels vel paa Grund af den sildige Saa-ning, og dette bidrager selvfølgelig heller ikke til at stille Jylland gunstigt.

Sammen ligner man Kornarternes Udbytte i 1919 med Gennemsnitsudbyttet for de 5 Krigsaar 1914—18, stiller Forholdet sig imidlertid væsentlig gunstigere. For alle Kornarter uden Undtagelse ligger Udbyttet højere end Middeltallet for den sidste femaarige Periode, og af de 5 Aar, er der, naar undtages Graa Havre, kun Aaret 1915, der har lige saa stort Udbytte som 1919.

Ogsaa Bælg s æ d har givet et godt Udbytte i 1919, omtrent som i 1915 og betydeligt mere end for Aarene 1909—13. Dertil kommer Udvidelsen af Bælgsædsarealet, saaledes at vi i 1919 kommer op paa en Avl af 123,000 hkg, eller mere end dobbelt saa meget som i 1909—13.

(Sluttes.)

Mindre Meddelelser.

Udvalget til Gedeavlens Fremme. Som meddelt paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling (jvnfr. Tidsskr. for Landøk. S. 142—143) blev det i 1912 af Selskabet nedsatte Udvalg til Fremme af Gedeavlen sidste Efteraar afløst af et af Selskabet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger nedsat Udvalg. Dette skete paa Foranledning af Landbrugsministeriet, der ønskede, at naar Statsbevillingen til Gedeavlen fra 1. April 1920 antagelig blev forhøjet fra 3000 Kr. til 12,000 Kr., skulde den administreres af et af de 3 Organisationer nedsat Udvalg. Ogsaa dette Udvalg er nu opløst, og Grunden hertil er følgende:

I Januar Maaned d. A. stiftedes De samvirkende danske Gedeavlsforeninger, der ansøgte Ministeriet om et Statstilskud paa 13,000 Kr. Da man af Forhandlingerne om Finanslovforslaget for indeværende Finansaar turde slutte, at baade de af Udvalget til Gedeavlens Fremme og af de samvirkende Gedeavlsforeninger søgte Bevillinger vilde blive givne, fandt der den 17. Marts i Aar et Møde Sted mellem Udvalget og Repræsentanter for Gedeavlsforeningerne. Da man paa Mødet var af den Anskuelse, at det vilde være mest formaalstjenligt, om Administrationen af den samlede Statsbevilling paa 25,000 Kr. ikke var delt, men samlet paa een Haand, som naturligt blev De samvirkende danske Gedeavlsforeninger, indgik Landhusholdningsselskabet paa egne, Landboforeningernes og Husmandsforeningernes Vegne til Landbrugsministeriet med en Henstilling om, at Udvalget maatte betragtes som opløst og at den samlede Statsbevilling henlagdes under Gedeavlsforeningerne.

Denne Henstilling er tiltraadt af Ministeriet.

Kreaturholdet i forskellige Stater. Der er i en Del Stater ikke foretaget Kreaturtælling i Krigsaarene, saa det kan ikke konstateres, om deres Kreaturhold er formindsket eller vokset. I andre Lande har Tælling fundet Sted, og for flere af disse hidsættes nedenstaaende Tal til Belysning af de skete Svingninger.

		Heste		Hornkvæg	Faar	Svin
			ialt	heraf Malkekøer		
		1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.	1000 Stkr.
Danmark	{ 1914	568	2.463	1.130	515	2.497
	{ 1919	558	2.188	1.042	509	716
Norge	{ 1910	168	1.134	728	1.398	334
	{ 1918	208	1.086	709	940	127
Sverige	{ 1913	596	2.721	1.842	988	968
	{ 1918	715	2.584	1.635	1.409	634
Bretland	{ 1914	1.916	12.145	4.486	27.885	3.940
	{ 1919	1.600	7.423	3.009	21.519	1.937
Nederlandene	{ 1913	334	2.097	1.110	842	1.350
	{ 1919	362	1.969	1.349	437	450
Schweiz	{ 1911	144	1.443	797	160	569
	{ 1918	129	1.530	786	225	364
Frankrig	{ 1914	3.231	13.121	7.081	14.560	6.113
	{ 1918	2.283	13.315	6.653	9.496	4.021
Italien	{ 1908	956	6.199	3.403	11.163	2.508
	{ 1918	804	6.186	?	11.752	2.337
Amerikas foren. Stater	{ 1914	20.962	56.592	20.737	49.719	58.933
	{ 1919	21.534	67.866	23.467	49.863	75.587
Kanada	{ 1913	2.866	6.656	2.740	2.129	3.448
	{ 1918	3.608	10.050	3.542	3.037	4.290

Man tør sikkert gaa ud fra, at de evropæiske Lande, i hvilke der ikke har fundet nogen samlet Kreaturtælling Sted siden 1914 — Belgien, Tyskland, Østrig, Ungarn, Rusland, Rumænien osv. — er Kreaturholdet gaaet stærkt ned, og Facit bliver for Europas Vedkommende en mægtig Nedgang i Kreaturstyrken. Denne er derimod vokset stærkt i de nordamerikanske Fristater og Kanada, muligvis ogsaa i Argentina og andre oversøiske Lande.

Mælkeribruget i Danmark 1919.

Af Professor Bernhard Bøggild.

I November 1918 blev Tyskland omsider tvunget til at opgive den i August 1914 begyndte rædselsfulde Krig. Den 11. November blev der erklæret Vaabenstilstand. Den tyske Kejser og Kronprinsen flygtede til Holland, og de tyske Hære blev trukne tilbage fra de systematisk ødelagte Egne i Belgien og Frankrig. Hvad der ikke kunde bortføres, saasom Kulminer og Bygninger, blev gjorte ubrugelige, Frugttræerne omhuggedes o. s. v. — I alle Evropas Lande haabede man, at nu maatte Freden komme, men Ventetiden er bleven lang. Undervandsblokaden hørte vel op, men de mange Miner vedbleve at være truende og ødelæggende for al Skibsfart. Dyrtiden blev værre og værre, og det tidligere saa hovmodige Tyskland og dets Forbundsfæller hjemsøgte af Hungersnød og indre Ufred, saa at Befolkningen i store Dele af de tidligere saa mægtige Riger maatte lide Nød og trygle de neutrale Stater om Hjælp for at friste Livet, alt imens de tyngedes af de store Erstatningskrav til Genopbyggelsen af de i Belgien og Frankrig saa skammelig hærgede Egne.

Disse Forhold maa man genkalde sig i Erindringen, naar man vil søge at faa et paalideligt Overblik over det danske Mælkeribrugs Forhold i 1919; thi Krigens Følger blive ved at gøre sig gældende, og vi Danske maatte se at indrette os bedst muligt under de Forhold, som de store Verdensbegivenheder havde foranlediget.

Aaret 1918 sluttede med et stærk formindsket Antal Malkekøer og en delvis omlagt Kælvningstid. Uden Oliekager og Korn kunde Mængden af Vintermælk kun blive lille; thi ved Rodfrugter og Halm kan man nok overvintre Dyrene, men kun i ringe Grad producere Mælk. Man var bleven tvungen til at hjælpe sig med det hjemmeavlede Foder og lade Sommergræsningen blive det vigtigste Produktionsfoder. Den stærke Nedgang i den daglige Mælkemængde i Vintertiden fortsattes derfor i Vinteren 1918—19. Det blev først hen paa Foraaret, at der begyndte at komme Oliekager i Handelen; Kornet havde Staten jo taget, og nogen Betydning for Mælkeproduktionen kom de indførte — meget kostbare — Oliekager først til at foranledige efter Indbindingen i Efteraaret 1919.

Til Belysning af dette meget vigtige Forhold maa her tjene de i hosstaaende Tabel sammenstillede Tal, der er fremskaffede af en Del af de Landbrugsstuderende, der, hver i sin Hjemstavn, paa det stedlige Mælkeri har søgt Oplysning om Mælkemængden den 15. December for hvert af Aarene 1913—19.

Paa de 18 Mælkerier i Landets forskellige Egne ses Forholdene vel at have været noget forskellige. I 1914 havde nogle Mælkerier endnu stigende, andre dalende Mælkemængde. I 1915 og 1916 holdt Mælkemængden sig de fleste Steder ret godt; men i 1917, da Undervandsblokaden havde standset Tilførslen af Oliekager, var der alle Steder stærk Nedgang, og endnu værre blev det i 1918. Køernes Antal var stærkt formindsket, man var delvis gaaet over til Foraarskælvning, Kraftfoder maatte næsten helt undværes, og Hø var der kun meget lidt af.

I Foraaret 1918 havde det været en Lykke, at Køerne kunde komme tidligt paa Græs, men Sommergræsningen blev sparsom og Mængden af Agerhø kun ringe, hvortil kom, at Efteraaret blev vaadt og koldt, saa Køerne i 1918 maatte bindes ind i daarlig Foderstand til Beholdninger, der næsten alene bestod af Halm og Rodfrugter. — Det

Kilogram Mælk daglig (15. Decbr.).

Aar	Birkeshøj ved Randers	Østbirk Jylland	Brædstrup Jylland	Søvind ved Horsens	Aarrehus ved Varde	Vejen Jylland	Søbjerg ved Ejby.	Herrested ved Ørbæk	Stenstrup Fyn.
1913.....	11,218	8,247	6,630	9,631	—	15,133	6,538	7,721	6,798
1914.....	9,324	8,689	5,364	9,242	3,800	12,628	7,097	6,623	6,493
1915.....	9,766	8,325	5,361	8,508	4,160	13,226	7,202	7,176	6,502
1916.....	8,463	7,106	4,439	7,683	3,601	11,534	6,329	6,237	6,110
1917.....	5,819	3,800	2,774	5,320	2,427	7,335	4,069	3,834	3,362
1918.....	4,449	3,467	3,332*)	4,219	1,774	4,952	3,152	2,888	2,634
1919.....	6,708	4,831	5,571	5,815	2,550	8,500	3,075	4,967	3,909

*) Tilgang af Andelshavere.

306

Aar	Refsnæs Kallund- borg	Kundby ved Sandby	Ubby ved Jerslev	Havrebjerg Holbæk	Virkelyst Dalumose	Sigerslev- øster Frederiks- sund	Sipperup Næstved	Østtorpe Maribo	Dybdal Bornholm
1913.....	5,646	8,651	13,455	3,310	9,250	7,054	7,585	9,043	—
1914.....	4,888	7,548	14,115	3,315	8,610	7,158	7,034	9,095	12,321
1915.....	5,031	7,798	12,325	3,067	8,933	6,605	7,126	8,176	12,844
1916.....	4,504	7,121	11,946	2,816	8,318	6,710	6,096	7,063	12,305
1917.....	2,689	4,566	6,513	1,609	4,500	5,112	4,059	4,660	7,312
1918.....	2,320	3,689	6,221	1,781	3,833	3,023	3,452	3,928	5,755
1919.....	3,164	5,183	7,853	2,513	5,283	4,549	4,845	6,816	9,806

22*

var saaledes ikke underligt, at Mælkemængden, som Tabellen viser, blev lille i December 1918; men man trøstede sig med, at nu maatte det igen gaa fremad. Efter Vaabenhvilen haabede man paa Tilførsel af Oliekager og stigende Mælkemængde; men der kom ingen Oliekager, og de Klid, som Ministeriet havde stillet i Udsigt, blev til en elendig Smule Svinemel. Mælkemængden gik mange Steder yderligere ned i Februar og Marts, og Foraarsgræsningen lod længe vente paa sig.

De første 4—5 Maaneder af 1919 var saaledes meget ugunstige for Mælkeproduktionen. Endnu i Slutningen af April fik vi Kulde og Regn og kun meget lidt Sol. Ogsaa i Maj udeblev det ønskede frodige Vejr. Ja! 16.—19. Maj var Termometret endog tæt ved Frysepunktet, og det blev først i Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni, at Vejret blev lidt mere gunstigt. — Foraarsgræsningen blev tarvelig, og det varede længe, inden de ved Udbindingen magre Køer kom i Huld; men de bedredes i Sommerens Løb. —

I de egentlige Sommermaaneder blev Græsvæksten ret god, og Mælkemængden forholdsvis tilfredsstillende. I Slutningen af August var der vel nogle Steder i Jylland, at Vejret blev temmelig tørt og koldt; men i September blev Vejret gunstigt for Afslutningen af Høstarbejdet. Vi fik en velgørende Regn, og Efteraarsgræsningen blev saa tilfredsstillende, at Køerne kunde bindes ind i jævn god Foderstand, hvortil kom, at man nu havde faaet Oliekager hjem, saa Vinterfodringen i Sammenligning med 1918 hurtigt kunde give den gode Stigning i Mælkemængden, som Tabellen viser.

Skal vi dernæst søge at faa paalidelige Oplysninger om Indtægten af Mælken og Produktionen af Smør og Ost, kan der først henvises til de samme 5 Mælkeriers Regnskaber, som nu i mange Aar velvillig har været stillet til Raadighed.

Det f y n s k e A n d e l s m æ l k e r i, hvis Regnskab

har været omtalt i de 15 foregaaende Aarsberetninger, har i Aaret 1. November 1918 til 31. Oktober 1919 kun modtaget 2,290,786 kg Sødmælk, medens der i de fem foregaaende Aar blev modtaget henholdsvis

1914.....	4,377,500	kg
1915.....	4,061,000	—
1916.....	3,926,000	—
1917.....	3,548,000	—
1918.....	2,377,270	—

Den forholdsvis meget lille Mælkemængde i 1918 er altsaa gaaet yderligere ned i 1919, og den var i 1919 kun omtrent Halvdelen af, hvad den var i 1914. — Samtidig har Mælkeforbruget holdt sig omtrent uforandret, idet det har været 25,15 mod 25,2 i 1918; men Smørprisen har heldigvis været stigende, idet Gennemsnitsprisen for Aaret har været 5,90 Kr. pr. kg, medens den i 1916 var 3,03 Kr., i 1917 3,48 Kr. og i 1918 4,72 Kr., og Bestyreren skriver, at med denne Pris for Smør kan det nok betale sig, selvom Foderkagerne ere blevne meget dyre.

Osteproduktionen er bleven noget indskrænket, dels fordi Andelshaverne stadig opdrætte mange Kalve, og Mælkeriet har maattet afgive »Suppleringsmælk« til Byernes Forsyning, men dels ogsaa fordi der i Aarets Løb er solgt ca. 200,000 kg Sød- og Skummetmælk til forsøgsvis Fremstilling af Tørmælk, hvilken Vare jo har tiltrukket sig en ret stor Opmærksomhed. — Osteregnskabet opgjordes saaledes:

Der er brugt til Ost 362,635 kg Skum- og Kærnemælk

à 10 Øre pr. kg.....	36,263.50	Kr.
samt 57,929 kg Sødmælk à 26,15 Øre pr. kg.....	15,148.13	—
Omkostninger ved Ostelavning.....	4,000.00	—
Ostebeholdning 1. Novbr. 1918.....	8,460.00	—

Ialt Udgift... 63,871.63 Kr.

Der er solgt Ost for.....	59,065.02	Kr.
— - - Valle for.....	1,664.72	—
Ostebeholdning 1. Novbr. 1919.....	21,007.60	—

Ialt Indtægt... 81,737.34 Kr.

Og Fortjenesten paa Osteproduktionen kan saaledes sættes til 17,865 Kr. 71 Øre, hvorhos Bestyreren meddeler, at det særlig var mod Aarets Slutning, at Osteproduktionen blev indskrænket, hvilket han mente var heldigt, fordi Markedet blev fyldt med Ost fra Mælkerier, som manglede Lagerplads og derfor stadig maatte sælge Ost i frisk Tilstand til nedadgaaende Priser. — Endvidere skriver Bestyreren, at han jo stadig mærker »D y r t i d e n«, og særlig har fundet Brændselsudgifterne trykkende. Han har ligesom mange andre villet bruge Tørv, men til Tider har det været umuligt at faa tilstrækkelig tørre Tørv, og han har da til Hjælp maatte købe dyre Kul.

Det endelige Aarsresultat er, at Nettoindtægen pr. kg Sødsmælk i 1919 har været 26,15 Øre, medens den i 1918 var 21,57 Øre, i 1917 15,95 Øre, i 1916 13,80 Øre og i 1915 11,90 Øre, idet det dog maa erindres, at nu er Skummetmælken regnet til 4—10 Øre pr. kg, medens den i 1918 regnedes til 4 Øre pr. kg og tidligere til 2 Øre pr. kg.

Det store, meget mønsterværdige jyske Andelsmælkeri med stor Osteproduktion, som har været omtalt hvert Aar siden 1894, har i Aar indsendt omstaaende Regnskab for Tiden 1. November 1918 til 31. Oktober 1919. — Sammenstilles Tallene for Mælkemængde og Mælkeforbrug til 1 kg Smør i de sidste 6 Aar, ser man, at Mælkemængden holdt sig godt i 1915 og 1916, gik stærkt ned i 1917 og i 1918 og 1919 endog har været under Halvdelen af, hvad den var i 1914.

	kg Mælk	Mælkeforbrug til 1 kg Smør
1914	5,674,838	25,4
1915	5,414,554	25,3
1916	5,365,493	24,3
1917	4,408,873	24,2
1918	2,749,645	24,75
1919	2,697,358	24,6

UDGIFTER

paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 kg Mælk
Kørsel	27,796.10	1,030.0
Brændsel	16,171.92	599.4
Smørdritler	2,349.07	87.2
Olie	427.23	15.8
Salt, Farve, Løbe m. m.	7,296.22	270.6
Kontormaterialier	893.30	33.2
Inventarets Vedligeholdelse.....	6,479.13	240.2
Bygningernes —	706.03	26.2
Vogdenes —	1,921.60	71.2
Lønninger (Bestyreren 7000 Kr.).....	16,481.00	611.3
Revision	50.00	1.9
Renter og Skatter	2,438.15	90.4
Afdrag	5,000.00	185.4
Andre Udgifter.....	855 47	31.8
Ialt...	88,865.22	3,294.6

INDTÆGTER

paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

Salg af 87,205 kg Smør (à 569,7 Øre)	496,839 Kr. 47 Ø.
— - 124,454 kg Ost.....	309,842 — 11 -
Andelshaverne 923,472 kg Skum.- og Kærnemælk.	92,347 — 25 -
— 1,438,986 - Valle	16,558 — 63 -
Salg af Mælk og Fløde	60,657 — 67 -
Andre Indtægter, Renter m. m.....	7,954 — 88 -
Ialt...	984,200 Kr. 01 Ø.

Der er ialt indvejet 2,697,358 kg nymalket Mælk,

altsaa er Mælken udbragt i..... 36,49 Øre pr. kg

Der er udbetalt til Andelshaverne for Mælk..... 24.04 — —

Forskel..... 12,45 Øre pr. kg

Driftsudgift ... 3,29 — —

Overskud... 9,16 Øre pr. kg

Mælkeforbruget til 1 kg Smør var nedadgaaende indtil 1917. Det er derefter blevet lidt højere, men er jo dog fremdeles mindre end i 1914—15.

Regnskabet over den store Osteproduktion stiller sig saaledes.

Der er brugt til Ost 408.012 kg Sødsmælk à c. 32,8 Øre	133,828 Kr. 10 Ø.
— — — — 1,034.638 - Skum.- og Kærnemælk	
à 10,2 Øre.....	103,463 — 75 —
Lønning, Renter og Forbrugsartikler	18,500 — 00 —
Overskud	70,608 — 89 —
	326,400 Kr. 74 Ø.

Der er solgt Ost for.....	309,842 Kr. 11 Ø.
— - — Valle for	2,168 — 77 —
Beregnet Vallepris for gratis tilbageleveret Valle	
(1 Øre pr. kg)	14,389 — 86 —
	326,400 Kr. 74 Ø.

Et Overskud paa 70,609 Kr. er jo udmærket, og Bestyreren skriver da ogsaa, at det særlig er Osteproduktionen, der har hævet Mælkeprisen, fordi Osten er gaaet rask fra Haanden hele Aaret til gode Priser. Mod Slutningen af Aaret kneb det jo for mange; men her gik det godt, og Bestyreren mener, at det ligger i, at han ikke har lavet »Krigsost« og hele Tiden har sørget for at forsyne de gamle Kunder. — Der er som sædvanlig fortrinsvis lavet Goudaost, Edam- og Taffelost samt »S ø d m æ l k s o s t«. — Salg af Valleost (Albumin), der i 1918 gav 6,627 Kr., har i 1919 givet 7,311 Kr., en Indtægt, der jo nok er værd at tage med. — Ostebeholdningens Værdi var ved Aarets Begyndelse kun 3,000 Kr. og ved Aarets Slutning 15,000 Kr., hvilket jo kun svarer til 2—3 Ugers Produktion.

Den herværende fordelagtige Osteproduktion har jo gennem hele Krigsperioden Gang efter Gang foranlediget Forhøjelser af Mælkepriserne, i nogle Aar endog gentagne Gange, og i saa Henseende kan det oplyses, at den Mælk, der er sendt hjem til Andelshaverne i 1914 og 1915, af-

regnede til 2 Øre pr. kg, i 1916 til 3 Øre, i 1917 til ca. 4,8, i 1918 til ca. 6,2 og i 1919 til 10 Øre pr. kg.

En samlet Oversigt over Smørpriser, Driftsudgifter og Nettoindtægten af Sødmælken i alle Krigsaarene faas ved Betragtning af følgende Tal:

	Smørpris Øre pr. kg	Driftsudgifter Øre pr. 1000 kg	Nettoindtægt Øre pr. kg Sødmælk
1914.....	212,5	765,0	9,94
1915.....	280,6	932,6	13,54
1916.....	306,5	1.536,2	16,36
1917.....	354,4	1.893,4	19,94
1918.....	492,0	2.807,3	27,13
1919.....	569,7	3.294,6	33,20

Der er jo stærk Stigning i alle tre Talrækker, men stærkest i den midterste, og at Nettoindtægten af Sødmælken er stegen stærkere end Smørprisen skyldes jo, at Skummetmælken er stegen forholdsvis mere i Værdi end Mælkefedtet, og — som allerede foran sagt — er det i væsentlig Grad Osteproduktionen, der her foranlediger den høje Nettoindtægt af Sødmælken.

Men inden disse Tal forlades, maa det endnu bemærkes, at naar Driftsudgifterne er stegne saa stærkt pr. 1000 kg Mælk, skyldes det jo for en væsentlig Del, at Mælke-mængden er gaaet saa stærkt ned, at der bliver forholdsvis kun lidt Mælk at fordele Driftsudgifterne paa.

Det vestjyske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været meddelt i de foregaaende 18 Aarsberetninger, har i Aar indsendt omstaaende Regnskab for Tiden 1. November 1918—30. Oktober 1919. Her har Mælke-mængden og Mælkeforbruget til 1 kg Smør været:

	Sødmælk	Mælkeforbrug til 1 kg Smør
1914.....	5,521,054 kg	25,34 kg
1915.....	5,213,629 -	25,90 -
1916.....	5,061,646 -	25,33 -
1917.....	4,472,344 -	25,52 -
1918.....	3,356,475 -	26,32 -
1919.....	3,006,035 -	25,54 -

UDGIFTER

paa et vestjysk Andelsmælkeri.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel af Mælk	51,249.50	1,705,0
— - Smør og andre Varer.....	614.00	20,4
Lønninger	11,158.30	371,2
Brændsel	10,512.42	349,7
Dritler og Pergament m. m.	3,331.23	110,8
Salt, Løbe, Papir og Rengøringsartikler	1,978.04	65,8
Olie og Fedt	569.30	18,9
Vedligeholdelse af Bygninger og Vej....	3,250.58	108,1
— - Inventar.....	1,824.38	60,7
Skat, Medlemsbidrag og Forsikringer...	752.45	25,0
Bremseudhaling	682.50	22,7
Andre Udgifter.....	196.70	6,6
Ialt...	86,119.40	2,864,9

INDTÆGTER

paa et vestjysk Andelsmælkeri.

Solgt 114,333 Pd. Smør (à 562,67 Øre).....	643,308 Kr. 89 Ø.
— 2,730,273 - Sk.- og Kærnem. til Andelshaverne	
à 2 og 3 Øre pr. kg	78,506 — 05 -
Mælk og Fløde	54,850 — 00 -
Andre Indtægter	5,926 — 44 -
Ialt...	782,591 Kr. 38 Ø.

Der er ialt indvejet 3,006,035 kg Sødsmælk, som er
 udbragt i 26,030 Øre pr. kg
 Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 626,361 Kr.
 90 Øre, altsaa 20,837 — —

Forskel	5,193 Øre pr. kg
Driftsudgift	2,865 — —
Overskud ...	2,328 Øre pr. kg

Ogsaa her er der altsaa endnu mindre Mælk i 1919 end i 1918, og Bestyreren meddeler, at Vinteren 1918—19 ikke alene gav den mindste Mælkemængde, men ogsaa den magreste Mælk i mange Aar. Mælkeriets Forbrug var ca. 26,8, og han mener, at Mangel paa Kraftfoder og ensidig Fodring havde Skylden. Sommeren 1919 gav derimod en efter Forholdene ret rigelig og usædvanlig fed Mælk, saa Resultatet for Aaret i sin Helhed blev som foranført og Mælkeforbruget til 1 kg Smør ret normalt som Gennemsnit for hele Aaret.

Ligesom i tidligere Aar er der ikke lavet væsentlig mere Ost end til Leverandørernes Forbrug; men der er leveret 54,880 kg Suppleringsmælk til Holstebro til et Beløb af 22,282 Kr. 65 Øre, altsaa ca. 40,6 Øre pr. kg. — Om Brændslet skriver Bestyreren, at Priserne stadig har været stigende saavel paa Tørv som Brænde. De fleste af Egnens Mælkerier har benyttet Tørv som Hovedbrændsel, hvilket maaske har været det billigste, men særlig Mangel paa Hus har foranlediget, at der her om Sommeren er brugt mest Kvas og om Vinteren Brænde.

	Smørpris Øre pr. kg	Driftsudgifter Øre pr. 1000 kg	Nettoindtægt Øre pr. kg Sødsmælk
1914	211.9	918.0	8.46
1915	265.8	1.139.0	10.43
1916	302.2	1.235.8	12.23
1917	344.4	1.638.2	13.66
1918	481.4	2.686.0	17.93
1919	562.67	2.829.0	23.17

Ved Sammenstilling af hosstaaende Tal faas et Overblik over Stigningerne i Smørpris, Driftsudgifter og Nettoindtægt af Mælken; men for rigtig Vurdering af Tallene i sidste Kolonne, særlig i Sammenligning med de tilsvarende Tal for det foregaaende Mælkeri, maa det jo erindres, at her er ikke nogen Indtægt af Osteproduktion, samt at Mælken her er leveret tilbage i 1914 og 1915 til 1—1,5 Øre pr. kg, i 1916 og 17 til lidt over 1,5 Øre pr. kg, i 1918 til

ca. 2 Øre pr. kg og i 1919 til ca. 2,88 Øre pr. kg. — Leveres Skummetmælk og Kærnemælk hjem langt under den virkelige Værdi, maa Nettoværdien, hvortil Sødsmælken udnyttes, selvfølgelig blive forholdsvis lille.

Det tredie store jyske Andelsmælkeri, der har været omtalt i de sidste 12 Aarsberetninger, har indsendt et Regnskab, omfattende Tiden 2. November 1918—1. November 1919. — Her har Mælkemængde og Mælkeforbrug i de sidste 6 Aar været:

	Sødsmælk	Mælkeforbrug til 1 kg Smør
1914.....	5,554,116 kg	25,7 kg
1915.....	4,945,613 -	25,5 -
1916.....	4,477,782 -	25,3 -
1917.....	3,839,661 -	25,7 -
1918.....	2,571,449 -	25,6 -
1919.....	1,780,775 -	25,3 -

Mælkemængden har her været stærk aftagende gennem alle Aarene, medens Mælkeforbruget til 1 kg Smør kun har svinget lidt. — Den ret betydelige Nedgang i Mælkemængden allerede 1915 skyldtes, som tidligere omtalt, at Sommergræsningen og Høsten her var saa daarlig i 1915, at der maatte sælges mange Køer, og baade i 1917 og 1918 var Sommergræsningen ogsaa daarlig. Nu i 1919 skyldes Nedgangen derimod for en Del, at en Kreds af Andelshavere meldte sig ud og gik ind i Nabomælkeriet, og meget karakteristisk meddeler Bestyreren, at Grunden dertil var, foruden Beliggenheden, at det ikke havde været muligt for Bestyrelsen her at faa Skummetmælken sat op til sin virkelige Værdi, og da Nabomælkeriet satte den snarest over den virkelige Værdi, virkede det som en god Reklame for at faa dem med, som ikke ønskede Skummetmælk tilbage. Og først, da de utilfredse Andelshavere var gaaede bort, lykkedes det Bestyrelsen af faa Skummetmælken op i en ordentlig Pris, saaledes at Regnskabet for

1919 kunde komme til at vise et godt Resultat. — Og Bestyreren fortsætter med at meddele, at nu, ved Slutningen af 1919, maa Prisen jo sættes ned igen, fordi Ost jo for Tiden nærmest er usælgelig; men det gaar iøvrigt let med at sælge Mælken tilbage, da Korn og Oliekager er saa dyre, at Mælken bliver et forholdsvis billigt Foder, som bruges baade til Heste, Køer, Kvier, Kalve og Svin; og han slutter med at sige, at nu vil Mælkemængden nok stige med en Trediedel i indeværende Aar.

Osteproduktionen har været kun lidt større end i 1918. Der er solgt ca. 29,000 kg Ost; men Prisen er stegen fra 162 Øre til 2 Kr. pr. kg. — Driftsudgifterne, der steg saa voldsomt i 1918, er yderligere steget, men dog ikke meget i 1919. Det er særlig Brændslet, Træ og Kvas, der her er dyrt paa Grund af lang Transport.

	Smørpris Øre pr. kg	Driftsudgifter Øre pr. kg Smør	Nettoindtægt Øre pr. kg Sødsmælk
1914.....	215,24	24,08	9,00
1915.....	276,90	29,10	11,76
1916.....	308,82	32,84	13,12
1917.....	343,66	48,04	14,40
1918.....	471,55	86,62	20,10
1919.....	567,00	88,93	28,80

Hosstaaende Sammenstilling af Tal giver en Oversigt over Smørpriser, Driftsudgifter og Nettoindtægten af Sødsmælken, men for denne sidste Kolonnes Vedkommende, maa det jo bemærkes, at de to første Aar blev Skummetmælk og Kærnemælk leveret hjem til kun 1,5 Øre pr. kg, i 1916 til ca. 1,8 Øre, i 1917 til ca. 2,5 Øre, i 1918 til gennemsnitlig 3,17 Øre og i 1919 til 9,2—10,7 Øre pr. kg. — Som foran omtalt, har det her været meget vanskeligt for Bestyrelsen at faa den tilbageleverede Mælk bogført til dens virkelige Værdi.

Og endelig det fynske Andelsmælkeri, der har været omtalt i de sidste 8 Aarsberetninger, og

hvor man først lavede Kasein og senere har solgt Mælk til en »Osteforpagter«, har indsendt Regnskab for Tiden 27. September 1918—25. September 1919. — Her har Mælkemængden og Mælkeforbruget til 1 kg Smør været:

	Sødmælk	Mælkeforbrug til 1 kg Smør
1914.....	3,226,067 kg	25,17 kg
1915.....	3,005,643 -	24,78 -
1916.....	2,843,153 -	23,82 -
1917.....	2,621,385 -	24,60 -
1918.....	1,693,849 -	24,84 -
1919.....	1,464,761 -	24,30 -

Der er ligesom i de nærmest foregaaende Aar solgt Mælk for ca. 100,000 Kr. til Osteforpagteren, der selv maa sørge for Plads til Lagring af Osten; og til Andelshaverne er der tilbageleveret ca. 878,000 kg Skummetmælk og Kærnemælk à 2 Øre pr. kg; men heri er der ved Aarets Slutning sket den Forandring, at Andelshaverne skal betale samme Pris for Mælken som Osteriet og afregnes en Del af de indkomne Skummetmælkspenge pr. Kande Sødmælk, idet Mælkeriet kun tilbageholder 6 Øre pr. Kande til Driftsudgifter. — Samtidig er man for 1920 gaaet over til at afregne Sødmælken efter Flødeenheder i Stedet for efter Faktor 3.

Bestyreren skriver, at Mælkemængden jo er bleven meget lille, ja mindre end Halvdelen af, hvad den var i 1914; men Mælkefedmen er ret tilfredsstillende, og Smørprisen er nu stegen til 5,74 Øre pr. kg. — Endvidere skriver Bestyreren, at det i Begyndelsen af 1919 opstillede Regenerativapparat har bevirket en meget stor Nedgang i Forbruget af Tørv, og i det hele taget synes han at være veltilfreds med Stillingen og Fremtidsudsigterne.

Osteforpagteren har givet gennemsnitlig ca. 34,5 Øre pr. kg Sødmælk og 11,6 Øre pr. kg Skummetmælk og Kærnemælk; og det endelige Resultat for Regnskabsaaret er, at Andelshaverne har faaet ca. 60 pCt. af den leverede

Mælkemængde tilbage til 2 Øre pr. kg, samtidig med at Sødælken er udbragt i 26,6 Øre, medens de tilsvarende Tab for 1914—18 var henholdsvis 9,7 Øre—11,9 Øre—14,6 Øre—15,8 Øre og 21,2 Øre.

Hovedindtrykket af disse godt overensstemmende Regnskaber er, at den karakteristiske Nedgang i Mælkemængden, der var særlig stor i 1918, fremdeles er bleven fortsat i 1919. — Prisstigningen paa alle Produkterne er samtidig fortsat, og særlig er Skummetmælken kommen i høj Pris, idet den har været stærk efterspurgt saavel til Ost som til Husholdningsbrug og til Foder for snart sagt alle Slags Dyr; men Driftsudgifterne er ogsaa stegne, og de er komne til en »fouroligende« Højde. — Det vil derfor formentlig være af Interesse at se lidt nærmere paa, hvilke Udgifter der særlig er stegne, og derved maaske blive opmærksom paa, hvad der kan gøres for at modarbejde en fortsat Stigning.

Til Belysning af dette Spørgsmaal er her sammenstillet Udgiftsregnskaberne for det jyske Andelsmælkeri med stor Osteproduktion, der har været offentliggjorte Aar efter Aar.

Til Tabellen maa først bemærkes, at i Foraaret 1915 blev der indrettet Køleanlæg, og at Udgifterne til Nyan-skaffelser i de sidste 5 Aar skjuler sig i forskellige andre Rubrikker, idet der f. Eks. i 1918 under Bygningernes Vedligeholdelse er medtaget Udgiften til et Tørveskur.

Dernæst maa det bemærkes, at det straks er iøjnefaldende, at der siden 1914 har været en betydelig Stigning paa alle Konti; men ser man nærmere til, er der jo Forskel, og særlig er der Grund til at paapege, at Prisstigningen paa et Par Konti, hvor den procentvis netop var meget stor, synes at være kulmineret i 1918, nemlig for Olie og for Salt, Farve, Løbe m. m.; og Kontoen, der omfatter

Driftsudgifter i Aarene 1914—19
paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion
 (Øre pr. 1000 kg Mælk).

	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Kørsel	243,8	292,6	310,0	339,6	399,8	1030,0
Brændsel	83,0	139,0	255,2	351,2	651,3	599,4
Emballage, Pergament	21,6	106,6	118,2	104,2	135,0	87,2
Is	4,8	—	—	—	—	—
Olie.....	3,8	6,4	8,2	13,6	20,7	15,8
Lønninger	152,0	174,2	223,8	299,2	479,9	613,3
Salt, Farve, Løbe.....	30,8	64,8	138,0	299,2	376,9	270,6
Inventarets Vedligeholdelse.	38,6	69,4	91,2	131,6	177,7	240,2
Mælkevoغنenes —	26,6	18,0	20,2	32,4	44,8	71,2
Bygningernes —	5,6	13,0	22,0	47,0	64,4	26,2
Kontorudgifter m. m.	11,0	12,0	18,0	26,6	24,9	33,2
Ny Anskaffelser	21,8	—	—	—	—	—
Renter og Afdrag.....	105,2	14,8	308,4	214,0	403,3	275,8
Andre Udgifter.....	16,2	21,8	22,0	34,8	28,6	31,8
Ialt...	764,8	932,6	1535,2	1893,4	2807,3	3294,6

Afdrag, kan jo paavirkes stærkt af, hvor store Afdrag Bestyrelsen finder Anledning til at udbetale.

Om Posten »Emballage, Pergament m. m.« maa bemærkes, at indtil Krigens Udbrud blev Fløden eksporteret til Tyskland, og da dette ophørte, maatte der jo skaffes Dritler og meget mere Pergament, der tilmed steg stærkt i Pris, men da senere Smørret for en stor Del blev solgt til Hjemmeforbrug, blev Brugen af Dritler mindre. — Til de store Poster, der angaar Vedligeholdelsen, maa bemærkes, at der særlig under Inventarets Vedligeholdelse skjuler sig Udgifter til Erstatning af, hvad der trænger til Ombytning eller Fornyelse, og at det jo paa mange Mælkerier har vist sig at være god Økonomi at anskaffe f. Eks. Regenerativapparater, selv om Indkø-

bet har været dyrt. — At lade Maskineriet forfalde maa absolut undgaas.

Tilbage er der de tre store Poster Lønninger, Kørsel og Brændsel, og særlig for disse 3 Poster gælder det, at de er stegne procentvis stærkt, fordi Mælkemængden har været stærk nedadgaende. — Som i andre Fag har Lønningen til Personalet pr. Maaned været stigende, men naar Mælkemængden gaar ned under Halvdelen, og Folkeholdet ikke derfor kan væsentlig indskrænkes, maa Lønningen pr. 1000 kg Mælk selvfølgelig alene af denne Grund mindst fordobles, og naar der nu er Rimelighed for god Stigning i Mælkemængden, er der derfor ogsaa Grund til at vente, at Stigningen i Lønning pr. 1000 kg Mælk vil standse eller svinge om til en Nedgang. — Den samme Bemærkning gælder til en vis Grad ogsaa for Kørsel og Brændsel. Men for Kørslen maa der til Tabellens Tal først bemærkes, at det for 1919 opførte Tal omfatter den virkelig betalte Pris, medens de nærmest foregaaende Tal skyldes en Ordning, ifølge hvilken der blev skaffet et Tilskud til Dækning af Kørslen ved at tage en Del af Overskudet, men forskellig for de forskellige Kørselsruter. — Erindres maa det dernæst, at det fortrinsvis var den voldsomme Stigning i Hestepriser og samtidig Vanskelighederne ved at faa Havre nok, der foranledigede, at Mælkekuskene tabte Lysten og mange Steder ved Licitationernes Udløb nægtede at fortsætte. Der maatte ikke alene bydes Kuskene en stor Dagløn, der maatte ogsaa gives dem et anseeligt Tilskud til Foderet. — Nu er Hestepriserne allerede mere rimelige, man har lært at fodre med Kartofler, og snart maa vel ogsaa Havren blive billigere, og naar saa Mælkemængden stiger, vil Forholdene vel igen bedres.

Værst er det med Brændslet. — Ved Krigens Udbrud blev der næsten overalt brugt Kul, og Prisen var saaledes, at der kun var enkelte Mælkerier hist og her, for hvilke det var billigst at bruge Tørv. — Allerede i 1915 steg Kulprisen stærkt, og i 1916 blev det endnu værre, saa

man maatte se at hjælpe sig med Tørv eller Træ, Tjørn, Halm, Lyng, og særlig blev Kvas og al Slags Udhugst fra Plantagerne almindelig anvendt. I 1915 og 1916 var det endog en kærkommen Lejlighed for Plantagerne til at faa Kvaset godt solgt, men i 1917 blev Efterspørgslen større end Tilbudet.. De nærmeste Plantager fik udsolgt, og man fik store Kørselsudgifter for at faa Kvas tilbragt. Enkelte Mælkerier købte selv Skov eller Mose, de jyske Brunkul blev taget i Brug; det blev forbudt at brænde Halm; »Rationeringen« var meget generende og kunde ikke overholdes, idet der maatte købes Brænde eller Tørv udenom, hvis man vilde have Mulighed for at undgaa Standsning i Driften.

Importen af Kul og Koks m. m. 1914—19.

Aar	Kul Tons	Koks, Cinders, Briketter Tons	Ialt Tons	Prisen pr.Ton Kul frit paa Vogn af Lager i København har været:
1914.....	3,224,000	388,000	3,612,000	18— 24 Kr.
1915.....	3,230,000	460,000	3,890,000	26— 40 —
1916.....	2,812,000	893,000	3,705,000	40— 70 —
1917.....	1,473,000	653,000	2,126,000	75—267 —
1918.....	1,751,000	478,000	2,229,000	135—180 —
1919.....	1,964,000	352,000	2,316,000	125—175 —
1920.....	?	?	?	200—250 —

Hvorledes Kulprisen er stegen, belyses ved hosstaaende Tabel, der er taget fra Tidsskrift for Industri 1. Juni, S. 111, og Stillingen nu i 1920 er jo saaledes, at vi ikke kan vente Nedgang, men maa regne med, at Kul kun kan faas til 10—15 Gange saa høje Priser som før Krigen. Mælkerierne maa derfor, som de allerede har gjort i de sidste 4—5 Aar, undvære Kul og benytte dansk Brændsel; thi Petroleum og andre Olier er ogsaa

dyre. Tørv vil vel nok blive mest almindelig anvendt, samtidig med at man andre Steder bruger Kvas, Top, Brænde, Lyng og maaske Tjørn og Halm m. m.; men nu da alt, hvad der kan brændes, allerede i nogle Aar har været efterspurgt, vil Prisen ventelig holde sig høj, og en forholdsvis Nedgang pr. 1000 kg Mælk kan kun ventes, efterhaanden som der bliver mere Mælk at arbejde med.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.
(Øre pr. Pd.).

	1914—15		1915—16	1916—17	1917—18	1918—19
	Børsudv.	Statistik-udv.	Afregnings-tal	Afregnings-tal	Afregnings-tal	Afregnings-tal
November	119.00	119.75	167.50	180.80	224.00	312.00
December	131.60	131.80	151.40	183.00	230.00	312.00
Januar	132.00	134.50	139.00	182.50	230.00	312.00
Februar	121.00	124.00	142.25	159.00	230.00	312.00
Marts	125.50	127.50	146.80	150.20	230.00	312.00
April	121.20	122.80	140.00	143.75	230.00	312.00
Maj	126.50	127.75	134.00	150.80	230.00	265.20
Juni	123.00	124.50	137.40	155.25	230.00	234.00
Juli	132.60	134.40	143.50	168.50	230.00	234.00
August	140.75	143.50	160.40	182.00	230.00	254.50
September	150.80	152.20	171.00	196.25	230.00	275.00
Oktober	177.75	177.75	174.50	221.50	230.00	275.00
Gennemsnit for hele Aaret . .	133.52	135.06	150.52	172.27	229.43	283.17

Landbrugsaarets Smørpris er belyst ligesom i tidligere Aarsberetninger ved hosstaaende Tabel over de fem sidste Aars maanedlige Gennemsnit. For det første Aar er saavel Børsudvalgets som Statistikudvalgets Tal opført; men for de fire sidste Aar er opført Gennemsnittallene af de ugentlige »Afregningstal«.

Om dette Afregningstal maa det erindres, som omtalt i Beretningen for 1915 (se »T. f. L.« 1916 S. 129—32), at det indførtes i Oktober 1915, idet Børsudvalget og Statistikudvalget

da traadte sammen for under de daværende abnorme Forhold at fastsætte en ugentlig Pris, paa Grundlag af hvilken Mælkerierne kunde faa Ugens Smør betalt, og samtidig begyndte det da nylig nedsatte »Smøreksport-Udvalg« hver Uge at bestemme, efter hvilket »Forholdstal« Smørret skulde eksporteres til England og imod Syd, hvorhos det blev gjort umuligt saavel for de enkelte Mælkerier som for hidtil ukendte Smørhandlere at eksportere Smør, idet alene de af Ministeriet autoriserede Eksportører kunde eksportere.

Denne Ordning virkede meget godt, indtil Undervandsblokaden i 1917 foranledigede stærk Nedgang i Smørproduktionen og mod Aarets Slutning helt standsede Margarineproduktionen. Det mentes da nødvendigt at sikre Hjemmemarkedet en vis Mængde Smør og regulere Forbruget, saaledes at den til Raadighed værende Mængde Smør kunde blive ligelig fordelt til alle Mennesker i Landet — helt bortset fra, hvad en saadan Bispising med Smør kostede Staten og specielt Landbruget.

Som i Aarsberetningen for 1918 S. 160 omtalt, ordnedes Sagen ved Loven af 10. Decbr. 1917 om Befolkningens Forsyning med Smør, Flæsk m. m. — Denne Lov, der fik Gyldighed til 31. Oktbr. 1918 fastsatte, at Afregningstallet skulde være 230, og Forandring indtraadte først ved den nye Lovs Ikrafttræden.

I Mælkeriaaret 1918—19 er det Loven af 1. November 1918 om Befolkningens Forsyning med Smør, Mælk, Ost og Flæsk, der har haft Gyldighed. Den foreskrev, at Producenterne af Smør skal aflevere til Hjemmemarkedets Forsyning til Husholdningsbrug saa meget, at der kan tildeles hvert Individ indtil 250 g Smør ugentlig, ligesom der skal afleveres et Kvantum Smør til Brug i Bagerier, Restaurationer og lignende Steder. Smørret afgives til Grosisten til 2 Kr. 65 Øre, til Detaillisten til 2 Kr. 73 Øre og til Forbrugerne til 3 Kr. p. r. k g; men Producenterne garanteres en Pris af 5 $\frac{1}{2}$ Kr. p. r. k g, og Forskellen godtgøres dem gennem Mejeriforeningernes Fællesorganisation. — Af Mælk skal Producenterne afgive et Kvantum, der svarer til $\frac{2}{5}$ l Mælk daglig pr. Individ. Prisen for Mælk fastsættes til højst 30 Øre pr. kg Sødsmælk »ved Stalddør«

og højst 12 Øre pr. kg Skummetmælk. Fortjenesten paa Produktionen af Ost maa ikke blive større end ved Produktionen af Smør til en Pris af $5\frac{1}{2}$ Kr. pr. kg. — Endvidere bestemtes det, at Prisen $5\frac{1}{2}$ Kr. pr. kg (275 Øre pr. Pd.) skulde være Aarets Gennemsnitspris, medens, som Tabellen viser, Vinterprisen blev 312 Øre, Sommerprisen, fra midt i Maj til midt i August, 234 Øre og Efteraarsprisen 275 Øre pr. Pd.

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør i Millioner kg.

Aar	Indførsel	Udførsel					Overskuds- udførsel
		i Dritler	i Kasser	i Daaser	i Fløde*)	Ialt	
1913	14,10	98,29	0,98	3,04	10,37	112,68	98,58
1914	9,66	100,50	0,90	2,21	5,56	109,17	99,51
1915	3,73	102,33	0,62	2,05	0,08	105,08	101,35
1916	0,22	93,48	0,53	1,85	0,25	96,11	95,89
1917	—	59,48	0,75	1,17	0,01	61,41	61,41
1918	—	14,02	0,09	0,47	0,00	14,58	14,58
1919	0,31	35,52	0,12	1,04	0,17	36,85	36,54

Disse Loves Bestemmelser foranledigede ganske naturligt ved Siden af den stærke Nedgang i Produktionen, at der kun blev forholdsvist lidt Smør tilovers til Eksport, og Resultatet i saa Henseende blev, som vist i hosstaaende Tabel, at der i 1918 kun blev en Overskudsudførsel af 14,58 Mill. kg, hvorimod der i 1919, da Margarineproduk-

*) Fløden er omregnet til Smør ved i 1913 og 14 at regne $2\frac{3}{4}$ kg Fløde til 1 kg Smør, idet Fløden før Krigen blev eksporteret for at kærnes i Tyskland og indeholdt 33—34 pCt. Fedt. I 1915 og følgende Aar er derimod regnet 10 kg Fløde til 1 kg Smør, fordi det alene har været saakaldet Eksportfløde, homogeniseret Fløde paa Flasker, med c. 8—9 pCt. Fedt, som er blevet eksporteret.

Englands Indførsel af Smør i Cwts.

(1 Cwt. = 50.8 kg.)

Fra	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Rusland	616,380	1,017,507	34,542	—	—	6,954
Sverige	270,138	129,505	992	—	—	—
Danmark	1,749,072	1,327,100	1,134,801	622,106	40,327	250,291
Holland	183,999	44,622	36,202	75,880	9,885	1,641
Frankrig	273,819	352,090	130,049	45,707	4,770	2
Forenede Stater.	7,844	77,130	131,618	10,534	196,598	216,495
Argentina	55,704	82,947	117,597	142,300	313,143	267,675
Victoria	204,716	106,024	81,032	219,401	192,975	214,689
N. S. Wales	122,392	158,222	32,560	169,024	198,751	118,974
Queensland	106,694	107,424	26,913	128,364	122,769	73,875
New Zealand ...	357,920	374,898	331,162	310,925	372,573	318,876
Kanada	3,151	24,401	101,531	33,057	61,971	33,325
Andre Lande...	32,092	53,525	18,825	49,164	64,902	15,379
Ialt...	3,983,921	3,855,395	2,178,029	1,806,516	1,578,958	1,558,170

tionen*) i Begyndelsen af Aaret igen kom i Gang, dog blev 36,54 Mill. kg Smør til Eksport.

Af denne Udførsel gik, som den ovenstaaende Tabel over Englands Indførsel viser, 250,291 Cwts. = ca. 14,75 Mill. kg eller ca. 40 pCt. til England, medens de 60 pCt. blev solgt dels til Tyskland, Østrig og Schweiz, dels til Sverige og Norge og mod Aarets Slutning til Belgien og endogsaa til Amerika.

Det besynderlige Forhold, at vor gamle Kunde, England, i de senere Aar kun har faaet en i Sammenligning med tidligere saa lille Procentdel af vor Smørekspport, skyldes ikke, at vore gamle engelske Modtagere ikke har ønsket at faa det danske Smør; men Grunden er, at den en-

*) Forbruget af Margarine var i 1914 45 Mill. kg, i 1915 55, i 1916 58, i 1917 33, i 1918 1,2 og i 1919 38,4 Mill. kg, saaledes at Forbruget af Margarine pr. Indbygger i 1919 kom op paa 12,7 kg, samtidig med at der nu overalt i Landet kan købes Svinefedt.

gelske Stat tog hele Englands Smørhandel i sin Haand og gennemførte en meget streng Rationering, hvortil det nødvendige Kvantum Smør blev købt fortrinsvis fra Amerika og Australien, hvor det var billigst. Smør blev betragtet som en Luksusvare, hvoraf endog de mest Velhavende kun maatte bruge en ganske lille Mængde, og de Rige maatte ikke faa mere end de Fattige. — Og endnu i Sommeren 1920 er det kun det i England producerede Smør, der er givet fri, medens hele Importen og Fordelingen af det indførte Smør reguleres af Staten — trods det store købedygtige Publikums Utilfredshed med denne Ordning.

Ostproduktionen var, som allerede foran nævnt under Omtalen af de enkelte Mælkerier, nogle Steder meget fordelagtig, og det er vel rigtig at sige, at det var Ostproduktionen der foranledigede, at Skummetmælken kunde sættes op i en hidtil ukendt høj Pris; men Aaret endte med meget utilfredsstillende Afsætningsforhold. — Den lille Mælkemængde i Vinteren 1918—19 og Beholdningernes Lidenhed foranledigede jo, at Begæret efter Ost Vinteren igennem vedblev at være livligt. Der var over 900 Mælkerier, hvor der blev lavet Ost, og ifølge de gældende Bekendtgørelser fra Indenrigsministeriet og Osteeksportudvalget maatte der laves fire Kvaliteter, nemlig Skummetmælksost, 10 pCt., 20 pCt. og 50 pCt. Sødmælksost, hvorimod der kun maatte laves fuldfed Ost efter særlig indhentet Tilladelse og imod en ret høj Afgift pr. kg.

Priserne varede Vinteren igennem og indtil hen paa Sommeren pr. kg for de 4 Kvaliteter, henholdsvis 170 Øre for Skummetmælksost og 190, 220 og 280 Øre for de 3 Blandingsoste; men samtidig med, at Smørprisen blev forhøjet midt i August, blev det bekendtgjort, at Priserne for de forskellige Ostesorter ved Salg til Eksportør, Grossist eller anden Mellemhandler skulde være:

Skummetmælksost, Vandprocent 60, 179 Øre pr. kg.
 10 pCt. Sødmælksost (med et Mindsteindhold af 9 pCt.
 Fedt i Tørstoffet), Vandprocent 59, 191 Øre pr. kg;
 20 pCt. Sødmælksost (med et Mindsteindhold af 15 pCt.
 Fedt i Tørstoffet), Vandprocent 58, 212 Øre pr. kg;
 50 pCt. Sødmælksost (med et Mindsteindhold af 30 pCt.
 Fedt i Tørstoffet), Vandprocent 54, 262 Øre pr. kg
 og Priserne til Forbrugerne skulde for de fire Sorter være
 henholdsvis 220, 255, 320 og 380 Øre pr. kg. (Ved Til-
 sætning af Kommen maa beregnes et Tillæg af 4 Øre pr.
 kg og for paraffineret Ost et Tillæg af 4 Øre pr. kg til for-
 annævnte Priser).

Den her anførte Bestemmelse om Kvalitetens Fast-
 sættelse ved Procent Fedt i Tørstof blev vistnok overalt
 indrømmet at være berettiget og heldig; men kort efter vi-
 ste det sig, at den stigende Mælkemængde havde foranle-
 diget, at Produktionen var bleven saa stor, at Afsætningen
 blev vanskelig, og Eksporten, der hidtil havde været til-
 fredsstillende, bragte nu Skuffelser.

I hosstaaende Tabel ses, at Indførslen, der var helt
 standset i 1918, er kommen lidt i Gang igen i 1919*);

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Indførsel	Udførsel	Over- skuds Udførsel	Kasein Udførsel
1913.....	673	310	÷ 363	190
1914.....	480	500	20	348
1915.....	385	4,300	3,915	51
1916.....	145	4,460	4,315	17
1917.....	18	5,934	5,916	106
1918.....	—	3,113	3,113	76
1919.....	256	2,597	2,341	34

*) Der blev saaledes allerede i Foraaret 1919 indført en Del
 Cheddarost fra Amerika.

men Eksporten ses at have været aftagende. Der er gaaet til Tyskland 1,640,000 kg, vistnok mest Gervais-Ost og Roquefort-Ost fra Bornholm, medens der til Norge er gaaet 685,000 kg, til Østrig 94,000 kg og mindre Mængder til Sverige, Schweiz, Belgien og England samt efter Forlydende en Del Roquefort-Ost fra Fyn til Amerika.

I Forbindelse med Omtalen af Osteproduktionen bør det nævnes, at der i Slutningen af 1919 paa Foranledning af Mejeriforeningernes Fællesorganisation og det i April 1918 nedsatte Udvalg til Drøftelse af Afsætningsfondets Anliggender i Slutningen af 1918 blev nedsat 2 Underudvalg, et »Smørudvalg« og et »Osteudvalg«, hvert bestaaende af 7 Medlemmer, og at dette Osteudvalg blandt andet har foranlediget, at der i 1919 er bleven paa-begyndt Ostelagerbedømmelser*), ved hvilke alle 4 Statskonsulenter er virksomme, hvorhos der nu arbejdes paa at faa fremskaffet og indført særlig præparerede Mærker af Kasein, der allerede ved Presningen kan anbringes paa hver enkelt Ost, og hvorved Producenten angiver Ostens Kvalitet m. m.

I de senere Aar er af og til fremhævet Ønskeligheden af, ligesom man længe har haft en Smørnotering saaledes ogsaa at faa en Mælkenotering. Derfor vedtoges det ved et Repræsentantmøde i Fællesorganisationen i September 1919 at nedsætte et Udvalg til Fastsættelse af en Mælk e-notering, henholdsvis for Skummetmælk og Sød mælk, som baade Køber og Sælger kunde rette sig efter. — Dette Udvalg begyndte sin Virksomhed 5. November 1919, og da der indtil 1. November havde været en Maksimalpris paa Ost, der havde virket som Minimalpris, beregnet efter en Skummetmælkspris af 12 Øre pr. kg (naar Vallens Værdi sættes lig Udgifterne), blev denne Pris sat som den første Notering, idet man regnede med

*) Om Ostelager-Bedømmelsen i 1919 se »Mælkeritidende« 1919 Nr. 42, S. 671—680.

en fordelagtig Eksport, men da denne svigtede, maatte, som nu bekendt, Prisen senere gentagne Gange nedsættes.

Hvad Mælkehandelen iøvrigt angaar, skal her kun omtales, at den af Mejeriforeningerne i December 1916 paabegyndte frivillige Levering af Suppleringsmælk til Byernes Forsyninger fortsattes under de »lov befalede Ordninger« først fra $\frac{1}{1}$ 1918 til $\frac{31}{10}$ 1918 og senere fra $\frac{1}{11}$ 1918 til $\frac{31}{10}$ 1919. Og sammen hermed kan nævnes, at det om Flødesalget var bestemt, at der kun maatte forhandles Fløde med 9 pCt. Fedt samt Piskefløde, og at der heraf skulde svares en Forbrugsskat til Staten af henholdsvis 50 Øre pr. l og 150 Øre pr. l, hvorved Staten fik en ugentlig Indtægt, der for Vinteren 1918—19 angives at have været 81,700 Kr., hvortil kom Afgiften paa Salget af Eksportfløde til Hjemmemarkedet, der samtidig indbragte ugentlig ca. 28,000 Kr. — Det var først i Slutningen af 1919, at det atter blev tilladt at sælge de sædvanlige Kvaliteter Fløde med 13—14 og med 18—19 pCt. Fløde, og det var først $\frac{1}{4}$ 1920, at de nævnte Afgifter, 50 Øre pr. l Kaffe-fløde og 150 Øre pr. l Piskefløde, atter bortfaldt. — Og hvad Stigningen i selve Mælkepriserne angaar, var de i Detailhandelen i København 1. November 1919 komne op til: Jersey-Mælk 81 Øre pr. l, Børnemælk 69, Sød-mælk 61, Kærnemælk 36 og Skummetmælk 30 Øre pr. l, hvortil kom 2 Øre pr. Flaske, stor som lille for Tilbringning, — Priser, der gennemgaaende er mere end 3 Gange saa høje som nogle Aar før Krigen.

For at samle Interesserne for Eksporten af »behandlet Mælk« og bringe Produktionen og Eksporten ind i et solidt Spor, stiftedes »De danske Mejeriforeningers Mælke-Eksport«. — Det er et Andels-selskab, der er stiftet af Mejeriforeningernes Fællesorganisation. Formaalet er at modtage Mælk fra Selskabets Andelshavere, give den en fabrikmæssig Behandling og videresælge den, navnlig til Udlandet, dels som pasteuriseret

eller steriliseret Mælk, dels som kondenseret Mælk eller Tørmælk. — De Mælkerier, der er Medlemmer af de i Fællesorganisationen sammensluttede Mejeriforeninger, udgør Selskabets Andelshavere. Formand i Selskabet er Fællesorganisationens Formand, Gaardejer *N. Porse*, Sekretær er Cand. polit. *Axelsen Drejer*, og Ingeniør, cand. polyt. *Jonas* er Direktør. — Der er paabegyndt forskellige store Virksomheder og flere er under Planlægning, og Selskabet har købt og overtaget det dansk-norske Selskab Værne Kloster Mælkefabrikkers Ejendomme i Fredericia og Nykøbing-Falster, hvor Produktionen allerede er i Gang.

Endnu skal kun mindes om, at Sommeren 1919 bragte en ret langvarig Lønkamp indenfor Mælkeribrugets Omraade. Den af Danske Undermejeristers Forbund fra 1. Juni iværksatte Strejke er allerede omtalt i Redaktionens Aarsberetning (S. 20), og her skal kun tilføjes, at en Følge af denne Strejke blev det, at en Del af de udenfor Forbundet staaende Undermejerister, der ikke vilde lade sig afskrække fra Arbejdet ved Strejkeledernes diktatoriske Bestemmelser og Trusler, dannede en ny Forening »Mejeriernes Medhjælperforening« for at kunne staa organiserede og saaledes hævde deres berettigede Stilling og fortsætte Arbejdet, naar Forbundet erklærer Strejke.

Endelig er her Stedet at bringe i Erindring, at ved Aarets Slutning døde forhenværende Gaardejer *Hans Jensen*, Vemmelev, næsten 66 Aar gammel. Som ung Mand overtog han Fædrenegaarden i Vemmelev ved Slagelse, var 1885 med til at stifte Vemmelev Andelsmælkeri og snart efter Slagelse Andelssvineslagteri og var i mange Aar Formand for disse Virksomheder. Han blev Formand for Sorø Amts Mejeriforening, Formand for De samvirkende sjælland-lolland-falsterske og bornholmske Mejeriforeninger og Næstformand for De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation m. m. m. — Særlig gjorde han et godt

Arbejde i Statistikudvalgets Smørnotering og i de mange Udvalg under Krigen, hvor der ofte hurtigt maatte træffes Afgørelser af stor Betydning. — Med Samvittighedsfuldhed og Dygtighed søgte han altid at udføre de mange Tillidshverv, der blev ham betroet. Hans besindige og djærve Optræden bidrog ofte til at klare Vanskeligheder og naa et tilfredsstillende Resultat. — Han var det danske Mælkeribrug en god Mand. — Ære være hans Minde!

Planteavl i 1919.

Af Professor O. H. Larsen.

(Sluttet fra Side 298.)

Rodfrugter og Kartoffler. Som tidligere berørt var Sommeren 1919 ikke gunstig for de egentlige Rodfrugter, medens Kartofflerne derimod havde et usædvanlig heldigt Aar. Vi skal tilbage til 1915 for at finde et tilsvarende Kartoffeludbytte pr. ha, og tages samtidig Hensyn til det stærkt forøgede Areal, kommer vi, som Tab. 5 viser, op paa en samlet Kartoffelavl, omtrent $1\frac{3}{4}$ Gange større end Gennemsnitsavl for Femaaret 1909—13. Det samlede Mængdeudbytte af Kartoffler er i 1919 opgjort til ca. $14\frac{1}{2}$ Mill. Tønder à 100 kg imod knapt $8\frac{1}{2}$ Mill. Tønder i 1909—13 og 9,3 Mill. Tønder i Femaaret 1914—18. Med de Priser, der har været paa Kartoffler i 1920, repræsenterer denne Avl en Værdi af ca. 150 Mill. Kr. Særlig Jylland har draget god Nytte heraf, idet ikke mindre end 80 pCt. af Kartoffelavl falder paa denne Landsdel, dels paa Grund af det relativt store Areal, dels ogsaa fordi Udbyttet har været særlig godt i Jylland: 165 hkg pr. ha imod 136 paa Øerne. Det sidste er omtrent normalt, medens Udbyttetallet for Jylland er ca. 12 pCt. over Gennemsnittet for Femaaret 1909—13.

Blandt Foderroerne er Kaalroer og Turnips dem, der har givet relativt bedst Udbytte, medens Runkelroer og Gulerødder har lidt mere under den lave Sommertempe-

Tabel 5. Mængdeudbytte af Rodfrugter og Kartoffler.

	Samlet Udbytte Mill. hkg			hkg pr. ha				
	1919	1909 —13	For- holdstal: 1909—13 = 100	1919	1909 —13	1914 —18	Forholdstal: 1909— 13 = 100	1914— 18 = 100
Kartofler	14.5	8.4	172	158	141	144	112	110
Gulerødder	1.3	2.3	56	240	280	254	86	94
Runkelroer	51.1	44.1	116	461	530	508	87	91
Kaalroer	46.0	45.5	101	434	467	445	93	97
Turnips	21.1	27.4	77	368	400	378	92	97
Sukkerroer	10.2	7.9	129	246	289	270	85	91
Cikorie	0.23	0.21	111	173	209	205	83	84
Ialt	144.4	135.8	106	—	—	—	—	—

ratur. Sammenlignet med Femaaret 1909—13 ligger Udbyttet pr. ha af Kaalroer og Turnips 6—7 pCt. under Genemsnittet, medens Forholdstallet for Runkelroer og Gulerødder er henholdsvis 87 og 86. Da Runkelroearealet imidlertid som tidligere anført er særlig stort i 1919, kommer det samlede Mængdeudbytte alligevel op paa ca. 51 Mill. hkg eller 16 pCt. mere end i 1909—13, medens Kaalroerne tilnærmelsesvis har givet Normalhøst, og Turnips, tildels paa Grund af en stærk Reduktion af Arealet, er nede paa 77 pCt. af Normalhøst (1909—13).

Da Kaalroer og Turnips jo fortrinsvis dyrkes i Jylland, betyder det relativt gode Udbytte af disse to Rodfrugter et yderligere Plus for denne Landsdel ved Siden af den store Kartoffelavl.

Sukkerroer og Cikorie har, som rimeligt er, haft et uheldigt Aar, hvad Produktionen pr. Arealenhed angaar, idet vi ikke i mange Aar undtagen 1916, som havde en baade vaad og kold Sommer, har haft saa lille Udbytte af disse Afgrøder — henholdsvis 246 og 193 hkg pr. ha imod henholdsvis 289 og 209 hkg for Femaaret 1909—13.

For baade Sukkerroer og Cikorie opvejer den tid-

ligere omtalte Arealudvidelse imidlertid mere end rigeligt Nedgangen i Udbyttet pr. ha, idet Sukkerroerne, som Tabellen viser, har givet 29 pCt. større samlet Udbytte end i 1909—13, og Cikorierødderne ca. 11 pCt.

For den enkelte Avler er dette imidlertid en ringe Trøst, og da Produktionsudgifterne, navnlig for Sukkerroer, var relativt høj i 1919, tildels paa Grund af den sene og vanskelige Høst, har Rentabiliteten ved Sukkerroedyrkningen i 1919 ikke været saa god som det foregaaende Aar, idet Roeprisen paa det allernærmeste var den samme.

Græs- og Grønfoder. Ved Bestemmelsen af Græsnings- og Grønfoderudbyttet er benyttet samme Fremgangsmaade i 1919 som i de nærmest forudgaaende Aar, idet Kontrolforeningernes Foderregnskab i Forbindelse med Kreaturtællingen den 15. Juli 1919 er lagt til Grund for Beregningen. Det gennemsnitlige Forbrug af Græs- og Grønfoderenheder pr. Ko inden for hver Forening er som sædvanlig indberettet til Statistisk Departe-

Tabel 6. Forbruget af Græs- og Grønfoder.

	Antal Foderenh. pr. voksent Kreatur			Samlet Forbrug i Mill. Foderenh.		
	Jylland	Øerne	Hele Landet	Jylland	Øerne	Hele Landet
1912.....	698	813	746	851	663	1514
1913.....	693	781	729	854	640	1493
1914.....	705	808	746	878	665	1543
1915.....	712	782	739	871	617	1488
1916.....	744	808	769	910	638	1548
1917.....	775	794	782	949	622	1571
1918.....	851	921	879	937	636	1574
1919.....	745	808	770	835	572	1408
Middel for 1912—18...	738	815	761	891	640	1533

ment, der efter at have reduceret den samlede Kreaturstyrke i Køer beregner det samlede Forbrug indenfor hvert Sogn og derefter for hele Landet.

Tab. 6 viser saavel Forbruget pr. Ko som det samlede Forbrug for hele Landet samt for Øerne og Jylland hver for sig. Forbruget pr. Ko er betydeligt mindre end i 1918, ja endog lidt mindre end i det tørre Aar 1917, og det samlede Forbrug for hele Landet er mindre end noget forudgaaende Aar, denne Beregningsmaade har været anvendt. Forklaringen hertil er dels den reducerede Kreaturstyrke og dels det mindre Forbrug pr. Ko, navnlig sammenlignet med 1918. Den store Forskel paa Forbruget pr. Ko i disse to Aar skyldes formentlig særlig den forskellige Udbindingstid, idet 1918 tillod en langt tidligere Udbinding end 1919, men dernæst har den genaabnede Tilførsel af Kraftfoder formentlig ogsaa bidraget noget til at reducere Forbruget af Græs- og Grøn-foderenheder. Forskellen mellem de to Aar er over 100 F.-E. pr. Ko, og Forskellen i det samlede Forbrug er ca. 170 Mill. Foderenheder.

Hø og Halm. Som Tab. 7 viser, var Udbyttet af baade Hø og Halm forholdsvis lille i 1919. For Høets Vedkommende var det navnlig den kolde og regnfattige Maj, der blev skæbnesvanger, og dette fik særlig Betydning for Agerhøet, som sammenlignet med Udbyttet i Femaaret 1909—13 kun har givet ca. $\frac{3}{4}$ normalt Udbytte, medens Avlen af Enghø dog kommer op paa 88 pCt. af Normalhøst. Da Høarealerne tilmed en betydeligt indskrænkede sammenlignet med nævnte Femaar, bliver det samlede Høudbytte derved yderligere formindsket, saaledes at vi for Agerhøets Vedkommende kommer ned paa 5,9 Mill. hkg, svarende til ca. 54 pCt. af Gennemsnitsudbyttet for 1909—13. Høhøsten var dog endnu mindre i de to foregaaende Aar saavel for Agerhø som for Enghø, og disse to Aars usædvanlig lille Høavl bidrager i høj Grad til at trække Gennemsnitstallet ned for Femaaret

Tabel 7. Mængdeudbytte af Hø og Halm.

	Samlet Ud- bytte Mill. hkg			Forholdstal		hkg pr. ha			Forholdstal	
	1919	1909— —13	1914— —18	1909— 13 = 100	1914— 18 = 100	1919	1909— —13	1914— —18	1909— 13 = 100	1914— 18 = 100
Agerhø ..	5.9	10.9	7.8	54	76	32	44	31	73	103
Enghø ...	5.4	7.1	5.9	76	92	28	32	27	88	104
Halm ...	26.7	35.3	25.9	76	103	24	30	23	80	104
Ialt...	38.0	53.3	39.6	71	96	—	—	—	—	—

1914—18, saaledes at dette for Udbytte pr. ha ligger 3—4 pCt. lavere end i 1919, medens det samlede Udbytte for Agerhø ligger 24 pCt. og for Enghø 8 pCt. højere end i 1919. Tages Ager- og Enghø under eet, er det samlede Udbytte i 1919 37 pCt. lavere end i Femaaret 1909—13 og ca. 18 pCt. lavere end i Femaaret 1914—18.

For Halmens Vedkommende stiller Forholdet sig noget gunstigere, omend Halmudbyttet sammenlignet med Femaaret 1909—13 er lille, baade naar man ser paa det samlede Halmudbytte og paa Udbyttet pr. ha, hvorimod det ligger henholdsvis 3 og 4 pCt. over Udbyttet for Femaaret 1914—18. Hertil kommer, at Halmens Kvalitet i 1919 maa siges at være over Middel, dels fordi der var relativt lidt Lejesæd, og dels fordi Vejrforholdene under Høsten som tidligere anført var ret gunstige. Dette bøder selvfølgelig godt paa det manglende Fyld, og de reducerede Kreaturbesætninger stiller jo ogsaa mindre Krav til Straafoder, saaledes at Halmen i Vinterhalvaaret 1919—20 har slaaet godt til ja mange Steder er der endog betydelige Beholdninger af gammel Halm nu, da vi staar foran en ny Høst.

Frøafgrøder. Den officielle Høststatistik har endnu ikke inddraget Frøafgrøderne under sin Opgørelse, hvilket for saa vidt er en Fejl, som disse Afgrøder jo alt i flere Aar har spillet en stor økonomisk Rolle.

Imidlertid vilde det vel nok være vanskeligt ad den sædvanlige Vej at erholde paalidelige Opgivelser vedrørende Udbyttet af de forskellige Frøafgrøder, da et Skøn her er langt mere usikkert end for Kornafgrødernes Vedkommende. Et paalideligere Grundlag faas ved Henvendelse til de store Avlersammenslutninger eller Frøfirmaer med kontrolleret Fremavl, men Ulempen er, at disse Institutioner først kan afgive fuldt paalidelige Tal paa et langt senere Tidspunkt end den almindelige Høststatistik udarbejdes.

Ved Henvendelse til »Danske Landboforeningers Frøforsyning« har jeg atter i Aar modtaget Oplysning om det gennemsnitlige Udbytte for dens Avlere i 1919 — i hvert Fald for de vigtigste Afgrøder, og ved at multiplicere disse Tal med det høstede Areal vil man for de vigtigste Frøsorters Vedkommende kunne faa et nogenlunde paalideligt Overblik over Avlens Størrelse. Ganske vist er Udbyttet for Frøforsyningens Avlere vel nok lidt over det normale, men til Gengæld er Udbyttetallene beregnede efter 100 pCt. Renhed, hvilket selvfølgelig trækker lidt til den anden Side, saaledes at de sikkert uden store Fejl vil kunne benyttes.

Som det fremgaar af Tab. 8 har Frøhøsten i 1919 gennemgaaende været god, navnlig i Sammenligning med 1918, men ogsaa naar Udbyttet sammenholdes med de nærmest forudgaaende 9 Aar. Dette gælder navnlig om nogle af de vigtigste Græsser (Eng-Svingel og Rajgræsserne) samt om Græsmarksbælgplanterne; men ogsaa Runkelroer har givet et jævnt godt Udbytte, medens Turnips, Kaalroer og Gulerødder har givet under Middel, og det samme gælder Hundegræs, Ager-Hejre og Timothe.

For de fleste Græssers Vedkommende, undtagen Hundegræs og Timothe, er der tillige en Forøgelse af Arealet, og det samme gælder Græsmarksbælgplanterne, Runkelroer og Turnips, medens derimod Kaalroer og Gulerødder er gaaet lidt tilbage i Areal. Men alt i alt har vi i 1919 et

Tabel 8. De vigtigste Frøafgrøders Udbytte i 1919.

	kg pr. ha				Areal 1918 ha	Samlet Udbytte i hkg	
	1919	1918	1910—18	Forholds- tal 1910— 18 = 100		1919	1918
Græsfrø:							
Hundegræs	417	347	461	91	6.847	28.552	25.782
Alm. Rajgræs	1.061	714	854	124	2.353	24.965	11.453
Ital. do.	1.223	855	927	132	3.603	44.065	17.519
Eng-Svingel	517	394	470	110	1.874	9.688	4.677
Ager-Hejre	905	1.006	989	92	1.246	11.276	28.409
Timothe	247	281	367 ¹⁾	67	—	—	—
Bælgplantefrø:							
Rødkløver	311	156	248	125	299	930	264
Sneglebælg	833	435	731 ¹⁾	114	707	5.889	653
Kællingetand	228	124	153	149	—	—	41
Hvidkløver	243	67	161	151	—	—	—
Rodfrugtfrø:							
Barres	1.765	1.930	1.532	115	2.124	36.108 ³⁾	37.905 ⁴⁾
Eckendorfer	1.314	1.623	1.268	103			
Kaalroe	659	602	863	76	3.196	21.062	14.437
Turnips	971	1.060 ²⁾	1.138	85	6.671	64.776	34.121
Gulerødder	486	671	626 ¹⁾	78	1.617	7.859	11.675

større Frøareal og en større Frøhøst end nogen Sinde tidligere, og foruden de i Tabellen nævnte Frøsorter er der dyrket et betydeligt Areal med Havefrø — ialt ca. 2800 ha — og 321 ha med Sukkerroefrø. Om Udbyttet af disse Afgrøder foreligger mig bekendt intet officielt, men for Hvidkaalens Vedkommende, som alene beslaglægger over 1100 ha, var Frøudbyttet vist næppe helt tilfredsstillende.

¹⁾ Middeltallet beregnet paa Grundlag af 7 Aars Afgrøde.

²⁾ Gælder kun Yellow Tankard og Fynsk Bortfelder.

³⁾ Regnet med et Gennemsnitsudbytte af 1700 kg pr. ha.

⁴⁾ Regnet med et Gennemsnitsudbytte af 1900 kg pr. ha.

Priserne for Frø har gennemgaaende været nedadgaaende i 1919—20, og for flere Frøsorters Vedkommende har Afsætningen frembudt store Vanskeligheder, men alt i alt er det vistnok gaaet bedre end ventet, og Frøavlens har saaledes atter i 1919 leveret et meget betydeligt Plus til vor Høstværdi. Fornuftigt ledet vil Frøavl sikkert ogsaa i Fremtiden kunne blive af stor økonomisk Betydning for den enkelte saavel som for Landet som Helhed. Størst Betydning har den selvfølgelig derved, at Landet gennem Hjemmeavl sikres en god Forsyning, og i saa Henseende er der jo endnu en Del at gøre (Græsmarksbælgplanter og Sukkerroer), men forhaabentlig vil der ogsaa fremtidig kunne regnes med en fordelagtig Eksport af Frø.

Af andre Handelsafgrøder, der ikke er omtalt i det foregaaende, spiller Oljeplanter og Spindeplanter den største Rolle. For Oljeplanternes Vedkommende har der i 1919 været stærk Tilbagegang i Arealet, der er reduceret med over 90 pCt. siden 1918. Hele Reduktionen falder omtrent paa Gul Sennep, der i 1919 kun optog ca. 1100 ha, men ca. 11,000 ha i 1918; men ogsaa Solsikke, der havde et uheldigt Aar i 1918, er dyrket i mindre Udstrækning, og det er næppe sandsynligt, at disse Arealer igen vil blive væsentlig udvidede, nu da Oljetilførselen Syd fra atter er kommet i Gænge.

Derimod har Spindeplanter — Hør og Hamp — forøget deres Areal ret betydeligt — fra 164 ha i 1918 til 407 ha i 1919 — hvilket formentlig i nogen Grad skyldes det i 1918 oprettede Aktieselskab »Danalin«, der har til Opgave at udbrede Kendskabet særlig til Hør dyrkning og lette Avlerne Afsætningen af Raaprodukterne. Hvis de høje Priser paa Tekstilvarer holder sig, er det ikke usandsynligt, at Hør dyrkning, som efter tidligere Tiders Erfaring passer ganske godt under vore Jordbunds- og Klimaforhold, atter vil kunne faa nogen Betydning her

til Lands, og det samme skulde synes at kunne blive Tilfældet for Hampens Vedkommende.

I flere Lande, hvor Dyrkningen af Spindeplanter før Krigen spillede en ringe Rolle, er der under denne kommet forøget Interesse for disse Kulturer; i England og Sverige er der f. Eks. i de senere Aar oprettet flere nye Spinderier, hvilket tyder paa, at der under lignende Forhold som her til Lands er Betingelser for en rentabel Dyrkning af Spindeplanter. Udbyttet af disse var i 1919 gennemgaaende godt.

Offentlige Foranstaltninger til Planteavlens Fremme.

De forskellige Organisationer og Institutioner, som virker til Planteavlens Fremme, har fortsat deres Virksomhed i 1919 og paa forskellige Omraader udvidet denne. Den Uro og Forstyrrelse, som Krigen paa forskellige Maader medførte, har været mindre følelig end i de nærmest foregaaende Aar, og Bevidstheden om, at der er adskillige nye Opgaver, som trænger til at tages op, har givet Arbejdet Fart og Støtte.

Under Statens Forsøgsvirksomhed er navnlig Forsøgene paa Havebrugets Omraade blevet udvidede og nye Forsøgsopgaver tagne op, ligesom der er begyndt at fremkomme Beretninger om de ældre Forsøg, som er anlagte, før Staten overtog Forsøgsvirksomheden (Forsøg med Sorter af Stikkelsbær, Ribs og Solbær ved *Niels Esbjerg*, Tidsskrift for Planteavl 26. Bind, 1ste Hefte).

Af andre Forsøgsberetninger, som er publicerede i 1919, kan anføres:

Dyrkningsforsøg med forskellige Sorter af 2 rad Byg ved *Karsten Iversen*, Saamaade-forsøg med Byg v. samme, Rævehalemuggens

Optræden i Danmark og Forsøg med Midler til dens Bekæmpelse v. *Sofie Rostrup*, Kemiske Undersøgelser over Jord, dyrket paa forskellig Maade ved *R. K. Kristensen*, Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer 1917—1919 ved *L. Helweg*, Forsøg med forskellig Jordlægning og Gødskning til Agerkultur paa Højmose 1889—1916 ved *Josef Hansen*, Forsøg med Kogsalt og Kalisalte ved *Harald R. Christensen*.

Endvidere er der i samme Bind af Tidsskrift for Planteavl som sædvanlig fremkommet en Række værdifulde Afhandlinger af forskellige til Statens Forsøgsvirksomhed knyttede Personer samt andre Forfattere. Af særlig Betydning for Praksis kan nævnes en Bearbejdning af Resultaterne fra lokale Forsøg med Kunstgødning paa Fyn i Aarene 1901—15 ved *Karsten Iversen* samt Oversigter over Plantesygdommenes Optræden i 1916—1918 ved *F. Kølpin Ravn*, *C. Ferdinandsen* og *Sofie Rostrup*.

Den plantepatologiske Forsøgsvirksomhed, hvis Virksomhed danner Grundlaget for ovennævnte Oversigter, er i 1919 blevet delvis omorganiseret, idet der paa Forslag af Professor Kølpin Ravn er oprettet en særlig Oplysnings-Afdeling under Virksomheden med cand. *Ernst Gram* som Leder. Ved denne Omordning og Udvidelse af Virksomheden tænkes navnlig Samarbejdet med Landboforeningerne og Husmandsforeningerne styrket til Støtte for disses Bestræbelser for at fremme Kendskabet til de vigtigste Sygdomme og deres Bekæmpelse.

Fra disse Foreninger foreligger i 1919 som sædvanlig vægtige Beretninger om Virksomheden paa Planteavlens Omraader i de forskellige Landsdele. Af særlig Interesse og stor Betydning er navnlig de fortsatte Bestræbelser for gennem samlede Bearbejdelser af Forsøgene fra en længere Aarrække at fremskaffe let overskuelige Oversigter over de vigtigste Resultater og at søge disse Oversig-

ter nyttiggjorte paa den bedst mulige Maade, bl. a. ved grafiske Fremstillinger og Mangfoldiggørelse af disse. Med dette Formaal for Øje blev der paa de provinsielle Planteavlsudvalgs Møde i Marts 1919 nedsat et særligt Udvalg med Konsulent *L. Rasmussen* som Formand og Assistent *Karsten Iversen* som Redaktør af Tabellerne samt cand. mag. *E. Gram* som Forretningsfører.

Hidtil har man i Hovedsagen kun arbejdet med Gødningsforsøgene, men det er Hensigten ogsaa at tage andre Forsøgsrækker op til samlet Bearbejdelse og Publicering. Forhaabentlig vil der da gennem Tavlernes Anvendelse, ved Foretagsvirksomhed, Skoleundervisning og paa Udstillinger kunne udrettes en Del til Fremme af Resultaternes Udnyttelse, men Udvalget burde tillige tage under Overvejelse, om ikke Organisationerne i Lighed med Statens Forsøgsvirksomhed kunde udsende korte populære Meddelelser om de vigtigste Resultater eller eventuelt aarlige »Huskelister«, som man i en Aarrække har gjort i Norge, vistnok med godt Resultat.

Interessen i Landboforeningernes og Husmandsforeningernes Planteavlsudvalg samler sig iøvrigt i det sidste Aar særlig om 3 Spørgsmaal: Grundforbedrings-spørgsmaalet, Græsmarks- og Lucerne-spørgsmaalet samt Jordbearbejdnings-spørgsmaalet.

Interessen for Grundforbedringsarbejdet er nogenlunde ligelig i alle Landsdele og kredser naturligvis navnlig om de to Hovedspørgsmaal: Vandafledning og Kalktilførsel. De Undersøgelser vedrørende disse Spørgsmaal, som Landboforeningerne i Samarbejde med Hedeselskabet og Danmarks geologiske Undersøgelser allerede i en Aarrække har været inde paa, har faaet et yderligere Stød fremad ved Oprettelsen af Statens Grundforbedringsvæsen, der straks har sat sig i Forbindelse med Organisationerne og indledet et frugtbart Samarbejde med disse.

Som Resultat af dette Samarbejde foreligger allerede adskillige Beretninger, publicerede dels af Organisationerne og dels af Statens Grundforbedringsvæsen, og som et Udslag af den fælles Interesse paa dette Omraade kan endvidere anføres Afholdelsen af det 9ende danske Undervisningsmøde for Planteavlskonsulenter og Assisterter, som afholdtes paa Lyngby Landboskole i Juni 1919, og som var arrangeret af det sjællandske Planteavlsudvalg i Forbindelse med Statens Grundforbedringsvæsen.

Mødet, der var besøgt af ca. 60 Deltagere, omhandlede saa godt som udelukkende Spørgsmaal vedrørende Jorders Grundforbedring og strakte sig over 5 Dage, hvoraf de tre anvendtes til Udflugter og Demonstrationer i Marken.

Den stærke Interesse for Grundforbedringsarbejdet har dernæst ogsaa givet sig Udslag ved Ansættelsen af særlige Grundforbedringskonsulenter i Landboforeningerne. Begyndelsen blev gjort i Horsens 1918, og i 1919 har man fulgt Eksemplet i Københavns Amt og forberedt Ansættelsen i andre Dele af Landet, hvilket synes at kunne blive af stor Betydning.

Interessen for det andet Spørgsmaal: Græsmerkernes Forbedring og Lucernedyrknings Udvidelse synes at fordele sig noget ulige i de enkelte Landsdele, hvilket er meget naturligt.

I Jylland har man navnlig kastet sig over de vedvarende Græsarealers Forbedring, og paa Initiativ af Samvirksomhedens Planteavlskonsulent er der dannet en særlig Græsmarkssektion under Planteavlsudvalget og ansat en særlig Græsmarkskonsulent, hvis Arbejde allerede er i god Gænge og sikkert vil blive af Betydning for store Dele af Jylland, eventuelt ogsaa for de andre Landsdele.

Paa Øerne samler Interessen sig imidlertid nok saa meget om Sædskiftets Græsmarker og Lucernedyrkningsgen. Det synes, som om man nu for Alvor vil søge at faa

Lucernedyrkningen fremmet, og Betingelserne derfor er særlig gunstige for Tiden, hvor de høje Oljekagepriser og Prisen paa Kvælstofgødningen gør Lucernedyrkningen mere aktuel end nogen Sinde tidligere. Hidtil har disse Bestræbelser vel ikke givet sig Udslag i nogen væsentlig Forøgelse af Lucernearealet, men den voldsomme Stigning, som der navnlig i de to sidste Aar har været i Begæret efter Nitrogén fra Statens Planteavlslaboratorium, viser, at der er Trang til Udvidelse, og saa snart Tilgangen af tilstrækkeligt ungarsk Lucernefrø atter bedres, vil det sikkert ogsaa kendes paa Arealernes Størrelse, ligesom Lucernen antagelig vil blive anvendt mere almindeligt i Sædskiftets Græsmarker.

Hvad endelig det tredje Spørgsmaal — Jordbearbejdningen — angaar, saa viser Interessen sig dels gennem det stigende Antal Bearbejdningsforsøg ude i Landboforeningerne — navnlig med Henblik paa Rodukrudtets Bekæmpelse — dels gennem Anskaffelsen af nye og bedre Redskaber. En særlig Opmærksomhed har i de forløbne Aar de saakaldte Tractorers Anvendelse i Landbruget vakt. Gennem Benyttelsen af Motorkraft ved Pløjning og Harvning bliver det i store Landbrug muligt at gennemføre betydelige Beparelser saavel med Hensyn til den dyriske som den menneskelige Arbejdskraft, og det er derfor ikke underligt, at man med Begærlighed har kastet sig over dette for os temmelig nye Hjælpemiddel. — Da Antallet af Tractorer, som faldbydes gennem de forskellige Firmaer, allerede er meget stort, bliver det imidlertid vanskeligt for den enkelte Landmand selv at træffe det rette Valg, og det maa derfor meget paaskønnes, at Statens Redskabsudvalg straks har taget dette Spørgsmaal op til Undersøgelse og foretaget omfattende Prøver med de forskellige Systemer i Sommeren 1919 — Prøver, hvis Resultater vil blive af allerstørste Betydning for Motorplovenes fremtidige Anvendelse her i Landet.

Af andre Prøver, som Udvalget har foretaget i 1919,

kan samtidig nævnes Prøven med Halmpressere, Halm-pakkere og Halmtransportørere samt forskellige Nyheds- og Enkeltprøver, hvorom der allerede nu foreligger værdifulde Beretninger (21de og 22de Beretning fra Statens Redskabsudvalg).

En anden Statsinstitution, hvis Virksomhed ligeledes er i stadig Udvikling, er Statsfrøkontrollen. I Beretningen for Driftsaaret 1918—19 oplyses, at Antallet af undersøgte Frøprøver har været 24,378 imod 19,242 i det forudgaaende Aar, hvilket er en langt stærkere Fremgang end nogen Sinde tidligere. Den Udvidelse af Anstaltens Lokaler, som længe har været ønskelig, er derfor nu paatrængende nødvendig, og det er glædeligt, at Kravet om mere Plads endelig kan ske Fyldest ved Overtagelsen af den nye Bygning, som har været under Opførelse i snart to Aar og forhaabentlig vil staa fuldstændig færdig, naar Frøkontrollen til næste Aar fejrer sit 50-Aars Jubilæum.

I Frøkontrollkommissionens Sammensætning er der i 1919 sket den Ændring, at Landbrugslærer *Chr. Christensen*, Tune, som havde været Medlem af Kommissionen siden 1903, efter eget Ønske er fratraadt og erstattet med Formanden i Foreningen af jydsk Landboforeningers Planteavlsudvalg, Forstander *H. Hauch*, Asmildkloster.

Af andre Personskifter indenfor Planteavlens ledende Kredse kan nævnes, at det sjællandske Planteavlsudvalg har skiftet baade Konsulent og Formand, idet Statskonsulent *A. P. Jacobsen* ved sin Ansættelse som Landbrugsattaché i Berlin blev efterfulgt af Konsulent *L. Rasmussen*, Hillerød, og Professor *O. H. Larsen*, der traadte tilbage som Formand for Udvalget i Efteraaret 1919, afløstes af Forpagter *Frede Jensen*, Klintholm.

Ogsaa paa Lolland-Falster har Udvalget skiftet Formand, idet Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, er afløst af Overlærer *Joh. Jensen*, Næsgaard, og paa Fyn er

Konsulent *H. J. Hansen* ved sin Ansættelse som Direktør for Danske Landboforeningers Frøforsyning bleven efterfulgt af Landbrugskandidat *K. J. Kristensen*.

Der har saaledes atter i 1919 været en Del Uro i Gledderne; men heldigvis er Virksomhederne i de forskellige Udvalg nu saa godt organiseret, at saadanne Personskifter kan ske uden væsentlig Forstyrrelse i Arbejdet, og med de nye Mænd følger nyt Initiativ, som paa forskellig Maade kan komme Virksomheden til Gode.

A. P. Jensen.

Det ydre Omrids af *A. P. Jensens* Livsførelse er hurtig draget: Han fødtes den 9. Maj 1859 paa Christianshavn som Søn af Værtshusholder *Jens Jensen*, i Aarene 1873 til 1880 var han i Handelslære i Roskilde, fra 1883—88 var han Urtekræmmer paa Frederiksberg, ansattes ved Landbrugets Bureau paa Udstillingen 1888, blev den 1. Maj 1889 Assistent i Landhusholdningsselska-

bet, og 1902, efter *Jørgen Meinckes* Død, Sekretær ved De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, hvilke to Stillinger han røgtede til sin Død den 29. Juni i Aar. Som Samvirksomhedens Mand blev han efterhaanden Sekretær i forskellige Foreninger og Udvalg som den sjællandske Understøttelsesforening, Kontrolforeningerne, de sjælland-lolland-falsterske Mejeriudstillinger o. s. v.

Hvad der var *nervus rerum* i Jensens Virksomhed kan samles i tre Ord: Arbejdsevne, Flid, Organisations-talent. Han var en utrættelig Arbejder; de mangfoldige smaa og store Besværligheder, der mødte ham ved Ord-

ningen af Dyrskuer, Udstillinger og i Livets daglige Trædemølle, søgte han at klare med et udmærket Humør, og han syntes virkelig at være særlig tilfreds, naar Arbejdet ret taarnede sig op om ham. Hvad han da, hurtigt og akkurat, kunde faa fra Haanden, var forbavsende.

Jensen var dertil en Mand, som det var saare let at arbejde med. Hans glade Sind, hans lette Københavnerhumør, gjorde ham til en omgængelig og elskværdig Arbejdsfælle, af Natur var han hjælpsom, mangfoldige er de, som han har bistaaet paa den ene eller den anden Maade, og med Rette hed det i den smukke Sang, som lød i Kapellet, da hans Kiste bares ud: »Før langsomt hans Kiste til Gravstedets Skel — saa mange Munde bringer nu Tak til Farvel.« Selv ejede han den smukke Egenskab trofast i Hukommelsen at bevare, hvad der var vist ham af Hjælp og Venlighed selv for mange Aar siden.

Nye Medlemmer

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab,

optagne i Juni 1920.

Selskabets Bestyrelse har optaget følgende som Medlemmer af Selskabet. Hvor intet andet er meddelt, er Vedkommende indmeldt ved Sekretariatet.

1. Konsulent, Landbrugskand. And. Chr. Andersen, Flemløse, ved Landbrugslærer E. Toftemark, Tommerup.
2. Avlsforvalter Bencard, Bregentved, ved Lensgreve Moltke.
3. Løjtnant, Landbrugskand. S. Damgaard, Faxinge pr. Præstø, ved Landbrugskand. H. Fabricius, Nygaard.
4. Proprietær C. Due, Belvedere, Svendborg, ved Konsulent Helm, Svendborg.
5. Kommitteret N. Schack Eyber, Kalvebod Brygge 4, København, ved Forpagter Sonne.
6. Forsøgsleder, Dr. phil. C. Ferdinandsen, Brede Ladegaard, Lyngby, ved Forsøgsleder J. C. Larsen.
7. Forsøgsbestyrer Josef Hansen, Lundgaard, Vejen, ved Forstander H. J. Rasmussen, Næsgaard.
8. Købmand Niels Hansen, Nakskov.
9. Landvæsenselev Poul Hee, Villa »Ove«, Lyngby.
10. Dr. phil. Karl Hillebrand, Reymersholms Aktiebolag, Drottninggatan 4, Stockholm, Sverige, ved Forpagter Lunding, Grubberholm.

11. Assistent Karsten Iversen, Tystofte Forsøgsstation pr Tjæreby, ved Direktør Dorph Petersen.
 12. Overlærer Johs. Jensen, Næsgaard pr. Stubbekøbing, ved Forstander H. J. Rasmussen.
 13. Direktør, Konsul Alf. Kraunsøe, Puggaardsgade 2, København, ved Professor Bøggild.
 14. Proprietær Carl T. R. Krogh, Nordstrandsgaard, Lundby, ved Godsejer Jac. Søegaard, Aunø.
 15. Godsejer Jørgen Larsen, Staflösa pr. Bjälbo, Sverige, ved Etatsraad Jørgen Larsen.
 16. Proprietær Jørgen Lund, Krogsbjerggaard, Lyngby, ved Proprietær Hans Haastrup, Lyngbygaard.
 17. Direktør for Ø. K. Johannes Madsen-Mygdal, Stockholmegade 43, København, ved Forpagter Sonne.
 18. Proprietær M. V. Nielsen, Sparresminde, Stege, ved Mejeribestyrer J. Petersen.
 19. Direktør Thorkild Nissen, A/S Dansk Frøavlskom-pagni og Markfrøkontoret (Trifolium), Ny Toldbod-gade 7, København.
 20. Forpagter O. P. Olsen, Gl. Hammelmose pr. Brøn-derlev, ved Forpagter Lindbøg Hansen, Ny Tofte-gaard.
 21. Proprietær P. Petersen, Vindmøllergaarden pr. Skaa-rup, ved Konsulent Helm.
 22. Departementschef G. H. Waage, Charlottenlund.
 23. Landboforeningen for Næstved og Omegn.
-

Udkomne Bøger.

- Statens Redskabsprøver.** 16. Beretning (2. Oplag): Meddelelse om Iagttagelser vedrørende Apparater til Tørring af Korn og Frø (28 Sider). 22. Beretning: Enkeltprøver og Nyhedsprøver. 67 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).
- Kunstgødning.** Ved Konsulent *M. K. Kristensen*. 31 Sider. (Aarhus.).
- Det islandske Landbrug.** Orienterende Skildring. Af *Vallyr Stefansson*. Nr. 6—7 af »Dansk-Islandsk Samfund«s Smaaskrifter. 73 Sider. (Andr. Fred. Høst & Søn's Forlag. Københ.).
- Forage Crops in Denmark.** The feeding value of roots, selected strains of roots and grasses guarantees in the trade of seed. By *Harald Faber*, 100 Sider. (London). — Ved Udarbejdelsen af denne Bog vil Hr. *Faber* forhaabentlig i vid Udstrækning udbrede Kendskab til vore solide, danske Fremgangsmaader og paalidelige Kontrol med Stammedannelsen af Landbrugsplanter, særlig Roer og Græsmarksplanter. Hr. *Faber* giver først en Oversigt over *Fjords* Fodringsforsøg med Roer, dernæst af *Helwegs* sammenlignende Dyrkningsforsøg, hvorved de bedste Roestammer udpeges, *Lindhards* Arbejde med Udpegning af Stammer af Græsser, Kontrollen med Handelen med Frø (Frøkontrollen og *Helweg*) m. v. Ogsaa *E. Møller-Holsts* Frøundersøgelse, *Grosserer Chr. P. Jacobsens* Markfrøkontor og *P. Nielsens* Arbejde med Græsser omtales. Bogen er forsynet med et meget rosende Forord af Departementschef i det skotske Landbrugsministerium Sir *Robert Greig*, der bl. a. udtaler, at Bogens Læsere vil faa et Indtryk af Beundring for et Land, der paa saa virkningsfuld Maade har vidst at hjælpe sig selv.
- Hr. *Fabers* fortjenstfulde Skrift er til Salgs her i Landet gennem Erslevs Boghandel, Købmagergade 26, København.
- Forsøg med Kogsalt og Kalisalte.** Ved *Harald R. Christensen*. 86 Sider. Dyrkningsforsøg med Rodfrugtstammer 1917—19. Ved *L. Helweg*. 57 Sider. 138. og 139. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Københ.).
- Landbrugets Kulturplanter.** Af Statskonsulent *K. Hansen* og Landbrugslærer *O. Christensen*. 11. gennemsete Udgave. 229 Sider. (Aug. Bangs Forlag. Københ.).
-

Husdyrbruget 1919

med særligt Henblik paa Kvægbrug og Kvægavl.

Af Forstander N. Bredkjær, Tune Landboskole.

Til Aaret 1919 knyttedes der indenfor alle Grene af Erhvervslivet store Forventninger. Vaabenstilstanden var indtraadt 11. Novbr. 1918, og den Fred, den krigstrætte Verden sukkede efter, kunde nu ventes at blive en Kendsgerning indenfor et overskueligt Tidsrum. Derfor maatte Aaret give en begyndende Genrejsning og Udvikling af, hvad Krigen havde hæmmet i sin Vækst eller helt lagt øde. »Grotiden« var atter inde. — Paa visse Omraader blev disse Forhaabninger vel heller ikke gjort til Skamme, men ikke blot udrandt Aaret dog, uden at Fredstraktaten var undertegnet, og den Lettelse og Befrielse for Krigstidens Byrder og snærende Baand og almindelige Opblomstring indenfor alle Erhverv, som man haabede paa, foregik kun yderst langsomt. Som Helhed bragte 1919 derfor mange Skuffelser med sig. Ny uanede Vanskeligheder kom, og Usikkerhed og Uklarhed prægede Erhvervsarbejdet.

Disse Betragtninger gælder ikke mindst for det danske Husdyrbrug. Trods Aarets lyse Sider i Sammenligning med 1917 og 1918 var der heller ikke faa Skuffelser, og store Krav er gennemgaaende bleven stillet til den enkelte Husdyrbrugers Udholdenhed og Taalmodighed.

Ved en nærmere Betragtning af Vilkaarene for Husdyrbruget i 1919 danner Husdyrtællingerne siden 1914 en

god Baggrund til Forstaaelse af Stillingen, som den var i dette det første Arbejdsaar efter Krigstilstandens Ophør.

Antal Husdyr.

		Heste	Hornkvæg (heraf Køer)	Faar	Svin	Høns	
Juli	1914	567.240	2.462.862	1.310.268	514.908	2.496.706	15.154.000
Maj	1915	525.690	2.416.471	1.281.132	533.034	1.918.627	
Febr.	1916	515.415	2.289.996	1.141.246	254.368	1.983.727	
Febr.	1917	538.395	2.452.853	1.140.649	267.979	1.983.727	
Juli	1917	572.412	2.458.158	1.147.183	480.007	1.650.632	
Febr.	1918	510.615	2.141.664	1.048.764	247.213	513.012	
Juli	1918	544.999	2.123.722	1.024.417	470.051	620.880	9.884.000
Juli	1919	558.471	2.188.142	1.042.143	509.466	715.909	12.134.000

Trods det store Bortsalg af Heste stod vi praktisk talt med samme Antal som før Krigen. Den Standsning, der med dennes Afslutning kom i Udførselen, har i 1919 nok kunnet give Anledning til alvorlige Overvejelser af, om det vil være formaalstjenligt med en yderligere Forøgelse af denne Husdyrgruppe.

Hornkvæget blev reduceret med $\frac{1}{9}$ (11,2 pCt.) i de 5 Aar. Koantallet er dog aftaget med ca. $\frac{1}{5}$ (20,5 pCt.), medens der for det øvrige Kvæg tilsammen kun har været en Nedgang af 0,6 pCt. Trods det, at Tællingerne i 1919 udviser en lille Fremgang for Kvæget paa ca. 3 pCt. i Forhold til 1918, er Kvægbestanden altsaa i Krigsaarene bleven betydeligt, omend ikke foruroligende, formindsket. Nedgangen var imidlertid mere ujævnt fordelt paa de enkelte Grupper og Aldersklasser af Hornkvæg end ovennævnte Tal giver Indtryk af.

Nedgang i pCt. fra 1914 til 1919.

Tyre over 1 Aar	21,9
Stude	+ 17,4
Kvier	+ 8,4
Kalve	4,9
Køer under 3 Aar	24,0
— mellem 3—6 Aar	8,6
— — 6—10 —	29,6
— over 10 Aar	46,3

Betydelig er Nedgangen særlig for Malkekøerne og saa stærk for de ældre Grupperes Vedkommende, at i 1919 udgjorde Aldersklassen af Køer fra 3 til 6 Aar over Halvdelen af Landets samlede Kobestand.

For Svinene repræsenterer Nedgangen siden 1914 ikke mindre end 71,3 pCt. I Sammenligning med 1918 udviser dog 1919 en Fremgang af 15,3 pCt., men alligevel illustrerer Tallene skarpt, at Lammelsen fra Krigstiden er vanskelig at komme over. Statistisk Departement er fremkommen med en Udregning, som viser, at dersom Svinebestanden i 1914 sættes til 100, var Tallet ved de forskellige Tællingstider følgende:

15. Juli 1914.....	100	10. April 1918.....	17
15. Maj 1915.....	77	12. Juni 1918.....	21
29. Februar 1916.....	79	15. Juli 1918.....	25
20. — 1917.....	79	10. September 1918.....	30
12. Juli 1917.....	66	10. December 1918.....	29
5. December 1917.....	32	10. Februar 1919.....	23
5. Februar 1918.....	21	10. April 1919.....	23
		15. Juli 1919.....	29

Danske Husdyrbrugere kunde i 1919 af Husdyrtællingerne uddrage den Slutning, at forsaavidt var Krigsaarenes Vanskeligheder klaret godt, som Grundstammen i Husdyrholdet var bevaret. Vanskeligere kunde det være at bedømme, hvorvidt Kvaliteten af de tilbageblevne Dyr var forringet. Ved en umiddelbar Betragtning heraf maatte man komme til det Resultat, at sligt ikke kunde være sandsynligt, da der havde været rig Lejlighed til i Aarenes Løb netop at afsætte de lidet produktionsdygtige og gamle Individuer. Ikke desto mindre gav 1919 mangan Husdyrbruger en Lære om, at navnlig for Kvægets Vedkommende kostede det Tid og Penge atter at faa Dyrenes Produktionsevne paa Fode igen; thi Følgerne af den knappe og undertiden helt utilstrækkelige Ernæring, som Dyrene havde været udsat for, sporedes ikke faa Steder

forholdsvis længe efter at normal Fodring atter var iværksat. Og paa et Par Aargange Ungdyr i vore Stalde saa man snart, at flere Individder vanskeligt nogen Sinde fuldstændig vilde forvinde Virkningerne af de to knappe Vintre: 1917—18 og 1918—19. Heldigvis viste dog mange af disse Foreteelser sig mod Slutningen af 1919 at være af forbigaaende Natur, selv om de fik en ikke uvæsenlig Indflydelse paa Økonomien i de enkelte Landbrug i Aarets Løb.

Ernæringsforholdene.

En anden Grundbetingelse for Aarets Husdyrbrugsarbejde er foruden Husdyrantallet *E r n æ r i n g s f o r h o l d e n e*. Disses Karakter var i 1919 igen bestemt af navnlig: Tilførslerne af Foderstoffer, Beholdningerne fra 1918, Høsten 1919 samt Kornloven.

Med Hensyn til Tilførslerne af Foderstoffer trak det i Langdrag, inden der efter Vaabenstilstandens Indtræden blev frigivet Partier til Indførsel her i Landet. Navnlig til Malkekøerne var det i Aarets første Maaneder et føleligt Savn, at Oliekagerne maatte undværes. Klidordningen af 1918, der dog til at begynde med opfattedes som en lille Lysning i de mørke Fodringsforhold, blev noget af en Skuffelse, dels fordi Uddelingen af Klid pludselig standsede, saaledes at saa sent som midt i Februar 1919 havde Landmændene endnu ikke alle Steder modtaget Klid for den leverede Mælkemængde i September Maaned 1918, og da denne Sag endelig i de sidste Vintermaaneder 1918—19 kom i nogenlunde Gænge, var det ikke saa nær altid helt gode Varer, der leveredes. — I Januar Maaned sendtes en Landbrugsdelegation til England, og efter dennes Hjemkomst først i Februar begyndte det at lysne med Udsigterne for Frigivelse af Oliekager, og sidst i Maaneden afsluttedes en Overenskomst med de associerede Magter, hvorved Danmark sikredes

betydelige Fodermængder, nemlig: 87,500 Tons Majs i Tiden indtil 31. Maj, 600,000 Tons Oliekager indtil 30. August samt 72,500 Tons Majs fra Maj til 31. December 1919.

Imidlertid blev navnlig de store Tonnagevanskeligheder Aarsag til, at det trods Overenskomsten trak i Langdrag med Tilførslerne. Vel kunde der i Marts Maaned rationeres 6 kg Oliekager eller Foderblanding pr. Ko og i April Maaned 15 kg pr. Ko, men først i Maj Maaned blev Tilførslerne noget rigeligere, og en bestemt Rationering af Varerne kunde undgaas, navnlig fordi Græsnings tiden var inde og Forbruget derfor i det hele taget ikke stort. Tonnagemangel, urolige Arbejdsforhold ved Havnene og lign. forsinkede stadig Sommeren igennem Tilførslerne. Majsens gik det nogenlunde med, mere kneb det med Oliekagerne. Tilførslerne heraf blev ikke saa rigelige, at Landmændene saa nær altid kunde faa de Sorter, der ønskedes, men var henvist til at tage, hvad der var i Handelen, et Forhold, som utvivlsomt i Efteraarstiden flere Steder medførte en noget ensidig Benyttelse af enkelte Sorter, f. Eks. Soyaskraa.

Egentlig »fri« Import var der ikke, thi denne foregik gennem det oprettede Centralkontor for Fodersofindkøb. Der herskede imidlertid delte Meninger om, hvorvidt denne Ordning set fra er Forbrugerstandpunkt virkede heldigt paa Indførsel og Prisforhold, og efter at Kornloven sidst i September var vedtaget, ophævedes denne Centralledelse delvis, idet denne nu kun fik med den Foderstofimport at gøre, som var en Følge af Kornlovens Ombytningsbestemmelser. Herudover blev der fri Handel. — Den stærke Stigning af Dollarkursen i Slutningen af 1919 gjorde yderligere Importforholdene vanskelige og medførte stærkt stigende Priser. For gode Oliekagesorter som Soya-, Bomuldsfrø- og Jordnødkager kunde der om Sommeren og første Del af Efteraaret regnes med Priser fra 45 til 53 Kr. pr. 100 kg, og ved Fast-

sættelsen af Ombytningspriserne ifølge Kornloven blev disse for Hørfrøkager, Soyakager og Soyaskraa henholdsvis 52, 50 og 49 Kr. pr. 100 kg. Ombytningsmajsens Pris var 32 Kr. I Aarets sidste Maaned var Priserne f. Eks. for Bomuldsfrøkager tæt ved 60 Kr. og for Majs i fri Handel 2—3 Kr. over Ombytningsprisen.

Kort og godt kan Tilførselsforholdene karakteriseres saaledes, at i Aarets sidste Halvdel har der været Mulighed for, at de, der vilde benytte Foderstoffer, nogenlunde har kunnet forsyne sig dermed, hvorved Produktionsbetingelserne i nogen Grad har stillet sig bedre end i de nærmest foregaaende Aar. Dog har de høje Priser sikkert været Aarsag til en vis Tilbageholdenhed fra mange Producenters Side. Den forholdsvis ringe Brug, der blev gjort af Kornlovens Ombytningsbestemmelser, tyder herpaa, og muligvis er der først paa Vinteren 1919—20 bleven opfodret en Del hjemmeavlet Korn paa Malkekøerne. —

Ser man hen til de Beholdninger, som ved Aarets Begyndelse fandtes, vil det allerede af det foregaaende fremgaa, at vi oplevede en Vinter Nr. 2 i 1918—19, hvor Husdyrenes Ernæring næsten udelukkende maatte baseres paa det hjemmeavlede Grovfoder, og Ernæringen af vore Dyr var derfor ikke væsensforskellig fra den foregaaende Vinters. Mængden af Grovfoder var imidlertid nok saa rigelig, og hvad der ikke mindst havde Betydning, man var en Vinters Erfaringer klogere med Hensyn til Fodring under slige Forhold. Dette sidste gav sig utvivlsomt Udslag i en mere velovervejeth og tilrettelagt Foderplan, gennem hvilken man stiledede efter at klare sig selv. Undgik vi saaledes heller ikke denne Vinter en vis Underernæring af Husdyrene og en nedstemt Produktionsevne, saa slap vi dog for de fleste af de næsten katastrofale Tilstande i Besætningerne, som Vinteren 1917—18 var saa rig paa.

Roebeholdningerne var omkring Middelstørrelse, og Roerne holdt sig godt. Derimod skulde der økonomiseres med

Straafoderet, da Avlen heraf i Sommeren 1918 havde været under Middel, omend ikke saa ringe som ved Høsten 1917. — Roerne anvendtes baade til Heste og Svin i betydelig Udstrækning. Hist og her har der vel til Kvæget kunnet gives et mindre Tilskud af Korn og sidst paa Vinteren lidt Klid, men Mangelen paa Oliekager bevirkede, at Mælkemængden holdt sig paa samme lave Stade som i 1917—18. Det var særlig 1. og 2. Kalvs Kvierne, der led under disse Fodringsforhold. Vi faar atter en kraftig Stadfæstelse paa, at Lucerneho i en saadan Tid er ubetaleligt.

Udbindingstiden trak ud, thi Græsvæksten var i April kun svag. Heldigvis var der endnu mange Steder en god Roebeholdning tilbage, som paa dette Tidspunkt var til fortrinlig Nytte. Ogsaa derved blev en gammel Erfaring understreget: Roerne skal helst, hvor der er en forholdsvis stor Besætning, kunne strække til mindst Maj Maaned ud.

Den sildige Udbinding medførte, at man mangfoldige Steder ikke fik Græsmarkerne overtøjet saa tit og saa hurtigt, som ønskeligt, og en Tørkeperiode til sidst i Juni Maaned bidrog yderligere til paa flere Steder at skabe noget uheldige Ernæringsforhold. Ogsaa Lucerne markerne var længe om at komme i Groning og kunde kun sent slaas første Gang, ligesom Udbyttet til Dels skuffede.

Græsningen hen paa Sommeren blev derimod ganske god og om Efteraaret endog særdeles god. Samtidig var Vejret mildt, saa Dyrene kunde være længe ude.

Om Høsten i 1919 er der i dette Tidsskrifts Hefte 7 gjort udførligt Rede af Professor *O. H. Larsen*. Idet der henvises til denne Omtale, og man iøvrigt sammenholder hermed, hvad der i det foregaaende er anført om Tilførslerne af Foderstoffer, vil det forstaas, at der i Efteraaret og Begyndelsen af Vinteren 1919—20 har været Mulighed for en delvis Tilbagevenden til de gamle normale

Fodringsforhold. Den i September vedtagne Kornlov bidrog ligeledes hertil, thi selv om der fra et rent Landmands-Standpunkt kunde indvendes en Del imod den, var den afgjort ikke for de enkelte Husdyrbrug af saa dybt indgribende Natur som dens Forgængere, navnlig fordi den aabnede Adgang til Ombytning af den afleverede Rug og Hvede med Majs, Hvedeklid eller Oliekager.

Udbytte, Priser og Afsætning.

Mælkeudbyttet afveg i første Halvdel af 1919 ikke meget fra Udbyttet i 1918. I sidste Halvdel af Aaret forbedredes derimod Ydelsen noget som Følge af Kraftfodertilførslerne, omend mange erfarede, at det tog Tid selv ved »normal« Ernæring at faa Produktionen op paa den »gammeldags« Højde.

Af kyndige Mejerifolk er Mælkeproduktionen i Aarets Løb anslaaet til ca. 1.9 Mill. Tons; mens den ellers i normale Aar har været oppe ved 3.5 Mill. Tons. — Regnes der med det Antal Malkekøer, som fandtes ved Tællingen i Juli 1919, bliver der efter dette godt 1800 kg Mælk i Gennemsnit pr. Ko.

I Mejeridrifts-Statistikens Regnskaber, som gaar fra Novbr. 1918 til Novbr. 1919, opgøres den leverede Mælmængde pr. Ko til 1658 kg mod 1834 kg i Regnskabsaaret forud. Gennemsnitstallet for Kalenderaaret vil dog utvivlsomt ligge højere, idet der var bedre Produktionsvilkaar i Novbr. og Decbr. Maaneder 1919 end i tilsvarende Tidsrum 1918. — Nedgangen i Mælmængde pr. Ko andrager i Perioden 1914—19 ifølge Mejeridrifts-Statistikken ca. 37 pCt., dog er Nedgangsprocenten stærkt varierende for de forskellige Egne af Landet og gennemgaaende størst de Steder, der i Forvejen stod lavt med Mælkeudbytte pr. Ko.

Kontrollforeningernes Aarsregnskaber falder heller ikke sammen med Kalenderaaret, og Tallene herfra be-

lyser derfor ikke Forholdet specielt for Aaret 1919. Derimod giver disse Foreningers Regnskaber ogsaa et godt Udtryk for den Produktionsnedgang, der gennem Krigsaarene har fundet Sted, hvilket bl. a. vil kunne ses i efterfølgende Tabel:

Mælke- og Smørudbytte i Gennemsnit pr. Ko.

Landsdel	kg Mælk	pCt. Fedt	kg Smør	pCt. Nedgang i Mælkem.
Jylland .. {	1918—19... 2151	3,57	85,6	ca. 29
	1915—16... 3037	3,54	119,8	
Fyn {	1918—19... 2358	3,68	97,0	ca. 34
	1915—16... 3608	3,65	147,0	
Sjælland . {	1918—19... 2300	3,65	93,6	ca. 30
	1915—16... 3302	3,64	134,0	

Aaret 1919 gav et Vidnesbyrd om, at rundt regnet er Mælkeproduktionen pr. Ko gaaet ned til omkring $\frac{2}{3}$ af det, der omkring 1914—15—16 var Gennemsnittet, og at der næppe er synderlig Forskel i Udbyttet pr. Ko i Kalenderaarene 1918 og 1919, omend der i dette Aars sidste Maaneder gjorde sig en glædelig Stigning gældende.

Den samlede Produktion af Smør naar i 1919 op til 62 Mill. kg. Til Sammenligning kan det tjene, at den i Aarene før Krigen udgjorde omkring 120 Mill. kg.

Bragte 1919 forskellige Lyspunkter med Hensyn til Genrejsningen af Husdyrproduktionen, kan det samme desværre ikke siges om Betingelserne for disse Produkters Afsætning. Tværtimod maatte det ved Udgangen af Aaret erkendes, at denne Side tegnede sig stedse mere uklar og usikker. — I sin Tid, under den frie Handel og den frie Konkurrence, lykkedes det at oparbejde solide Markeder særlig ved Varernes Overlegenhed i Kvalitet og den Regelmæssighed og Stabilitet, der var over Produktion og Tilførsler. Nu, under den økonomiske Krig Verden over, hvor det er Handelsaftaler og Delegationsforhandlinger, der skal bane Vejen til de fremmede Markeder, kan Producenterne vanskeligere finde

den Tryghed og Tillidsfuldhed til Driftsformens Bærekraft, som ikke ret godt kan undværes, hvor der, som i Husdyrbruget, skal træffes Dispositioner paa langt Sigte. — Det gik i 1919, men heller ikke mere. Klar Himmel og aabne Vande bragte Aaret ikke paa dette Omraade.

Det engelske Smørmarked stod os saaledes ikke aabent som i gamle Dage. Vi spejdede forgæves efter, at Ordrene skulde begynde at indløbe som tidligere. Naar det ikke skete, skyldes det væsentligst, at den engelske Regering ved sin Maximalprispolitik faktisk gjorde sig til Eneimportør af Smørret og ikke var synderlig villig til at give de Priser, man her i Landet maatte forlange, saafremt Smørproduktionen under de stigende Kraftfoderpriser overhovedet skulde være rentabel. — Svejts af tog i nogle Sommermaaneder en Del af Produktionen, men dette hørte omkring Novbr. pludselig op. Tysklands lave Markkurs stillede sig hindrende i Vejen for Salg dertil, og Valutaforholdene bragte ligeledes Eksporten til Norge og Sverrig til at gaa ned.

Til Novbr. 1919 udløb den Smørordning, som havde været gældende siden 1918, og hvorefter den lovbestemte Smørpris gennemsnitlig var 5 Kr. 50 Øre pr. kg. Efter denne Tid solgtes Smørret af Smøreksportudvalget, og Prisen til Mejerierne har bevæget sig fra 6.40 til ned mod 6.18 Kr. pr. kg ved Juletid. En Overenskomst blev i Oktober afsluttet med England om, at det fra Novbr. til Marts 1920 skulde have 80,000 Dritler Smør til en Minimumspris af 6.00 Kr. pr. kg. Belgien meldte sig omkring 1. Decbr. som Køber af et mindre Parti til 6.40 Kr. pr. kg.

Mejeridriffs-Statistikken opfører for Regnskabsaaret 1919 en Gennemsnitspris af 5.65 Kr. pr. kg. I Virkeligheden er Priserne ved Udgangen af 1919 omtrent 3 Gange saa høje som før 1914.

Udførslerne af Mejeriprodukter stiller sig i 1918 og 1919 saaledes:

	1919	1918
Smør	36,7 Mill. kg	14,6 Mill. kg
Fløde	1,7 — -	Intet
Sødmælk	2,5 — -	5,4 — -

Osteproduktionen forøgedes i 1919 ret betydeligt og anslaas af kyndige Folk til at have udgjort 20 Mill. kg. Afsætningen blev imidlertid en Skuffelse, thi da der hen paa Efteraaret blev givet Dispensation til Udførsel, var Tysklands Valutaforhold saaledes, at der ikke kunde opnaas rimelige Priser.

Mælkeeksporten har optaget Sindene en Del, og naar den ikke blev synderlig stor trods Tysklands Mælkemangel og vore gode Præpareringsmetoder, bærer Valutatilstanden atter Skylden.

Udførselen af levende Kreaturer udgjorde i 1919 kun 32,301 Stkr. mod 113,840 Stkr. i 1918. Kødudførselen har omtrent været ens i de to Aar, henholdsvis 8.0 og 9.7 Mill. kg.

Kødloven, der var indført i 1918, bortfaldt d. 15. Marts 1919, og dette, at Eksportafgiften blev hævet, bidrog til, at Priserne paa Kreaturer til Udlandet steg 10 Øre pr. kg, saa den paa prima Kreaturer til Udførsel paa dette Tidspunkt udgjorde 167 Øre pr. kg. — Udførselen vedblev indtil 11. August at være reguleret, idet der krævedes Udførselsattester fra Kødkontoret, som kontrollerede Udførselen til de forskellige Pladser. Under denne »Monopolhandel«, som varede til 10. August, var der faste Priser paa de forskellige Klasser: Ekstra 167 Øre, 1. Kl. 147 Øre, 2. Kl. 127 Øre pr. kg levende Vægt; men til Hjemmemarkedet betaltes betydeligt over disse Priser, ofte for de bedste Varer 180—210 Øre pr. kg. Forholdene, hvorunder Handelen til Udlandet foregik, var i det hele taget uheldige. Opkøberne søgte ofte at faa Klassificeringen skærpet og indstillede undertiden Opkøbet i flere Uger. — Frihandelen fra omkring 10. August gav mere Liv i Handelen, og Priserne steg paa de gode

Kreaturer, hvad der førte en almindelig Oprykning af Prisniveauet med sig, saa ovennævnte Klasser af Dyr nu blev betalt med ca. 180, 160, 140 Øre pr. kg.

Tysklands Opkøb aftog stærkt omkring November, vel sagtens paa Grund af den lave Kurs paa tyske Penge. Begæret fra Norge og Sverrig var heller ikke stærkt, saa Priserne faldt. Mens Noteringen for 1. Kl.s Stude leveret til Vestjydsk Eksportforening i Januar 1919 var 176—186 Øre pr. kg og omkring August yderligere steget ca. 10 Øre, var den i Decbr. Maaned for den samme Vare højest 150—160 Øre. Betingelserne for Opnaaelsen af gode Priser ved Udførsel var ved Aarets Slutning ret mørke.

Kælvkreaturer var billigst midt paa Sommeren. Efter Noteringer fra Odenses Marked 650—900 Kr. for 1. Kl. Køer og 550—700 Kr. for gode Kvier. I Aarets første Maaneder laa disse Priser 100 Kr. højere. I December Maaned holdtes Priserne paa Kælvkreaturer oppe i Mod-sætning til Slagtekvægets.

Gennemsnitsprisen for 1. Kl. Stude og Kvier paa Københavns Kvægtorv var pr. 50 kg Slagtevægt 194—204 Kr. imod 186 Kr. i 1918.

Udførselen af Svineprodukter var ligesom i 1918 yderst minimal, nemlig kun 3.2 Mill. kg (1918 2.7 Mill. kg). Det har da atter været et Aar, hvor Størstedelen af Flæsket maatte bruges til Befolkningens Forsyning. Ved en Ordning, som gjaldt fra Maj 1918 til September 1919, har Priserne været fastsatte af Staten. Efter den Tid har der været friere Handelsforhold. Fra Slagterierne skulde der endnu leveres en Del Flæsk til Hjemmeforbruget, men der blev dog lidt tilovers til Omsætning i det fri Marked, og ved Aarets Slutning tydede alt paa, at en Optagelse af den regelmæssige Eksport af Svineprodukter ikke var langt borte. — Priserne, som Producenterne fik afregnet til, var indtil Juli 2.30 Kr. pr. kg for Svin paa 70 kg slagtet Vægt, og senere 3.00 Kr. pr. kg. I Aarets sidste Maaneder var den 3.20—3.30 Kr. pr. kg. Med den

Pris kunde Produktionen nok blive lønnende, omend en stor Del af Fortjenesten laa i Produktionen af Pattegrise.

Hestene. Med Krigens Afslutning gik vor Udførsel til Tyskland i Staa. Vi levede i Haabet om, at der snart igen vilde blive Frihandel, idet der næppe kunde være Tvivl om, at der fremdeles var Mangel paa Heste Sydpa. Hestepriserne var da ogsaa stærkt stigende i Aarets første Maaeder og naaede for gode Heste op til 3500—4000 Kr. Efter April var der praktisk talt ingen Udførselsforbud, men Handelen kom ikke i Gang paa Grund af Markkursen. Priserne holdtes længe oppe; men ved Foraarstid begynder de at glide nedad, og denne Bevægelse fortsatte sig ganske jævnt Aaret ud, og Prisfaldet var da ikke langt fra at naa 50 pCt. Udførselen i 1919 er da ogsaa kun 1457 Stk. mod 29,201 Stk. i 1918. Tællingerne viser, at vi har mange Heste, og ved Nytaars-tider 1920 er Forholdene alt andet end lyse for denne Husdyrgræn.

For Fjerkræavlén var det et Gyldenaar. 450—500 Øre pr. kg Æg Sommeren igennem giver en god Fortjeneste. Aaret viste, at der var gode Grunde til, ikke blot i de mindre Landbrug, men alle Steder, at skænke denne Husdyrgruppe Opmærksomhed. Udførselen af Æg androg 16.9 Mill. Snese, repræsenterende en Værdi af tæt op mod 100 Mill. Kr.

Værdien af Aarets Udførsel af indenlandske Husdyrprodukter udgjorde følgende Beløb:

Levende Dyr.....	27,0	Mill. Kr.
Flæsk, Kød og Slagteriprodukter...	35,8	— -
Smør, Fløde, Mælk, Ost.....	242,7	— -
Æg	98,9	— -

Avlsarbejdet.

Det er en glædelig Kendsgerning, at Krigsaarene ikke har svækket Interessen for at holde det planmæssige Avls-

arbejde i Gang. Vel kan disse unormale Aars Begivenheder og Tilstande ogsaa spores paa dette Omraade, men i det store og hele er paa beundringsværdig Maade de avlsmæssige Foranstaltninger opretholdt. Vi kan overse Situationen nu og konstatere, at Avlsmaterialet er bevaret, Interessen blandt Opdrætterne næppe kølnet, og det offentlige »Maskineri«, som virker med her, fungerer ret usvækket af Krigstiden.

For Hesteavlens Vedkommende vilde det imidlertid ikke have været mærkværdigt, om der kunde mærkes lidt Slaphed over Virksomheden i 1919. Men det syntes saa langt fra at være Tilfældet. Det er vistnok rigtigt, som det er udtalt af en kyndig Hesteavlsmand, at »den Tid er forbi, da Priserne er uoverkommelige, naar blot Hingstene er gode nok«. Og i Interessen for Anskaffelsen af gode Handyr har man et ret sikkert Barometer for Interessen for vedkommende Husdyravl i det hele taget. Trods dalende Hestepriser i 1919 var der stadig gennem hele Aaret livlig Efterspørgsel efter gode Avlsdyr. For den jyd-ske Race meldes om, at næsten alle de kaarede private Hingste blev solgt straks ved Kaaringerne til Priser mellem 10 og 22,000 Kr. kontant. Det samme mærkedes ved Fremstillingen og Handlerne paa Sommerens Dyrskuer, og endnu ved Avlsdyrauktionerne og Plageskuerne sidste Efteraar betaltes meget høje Priser for gode Hoppeføl.

Svineavlens har ikke haft gunstige Vilkaar i Krigstiden. Der kunde her være berettiget Grund til Frygt for, at en stor Del af Avlsmaterialet skulde gaa tabt. Desto mere Grund er der da til at yde vor Anerkendelse for den Maade, hvorpaa vort Avlscentremateriale er bevaret. Det maa haabes, at disse gode Bestræbelser bl. a. maa blive lønnet ved en stigende Efterspørgsel efter Avlsmateriale fra disse Centre; thi Avlen i sin store Almindelighed drives endnu ikke saa rationelt som ønskeligt.

I Kvægavlen er Arbejdet fortsat godt paa Øerne med Udviklingen af den røde danske Malkerace. I Jyl-

land er Striden standende mellem de tre Racer: sortbroget, rød dansk og Korthornet. Og dette sidste rykker stadig frem paa Bekostning af de to andre. Priserne paa Kød og levende Kreaturer giver det Medbør, og det synes, som om der er fremstaaet en Stab af Opdrættere, der vil sætte noget betydeligt ind paa at føre denne Race frem. Indenfor den danske Husdyravl er det nemlig noget usædvanligt og enestaaende, der skete i 1919, med den store Indførsel af Korthornstyre fra England og Ejdersted til meget betydelige Priser. Konsulent *Bonde* oplyste ved Kvægavlsmødet i Aarhus sidste Vinter, at der antagelig i 1919 var indført ca. 170 fremmede Tyre, som rimeligvis stod Køberne i en Pris af ca. 800,000 Kr. Med den største Interesse maa man afvente Resultaterne af det Arbejde, som paa denne Maade sættes i Gang. Skuffelser undgaas vel næppe, men man maa oprigtig haabe, at den Kapitalindsats og de Anstrængelser, som disse jyske Opdrættere ikke er veget tilbage for, maa bære gode Frugter gennem Aarene. I vide Kredse er der vokset en Erkendelse frem af, at Korthornsavlen kan gøres mere maalbevidst og planmæssig, og at det er ønskeligt, at der bliver taget fat paa Arbejdet efter bestemte Principper. I Sønderjylland, hvor alt i 1919 var vanskeligt og usikkert, sporedes allerede en Bevægelse for Udviklingen af en »mal-kende Korthornsrace«, og Spørgsmaalet om, hvorledes den »gennemførte Krydsning«, dreven paa rationel Vis, kan blive sat i Gang indenfor et større Omraade, optager Sindene. Det maa haabes, at man kan undgaa for mange »Retninger« og »Metoder« indenfor Korthornsavlen, og at man maa kunne samles om fælles Maal og Midler, thi da naas utvivlsomt det største og livskraftigste Fremstød.

Antallet af Tyreholds- eller Kvægavlsforeninger her i Landet er i 1919 forøget. I det følgende fremsættes Tal herover for 1918 og 1919, taget fra »Landøkonomisk Aarbog«:

	1919		1918	
	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
Jylland med Samsø.....	712	787	648	700
Sjælland med Møen.....	173	185	155	164
Fyens Stift.....	126	151	112	132
Lolland-Falster.....	51	74	51	74
Bornholm.....	29	36	32	39
Tilsammen....	1091	1233	998	1109

Priserne paa Avlsdyr har været endnu højere end i 1918, og skønt det er et Forhold, som det er vanskeligt at opgive Gennemsnitstal over, skal dog anføres enkelte Oplysninger i saa Henseende.

For 25 Tyre af jydsk sortbroget Race, hvis Salg der har været Meddelelse om i forskellige Blade, var Gennemsnitsprisen 2,448 Kr. kontant og 2,496 Kr. paa Vilkaar. 4 af disse Tyre kostede hver 4000 Kr. + 4000 Kr.

For 30 Tyre af rød dansk Race, hvorom der paa lignende Maade har været Meddelelse fremme, kostede i Gennemsnit 2390 Kr. kontant og 2020 Kr. paa Vilkaar. En af disse kostede 6000 + 6000 Kr., en kostede 5000 Kr. + 5000 Kr. og en tredie 4000 Kr. + 6000 Kr.

Tyresalget fra de Besætninger, som i 1919 var under Foreningen af jydsk Landboforeningers Tilsyn, udgjorde ialt 233 Stk., som kostede tilsammen 353,000 Kr. kontant og 254,000 Kr. paa Vilkaar eller i Gennemsnit pr. Tyr ca. 1500 Kr. kontant og ca. 1100 Kr. paa Vilkaar. — Alle tre Racer var her repræsenteret og 31 af Tyrene kostede over 3000 Kr. kontant. Den dyreste var en 1½ Aar gl. Korthornstyr, som kostede 7000 Kr. + 5000 Kr.

For Kontrolforeningerne kunde der i 1918 noteres en Tilbagegang, denne synes at være standset i 1919, og ifølge Oplysninger i »Landøkonomisk Aarbog« fandtes der ialt 644 Kontrolforeninger i Landet fordelt saaledes: Jylland 289, Sjælland 148, Lolland-Falster 58, Bornholm 16 og Fyn 133. — For hele Landet er det endnu kun hver 5te Ko, der bliver kontrolleret, og for Jylland endog kun

hver 7ende. Dette er Resultatet, efter at Kontrolforeningerne har virket i 25 Aar. Der er altsaa endnu Plads for en frodigere Udvikling paa dette Felt.

Dyrskuerne blev i 1919 afholdt paa normal Vis som før Krigen. Det sjællandske Ungskue i Hillerød udviste en meget fyldig Fremstilling af Frederiksborgheste, samt af unge Tyre. De fleste af disse sidste viste sig at have fortrinlige Ydelsestal, navnlig høj Mælkefedme, hos Ophavsmødrene. Af stor Interesse var endvidere paa dette Skue de Familiegrupper efter Tyre, som var fremstillede.

Det jyske Ungskue i Holstebro var Aarets Hovedbegivenhed paa Dyrskueomraadet, stort anlagt og alsidigt, som det jyske Ungskue altid er. Der fandtes en fortrinlig Fremstilling af Heste, hvor man bl. a. kunde lægge Mærke til, at der snart er opnaaet en betydelig Ensartethed over det jyske Hestemateriale. For alle 3 Kvægracer var der smukke Udstillinger, omend det sortbrogede dominerede. Af særlig Interesse var 8 engelske Korthornstyre indkøbte til Salling. Endelig fandtes paa Skuet en fortrinlig Udstilling af Svin.

Det fynske Fællesskue i Odense gav, som det ofte tidligere har gjort, Bevis for den afgjorte Førerstilling, de fynske Opdrættere indtager ved Udviklingen af den røde danske Malkerace. Ingen andre Steder i Landet kan der fremstilles saa lange og gode Rækker af Tyre som her, og Skuet i 1919 stod næppe tilbage for tidligere Aars.

Ogsaa Statsskuerne blev afholdt paa sædvanlig Vis; mens Ungskuerne og Fællesskuerne bl. a. ogsaa faar ret stor Betydning for Omsætningen af Avlsdyr, er der ikke til Statsskuerne knyttet et saadant Moment; men derimod er der betydelige Summer af Vilkaarspenge, som

her er sat paa Afkoms- eller Individspræmieringen, og betydelige Interesser knytter sig derfor til disse Skuer, der jo ogsaa er de eneste Steder, hvor man kan faa en Oversigt over de bedste fuldt udviklede Handyr indenfor Racerne.

Endnu et Skue fortjener at nævnes, nemlig et stort Fællesskue, som afholdtes i Ribe i August Maaned. Det blev ogsaa kaldt Sydvestjyllands Hoveddyrskue, og af sagkyndige Folk blev det betegnet som Landets bedste og største Korthornsskue. En stor Del af de fremstillede Tyre var tillagt i England og Ejdersted, men iøvrigt afgav Skuet umiskendeligt Vidnesbyrd om det gode Avlsmateriale, der findes af Korthorn i Ribe Amt.

Kort og godt var 1919 et Aar, hvor mange Husdyrbruget uvedkommende Ting greb ind i Arbejdet. Vanskeligheder ved Tilførslerne og Afsætningerne gjorde sig stærkt gældende. Kontrol og Regulering hindrede den fri Handelsudfoldelse. Svigtende Købeevne og fortvivlede Valutaforhold øvede deres Tryk — alt dette bør erindres, naar Resultaterne af Husdyrbrugerens Arbejde i dette Aar skal gøres op. Alle Chancer kan ikke blive grebet og udnyttet med tilbørlig Kraft, naar der hersker ufrie og uklare Situationer. Dette bør erindres af alle de, der paa visse Omraader mener at have kunnet spore en vis Nølen og Langsomhed over Arbejdet i det første Arbejdsaar efter Krigen. — Det bør endvidere mærkes, at Aaret begyndte i Pengerigelighedens gyldne Tegn, men ebber ud under Tilstande, hvor Pengeknapheden har begyndt at øve sit Tryk.

Naar Talen da mod Udgangen af 1919 lød stærkt om, at Husdyrbruget var det, der kunde forbedre den daarlige Handelsbalance og skaffe Landet ind under bedre økonomiske Tilstande, da kunde den danske Husdyr-

bruger med Vægt pege paa, at Maskineriet alt gennem Arbejdsaaret 1919 var sat godt i Gang, men han kunde med lige saa stor Vægt understrege, at gode Arbejdsvilkaar for Husdyrbruget ligger ikke blot i en enkelt Stands Interesse, men det berører alle og maa ønskes af alle.

— — Den danske Husdyrbrugers Sejghed og Udholdenhed i Krigens vanskelige Aar varsler om, at han var sig den Opgaves Rækkevidde bevidst, som laa foran ham med Udgangen af 1919.

Hestene i 1919.

Af Statskonsulent *Aug. Kjær.*

Som Aaret forud stod 1919 i Rationeringens Tegn, og af Hensyn til Samfundets almindelige Vel maatte der gennem »Kornloven« paalægges Landbruget snærende Baand, der for visse Grenes Vedkommende virkede i højeste Grad generende. Hesteavlen fik det ogsaa at føle, idet Kornloven for 1918—19 ikke gav Landbrugerne nogen »Forbeholdsret«, saa selv om Høstudbyttet var bedre end det foregaaende Aar, viste det sig dog, at mange Landmænd ikke saa sig i Stand til at opfylde den dem paahvilende Leveringspligt til Staten, og derfor kun erholdt Ret til at tilbageholde 18 hkg Korn pr. Hest til det Antal, der maatte anses nødvendige for Ejendommens forsvarlige Drift, hvilket fastsattes af de kommunale Kornnævn. I saadanne Tilfælde, hvor de under »Administration« stillede Ejendommers Hestebesætninger for en stor Del bestod af Følhopper og Plage — og det var sikkert flere, end man tror —, kom Smalhans til Huse, ikke mindst for Plagenes Vedkommende, saa mange Hesteopdrættere var tvungne til at fodre disse sidste overordentlig knapt i Vinterhalvaaret, hvilket særligt gav sig uheldige Udslag for Føllenes Vedkommende, hvis Udvikling derfor maatte blive forholdsvis ringe i det angivne Tidsrum, og mange Føl (1 Aars) maatte sættes paa Græs om Foraaret mindre, magrere, men mere laadne end ellers gængs. Til Gengæld ydede »Pelsen« dem god Værn mod

Foraarskulden, hvorfor de bedre end deres blanke, forkælede Kolleger kunde drage Nytte af den første og bedste Græsning.

Naar derfor Sommergræsningen i 1918 og 1919 tilsyneladende i nogen Maade og billigt har raadet Bod paa de af den knappe Vinterfodring foraarsagede Ulemper, ligger det nær, at der hævede sig Røster for ogsaa i Fremtiden at spare paa Foderet til Plagene, idet man støttede sig til den gamle, »forgyldte« Regel om, at disse skal fodres knapt om Vinteren, for at Sommergræsningen kan give des større Udslag, hvilken Regel man fandt bekræftet af Forholdene i disse Aar.

Utvivlsomt vil der mange Steder kunne spares betydeligt paa de ældre Arbejdshestes Foder, ikke mindst gennem Erstatning af dyrere Fodermidler med billigere, og Vintrene 1918 og 1919 har bedre end alle Fodringsforsøg banet Vej for Anvendelse af Roer til Heste og i en Grad, som man ikke forud kunde tænke sig, men jeg maa absolut advare mod under normale Forhold at fortsætte den i 1918—19 paatvungne, knappe Vinterfodring af Føllene, i Haab om at den efterfølgende Sommers Græsning nok skal raade Bod paa, hvad der er slaaet i Stykker i Vinterens Løb, thi den vægtmæssig store Tilvækst paa Græs skyldes mere Fedtaflejring end den ønskede Udvikling i naturlig Dybde, Bredde og Styrke. Opdrætningen af Heste i Almindelighed maa i videst mulig Grad tage Sigte paa at søge de i de enkelte Individier værende Anlæg som Arbejdsdyr udviklet paa bedst mulig Maade, saa alle ædle Organer opnaar den rette Udvikling, Muskelsystemet, Knogler og Sener den fornødne Styrke, og det for den størst mulige Arbejdsydelse nødvendige Samspil mellem de enkelte Organer og Dele fremmes. Skal det ske, maa der sættes ind med de rette Midler og i rette Tid, da den dyriske Organismes Udvikling er begrænset til et forholdsvis kort Tidsrum, og netop er størst i den første Levetid.

For Hestens Vedkommende er Vækstenergien overordentlig stor i det første Leveaar; for den bedst mulige Udviklings Skyld gælder det derfor om, gennem rigelig Tilførsel af velegnede Næringsmidler at skaffe Betingelser tilveje for, at Vækstenergien udnyttes, samtidig med at passende Bevægelse i fri Luft sikrer, at Næringen benyttes til Udviklingen af de for Føllet og dets senere Virksomhed særligt vigtige Organer. Rigelig, daglig Bevægelse i fri Luft i Vinterens Løb og uden Hensyn til Vejret, vil, foruden at fremme Føllets Herredømme over sine Lemmer, blandt andet ogsaa forøge dets Evne til senere at udnytte Græsset godt fra første Færd af.

En saa knap Fodring af Føllene som den, der i 1918 og 1919 ofte har været paatvungen, vil kun i faa Tilfælde være tilstrækkelig til at udnytte den i Føllene værende Udviklingsenergi paa rette Maade, men kan derimod yderligere hjælpe til, at Antallet af højbenede Heste forøges, og den Slags har vi for Resten nok af i Forvejen. Tillige vil en saa knap Vinterfodring være en Hindring for at producere en betydelig, solid og præstationsdygtig Hest, for hvilken rigelig Bevægelse i det 1ste Leveaar er af saa stor Betydning, thi rigelig Bevægelse — Arbejde — og lidt til Føden i Udviklingstiden maa uvilkaarlig paavirke i »Islænder-Retning«.

Jeg er fuldt ud klar over de nedarvede Anlægs og dermed Udvalgets Betydning for Avlen, men skal det fulde Udbytte af Udvalget naas, maa Opdrætningen yde sin Hjælp til, at Anlægene, naar de ellers er gode, kan komme til Udvikling. Jo bedre de stedlige ydre Kaar er af Naturen, des lettere vil en god Opdrætning være at gennemføre, hvorfor vi ogsaa ser, at Lande som Belgien og England, der fra Naturens Haand er særligt velsignede, netop har frembragt de højst kultiverede Hesteraacer. For vort Lands Vedkommende, hvor Klima-, Fodrings- og Græsningsforholdene sammenlignet med de ovennævnte Lande er mindre gode under normale For-

hold, stiller Sagen sig ulige vanskeligere, men der kan paa mange Punkter gøres, og maa i Fremtiden gøres adskilligt mere for at faa Opdrætningen ind i en bedre Gænge. Mange danske Opdrættere af Trækheste har forstaaet dette, og søgt gennem rigelig, velegnet Ernæring til deres unge Dyr, parret med en dertil svarende Bevægelse i fri Luft, at frembringe tungere, solidere og mere præstationsdygtige Heste, og Frugterne af disse Forsøg har allerede vist sig at være gode. Desværre har Foderknapheden i 1919, som i 1918, mange Steder lagt Hindringer i Vejen for en saadan rationel Opdrætning, foruden at den har standset Bevægelsens Omsiggriben, men det maa haabes, at denne i Fremtiden og under normale Fodringsforhold maa brede sig videre, thi fortsættes den i 1918—19 nødtvungne knappe Fodring af Føllene ogsaa i Fremtiden, vil et saadant Spareforsøg kun medføre, at man for at erhverve Skillingen maa lade Daleren springe.

Selvfølgelig maa Hestenes Fodring, det gælder saavel Føl som ældre, ske med fornøden Hensyntagen til Økonomien, men da Opdrætningsomkostningerne kun afviger lidet for en god og en daarlig Hest, medens der er stor Forskel paa Værdien ved eventuelt Salg, og derved paa Nettofortjenesten ved Hesteopdrættet, saa gælder det om, at Opdrætningen ikke mere end absolut paatvungen har virket i daarlig Retning. Der er desværre ikke Grund til at tro, at Aaret 1919 har budt gode Betingelser for Opdrætningen, hvilket nok senere vil manifestere sig.

For i Fremtiden at fremskaffe mere Klarhed over Opdrætningens Betydning, vil det være meget paakrævet, om der i en nær Fremtid blev foranstaltet Opdrætningsforsøg med Plage, ikke med det for Øje, hvor lidt man kan fodre med, men derimod hvor stærkt man, under tilbørlig Hensyntagen til Økonomien, bør fodre sine Føl, naar de bydes passende Bevægelse, samt hvor lidt Kraftfoder Plagene saa kan klare sig med den efterfølgende Vinter, thi selv om jeg absolut maa tilraade

en rigelig Kraftfoderration til Føllene (den 1. Vinter), saa er der ingen Tvivl om, at der kan spares betydeligt paa Kraftfoderet til 2den Aars Plagene (2. Vinter), der, naar de ellers faar Halm og Roer efter Behag samt noget Hø, let vil kunne klare sig med den halve Kærne sammenlignet med Føllene.

Som allerede foran berørt, kan de hjemlige, naturlige Forhold ikke siges at staa paa Højde med f. Eks. Belgiens og Englands, og ikke mindst hvad Græsgange angaar. Medens man i andre Lande med højtudviklet Hesteavl saa at sige altid træffer udmærkede, stærktydende, vedvarende Græsmarker, der ikke alene er i Stand til at sikre Dyrenes Sommerernæring, men for Ungdommens Vedkommende, der allerede gennem en rigelig Vinterfodring er vænnet til at omsætte et stort Foder, byder tilstrækkelig til, at Udviklingen kan fortsættes. Her hjemme har man kun sjældent ofret de vedvarende Græsmarker nogen videre Interesse, men nu synes der at være sket en Strømændring, idet der under Foreningen af jyske Landboforeningers Planteavlsudvalg er dannet en Græsmarkssektion med det Formaål at virke for rigtigt udlagte, velplejede og gødskede, vedvarende Græsmarker. De stærkt stigende Driftsudgifter opfordrer til at gøre Brug af Driftsformer, der uagtet deres ekstensive Karakter dog i nogen Maade kan give et Nettoudbytte, der minder om de mere intensives. Erfaringer fra Udlandet giver stærke Antydninger af, at en begrænset, men god Græsmarksdrift i Forbindelse med et højtstaaende Husdyrbrug kan være meget lønnende. For det jyske Husdyrbrugs Vedkommende og ikke mindst for den jyske Hesteavl maa det ønskes, at Græsmarkssektionens Arbejde maa give den forventede Frugt; hvad vil det ikke betyde, om Plagene i en Maaned eller 3 Uger længere end nu kan faa Føden ude, ikke tørre, lange, raslende Rafter, men hele Tiden fuld Bid af fint, blødt og saftigt Græs.

Paa et givet Tidspunkt syntes Kornloven for 1918 — 19 ogsaa at skulle lægge Hindringer i Vejen for Udstationering af Hesteavlsforeningernes Hingste, da kun et Faatal af Landmænd var i Stand til at afse det til en Hingsts Fodring nødvendige Korn, og de, der kunde det, egnede sig maaske slet ikke til at være Foderværter. Desuden kunde man ikke som i 1918 paaligne Foreningernes Medlemmer det nødvendige Kvantum, da de af disse, som var stillede under Kornnævnenes Administration, ikke frit kunde disponere over deres Avl. Ved Ernæringsraadets Velvilje blev disse Vanskeligheder dog ryddede til Side, idet Hesteavlsforeningerne fra Statens Lagre kunde købe indtil 15 hkg Kærne pr. Hingst, hvorved Udstationeringen i høj Grad blev lettet.

Ernæringsforholdene har saaledes været vanskelige i 1919, og selv om Høstudbyttet var større, var Hestenes Antal ogsaa bleven ret betydeligt forøget. Efter Kreaturtællingen i Juli var Hestestyrken ca. 558,500 Stkr. mod ca. 544,900 i 1918, ca. 572,400 i 1917 og ca. 567,300 i 1914.

Hvad Fordelingen — i Hundreder — efter Køn og Aldersklasser angaar, henvises til nedenstaaende Tabel.

	1914	1918	1919
Hingste. 3 Aar og derover.....	42	49	50
Vallakker. 3 til 6 Aar.....	539	543	637
— 6 - 11 —	808	590	586
— 11 Aar og derover.....	545	642	644
Hopper. 3 til 6 Aar	664	695	772
— 6 - 11 —	971	748	763
— 11 Aar og derover.....	739	655	633
Plage. 1 til 2 Aar	489	559	508
— 2 - 3 —	381	479	453
Føl	495	490	539

Hingste 3 Aar og derover er saaledes i Femaaret 1914—19 gaaet frem med ca. 800 Stkr., medens Føllenes Antal i samme Tidsrum kun er steget med ca. 4400 Stkr., eller 5—6 Føl pr. Hingst. Alene disse Tal giver en stærk Antydning af, at denne Forøgelse af Hingstenes Antal ikke har været paakrævet, men endnu mere iøjnefaldende bliver det, naar man gaar ud fra, at der Aaret forud er bedækket dobbelt saa mange Hopper som Tællingen det efterfølgende Aar viser Føl. Antallet af Hingste 3 Aar og derover har i 1913 sikkert ikke været større end i 1914, men sættes det ens, bliver det i Gennemsnit ca. 24 Hopper pr. Hingst, medens de 4900 Hingste i 1918 kun i Gennemsnit bedækkede 22 Hopper hver. Sammenholdes det yderligere med, at 300 ved Statsskuerne i 1919 præmierede Hingste ifølge Statsdyrskuekommissionens Beretning af samme Aar i 1918 bedækkede ialt 28,879 Hopper eller i Gennemsnit ca. 80 hver, og da man tilmed maa indrømme, at ikke en Gang disse Hingste, der hører til de bedste og staar i deres kraftige Alder, udnyttes saa godt som ønskeligt er, saa forstaar man, at vi allerede i 1914 flottede os med Hingste, men at Luksus'en paa dette Punkt ikke alene siden da er bleven fortsat, men yderligere udviklet i en faretruende Grad. Selv om en Del af de efter Tællingen anførte Hingste ikke benyttes til Avl, saa er og bliver denne Del kun et forsvindende Mindretal, som ikke kan ændre dette, at vi her i Landet holder et langt større Antal Hingste end nødvendig. Hvor ikke særlige Forhold, som f. Eks. Eksport til gode Priser eller andet gør sig gældende, vil det for Hesteholdet i Almindelighed være uøkonomisk at forøge Hestenes Antal ud over det, der er paakrævet for det hjemlige Arbejdes forsvarlige Udførelse. Dette gælder i endnu højere Grad Hingsteholdet, thi dettes Forøgelse ud over det nødvendige vil ikke alene være uøkonomisk, men skadeligt, da det er den ringeste Del, der er overflødig. For 100 Aar siden blev det sagt, at Dyrslægens

Kniv var den værste Hindring for Hesteavlens Fremgang, da man var tilbøjelig til at kastrere Plagene for tidligt. I Nutiden kan man med Rette udbryde: »Ak, hvor forandret«, thi nu er denne Fare fjernet. Mellem Aar og Dag spekuleres der i en Mængde Hingstplage, og selv om denne Spekulation i mange Tilfælde paafører sine Udøvere Tab, saa er og bliver det en Privatsag, som der ikke er Grund til at gøre særlig Ophævelse over, saa meget mere, som der skabes større Sikkerhed for, at de bliver Hingste, som for Eksteriørens Skyld burde blive det; men naar man som det nu er Tilfældet, og i en Grad som Tallene viser, uberettiget forlænger Spekulationen ud over det Tidspunkt, da Hingsten er kommen til Skelsaar og Alder, da faar Sagen en avlsmæssig Side, der ikke maa lades ude af Betragtning. Uagtet der er sket en betydelig Fremgang med Hensyn til Kvaliteten af vort Lands Hestebestand, og ikke mindst hvad de gode Avlsdyr angaar, saa findes der dog rundt omkring altfor mange daarlige Heste. Aarsagerne hertil kan være forskellige, men én af de mest virksomme er sikkert den, at der for ofte benyttes Hingste af daarlig Kvalitet.

Naar 300 statspræmierede Hingste eller ca. 6 pCt. af Hingstebestanden i 1918 uden Overanstængelse kunde bedække 23,879 Hopper eller ca. 22 pCt af det Antal, der holdes til Hingst, da forstaar man, at det ikke mindst af Hensyn til de Opdrættere, som ikke er overbelastet med Sagkundskab, og hvis Interesse for Hesteavl ikke rækker ud over at producere en Brugs- og Handelshest, gælder om at faa Hingstenes Antal formindsket. Der er ingen Tvivl om, at vi har mindst dobbelt saa mange Hingste som nødvendig, det gælder derfor om at faa den ringeste Halvdel uskadeliggjort.

I forskellige andre Lande anvender man obligatorisk Hingstekaaring for at holde Hingstebestanden paa en passende Størrelse og udelukke de ringeste fra Avlen; hvorvel der lyder en Del Ros over denne Fremgangs-

maade, hvor den udføres godt, saa lyder der ogsaa andet Steds fra Klager over den, og jeg tror absolut ikke, at den vil være gennemførlig her i Landet, uden at der vil gaa for meget i Stykker, ikke mindst da den er stridende mod den her tilvante Frihed, men saa gælder det ogsaa om, at rette Vedkommende bliver klar over, at der med Frihed følger Ansvar, og at Hoppeejerne i højere Grad end hidtil tager Hensyn til Hingstenes Kvalitet, og mindre til Bedækningspengenes Størrelse, eller om der skal rides $\frac{1}{2}$ Mil længere o. s. v., o. s. v.; gør de det, da vil Hold af gode Hingste blive en endnu bedre, og af daarlige en endnu ringere Forretning, hvorved Sagen sikkert glider ind i det bedste og roligste Leje. At søge at oplyse Ejerne af de daarligste Hingste om den skadelige Indflydelse, der gennem saadanne udøves paa vor Hesteavl, vil sikkert være spildt Ulejlighed, da hine jo gerne er lige saa overbeviste om deres egen Hingst's Fortrinlighed, som alle de andres Umulighed. Den bedste forhaanden værende Vej til at gøre de værste »Kabylere« uskadelige, er sikkert at »sulte dem ud« ved gennem Oplysning at gøre Opdrætterne klar over, at Fremgangen i det bedste Avlsmateriale først rigtig bliver heldbringende for det brede Lag, naar man af yderste Evne søger at benytte de bedst mulige Dyr til Avl, lader man derimod 5 være lige, beror det paa Tilfældigheder, hvorledes Resultatet bliver. Landbrugets og derunder Hesteavlens Fremtidsudsigter synes i Øjeblikket noget usikre, men hvordan end Fremtiden bliver, saa vil gode Heste altid blive mere paaskønnede end daarlige, og den første og vigtigste Betingelse for at undgå de sidste, er at benytte gode Avlsdyr, og her vil man være friest stillet over for Valg af Hingste.

Hestebestandens Fordeling indenfor de enkelte Grupper — Føl, Plage, Hopper og Vallakker — afviger ikke stærkt fra 1918, dog er Føllenes Antal steget med næsten 5000, hvilket ikke kan forbavse den, der erfarede, hvor

livlig Interessen for Hesteavlens har været. Hvad Antallet af Vallakker og Hopper paa 3 til 6 Aar angaar, da er det som Følge af Eksportens Standsning gaaet stærkt i Vejret i Forhold til 1918. Medens Hoppebestanden under Krigen synes at være bleven forynget, har vi vedblivende for mange gamle Vallakker.

Selv om Hesteavlens i 1919 har savnet den Stimulans, som den livlige Eksport og de overordentlig høje Hestepreiser gav i nærmest foregaaende Aar, saa er Avlsarbejdet indenfor Hesteavlens dog gaaet i de vante Folder, og med forholdsvis god Tilslutning fra Opdrætternes Side, hvilket særligt kunde konstateres paa Dyrskuerne og Kaaringerne, der mere og mere kommer i Forgrunden som Midler til Avlens Fremme. Hvad ellers Maal og Midler angaar, da synes de uforandrede for alle de Avlsretninger, der har nogen Udbredelse her i Landet, lige saa lidt som nogen af disse synes at have vundet frem paa de andres Bekostning.

Skuerne under deres forskellige Former har i 1919 som i tidligere Aar paa nogen Maade kunnet manifestere det øjeblikkelige Resultat af Arbejdet indenfor de enkelte Kredse, men tillige kan de yde Belæring med Hensyn til Udvalget, det gælder især de store Skuer, hvor Bedømmelsen som Regel er bedst. Tilslutningen til Skuerne — baade Dyrskuer og Kaaringer — har derfor ogsaa gennemgaaende været i høj Grad tilfredsstillende saavel for Hestenes som Publikums Vedkommende.

Hingstekaaringerne blev tidligst taget i Brug indenfor den jyske Hesteavl, og har ikke alene indenfor denne, men ogsaa indenfor de andre Avlsretninger mere og mere fæstnet deres Position. Lige forud for Bedækningstiden søger Hingstekaaringerne at drage de 3- og 4-aarige Individer frem, som man efter deres Eksteriør maa formene kan føre Avlen frem. Som Følge af Tidspunktet, fordi de omfatter den Ungdom, som Statskuerne ikke endnu har fundet værdig at tage sig af, men

som dsuagtet følges med spændt Opmærksomhed af de interesserede Opdrættere, og da de er blevne gode Omsætningspladser, forstaar man, at Hingstekaaringernes Betydning har været i fortsat Stigning i 1919.

Hvad Kaaringerne for Hingste af jysk Race angaar, da havde de god Tilslutning, og Handelen gik livligt til gode Priser, da man endnu saa ret lyst paa Situationen, og forventede en snarlig Optagelse af Hesteeksporten.

Hvad H o p p e k a a r i n g e r n e angaar, forløb de i det mindste for Jyllands Vedkommende fuldt tilfredsstillende, saavel hvad Tilslutning som Kvalitet angaar, og der er ingen Tvivl om, at de begynder at tage Interessen fra Fremstillingen ved Dyrskuerne, saa meget mere som det er langt lettere at møde frem ved Kaaringerne, da Hopperne som Regel ser bedre ud ved Vintertid, og Optagelsen i Stambogen mere og mere glider over til at foregaa paa Grundlag af Kaaring i 1. Klasse. Da saa tilmed Hoppekaaringernes Organisation under De samvirkende jydsk Hesteavlforeningers Ledelse bliver bedre og bedre, selv om der endnu kunde ønskes Ændringer, forstaar man, at Hoppekaaringernes Betydning for Avlen er i stadig Vækst. Skal dette fortsættes i Fremtiden, gælder det om at faa Bedømmelsen saa ensartet som muligt, samt ikke at slappe Fordringerne, gør man det, vil Kaaringernes Autoritet utvivlsomt forringes, og det gælder saavel 1. som 2. Klasse, og jeg er ikke i Tvivl om, at en »større Maskevidde« for den sidstes Vedkommende vil være paa sin Plads, thi saafremt der blev afvist en Del flere af de ringeste Hopper, vilde Kaaring i 2. Kl. faa adskillig større Værdi end den har i Øjeblikket.

Hvad L a n d b o f o r e n i n g e r n e s D y r s k u e r angaar, da har deres Hesteudstillinger — hvad Størrelse og Godhed angaar — varieret stærkt. I 1919 som i tidligere Aar, og ikke mindst for de smaa Dyrskuers Vedkommende — og for Resten ogsaa af og til ved de større — lader man for ofte Hjærtet løbe af med sig, saa der præmieres Dyr,

hvis Betydning for Avlen er højst problematisk. Naa, Skaden herved er maaske ikke større, end at man smider med Pengene, men der kan med Rette ankes over, at man af og til flatter sig med 1. Præmier, og ofte gør for lidt Forskel mellem det virkelig gode og det mindre gode, og derved formindsker den Belæring, som det er et Dyrskues Formaal at give. Jeg har paa Følelsen, at dette virker i Retning af at formindske Lysten til at udstille hos mange Ejere af de bedste Hopper; Præmierne er jo sjældnen saa store, at de betyder noget, saa det maa være Æren, der lokker, men den formindskes betydeligt for den 1. i Præmiegruppen, naar denne er altfor lang, og Forskellen for iøjnefaldende mellem den første og den sidste med samme Præmie.

De smaa Landboforeningsdyrskuers Betydning for Hesteavlens har lige saa lidt i 1919 som i foregaaende Aar været særlig stor, dels er de jo smaa og desuden handler de netop for meget efter, at de er smaa og stiller deres Idealer for lavt; en fornuftig Stramning af Fordringerne, og ikke mindst en langt større Anvendelse af den Hjælp, som Husdyrloven tilsiger de Foreninger, der afholder Dyrskuer i Samlag, vil virke langt mere stimulerende og vejledende for Avlen, og det er jo Dyrskuernes Formaal. Naar Samlags-Skuerne ikke vinder større Udbredelse end de gør, saa er det vel fordi Overskudet af Dyrskuerne er bleven den økonomiske Grundsten, hvorpaa mange Landboforeningers Arbejde tildels er baseret, men jeg finder Anledning til at pege paa, at Ribe Amts vestre Landboforeninger atter i 1919 som i tidligere Aar afholdt et stort og godt Fællesskue (i Ribe), og med en god og forholdsvis stor Udstilling af Heste. I Aarenes Løb har disse Skuer vekslet mellem Amtets 3 Købstæder, og de har spredt en Belæring om og en Interesse for Husdyrbrug, der sikkert ikke har været af ringe

Betydning for den store og gode Udvikling, som Husdyravlen i de senere Aar har været underkastet i disse Egne, og som derfor taler højt til mange andre om at følge Eksemplet.

Foreningen af jyske Landboforeningers Ungskue blev Glansnumret blandt 1919's Dyrskuer. I 1917 og 1918 havde de af Verdenskrigen paa forskellig Maade fremkaldte Forhold hindret Afholdelsen af et samlet Ungskue, hvorfor Foreningen, for at skaffe nogen Oversigt over de bedste Hingste og Tyre, samt for at kunne træffe Afgørelse med Hensyn til eventuelt forfaldne Vilkaarspenge, havde arrangeret Amtsunskuer. Disse var og blev et Surrogat, der ikke kunde virke tilnærmelsesvis saa belærende som et samlet Skue. Efter at der saaledes ikke var afholdt noget samlet Ungskue siden 1916 i Varde, forstaar man, at Ungskuet i Holstebro blev imødeset med store Forventninger af den jyske Hesteavl. Tilslutningen fra Udstilleres og Publikums Side var paa Højde med, hvad man havde ventet, og større end tidligere.

Hvad Hingstene angaar, da var den 3-aarige Afdeling for de bedstes Vedkommende betydelig bedre end i de foregaaende Aar, idet de, foruden tilfredsstillende Størrelse, Masse og Førhed, havde den kønne, jyske Kropform, solide Ben og kraftig Bevægelse. Desværre tog Kvaliteten stærkere af mod den sidste Ende af Præmierækken end ønskeligt var. Der uddeltes 1. Præmie til 3 Hingste, der, om de end i nogen Maade repræsenterede forskellige Afskygninger indenfor den fælles Type, dog alle var værdige til Udmærkelsen, og disse 3 »Spidser« vejede mere end op mod den noget »tynde Hale«.

De præmierede 2 Aars Hingste var som Hold betragtet kvalitetsmæssigt set mere ensartede end de 3 Aars, men til Gengæld manglede de bedste i Holdet den Betydelighed, som deres 3-aarige Kolleger besad. De 2 1. Pr. Hingste var kønne, tiltalende, velformede og velprægede,

men ikke betydelige, men til Gengæld var de sidste i Præmierækken bedre end foregaaende Aar.

De 3-aarige Hopper var Skuets svageste Afdeling, ikke mindst hvad Præg angaar, der for fleres Vedkommende kunde ønskes mere jysk.

Derimod var de 2-aarige Hopper en overordentlig god Samling af ensartede, dybe, brede og velprægede Individuer, der virkede i høj Grad imponerende.

Hesteudstillingens Glansnummer var en Samling Afkom efter Hingsten D u x, Stbg. Nr. 1489 — 6 3- og 2 2-aarige Hingste — der tilkendtes 1. Pr. og som bar Bud om denne Hingsts store Avlsværdi.

I Modsætning til tidligere Aar blev der kun afsluttet faa Hingstehandler paa Ungskuet i Holstebro, den standsede Hesteeksport og Frygten for, at saafremt der ikke inden næste Bedækningstid kom Gang i Udførslen kun vilde blive holdt faa Hopper til, gjorde Køberne tilbageholdende, hvorfor der ingen Grund var til at forcere Hingsteindkøbene, saa at man foretrak at vente til næste Aars Hingstekaaringer.

Alt i alt viste det jyske Ungskue, at det unge Avlsmateriale indenfor den jyske Hesteavl er af tilfredsstillende Kvalitet og i vedblivende Fremgang sammenlignet med foregaaende Aar, saaledes at det Arbejde, der gennem Aarene forud er gjort for at producere tunge, kraftige, kunne, reelle, forbenede, godt gaaende Trækheste, bærer god Frugt. Men ved Siden heraf er der Grund til at fremhæve, hvorledes den jyske Type mere og mere fæstnes, og de præmierede Dyrs Ensartethed med Hensyn til Præg tiltager.

Tilslutningen til Ungskuet var som anført god, og for Hingstenes Vedkommende var de mødt frem ikke alene fra næsten alle Halvøens Egne, men ogsaa fra Fyn og Sønderjylland; Dommene, der fældes, bliver som en Slags Højesteretskendelser, saa man forstaar, at her kan læres noget af dem, der vil lære. Men foruden disse naturlige

Betingelser, som der er for Belæring, søger Ledelsen yderligere at udnytte Materialet i saa Henseende gennem Foredrag og Demonstrationer. Tilslutningen til Foredragene, eller de lyttende Skarer, der samler sig, naar de »Sagkyndige« ude paa Pladsen og med hvert enkelt af de præmierede Dyr foran sig paaviser dets Dyder og Mangler, taler ikke alene højt om Jydernes Interesse for Husdyr og Husdyravl, men ogsaa om, at man paa andre store Skuer, ikke mindst de provinsielle, bør tilstræbe noget lignende, thi det store Publikum vil ikke alene vide, hvilket Dyr, der er det bedste i Afdelingen, men ogsaa hvorfor det er det.

Medens den jyske Race er eneraadende paa Hestestillingen ved det jyske Ungskue, og dermed tilkendegiver sit Eneherrredømme indenfor Halvøens Grænser, er det samme ikke Tilfældet paa de provinsielle Skuer for Sjælland og Fyn. Hvad angaar de jyske 3 og 2 Aars Hingstplage ved Ungskuet i Hillerød, da var de paa en enkelt Undtagelse nær ikke betydelige, Hoppeplagene bedre. Derimod var den Kollektivsamling af Hopper og Hoppeplage, som De samvirkende sjællandske Hesteavlsforeninger for Avl af jyske Heste havde fremstillet, god og vakte betydelig Opmærksomhed. Det var gennemgaaende kønne, godtgaaende Hopper, for en stor Dels Vedkommende tillagte paa Sjælland, og som gav gode Andtynninger af, at den jyske Avl har Udøvere der, som med godt Udbytte kan drive denne Avl, og som mere og mere kommer ind paa at tilegne sig de jyske Principper for Udvalget.

Udstillingen af belgiske Heste i Hillerød var for Hoppernes Vedkommende meget faatallig og svag, og Kvaliteten af Hingstene ikke fremragende, da for mange af disse ikke var føre nok og tilmed savnede Betydelighed, hvilket ikke mindst var fremtrædende paa Baggrund af, at den belgiske Hest er en Trækhest af sværeste Klasse.

For Trækhesteavlens paa Sjælland tror jeg, at det har været Achilleshælen, hvad enten man nu holdt paa Jy-

der eller Belgiere, at alt for mange kun med Modifikation vilde akceptere Hjemlandets Maal og Midler, kort sagt, man vilde skabe sjællandske Jyder og sjællandske Belgier, og for at naa dette Maal benyttedes Hingste af en Type, der mere eller mindre afveg fra den paa Racens Hjemsted knæsatte. For Trækhesteavlens Fremgang paa Sjælland gælder det derfor om i højere Grad at komme ind paa Typeavlens og søge at benytte Tilgivelsens Kunst paa de rette Steder og paa rette Maade, for at faa noget og vigtigere.

Jeg maa dog anføre, at Hillerøds Beliggenhed ikke bød særlig gunstige Betingelser for Fremstilling af Trækheste, idet Avlen af disse især er lokaliseret til Vest- og Sydsjælland samt Roskilde og Holbækegnen, og da belgisk Opdrætterforening for Sjælland faa Dage senere havde arrangeret Skue i Slagelse, forstaar man, at den belgiske Avls Repræsentation i Hillerød ikke kunde være noget Udtryk for denne Avls Udbredelse og Standpunkt paa Sjælland.

Hillerød-Skuet prægedes selvfølgelig af Frederiksborg-Hestene, og de fremstillede Hoppeplage betegnede god Fremgang, hvorimod der var mere delte Meninger om Hingstene.

Hvad det fynske Fællesskue angaar, omfattede det saavel unge som ældre Dyr. Blandt de jyske Hingstplage var der en god Fløjhingst saavel i 2 som 3 Aars Afdelingen, begge Sønner af »Dux«, Stbg. Nr. 1489, og flere ret lovende længere nede i Præmierækken, derimod svarede hverken de ældre Hopper eller Hoppeplagene til Forventning eller tilnærmelsesvis til hvad der findes paa Fyn af jysk Hoppemateriale. Som Grund til den mangelfulde Tilslutning angaves i Almindelighed de store Udgifter ved at udstille og de smaa Præmier. Hvad nu end Grunden er, saa bør den søges afhjulpet.

Hvad de belgiske Heste angaar, var Hingstplagene ret gode og med flere lovende Individer, hvorimod Hop-

per og Hoppeplage var bedre repræsenterede end i de jyske Afdelinger.

For den svære Avls Vedkommende er Sjælland og Fyn en Kampplads mellem den belgiske og den jyske Hest; Kampen bølger og har ogsaa i 1919 bølget frem og tilbage; Udfaldet af Kampen vil i høj Grad afhænge af Tilførslen af gode Avlsdyr, men ogsaa af, at man mere og mere faar Klarhed over, hvad Slags vi kan producere.

Hvad Statsskuerne angaar, da er Materialet, der kommer frem der, allerede saa højt oppe i Alderen, at det gennemgaaende maa betegnes som ganske godt bekendt, hvorfor der ikke har været store Overraskelser. Den 4-aarige Afdeling af jyske Hingste har været god og maa betegnes som bedre end foregaaende Aar. Fire 4-aarige Jyder (Hanherreds Munkedal, Stenderup Fyrsten, Horne Dux og Junker) samt Belgieren Elia erholdt 1. Individspræmie, og hvad de femaarige angaar, har flere udviklet sig særdeles godt, f. Eks. »Skimlen«, der erholdt 1. Præmie i 12. Skuekreds. Indenfor de ædle Heste erholdt den 5-aarige Frederiksborghingst »Zarif Fjernhøj« og den 4-aarige Oldenborger »Fyrsten« 1. Individspræmie.

Individsbedømmelsen ved Statsskuerne og den tilhørende Kraftprøve samler som Regel et stort og interesseret Publikum, og det kan ikke nægtes, at der er noget festligt og instruktivt over Statsskuerne, men over dette bør man ikke glemme den anden Side af Statsskuerne, og i Virkeligheden den for Opdrætterne vigtigste, nemlig Afkomsbedømmelsen, der foregaar mere eller mindre, desværre mere, i Stilhed end godt er. Som det nu gaar, hvor Kommissionernes Pengemidler i Forvejen er saa knapt tilmaalt, at de ikke tillader i Bladene at bekendtgøre Afkomsskuernes Afholdelse, og saavidt mig bekendt finder ingen af disse Anledning til at gøre det gratis, bliver Resultatet derfor, at Afkomsbedømmelsen kun overværes af de i strengeste Forstand nød-

vendige, Kommissionens Medlemmer og »Plagenes nærmeste Paarørende«, saa den Belæring, der ydes, slet ikke staar i noget rimeligt Forhold til Bekostningen, og dog kunde det ske, saafremt der blev stillet lidt større Midler til Raadighed, saaledes at Præmierne virkelig kom til at staa i mere passende Forhold til Udgifterne ved Afkomsfremstillingerne, Afkomsskuerne Afholdelse blev bekendtgjort lige saa godt som Statsskuerne, og der søgtes noget mere Centralisation af Afkomsskuerne, saa vidt muligt flere samtidig og ved et lokalt Dyrskue, samt at Forlangendet om Mødrenes Fremstilling sammen med Plagene blev gjort effektiv. For de bedste Hingste bør det lige saa godt som for de mindre gode være en uomgængelig Fordring, at alt Afkom, der fremstilles, møder paa et Sted. Som det nu af og til gaar, er det ofte et rent Lykkehærf for en fremmed interesseret at faa et begrundet Skøn over de bedste Hingstes Afkom. Her tiltrænges der en Reform, men Betingelsen for, at den kan gennemføres er, at der stilles ordentlige Beløb til Raadighed for Afkomspræmieringen; som det nu gaar, er der Aar efter Aar færre Hingste, der fremstiller Afkom — det kan ikke betale sig —, og selve Afkomspræmieringen bliver ikke tilnærmelsesvis saa belærende for Opdrætterne, som den kunde og skulde være. Har Staten ikke Midler til at gennemføre Sagen, som nu med saavel Individs- som Afkomspræmiering, var det maaske værd at overveje, om den første ikke passende kunde overlades til Hesteavlens Organisationer, og Staten ofrede hele det bevilgede Beløb paa Afkomspræmieringen.

Hvad Afkomspræmieringen angaar, saa har jeg det Indtryk, at Fordringerne gennemgaaende kommer til at stemme mere og mere overens indenfor de enkelte Skuekredse — jeg tænker her særlig paa Fyn, Jylland og Lolland-Falster. Der blev uddelt 1. Afkomspræmie til Hingstene »Dux«, Stbg. Nr. 1489, i 13. Skuekreds, »Boldrup Karmark«, Stbg. Nr. 1607, i 10. Skuekreds og »Baunen«,

Stbg. Nr. 1497, i 8., alle af jysk Race, samt den belgiske Hingst »Baron de Knoke« i 2. Skuekreds. Desuden uddeltes der 1. Afkomspræmie B. til 22 Hingste, hvoraf ikke mindre end 14 i 1. Skuekreds. Med al Respekt for Sjællands Hesteavl, føler man sig ikke overbevist om, at man der, i samme Grad som i andre Skuekredse, holder fast paa, at 1. Afkomspræmie, enten det nu er med A. eller B., kun uddeles til Hingste, hvis Afkom for Hovedmængdens Vedkommende bestaar af virkelig lovende Avlsdyremner.

Er saaledes Arbejdet i det forløbne Aar gaaet i de samme Spor som tidligere og med tilfredsstillende Resultat, saa kan det samme ikke siges at have været Tilfældet med Hesteudførslen, der praktisk talt har været standset; og da vor Hestebestand var kommet op paa omtrent samme Størrelse som før Krigen, forstaar man, at Stemmningen har været mat og Hestemarkederne med ringe Tilslutning og Betydning. Hestepriserne er derfor i Aarets Løb dalede, om end mere langsomt, end man skulde have troet, ned til 1800—2000 Kr. for en svær 1. Kl. Arbejdshest, og maaske noget mere for Luksusheste. I September—Oktober Maaned udførtes der nogle svære Heste til Sverrig til Priser omkring 2500—2600 Kr., men desværre var Antallet ikke stort. Nedgangen var selvfølgelig størst for ældre Vallakker og Hopper, der ved Juletid var næsten usælgelige.

Har Udførslen saaledes været standset kan det samme ikke siges at have været Tilfældet med Indførslen, dels fik vi en Del »Islændere«, foruden at der kom nogle »Russere« fra Tyskland, men ud over disse kom der en Del Arbejdsheste Syd fra; nogle Hopper gik for at være af belgisk Race, men den Dom, der overfor mig fra sagkyndig Side er bleven fældet over disse, har ikke altid været blid, saa nogen Gevinst i avlsmæssig Henseende synes der ikke derigennem at kunne ventes, men foruden dem kom

der en Del almindelige Arbejdsheste Syd fra som Følge af den lave Markkurs; denne Import var ikke paakrævet af Hesteavlens eller Erhvervslivet, men tjente kun Spekulationen, og virkede yderligere til at deprimere Stemningen paa det hjemlige Hestemarked.

Hvad 1919 angaar, da har det saaledes fuldstændig skuffet Forventningerne om, at den af Krigen fremkaldte Hestemangel skulde foraarsage livlig Hestehandel til gode Priser. Om Aarsagerne hertil har Meningerne været delte, saaledes er der gentagne Gange blevet fremsat, at Nedgangen i de krigsførende Landes Hestebestand ikke har været nær saa stor som forventet. For Tysklands — vor gamle Kunder — Vedkommende viser Tællingerne dog nogen Nedgang, selv om de demobiliserede Heste sikkert har gjort deres til, at den ikke talmæssigt set er blevet større, men sker Sammenligningen paa Grundlag af Arbejdsevne, da er det givet, at der i alle de tidligere krigsførende europæiske Lande er en stor Tilbagegang. Naar dette ikke har givet sig Udslag i Opkøb af Heste fra Lande med rigelig Hestebestand til de med en for ringe, da mener jeg, at det fornemlig skyldes, at Genrejsningsarbejdet kun langsomt er kommet i Gang, Valutaforholdene har været yderst uheldige og hele Arbejdspræstationen er gaaet stærkt tilbage. I Virkeligheden har Usikkerheden og Arbejdsuroen været vor Hesteudførsels værste Fjende. De Forhold, der hersker paa Hestemarkedet i det Øjeblik dette skrives — Juli 1920 — viser, at foran anførte ikke savner Grundlag; maatte den lysere Stemning, der nu gør sig gældende, holde sig i Fremtiden!

Leopold Helweg

f. 2. Marts 1851, † 6. August 1920.

Af Carl Mariboe.

Meddelelsen om Forsøgsleder *Helwegs* Død, der ikke kom helt uventet, vil blive modtaget med oprigtig Sorg og Deltagelse af alle de mange, der er kommet i Forbindelse med ham, thi hans Arbejde i det danske Jordbrugs Tjeneste har været af overordentlig stor Betydning for hele Udviklingen indenfor dette Omraade i den sidste Menneskealder.

Leopold Hans Andreas Helweg, der var Søn af den ansete Kirkehistoriker, Dr. theol. og phil. Pastor *Ludvig N. Helveg*, er født den 2. Marts 1851 i København og uddannede sig som Gartner. I 1877 tog han Havebrugseksamen med 1. Karakter ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og Aaret efter Eksamen i Plantedrivning og Sirgartneri, ligeledes med 1. Karakter. Fra 1878 til 1883 var han Assistent ved Landbohøjskolens Haver og den botaniske Undervisning, og under sin Virksomhed her vakttes allerede hans Interesse for landøkonomisk Forsøgsvirksomhed ved Docent *Fjords* Forsøg paa Mejeri-væsenets Omraade. I 1884 var han Medhjælper hos Frø-

handler og Handelsgartner *Fr. Wendt*, Roskilde. Her gjorde han sine første Optegnelser om Landbrugets forskellige Foderroesorter, og disse fik han yderligere Lejlighed til at iagttage, da han i 1885 og 1886 arbejdede med Markfrøkontorets Kontrolmark med indført og hjemmeavlet Rodfrugtfrø. Med Understøttelse af det Classenske Fideikommis og Det kgl. danske Landhusholdningsselskab studerede han Frøavlens Standpunkt her i Landet og Rodfrugtfrøavlens i Tyskland.

I April 1886 antog Foreningen for indenlandsk Frøavl, der senere fik Navnet Foreningen til Kulturplanternes Forbedring, ham som Leder af Forsøg med Foderroer, hvortil der i 1887 blev ydet en meget beskeden Bevilling paa Finansloven, og d. 14. April 1886 holdt Helweg sit første Foredrag i Landhusholdningsselskabet om »Stamfrøavl af Roefrø« og fremhævede allerede her, at en rationel Avl af Stamfrø er den bærende Faktor i Frøavl og derfor ogsaa i Rodfrugtdyrkningen.

Avlen af Rodfrugtfrø stod dengang paa et meget primitivt Standpunkt herhjemme, idet kun enkelte Skolelærere og Landmænd dyrkede lidt Runkelroe- og Gulerodsfrø til eget Brug. Det Frø, der anvendtes til Udsæd, blev dengang indført fra Udlandet, og Afsætningsforholdene for hjemmeavlet Frø var meget vanskelige.

Det ligger udenfor denne Nekrologs Opgave i Detaillerne at paavise, hvorledes Helweg Skridt for Skridt, men sikkert og maalbevidst arbejdede hen til at bringe Roefrøavlens og Roefrøhandelen til at staa paa det høje Standpunkt, som den nu indtager her i Landet, her skal kun i korte Træk antydes, hvorledes Udviklingen har formet sig.

Allerede i 1885 lykkedes det Helweg at paavise, at ikke alene nogle Sorter og Stammer af Runkelroer havde større Næringsværdi end andre, men ogsaa, at der indenfor de til samme Stamme hørende enkelte Individuer var Forskel i Henseende til Næringsindhold, og at denne

større eller mindre individuelle Evne til at opsamle Næringsstof efter al Sandsynlighed var arvelig, og hermed var han altsaa inde paa det i al Frøavl vigtige Spørgsmaal om Familieavlens Betydning, saa Opgaven blev at avle Frø af de Individer, der forenede Evnen til ikke alene at give det største Centnerudbytte pr. Td. Ld., men som tillige gav den højeste Tørstofprocent. I 1889 formaaede han Docent *Fjord* til under hans Medvirkning, at iværksætte Fodringsforsøg med Roer af forskelligt Tørstofindhold, og disse Forsøg godtgjorde, at 1 Pund Tørstof i Roer havde samme Foderværdi som 1 Pund Korn, og hermed var det altsaa slaaet fast, at Tørstofudbyttet i Centner Roer pr. Td. Ld. er Maalestokken for Roestammernes relative Dyrkningsværdi, et Resultat, der har haft den største Betydning ikke alene for Stamfrøavlen af Roefrø, men ogsaa for Anvendelsen af Roer som Foder.

Helwegs Forsøg gik derfor ud paa at undersøge de forskellige Frøavlernes Stammer, disse klassificeredes og fra 1890 har Navnene været offentliggjort paa de Stammeejere, hvis Stammer opnaaede at komme i 1. Klasse.

Disse Stammeforsøg er stadig fortsat, og der er i Aar paabegyndt en Række Forsøg med Stammer af Rodfrugter i en 4-aarig Periode fra 1920—1923.

I 1893 blev Foreningen til Kulturplanternes Forbedring opløst og Forsøgsvirksomheden overtaget af Staten, under Statens Planteavlsudvalg, med Helweg som Forsøgsleder, en Virksomhed, han med aldrig svigtende Energi og Kærlighed til sit Arbejde fortsatte til sin Død.

Efter nogle selvbiografiske Optegnelser fra 1918 af Forsøgsleder Helweg, som ogsaa har været benyttet til det ovenfor anførte, skal anføres følgende Bemærkninger om Nytttevirkningen af Statens Forsøgsvirksomhed med Rodfrugtstammer, saavel for Landbruget som for Frøavlen og Frøhandelen. »Hvad Landbruget angaar, da bliver nu til Dags alt det Roefrø, hvormed Landets Roemarkers tilsaas, avlet her i Landet, medens før Stammeforsø-

genes Tid, altsaa for 20 Aar siden, alt det Kaalroefrø og Turnipsfrø, der var Brug for til Udsæd, blev indført fra Udlandet, og noget lignende var Tilfældet med Runkelroefrøet og Gulerødsfrøet, idet det kun var rent forsvindende, hvad der dengang blev avlet her i Landet af Frø af disse Roearter. Endvidere maa det betones, at Nutidens danske Roestammer giver et saa meget større Udbytte end Udlandets, at det er lavt regnet, naar man ansætter Roefrøet til at være for Runkelroer og Kaalroer 15 Kr. og for Turnips og Gulerødder 10 Kr. mere værd pr. Td. Ld. efter Frø af de danske end efter Frø af de udenlandske Roestammer, og selvfølgelig er her regnet med normale Foderstofpriser og ikke med de nuværende Krigspriser. Efter statistisk Bureaus Arealopgørelse for 1915 fandtes der her i Landet 387,415 Tdr. Ld. med Runkelroer og Kaalroer til Foderbrug og 131,709 Tdr. Ld. med Turnips og Gulerødder til Foderbrug. Fordi Danmarks Roearer var tilsaaet med dansk Frø, var Runkelroe- og Kaalroefrøerne altsaa i 1915 mindst ca. $5\frac{3}{4}$ Mill. Kr. og Turnips- og Gulerødsfrøerne mindst ca. $1\frac{1}{4}$ Mill. Kr. mere værd, end hvis Landets Roemarker havde været tilsaaet med Frø af udenlandske Stammer. Man kan altsaa ialt gøre Regning med en Merindtægt af Landets Roemarker paa ca. 7 Mill. Kr. aarlig paa Grund af, at Statens Stammeforsøg med Roer har foraarsaget, at Roefrø af danske Roestammer er bleven eneraadende paa Frømarkedet her i Landet.

»Hvad dernæst den indenlandske Roefrøavl angaar, da har Stammeforsøgene for denne haft den Betydning, at den regelmæssig tilbagevendende Udpegning af de 1. Klassers Stammer har givet Avlerne paalidelig Anvisning paa, hvilke Stammer der i de nærmeste Aar vilde blive størst Efterspørgsel efter. Brugsfrøavlen har derfor kunnet koncentrere Kræfterne om den hurtigst mulige Opformering af de 1. Klassers Stammer. Dette har tillige haft til Følge, at Ejerne af de nye og særlig fortrinlige Stammer

ofte har kunnet sælge deres Stamfrø til saa høje Priser pr. kg, at Salget af Stamfrø har givet Indtægter, der ikke er langt fra at komme paa Højde med, hvad der betales for en Hingst med 1. Præmie«.

Stammeforsøgene har ogsaa været af banebrydende Betydning for den rationelle Frøhandel i Konkurrencen med den usunde Frøhandel, og det skal i denne Forbindelse nævnes, at selv mange af de solide Frøforretninger ingenlunde i Begyndelsen saa med velvillige Øjne paa Helwegs Bestræbelser for at skaffe Landmændene den størst mulige Garanti for at faa det bedste Roefrø, men de lærte efterhaanden at forstaa, at det var i alle Parters Interesse, at denne Garanti blev saa effektiv som overhovedet mulig, og det kan uden Overdrivelse siges, at Roefrøhandelen i intet Land yder Køberne en saa fuldstændig Garanti for, at de virkelig faar de Varer, der udbydes til Salg som her i Landet.

I »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl« har Helweg i talrige Beretninger gjort udførlig Rede for alle de af ham ledede Forsøg, ligesom han i Foredrag, særlig i Landhusholdningsselskabet, har givet en Fremstilling af Resultaterne af sine Forsøg. Disse Foredrag har ogsaa været gengivet i ovennævnte Tidsskrift.

Det er en ret omfattende litterær Virksomhed, Helweg har udfoldet. Foruden de ovenfor nævnte Beretninger, har han skrevet talrige Artikler om Rodfrugtdyrkning i den landøkonomiske Fagpresse, i Landbrugets Ordbog og Husmandsbogen samt en monografisk Skildring af de dyrkede Gulerodsformer, samt et Bidrag til deres Kulturhistorie. Han var fra 1886 til 1901 Redaktør af Gartner-Tidende og Chefredaktør for det udmærkede Værk »Nordisk illustreret Havebrugsleksikon«, der nu udkommer i 3. Udgave, ligesom han har leveret Bidrag til Brickas Biografisk Leksikon og i 1895 udgivet en Lærebog i Plantedrivning.

Helweg var dekoreret med Dannebrogordenens Rid-

derkors, var fra 1886—1891 Medlem af Det kgl. danske Haveselskabs Bestyrelse og fra 1896 til sin Død af Gartnerens Hjelpeforening, og blev i 1915 udnævnt til udenlandsk Medlem af Kgl. Svenska Landbruks Akademien. Ved Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Jubilæumsfest i 1919 blev der overrakt ham en Æresgave af Gammeleje-Legatet.

Udkomne Bøger.

- Høsten i Danmark i Aaret 1919.** Udgivet af Det statistiske Departement. (Statistiske Meddelelser. 4. R. 60. Bind 2. Hefte). 76 Sider. (G. B. N. F. Københ.).
- Stambog over Heste af lettere Race. XIII.** Ved Statskonsulent *J. C. A. Schwarz-Nielsen*. Udgivet af de samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 156 Sider. (Københ.).
- Arbejdsprøve med Motorplove i Efteraaret 1919.** 23. Beretning fra Statens Redskabsudvalg. Afgivet af Dommerudvalget ved Statskonsulent *Anton Christensen*. 103 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).
- Beretning om det 33. Delegeretmøde i De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift i Odense d. 14. og 15. November 1919.** Udarbejdet af Foreningernes Sekretær. 112 + XXXV Sider. (Odense.).
- Regnskabsbog for Landmænd.** Udgivet af Konsulent *Jes Nielsen*, Kolding. 3. Oplag. (I Kommission hos Konrad Jørgensens Bogtrykkeri, Kolding.)
- Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik.** 23. Aargang (Regnskab for for 1919). Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *A. Axelsen Drejer*. XXXII Sider + 275. (Odense.).
- Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Historie.** I. Bind første Hefte. Selskabets Historie fra 1769—1868 incl. Af Kontorchef *H. Hertel*. 156 Sider. Udgivet af Selskabet. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.).
- Revolutionen og Bondespørgsmaalet i Rusland.** Af Professor *A. H. Hollmann*. 84 Sider. (G. B. N. F. Københ.).
- Aarsberetning om Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1919—20.** Udarbejdet af Selskabets Sekretariat. 151 Sider. (Københ.).
- Beretning om Virksomheden i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift i Aaret 1919.** Udarbejdet af *A. P. Jensen*. 332 Sider. (Københ.).
- Husdyrenes Fodringslære.** Af *Morten Nielsen*, Forstander for Sydsjællands Landbrugsskole. 220 Sider. (Boghandler *Larsen Demuth*, Næstved).
- Undersøgelser vedrørende Høybergs Metode til Bestemmelse af Fedt i Mælk og Fløde.** Ved Forstander *A. C. Andersen*. 105. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. 46 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.).

Mindre Meddelelser.

Kreaturbestanden i Nordfrankrig. I Henhold til Fredstraktatens Bestemmelser skal Tyskland afgive til de af Krigen hærgede nordfranske Egne: 500 Hingste, 30.000 Hopper, 2000 Tyre, 90.000 Malkekøer, 1000 Væddere, 100.000 Faar samt 10.000 Geder. Tilførslerne begyndte i den 2. Uge af Marts Maaned. Landmændene skal ikke være helt tilfreds med Dyrenes Kvalitet.

Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik har udsendt 23. Aarsberetning omfattende Regnskaber for 1919. Medens det gennemsnitlige Antal Køer pr. indberettende Mælkeri aftog under Krigen, steg det lidt i sidste Aar og var 767. Derimod har Nedgangen i den gennemsnitlige Mælkemængde stadig fortsat sig, og den var i Fjor kun 1.658 kg mod 1.834 kg i Forfjor. Nedgangen er falden nogenlunde lige paa de forskellige Egne af Landet. Fyn staar stadig højest af Landsdelene, hvorimod de nord- og vestjyske Kredse ligger lavest. Forbruget af kg Mælk til 1 kg Smør var 24.9 mod 25.2 i 1918, Smørprisen pr. kg var henholdsvis 564.8 Øre og 475.5 Øre, medens Nettoindtægten pr. 2 kg af den til Smørlavning anvendte Sødsmælk var henholdsvis 61.7 og 51.5 Øre. Nettoindtægten fremkommer ved, hvad selve Smørsalget samt Salget af Skummet- og Kærnemælk har indbragt, medens alle Udgifter ved Smørproduktionen er fradragne. — Der har været en Stigning i den til Osteproduktionen anvendte Mælk. Medens i 1918 1 pCt. Sødsmælk og 8.5 pCt. Skummetmælk har fundet Anvendelse her, er de tilsvarende Procenter i Aar henholdsvis 1.7 og 10.7. I det hele viser Udviklingen, at Osteproduktionen i nogen Maade ændres i Retning af ikke at være en udpræget Biproduktion, men snarere en selvstændig Gren af Mejeri-driften. Osteproduktionen har haft gode Vilkaar og givet omtrent det samme Nettoudbytte som i 1918.

Udførselen af kondenseret Mælk fra de Forenede Stater i Nordamerika er i de senere Aar stegen umaadelig til Evropa, særlig til Frankrig. Den samlede Udførsel til Evropa var i Aaret 1914 ca. $8\frac{1}{2}$ Mill. (eng.) Pd., men i 1919 over 600 Mill. Pd., af hvilke Frankrig modtog 112 Mill. Pd. I 1914 beløb Udførselsværdien sig til ca. 1 Mill. Dollars, i Fjor til ca. 125 Mill. Dollars.

Landbrugsproduktionens Værdi i de Forenede Stater i Nordamerika er efter de af *Departement of Agriculture* foretagne Beregninger stegen enormt i de senere Aar, hvortil Hovedgrunden maa søges i de stærkt torhøjede Priser. I Finans-aarene 1914, 1917 og 1919 er Værdien beregnet i Millioner Dollars til:

	1914	1917	1919
For Høsten	6.112	14.222	16.025
- Dyr og dyriske Produkter ..	3.783	7.164	8.957
Tilsammen ...	9.895	21.386	24.982

Landbolove.

Af Justitsraad *H. Wulff*.

(De i dette Tidsskrift meddelte Uddrag af saadanne Love, som formenes at kunne have Interesse for Landboere, forisættes herved for Aaret 1919).

Love i 1919.

1. Befolkningens Forsyning med Oksekød.

Ved Lovene Nr. 18 af 15. Januar og Nr. 68 af 15. Februar 1919 bemyndiges Indenrigsministeren til i Stedet for den utilstrækkelige Flæske rationering at tildele Befolkningen Rationer af Oksekød til en Pris, der svarer til Maksimalprisen paa Flæsk efter Forholdet 200 g Kød — 160 g Flæsk.

2. Husmandsbrug.

Ved Lov Nr. 60 af 12. Februar 1919 udsattes Revisionen af Loven om Husmandsbrug til Rigsdagssamlingen 1919—20, og det bestemmes, at der i 1919—20 kan anvendes indtil 5 Mill. Kr. til Oprettelsen af nye Husmandsbrug og til Ydelse af Tillægslaan; til Erhvervelse af Lejehuse som Husmandsbrug kan der anvendes indtil 500,000 Kr.

Ved Lov Nr. 537 af 4. Oktober 1919 bestemmes, at de til Præstembeder hørende Jorder, der efter deres Beskaffenhed og Beliggenhed alene egner sig til Agerbrug, skal søges afhændede til Oprettelsen af Husmandsbrug efter en Række i Loven fastsatte omfangsrige Regler, hvorom henvises til selve Loven.

3. 8 Timers Arbejdsdag.

Ved Lov Nr. 62 af 12. Februar 1919 indføres 8 Timers Arbejdsdagen i Fabriksvirksomheder med Døgndrift, og ved en ministeriel Bekendtgørelse af 22. August fastslaaes nogle Undtagelser fra Lovens Bestemmelser.

4. Skattelempelser.

Ved Lov Nr. 63 af 12. Februar 1919 bestemmes, at Loven af 3. Juli 1916 om Adgang for Kommunerne til at indrømme Skattelempelser for nye Beboelseslejligheder, skal forblive i Kraft til 31. Marts 1920.

5. Sogneraadenes Formænd.

Ved Love af 12. Februar Nr. 64 og 16 December 1919 Nr. 650 bemyndiges Sogneraadene til uden Amtsraadets Samtykke at bevilge Formændene, som Medhjælp til Udførelsen af de dem paahvilende Forretninger, et Beløb, der overstiger 30 Øre pr. Individ af Kommunens Indbyggertal eller 500 Kr., henholdsvis for Regnskabsaarene 1919—20 og 1920—21.

6. Eftergivelse af Kommuneskatter.

Ved Lov Nr. 65 af 12. Februar 1919 bemyndiges Kommunalbestyrelserne til i det Omfang, de økonomiske Forhold tilraader det, at eftergive, nedsætte eller udsætte Betalingen af forfaldne Kommuneskatter for Skatteaaret 1918—19.

7. En Skolekommission.

Ved Lov Nr. 77 af 21. Februar 1919 nedsættes en Kommission paa 25 Medlemmer med det Hverv at tage hele det samlede Skolevæsens Forhold, saavel i pædagogisk, økonomisk som administrativ Henseende, op til Overvejelse og Drøftelse samt stille Forslag til eventuel Omordning.

8. M a r g a r i n e.

Ved Lov Nr. 95 af 25. Februar 1919 bemyndiges Indenrigsministeren til, at lade Margarine indtræde i Rationeringen, jævnsides med Smør, at fastsætte et til 250 g Smør svarende Kvantum Margarine og at yde et eventuelt Tilskud til Nedbringelse af Forbrugerprisen paa Margarine.

9. S m a a S k o v f o r e n i n g e r.

Ved Lov Nr. 111 af 1. Marts 1919 bemyndiges Landbrugsministeriet til at tilstaa Smaaskovforeninger Statstilskud til Skovbrugskonsulenter, dog ikke over Halvdelen af disse Foreningers Tilskud til Konsulenterne og højst 2000 Kr. for hver Forening.

For at faa saadanne Tilskud kræves, at Foreningens Love er godkendte af Landbrugsministeriet, at Foreningens Medlemstal er mindst 25, at det Skovareal, Konsulenten skal tilse, er mindst 100 ha, og at de enkelte Medlemmers Skovareal ikke overstiger 50 ha.

10. H u s d y r a v l e n s F r e m m e.

Ved Lov Nr. 178 af 12. Februar 1919 forhøjes de i Lov Nr. 124 af 8. Juni 1912 om Foranstaltninger til Husdyravlens og Husdyrbrugets Fremme i Lovens § 1 bevilgede Beløb fra 15,000 Kr. til 20,000 Kr. og i § 18 ligeledes fra 15,000 til 20,000 Kr.

11. D y r t i d s f o r a n s t a l t n i n g e r.

Ved Lov Nr. 190 af 1. April 1919 forlænges Tidsfristerne for Dyrtidsforanstaltninger ifølge Loven af 13. Juli 1918, og til Dækning af Kommunernes Udgifter i den Anledning kan Tillægsskat udskrives, ligeledes efter Bestemmelserne i Lov af 13. Juli 1918.

Ved Lov Nr. 363 af 30. Juni 1919 forlænges Tidsfristerne yderligere, og Statstilskudet gives kun til Indtægter

paa højest 4000 Kr. i Hovedstaden, 3500 Kr. i Købstæder og 2500 Kr. i Landkommuner. Statshjælpen maa kun anvendes til Brændsel: Brænde, Tørv, Kul og Koks, og der fastsættes i Loven bestemte Priser for disse Brændsels-effekter. Til særligt haardt ramte Kommuner stilles et Beløb af 500,000 Kr. til Raadighed efter Samraad med Rigsdagens to Finansudvalg.

Endelig fastslaaer Lov Nr. 596 af 31. Oktober 1919 bestemte Priser for Rugbrød, Husholdningssukker, Mælk og Flæsk, og Ministeriet kan efter Forhandling med Rigsdagens Finansudvalg foretage yderligere Ændringer i de i Lov af 13. Juli 1918 fastsatte Regler for Befolkningens Forsyning med visse Levnedsmidler.

12. Kommunale Kornnævn.

Ved Lov Nr. 199 af 1. April 1919 bemyndiges Indenrigsministeren til, naar en Kommunalbestyrelse har vægret sig ved at udrede de Beløb, som i Henhold til de foreslaaede Regler kan udbetales til de kommunale Kornnævn som Vederlag for Arbejde, da at paalægge vedkommende Kommunalbestyrelse at udrede saadanne Beløb.

13. Indenlandske Brændselsmaterialer.

Ved Lov Nr. 200 af 1. April 1919 forlænges Tidsfri-
sten for Lovene af 20. April 1917 og 20. Marts 1918 om
Fremskaffelse af indenlandske Brændselsmaterialer, og
ved Lov Nr. 599 af 31. Oktober s. A. gives der Regler for
Afvikling af de nævnte trufne Foranstaltninger, sam-
tidig med, at der gives Regler for Befolkningens Forsy-
ning med Brænde af Hugsten 1919—20.

14. Afvigelse fra Forpagtningskon- trakter.

Ved Lov Nr. 205 af 1. April 1919 bemyndiges Land-
brugsministeren til, saafremt en mindelig Overenskomst

med Ejerne ikke har kunnet opnaas, at give Forpagtere af Landejendomme Tilladelse til i Foraaret 1919 at afvige fra Forpagtningskontraktens Bestemmelser angaaende Benyttelsen af Arealer, der skal besaas med Vintersæd i Efteraaret 1919, forsaavidt saadanne Afvigelser tilsigter en forøget Produktion af Næringsmidler for Mennesker eller Husdyr eller af andre for Samfundshusholdningen nødvendige Produkter. Denne Bestemmelse kan ogsaa i særlige Tilfælde bringes til Anvendelse overfor mislykkede 1. Aars Græsmarker.

Loven giver nogle nærmere Bestemmelser for de her omhandlede Kontraktsafvigelser.

15. Nedlæggelse af Landbrug.

Ved Lov Nr. 207 af 1. April 1919 bestemmes, at indtil 1. April 1920 maa intet bestaaende Landbrug nedlægges som selvstændigt Brug. I samme Tidsrum maa Fraskillelse af særskil matrikulerede Lodder fra en Jordejendom ikke ske uden Landbrugsministeriets Tilladelse, naar ikke skriftlig Overdragelsesdokument foreligger, forinden denne Lovs Vedtagelse. Overtrædelser straffes med Bøder indtil 1000 Kr. Der gives i Loven en Række nærmere Bestemmelser om Udstykning og Sammenlægning af Jord.

16. Bipest.

Ved Lov Nr. 208 af 1. April 1919 stilles der 8000 Kr. til Landbrugsministerens Raadighed til Bekæmpelse af Bipest. Der gives i Loven en Række yderst detaljerede Bestemmelser om de Foranstaltninger, der i saa Henseende vil være at træffe.

17. Prisen paa Levnedsmidler.

Ved Lov Nr. 223 af 11. April 1919 nedsættes et Udvalg til Afvikling af de overordentlige Foranstaltninger, der blev truffet ved Lov af 7. August 1914 om Regulering

af Prisen paa Levnedsmidler og Varer. Der gives en Række Regler for dette Udvalgs Virksomhed og for de Bestemmelser, der vil være at træffe forud for Ophævelsen af den nævnte Lov. Ved Lov Nr. 478 af 30. August 1919 ophæves de Bestemmelser, der i Lov af 1. November 1913 var truffet om Befolkningens Forsyning med Smør, Mælk, Ost og Flæsk.

18. Tilskud til Skoler.

Ved Lov Nr. 248 af 11. April 1919 forhøjes Stats-tilskudet til Folkehøjskoler og Landbrugsskoler fra indtil 20,000 Kr. til højst 50,000 Kr. for den af Foreningen for Folkehøjskoler og Landbrugsskoler oprettede Understøttelseskasse. Til trængende Elever kan anvendes indtil 35 Kr. pr. Maaned for indtil Halvdelen af samtlige Skolers Aarselever, dog kan der ikke uden særlig Bevilling anvendes ud over 620,000 Kr. aarlig til saadanne Understøttelser. Det er i den gældende Lov paa dette Omraade af 29. April 1913, at disse Ændringer er foretagne.

19. Brug af Huse paa Landet.

Ved Lov Nr. 267 af 29. April 1919 bestemmes følgende. Bestaaende Lejemaal af Huse paa Landet, der anvendes til Husmandsbrug, og hvis Tilliggende mindst udgør $\frac{3}{2}$ Hektar, kan ikke opsiges til Fraflyttelse før 1. Maj 1920, selv om Ejeren har opsagt Lejeren til et tidligere Tidspunkt, før denne Lovs Vedtagelse. Denne Bestemmelse kommer dog kun til Anvendelse paa Huse paa Landet, som anvendes til Husmandsbrug, derimod ikke paa Villaer og andre Huse.

20. Befolkningens Forsyning med Smør.

Ved Lov Nr. 268 af 30. April 1919 bemyndiges Indenrigsministeren til fra 5. Maj til 31. August 1919 at op-

hæve den ved Lov af 1. November 1918 fastslaaede Smørrationering mod til Gengæld at tildele hvert Individ et Mærke, der giver Adgang til Køb af 400 g Smør maanedlig til nedsat Pris. Samtidig bemyndiges Ministeren til at dispensere fra Bestemmelsen om, at den Producenterne garanterede Pris af 5 Kr. 50 Øre pr. kg kun gælder l u r m æ r k e t S m ø r.

21. Forsikring mod Ulykkestilfælde.

Ved Lov Nr. 287 af 9. Maj 1919 ændres Lov af 6. Juli 1916 derhen, at Dagpengenes Størrelse i Ulykkestilfælde fastsættes til $\frac{2}{3}$ af den Tilskadekomnes Dagløn, dog ikke over 4 Kr. 50 Øre og ikke under 1 Kr. daglig. Ugen beregnes til 7 Dage, og delvise Dagpenge ydes ikke.

22. Postlov.

Den store Postlov er dateret den 19 Maj 1919 og har Nr. 288. Til den knytter sig en særlig Postanordning af 20. Juni og en Tillægslov Nr. 522 af 4. Oktober 1919.

23. Tilsyn med Privatbaner.

Ved Lov Nr. 291 af 15. April 1919 bestemmes, at der under Ministeriet for offentlige Arbejder ansættes en Direktør ved Tilsynet med Privatbanerne samt en Ingeniør som Kontorchef. Disse Embedsmænd skal bistaa Ministeriet med det tekniske Tilsyn saavel ved Anlægget som ved Driften af Privatbaner og det almindelige Tilsyn med disse.

24. Befolkningens Forsyning med Flæsk.

Ved Lov Nr. 313 af 30. Maj 1919 bemyndiges Indenrigsministeren til i Tiden fra 1. Juni til 1. September 1919 at garantere de Producenter, der leverer Svin til Svineslagterierne, 3 Kr. pr. kg slagtet Vægt for Svin af mindst 70 kg pr. Stk. og med Afdrag for undervægtige Svin.

25. Laan til Byggeforeninger.

Ved Lov Nr. 319 af 3. Juni 1919 bestemmes:

Byggeforeninger kan i Tiden indtil 30. Juni 1920 paa en Kommunes Anbefaling faa Laan af Stats-Laanefonden til Opførelse af billige og sunde Boliger for ubemidlede Personer af Arbejdsklassen og økonomisk Ligestillede i og nær Købstæderne. Laanet skal sikres ved oprykkende 2. Prioritets Panteret i de paagældende Ejendomme, næstefter et 1. Prioritetslaan af offentlige Midler, og det forrentes og afdrages med 5 pCt. aarlig, hvoraf de 4 pCt. er Rente af det til enhver Tid skyldige Beløb, og Resten er Afdrag. Laanet er dog afdragsfrit i de første 5 Aar efter dets Stiftelse, og det maa, sammen med 1. Prioritetslaan, ikke overstige $\frac{9}{10}$ af Pantets Ejendomsskyldsværdi.

Laan til Byggeforeninger ydes dog kun paa Betingelse af, at eventuelle Overskud anvendes til Foreningens Formaal, og enhver Forening, som har modtaget Laan, skal aarlig afgive Beretninger til Kommunalbestyrelsen. Finansministeren kan opsiage Laan med et halvt Aars Var- sel, hvis han skønner, at Lovens Bestemmelser ikke opfyldes.

Ved Overdragelse af Huse indenfor en Byggeforening, der har modtaget Laan, stemples Købekontrakt eller Skøde til Takst 1 Kr. Panteobligationerne til Stats-Laanefonden udstedes paa ustemplet Papir, og Tinglysningsgebyr og andre Udgifter til det offentlige bortfalder. Til de i Loven nævnte Udlaan kan anvendes 2 Millioner Kr.

26. Fred paa Folkekirkens Helligdage.

Ved Lov Nr. 323 af 3. Juni 1919 bestemmes, at alle Barberstuer og Frisørstuer i By eller paa Landet skal holdes lukkede paa Folkekirkens Helligdage, og Fagets Udøvere maa ikke paa disse Dage betjene Kun- der udenfor Barber- og Frisørstuerne.

27. Anerkendte Sygekasser.

Ved Lov Nr. 324 af 3. Juni 1919 ophæves den i Lov af 10. Maj 1915 fastsatte Maksimumsgrænse for det aarlige Statstilskud til anerkendte Sygekasser.

28. Rettens Pleje.

Ved Lov Nr. 325 af 3. Juni 1919 foretages der nogle Ændringer i og Tilføjelser til Loven om Rettens Pleje af 11. April 1916.

29. Menighedsraad.

Ved Lov Nr. 332 af 3. Juni 1919 føjes et Stykke til Loven om Menighedsraad af 10. Maj 1912 § 30, der bestemmer, at, hvis den ved Regulativ indførte Ordning skulde medføre Afholdelsen af flere Gudstjenester end de sædvanlige, er Kirkens Betjente ikke pligtige til at forrette Tjeneste ved de af Andenpræsten afholdte Gudstjenester og dermed i Forbindelse staaende kirkelige Handlinger. Opnaas der ikke Overenskomst med Kirkens Betjente, kan Tjenesten paa Andenpræstens Gudstjenester overdrages til et andet Medlem af Folkekirken, som maatte findes skikket og villig dertil. Udgiften derved afholdes af den Kreds, der lønner Andenpræsten, og Sognepræsten og Kirkens Betjente har det sædvanlige Krav paa Offer og Akcidenser af saadanne kirkelige Handlinger, der udføres af eller foranlediges ved Andenpræsten.

30. Statstilskud til kommunale Arbejder.

Ved Lov Nr. 362 af 30. Juni 1919 bestemmes, at naar en Kommune snarest muligt og senest inden en af Indenrigsministeren fastsat Frist, paabegynder og uden unødig Opsættelse udfører større Arbejder, der skønnes egnede til at afhjælpe Arbejdsløshed, og Kommunen maa optage Laan hertil, kan Staten yde Tilskud til saadanne Laans Forrentning. Dette Tilskud fastsættes til en halv-

aarlig Ydelse af indtil $1\frac{1}{2}$ pCt. af Laanets oprindelige Beløb i 8 Aar.

I Loven er der endvidere en Række detaillerede Bestemmelser om Statstilskud til Forrentning af Laan til Byggeforeninger eller Private, som opfører Bygninger til Udlejning for den mindre bemidlede Del af Befolkningen. (Se Lov Nr. 25 ovenfor).

31. Statstilskud til tuberkuløs Sygebehandling.

Ved Lov Nr. 366 af 30. Juni 1919 bestemmes, at der kan ydes Statstilskud til Behandling af Tuberkulose paa statsanerkendte Sygehuse, Plejehjem og Tuberkulosestationer. Der gives i Loven omstændelige Regler for Statsanerkendelsen og for Betingelserne for at kunne faa Statshjælp. Størrelsen af det Tilskud, der i dette Øjemed kan udredes af Staten, fastsættes paa hvert Aars Finanslov; men den maa ikke overskride $\frac{3}{4}$ af Driftsudgiften for hver Patient og ikke udover fra 1 Kr. 50 Øre til 3 Kr. daglig. Loven indeholder iøvrigt en Række særlige Bestemmelser af almen Interesse, men herom maa de Interesserede henvises til selve Loven.

32. Fæstegods og Huse paa Landet.

Denne meget omfangsrige Lov, der baade omfatter Fæstegodsets Overgang til Selveje og Brug af Huse paa Landet, har Nr. 373 og er dateret 30. Juni 1919. Hovedreglen for Fæstegods er, at enhver Ejer af Fæstegods er forpligtet til at ovedrage de paagældende Fæstesteder til Selveje efter nærmere angivne Regler, og det samme gælder Besiddelse af Lehn, Stamhuse, Fideicommissgodser, offentlige Stiftelser og Embeder. Der nedsættes for hver Amtsraadskreds, hvori der findes Fæstegods, en Afløsningskommission, bestaaende af 3 Medlemmer, og denne Kommission kan

indrømme Ejeren visse særlige statutmæssige Rettigheder, naar de skønnes at være af særlig Betydning for Ejeren uden at Køberens Ret trædes for nær. Døg kan Jagt og Fiskeri ingensinde forbeholdes. Bestemmelser i Fæstebreve, hvorved Brugeren har fraskrevet sig de Rettigheder, denne Lov hjemler ham, er ugyldige. Enhver enkelt Ejendom vurderes for sig, og Værdien vil som Regel ikke kunne sættes højere end den sidste Vurdering til Ejendomsskyld og ikke lavere end Gennemsnittet af de to sidste Ejendomsskyldsvurderinger. Købesummen udfindes ved, at man kapitaliserer Pengeværdien af de aarlige Ydelser efter Fæstebrevet med 25, og hertil lægges et Beløb med Renter af 4 pCt. i Fæsterens Middellevetid efter en Tabel, der ledsager Lovforslaget. Naar Vurderingen er tilendebragt, er Brugeren berettiget til at forlange sig Ejendommen overdraget til Selveje. Kan der ikke opnaas Enighed om Købesummens Berigtigelse, angives nærmere Regler for, hvorledes der da skal gaas frem. Til Skødet benyttes stemplet Papir til Takst 1 Kr., medens Panteobligationerne er stempelfri, og alle Tinglæsningsgebyrer og andre Afgifter til det Offentlige bortfalder.

Med Hensyn til Brug af Huse bestemmes, at der skal nedsættes 3 Kommissioner, en for Sjællands og Lolland-Falsters Stift, en for Fyns Stift og en for Jylland til Varetægelse af de Forretninger, som omtales i Loven. Huse paa Landet, der anvendes til Husmandsbrug, og som har et Tilliggende af mindst $\frac{1}{2}$ Hektar, maa ikke uden Kommissionens Samtykke nedlægges eller gives i Brug paa anden Maade end i Livsfæste eller i Leje eller Forpagtning paa mindst 8 Aar. Overdragelsen af Huse sker ved en Overleveringsforretning, hvorom gives nærmere Regler, og Lovforslaget indeholder en Række yderst detaillerede Bestemmelser om eventuelle Erstatninger m. v. Loven finder kun Anvendelse paa Huse paa Landet, som anvendes til Husmandsbrug, og alle Vedtagelser mellem

Parterne, som maatte stride mod denne Lovs Bestemmelser, er ugyldige.

33. Prisen paa Livsfornödenheder.

Ved midlertidig Lov af 30. August 1919 Nr. 477 gives der nærmere Regler for Regulering af Prisen paa Livsfornödenheder og Varer.

34. Kornloven.

Den for Landbruget saa overordentlig vigtige Kornlov for Høstaaret 1919—20 har Nr. 501 og er dateret 19. September 1919. Hovedreglen er, at enhver Jordbruger til Statens Lagre skal aflevere hele sin Avl af Rug og Hvede med Undtagelse af, hvad der anvendes til Saasæd og højst indtil 3 pCt. af Avlen, som er ubrugelig til Menneskeføde. Jordbrugere, som ikke dyrker Rug eller Hvede, skal aflevere Byg efter nærmere angivne Regler. Enhver Jordbruger, der skal aflevere Rug eller Hvede, kan efter Ønske faa dette ombyttet med Majs, Byg eller Hvedeklid kg for kg. Ogsaa Oliekager kan faas i Bytte efter Kagernes Pris i Forhold til Majsprisen. Til denne Lov knyttes en udførlig Bekendtgørelse af 22. September 1919 om Aflevering og Ombytning af Korn og Foderstoffer paa Statens Lagre. Endelig knyttes der til denne Lov en ny Lov af 4. November 1919 Nr. 622 som Tillæg til Kornloven for Høstaaret 1919—20, om Ret for den, der rettidig har fremsat Begæring, at faa den ønskede Ombytning.

35. Jernbanetaksterne.

Ved Lov Nr. 527 af 4. Oktober 1919 gives Meddelelse om en Række Takstforhøjelser for Person- og Godsbeholdning paa Statsbanerne.

36. Jernbaneskyld.

Ved Lov Nr. 528 af 4. Oktober 1919 ophæves den i Lov af 18. April 1910 omhandlede Lempelse i Jernbaneskyldsafgiften fra Udgangen af Juni Maaned 1920, saaledes at Jernbaneskylden fra 1. Juli 1920 at regne svarer af den hele Værdistigning, som ved paagældende Jernbaneanlæg er tilført eller tilføres vedkommenne Ejendom.

37. Told paa Motorvogne.

Ved Lov Nr. 529 af 4. Oktober 1919 forhøjes Tolden paa Motorvogne.

38. Indkomst- og Formueskat.

Ved midlertidig Lov Nr. 189 af 1. April 1919 gives der en Række nærmere Regler for de Personers kommunale Beskatning, der i Skatteaaret er flyttet til andre Kommuner.

Ved Lov Nr. 534 af 4. Oktober 1919 angives Skalaen for de midlertidige Ændringer, der er foretagne i Indkomst- og Formueskatten til Staten, tillige med en Række nærmere Bestemmelser om Skatteansættelsen, og ved Lov Nr. 535 af samme Dato gives der Regler for Tillæg til Indkomstskatten til Staten for Skatteaaret 1919—20. Dette Tillæg er for Personers Vedkommende 30 Øre for hver Krone af den Del af Skattebeløbet, der overstiger 30 Kr., og for Selskabers og Foreningers Vedkommende Halvdelen af det fulde Skattebeløb.

39. Sparekasser.

Den for Befolkningen saa overordentlig vigtige Lov om Sparekasser er dateret den 4. Oktober 1919 og har Nr. 539. Loven er meget omfangsrig og giver detaljerede Regler for de Forhold, der har Berøring med Emnet, og Formaalet er, at der ydes Befolkningen den mest betryg-

gende Sikkerhed for de Midler, der anbringes i Sparekasserne. Med Hensyn til Detaillerne maa de Interesserede henvises til selve Loven.

40. J o r d i o f f e n t l i g t E j e.

Ved Lov Nr. 567 af 4. Oktober 1919 fastslaas Vilkaarene for Bortsalg af Jorder i offentligt Eje. Hovedreglen er her, at naar de paagældende Jorder egner sig til Landbrug, maa de kun sælges paa nærmere angivne Vilkaar, hvoraf fremhæves, at Jorden udstykkes i Parceller fortrinsvis af en saadan Størrelse, at der paa hver Parcel kan oprettes et Jordbrug, tilstrækkeligt til at ernære en Familie ved dennes egen Arbejdskraft. Undtagelsesvis kan Parcellerne dog tillades større eller mindre, dog ikke under 1 ha, undtagen det er til Byggegrunde eller Havelodder. Mindre Parceller kan ogsaa lægges til bestaaende Husmandsbrug, naar disse ikke derved bliver større end 7 ha middelgod Jord. Naar Udstykning har fundet Sted, ansættes af Vurderingsraadet Værdien af hver Parcel, og Køberne maa opfylde visse i Loven nærmere angivne Betingelser. Ved Købet erlægges ikke nogen Købesum, men der paalægges Ejendommene en periodevis bestemt halv-aarlig Afgift, der udredes i hver Termin, foreløbig med $2\frac{1}{4}$ pCt. af den Værdi, hvortil Jorden er vurderet, og Forandringer heri kan finde Sted ved Omvurderinger til Ejendomsskyld. Af Statskassen kan der ydes Laan til Opførelse af Bygninger, dog ikke over $\frac{9}{10}$ af Omkostninger ved passende Bygningers Opførelse. Jorden skal drives som almindeligt Jord- eller Havebrug med den nødvendige Besætning, og Ejendommen bør i alle Maader holdes tilbørlig vedlige. Loven omfatter ogsaa Jord til Byggegrunde og til Havebrug, og den indeholder en Række Detailbestemmelser, som Enhver, der ønsker at erhverve en af de her omhandlede Parceller, nødvendigvis maa gøre sig bekendt med, da Bevarelsen af Parcellerne er afhængig af disse Bestemmelseres Iagttagelse.

41. L e h n o g S t a m h u s e.

Ved Lov Nr. 563 af 4. Oktober 1919 bestemmes følgende: Enhver Besidder af Lehn, Stamhuse eller Fideikommissgodser med det dertil hørende Løsøre og Kapitaler, alt forsaavidt det er belagt med fideikommissarisk Baand, gives der Ret til at overtage Besiddelsen til fri Ejendom mod for de Besiddelser, hvorpaa der hviler Hjemfaldsret, at indbetale 25 pCt. af Værdien til Statskassen og for de øvrige Besiddelser 20 pCt., samt imod at stille indtil en Trediedel af den overtagne Jord til Raadighed for Staten mod Erstatning, der fastsættes af Vurderingsraadet efter den Pris, en forstandig Køber maatte antages at ville give for Jorden, saafremt den tilhørte en middelstor Bondegaard. Denne Jord eller dens Værdi skal anvendes til Oprettelse af mindre Jordbrug efter samme Principer som for Bortsalg af Jordbrug i offentligt Eje. De indgaaede Beløb henlægges under Finansministeriet til en s æ r l i g F o n d (Jordfond), hvis Midler skal anvendes til Jorderhvervelse eller til Udlaan til mindre Jordbrugere.

Besiddelsens Værdi ansættes for f a s t e E j e n d o m m e efter Vurderingen til Ejendomsskyld i 1920, og for V æ r d i p a p i r e r, der noteres paa Børsen, efter deres Købsværdi, eller til almindelig Salgsværdi efter Vurdering af Lehnsnævnet.

Forinden Besiddelsen overgaar til fri Ejendom, skal Lehnsnævnet fastsætte den Erstatning, som det anses rimeligt at yde den successionsberettigede Slægt i Anledning af Successionsrettens Bortfald. Denne Erstatning skal bestaa i, at to Femtedele af de Værdier, som kommer Besidderen tilgode, sikres de 2 Personer med Halvdelen hver, der successivt vilde kunne have tiltraadt Besiddelsen, hvis denne Lov ikke havde hindret det, og for disse to Femtedele skal der deponeres Obligationer hos Lehnskon-

trollen, af hvilke Obligationer den hidtidige Besidder nyder Renten, saalænge han lever. Ved hans Død udbetales den første Halvdel til den Person, der var nærmest successionsberettiget.

En samlet Skovstrækning, der hører til et af de nuværende Majorater, skal bevares som samlet Ejendom, hvis ikke et af Ministeriet udmeldt skovkyndigt Skøn anbefaler Delingen. Skønnes en saadan Skov at have særlig forstlig eller almen Interesse, kan det Offentlige efter nærmere angivne Regler kræve Forkøbsret til den.

Det i Loven omtalte Lehnsnævn skal bestaa af 5 Medlemmer, hvoraf Regeringen vælger de 3 og de 2 af vedkomende Majoratsbesidder.

De Besiddere, som maatte ønske at benytte den i denne Lov givne Ret til Besiddelsen som fri Ejendom, skal rette Henvendelse herom til Justitsministeriet, inden Udgangen af Aaret 1920. Ogsaa for Aaret 1921 staar Adgangen aaben, men saa er Afgiften til Staten forhøjet til 30 pCt. for Majorater med Hjemfaldsret og til 25 pCt. for de øvrige Besiddelser. Derefter vil der af Majorater, som ikke har benyttet den Ret, Loven giver, blive afkrævet en Afgift til Statskassen af $1\frac{1}{5}$ pCt. af Værdien, forsaavidt der er Hjemfaldsret, og ellers 1 pCt. Denne Afgift erlægges halvaarsvis forud, henholdsvis 1. Januar og 1. Juli, til Finansministeriet, som afgiver Beløbene til den foran nævnte Jordfond.

42. Nedrivning af Bygninger.

Ved Lov Nr. 597 af 31. Oktober 1919 forlænges Loven af 23. Januar 1917 om Forbud mod Nedrivning af Bygninger til 1. Oktober 1920, og Hotelter anses i Fremtiden som indbefattede under Lovens Bestemmelser.

43. Invalidforsørgelse.

Ved Lov Nr. 659 af 22. December 1919 fastslaas Invalidforsørgelse fra 1000 Kr. aarlig til 3000 Kr. for den, der under Aftjeningen af sin militære Værnepligt er kommen til Skade i Tjenesten. Samme Krav som de militære Invalider har Enhver, der uden at være i egentlig militær Tjeneste, beordres til Arbejde i militært Øjemed og derved bliver Invalid.

Samtidig faar Invaliderne fra 1848—50 og 1864 deres Invalidforsørgelse forhøjet med 300 Kr. Loven omfatter ogsaa Enker og Børn, men om de herom gældende Regler maa henvises til selve Loven.

22. Børn og Enker.

Ved Lov Nr. 627 af 22. December 1919 ændres Lovene af 29. April 1913 og 4. Marts 1918 om Understøttelse til Børn og Enker med Hensyn til Udbetalingsterminerne for de tilstaaede Understøttelser.

45. Arbejdsløshedskasser.

Ved Lov Nr. 674 af 22. December 1919 er der vedtaget en meget stor Række Ændringer i Loven af 8. April 1914 om anerkendte Arbejdsløshedskasser.

Mange af disse Ændringer er af betydelig Vigtighed, men deres Tal er saa stort og deres Forstaaelse ofte saa vanskelig, at alle Interesserede maa henvises ikke blot til denne Lov, men samtidig og nødvendigvis ogsaa til Hovedloven af 8. April 1914.

Ministerielle Bekendtgørelser.

Som vore Læsere vil vide, har Tidsskriftet hidtil ogsaa offentliggjort Uddrag af en Række ministerielle Bekendtgørelser, som formentes at have Interesse for Landboere.

Da saadanne Bekendtgørelsens Tal for Aaret 1919 er saa ganske overvældende, har Forfatteren i Overensstemmelse med Redaktionen af *Plads h e n s y n* set sig nødsaget til helt at udelade selv korte Uddrag af disse Bekendtgørelser.

De fleste og betydeligste af dem staar tilmed i Forbindelse med de Lovforslag, der beskæftiger sig med Emnet, og skønnes derfor at have mindre Værdi end selve Lovforslagene.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1919.

I.

Beretning fra Statskonsulent Th. J. Brask.

Det svundne Aar bragte ikke den Renaissance for vort Mælkeribrug, som sangvinske Folk havde ventet, saa snart Krigen var forbi. Dette hænger selvfølgelig sammen med, at Krigen var af et saa enormt Omfang, at den har grebet saaledes ind paa alle Omraader, at alt ikke igen kan sættes paa Plads i en Hast. Var Krigen bleven af den korte Varighed, som kloge Folk tidligere spaaede om, kunde vore Skiibe med Kraftfoder til Køerne, som blev standsede ved Krigens Udbrud, have fortsat den afbrudte Fart, og Mælkemængden vilde hurtig være stegen. Nu var der imidlertid intet Kraftfoder paa Vej, og hvad værre var, Kraftfoder syntes næsten ikke at eksistere mere. Mælkeproducenterne havde haabet at faa nogen Klid at fodre med; men den Rationering, som var stillet i Udsigt først paa Vinteren, kunde i mange Tilfælde ikke leveres før henimod Foraaret. Oliekager kom først i Handelen hen paa Foraaret. I Henhold til Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 12. Marts gaves der Kvægbrugerne Tilladelse til at indkøbe 6 kg Oliekager eller lignende til hver Ko.

Nu blev Vinterhalvaarets Mælkemængde den laveste,

vi har oplevet under og efter Krigen, den kan skøns-mæssig ansættes til $\frac{1}{3}$ af, hvad den var før Krigen. Der var vel endog en kort Tid, da Produktionen af Smør ikke kunde dække den hjemlige Rationering. Den ringe Mængde Kraftfoder, der kom i Handelen, hjalp imidlertid til med at faa Køerne paa Græs i nogenlunde godt Huld, saa de med det samme kunde kvittere for Græsset med at sætte Mælkemængden op, og det rettede ganske godt paa det samlede Aarsresultat, at Mælkemængden holdt sig usædvanlig godt Sommeren igennem. Naar her til kommer, at Smørprisen, som var garanteret af Staten, maa siges at være ret tilfredsstillende, kan det samlede Aarsresultat i økonomisk Henseende betegnes som ret godt.

Kvaliteten af det fremstillede Smør har ikke været overvældende fint. Vel har den største Part af Mejerierne leveret en god og holdbar Vare, men mange har ladet 7 og 5 været lige. Dette er vel i og for sig ret forstaaeligt, saa længe der ikke stilles Krav ude fra om Kvalitet; men ikke desto mindre er det beklageligt, da den daarlige Kvalitet selvfølgelig tjener til at nedsætte vort gode Navn og Rygte som Fremstiller af fint Smør. Det er at haabe, at den Tid snart maa oprinde, da det ikke er Staten eller Myndigheder af den ene eller den anden Art, der skal handle med Smør. Den Maade for Samhandel har nemlig ført til, at Smørret oplagres i længere Tid for saa at afhændes paa en Gang i store Partier, og selv om det bedste Smør ved en saadan Holdbarhedsprøve ikke for-dærvs, saa sættes vi dog i nogen Maade ved denne Fremgangsmaade, f. Eks. paa det engelske Marked, i Klasse med Canada og New Zealand, der under saadanne Forhold kan naa til Markedet med Smør af en lignende Alder, som det, vi sender over. Vi har tidligere forstaaet at drage Nytte af vor gunstige Beliggenhed, og dette bør vi sikkert snarest gøre igen.

Vintersmørret var navnlig fra Efteraaret af den faste

og tørre Konsistens, som Manglen af Oliekager bevirker; men der blev dog i Aar hurtig gennem Arbejdsmaadernes Tillem্পning rettet meget her paa. At »Apparatet« stadig er nogenlunde i Orden, saa vi kan præstere det gode Arbejde, som giver den fine Kvalitet, naar dette kræves, synes jeg fremgaar tydelig af de afholdte provinsielle Mejeriudstillinger, der opviste den sædvanlige gode Gennemsnitskarakter for Smørrets Vedkommende.

I Forhold til Mælkemængden har vi Aaret igennem haft en stor Osteproduktion, der dog i den første Del af Aaret ikke var større, end at den kunde gaa i Handelen i ret grøn Tilstand. Den forholdsvis store Mælkemængde i Sommerhalvaaret bevirkede imidlertid, at der snart blev rigelig Ost, og nu begyndte det at knibe for mange Mejerier. Sagen er jo nemlig den, at de osteproducerende Mejeriers Antal under Krigen er forøget meget, og selvfølgelig er »Opkomlingerne« paa dette Omraade ikke alle Situationen voksen med det samme. Paa Grund af den hurtige Omsætning fristedes mange til at lave Osten blød og vallefylt for at faa et lavt Forbrug; men da der nu blev for megen Ost, maatte Lagringen vare længere, og store Mængder af den Ost, der kun var lavet med en kort Levetid for Øje, maatte saa senere gaa i Handelen som en meget tarvelig Vare. Mange af de nye Ostemejerier var gaaet i Gang med Osteproduktionen uden at indrette Lagerrum, og da det nu blev nødvendig at lagre Osten, var disse Mejerier ilde stillet. I mange Tilfælde søgte de at skille sig af med Osten som tidligere i grøn Tilstand; men da Begæret efter saadan Ost var meget lille, blev den udbudt til lave Priser, hvilket medførte, at Prisen faldt ret betydelig ogsaa for de gode Kvaliteter. Man ser heraf, at det har stor økonomisk Betydning, at man har Produktionsmidlerne — ogsaa Ostelagrene — i Orden.

I Aarets Løb er paa Initiativ af »Mejerifondets Osteudvalg« et af de gode gamle Midler til Produktionens Fremgang efter nogle Aars Afbrydelse taget op igen, idet

der er iværksat Ostelagerbedømmelse. Landet er med dette Formaål for Øje inddelt i 4 Distrikter, hvor der ved forskellige Dommerudvalg foretages Bedømmelse af de indmeldte Mejeriers Ostelagre. Jeg har som Deltager i et saadant Udvalg været med til at besøge 22 Mejerier i mit Distrikt.

Paa Grund af de meget høje Priser er der paa Mejerierne kun foretaget de nødvendigste Reparationer og Nyanskaffelser. Det var ønskeligt, at disse snart maatte kunne udføres til mere overkommelige Priser, da der stadig er mange Mejerier, der trænger til en »Generalomgang«. Dette bliver saa meget mere iøjnefaldende, som Mælkemængden efterhaanden arbejdes op til en Størrelse, der begynder at nærme sig, hvad vi kendte for flere Aar tilbage.

Der indlægges dog stadig en Del Regenerativanlæg, hvilket selv til høje Priser er økonomisk, da der herved kan spares ret betydelig paa Brændselskontoen. Desværre tages ikke al Tid Skridtet fuldt ud, idet man mange Steder undlader at indsætte et godt Køleapparat for den skummede Mælk samtidig med Regenerativapparatet. Dette fører til, at Mælken returneres ved en farlig Temperatur, der navnlig i Sommertiden bevirker, at Mælkens Kvalitet og dermed dens Værdi forringes meget.

En Del af de nye Ostemejerier har, tvunget af Forholdene, indrettet Lagerrum for Osten, og selv om det er dyrt at bygge, kunde det let blive mere kostbart at lade være.

Fra 1. April blev det ordnet saaledes, at Mejerikonsulenterne kan besøge Mejerierne uden Udgift for disse. Mejeriernes Fællesorganisation var meget interesseret i dette Forhold og ønskede at bidrage til at gøre Konsulenterne saa »letbevægelige« som muligt, og ved Fællesorganisationens Bistand anskaffede jeg i Løbet af Sommeren et Automobil, saa jeg nu ikke er saa afhængig af Jernbane og Vognmand som tidligere. Disse Forhold har

Mejerierne imidlertid ikke endnu udnyttet saa meget som gørligt; men naar den Tid kommer, da der virkelig skal gøres noget for Kvaliteten, da kan de blive af større Betydning.

I alt har jeg været paa Rejse 200 Dage i Aarets Løb, og Tiden er som sædvanlig benyttet til Mejeribesøg, Mejeriudstillinger, Smørbedømmelser, Møder og Foredrag. Jeg har besøgt 38 Mejerier, 34 Bøtteudstillinger, 1 Forsøgs-osteudstilling, 6 af Forsøgslaboratoriets Smørudstillinger og de 3 store provinsielle Mejeriudstillinger i Fredericia, Odense og København. Jeg ordnede et Besøg paa Fredericiaegnen for et Selskab af Australiere, der var paa Studierejse her i Landet, forinden de efter Deltagelse i Krigens rejste tilbage til deres Hjemland. 26 Gange har jeg bistaæet »Dansk Andels Smøreksporthforening« i Esbjerg ved Bedømmelsen af Smør og 19 Gange Maypole Dairy Co. i Esbjerg og Aarhus.

Som Censor overværede jeg Afgangsprøven for Mejerister paa Mælkeriskolerne Dalum, Ladelund og Ribe.

Af Møder har jeg overværet Delegeretmøderne i Dansk Mejeristforening og Foreningen af jydsk Landboforeninger, De danske Mejeriforeningers Fællesorganisations Aarsmøde, Konsulentmødet i København og Undervisningsmødet for Mejeribestyrere paa Ladelund, ligesom jeg har deltaget i forskellige Møder i de lokale Mejeri- og Mejeristforeninger.

Som Medlem af Udvalget for den 24. jydsk Mejeriudstilling deltog jeg i flere Møder, ligesom jeg affattede Kataloget over Udstillingen og en Beretning om samme.

Mit Hjemmearbejde er delt mellem det bakteriologiske Laboratorium og Korrespondance pr. Telefon og Brev. Den skriftlige Korrespondance har i usædvanlig Grad drejet sig om Mælkens — navnlig Skummetmælkens — Afregning.

II.

Beretning fra Statskonsulent A. P. Hansen.

Naar man ser tilbage paa Aaret 1919, er det, som om der i dette spores en begyndende Bedring i Forholdene vedrørende vort Mejeribrug. Dette gælder først og fremmest den øgede Mælkemængde, som Aaret udviser, i Forhold til de foregaaende; men dette er atter i nogen Grad en Følge af en begyndende og voksende Tilførsel af Foderstoffer.

Den øgede Mælkemængde har dernæst medført, at Friheden indenfor Omsætningen af danske Mejeriprodukter er begyndt at vende tilbage, idet en Del af de Indskrænkninger, som var nødvendige under de foregaaende Tiders Mælkeknaphed, er blevne overflødige, og alt dette er ikke alene følt som en Lettelse, men det har utvivlsomt ogsaa en meget væsentlig økonomisk Betydning for Mejeribruget.

En anden Følge af den voksende Mælkemængde var en betydelig forøget Osteproduktion. De endnu smaa Svinebesætninger kunde ikke paa lønnende Maade aftage Mælken, og den gik derfor til Ostelavning, men denne blev da paa adskillige Mejerier større, end Forholdene var indrettet paa, og hen paa Efteraaret kom dette frem i hele sin Styrke. Afsætningen af Ost gik trevent, ja! næsten helt i Staa, og Mejerierne blev meget vanskeligt stillede med Hensyn til deres Lagerplads. Dette bevirkede efter 1. November et Prisfald paa Ost, som efterhaanden blev meget betydeligt, da Eksporten ikke kunde aflaste den store Produktion, og Lagrene kunde ikke rumme den.

Ved en Bøtteudstilling i Holbæk i December blev der da fremsat Forslag om, at de Mejerier, som var særlig vanskelig stillet med Lagerplads, burde gaa sammen om at oprette et Fælles-Ostelager, som kunde aftage Produktionen og lagre den paa formaalstjenlig Maade. Tanken

vakte Opmærksomhed, og der arbejdes nu videre paa dens Realisation.

Som en anden Grund til, at Osteproduktionen blev saa stærkt holdt oppe, er ogsaa anført, at Mælkenoteringen var holdt vel høj i November Maaned, saaledes at Leverandøren fristedes til at lade Mælken blive paa Mejeriet, som jo afregnede den høje Pris. Der er muligvis noget rigtig i den Opfattelse, men hvorom alting er, saa var der adskillige Mejerier, der kom i Vanskeligheder med at skaffe Penge til deres Udbetalinger — flere kunde ikke udbetale Overskud — fordi saa store Værdier var bundne i Ostelageret, uden at kunne afsættes.

I det hele maa det jo siges, at det mørkeste Punkt indenfor Mejeribruget var den svigtende Eksport af Mejeriprodukter. Et betydeligt Arbejde udfoldedes i Aarets Løb med denne Eksport for Øje, men paa Grund af de vanskelige Valutaforhold kunde den ingen Fremgang faa, og adskillige Forventninger led her en Skuffelse. Det var jo ikke let at forstaa, at et lille Land som Danmark ikke skulde kunne finde Afsætningsmulighed for sit beskedne Overskud af Fødevarer, naar omliggende store Lande led under Manglen af disse samme Varer. Formentlig maa der ogsaa komme en Bedring i dette Forhold.

Med Hensyn til Kvaliteten af vore Mejeriprodukter i det forløbne Aar, kan det siges, at Smørret i al Almindelighed har holdt sin gode Kvalitet, men det maa beklageligvis ogsaa anføres, at der er Mejerier, som ikke har taget det saa nøje i den Henseende; det er dog i alt væsentlig de private Mejerier, hvis Produktion der har kunnet rejses berettigede Klager over, men der synes da at være Grund til at have Opmærksomheden særlig henvendt paa dem.

Ostens Kvalitet naaede ikke i Sommertiden at frigøre sig for Krigstidens Paavirkning, der var ikke saa ganske lidt Ost, som var for blød, og derfor daarlig kunde taale Varmen, og selv om det efterhaanden, som Afsæt-

ningen blev vanskeligere, hjalp noget i saa Henseende, er der vistnok lidt ret væsentlige Tab paa denne Kvalitet, men det bør jo da mane til altid at fremstille Osten saaledes, at den kan taale Lagring.

Hvad Mejeriernes øvrige Forhold angaar, kan bemærkes, at enkelte Mejerier igen begynder at foretage Ombygninger, selv om det ofte er dyrt, og ikke altid saa let at skaffe Pengene tilveje, saaledes at man i nogle Tilfælde har maattet gaa den Vej at tegne Laan hos Andels haverne selv. Ogsaa Afregningsspørgsmaalet løses paa flere og flere Mejerier, men endnu er der dog mange tilbage.

Fra 1. April 1919 er der sket en Forandring i min Virksomhed med Hensyn til Besøgene paa Mejerierne. Indtil da var det saaledes, at Mejerierne, naar de ved indtrædende Produktionsvanskeligheder ønskede Assistance, skulde betale 2 Kr. til Dækning af Rejsseudgifter uanset Afstanden, og dernæst afgive Befordring til og fra Station samt betale Dagpenge for Besøget. Forholdet er nu det, at Mejerierne er fritaget for disse Udgifter, som er overtaget af Staten. Samtidig yder Mejeribrugets Fællesorganisation et Tilskud til Dækning af Befordringsudgifter, saaledes at Konsulenten kan holde egen Befordring og derfor besøge Mejerierne uden Rekvisition. Denne Ændring har for mit Vedkommende bevirket, at Antallet af Mejeribesøg i Aarets Løb har været omkring 80 pCt. højere end de foregaaende Aar.

Antallet af Rejsedage har været 193. Jeg har deltaget i 32 Bedømmelser ved Udstillinger af Smør og Ost. Jeg har aflagt 68 Mejeribesøg foranledigede af Smørfejl eller andre driftsmæssige Spørgsmaal. Antallet af disse Besøg har i 1919 været betydeligt større end de foregaaende Aar, hvor de kun naaede 38. Dette staar i Forbindelse med den tidligere omtalte Ordning, hvorved jeg selv kan befordre mig og besøge Mejerierne uden Rekvisition. Jeg har holdt 26 Foredrag, dels ved Udstillinger

og dels ved Undervisningsmøder og Generalforsamlinger. Desuden har jeg som sædvanlig deltaget i en lang Række Møder i Aarets Løb, saasom Udvalgs- og Kommissionsmøder, Delegeretmøder o. l., hvor Mejeri- og Landbrugs-spørgsmaal har været drøftede.

Endelig har mit fortsatte Arbejde med Kærningsundersøgelser ved Forsøgslaboratoriet og mit Hjemmearbejde lagt Beslag paa saa megen Tid, at jeg har været overordentlig stærkt optaget.

III.

Beretning fra Statskonsulent Nic. Hørlyck.

I 1919 har jeg været paa Rejse i 241 Dage og har i den Tid besøgt 48 Mejerier, 47 Bøtteudstillinger i de forskellige Amtskredse, 7 af Forsøgslaboratoriets Smørudstillinger, de store Mejeriudstillinger i Jylland og paa Sjælland, en Del Møder, deltaget i Ostelager-Bedømmelsen, været Censor ved Afgangsprøven paa Mejeriskolerne, har deltaget i Smørbedømmelserne i forskellige Smørkældere, dels hos private Eksportører, dels i Smørkeksportforeninger samt foretaget enkelte særlige Rejser og her iblandt en Rejse til Holland og Belgien.

Mejerierne. Hidtil har det været saaledes, at Mejerikonsulenternes Hjælp var gratis, naar det gjaldt Smørbedømmelser og Møder, men der skulde betales, naar det gjaldt Mejeribesøg. Dette fandtes i mange Tilfælde uheldigt, da det ofte afholdt fra at søge Hjælp, selv om denne var ønskelig.

Fra 1. April er der sket den Ændring, at Mejerikonsulenterne nu ogsaa kan besøge Mejerierne uden Udgift for disse, idet Staten har stillet en bestemt Sum til Raa-dighed til Dækning af Dagpenge og Befordring. De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation er yderligere traadt til og har gjort det muligt for Mejerikonsulenterne

at anskaffe Automobiler og har samtidig udtalt Ønske om, at Mejerikonsulenterne vil paatage sig at befordre Dommerne under Ostelager-Bedømmelsen og iøvrigt under visse Forhold ogsaa besøge Mejerierne uden Rekvisition. Denne sidste Form er ny og vidner om et stærkt Ønske inden for Ledelsen om, at fremkomne Smørfejl saa hurtigt som muligt bringes til Ophør. Og nægtes kan det jo heller ikke, at langvarige Smørfejl kan virke i høj Grad uheldigt paa vort Smørs gode Omdømme. Her er det da Fællesorganisationens Ønske, at Mejerikonsulenterne i saa stor Udstrækning som muligt træder til og søger at afhjælpe Fejlen, idet det gennem de forskellige Smørbedømmelser er kendt, hvor saadanne Fejl optræder i længere Tid, og det er mit Indtryk, at uanmeldt Besøg har nogen Betydning, selv om en Rekvisition i de fleste Tilfælde er at foretrække.

Til Afhjælpning af Smørfejl er intet bedre end den hurtigst mulige Paavisning af, at Fejlen er tilstede. Medens der for Aar tilbage udførtes et Arbejde for at faa en Kvalitetsbedømmelse i Forbindelse med en Kvalitetsbetaling gennemført paa én Gang, hvilket som bekendt ikke lykkedes, synes Udviklingen særlig i den senere Tid at tyde paa, at vi med Tiden naar dertil, at alt Smør underkastes en Kvalitetsbedømmelse, forinden det forlader Landet, idet foruden Smøreksporforeningerne efterhaanden flere private Smøreksporthører gennemfører denne særdeles vigtige Bedømmelse. I denne deltager som Dommere Producenterne, hvilket er en Betingelse for, at Bedømmelsen faar Betydning. Men om Betydningen skal blive større eller mindre vil i høj Grad afhænge af, om Smørret er frisk eller af passende Alder ved Bedømmelsen. Fristelsen er stor til at bruge frisk Smør, thi saa gennemføres Bedømmelsen uden Vanskeligheder og uden større Udgift; men der er Grund til stærkt at fremhæve, at hverken Forsøgslaboratoriet eller vore andre Udstillinger bedømmer frisk Smør af den Grund, at man ikke

anser en saadan Bedømmelse for at have nævneværdig Betydning. Der er selvfølgelig Vanskeligheder at overvinde her, idet man nødigt gaar til at sætte hele Dritler tilside, som bag efter skal sælges som overgemt Smør. At lade Mejerierne indsende mindre Bøtter er heller ikke helt tilfredsstillende, om det end har været brugt aarevis enkelte Steder. Men der er endnu en Mulighed tilstede, idet man af en Drittel kan udtage en mindre Prøve, som saa danner Grundlaget for Bedømmelsen.

Maypole Dairy Co. Ltd. har gennem mange Aar gennemført en Smørbedømmelse, hvor Grundlaget er smaa Prøver paa ca. 1 kg udtaget af Dritlen med en dertil indrettet Smørsøger. Prøverne pakkes ind i Pergament og lægges til Side, og de bedømmes da først som 14 og senere som 21 Dage gammelt Smør. Der bliver indvendt mod denne Form, at saadanne Prøver er for smaa, men en saadan Indvending kommer næppe fra den, som har haft Lejlighed til gennem Aarene at følge omtalte Bedømmelse paa nærmere Hold. Derimod er der en Ulempe forbunden hermed, at Prøveudtagningen efterlader et tilsvarende Hul i den paagældende Drittel, og muligt vil dette til en Begyndelse volde nogen Vanskelighed over for Kunderne, ogsaa fordi Dritlen bliver undervægtig. Men Fordelene er iøjnefaldende:

1. Prøven, som udtages af det indsendte Smør, bliver et sandt Udtryk for den daglige Produktion.
2. De smaa Prøver kan, nedpakkede i en tom Drittel, lettere end de store opbevares under passende Temperatur.
3. Bedømmelsen bliver billig.

Ved Bedømmelsen af Prøverne kan en almindelig Smørsøger ikke bruges, den er for stor, en Ostesøger er passende; men selv denne Ulempe er ringe og overvindes let, saa det maa siges, at denne Form i høj Grad fortjener Opmærksomhed.

Smørrets Kvalitet har gennemgaaende været ret tilfredsstillende, og Konsistensen har været bedre, selv om Mangelen paa Foderkager nu og da har kunnet spores. Mod Smørfejl kan Mejerierne vel ikke til enhver Tid vægre sig, men opdages Fejlen, søges den straks rettet. Helt anderledes stiller Forholdene sig paa enkelte Mejerier, hvor man kun laver godt Smør, naar man tvinges dertil. Her er næppe andet at gøre, end at øve Tvang, og da Opmærksomheden er henvendt herpaa, findes vel inden længe en tilfredsstillende Løsning.

S m ø r u d s t i l l i n g e r. De saakaldte Bøtteudstillinger i Amtskredsene fortsættes som tidligere uden nævneværdige Ændringer. Det er flere Gange bleven sagt om disse Udstillinger, at de ikke mere har den Betydning som tidligere, og der er ofte bleven fremhævet Mangler ved dem. Det kniber dog stadig med at faa disse afhjulpede, og navnlig er den største Skavank: »at Smørret om Vinteren staar koldt under Opbevaringen og bedømmes i koldt Rum« de fleste Steder stadig tilstede.

Tanken at lave nogle af Bøtteudstillingerne om til Forsøgsudstillinger er flere Steder forsøgt, og muligt fortsætter man. Det maa ogsaa siges at være nødvendigt enten ad denne eller anden Vej at puste Liv i Bøtteudstillingerne, da der ellers kommer for lidt ud af dem. Og der er næppe Tvivl om, at deres Betydning vil blive mindre, efterhaanden som Ugebedømmelserne vinder frem. Men helt undvære dem kan vi næppe, ikke mindst af den Grund, at de danner det naturlige Samlingssted, hvor Spørgsmaal af Betydning kan bringes frem. Forsøgsudstillingerne er i mit Distrikt hidtil forsøgt med kun ét Hold Bøtter, og paa denne Maade faar man naturligvis ikke det rette Udbytte af dem. Man bør paatage sig Udgiften ved Anskaffelsen af et ekstra Hold Bøtter, og Muligheden vil da være tilstede for, at man faar den Interesse frem, der skaber Liv. Thi med to Hold Bøtter kan det enkelte Mejeri gøre Forsøg, stille Spørgsmaal, som be-

svares ved Bedømmelsen. Og selv om Svarene vel ikke maa vurderes for højt, vinder de i Paalidelighed ved deres Mangfoldighed, og i hvert Fald vil de ved Gentagelsen faa større Værdi, end man i Almindelighed opnaar gennem de spredte Forsøg, man paa forskellige Mejerier faar Lyst til at gennemføre og ogsaa udfører nu og da.

Imidlertid vil der næppe være Grund til at forøge Udstillingernes Antal ud over de alt bestaaende. Det maa kunne forsvares at lave en eller to af Bøtteudstillingerne om til Forsøgsudstillinger og saa tage de Spørgsmaal op til Undersøgelse, der særligt kan tænkes at egne sig her-til. Af saadanne Spørgsmaal vilde der maaske særligt være Grund til at faa prøvet: Skylning af Smør Sommer og Vinter. Det er nemlig et Spørgsmaal af ret stor Vigtighed, som man paa Mejerierne ofte staar famlende over for. Intet kan tænkes bedre at bringe Klarhed end Forsøgsudstillinger med paafølgende Opgørelse af Resultater.

O s t e n. Osteproduktionen har i Aar været større end noget tidligere Aar, dels er nye Osteproducenter traadt til, dels har de gamle produceret noget mere end tidligere. Naar undtages Slutningen af Aaret med begyndende ringe Efterspørgsel, har Handelen været livlig og Fortjenesten god, hvilket har haft til Følge, at Skummetmælken endelig er bleven rykket bort fra sin alt for lave faste Pris. Mod Slutningen af Aaret nedsatte Mejeriforeningernes Fællesorganisation et Mælkenoteringsudvalg for om muligt ad den Vej at hjælpe Landmændene til at beskæftige sig med den vekslende Værdi paa Mælk og muligt modvirke for stærke Svingninger inden for Osteproduktionen. Om det vil lykkes, vil Tiden vise.

Endvidere har Mejeriforeningernes Fællesorganisation nedsat et teknisk Udvalg: »Mejerifondets Osteudvalg«, der skal have Opmærksomheden henvendt paa Osteproduktionens Forbedring, og dette Udvalg har bl. a. genoptaget Ostelager-Bedømmelserne og gennemfører dem to Gange aarlig, og selv om Deltagelsen fra Meje-

riernes Side til en Begyndelse har været ringe, er der næppe Tvivl om, at dette Forhold vil ændre sig, og vi kan da vente samme Udbytte for hele Landet som i sin Tid i det østlige Jylland, hvor Osteproduktionen i paafaldende Grad rettede sig gennem en tiaarig Bedømmelse.

Yderligere forbereder samme Udvalg Forbedringer inden for Ostehandelen, idet man vil animere Mejerierne til at lave bestemte Typer, saa noget af Mangfoldigheden inden for vor Osteproduktion kan svinde bort. Vi har stadig spredt os paa det Felt, nu vil det sikkert være klogt, om vi kunde enes om faa bestemte Typer; selv om det til en Begyndelse fra visse Sider vil møde Modstand. Udvalget har ogsaa gjort en Del Forarbejder til en bedre Mærkning af Osten, saa Fedtindhold og Oprindelse samt maaske Alder til enhver Tid kan ses. Et Kvalitetsmærke, som muligt vil blive uddelt gennem Lagerbedømmelserne, er ligeledes under Overvejelse, og forhaabentlig opnaas inden ret længe et Resultat.

Vor Osteproduktion led under Krigen, men dog ikke mere, end den hurtigt kan rette sig. Og vil man da i fornøden Grad have Opmærksomheden henvendt paa den, vil det hurtigt vise sig, at vi har mange Mejerier, hvor Osteproduktionen staar højt. Tiden er forbi, da det med Rette blev sagt, at Osten var saa daarlig, som Smørret var godt, nu findes ikke faa Mejerier med fin Produktion. Men vi maa i højere Grad end hidtil skænke den Side af vort Mejeribrug fornøden Opmærksomhed.

IV.

Beretning fra Statskonsulent Niels Pedersen.

Jeg har i Aarets Løb været paa Rejse i ialt 227 Dage, og Arbejdet har fordelt sig, som anført i det efterfølgende:

Mejerier. Arbejdet paa Mejerierne har i Aar for-

met sig noget forskelligt fra tidligere Aar, idet der gennem Stat og Mejeribrugets Fællesorganisation er stillet Midler til Raadighed, saa Mejeribesøgene nu kan aflægges uden Udgift for Mejerierne. Jeg har ialt aflagt Besøg paa 60 Mejerier, enten for at efterse Mælken, give Raad og Vejledning med Hensyn til Produktionen eller ved Omlavning af Lokalerne samt endelig for at holde Foredrag. Ligesom i Fjor har jeg ogsaa i Aar haft god Nytte, i enkelte vanskelige Tilfælde, af de bakteriologiske Undersøgelser, som jeg har været i Stand til at udføre, og disse Undersøgelser har navnlig omfattet Renlighedsforholdene og Vandets Beskaffenhed paa vedkommende Mejerier.

Udstillinger. 48 Gange har jeg været tilkaldt som Dommer ved Udstillinger, heraf 6 Udstillinger ved Forsøgslaboratoriet, 3 provinsielle Mejeriudstillinger og Resten Bøtteudstillinger, hvor jeg som Regel har givet en kort Omtale af det udstillede Smør.

Endvidere har jeg deltaget 25 Gange i den ugentlige Bedømmelse af Smørret i Nørrejysk Smøreksporforening, 15 Gange hos Maypole Dairy & Co., Esbjerg, og 17 Gange i Dansk Andels-Smøreksporforening samme Sted.

I August deltog jeg i Bedømmelsen af Ostelagre i 1. Distrikt ialt omfattende 24 Mejerier i Vejle, Ribe, Ringkøbing, Thisted og Viborg Amter.

Møder. Ifølge Indbydelse har jeg deltaget i 20 Møder, heraf Delegeretmøder i Landbo-, Mejeri- og Mejeristforeninger, Repræsentantmøde i Mejeriforeningernes Fællesorganisation, det aarlige Konsulentmøde samt Udvalgsmøder i Statens Mejeriudvalg.

Foredrag. Jeg har holdt 26 Foredrag, hvoraf de fleste har været paa Møder og Generalforsamlinger paa Mejerier, hvor Emnerne særlig har drejet sig om Mejeribrugets Stilling og Skummetmælkens Afregning.

Foruden den sædvanlige Korrespondance har jeg besørget Arbejdet som Sekretær i Mejeriudvalget inden for

de jyske Landboforeninger samt udarbejdet et Jubilæumsskrift for de samvirkende jyske Mejeriforeninger i Anledning af denne Forenings 25 aarige Bestaaen den 2. Februar 1920. Endvidere har jeg været Censor ved Afgangsprøven for Mejerister paa Dalum, Ladelund og Ribe Mejeriskoler.

Det forløbne Aar har for Sommerens Vedkommende bragt nogen Stigning i Produktionen; men Driftsudgifterne har stadigt været store, og paa dette Omraade er der foreløbig ingen Udsigt til Bedring. Som foregaaende Aar har det særlig været Udgifterne til Mælkekørsel og til Brændsel, der har tynget haardt paa Regnskabet; men der er dog det Lyspunkt, at disse Udgifter vil blive forholdsvis mindre, efterhaanden som Mælkeproduktionen stiger. Aaret har bragt Mejeripersonalet — her ikke mindst Mejeribestyrerne — en tiltrængt Lønregulering, som forhaabentlig vil medføre mere betryggende og rolige Arbejdsforhold til Gavn for begge Parter.

Bestræbelserne er særlig gaaet ud paa at indføre højere Priser paa den skummede Mælk for derigennem at forbedre Grundlaget for Mælkens Afregning i det hele taget. For at støtte dette Arbejde blev der hen mod Aarets Slutning indført en Notering for Skummetmælk; desværre toges der ved Fastsættelsen af samme noget Hensyn til Handelsmælkens Værdi, hvilket i det lange Løb vil medføre en Svækkelse af Noteringens Betydning som Regulator af Ostproduktionen.

Knapheden paa Ost i Aarets første Del i Forbindelse med de høje Priser har medført, at mange Mejerier i Sommerens Løb gav sig til at fremstille Ost. For de fleste af disse Mejeriers Vedkommende har der dog kun været Tale om Produktion i kortere Tid, dels fordi man ikke ret mange Steder dristede sig til at ofre store Beløb paa Indretningen af tidssvarende Lagerlokaler, og dels fordi Leverandørerne gennemgaaende viste Ulyst til at afstaa ret meget af den skummede Mælk selv til ret høje Priser,

hvorfor Produktionen væsentligst tog Sigte paa at forsyne Mejeriets egne Leverandører med Ost.

Mejeribrugets Fællesorganisations Bestræbelser for at aabne nye Afsætningsmuligheder for Mejeriprodukter, og som jo særlig har taget Sigte paa Eksport af behandlet Mælk, har ført til, at 46 Mejerier i Ringkøbing Amt har givet Tilslutning med 29,000 kg Mælk daglig til Opretelsen af en Mælkebehandlingsanstalt i Ringkøbing. Der er købt Grund til samme og den forventes opført i Sommeren 1920.

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold.

II.

Beretning udgivet af Det landøkonomiske Driftsbureau
ved *O. H. Larsen* og *Ivar Dokken*.

I »Tidsskr. for Landøkonomi«s 4. Hæfte for indeværende Aar er gengivet et Foredrag af Professor *O. H. Larsen*, holdt i Det kongelige danske Landhusholdningsselskab den 28. Januar, og deri findes omtalt en Del af Hovedresultaterne fra ovennævnte Beretning, hvorfor der i det følgende ikke skal gaas nærmere ind paa Enkeltheder vedrørende disse Undersøgelser, men i saa Henseende henvises til Foredraget, eller endnu bedre til selve Beretningen, der kan faas ved Henvendelse til »Det landøkonomiske Driftsbureau«, Bülow'svej 46, København.

Initiativet til Oprettelsen af Driftsbureauet skyldes jo i særlig Grad Landhusholdningsselskabets nylig afgaaede Præsident, Professor *Westermann*, og Tanken blev senere fremdraget i en Betænkning fra Selskabets »Regnskabsudvalg« og fra »Litteraturudvalget«, hvor der bl. a. gøres opmærksom paa en saadan Institutions Betydning for Fremskaffelsen af Materiale til en dansk landøkonomisk Driftslære.

Hvorledes denne Sag videre udviklede sig ved Samarbejde mellem forskellige interesserede Institutioner, vil være Læsere af dette Tidsskrift bekendt.

Nu er »Det landøkonomiske Driftsbureau« en Virkelighed, der gennem de udsendte Beretninger selv godtgør

sin Eksistensberettigelse og sin Betydning for dansk Land-økonomi.

Forud for Driftsbureauets Oprettelse var der jo fra mange Hold, dels gennem Foreninger og dels af Enkeltmænd, udført et betydeligt og godt Arbejde for at sætte Landbrugsregnskabet i System og gøre Resultaterne tilgængelige og frugtbringende for Almenheden. Det vil dog føre for vidt her at komme ind paa at nævne Navne paa Institutioner eller Mænd, der har arbejdet for denne Sag; men der foreligger fra den sidste Halvsnesaar en Række Publikationer og Beretninger om en saadan Virksomhed, særlig fra nogle af vore Landboforeninger.

Manglen paa Samarbejde mellem de enkelte Foreninger, Forskelligheder ved Regnskabernes Anlæg og Opgørelse, ved Vurderingsprincipper og Prisansættelser m. m. gjorde det dog vanskeligt ud af det offentliggjorte Materiale at drage mere almengyldige Resultater, og Betydningen af Driftsbureauets Arbejde, der bygger videre paa det af Enkeltforeningerne fremskaffede Regnskabsmateriale, er da bl. a. den, at der igennem det etablerede Samarbejde med Bureauet opnaas større Ensartethed i Arbejdet de forskellige Steder, ligesom Driftsbureauet ved en selvstændig Bearbejdning af de enkelte Regnskaber bliver i Stand til at egalisere Resultaterne, saa de faar langt større Værdi til Belysning af almene landøkonomiske Spørgsmaal.

Driftsbureauets første Beretning, der udkom 1918, var bygget over Regnskaber, paa hvis Fremkomst det selv ingen Indflydelse havde haft. Den led i høj Grad under ovennævnte Mangler ved Materialet, der forøvrigt var altfor lille, kun 75 Enkeltregnskaber fra vidt forskellige Egne af Landet; men den nu foreliggende anden Beretning er derimod bygget over 235 Regnskaber, fremkommen under Samarbejde med Bureauet, og den er i enhver Henseende langt mere omfattende, ikke alene hvad Grundmateriale, men ogsaa hvad Bearbejdningen angaar, og det

kan uden Overdrivelse siges, at denne Beretning varsler godt for Virksomheden i Fremtiden.

Efter indledende Afsnit om Landbrugets almindelige Vilkaar, d. v. s. Produktions-, Afsætnings- og Prisforhold i 1917—18, det Aar, hvorfra de anvendte Regnskaber stammer, samt en Redegørelse for Regnskabsmaterialets Fremskaffelse, Størrelse, Art og Fordeling paa forskellige Landsdele og forskellige Ejendomsstørrelser, følger som første egentlige Hovedafsnit af Regnskabsresultaterne en Omtale af Landbrugskapitalen, dens Størrelse og Fordeling paa de forskellige Kapitalgrupper, opgjort efter de foreliggende Statusvurderinger.

Dette Afsnit godtgør tilfulde, at Spørgsmaalet om Oprettelsen af nye Jordbrug efter den almindelige danske Driftsform med nogenlunde stort Husdyrhold ikke alene er et Spørgsmaal om Adgang til Jorden, som nogle synes at mene; men i endnu højere Grad er et Spørgsmaal om Adgang til Kapital.

For Ejendomme med indtil 10 ha repræsenterer Jordværdien trods den forholdsvis lave Ansættelse af Bygnings-, Besætnings- og Inventarværdien kun ca. $\frac{1}{3}$ af hele Landbrugets Værdi, og siden da er Forholdet yderligere forrykket stærkt i Retning af Bygnings- og Inventarkapitalens forholdsvis Stigning.

Dette er et Forhold, der har Krav baade paa Offentlighedens og den Enkeltes Opmærksomhed, hvad enten Talen er om Oprettelsen af nye Ejendomme eller om Overtagelse af gamle Ejendomme i mer eller mindre ukomplet Stand.

For de store Landejendomme over 100 ha udgør derimod Jordværdien godt Halvdelen af den samlede Ejendomsværdi.

Afsnittene om Bruttoudbytte, Driftsomkostninger og Driftsresultatet indeholder mange interessante Enkeltheder vedrørende Landbrugsbedriftens Økonomi; men tillige en Række Oplysninger af nationaløkonomisk og

socialøkonomisk Interesse, f. Eks. om Kapitalforrentning og om det for Samfundet som Helhed indvundne Udbytte af Landbrug i forskellige Landsdele og af forskellige Ejendomsstørrelser.

Her er Omraader, hvor de gennem Driftsbureauet fremskaffede Oplysninger med Tiden kan faa stor Interesse og Betydning ogsaa udenfor de egentlige Landøkonomers Kreds.

Undersøgelserne over forskellige Driftsforholds Indflydelse paa Driftsresultatet og over de enkelte Driftsgrenes Økonomi omfatter ligeledes mange interessante Sammenstillinger; men her har jo de særlige Forhold under Krigssituationen med dens stærke Indgreb baade paa Produktionens og Afsætnings Omraader haft stor Indflydelse paa Resultaterne, og man skal derfor være varsom med at tillægge disse Resultater for stor Rækkevidde.

En enkelt Sammenstilling skal dog gengives her, nemlig Bruttoudbyttets Indflydelse paa Driftsresultatet, der viser følgende, naar samtlige Regnskaber deles i 8 Grupper efter Bruttoudbyttets Størrelse:

Gruppe	Bruttoudbytte Kr. pr. ha.	Nettoudbytte Kr. pr. ha.	Forrentnings- procent	Landbrugs- kapital Kr. pr. ha.
1	1149	453	15.9	2847
2	883	315	11.7	2684
3	767	252	9.9	2556
4	693	213	8.8	2433
5	622	197	8.4	2353
6	554	133	6.3	2114
7	494	97	5.0	1949
8	396	60	3.8	1808

Disse Tal viser jo paa slaaende Maade Betydningen af en stor Produktion, og tillige, at det er de Ejendomme, der under Krigssituationen har kunnet holde Produktionen oppe, der har givet det gode Udbytte.

Beretningen slutter med en kortfattet Undersøgelse over Husholdningsudgifterne.

Enhver, der studerer denne sidste Beretning fra »Det landøkonomiske Driftsbureau«, vil sikkert faa et stærkt Indtryk af, at man her har begyndt paa et Arbejde, der bør fortsættes og yderligere udvides. Her er nyt Land at vinde for det landøkonomiske Oplysningsarbejde, og tilmed et frugtbart Land, der kan give gode Renter af de Midler og god Løn for det Arbejde, som ofres derpaa, og det var ønskeligt, om baade de enkelte Landmænd og de landøkonomiske Foreninger, der afgiver Materiale til Bureauet, saavel som Bevillingsmyndighederne, der skal stille Midler til Raadighed for Arbejdets Fortsættelse og Udvidelse, maatte have et aabent Øje for dette Arbejdes store Betydning.

Og endelig maa man haabe, at de Mænd, der direkte har med disse Undersøgelser at gøre, maa have en lykkelig Haand til at føre Arbejdet videre, at udvide og uddybe Omraadet, saa de aarlige Beretninger vel bevarer den Kontinuitet, der er nødvendig for en Sammenligning fra Aar til Aar; men dog ikke stivner for meget i en Gang for alle fastlagte Rammer, men bevarer noget af Nybegyndelsens Friskhed over sig. Da vil Fremkomsten af Bureauets Beretninger efterhaanden blive en Begivenhed, der imødeses med Interesse af alle landøkonomisk interesserede Kredse i vort Folk.

Ladelund i April 1920.

J. C. Overgaard.

Udkomne Bøger.

Beretning om systematiske Undersøgelser af Jorders Trang til Grundforbedring samt skitseret Afvandingsplan for Knudmose. Ved *Th. Claudi Westh* og *K. Prytz*. 19 Sider. Udgivet af Statens Grundforbedringsvæsen. (Københ.).

Vejledning i Behandling af smaa Skovejendomme. Af *Paul Wegge*. Udgivet af Dansk Skovforening. 128 Sider. 81.638 ha eller ca. 34 pCt. af det i privat Eje værende Skovareal hører til Ejendomme paa 60 ha eller derunder. Disse Skove ejes i Reglen ikke særskilt, men er knyttede til Agerbrug af forskellig Størrelse, for en overvejende Del almindelige Bøndergaarde og Proprietærgaarde, hvis Ejere ikke er sagkyndige med Hensyn til Skovdrift. Og som Følge af, at disse smaa Skovejendomme ikke har kunnet bære Udgiften til en sagkyndig Vejledning for Ejeren ved deres Drift, har denne ofte været mangelfuld, og det har af mangfoldige Ejere været følt som et stort Savn, at der ikke forelaa en kortfattet, for Lægmænd tilgængelig Vejledning til Behandling af Smaaskove.

I Erkendelse af, at det ogsaa for Samfundet som Helhed er af stor økonomisk Betydning, at disse Skove drives paa den bedste og mest økonomiske Maade, har Dansk Skovforening taget den Opgave op at tilvejebringe Mulighed for, at disse Skoves Ejere med en rimelig Bekostning kan skaffe sig Vejledning med Hensyn til den bedst mulige økonomiske Drift af deres Skov. Som det første Resultat af Bestræbelserne for denne Opgaves Løsning kom i Foraaret en Lov, hvorefter der kan ydes Statstilskud til Sammenslutninger af Smaaskovsejere med det Formaal at antage en forstmæssigt uddannet Konsulent med den Opgave at yde de enkelte Ejere stadig Vejledning ved Skovbehandlingen.

Som det andet Resultat foreligger nu denne Bog. Den giver i korte, klare Træk Grundlinierne i den Viden om Skovens Naturhistore, de enkelte Skovtræers Fordringer til Lys, Jordbund, Klima, Behandlingsmaade m. m., som er en nødvendig Forudsætning for at drive Skov saaledes, at den kan give det størst mulige øjeblikkelige Udbytte samtidig med, at dens Ydeevne for Fremtiden bevares eller forbedres. Den giver Oplysning om de Farer og Fjender i Form af Storm, Vildt, Mus, Insekter og Svampe, som truer Skovtræerne, og Midlerne derimod, om den rette Maade at frembringe og behandle en Skovbevoksning paa, om Skovprodukternes Oparbejdning og Afsætning, om Grundtrækkene i den gældende Skovlovgivning o. m. a. (G. B. N. F. Københ.).

Salg af Landejendomme 1910—17. Statistiske Meddelelser. 4. R. 58. Bind. 6. Hefte. Udgivet af Det statistiske Departement. 79 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Produktionsstatistik 1919. Statistiske Meddelelser. 4. R. 60. Bd. 4. Hefte. Udgivet af Det statistiske Departement. 45 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Danmarks Havebrug og Gartneri til Aar 1919. Ved *Svend Bruun* og *Axel Lange*. Med ca. 300 Billeder. 767 Sider. (G. B. N. F. Københ.). — Bogen vil senere blive omtalt i Tidsskriftet.

Illustreret Havebog. Redigeret af *Carl Maribo*. I Del. Indhold: Havens Stedforhold, Størrelse, Forarbejder etc. af *Hans Gram*. Jordbund og Gødning af *Harald R. Christensen*. Køkkenhaven af *G. A. Becker*. Frugthaven af *A. Bruun*. Frugtens Afplukning, Sortering, Pakning og Opbevaring af *Michael Gram*. Kulturer under Glas af *Jens K. Jørgensen*. Havebogens anden og tredje Del vil antagelig foreligge i Begyndelsen af næste Aar, og der vil da være Grund til at omtale Bogen. 584 Sider. (H. Hagerups Forlag. Københ.).

Mindre Meddelelser.

Om Salget af Landejendomme 1910—17 har Statistisk Departement udsendt et Hefte, af hvilket det fremgaar, at Salget har været meget stort. Nedenstaaende Oversigt viser dette. Til Sammenligning er anført de tilsvarende Tal for de 2 forudgaaende Femaar:

	1900—04		1905—09		1910—17	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
	Salg	Tdr. H.	Salg	Tdr. H.	Salg	Tdr. H.
Huse (med $\frac{1}{4}$ —1 Td.						
Hartk.	19.918	9.988	26.313	13.417	48.660	25.460
Gaarde.	15.900	59.051	19.704	73.792	37.517	136.039
Ialt...	35.818	69.039	46.020	87.209	86.177	161.499

I Gennemsnit for Femaaret 1913—17 og for hele Landet var Hartkornsværdien uden Besætning og Inventar for bebyggede Ejendomme: for Huse 16,220 Kr. og for Gaarde 9382 Kr. Som almindelig bekendt er Hartkornsværdien stegen stærkt i det 20. Aarhundrede. Sætter man for Femaaret 1900—04 den gennemsnitlige Salgspris til 100, viser den sig for Femaarere 1905—09 og 1913—17 at være: for Huse 122 og 179, for Gaarde 117 og 179. Hartkornsprisen er altsaa langt større for Huse end for Gaarde, men Prisstigningen er, naar hele Landet regnes under et, ganske ensartet. Det er karakteristisk, at medens Salgsprisen i Femaaret 1905—09 laa under Vurderingen til Ejendomsskyld i 1909, var den for 1913—16 9 pCt. over Vurderingen til Ejendomsskyld for 1916.

Den gennemsnitlige Salgspris pr. Td. Gaardhartkorn (Jord og Bygninger, men uden Besætning og Inventar) var i Femaaret 1913—17: 9.404 Kr. paa Lolland-Falster, 8.921 Kr. paa Fyn, 8.723 Kr. paa Bornholm og 8.622 Kr. paa Sjælland, 10.619 Kr. i det sydvestlige Jylland, 10.179 Kr. i det nordlige Jylland og 9.452 Kr. i det sydøstlige.

Værdien af Besætning og Inventar er ogsaa stegen stærkt. For Husenes Vedkommende var Værdien pr. Td. Hartkorn af medfulgt Besætning og Inventar 2.440 Kr. i 1900—04, men 5.138 Kr. i 1913—17; for Gaardenes Vedkommende var Tallene henholdsvis 1472 Kr. og 2858 Kr.

Den samlede Værdi pr. Td. Hartkorn for Jord, Bygninger, Besætning og Inventar var:

	i 1913	i 1917
	Kr.	Kr.
for Huse.....	18.291	24.576
— Gaarde.....	10.578	14.336

I det samme Femaar er Behæftelsesbeløbet for Husenes Vedkommende steget fra 8.517 Kr. pr. Td. Hartkorn i 1913 til 9.652 Kr. i 1917, hvilket er en Stigning med 13 pCt. For samtlige Gaarde var Tallene henholdsvis 5.226 Kr. og 6.175 Kr., Stigningen udgør altsaa 18 pCt. —

Nedenstaaende Tabel viser Forholdet mellem Salgssum og Gældsbyrde pr. Td. Hartkorn, idet begge er sat = 100 for Femaaret 1900—04:

	Salgssum			Gældsbyrde		
	1900— 1904	1905— 1909	1913— 1917	1900— 1904	1905— 1909	1913— 1917
Huse.....	100	125	186	100	120	163
Gaarde.....	100	119	182	100	113	141

Siden Aarhundredets Begyndelse er altsaa Gældsprocenten forholdsvis formindsket. Formindskelsen er størst for de større Ejendommers Vedkommende, mindst for de mindre Ejendomsgrupper.

Tvangssalgenes Antal er gaaet betydelig ned. I Femaaret 1900—04 solgtes i alt 395 Huse ved Tvangssalg, men i Femaaret 1913—17 kun 232; for Gaardenes Vedkommende var de tilsvarende Tal 592 og 131. Der er altsaa en betydelig større Nedgang for Gaardene end for Huse.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1919.

V.

Beretning fra Statskonsulent J. C. A. Schwarz-Nielsen.

Sjælland er vedblivende Provinsen, hvor samtlige Avlsretninger, de svære som de lettere, har deres Liebhavere og drives paa mange Steder Side om Side, ja endog i Fællesskab i samme Sogn eller Gaard. Anderledes vil det vel aldrig blive. Men for Avlen i sin Helhed er det selvfølgelig ikke heldigt, og man bør efter Evne arbejde hen til at faa det ændret saa meget som muligt. Og ogsaa paa det Omraade er der da sket paa-viselig Fremgang i Løbet af en Aarrække. Men enkelte Steder er det endnu galt.

En saadan stedlig Sammenblanding af forskellig Art er selvfølgelig en Hemske for den specielle Avlsbranches Trivsel og Fremgang. Og det viser Resultatet ogsaa. Ubetinget staar Avlen lavest i de Dele af Amterne, hvor Sammenblandingen er størst. Der kan ikke paa den Maade indenfor den enkelte Branche arbejdes med den Kraft og Energi, som manges Sammenhold og Fællesarbejde begunstiger. Et er der dog nu opnaaet, og det er, at man er kommet saa vidt, at hver Avlsbranche arbejder for sig og holder sig til sit eget Avlsmateriale, at vi er kommet ud over den planløse Krydsningsavl, som i saa mange Aar hæmmede Avlens Fremgang. Det vilde jo være et

Gode, om det efterhaanden vilde udfolde sig derhen, at der kunde opnaas større Enighed blandt Opdrætterne om i større eller mindre Landomraade at lægge sig efter en speciel Avl, svær eller let, og derved indvinde Samarbejdets styrkende Kraft.

Fra Aar til andet at følge Svingningerne i de enkelte Avlsbranchers Vækst eller Svinden og Udslaget af den indbyrdes Konkurrence er vanskeligt, ja vel næppe gør-
ligt. De lokale Skuer og Anmeldelserne til disse skulde vel desangaaende være de mest vejledende, men ofte er disse sidste afhængige af Tilfældigheder og derfor ikke noget paalideligt Grundlag for Beregning. I 1919 har Indmeldelserne gennemgaaende været faatallige. Grunden ligger nær for Haanden. Aarets to store Skuer: Skuet paa Traverbanen og Ungskuet i Hillerød trak alt det bedste til sig, og dette maatte man da som Regel savne ved de lokale Skuer. Ikke desto mindre maa det siges, at Publikum paa vanlig Vis næsten overalt mødte fuldtalligt. Men af Indmeldelserne at drage nogen Slutning om Opdrætternes vaagnende eller dalende Interesse for en speciel Avlsbranche kan man ikke, ej heller om Sympatien nærmest gaar i Retning af let eller svær Avl. Forskydningen mellem Avlsbrancherne indenfor hver af disse er det derimod lettere gennem Skuerne — set nogle Aar i Træk i samme Egn — at danne sig en Mening om. Og det synes da atter i omtalte Aar at tyde paa, hvad der sikkert ogsaa er rigtigt, at i Frederiksborg Amt er Tendensen nu næsten helt og holdent for Frederiksborgavlen; kun undtagelsesvis drives lidt svær Halvblodsavl, hvortil der absolut ikke haves det fornødne Hoppemateriale, ligesom der paa et mindre Omraade ogsaa haves lidt let Halvblodsavl. Men Frederiksborgavlen er Amtets Hovedavl, og den har været i kendelig Vækst fra Aar til andet i de sidste Aar. I de andre Amter kommer Egnen omkring Næstved (Sorø og Præstø Amt) dette nærmest, og det er da ogsaa der, næst i Frederiksborg Amt, at denne Avl

vil faa den bedste Fremtid. Skuerne i Sorø har ogsaa i de senere Aar vist en glædelig Fremgang i Frederiksborgavlens. I Ringstedegnen, som for nogle Aar tilbage paa dette Omraade stod højt, synes i Øjeblikket en vis Stagnation at gøre sig gældende. Men det er forhaabentlig midlertidigt, grundet paa tilfældigt Uheld. Interessen for Avlen blandt Opdrætterne menes ikke at være blevet svækket. I Slagelseegnen er den lettere Avl og vel navnlig Frederiksborgavlens vigende for den svære. Den svære Halvblodsavl synes dog der at vinde nogen Fremgang; om den lettere Avl der overhovedet bør opretholdes, var det sikkert heldigt, om man sluttede sig til den svære Halvblodsavl og opgav Frederiksborgavlens. I Holbæk Amt er der vist nogen Fremgang i Frederiksborgavlens og pletvis (Odsherred) har den nu faaet helt godt fat. I den største Del af Præstø Amt er det umuligt at blive paa det rene med, i hvad Retning Tendensen i Avlen egentlig gaar. Skuerne viser lidt af alt, men middelmaadigt var det hele. End ikke i Kataloget er man kommet til den ellers overalt alt længe vedtagne Inddeling af Avlsmateriale indenfor de lettere Heste i de 3 Afdelinger: svært Halvblod, Frederiksborgrace og let Halvblod. De to sidste mænges her Aar efter andet sammen, hvad der jo ikke kan gavne Avlen, ej heller staa for Kritik, saafremt Aanden i Husdyrloven skal overføres paa Skuets Ledelse, og den vedtagne Stambogsføring følges. Det er dog vistnok givet, at der endnu pletvis haves nogen Interesse for Frederiksborgavlens netop som saadan, men som Forholdene er for Øjeblikket, vilde man sikkert i sin store Helhed staa sig ved helt at kvittere den lettere Avl og slaa sig paa den svære, som baade er lettere at have med at gøre, og som netop nu har faaet særlig interesserede og dygtige Foregangsmænd i disse Egne.

Aarets Hovedbegivenheder paa den lettere Hesteavls Omraade knyttedes til de to store Skuer: Skuet paa Tra-verbanen, som afholdtes den 17. og 18. Juni, og de sam-

virkende sjællandske Landboforeningers Ungskue, der i Forening med Frederiksborg Amts Landboforenings Dyrskue afholdtes i Hillerød den 8. og 9. Juli.

Paa førstnævnte Skue var de lettere Hesteslag repræseenteret ved 1) engelsk Fuldblod, 2) svært Halvblod og 3) Traverer. Foreningen til den ædle Hesteavls Fremme, Hoppecentret og Hingstedepotet »Sjælland« samt Det danske Travelskab fik her Lejlighed til at fremvise, hvad hver Forening for sig paa sit Omraade har bragt det til. Og hver af disse Foreninger kan se tilbage med Tilfredshed paa Udfaldet af Skuet. For de to Sportsraceres Vedkommende, hvor Individets Værd er at bestemme efter Præstation mere end efter Eksteriør, er en Dyrskuebedømmelse meget vanskelig, om den overhovedet er mulig, begrundet at kunne foretages. De afsagte Kendelser vil derfor vides forud at blive meget omdisputerede og bør vel heller ikke tillægges saa særlig stor Værd. Og Indmeldelserne paavirkes og hæmmes ofte paa Grund af, at Løbesæsonen er inde, hvorfor undertiden netop det bedste holdes tilbage. Trods det var der mødt et paa-skønnelsesværdigt Antal Individuer, saa at man paa Skuet i ethvert Tilfælde kunde overbevise sig om, at man i begge Avlsbrancher er naaet saa vidt, at Avlen virkelig spiller en Rolle, der naar Tiden dertil er, kan komme til at spille en Rolle og blive af Betydning indenfor Brugsavlen. Det gælder vel navnlig Traveravlen, i hvilken man nok nu tør tage Konkurrencen op med Udlandet, hvorfra der til Stadighed er tilgaaet Avlsmateriale; ja man er vel alt naaet saa vidt, at man, om saa skulde være nødvendigt, var i Stand til i Avlen at staa paa egne Ben.

For den svære Halvblodsavl faldt Skuet overordentlig heldigt ud. Det var for Centret et stort Gode at faa Lejlighed til her at fremstille et samlet Materiale til Belysning af Avlens nutidige Avlsmateriale. Deraf faar man jo kun et ufuldkomment Begreb ved paa de lokale Skuer hist og her at træffe enkelte Eksemplarer af den

over hele Sjælland saa meget spredte Avl. De fleste af Opdrætterne er jo at tælle mellem de større Besiddere og Forpagtere, og disse er som bekendt ikke meget ivrige efter at konkurrere paa Skuerne. Dette er et væsentlig Moment til, at denne Avls Værd i de store Opdrætkredse er meget omdisputeret. Men her fik man et Totalindtryk, og det var godt. For at komme til Erkendelse om, hvad der skyldtes Hoppecentrets Virksomhed, vilde det have været heldigt, om man havde indskrænket sig til at samle Materialet til Skuet alene fra Sjælland, hvor Centret er Arnestedet, hvortil hele denne Avl støttes, og hvorfra dens Oprindelse er udgaaet. Ganske vist var Tallet paa de fra Fyn indmeldte Individer forholdsvis faa, men ved deres Kvalitet bidrog de dog væsentlig til at højne Halvblodsskuets Niveau.

Charlottenlundskuet i sin Helhed gjorde et tiltalende Indtryk, og kvalitativt godt fremført under de gunstigste mulige Forhold. Men netop et Skue af den Slags, som Forholdene byder kun af og til at kunne isenesættes, er meget belærende, naar det beses med dets Værd for Livets Praksis for Øje. Thi Sportsavlen kan, naar den tages i Brug i Avlens Tjeneste i Almindelighed, moderat og afpasset efter Forholdene, komme til at spille en stor Rolle. Vel har vor hjemlige Landavl ikke hidtil været tilstrækkelig specialiseret og fæstnet i sine Former, til at en rationel Krydningsavl med Produktionen af Brugsheste (Remonter i første Linie) for Øje har været tilraadelig. Men Tiden er maaske nær forestaaende, hvor det kan blive det og gøres, uden at man derved mere risikerer at komme ind i en uheldsvanger Blandingsavl, der atter skulde kunne rive ned, hvad der ved Renavl er opbygget. Man skylder da derfor særlig Det danske Travsselskab, som ved saa mange Lejligheder ved Hjælpsomhed støtter vor Landavl, Tak for den væsentlige Del, den har haft i dette Skues Tilblivelse. Anvendelsen af Sportsracerne til Brug ved enkelt Krydsning og med blivende Støtte af

Landracerne som Basis at producere Brugsheste : højtforædlede Køreheste, Rideheste, Remonter, hører Fremtiden til, og først derved og med stadig Bevarelse af de rene Racer naar man til det Højdepunkt i den praktiske Hesteavl, som overhovedet kan naas. Men Overgangen dertil skal ske læmpeligt og lidt efter lidt; ellers skydes der over Maalet. Og Trangen paa Markedet, Kravet i Retning af større Forædling skal alene være Drivfjederen til, at en saadan Avl overhovedet forsvarligt tør paabegyndes.

Ogsaa Aarets andet større Skue, Ungskuet i Hillerød, kom hippologisk set til at spille en stor og for mange maaske noget overraskende Rolle. Det vakte Opsigt ved sin Størrelse, det store Tal af Indmeldelser i Frederiksborgafdelingen, ved Siden af hvilken de andre Avlsbrancher var paafaldende lidet talrigt repræsenterede. Dertil var det saa heldigt, at der til Amtets Landboforenings Skue fremstilledes næsten alle Amtets ældre Frederiksborghingste og en stor Mængde ældre Frederiksborghopper (80). Frederiksborgafdelingen dominerede saaledes aldeles overlegent Hesteskuet og paatrykte det sit Præg. Paa selve Ungskuet var tilmed langt de fleste Frederiksborgheste fra Frederiksborg Amt. Dette var jo en ret naturlig Følge af, at Skuet afholdtes i Frederiksborg Amt, men det maa indrømmes, at Hovedgrunden dertil er, at Frederiksborgavlens virkelig er saa udpræget dominerende der i Amtet fremfor i de andre. Skuet overtraf for Frederiksborgavlens Vedkommende endog meget forhaabningsfulde Forventninger. Selv Frederiksborgavlens Venner følte sig imponeret deraf. Navnlig Følhoppeafdelingen gjorde sig gældende og vakte Opsigt; Ensartetheden i denne og Ædelhedsgraden slog de fleste med Forbavselse. Skuet fik dog maaske i praktisk Henseende sin største Betydning derved, at det gav Anledning til en meget hæftig Diskussion mellem Vennerne af det nutidige Avlssystem (Renavlens) og dennes Modstandere. Adskillige af

Opdrætterne og særlig de mest fremtrædende blandt disse fik Lejlighed til baade i Skrift og Tale (paa Møder) at fremsætte som den Mening, der deltes af langt det store Antal af Opdrætterne, at væsentlig ved Renavl en var det Resultat, hvortil man var kommet, naaet; med Krydsningsavl havde han adskillige Gange, men altid med beklageligt Udfald, forsøgt sig, og derpaa var man fast bestemt paa aldrig mere at ville indlade sig. Dette, at Avlen saaledes har vist sig at kunne staa paa egne Ben, ja endog helst maa holdes bort fra enhver Indblanding, som gaar ud paa at skulle tjene til dens Fremme, i Forbindelse med den i Avlen opnaaede Ensartethed i Form, Ydeevne og andre Egenskaber, hvad der her ved Skuet var at paavise, turde da være fuldgyltig Begrundelse til nu at gøre Fordring paa Racebetegnelsen for Frederiksborgavl en og at konstatere dette som anerkendt. Frederiksborg racen er saa da i sin Nutidsskikkelse en ny national Race, som saadan sidestillet den jydsk Race og de enkelte udenlandske Racer, som i de senere Aar har faaet sin Tilblivelse lidt efter lidt ved samme Fremgangsmaade, som her hos os anvendt. Og da det vel nu kan forventes, at Avlen vil holde sig og fremdeles vil blive ledet efter samme System i Fremtiden, indtil Markedet stiller nye Krav til Produktionen, er Skuet saaledes paa en Maade blevet det Faktum, Slutstenen, hvorpaa den afgørende Dom, i den i mange Aar staaende Kamp mellem Renavl og Krydsningsavl, er fældet. Det er i vor Nutids Frederiksborgavls Historie blevet en historisk Begivenhed, med hvilken Nutidens Frederiksborghest indleder sin nye Æra som a n e r k e n d t Racehest og Frederiksborgavl en som Raceavl.

Statshingsteskuet afholdtes i Roskilde den 25. og 26. Juli. Der var til dette indmeldt 36 Hingste af Trækrace, 71 af lettere Heste, hvoraf 54 af Frederiksborg race og 17 af svært Halvblod. Af 4-Aaringer var indmeldt 14 Frederiksborg hingste og 3 af svært Halvblod. Den yngre Til-

gang var ringe i Kvalitet, for Frederiksborghingstenes Vedkommende ogsaa ringe talmæssigt set. Grunden dertil ken selvfølgelig ikke paapeges. Hvert Aar er Tilgangen jo af forskellig Værd; dette Aar har nu været særlig uheldigt; usandsynligt er det ikke, at Krigsaarene, hvorunder den er født og opdrættet, med de deraf afhængige usædvanligt ugunstige Fodringsbetingelser kan have været medvirkende; det kunde da tænkes, og de følgende Aar vil saa nok give Oplysning. At gribe Lejligheden til paa denne mangelfulde Aargang som Konto at erklære hele Avlen forfejlet — hvad sket er — turde være uoverlagt, vel dristigt og overilet, saaledes som ogsaa Opdrætterne opfatter og værdsætter det.

Kaaringen, der for 2. Gang foranstaltedes af de samvirkende sjællandske Frederiksborghesteavlsforeningers Kaaringsudvalg mødte overalt stor Tilslutning, og et ret stort Hoppemateriale knyttedes til Foreningen. Hingstefremstillingen med dertil hørende Indrangering synes i alle Amter at værdsættes af baade Hingsteejere og Hesteavlsforeninger og følges med Interesse af et stort Publikum. Alt tyder paa, at denne Sammenslutning paa alle Maader vil blive af stor Betydning for Avlens Fremme og Udbredelse.

Vedrørende den svære Halvblodsavl er der iøvrigt ikke meget at bemærke udover det, som ovenfor er anført. At Krigsaarene har bragt nogen Stilstand i Avlen er selvfølgelig, afskaaret som man har været fra at skaffe den tiltrængte Tilførsel af Avlsmateriale fra Udlandet. Auktionen, som Centret paa vanlig Vis afholdt over Føl, indbragte gode Priser, men ikke saa faa Numre paa Hoppecentret staar endnu vakante. Og Centret er og bliver Støtten og Drivfjedren i denne Avl. I Løbet af Aaret er der blevet etableret en Sammenslutning af samtlige Opdrættere i Lighed med i Frederiksborgavlen og med denne som Eksempel, en for Avlens Fremtid betydningsfuld Foranstaltning.

Paa F y n er den lettere Hesteavl ganske anderledes enkel end paa Sjælland, idet man der udelukkende arbejder med det svære Halvblod. Avlen er nu engang ved Fællesorganisationens Foranstaltning sat i en bestemt Gænge, hvormed man føler sig tilfreds, og fra hvilken man hidtil ikke har fundet Anledning til at afvige. Avlen gaar sin jævne Gang fra Aar til andet, dog ligesom paa Sjælland i Krigsaarene paavirket af vanskelige Fodringsforhold og Savnet af tiltrængt Avlsmateriale fra Udlandet. Det føles dog mindre her end paa Sjælland. Thi saa vidt er man nu fremskredet i Avlen, at der idetmindste i de hjemmefødte Hoppeføl findes adskillige Avlsemner. Desværre falder det mig vanskeligt, ofte ugørligt at besøge de afholdte lokale Skuer udenfor de største, da Skuetiden jo er den samme paa Sjælland og Bornholm som paa Fyn. Men jeg ser af Katalogerne, at Indmeldelserne til Skuerne vedblivende er faatallige, hvad der er meget beklageligt. Af de lokale Skuer synes egentlig det ved privat Initiativ paa Brahetrolleborg afholdte at være det, hvormed Opdrætterne mest regner, og hvor de helst udstiller, hvad der geraader vedkommende Forening til Ære. Til Kaaringerne derimod er der stadig god Tilgang, og saadan var det ogsaa i 1919. Ved Afkomsskuerne var der kun 2 Hingste, som fik deres Afkom anerkende, og begge kom i Kl. III. Til Individspræmie var der til Statsskuet anmeldt 8 Hingste, hvoraf 4 var fireaarige. 2 af disse præmieredes, 2 kendtes brugbar. Alle var de hjemmeproducerede. F y r s t e n ved Anföhrer, oldb. Stb. 2095, af Elle II 212, fik 1. Præmie, noget tidligere ret ukendt. Samme Hingst gjorde ogsaa stor Lykke ved Skuet paa Traverbanen i Charlottenlund. Forhaabentlig faar vi i den en 1. Klasses Avlshingst.

Paa B o r n h o l m har Avlen vel nok, paa Grund af sin afsides Beliggenhed, været mindre paavirket af Krigens Følger end paa de større Øer. I Foraaret 1919 blev et kendeligt større Antal Hopper end sædvanligt bedæk-

ket: man kan sige, at næsten alle Hopper, selv de dertil uegnede, bedækkedes. Kaaringen var vellykket, mange Hopper kaaredes i Kl. I. Paa Bornholm kræves dertil en godkendt Afkomsbedømmelse. Afkommet skal være bedre eller mindst lige saa godt som Hoppen. Der var stor Tilgang til Kaaringen ogsaa af yngre Hopper. Dyrskuets og Statsdyrskuets derimod var ikke saa godt som i de forudgaaende Aar. Indmeldelserne var faatallige. Det var en Følge af de med Fremstillingen paa Grund af Dyrtiden øgede Udgifter. De fremstillede Hingstplage var tarvelige, derimod var der en god og ret righoldig Tilgang af treaarige Hopper, hvad der jo lover godt for Fremtiden, naar alt efterhaanden igen kommer ind i sin vante Gænge.

Handelen med lettere Heste har i 1919 været trykket og Priserne ret stærkt dalende. Det gøres gældende paa Sjælland, at det har været bedst med Handelen med Frederiksborgheste, og at Priserne forholdsvis har holdt sig bedre paa disse end paa de svære Heste. En Del er blevet solgt til Sverige og ret mange er gaaet som Køreheste til de større Byer. Men selvfølgelig sidder Opdrætterne inde med mange Heste, som de godt kunde undvære. Paa Bornholm mener man dog, at 4-Aars Beholdningen saa omtrent skulde være afhændet. At de mindre gode Handelsforhold og de saa vanskeligt bestemmelige Forhold for Fremtidsmarkedet for Heste vil virke indskrænkende paa Hoppebedækningen er vel ret givet. Tiden vil imidlertid vise det.

Der er til Slutning Anledning til med nogle Ord at omtale vore Dyrskuekataloger, som gennemgaaende (paa Bornholm undtagen) er mangelfuldt affattede, og navnlig, idetmindste paa flere af de lokale Skuer paa Sjælland, ret fulde af Fejl og ufyldstgørende i Retning af Oplysninger, hvorom Kataloget skal være vejledende. Maa det da være mig tilladt at angive, at Kataloget næst at opgive Ejerens Navn og Adresse, Individets nøjagtigt givne Sig-

nalement (rigtige Aftegnsopgivelser), Fødselsaar og Størrelse, idetmindste maa opgive Faderens Navn med tilføjet Stambogsnummer og Moderens do. Til Moderen bør endvidere Morfader og Mormoder nævnes, om muligt med Stambogsnummer, hvad der for Faderens Vedkommende sjældnere er nødvendigt, da dens Afstamning som Regel kan vides at være Opdrætterne bekendt. Og praktisk er det for Kortheds Skyld altid at knytte Stambogsnummeret umiddelbart til Navnet. Derved undgaas det evindeligt gentagne og ganske overflødige: Stbg. Nr. Træffes der paa et Led i Afstamningen, som er hentet fra en anden Racestambog end den, hvortil Individet er knyttet, da maa det foran omhandlede Leds Stbg. Nr. tilkendegives med Tilføjelse af Kendemærket for Stambogen foran Stambogsnumret, f. Eks. . . . Frb., H. I, oldb. Stb, øst-prøjsisk Stb. og lgn.

Disse er de absolut nødvendige Oplysninger, som Kataloget skal give om ethvert i det indmeldt Individ. Der-til bør saa føjes, hvad der for Øjemedet med Indmeldelsen kunde ønskes oplyst, f. Eks. Fødested, tidligere Ejer, Afkom og lgn.

VI.

Beretning fra Statskonsulent Aug. Kjær.

Som Følge af, at jeg først under 23. Maj erholdt Ansættelse som Statskonsulent for den svære Hesteavl, omfatter denne Beretning kun Arbejdet i Tidsrummet efter ovennævnte Dato og indtil Aarets Udgang. Da jeg imidlertid havde faaet Tilladelse til — i Tiden indtil 1. Oktober — at afvikle mit Tjenesteforhold til De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger, som disses Konsulent og Sekretær, og foreløbig bibeholde Stillingen som Konsulent for Foreningen af jyske Landboforeninger, og jeg van-

skelig kan afgøre, hvilke Arbejder, der i hvert enkelt Tilfælde maa henføres under den ene eller den anden Stilling, og da de alle har været rettede mod at fremme den svære Hesteavl, tillader jeg mig her at behandle dem under et, idet jeg angaaende nærmere Enkeltheder, Hesteavlens og dens Forhold vedrørende, tillader mig at henvise til Artiklen: »Hestene 1919« i »Tidsskrift for Landøkonomi«, Nr. 9.

I Tiden Slutningen af Juni til Midten af August Maaned har Besøg paa Dyrskuer beslaglagt en ikke ringe Del af min Tid, først og fremmest Statshingsteskuerne, samt Fællesforenings- og større Landboforeningsskuer. Beklageligvis faldt flere af Statsskuernes Afholdelse sammen, saaledes at jeg ikke har kunnet overvære dem alle, hvorfor jeg efter Dyrskuesæsonens Afslutning for nogle Hingstes Vedkommende, der skulde optages i Stambogen, maatte foretage Besigtigelsen paa Hjemstedet.

Desuden har jeg som Medlem af Dyrskueudvalget ved Foreningen af jyske Landboforeningers Ungskue forestaaet Hestenes Ordning paa Pladsen og Fremføring, samt været Medlem af Udvalget til Bedømmelse af de anmeldte Hingstes Afstamning.

Som Stambogsfører for Heste af jysk Race har jeg udarbejdet XXVI Bind for Hingste, hvilket udkom i November, samt derefter arbejdet paa og forberedt Udgivelsen af XVIII Bind for Hopper.

Hvad den rent konsultatoriske Virksomhed angaar, har jeg paa forskellig Maade ydet saavel Avlsforeninger som private Hjælp ved Indkøb af Avlsdyr eller i andre Spørgsmaal af avlsmæssig Natur, hvorfor jeg har haft en udstrakt Korrespondance.

Desuden har jeg deltaget i Foreningen af jyske Landboforeningers Delegeret-, Bestyrelses- og Husdyrudvalgsmøder, De samvirkende sjællandske Landboforeningers Delegeret- og Hesteudvalgsmøde, De samvirkende jyske Hesteavlsforeningers Bestyrelsesmøder samt det alminde-

lige Konsulentmøde i København og Forsøgslaboratoriets Efteraarsmøde.

Tillige har jeg holdt Foredrag ved De samvirkende fynske Hesteavlsforeningers Repræsentantmøde, ved Ungskuet i Holstebro, Fællesskuet i Ribe foruden i adskillige Landboforeninger.

I Slutningen af September blev jeg af Landbrugsministeriet anmodet om at ledsage Hr. Lensbaron H. Rosenkrantz paa en Rejse til England, Frankrig og Belgien for at søge Oplysninger om Afsætningsforholdene for forskellige Landbrugsprodukter i disse Lande. Om Rejsen, der strakte sig over 29 Dage, dens Forløb og Resultater, er der allerede tilgaaet Landbrugsministeriet Beretning straks efter Hjemkomsten.

VII.

Beretning fra Statskonsulent Peter Aug. Mørkeberg.

Aaret 1919 var ikke nogen gunstig Periode for vor Mælke- og Flæskeproduktion. Vi havde for lidt Føde at byde Dyrene, i alle Tilfælde indtil Høsten i 1919 blev indbrerget. Hertil kom for Flæskets Vedkommende en forholdsvis lav Pris paa Hjemmemarkedet og usikre Afsætningsforhold i Udlandet. Følgen blev et lavt Gennemsnitsudbytte for Malkekøerne i Regnskabsaaret 1918—19 og en saa ringe Flæskeproduktion, at denne saa at sige kun dækkede det hjemlige Forbrug. Der udførtes i 1919 kun ca. 12,000 Svinekroppe, eller 2,66 pCt. af de 452,994 Svin, som samtidig slagtedes paa de eksportberettigede Svineslagterier. I nationaløkonomisk Henseende har vor Kvæg- og Svinebestand saaledes ikke spillet den sædvanlige Hovedrolle som Indtægtskilde betragtet. — Interessen for Kvæg- og Svineavlen dalede imidlertid ikke i samme Forhold som Produktionen af Mælk og Flæsk. Selv om dette var Tilfældet i mange Landbohjem, var

der til Gengæld vaagnet en stor Virketrang for at bringe Kvaliteten af vore Husdyr fremad hos mange af Landets Opdrættere og hos mange af de Mænd, som stod i Spidsen for vore Landbrugsorganisationer. Fredsslutningen havde tændt Haabet om lysere Fremtidsudsigter, naar den Taage lettede, som Krigen efterlod — Konsulentarbejdet har derfor ikke været ringere end sædvanlig. Mine Assisterter og jeg har haft Opgaver i rigelig Mængde.

I Hovedsagen har dette Arbejde været en Fortsættelse af vor almindelige Virksomhed, som jeg maa anse for bekendt. Jeg skal derfor kun henlede Opmærksomheden paa enkelte af de Opgaver, som har foreligget.

Straks ved Aarets Begyndelse var det navnlig Rationeringen af vore Svineavlscentre, som maate varetages. I mine tidligere Aarsberetninger fra Krigsperioden har jeg omtalt det Arbejde, som er udfoldet for at holde vore Svineavlscentre oven Vande, medens Svinebestanden som Helhed formindskedes i betænkelig Grad og mange Svinehold enten helt ophævedes eller indskrænkedes til det mindst mulige. Og i min sidste Aarsberetning meddelte jeg, at vi ved Krigens Slutning havde Svineavlscentrene i Behold i samme Antal som før Krigen med en Bestand af omtrent samme Størrelse som ved Krigens Begyndelse. Mine Beretninger indeholder ogsaa Meddelelse om, at Centrene's Kvalitet ikke forringedes. Vi har altsaa bevaret vor Elitebestand af Svin ubeskaaret og derved Midlerne til at vedligeholde og yderligere forbedre den danske Svinebestands Kvalitet som Helhed, samtidig med at dennes Masse forøgedes. Opgaven ved Begyndelsen af Aaret 1919 var da at bevare disse Svineavlscentre. Og Vanskeligheden ved denne Opgaves Gennemførelse var det ringe Foderforraad. Vi havde ikke flere fra Udlandet indkøbte Foderstoffer, og Landmændene havde i Henhold til Kornloven af 20. Marts 1918 maattet aflevere al Vintersæden og en stor Del af Vaarsæden fra Høsten 1918 til Staten. Hertil kom, at Mælken var spar-

som og meget dyr som Foderemne for Svin. Til Gengæld havde Staten imidlertid lovet at rationere Avlscentrene med 400 kg Kraftfoder pr. Enhed, kvartalsvis forud, mod at Centerejerne forpligtede sig til at vedligeholde Centrene i normalt Omfang og avlsmæssig Drift Høstaaret ud. Staten har ogsaa overholdt denne Forpligtelse. Men Sagens Realisation har givet meget Arbejde, dels fordi en Del af Centrene ikke fik Foderstofferne i rette Tid, dels fordi Foderstofferne fra visse Statslagre var af ringe Kvalitet. Mange Skrivelser maatte veksles med Centerejerne, Ernæringsraadet og Ministeriet i den Anledning. — Rationeringen af Prøvecentrene førte til langvarige, men frugtesløse Forhandlinger med Ernæringsraadet. Vi, som varetog Avlens Interesser ønskede Prøvecentrene rationerede ligesom de statsanerkendte Centre, fordi de var under vor Kontrol, og fordi deres Kvalitet berettigede os til at vente, at de vilde blive statsanerkendte i næste Periode. Ernæringsraadet hævdede, at Foderforraadet var saa ringe, at man ikke kunde strække sig længere end til Rationeringen af de Centre, som havde opnaaet Statsanerkendelse. Prøvecentrene maatte da hutle sig igennem som de bedst kunde ved at indskrænke Bestanden og sulteføde Resten. — Paa Foraarsmøderne, som Centerejernes Organisationer holdt forskellige Steder i Landet, var Rationeringen et væsentligt Emne paa Dagsordenen. Centerejerne klagede over, at de ikke kunde holde deres Stamdyr i saa god Stand som ønskeligt, og at de unge Dyr ikke kunde holdes i tilstrækkelig hurtigt fremadskridende Udvikling, navnlig kneb det med at faa Smaagrisene i Trivsel straks efter Fravænningsen, fordi man maatte spare paa Mælken, og fordi de rationerede Klid var af ringe Kvalitet.

Paa Centerejernes Foraarsmøder var der imidlertid ogsaa andre Sager paa Dagsordenen, som viste, at Centerejerne hverken havde tabt Modet eller Kappelysten. Man forhandlede om Sommerens Dyrskuer. Man øn-

skede at vise Bestanden dér, ikke alene de unge Dyr, men ogsaa de voksne. Og Landboforeningerne fulgte gerne den Henstilling, som blev Følgen deraf. Saavel ved Foreningen af jydsk Landboforeningers Ungskue i Holstebro som ved De samvirkende fynske og De samvirkende sjællandske Landboforeningers Fællesskuer i Odense og Hillerød aabnedes der Adgang for Svin i forskellige Aldersklasser. Centerejerne fremviste her deres Bestand, navnlig Skuet i Holstebro blev meget stort, og paa alle nævnte Skuer var Kvaliteten af de fremstillede Svin over al Forventning god, ligesom Foderbestanden var upaaklagelig. Centerejerne viste her de mange Besøgende, at de havde været gode mod deres Kælebørn, og at Kilderne til Svinebestandens Fornyelse og Forbedring hverken var udtørrede eller af ringere Kvalitet end forhen.

I Sommerens Løb blev alle de statsanerkendte Centre, som ønskede at fortsætte Virksomheden, og alle de Prøvecentre, som var antagne af de lokale Avlscenterudvalg, besigtigede af Bedømmelseudvalgene med det Resultat, at 112 Landsvinecentre med en kaaret Bestand af 136 Orner og 721 Søer og 26 Yorkshirecentre med 33 kaarede Orner og 160 kaarede Søer, blev anerkendte. Det var 3 Landsvinecentre og 1 Yorkshirecenter flere end Aaret forud, medens Bestanden af kaarede Søer var tiltaget fra 689 til 721 i Landsvinecentre og fra 149 til 160 i Yorkshirecentre. Samtidig toges 6 nye Landsvinecentre paa Prøve.

Vore Svineavlscentre har altsaa ikke alene overlevet de vanskelige Foderforhold i Høstaaret 1918—19, de har endog overlevet dem saa godt, at de staar fuldt rustede til at fortsætte Virksomheden. Af de anerkendte Centre er kun 8 Landsvinecentre og 1 Yorkshirecenter nye, anerkendte for første Gang, alle de andre hører til de kendte og prøvede Kræfter.

I de anerkendte Svineavlscentre fødtes der i Aaret fra 1. September 1918 til 31. August 1919: 1216 Kuld af

Landrace med 9947 levedygtige Individer og 294 Kuld af Yorkshirerace med 2415 levedygtige Individer. Salget af Avlsdyr var i samme Tidsrum 1040 Orner og 2371 Sør af Landrace og 353 Orner og 277 Sør af Yorkshirerace. Naar det betænkes, at det kun er de betydelige unge Dyr, som frembringes i Centrene, der er Genstand for Salg som Avlsdyr, er denne Afsætning ganske god. Trods det ringe Udbytte af Svineholdet, som Landmændene i Almindelighed har haft i den her omhandlede Periode paa Grund af de lave Flæskepriser, har de altsaa ikke glemt at tage Hensyn til Kvaliteten af de Stamdyr, hvormed de har fornyet deres Besætninger, mange har hentet disse nye Elementer fra Elitebestanden.

Det kan ogsaa med Rette siges, at Avlscentrenes Indsats i Fornyelsen af Landets Bestand af Stamdyr ikke har været ringe, naar det i Henhold til ovenstaaende maa formodes, at ca. 1300 af de 5393 Stamorner, som virkede her i Landet den 10. Januar 1920, var udgaaede direkte fra Avlscentrene. Denne Omstændighed er et tydeligt Vidnesbyrd om, at Landets Svinebestand som Helhed hurtigt kan blive gennemsyret med Arvemomenter fra Centrenes lille Flok.

En anden Bestræbelse, som i Aarets Løb har været fremme for at forbedre Kvaliteten af vor Svinebestand og dermed Kvaliteten af det producerede Flæsk, maa jeg ogsaa omtale. Det var i Svineavlens Fællesledelse paa Fyn, at dette Arbejde udførtes. Man var betænkelige ved, at Svineavlsforeningerne forsvandt som Dug for Solen, da Bevillingen for disses Fremme i 1912 blev taget ud af Husdyrloven. Man vilde gerne rejse denne Bevægelse paa ny, hvorfor man behandlede den paa nogle Møder. De nye Svineavlsforeninger skulde dannes dels som Avlsforeninger, hvor man benyttede Orner og Sør af samme Race, dels som Produktionsforeninger, hvor man benyttede Orner af Yorkshirerace og Sør af Landrace. Den pekuniære Hjælp til disse Foreningers Dannelse og Drift

skulde ydes af de stedlige Svineslagterier i Stiftet. Og Betingelserne for at opnaa denne Hjælp skulde være, at Ornen er anerkendt og af ren Race, samt at Søerne kaares i Avlsforeningerne. Foreningen skulde selv sørge for Anskaffelsen af Ornen, og Foderværten skulde føre en Bedækningsliste. I Henhold til denne skulde Foreningen hos vedkommede Slakteri kunne hæve et Tilskud for hvert Kuld Grise, som Medlemmernes Søer fik ved Foreningens Orne, nemlig $1\frac{1}{2}$ Kr. pr. Kuld i Produktionsforeningerne og $2\frac{1}{2}$ Kr. pr. Kuld i Avlsforeningerne. Det forekommer mig, at dette Program er godt, og at Slagterierne stod sig ved at støtte det; thi Slagterierne staar som de naturlige Forkæmpere for Frembringelsen af gode Avlssvin og godt Flæsk. Og regner man, at Soen føder 8 Grise pr. Kuld, bliver nævnte Tilskud kun ca. 20 Øre pr. produceret Slagterisvin og ca. 30 Øre pr. produceret Avlssvin. Men Sagen er iøvrigt endnu ikke kommet ud over Overvejelsernes Stadium. Den ringe Flæskeproduktion i Aarets Løb, navnlig paa Fyn, har ikke bidraget til at fremskynde Sagen. Slagterierne ønsker ikke i Øjeblikket at paatage sig andre Udgifter end strengt nødvendige.

Med et Par Ord maa jeg ogsaa omtale Forsøgsstationerne for Svin, der som bekendt staar i Forhold til Svineavlscentrene. Disse Stationer har i Aarets Løb givet Anledning til flere Møder mellem De samvirkende danske Andelsslagterier, Forsøgslaboratoriet, Forsøgsværterne og Statskonsulenten i Svineavl. Her skal jeg kun bemærke, at de har været ude af Drift den største Del af Aaret, fordi der ikke kunde anvises Foder i dette Øjemed. Først, da Høsten var indbjerget, kunde der atter tages fat, og det besluttedes da at udnytte hver af de 3 Stationer i saa stor Udstrækning som muligt. I Kontrakterne med Forsøgsværterne maatte der foretages Ændringer paa Grund af de høje Pattedrispriser. Tilskudet til Stationernes Drift ydes for hvert Forsøgsdyr i Forhold til

Indkøbsprisen. Bevillingen til dette Forehavende tillod ikke længere at yde procentvis saa stor en Del af Indkøbsprisen som forhen. Disse Møder gav ogsaa Anledning til en Henvendelse til samtlige lokale Svineavlscenterudvalg, idet man ønskede at henlede Opmærksomheden paa forebyggende Regler for Sygdoms Indslæben paa Forsøgsstationerne. Saaledes henstillede man, at følgende Forhold herefter iagttages i Avlscentrene:

- 1) at Centerejeren renser og desinficerer Transportkasserne, saasnart disse vender tilbage efter at være brugt til Forsendelse af Dyr;
- 2) at Staldene, hvori Centrenes Dyr opholder sig, grundigt renses og desinficeres mindst 2 Gange aarlig;
- 3) at Boksene, hvori Faringerne foregaar, fuldstændigt renses og desinficeres forud for hver Faring;
- 4) at Svin, som vender hjem fra Dyrskuerne, eller ny indkøbte Svin, holdes afsondrede fra den øvrige Bestand i mindst 14 Dage;
- 5) at Centrene helst ikke modtager fremmede Søer til Bedækning, men hvis det sker, at disse fremmede Søer da ikke indlades i Centrenes Stalde.

Af Interesse vil det maaske være at meddele, at de danske Svin nu ogsaa er inddragne paa den videnskabelige Arvelighedsforsknings Omraade, idet Direktøren for Carlsberg Laboratoriet har optaget den paa sit Program. I Aarets Løb har jeg faaet Lejlighed til at sætte Laboratoriet i Forbindelse med nogle af vore Avlscenterejere.

I Aarets Løb har jeg udarbejdet en Beretning om Svineavlens Ledelse i 1918 til De samvirkende danske Andelsslagteriers Delegeretmøde. Den blev trykt og omdelt paa Mødet. Ligeledes har jeg udarbejdet en Oversigt over samtlige statsanerkendte Svineavlscentre med tilhørende statistiske Oplysninger, hvilken Oversigt ligeledes er blevet trykt og omdelt til en Mængde Interesserede.

Nogle Avlssvin er i 1919 eksporterede til Finland og

Sverige samt til Slesvig. Paa forskellig Maade har jeg været optaget af denne Sag.

Med mine Assisterter ved Svineavlens Ledelse har jeg haft adskillige Konferencer. Vi har som sædvanligt holdt et 2 Dages Møde, hvor Detaillerne ved Svineavlens Ledelse er blevne behandlede.

Kvægavlens Ledelse foregaar som bekendt under helt andre Former end Svineavlens. Banerne er her afstukne længe før det nuværende Program for Svineavlens Ledelse blev lagt. Og som Følge af den forskellige Frugtbarhed indenfor de 2 Dyrearter kræver Kvægavlens Ledelse et betydeligt større Konsulentarbejde end Svineavlens. De forskellige Landboforeninger og Fællesledelser for Kvægavls- og Kontrolforeninger griber her direkte ind i Ledelsen ved Hjælp af deres Konsulenter og Assisterter, medens Statskonsulentens Arbejde nu om Stunder for en væsentlig Del bestaar i at skaffe sig et Overblik over Situationen og at gribe ind her og der med Raad og Vejledning, hvor Lejligheden frembyder sig eller søges. Det er saaledes af Vigtighed for Statskonsulenten at være til Stede paa de vigtigste Dyrskeer, at besøge de betydeligste Opdrættere, at deltage i Landboforeningernes Delegeretmøder og i de Centralmøder, som afholdes af Kvægavls- og Kontrolforeningernes Fællesledelser, samt i andre betydelige Møder, hvor Kvægavlen og dermed beslægtede Forhold behandles.

Efter dette Program har jeg ogsaa arbejdet i det forløbne Aar. Jeg har deltaget i saa mange af de nævnte Foranstaltninger, som jeg har kunnet overkomme, og jeg har haft god Anledning til at deltage i dem alle, for saa vidt de angaar rødt dansk Malkekvæg, eftersom de forskellige Institutioner har indbudt mig til at komme til Stede ved deres Skuer og Møder, og Opdrætterne stadig modtager mig med Velvilje. Nogen indgaaende Omtale af mine Oplevelser ved disse Lejligheder skal jeg dog ikke fremkomme med her, da Kvægavlens Ledelse for

Tiden er inde i et roligt Spor, og der ikke i Aarets Løb er fremkommet Ændringer eller Nydannelser af almen Betydning.

Der er dog maaske Grund til at fremhæve, at der gennemgaaende har været mange Dyr paa Dyrskuerne, og at Dyrenes Kondition var betydeligt bedre, end man kunde vente efter den Smalkost, som var budt dem om Vinteren. Der var ogsaa rigeligt Begær efter velformede Tyre med god Afstamning, og der betaltes forholdsvis høje Priser.

Ved den fynske Fællesledelses Møde i Odense holdt jeg et Foredrag om Kvægavlsforeningerne paa Fyn i de sidste 25 Aar. Foredraget er trykt og optaget i Fællesledelsens Aarsberetning.

Som omtalt i min forrige Aarsberetning var jeg Medlem af et af De samvirkende danske Landboforeninger nedsat Udvalg, hvis Opgave var at forberede Salg af Avlsdyr til Udlandet. Et Underudvalg, som skulde beskæftige sig indgaaende med Sagens Detailler, blev jeg ogsaa Medlem af. Og dette Underudvalg har i Aarets Løb særlig beskæftiget sig med Spørgsmaalet om »Registrering af Malkekvæg«. Sagen bragtes dog ikke til Afslutning i 1919. Dens Afgørelse hører til næste Beretningsaar. Naar jeg omtaler Sagen her, er det væsentligst, fordi Registreringen ventelig vil komme til at danne et nyt og meget vigtigt Led i vor Stambogsføring. »Udlændinge« har i de senere Aar kun lagt ringe Beslag paa min Tid. I 1919 begyndte de at komme igen. Fra Norge og Sverige samt Finland har flere Besøgende med Interesse for Kvæg- og Svineavlen opsøgt mig. Jeg har haft Lejlighed til at foretage nogle Rejser med den amerikanske Handelsattaché, og jeg ledsagede de engelske Journalister paa en Del af deres Rejser her i Landet. Til disse Journalister udarbejdede jeg en lille Pjece, som De samvirkende danske Landboforeninger lod trykke.

»Stambogsføringen« har optaget mig meget.

I Februar Maaned udkom Yorkshirestambogen. Hovedarbejdet ved denne hører dog det foregaaende Aar til. Et stort Arbejde har jeg i dette Beretningsaar haft med Svinestambogens 9de Bind, som omfatter Orner og Søer af Landrace og Yorkshirerace. Manuskriptet til denne Stambog var dog ikke helt færdigt ved Aarets Slutning. Endelig har jeg forberedt 21de til 24de Bind af Stambogen for Tyre af rød dansk Malkerace, idet jeg har udkrevet og indkaldt Kildematerialet til disse.

Familiestambogsføringen har jeg ogsaa beskæftiget mig med. Ved Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs pekuniære Støtte har jeg nemlig kunnet fortsætte Indsamlingen af Afskrifter af de væsentligste Familiestambøger for Kvæg af rød dansk Malkerace, hvorved jeg har indvundet et værdifuldt Grundmateriale for den officielle Stambogsføring.

Forsøgslaboratoriet har ikke lagt saa meget Beslag paa mig som i tidligere Aar, da det gamle Forsøgsraad, hvoraf jeg var Medlem, er blevet afløst af Statens Husdyrbrugsudvalg, som jeg staar udenfor. Men Laboratoriet har vist mig den Velvilje at indbyde mig til dets aarlige Efteraarsmøde, som jeg ogsaa overværede.

Statsdyrskuekommissionen har givet mig Lejlighed til at afgive et Par Betænkninger, ligesom jeg har deltaget i Kommissionens Aarsmøde.

Censorgerningen paa Landbohøjskolen har optaget mig nogle Dage.

Det store Konsulentmøde har jeg overværet. Ved dette var jeg Leder af Husdyrbrugssektionen og holdt selv et Foredrag om den danske Svineavls Stilning i Krigstiden.

Møder angaaende Kvæg- og Svineavl, afholdte dels i Hovedstaden, dels i de forskellige Provinser, har optaget mig i høj Grad. Ved mange af disse Møder har jeg holdt Foredrag eller indledet Diskussioner, saa de har krævet megen Tid.

Skriftlige Arbejder har ogsaa optaget mig en Del. Jeg har skrevet adskillige Artikler til Fagblade, jeg har afgivet mange Betænkninger til Ministeriet, Det kongelige Landhusholdningsselskab og De samvirkende danske Landboforeninger. Korrespondancen med danske Opdrætttere har været betydelig.

VIII.

Beretning fra Statskonsulent Anton Christensen.

Virksomheden i 1919 blev i høj Grad paavirket af de Forandringer i Omsætningen med Udlandet, som indtraadte i Efteraaret 1918. Der aabnedes atter for Udlandets Oliekilder, og der spredtes Hundreder af Motorplove ud over Landet. Navnlig i Foraaret og Sommeren 1919 stod den paa Tractorer og Motorplove i telefoniske, telegrafiske, mundtlige og skriftlige Henvendelser. Medvirkningen ved den store Prøve med Motorplove, som afholdtes i Efteraaret 1919, optog en overvejende Del af min Tid, saa Virksomheden i det forløbne Aar i ikke ringe Grad var præget af Motorplove. Hermed være dog ikke sagt, at jeg har animeret til den overordentlig store Motorplov-Anskaffelse, som karakteriserede Aaret 1919, hvor der købtes mindst 10 Gange saa mange Tractorer som i noget foregaaende Aar. I enkelte Tilfælde har jeg endogsaa fraraadet Anskaffelse, nemlig naar Købelysten har angrebet Jordbrugere med en Snes ha og der kun regnede med at bruge Motorploven paa egen Ejendom. I andre Tilfælde har jeg foreslaaet at afvente nærmere Erfaringer fra Prøver og Praksis, men der er selvfølgelig ogsaa adskillige Eksempler paa, at jeg har tilraadet Anskaffelse. Resultaterne af Prøverne med Motorplove, som var imødesete med megen Interesse, foreligger i 23. Beretning om Statens Redskabsprøver.

Af andre nyere og moderne Indretninger, som jeg

har beskæftiget mig en Del med, kan nævnes Afsvampningsapparater, der har været Genstand for Prøver og nærmere Undersøgelser i Samarbejdet med Statens plantepatologiske Fosøgsvirksomhed. Afsvampningsanlæggene er i Reglen knyttede til større Frøforretninger, Sømmenslutninger for Avl og Salg af Saasæd og lign. Virksomheder. Der er endnu langt fra Klarhed over, hvilke Systemer, der maa foretrækkes, men Iagttagelser fra Marken viser, at det er bydende nødvendigt, at Interessen holdes vaagen for Saasædens Afsvampning.

I Praksis er der fremdeles en levende og i de sidste Par Aar stigende Interesse for Kartoffeldyrkningsmaskiner; Flertallet af de Opfindere, som har været hos mig i Aarets Løb, har fremvist Udkast til Kartoffeloptagningsmaskiner; i Reglen maa det fraraades Opfinderne af disse Apparater at ofre Tid og Penge paa Realisation af deres Planer, men der udvikles nu og da ogsaa Ideer, som rigtig udførte maaske kan bringe Løsningen nærmere; Mangel paa Kapital træder ofte hindrende i Vejen for at føre Ideerne ud i Praksis; i min Indberetning for 1918 i Tidsskrift for Landøkonomi 1919 Side 492 har jeg kortelig udviklet mine Tanker om disse Forhold. Opfindersnillet har dog i 1919 bragt nogle Resultater, idet H. Th. Buchtrup, Randers, N. Nielsen & Søn, Brønderslev, og N. R. Petersen, Holbæk, har fremvist mere eller mindre nye Typer af Kartoffeloptagere, hvorom der er givet nærmere Oplysning i 22. Beretning fra Statens Redskabsudvalg.

For at udnytte Tractorerne har man flere Steder med Held anvendt dem som Trækkraft for Mejemaskiner, enkelte Steder er der anskaffet meget store (8—10 Fod brede) Selvbindere til Motorkraft. En saadan stor Binder kombineret med Tractor er prøvet paa Hellerup. Resultatet er omtalt i 22. Beretning fra Statens Redskabsudvalg.

Under 11. April 1918 blev der udstedt Forbud mod Udførsel af Landbrugsmaskiner. I den Anledning indtraadte jeg efter Anmodning fra Landbrugsministeriet i et af Det tekniske Landbrugsudvalg nedsat Underudvalg til Behandling af Andragender om Dispensation fra nævnte Udførselsforbud; Behandlingen af disse Andragender gav et ganske godt Indblik i Omfanget af visse Grene af vor hjemlige Landbrugsmaskinfabrikation. Da Udførselsforbudet ophævedes ved Justitsministeriets Bekendtgørelse af 6. Aug. 1919, blev jeg fritaget for nævnte Hverv. Efter Anmodning fra Landbrugsorganisationerne indtraadte jeg i »Landbrugets Dispensationsudvalg«, hvor der behandledes en Mængde Andragender om Udførselstilladelse for meget forskelligartede Varer; med Udgangen af 1919 var det væsentligste Arbejde i dette Udvalg afsluttet.

Den almindelige Konsulenvirksomhed m. H. t. Korrespondance, Konference, Deltagelse i Møder, Afholdelse af Foredrag o. lign. er gaaet omtrent som i de foregaaende Aar; desuden har jeg bistaaet ved enkelte Landbrugskursus samt Demonstrationer og Forevisninger omkring i Landboforeningerne, men da den Medhjælpssum, som jeg tidligere raadede over, blev inddraget fra 1. April 1918, har jeg ikke i samme Udstrækning som tidligere kunnet bistaa de Landmænd, der ønskede Vejledning og praktisk Bistand paa Stedet, men navnlig maa jeg beklage, at jeg i adskillige Tilfælde har maattet afslaa Anmodning om at bistaa Husmandsforeninger, Landboforeninger og andre Institutioner ved Demonstrationer af Maskiner, Fremvisninger o. lign.

Den litterære Virksomhed er af samme Art og Omfang som i tidligere Aar; foruden Prøveberetninger har jeg affattet en Del Oversigter og Artikler til Fagblade, Tidsskrifter, Aarbøger, Leksika m. m.

IX.

Beretning fra Statskonsulent N. Balle.

Skønt den stærke Efterspørgsel efter Traktorer, der prægede Foraaret 1919, aftog mod Aarets Slutning, holdt Interessen for Spørgsmaalet: Heste kontra Motorer som Drivkraft, sig usvækket Aaret ud.

Grunden til, at Salget af Traktorer aftog, var da næppe heller de gjorde mer eller mindre gunstige Erfaringer, thi disse forelaa endnu kun spredte og ufuldstændige, men snarere de faldende Heste- og stigende Oliepriser, der i Forbindelse med den begyndende Pengeknaphed gjorde Landmændene betænkelige. Endelig kom hertil Kronens synkende Købeevne, der foraarsagede en voldsom Stigning saavel paa de amerikanske som de svenske Traktorer.

Der er nu næppe Grund til at beklage denne Reaktion ovenpaa en alt for voldsom Fremgang, thi selv om meget taler for, at Motordrift netop maa være at foretrække ved saadanne Arbejder, der som Pløjning og Kultivering kræver et svært og ensartet Arbejde, og altsaa i langt højere Grad end Automobilet muliggør en ensartet Belastning og dermed den bedst mulige Nyttevirkning af Brændstoffets Energi, saa er Spørgsmaalet dog saa mangesidet og saa afhængig af de skiftende Konjunkturer, at det sikkert vil være ønskeligt, om Udviklingen fra Heste til Motorer maa foregaa langsomt, og at Traktorer foreløbig kun anskaffes til Ejendomme, hvor saadanne særlige Forhold er tilstede, der betinger deres Rentabilitet. Dette vil jo særligt være Tilfældet, hvor en Traktor kan overflødiggøre dyrisk eller menneskelig Arbejdskraft og helst begge Dele. At dette som Regel lettest vil kunne ske paa de større Gaarde er indlysende.

Et andet Forhold, der i høj Grad gør det ønskeligt, at Udviklingen maa foregaa paa en jævn og naturlig Maade, er, at der skal Tid til at faa uddannet et til-

strækkeligt stort Antal Landmænd til paalidelige Traktorførere, og der skal Tid til ad Erfaringens Vej at faa fastslaaet, hvilken Traktortype, der bedst egner sig for det danske Landbrug, eller rettere for de forskellige Egne af Landet — og hvilke Traktorer, der er de paalideligste og billigste i Drift.

Paa forskellig Maade har jeg i det forløbne Aar søgt at bidrage til en tilfredsstillende Løsning af de i ovenstaaende antydede Opgaver. Som Leder af Maskinkursus for Landmænd, der aarlig afholdes i Januar Maaned paa Teknologisk Institut, fik jeg øget baade den teoretiske og praktiske Undervisning i Motorer og Traktorer, endvidere blev der i Foraaret 1919 paa mit Initiativ oprettet et Kursus for Motorplovkørere med praktisk og teoretisk Undervisning og med paafølgende Øvelser i Marken. Da Tilstømningen til dette Kursus var ganske overvældende, blev det doubleret.

Som en naturlig Følge af den stærke Efterspørgsel efter Traktorer, optog stedse flere og flere Firmaer Forhandling af disse, og i Løbet af kort Tid blev der forhandlet over en Snes forskellige af her i Landet ganske uprøvede Traktorer, og som Vejleder for Købere var man paa denne Tid ret ilde stillet, thi selv om Traktoren jo i mangt og meget minder om Automobilet, og man i adskillige Henseender kan anlægge samme Maalestok ved Bedømmelsen af begge, saa er der dog mange Forhold, hvor Ligheden ganske glipper, og der maa bedømmes ud fra vidt forskellige Synspunkter.

Det var dog ikke vanskeligt at konstatere for en Fagmand, at adskillige af de fra Amerika importerede Maskiner langt fra tilfredsstillende selv meget beskedne Fordringer, men da enhver Bedømmelse og i Særdeleshed enhver Fordømmelse saa vidt mulig skal fremgaa af foretagne Forsøg, foreslog jeg allerede tidlig paa Foraaret Sekretæren i Statens Redskabsudvalg at lade afholde Prøve med Motorplove, og saadanne blev som be-

kendt ogsaa afholdte i Løbet af Sommeren og Efter-aaret.

Skønt der paa dette Tidspunkt herskede den ret uheldige Ordning, at Statskonsulenten i Kraftmaskiner ikke var Medlem af Redskabsudvalget, og jeg saaledes ikke fik direkte Indflydelse paa Planlæggelsen af Prøverne, overværede jeg dog som Dommer samtlige disse og foretog efter Markprøvernes Afslutning Bremseprøverne og den mekaniske Undersøgelse og Bedømmelse. Denne sidste Del af Prøverne var vel nok den mest interessante og lærerige, idet den gav rig Lejlighed til et indgaaende Studium af saavel Konstruktion som Udførelse af de i Prøven deltagende Maskiner.

Om nu Resultaterne fra de afholdte Motorplovprøver, der findes offentliggjorte i Redskabsudvalgets 23. Beretning, svarer til de Forventninger, Publikum i Almindelighed stillede til dem, tør jeg naturligvis ikke udtale mig om, men jeg ved, at vi, der medvirkede ved Prøvernes Afholdelse, havde meget Udbytte deraf, saaledes at vi i Fremtiden med langt større Sikkerhed kan være Vejledere for Landmænd, der paatænker Anskaffelse af Traktorer. Jeg maa dog her indskyde, at adskillige Købere nøjes med ganske kort at spørge, »hvilken Traktor er den bedste?« og undlader ganske at meddele, hvilke Arbejder Traktoren hovedsageligt agtes anvendt til, Ejendommens Størrelse, Jordenes Beskaffenhed o. s. v., og Besvarelserne maa da udskydes, til disse Oplysninger er indhentede.

Skønt Traktorspørgsmaalet saaledes har optaget en forholdsvis stor Del af min Tid og Interesse, har andre Arbejder dog ogsaa krævet sin Tid. Den rigelige Olie-mængde, der tilførtes Danmark i Aarets Begyndelse, bevirkede, at Sugegasmotorerne næsten ganske fortrængtes. De fleste af de under Krigen opstillede Sugegasværker var i en sørgelig Forfatning og kunde paa langt nær svare til det, der var lovet.

Som ventelig opstod der da Uoverensstemmelse mellem Køber og Sælger, der ofte endte med Proces, og jeg har i adskillige Tilfælde maattet foretage Afbremseringer og afgivet Erklæringer, men i andre Tilfælde har Købekontrakten været affattet saa mangelfuld, saa den i Virkeligheden ikke ydede Køberen nogen som helst Garanti. — Som Regel er Hestekraften anført, men det til denne svarende Omdrejningstal mangler som oftest, og dog er Omdrejningstallet jo en af Faktorerne ved Hestekraftens Beregning! Undertiden er min Bistand blevet paakaldt ved Købekontraktens Affattelse, og jeg vilde ønske, at Købere med manglende teknisk Indsigt ogsaa i Fremtiden og i langt højere Grad end tidligere vilde benytte sig af mine Erfaringer paa dette Omraade.

I adskillige Tilfælde er jeg bleven raadspurgt ved Anskaffelse af Kraftmaskiner til mindre Elektricitetsværker, desuden har jeg bistaaet ved enkelte Afleveringsprøver.

Under min Ledelse er der i Aarets Løb blevet afholdt adskillige Motorbremseprøver, bl. a. blev der foretaget meget tilfredsstillende Forsøg med et lille Lysanlæg, nemlig »Delco Light«.

Min Korrespondance har været meget omfattende, ligesom jeg har besvaret en stor Del mundtlige Forespørgsler, derimod har jeg haft forholdsvis faa Rejser og kun enkelte Foredrag. — Af Forelæsninger derimod godt et Par Hundrede.

Min literære Virksomhed har indskrænket sig til mindre Bidrag til Tidsskrifter samt Afsnittet i Redskabsudvalgets Beretning om Traktorernes Motorer og Transmissioner.

Bestyrelsesmødet

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Torsdagen den 7. Oktober 1920.

Til Stede var Præsidenterne Lensgreve *F. Moltke*, Kammerherre *H. Lüttichau* og Forpagter *Chr. Sonne*. Af Bestyrelsesraadet var mødt Dhrr. Professor *B. Bøggild*, Frederiksberg, Proprietær *A. P. Damsgaard-Sørensen*, Randers, Direktør *C. Hansen*, Holbæk, Forpagter *O. J. Knipschildt*, København, Hofjægermester *A. Krabbe*, Søbækgaard, Etatsraad *Jørgen Larsen*, Gaardbogaard, Baron, Hofjægermester *G. Lerche*, Birkendegaard, Gaardejer *P. Nielsen*, Nordbygaard, Forstander *H. J. Rasmussen*, Næsgaard, Forpagter *G. F. Schroll*, Odense, Forpagter *Selchau Hansen*, Alslevgaard, Hofjægermester *A. Tesdorpf*, Pandebjerg, og Baron, Kammerherre *Wedell-Neergaard*, Svenstrup.

Da der vil blive givet Meddelelse i Referatet af den samme Dags Aften afholdte Generalforsamling om Valgene, om Vedtagelsen af Budgettet for Aaret 1921—22 samt om de fleste af de behandlede Sager, som ogsaa fandtes paa Dagsordenen for Generalforsamlingen, henvises til Referatet af denne, hvis Offentliggørelse begynder i dette Hefte. Der skal her kun meddeles følgende:

Det vedtoges at tildele Professor *Andr. Sch. Steenberg* Collin-Medaljen i Sølv for hans Fortjeneste af Bibliotekssagens Fremme i Danmark og at foreslaa Gene-

ralforsamlingen at tilstaa afdøde Bogholder *A. P. Jensens* Enke og Kontorbetjent *Teisen*, der fratraadte den 1. November, en Pension henholdsvis paa 400 Kr. (foreløbig for 3 Aar) og 600 Kr. aarlig. Edvidere vedtoges det fra 1. Maj 1921 at forhøje de under Selskabet tjenende Landvæsen slær linges Lønninger, der nu er 400 Kr. for 1. Aars Lær linge, 500 Kr. for 2. Aars og 600 Kr. for 3. Aars, til 600 Kr., 800 Kr. og 1000 Kr.

Forpagter *Chr. Sonne* gav Meddelelse om, at Landhusholdningsselskabet den 28. Juli i Aar var indgaaet til Landbrugsministeriet med et Andragende om, at Statstilskudet til Selskabet maatte blive forhøjet fra 2000 Kr. til 9000 Kr. aarlig. Ministeren har stillet sig meget velvillig hertil, og paa Forslag til Finansloven for 1921—22 er Tilskudet til Selskabet foreslaaet forhøjet til 9000 Kr.

Endelig gav Hofjægermester *A. Tesdorpf*, der er Medlem af Landbrugsraadets Præsidium, en Række Oplysninger om Raadets Organisation, Virkemidler, Virksomhed m. v. Der er i den forløbne Del af Aaret afholdt 6 Møder af Landbrugsraadets Medlemmer foruden talrige Præsidentmøder. Foreløbig har Raadet 92,500 Kr. aarlig til Raadighed, det har afgivet en Mængde Erklæringer til Landbrugsministeriet og har fra dette modtaget ca. 200 Sager til Gennemsyn, til Raadets Medlemmer er der afsendt 41 trykte Meddelelser og Beretninger osv. De Sager, Landbrugsraadet særlig har beskæftiget sig med, angaar Landbrugets Udførselsforhold, og det har angaaende disse udsendt Delegationer til Polen, England, Schweiz og Frankrig.

**Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs
Generalforsamling
den 7. Oktober 1920.**

Den ledende Præsident, Lensgreve *Moltke*, aabnede Generalforsamlingen med at byde de mødte Velkommen og udtalte sig derpaa saaledes:

Før vi gaar over til Dagsordenen, vil vi mindes nogle af de i Aarets Løb afdøde, hvem vort Landbrug skylder Tak for fortjenstfuldt Arbejde. Først er der at nævne Kammerherre *Carl Bech*, som afgik ved Døden den 19. Januar. De ved alle, at denne Mand indenfor Landbruget har beklædt en Række betydningsfulde Stillinger, af hvilke jeg blot skal nævne Direktørstillingen for Hedeselskabet, Formandsposten i den jyske Fællesforening samt Præsidentstillingen i Landhusholdningsselskabet. De ved ogsaa, at han i disse Stillinger som i alt, han ellers paatog sig, gjorde udmærket Fyldest, at han var Initiativets Mand, der aldrig sparede sig, men altid var rede, naar der kaldtes paa ham, dertil den elskværdigste Mand i Samarbejdet, glad ved sin offentlige Gerning og den Sympati, han overalt vandt i denne. Dernæst skal jeg nævne Grosserer *Gunni Busck*, der stiftede Københavns Mælkeforsyning i 1878, den første Mælkeforsyning i Verden. Landhusholdningsselskabet er ham taknemlig, fordi han i 1876 henlagde et Legat under det, hvis Renter anvendes til Præmier ved Mejeriudstillinger, navnlig for Eksport-

ost. Endvidere maa nævnes Professor, Dr, phil. *Kølpin Ravn*, der i 1907 ved Professor Rostrups Død udnævntes til Professor i Plantepatologi ved Landbohøjskolen. Saa-vel hans videnskabelige Virksomhed som hans praktiske Arbejde inden for Landbruget — bl. a. som Leder af Landbrugsministeriets Tilsyn med smitsomme Plantesygdomme — var i høj Grad paaskønnet. Dansk plante-
patologisk Videnskab skylder ham meget, og en smuk Fremtidsbane syntes efter menneskelig Beregning at ligge aaben for ham, da Døden tilintetgjorde de lyse Forhaabninger. Ogsaa maa nævnes *A. P. Jensen*, der var knyttet til Landhusholdningsselskabet som Assistent siden Maj 1889 og til De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift som Sekretær fra 1902. Hvad der i disse Stillinger karakteriserede Jensen var Arbejdsevne, Flid og Organisationstalent. Hvad han i travle Tider kunde faa fra Haanden var forbavsende. Personlig var han en tjenstvillig Mand, og mangfoldige er ham Tak skyldige for Hjælp og Bistand. Endelig skal nævnes *L. Helweg*, hvem Foreningen til Kulturplanternes Forbedring i 1886 antog som Leder af Forsøg med Foderroer; allerede samme Aar holdt Helweg sit første Foredrag i Landhusholdningsselskabet om »Stamfrøavl af Roefrø« og fremhævede her, at en rationel Avl af Stamfrø er den bærende Faktor i Frøavl og derfor ogsaa i Rodfrugtdyrkningen. Og siden da arbejdede han sikkert og maalbevidst for at bringe Roefrøavl og Roefrøhandelen op til det høje Standpunkt, de nu indtager her i Landet. For hans banebrydende Arbejde modtog han af Landhusholdningsselskabet ved Jubilæumsfesten en Æresgave af Gammeleje Legatet.

De Mænd, jeg her har nævnt, og som hver paa sin Vis har udført fortjenstfuldt Arbejde for Landbruget, vil vi mindes med Tak og Paaskønnelse.

(Samtlige tilstedeværende tilkendegav deres Tilslutning til denne Udtalelse ved at rejse sig).

Efter Dagsordenen meddeltes derpaa: Udfaldet af de foretagne Valg. Kontorchef *Hertel* meddelte Udfaldet af den i Bestyrelsesmødet samme Dag foretagne Optælling af Stemmesedler. Til Præsident var Lensgreve *Moltke* genvalgt med 125 Stemmer. Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet var genvalgt: Hofjægermester *A. Tesdorpf* med 138 Stemmer, forhv. Godsinspektør *H. C. G. Tilemann* med 133 St., Kammerherre, Hofjægermester *Cederfeld de Simonsen* med 135 St., Kammerherre *J. Baron Wedell-Neergaard* med 135 St., Kammerherre *C. Sehestedt Juul* med 136 St. og Forpagter *O. J. Knipschildt* med 133 St. samt nyvalgt Hofjægermester *Baron O. Reedtz-Thott*, Fedgaard, og Godsejer *A. Pontoppidan*, Constantinsborg, hver med 78 Stemmer.

Til Revisor var genvalgt Godsejer *W. Pontoppidan* med 130 Stemmer og til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« Professor *H. V. Nyholm* med 137 Stemmer.

Ifølge Landboforeningernes Stemmeafgivning er følgende valgt som Amdsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet: for Ringkøbing Amt: Proprietær *P. Olufsen*; for Ribe Amt: Overklitfoged *Vilh. Pinholt*; for Vejle Amt: Gaardejer *P. Nielsen*; for Maribo Amt: Forstander *H. J. Rasmussen*; for Præstø Amt: Forpagter *Selchau Hansen*; for Sorø Amt: Forstander *J. K. Jensen*; for Københavns Amt: Gaardejer *Hans Mortensen*, Solrød pr. Havdrup. Disse Valg er Genvalg med Undtagelse af det for Københavns Amt, hvor Gaardejer *Hans Mortensen* er valgt i Stedet for afdøde Forstander *J. Brink Lassen*.

Bestyrelseraadet har genvalgt Hofjægermester *G. E. Grüner* og Forpagter *G. F. Schroll* til Medlemmer af Belønningsudvalget, Etatsraad *H. Valentiner* til Medlem af Bogudvalget og Grosserer *G. Hage*, Proprietær *S. Friis* og Kontorchef *H. Hertel* til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen i Københavns Frihavn.

Det reviderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. April 1919 til 31. Marts 1920 fremlagdes med tilhørende Bilag til Medlemmernes Gennemsyn. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og i Bestyrelsesraadets Møde forud for Generalforsamlingen var der givet Regnskabsføreren De c h a r g e.

A. Beretninger.

Om Selskabets almindelige Virksomhed i Aaret 1920 afgaves følgende Beretning af

Kontorchef *H. Hertel*: Selskabets Medlemmer har i Aar som sædvanlig modtaget Aarsberetningen, Tidsskrift for Landøkonomi, Landøkonomisk Aarbog samt 27. Bind af Tidsskrift for Planteavl. Paa Grund af de store Udgifter ved Udgivelsen af Tidsskriftet har Planteavlsudvalget set sig nødsaget til at forhøje Prisen fra 1 Kr. til 2 Kr. Tidligere udsendte Selskabet Tidsskriftet gratis til Medlemmerne, men Selskabet beklager meget, at det ikke ser sig i Stand til vedblivende at gøre det, dets uheldige finansielle Situation tillader det ikke. Der er nu truffet en ny Ordning, og der er derom sendt en Skrivelse ud til Medlemmerne, der gennem Selskabet kan tegne Abonnement for 2 Kr., medens Prisen ellers er 10 Kr., det er altsaa et betydeligt Afslag, der indrømmes Medlemmerne. Foreløbig har 88 af Selskabets Medlemmer benyttet sig heraf. Endvidere har Medlemmerne modtaget et nyt Hefte af Landhusholdningsselskabets Historie, nemlig 1. Binds 1. Hefte. Der resterer endnu 2 Hefter, af hvilke det første forhaabentlig vil udkomme i 1921. Selskabet har gennem Medlemmer, Institutioner og Foreninger til Udgivelse af Historien modtaget ialt 26,500 Kr. Det er en meget stor Sum, men desværre slaar den ikke til paa Grund af de stadig stigende Trykningsudgifter, det er ikke mere end et Par Dage siden, at Selskabet fik Meddelelse om, at Udgifterne er steget med 7 pCt.; hvordan Pengene skal skaf-

fes, vil Tiden vise. Til næste Aar Aar haaber Selskabet ogsaa at kunne udsende en Besvarelse af den for ca. 1 $\frac{1}{2}$ Aar siden for Midler af Brødr. Bendix' Jubilæumslegat udsatte Prisopgave om »Varige Græsgange i Danmark«. Der er indkommet 2 Besvarelser, og de cirkulerer for Tiden mellem Medlemmerne af Dommerudvalget.

Af Foredrag er der i det forløbne Aar holdt 5. Foredragsholderne har været Professor. *O. H. Larsen*, Konsulent *Duborg*, Forpagter *Chr. Sonne*, Gaardejer *N. Porse* og Forstander *Tuxen*.

Hvad Lærlingeinstitutionen angaar skal jeg nævne, at der for Tiden tjener 40 Landvæsenlærlinge under Selskabet. Vi har desværre ogsaa paa Lærlingeomraadet sporet Tidens Uro. Som Eksempel skal jeg blot nævne, at 3 af de Lærlinge, der har underskrevet Betingelserne og fra første Maj i Aar var indtraadt som Elever under Landhusholdningsselskabet, ifølge Meddelelse fra Husbonden blev borte. Der er en Uro paa Lærlingeomraadet, som vi aldrig tidligere har kendt Mage til. Selskabet har derfor besluttet sig til nu at iværksætte et Tilsyn med Lærestedene; der vil senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse herom. Endvidere har Selskabet, som d'Hrr. ved, fra første November i Aar optaget Uddannelse af Husholdningselever under Selskabet; ogsaa herom vil der senere blive givet Meddelelse. Paa Bestyrelsesmødet i Dag blev det vedtaget at forhøje Lærlingenes Lønninger. De blev i Fjor forhøjet med 100 Kr. for hver af de 3 Klasser, henholdsvis til 400, 500 og 600 Kr. Bestyrelsen har i Aar ment det rigtigst at gaa til endnu en Forhøjelse, og den har vedtaget at forhøje Lønningerne fra 1. Maj næste Aar til henholdsvis 600, 800 og 1000 Kr.

Et af Selskabets Udvalg er blevet opløst, nemlig Udvalget til Gedeavlens Fremme. Dette Udvalg blev nedsat i 1912. Det Hverv, Udvalget røgtede, er overgaaet til De samvirkende danske Gedeavlsforeninger, som blev stiftet i Begyndelsen af indeværende Aar. Udvalget

modtog af Staten et Beløb af 3000 Kr.; takket være navnlig den Virksomhed, som Dyr læge *Pyndt* og Konsulent *Pallesen* udfoldede uegennyttigt og uden Vederlag, har de 3000 Kr. gjort megen Nytte. Nu har de samv. danske Gedeavlsforeninger faaet Statsbidraget forhøjet til 25,000 Kr. Dette er en Sag, som Landhusholdningsselskabet, ligesom saa mange andre Sager, har ført ud i Livet for senere at overgive den til andre, naar Tiden var dertil.

D'Hrr. vil erindre, at der paa Generalforsamlingen i Fjor blev givet Meddelelse om, at Udvalget for Af sætning af dansk Sædefrø til Ulandet havde vedtaget at optage Virksomheden paany efter Kri-gen. Selskabet skrev i Begyndelsen af indeværende Aar til de Institutioner og Personer, til hvilke der tidligere var sendt Sædefrø, og fra hvilke Selskabet havde hørt, og anmodede dem om at meddele Resultaterne af de stedfundne Forsøg med Tilføjelse af, at Selskabet var villigt til at fortsætte Arbejdet ved gratis at tilsende dem Prøver. Nogle svarede, at Forsøgene var ophørt paa Grund af Kri-gen, de Institutioner, vi havde sendt til, var ophævede, eller de Mænd, vi havde sendt Prøver til, var døde i Kri-gen, andre svarede, at de havde optaget Forsøgene med Frø og meddelte Selskabet Resultaterne, og de var ikke overdrevent gunstige. Endelig svarede nogle, at de gerne vedblivende vilde have dansk Sædefrø tilsendt for at gøre Forsøg dermed, og Selskabet har i disse Dage sendt Prøver af dansk Sædefrø til forskellige Institutioner og Personer i Frankrig; hvorvidt der kommer noget ud af denne Sag, skal Tiden vise.

I Udvalget angaaende Udarbejdelsen af en ny Fortegnelse over Bøger, passende for Sogne- og Laanebiblioteker, er der sket den Forandring, at Professor *Steenberg* efter eget Ønske har fra-traaet Formandsstillingen, og Biblioteksdirektør *Døssing* er valgt til Formand for Udvalget. D'Hrr. kender sikkert alle Professor *Steenbergs* store Fortjeneste af Biblioteks-

sagen her i Landet. D'Hrr. ved sikkert ogsaa, at det tidligere var en af Selskabets Opgaver ved Præmier eller Medailler at hædre de Mænd, der havde virket for Oplysnings Fremme i Landbostanden, særlig ved Oprettelse af Laanebogsamlinger, ved Udsendelse af Skrifter o. s. v. At Professor *Steenberg* har indlagt sig meget store Fortjenester af Bibliotekssagen og med Hensyn til Oplysnings Fremme her i Landet, behøver jeg sikkert ikke at komme nærmere ind paa, alle d'Hrr. ved det lige saa godt som jeg. Nu, da Professor *Steenberg* er fratraadt og har opgivet ikke blot sit Arbejde i Selskabet her, men sit Arbejde i det hele for Bibliotekssagen, var det fremme paa Bestyrelsesmødet i Dag at hædre Professor *Steenberg* ved at tildele ham Collin-Medaillen for hans Fortjenester af Bibliotekssagens Udvikling i Danmark, og Bestyrelsesraadet vedtog dette eenstemmigt. Det kunde maaske interessere d'Hrr. at høre, hvem der har faaet Collin-Medaillen, efter at den er indstiftet i 1859, det er ikke mange, det viser, at Collin-Medaillen er en stor og sjælden Hædersbevisning. I 1872 fik en mindre Planter paa St. Croix, Manasa *Christian* den, fordi han havde virket ganske udmærket blandt sine Standsfæller til Agerdyrknings Fremme paa de dansk-vestindiske Øer. Samme Aar fik en Skotte, Mr. *Godlett*, Medaillen, fordi han en Snes Aar eller saa havde bistaaet Landhusholdningsselskabet med Anbringelse af unge danske Bøndersønner i Skotland som Roelærlinge. I 1878 fik Kammerherre, Amtmand *C. Steen A. Bille* Medaillen. I 1877—1878 opholdt *Bille* sig flere Maaneder i London og virkede for at bibeholde Danmarks frie Indførsel af levende Kvæg til England. Endelig 1866 fik Kammerraad *I. B. H. Andersen* Medaillen paa Grund af sin udmærkede Virksomhed for Landhusholdningsselskabet. I 25 Aar havde han været Medlem af en af dets Agerdyrkningskommissioner, og senere var han Medlem af Bestyrelsesraadet, men den virkelige Grund til Kammerraad *Andersens* Udmærkelse var den, at han al-

tid havde været en Ven af Landhusholdningsselskabet og paa udmærket Maade havde støttet Selskabet. Jeg behøver blot at minde om, at da dette i 1859 hædrede Konferensraad *Collin*, skaffede han 138 nye Medlemmer til Selskabet. Medaillen er altsaa, siden den blev indstiftet for 60 Aar siden, kun uddelt til 4, nu bliver Professor *Steenberg* den femte.

Endelig skal jeg meddele, at som Selskabets Repræsentant i Statens Redskabsudvalg har Proprietær *V. Jespersen*, Næsbyhoved, afløst Kammerherre *C. Bech*. Proprietær *Jespersen* er samtidig af Ministeriet valgt til Redskabsudvalgets Formand.

Af Understøttelser er der som sædvanlig uddelt mange. Af Jul. Skrikes Stiftelses Midler har Statskonsulent Mørkeberg faaet 200 Kr. til Familiestambogsføring, medens nogle af Selskabets veludtjente Landvæsenslærlinge hver har faaet 200 Kr. til Studium paa en Landbrugsskole. Af Proprietær *Holms* Legat har 14 unge Landmænd faaet Understøttelser fra 200 Kr. til 500 Kr. til forskellig Uddannelse, medens Købmand *Sørensen* og Hustrus Legat er uddelt til 8 unge Mennesker, af hvilke kun een er Landmand. Dette Legat uddeles ikke blot til Folk indenfor Landbruget, men ogsaa til unge Mennesker indenfor Industri, Haandværk og Handel. Hvad angaar Etatsraad *Holme* og Hustrus Legat uddelte Selskabet i Fjor for første Gang 22 livsvarige Portioner, hver paa 500 Kr. I Aar har Selskabet kunnet føje 15 Portioner til, efter at Legatets finansielle Forhold endelig er bragt i Orden. Selskabet har altsaa ialt uddelt 37 Portioner, medens Etatsraad *Holme* og Hustru selv havde lagt Beslag paa 30 Legatportioner. Der er for Tiden 67 Enker efter eller Døtre af sjællandske Landmænd, som nyder godt af dette Legat. Efterhaanden som de 30 Damer, hvem Etatsraad *Holme* og Hustru selv har skænket Legatet, dør, faar Selskabet endnu mere at uddele, det er altsaa et meget betydeligt Legat.

Om de af Selskabet uddelte Sølvbægre og Duelighedsmedailler vil der senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse.

Hvad K o n s u l e n t i n s t i t u t i o n e n angaar, skal jeg meddele, at der 1. Juli d. A. er ansat 2 nye Statskonsulenter, nemlig Hr. *Johannes Jensen*, der er blevet Mejerikonsulent for de 4 nordslesvigske Amter, og Hr. *W. A. Kock*, der er blevet Statskonsulent i Fjerkræavl. Samtidig fratraadte Hr. *Kock* sin Stilling som Selskabets Konsulent, hvad han har været siden 1. Januar 1913. Præsidiat har selvfølgelig bragt Hr. Konsulent *Kock* en Tak for hans nidkære Virksomhed i Landhusholdnings-selskabets Tjeneste, men jeg vil ogsaa gerne her bringe Hr. *Kock* en Tak for det udmærkede, personlige Samarbejde, der har fundet Sted mellem ham og Selskabets øvrige Personale. En mere elskværdig og pligtopfyldende Medarbejder end Hr. *Kock* kan vi ikke tænke os. Vi vil savne Hr. *Kock* som direkte knyttet under Selskabet; jeg er sikker paa, at det gode Forhold vedblivende vil bestaa.

Paa Selskabets Kontor er der sket 2 Personforandringer, idet, som Lensgreve Moltke meddelte, *A. P. Jensen* er afgaaet ved Døden. Hr. *Jensen* er afløst af Fru *Christbo*, som tidligere havde Ansættelse hos De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, og ofte har arbejdet for Selskabet. Endvidere fratræder Kontorbetjent *Teisen* sin Stilling til 1. November. Han tiltraadte Stillingen den 1. April 1898, men fratræder nu paa Grund af Svagelighed. Han er blevet afløst af Hr. *Lars Holtzmann*, der er i 40 Aars Alderen og er udmærket anbefalet fra sine tidligere Stillinger.

Hr. *A. P. Jensens* personlige Egenskaber, hans lyse Humør og store Tjenstvillighed, gjorde ham afholdt af os, der daglig samarbejdede med ham. Hans uforlignelige Ro, naar et pludseligt, undertiden betydeligt Arbejde skulde hurtig fra Haanden, naar der f. Eks. med ikke mange

Timers Varsel skulde sammenkaldes til Møder eller lignende, virkede beroligende, naar vi andre, i alt Fald jeg, blev nervøs. Hans »Det skal vi sagtens faa fra Haanden« virkede svalende, og takket være Hr. Jensens ualmindelige og hurtige Arbejdsevne, fik vi det ogsaa altid fra Haanden i rette Tid.

Hr. *Teisen* vil jeg takke for hans mangeaarige Tjeneste under Landhusholdningsselskabet. Han forlader nødig Selskabet, men Alderen tvinger ham dertil. Vi vil fra Selskabet ønske ham en god og fredelig Livsaften.

Fond til Landmænds Uddannelse.

Beretning om Fondens Virksomhed i det 51. Forretningsaar, 1920, aflagdes af Kassereren *H. M. Knudsen*: Ifølge Fundatsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« skal der ved Selskabets aarlige Generalforsamling afgives Beretning om Fondens Virksomhed i det forløbne Aar. Det er det 51. Forretningsaar, 1920, jeg her skal give Meddelelse om. Efter at den sædvanlige Meddelelse om Uddeling af Fondens Midler for indeværende Aar var udsendt, indkom der 21 Ansøgninger, som gik ud paa, at vedkommende ønskede Understøttelse til Studium ved Landbohøjskolen for derefter at søge Ansættelse som Lærer ved en Landboskole, som Konsulent eller i lign. Virksomhed.

Der blev tilstaaet Understøttelse til 7 Ansøgere, der for Tiden studerer ved Landbohøjskolen, nemlig: *Aage Christensen, Niels Kristian Dyrbye, Helge Rosenstand Schacht, Jes Hansen Petersen, Kristian Møller, Johannes Nyholm og Jakob Martinus Jakobsen*. De fik tilstaaet 15 Kr. maanedlig i 8 Maaneder.

Understøttelserne vil saaledes tilsammen udgøre 840 Kr., og da der var 862 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der altsaa blive et Overskud af 22 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab. Fondens Kapital er 22,600 Kr., der giver en aarlig Renteindtægt af 791 Kr.

Beretning om Mejerikonsulentvirksomheden.

Konsulent *Ellbrecht*: Præsidiets har ønsket, at jeg i Aar skulde aflægge Aarsberetningen mundtlig her paa Generalforsamlingen i Stedet for at gøre det skriftligt, som jeg plejer. Den Tid paa Aaret, der er værst for en Konsulent, er, naar han skal aflægge Beretning. Der er saa uendelig mange Smaating, der tilsammen fylder en hel Del, men som man ikke kan aflægge Beretning om, man bliver kaldt herhen og derhen, der gaar lang Tid, uden at der tilsyneladende er udrettet noget, og det er derfor meget vanskeligt at summere det hele op til et Billede af, hvordan ens Virksomhed har været. I de senere Aar er jeg derfor gaaet over til at tale om vore Mejeriforhold i al Almindelighed og slutte med det mere specielle. I Dag vil jeg gerne have Lov til kun at tale om Mejeriforholdene i al Almindelighed, saadan som jeg ser dem, og holde mig fra det rent specielle, hvor jeg har været, det kan komme skriftligt, det har ingen Berettigelse her. Ogsaa her er der imidlertid et aber dabej: jeg tror ikke, at jeg ved denne Lejlighed, hvor der udelukkende er Folk tilstede, som har Forstaaelse af og Indsigt i Forholdene, vil kunne bringe noget særlig nyt frem; jeg maa derfor bede Dem nøjes med mit personlige Indtryk.

Det forløbne Aar har i alt væsentligt tegnet sig saaledes, som man maatte vente, det tegnede sig, efter min sidste Beretning. Køerne kom ind i god Foderstand, de stod Vinteren godt igennem og kom i Foraaret paa godt Græs og har holdt sig udmærket Sommeren igennem. Jeg tror derfor, vi kan sige, at den Mælkemængde, vi faar i Øjeblikket, meget nær kommer op paa, hvad vi havde før Krigen. Jeg har talt med Mejeribestyrere rundt omkring, og de fleste siger, at de er meget nær oppe paa, hvad de havde før 1914, enkelte siger, at de har ca. 90 pCt., saa jeg skulde tro, at vi meget nær er oppe paa, hvad vi havde i 1914, og tilmed maa den Mælk, vi har i Øjeblikket, i

det store og hele siges at være bedre end den, vi havde i 1914, den er mere fedtholdig. Til Trods for, at vi har 20 pCt. færre Malkekøer end før Krigen, har vi naaet det samme Udbytte, det vil sige, vi har skudt de daarlige ud og beholdt de gode tilbage, det maa selvfølgelig give bedre Kvalitet. Den relativt store Mælkerigelighed viser sig derved, at Byernes Forsyning med Mælk gaar bedre end for et Par Aar siden. Medens vi for et Par Aar siden ligefrem maatte trygle Landmændene om Mælk, er der nu rigeligt, saa Mælkeforsyningen kan vrage, og det viser sig, at den Kvalitet af Mælk, der kommer til København, er ganske betydelig bedre end i de senere Aar. Efter hvad jeg har erfaret fra Mælkeforsyningen, er Klagerne fra Publikum meget ringe, sammenlignet med, hvad de har været før. Der er imidlertid et stort aber, det er de høje Priser, vi efterhaanden har faaet. Her i København maa vi betale 75 Øre for 1 Liter Sødsmælk paa Flaske opbragt, og vi er oppe paa 45 Øre for Kærnemælk og 34 Øre for Skummetmælk. Det er høje Priser, og mange har undret sig over, at det var nødvendigt at sætte saa høje Priser. Det kunde synes umiddelbart, at det er en glubende Fortjeneste, Mælkeforsyningerne faar, men det er det i Virkeligheden ikke. De store Driftsudgifter paa alle Leder og Kanter maa og skal bevirke en Forhøjelse med ca. 100 pCt. af, hvad Landmændene faar. Jeg behøver blot at nævne saadan en lille Post som Flasker, hvad der gaar til Brækage om Dagen; slaas der en 200—300 Flasker itu, bliver det et Par Hundrede Kr., der gaar med alene til det. Jeg tror derfor ikke, at Priserne vil kunne komme nævneværdigt ned.

Vor Smørproduktion er ogsaa i stærk Stigning, og vor Eksport er meget stor, omtrent saa stor som før Krigen. Smørret har været Genstand for meget store Svingninger i Priserne. Der har været Tider paa Aaret, hvor Eksportørernes Kældre har været saa stuvende fulde af Smør, som de kunde være, og Tider, hvor der ikke var

nogetsomhelst, det har været afhængigt af det Begær, der har været Syd fra og Vest fra og tildels, i den senere Tid, fra Amerika. Priserne har ikke været relativt store, væsentlig fordi Mælken har trykket Prisen paa Grund af Kontraktforholdene med andre Lande, men nu er de i stærk Stigning, og for Øjeblikket er Prisen i hvert Fald for Konsumenterne i København over 8 Kr. pr. kg. Vi har søgt under Krigen at faa forskellige Markeder frem, og i det sidste halve eller hele Aar har vi søgt Markeder i Amerika. I Øjeblikket er der en Kommission derovre for at undersøge Forholdene. Det kan godt være, jeg ser forkert paa det, men jeg tror, at saa længe vi har den høje Dollarkurs, kan vi faa et godt Marked derovre, men om det i det lange Løb vil holde sig, saa at vi stadig kan sende Smør derover, nærer jeg Tvivl om. Amerikanerne forlanger Smør, vi ikke fremstiller. Da jeg i sin Tid var derovre, var det Smør, de holdt mest af, det, vi kalder kraftigt Smør, og det, de kalder kraftigt Smør, kalder vi harsk, omtrent i den Retning laa det, og saavidt jeg kan skønne, efter at have talt med Eksportører, er Smagen derovre stadig noget i samme Retning. Jeg tror derfor, vi skal ind paa at fremstille en noget anden Vare, om vi skal faa et blivende Marked i Amerika. — Vi har faaet en Centralisation af vor Smørhandel, og denne Centralisation har vistnok været til Gavn for vor Smøreksport. Nu synes den overflødig. Saavidt jeg kan forstaa, vil den fra 1. November ophøre, saaledes at Handelen bliver fri. Medens vi kun har kunnet eksportere fra et bestemt Sted, vil Handelen nu blive fri. Hvordan Tyskland og England og de andre Lande, hvor der er Centralisation, vil stille sig, om de vil sende Repræsentanter til Forhandling, vil Tiden vise.

Hvad angaar Osten, har den mere end noget andet været underkastet Svingninger. Saa snart der har været Begær ude fra, særlig Syd fra, er Lagrene blevet tømt, og der er sendt meget store Partier af Sted. Desværre er

det som Regel gaaet saaledes, at naar Markedet har været stort og Bunden har været tom, er der sendt Varer over, som ikke har været til Gavn for os. Selvfølgelig har Lagrene ligesom for Smørrets Vedkommende, paa visse Tider af Aaret, været ligefrem overfyldt af Ost, og da den har været fremstillet som en Vare, der skulde sælges relativt hurtigt, har de været fyldt af en meget slet Vare. I August Maaned kom der Syd fra en meget stærk og pludselig Efterspørgsel efter Ost, saa at vi atter fik vore Lagre rømmet og kom op paa Priser, vi aldrig havde tænkt, vi kunde faa herhjemme, vi var den Gang oppe paa en Pris af 4 Kr. en gros pr. kg for halvfed Ost, det vi kalder 20 pCts Ost, og vi har været oppe paa meget nær 3 Kr. for 10 Cts Ost og for Skindlap har vi været oppe paa 2 Kr. pr. kg. I Løbet af 3 Uger steg Priserne næsten 70—80 Øre pr. kg, nu er Priserne faldet igen. I en ikke altfor fjern Fremtid kommer vi maaske til at ligge med Lagrene fyldt, indtil der en skønne Dag bliver Penge sydpaa, saa tømmes vore Lagre. — Der er i Aarets Løb blevet gjort meget for at fremelske og fremhjelpe vor Osteproduktion. Fællesorganisationens Osteudvalg har gjort et stort og energisk Arbejde for at fremme Osteproduktionen og fremme Kvaliteten. Der har været Forslag fremme om at lovgive paa dette Omraade, saaledes, at vi kunde faa vor Ost kontrolleret, paa samme Maade som vi faar vort Smør stemplet med et vist Garantimærke. Der vil nok for Rigsdagen blive fremsat et Lovforslag herom, som jeg haaber vil gaa igennem.

Jeg vil gerne slutte denne foreløbige Beretning med at sige, at vi er kommet ind paa 2 nye Produktionsvarer, som synes at være af stor Betydning for vort Mejeribrug. Den første er kondenseret Mælk. Vi havde før Krigen en Fabrik i Nakskov, som gik godt og leverede især til England. Under Krigen har Fællesorganisationen taget Sagen op, og der findes nu flere Fabriker, som producerer en Vare, der efter Sagkyndiges Skøn skal være den uden-

landske ret overlegen i Kvalitet, den skal smage meget lidt kogt, og den er lys og hvid som almindelig Mælk. Ved den Fremstillingsmaade, der for Tiden anvendes, produceres der saa meget, som der overhovedet kan produceres, men ikke saa meget, som Markedet kræver; selv om vi producerede betydelig mere, kunde vi godt faa Af-sætning for det.

Den anden nye Produktionsartikel er Mælkepulver. Her har Erfaringen ikke været saa stor som med kondenseret Mælk, men det synes at kunne gaa godt. Jeg nærer ingen Tvivl om, at Mælkepulver vil være et Fødemiddel af uvurderlig Betydning. Det er let at forsende, det er let at bruge og er meget næringsrigt; rundt sagt, er en Trediedel Fedtstof, en Trediedel Æggehvidestof og en Trediedel Sukker, det er altsaa et saa koncentreret Fødemiddel, som man kan forlange.

Vi, der sidder som Embedsmænd, maa jo engang imellem regne ud, hvordan vi kan leve billigt, og paa hvad Maade vi kan faa mest Næring for de færrest mulige Penge, og jeg har derfor tilladt mig at sammenstille nogle Tal, som i grove Træk skulde belyse pekuniært Ernæringsværdien af vore Mejeriprodukter, sammenlignet med nogle ganske faa andre. De Priser, jeg har lagt til Grund derfor, har selvfølgelig kun kunnet være rent kalkulatoriske, de svinger jo fra det ene Øjeblik til det andet, men jeg tror nok, at de Priser, jeg har anvendt her, er nogenlunde anvendelige. Den første Rubrik betyder den Kalorieværdi, som findes i de forskellige Produkter. Man vil se af Tabellen, at skært Oksekød har 1600 Varmeenheder, medens derimod Kartofler har 1000, Margarine og Smør 7800. De vil altsaa se, hvad man forøvrigt vidste i Forvejen, at Smør og Margarine er uhyre koncentrerede Næringsstoffer. Naar man sammenligner de forskellige Varmeenheder, faar man ogsaa Indtryk af, hvilken Næringsværdi der er i de forskellige Ting. I Kolonne Nr. 2 har jeg regnet ud, hvad Prisen for 3000 Var-

meenheder var, efter de Priser, som gjaldt før Krigen. 3000 Varmeenheder er netop det, et voksent Menneske, som ikke har strengt legemligt Arbejde, forbruger om Dagen for at leve. Af Sødmælk, alle Forhold lige, kunde han leve for 92 Øre om Dagen før Krigen, medens han efter de nuværende Priser maa op til 3,46 Kr. Sammenligner man Tallene i Rubrikkerne 2 og 3, Næringsværdien omsat i Penge før og nu, ser man, at for skært Oksekød er det gaaet op fra 2,62 Kr. til 15 Kr. Medens man kan leve af Kartoffler alene for 1,08 Kr. om Dagen, skal man, hvis man lever af skært Oksekød, op paa 15 Kr. om Dagen. For skært Svinekød er Forholdet 1,50 Kr. og 8 Kr. Disse Tal er nok interessante, men de siger alligevel ikke saa forfærdelig meget indbyrdes, derfor har jeg omregnet dem i den fjerde Rubrik, idet jeg har brugt Kartofflens Værdi som Grundlag. Jeg har sat den til 36 Øre pr. kg, det er maaske for højt, jeg hører nu, at man kan faa Kartoffler for 15 Øre, men selvom den Pris, jeg har brugt, er relativ høj, betyder det ikke meget, det betyder blot, at de andre Tal skulde have været noget højere endnu. I det Tilfælde, at Kartoffler er Basis for Priserne, skulde vi nu give 23,4 Øre for 1 Liter Sødmælk, medens vi giver 75 Øre, og vi skulde give 12,6 Øre for en Liter skummet Mælk, medens vi giver 34 Øre, og 13,5 Øre for Kærnemælk i Stedet for, at vi giver 45 Øre. For Smør skulde vi give 2,81 Kr. i Stedet for 8 Kr. Paa Grund af den meget ringe Næringsværdi, skært Oksekød har, skulde 1 kg Oksekød koste 58 Øre, medens vi giver 8 Kr., og Svinekød, der har en relativ stor Næringsværdi, skulde koste 1,08 Kr. Tager vi skært Oksekød som Normal, og regner Priserne om derefter, skulde vi give 3,25 Kr. for en Liter Sødmælk og 5 Kr. for 1 kg Kartoffler. De to Tal viser efter min Mening nok saa godt, hvor urimelig høje Priserne paa Kød er i Øjeblikket, ernæringsmæssigt set — at det ikke kan sælges billigere, er noget helt an-

det —, navnlig Oksekød viser sig at være et ualmindeligt dyrt Luksusnæringsmiddel. Af denne Tabel, som jeg desværre ikke kan komme længere ind paa, da Tiden er fremrykket, vil man se, at den Kost, vi i gamle Dage brugte ude paa Landet: Mælk, Kartoffler og Flæsk er den billigste og mest næringsrige. (Sluttes).

Udkomne Bøger.

Danmarks Havebrug og Gartneri til Aar 1919. Ved *Svend Bruun og Axel Lange*. — Der er vistnok intet Erhverv her i Landet, der i det sidste Aarhundrede har undergaaet en saa gennemgribende Forandring som Havebruget. Endnu til et godt Stykke ind i forrige Aarhundrede henregnedes det til »de skønne Kunster«, der blev skrevet tykke Værker om Havekunstens Teori, Digterne besang det, de dannede Klasser satte en Ære i at have Forstand paa Havevæsen, og omkring mange af vore Herregaarde og de kongelige Slotte fandtes der smukke Haver, men de fleste Proprietærgaarde havde kun smaa og daarlige Haver, hos Bønderne var Havebruget gaaet stærkt tilbage i Stavnshaandets Tid, hvad der fandtes om Bøndergaardene, kunde kun i uegentlig Forstand kaldes Haver og rent erhvervsmæssigt set spillede Havebrug og Handelsgartneri en ganske underordnet Rolle. Kun faa Byer havde deres »Urtegaardsmænd«, som forsynede dem med Køkkenurter, og om et af Datidens største Handelsgartnerier blev det fremhævet som noget ualmindeligt, at det omsatte for 600 Rigsdaler aarlig.

Forholdet er jo nu et ganske andet. Havebruget hører ikke mere alene Slottene og Herregaardene til, men har vundet Fodfæste hos alle Samfundsklasser, Erhvervsgartneriet beskæftiger nu mange Tusinde Mennesker, og som daglig Føde har mangfoldige af Havebrugets og Garneriets Frembringelser nu en Betydning for hele vort Folks Ernæring, som ingen drømte om for 100 Aar siden. Her laa unægtelig en interessant, men hidtil forsømt Opgave: at give en udførlig Skildring af denne rige Udvikling.

Denne Opgave er nu løst og løst paa fortræffelig Maade ved det foreliggende 767 Sider store Værk om vort Havebrug og Gartneriet. Men Værket indskrænker sig ikke til at skildre Fremgangen i det sidste Hundredeaar, det behandler vort Havebrug fra Oldtiden af op gennem Middelalderen og lige til den nyeste Nutid, fra den Tid, da Løg, Syre, Kokleare og andre Urter med Blade af skarp eller forfriskende Smag muligt dannede vore ældste »Krudgaarde« — Krud lig Urt — til vor Tids fine Havekunst og vidt forgrenede, specialiserede Gartneri. Værket giver endvidere indgaaende Beskrivelser af mange

Herregaards-Haver — Aalholms, Berritzgaards, Brahetrolleborgs, Bregentveds, Sanderumgaards, Wedellsborgs, Egeskovs, Gaunøs og endnu flere —, af de kongelige og botaniske Haver, af vore kommunale Anlæg m. v., og Teksten er oplivet af en Mangfoldighed af smukke Billeder. Saa skildres Gartneriets Udvikling til det vigtige Erhverv, det nu er, og der redegøres for de Foranstaltninger, der har bragt os til det Standpunkt, paa hvilket vi nu staar: Havebrugsundervisningen og Eksamina, Planteskoler, Forsøgsvæsen, Plantesygdommenes Bekæmpelse, Litteraturen, Foreningsvæsen osv. Endelig slutter Bogen med et Afsnit om Havebrug paa Færøerne, Island og Grønland. Alt er, kortsagt, medtaget!

En halv Snes navngivne, sagkyndige, Forfattere har skrevet Bogen. Som den foreligger i stateligt Udstyr, har den Adresse ikke blot til de praktiske Udøvere af Havebrug og Gartneri, men til alle, for hvem disses Produkter er til Gavn for Sundheden, til Velbehag for Ganen, til Fryd for Øje og Sind. Bogen er en Berigelse af vor historiske Faglitteratur.

Danske Vider og Vedtægter eller gamle Landsbylove og Byskraaer. Af *Poul Bjerger* og *Thyge J. Søgaard*. III. 3. Hefte. S. 489-736. (Lehmann & Stage. (Københ.).

Danmarks Smør-Pris-Statistik. 17. Aarsberetning fra Kontoret for Mejeri-Statistik ved *Axelsen Drejer*. 29 Sider. (Odense).

Gødningsforsøg paa Forsøgsstationen ved Aarslev 1911-18. Ved *Niels Anton Hansen*. 157 Sider. — **Dyrkningsforsøg med Stammer af Vinterhvidkaal**. Ved *Niels Esbjerg*. 23 Sider. — **Jordloppeangrebet i 1918**. Jordloppernes Levevis og Forsøg med deres Bekæmpelse. Ved *Sofie Røstrup*. 69 Sider. 140.-142. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F. Københ.).

Kortfattet Plantelære. Nærmest bestemt til Brug ved Landbrugsskoler og Højskoler. Med 330 Billeder. Af *H. A. B. Vestergaard*. 175 Sider. (H. Hagerups Forlag. Københ.).

Beretning om Fællesudvalget for Fjerkræavlens Virksomhed i 1919-20. Udarbejdet af *W. A. Kock*. 16 Sider. (Københ.).

Oversigt over de af Danmarks geologiske Undersøgelser i Finansåret 1918-19 udførte landøkonomiske og praktiske Arbejder. (III Række, Nr. 20). 20 Sider. (C. A. Reitzels Bogh. (Københ.).

Stambog over Heste af jydsk Race. *Hopper XVIII*. (10 132-10 775). Udarbejdet af Statskonsulent *Aug. Kjær* og udgivet af De samvirk. d. Landboforeningers Forretningsudvalg. 327 Sider. (Aarhus).

Mindre Meddelelser.

Landhusholdningsselskabet og Finanslovsforslaget for Aaret 1921—22. Paa Finanslovsforslaget er der optaget Forslag om at forøge Tilskudet til Landhusholdningsselskabet med 7000 Kr. Motiveringen er følgende:

»For Finansaaret 1921—22 har Landhusholdningsselskabet nu andraget om, at det hidtil ydede Tilskud til Selskabets almindelige Udgifter paa 2000 Kr. maa blive forhøjet med 7000 Kr. til 9000 Kr. Da en meget væsentlig Del af Selskabets Virksomhed bestaar i Udgivelsen af Skrifter, der behandler vigtige aktuelle landøkonomiske Spørgsmaal, har de nu gældende høje Priser paa alt Trykningsarbejde medført en saa stor Merudgift for Selskabet, at denne uagtet en betydelig Forhøjelse af Medlemskontingentet ikke kan dækkes af Indtægterne, bl. a. fordi en stor Del af disse bestaar af Renten af en Selskabet tilhørende Kapital, stor 280.000 Kr. Denne skal i Følge Selskabets Love være anbragt paa Indskrivningsbevis i Statskassen, hvor den kun forrentes med $3\frac{1}{2}$ pCt., medens Selskabet, saafremt det havde fri Raadighed over Kapitalen, vilde kunne opnaa en effektiv Rente af 6 pCt. Denne Forskel i Renten paa $2\frac{1}{2}$ pCt. betyder for Selskabet en aarlig Mindreindtægt af 7000 Kr., og da der, efter hvad der er oplyst for Ministeriet, ikke kan ske nogen Ændring i Reglerne for Anbringelsen af Selskabets Kapital, søges denne Mindreindtægt udlignet gennem et tilsvarende forhøjet Statstilskud. Dette Andragende kan Ministeriet for sit Vedkommende ganske tiltræde. Gennem hele sin Virksomhed udretter det kgl. danske Landhusholdningsselskab et særdeles betydeligt Arbejde til Gavn for Landbruget, og man finder i denne Forbindelse særlig Anledning til at fremhæve den fortrinlige saglige Bistand, Selskabet har ydet og vedvarende yder Ministeriet, der i vidt Omfang gør Brug af Selskabets konsulatoriske Virksomhed. Det ansøgte Beløb af 7000 Kr. foreslaas derfor bevilget.«

Dalum Landbrugsskoles analytisk-kemiske Laboratorium har siden 1907 været knyttet til Dalum Landbrugsskole. Som Følge af Undervisningstidens Udvidelse ved denne Skole skal den Bygning, hvor Laboratoriet hidtil har haft sin Virksomhed, inddrages til Undervisningsbrug.

Fra 1. Oktober 1920 er Laboratorievirksomheden derfor flyttet til Odense og fortsættes der af Dalum Laboratoriums hidtidige Bestyrer, Landbrugskandidat *P. Christensen*, idet Laboratoriets Navn samtidig forandres til: Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium. Adresse: Ruggaardsvej 7 (Eksportslagteriet).

Laboratoriet er statsautoriseret. Det bliver udstyret med alle for almindelige Analyser nødvendige Hjælpemidler, og den gamle Medarbejderstab fra Dalum Laboratorium medfølger.

Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1919—20.

(Fra 1. Oktober 1919 til 30. September 1920.)

Af Afdelingschef *H. Hansen.*

Oktober 1919 var temmelig kold og regnfattig. Temperaturen var over Normalen de første 6 Dage samt den 18.—21.; men Afvigelserne fra denne beløb sig som Regel kun til 1—2°. De øvrige Dage i Maanedens var som oftest 2—3° for kolde og den 10—12., 16., 27. og 31. endog 3½—6½° koldere end normalt. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder ca. 1—1½° for lav. Nattefrosten begyndte i næsten hele Landet ca. den 10.—12. og kun nogle faa Stationer langs Kysterne eller paa de mindre Øer forblev frostfri i hele Maanedens; Frostdagenes Antal var paa de koldeste Stationer i Indlandet i Jylland ca. 10—12, paa Sjælland ca. 9—10 og paa Fyn og Bornholm ca. 5—6; Frosten naaede paa de koldeste Steder i Jylland og paa Sjælland indtil ca. 4—6°, paa Fyn til ca. 3° og paa Lolland-Falster og Bornholm til ca. 2°. Nedbøren var lille i næsten hele Landet; den var størst — ca. 75—90 mm — i den yestlige Del af Ribe Amt, paa Midtjylland og den østlige Halvdel af Møen. I Forhold til Normalen fik Maribo Amt 7 pCt., Præstø, Svendborg og Ribe Amter ca. 20—25 pCt. og alle de øvrige Amter mellem 35 og 65 pCt. for lidt. Regnen faldt særlig den 2., 9.—17. og 25.—31. og var enkelte Gange blandet med Sne. Vindretningen

var temmelig variabel, dog var vestlige Vinde noget hyppigere end Vindene fra de øvrige Retninger. Solskin forekom hyppigt, især i Maanedens første Halvdel; det samlede Antal Solskinstimer blev de forskellige Steder ca. 20—40 pCt. større end normalt.

November 1919 havde overvejende østlige Vinde med usædvanlig koldt Vejr. Temperaturen var under Normalen i næsten hele Maanedens, og kun nogle faa Dage i sidste Tidøgn blev ca. $\frac{3}{4}$ —2° mildere end normalt; Dagene fra den 1.—18. udgjorde en sammenhængende usædvanlig kold Periode med Dagsmidler, der som oftest var 4—5° for lave, og Minimumstemperaturer, som paa de koldeste Steder i Jylland, paa Sjælland og Bornholm i Dagene den 15.—17. naaede ned til $\div 15$ — $\div 16$ °, paa Fyn til $\div 12$ — $\div 13$ ° og paa den sydlige Øgruppe til ca. $\div 7$ °. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor usædvanlig lav — ca. $\frac{1}{2}$ —1½° ved Kysterne og ca. $\div \frac{1}{2}$ — $\div 1\frac{1}{2}$ ° i det indre af Jylland —; i Forhold til Normalen blev den gennemgaaende 3—3½° og enkelte Steder endog 4° for lav. Ved Landbohøjskolen var Middeltemperaturen for hele Maanedens 0,7°; siden 1860, da regelmæssige Temperaturobservationer paabegyndtes her, har November ikke haft en saa lav Middeltemperatur; den hidtil laveste var 1,2° i 1876. Frostdagenes Antal var gennemsnitlig 19, medens det normale Antal er 10; Frosten forekom, foruden paa enkelte spredte Dage, i en sammenhængende Periode fra den 7.—19. Den usædvanlige Kulde hidrørte fra de østlige Vinde, der i hele Kuldeperioden herskede her i Landet under Indflydelse af et meget højt Lufttryk Nordvest, Nord og Nordøst for

Danmark og lave Lufttryk over Centraleuropa og det sydvestlige Mellem Europa. Nedbøren var mellem 50 og 75 mm i Størstedelen af Jylland, det sydlige Sjælland, Falster og Bornholm og ca. 30—40 mm i den nordlige Halvdelen af Sjælland samt paa Djursland og i Vendsyssel og Thy. I Forhold til Normalen fik Aalborg, Ringkøbing og Vejle Amter ca. 5 pCt., Viborg, Aarhus og Maribo Amter ca. 15 pCt. og Bornholm og Præstø Amt ca. 35 pCt. for meget, medens de øvrige Amter fik fra 5 til 25 pCt. for lidt. Over større Omraader faldt der Nedbør i Jylland den 4.—7., 10.—11., 17.—26. og 30., paa Øerne den 3.—4., 10.—13. og 17.—26. og paa Bornholm paa næsten hver Dag fra den 1. til 27.; de første 18 Dage i Maanedens faldt den væsentlig som Sne, derefter væsentlig som Regn. I den strengeste Del af Frostperioden laa der mange Steder et Snedække paa Markerne. Vinden blæste i de to første Tidøgn fra østlige, i sidste Tidøgn fra vestlige og sydlige Retninger. Solskinstimernes Antal var gennemsnitlig 15 pCt. mindre end normalt.

D e c e m b e r 1919 fik en Middeltemperatur, der de fleste Steder var mellem $\frac{1}{2}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ for lav. Temperaturen var flere Gange i Maanedens Løb snart over, snart under Normalen i kortere Perioder; Dagene fra den 1.—7. og den 18.—21. var saaledes milde med Dagsmidler, der var ca. $1-3^{\circ}$ for høje, medens den 8.—17. og 25.—29. var kolde, den 9.—11. og 26.—29. endog ca. $4-7^{\circ}$ for kolde. Frostdagenes Antal var gennemsnitlig 22, medens det normale Antal er 18. Frosten forekom i en næsten sammenhængende Periode i Maanedens to sidste Tidøgn; den var strengest den 26.—29., da den paa de koldeste Stationer i Jylland naaede indtil ca. 20° , paa Sjælland indtil ca. 12° og paa de øvrige Øer til ca. 10° . Vinden blæste hyppigt fra Retninger omkring Sydøst og Syd og ofte med stor Styrke. Nedbøren var stor i hele

Landet; Holbæk og Frederiksborg Amter fik saaledes noget over det dobbelte af Normalen; iøvrigt havde Hjørring Amt 13 pCt., Ringkøbing, Viborg, Randers, Aarhus, Københavns og Maribo Amter samt Bornholm 75—90 pCt. og de øvrige Amter 35—60 pCt. for meget. Nedbøren faldt særlig den 1.—7., 17.—27. og 29.—30., i den førstnævnte Periode væsentligt som Regn, i de to sidstnævnte væsentligt som Sne. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 25—30 Timer, eller ca. 65 pCt. større end normalt.

J a n u a r 1 9 2 0 havde meget hyppigt Vinde fra Retninger omkring Sydvest og Vest, mildt Vejr og stor Nedbør. Temperaturen var over Normalen hver Dag fra den 1.—3., den 8.—21., den 23.—27. og den 30.—31., medens den paa de øvrige 6 Dage som Regel kun var lidt under denne; særlig kolde var kun den 5. og 6., der blev ca. $3-3\frac{1}{2}^{\circ}$ for kolde; derimod forekom der adskillige særlig milde Dage, saaledes den 3., 12., 16.—19. og 25., paa hvilke Dagsmidlerne blev mellem 3 og 6° for høje. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder mellem $\frac{3}{4}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Frost-dagenes Antal var omtrent normalt; men Frosten var i Betragtning af Aarstiden som oftest ringe; den var gennemgaaende strengest i Dagene den 5.—7., 11.—12. og 28.—30.; den absolut laveste Temperatur naaede paa de koldeste Steder i Jylland kun ned til ca. -9 — -12° , paa Sjælland og Bornholm til ca. -9 — -10° og paa Fyn og Lolland-Falster til ca. -6° . Over større Omraader af Landet faldt der Nedbør paa næsten hver Dag fra den 8.—31.; fra den 9.—11., den 15. og 27.—31. faldt den væsentlig som Sne, iøvrigt som Regn eller Regn blandet med Sne. Nedbørmængden var stor i hele Landet; Holbæk Amt havde saaledes noget mere end det dobbelte af Normalen; iøvrigt fik Aalborg, Ring-

købing, Aarhus, Vejle og Maribo Amter ca. 85—95 pCt. og de øvrige Amter ca. 50—75 pCt. for meget. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 30—45 Timer, eller mellem 25 og 55 pCt. større end normalt.

Februar 1920 havde meget hyppigt Vinde fra Retninger omkring Vest og Sydvest med meget mildt Vejr. Kun paa 2 Dage i hele Maaneden, den 6. og 7., var Temperaturen ca. $\frac{1}{2}$ —1° lavere end normalt; alle de øvrige Dage var milde med Dagsmidler, der som oftest var ca. $3\frac{1}{2}$ — $5\frac{1}{2}$ ° for høje. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor meget høj, de fleste Steder mellem $2\frac{1}{2}$ og $3\frac{1}{2}$ ° højere end Normalen. Frost forekom sjældent; Frostdagenes Antal var gennemsnitlig kun 11, medens det normale Antal er 21. Frosten forekom væsentlig kun i Dagene omkring den 6.—9. og den 14.—23. og var som Regel ringe; de absolut laveste Temperaturer, der de fleste Steder indtraf den 7.—8., naaede gennemgaaende kun ned til $\div 3$ — $\div 5$ °. Nedbøren var ret ulige fordelt, men var dog større end Normalen i næsten hele Landet; kun Sorø Amt fik for lidt (13 pCt. for lidt), medens Viborg Amt fik det dobbelte og Aalborg Amt mellem det dobbelte og tredobbelte af Normalen; iøvrigt havde de andre jyske Amter fra 50—95 pCt., de fynske Amter, Maribo og Præstø Amter ca. 30—35 pCt. og Københavns, Holbæk og Frederiksborg Amter samt Bornholm fra ca. 5—15 pCt. for meget. Nedbøren faldt særlig den 1., 9.—14., 16., 20.—21. og 26.—29. og næsten udelukkende som Regn. Taage forekom temmelig hyppigt; dog blev Solskinstimernes Antal gennemsnitlig 55 pCt. større end normalt.

Marts 1920 havde Vinde næsten udelukkende mellem Sydøst og Vest med usædvanlig mildt Vejr. Temperaturen var kun en enkelt Dag (den 9.) lidt under Normalen, medens den paa alle de øvrige Dage i Maaneden var højere end denne; særlig milde var den 1.—7., 16.—22. og 25.—31. med Dagsmidler, der blev ca. $3\frac{1}{2}$ — 7° for høje. Hele Maanedens Middeltemperatur var ret ensartet i hele Landet; den laa mellem 4 og 5° og varendog i enkelte Egne i Sydvestjylland og ved Lillebælts Kyster lidt højere; i Forhold til Normalen blev den de fleste Steder mellem 3 og 4° for høj. Frostdagenes Antal var gennemsnitlig kun 6, medens det normale Antaler 19. Frosten forekom væsentlig fra den 8.—13. og var temmelig ringe; de laveste Temperaturer naaede paa de koldeste Steder i det indre af Jylland og Bornholm kun ned til ca. $\div 4$ — $\div 5^{\circ}$, paa Sjælland til $\div 6$ — $\div 8\frac{1}{2}^{\circ}$ og paa Fyn og Lolland-Falster til ca. $\div 3$ — $\div 4^{\circ}$. Nedbøren var lille, især paa Øerne og i det østlige Jylland, hvor der de fleste Steder kun faldt mellem 15 og 30 mm; i Forhold til Normalen havde Thisted Amt 14 pCt. og Aalborg Amt 3 pCt. for meget, medens Hjørring, Viborg og Ringkøbing Amter fik ca. 10 pCt. og alle de øvrige Amter ca. 35—55 pCt., Bornholm endog 64 pCt. for lidt. Over store Omraader af Landet faldt der Nedbør, væsentlig som Regn, den 1., 6.—8., 12.—20. og 26.—27., men som oftest kun i ringe Mængde. Solskinstimernes Antal var de fleste Steder ca. 35 pCt. større end normalt.

April 1920 var mild og usædvanlig regnfuld. Over større Omraader faldt der næsten hver Dag Regn, og kun den 4.—6., 14., 17. og 22. var Vejret de fleste Steder tørt. Nedbørsdagens An-

tal blev gennemsnitlig 22, hvilket er usædvanlig stort i April, der normalt kun har 11; siden 1874 har det største Antal i April hidtil været 17 (i 1903 og 1904). Regnmængden var i Aar usædvanlig stor; i Gennemsnit for hele Landet faldt der 89 mm (normalt 34 mm), medens den største Nedbør i April siden 1861 for Landet som Helhed var 68 mm (i 1867). Langt den overvejende Del af Landet havde i Aar mellem 75 og 100 mm, flere Strækninger, saavel i Jylland som paa Øerne, fik endog mellem 100 og 125 mm, medens der kun ganske faa Steder faldt mindre end 75 mm; den største Nedbør — 138 mm — faldt i Humlum ved Struer. I Sammenligning med Normalen fik Holbæk Amt 243 pCt., Frederiksborg, Københavns, Sorø, Viborg og Thisted Amter ca. 175—195 pCt., Bornholm, Maribo, Præstø, Odense, Svendborg og Aalborg Amter ca. 150—165 pCt. og de øvrige Amter 110—140 pCt. for meget. Fra den 1.—5., 11.—13. og 18.—21. blæste Vinden fra østlige Retninger, medens iøvrigt Vinde fra Horizontens vestlige Halvdel var de fremherskende paa de øvrige Dage. Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket var stort, medens Solskinstimernes Antal blev ca. 40 pCt. mindre end normalt. Temperaturen var over Normalen paa hver Dag fra den 1.—26. og mellem $\frac{1}{2}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ under denne fra den 27.—30.; særlig milde var den 1.—2., 5., 10. og 13.—17. med Dagsmidler, der blev mellem 3 og 5° for høje. Hele Maanedens Middeltemperatur blev derfor de fleste Steder mellem $1\frac{1}{2}$ og $2\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost forekom usædvanlig sjældent, og kun de koldeste Stationer, væsentlig i det indre af Jylland, havde i et Par Nætter indtil 1° Frost; Øerne var derimod helt frostfri; men de laveste Temperaturer naaede dog de fleste Steder ned til ca. $1-3^{\circ}$ over Frysepunktet.

M a j 1920. I Maanedens første Halvdel var Temperaturen snart over, snart under Normalen, men Afvigelserne fra denne var i Regelen smaa og naaede kun et Par Gange over 2° ; i sidste Halvdel var Temperaturen næsten hver Dag højere end normalt; særlig varme blev dog kun den 23.—26. med Dagsmidler, der var ca. $3\frac{1}{2}$ — 7° for høje. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{2}$ og $1\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost — indtil ca. 1° — forekom en enkelt Gang i første Tidøgn paa nogle af de koldeste Stationer i det indre af Jylland samt Natten til den 12. og 16. i det indre af Bornholm. I de to første Tidøgn var Vinde fra Retninger omkring Sydvest og Vest de fremherskende og Vejret meget ustadigt med kun faa Tørvejrdsdage; fra den 22.—25. var Vejret overvejende tørt, medens det atter var ustadigt de sidste Dage i Maaneden. Nedbøren var temmelig stor, ca. 50—75 mm, i Størstedelen af Landet; i Nordøstsjælland og paa Møen faldt der dog ca. 75—100 mm. I Sammenligning med Normalen fik Frederiksborg, Københavns og Præstø Amter ca. 100—125 pCt., Bornholm samt Holbæk og Hjørring Amter ca. 80 pCt., Maribo, Ribe, Randers og Aalborg Amter ca. 50—60 pCt. og de øvrige Amter ca. 20—40 pCt. for meget. Solskinstimernes Antal blev lidt mindre end normalt.

J u n i 1920. I Maanedens første Tidøgn var Vejret temmelig køligt med Temperaturer, der som oftest var mellem $2\frac{1}{2}$ og $4\frac{1}{2}^{\circ}$ for lave; herefter fulgte en temmelig varm Periode, den 11.—23.; men kun Dagene den 16.—18. med Dagsmidler, som blev ca. $4\frac{1}{2}$ — $5\frac{1}{2}^{\circ}$ for høje, havde Karakter af varme Sommerdage; Slutningen af Maaneden var atter overvejende kølig. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder i den vestlige Halvdel af Jylland omkring $\frac{3}{4}^{\circ}$ for høj; i Østjylland

og paa Fyn var den omtrent normal, medens den paa Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm som Regel blev mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ ° for lav. I Tidsrummet fra den 6. til 10. var Nattemperaturen temmelig lav og gik endog en enkelt Nat ned under Frysepunktet paa et Par særlig kolde jyske Stationer. I Maanedens første Tidøgn var Vejret temmelig ustadigt, men Regnmængderne var i Størstedelen af Jylland og Fyn som oftest meget smaa, medens Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm i denne Periode fik rigeligere Mængder; fra den 19.—23. og 28.—30. faldt der atter Regn i Størstedelen af Landet — i Regeln dog kun i smaa Mængder. Nedbøren var lille i næsten hele Landet og kun Bornholm fik den normale Regnmængde; de jyske Amter fik 40—65 pCt., de fynske Amter og Sorø Amt ca. 35—45 pCt. og de øvrige sjællandske Amter og Lolland-Falster ca. 10—25 pCt. for lidt. Torden forekom forholdsvis sjældent og havde som Regel kun ringe Udbredelse over Landet. Solskinstimer-nes Antal var meget stort — gennemsnitlig ca. 15 Timer daglig — i Tidsrummet fra den 11.—18.; i hele Maaneden blev Solskinsvarigheden dog kun ca. 20 pCt. større end normalt.

Juli 1920 havde Vinde overvejende mellem Syd-øst og Vest med ustadigt Vejr. Paa de allerfleste Dage i Maaneden faldt der Regn over større Omraader af Landet; den faldt ofte i ret smaa Mængder, men undertiden forekom der ogsaa temmelig stærke Byger ledsaget af Torden. Paa hver Dag i Maaneden forekom der Torden et eller andet Sted her i Landet, men Uvejrene var kun udbredt over hele Landet den 4.—5., 12.—13., 17. og 18. Mest Regn — mellem 100 og 150 mm — faldt der i den vestlige Halvdel af Ringkøbing Amt, i Ribe Amt, de sønderjyske Landsdele og Størstedelen af Fyn, mindst — ca. 40—50 mm — paa en Strækning mellem Randers og Æbeltoft, mellem Holbæk, Nykøbing Sj. og Hillerød samt

i Egnene omkring Hasle, Rønne og Aakirkeby. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm, Frederiksborg, Randers og Aarhus Amter ca. 10—15 pCt. for lidt, medens Ribe Amt og de sønderjydske Landsdele fik 82 pCt., de fynske Amter og Ringkøbing Amt 45—60 pCt. og alle de øvrige Amter fra 3 til 23 pCt. for meget. Skydækket var forholdsvis stort og Solskinstimernes Antal noget mindre end normalt. Temperaturen var i Maanedens to første Tidøgn næsten hver Dag højere, i sidste Tidøgn lavere end normalt; men Afvigelserne fra Normalen var som Regel kun 1—2 °; der forekom saaledes kun to virkelige Sommerdage (den 4. og 8.), medens der til Gengæld heller ingen særlig kolde Dage indtraf. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{3}{4}$ ° højere end normalt.

A u g u s t 1 9 2 0 havde i de to første Tidøgn Vinde overvejende fra Retninger omkring Vest, medens Vinde fra Retninger omkring Nord var de fremherskende de sidste 8 Dage i Maanedens. Vejret var gennemgaaende temmelig køligt, men Temperaturafvigelserne fra Normalen naaede dog sjældent over 1 $\frac{1}{2}$ °. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{2}$ og 1 ° lavere end normalt. Nedbøren var temmelig ulige fordelt, men var iøvrigt mindre end Normalen i næsten hele Landet; den var størst — noget over 100 mm — paa en Strækning langs Kysten mellem København og Helsingør, i den sydlige og vestlige Del af de sønderjydske Landsdele, i Egnene mellem Skive, Holstebro, Viborg og Hobro, langs Kysten mellem Ringkøbing og Lemvig samt ved Thyborøn og mindst, ca. 30—40 mm, paa Langeland og i Nakskovengen. I Sammenligning med Normalen havde Københavns Amt 6 pCt. og Thisted og Viborg Amter 15—20 pCt. for meget; Bornholm fik den normale Nedbør, medens de øvrige Amter og de sønderjydske Lands-

dele gennemgaaende fik mellem 10 og 30 pCt. for lidt. Regnen faldt væsentlig paa hver Dag fra den 1.—6., 10.—11., 14., 19.—24. og den 30. Torden forekom temmelig hyppigt; den 1.—6. og 9.—10. var Uvejrene udbredte over Størstedelen af Landet. Solskinstimernes Antal blev ca. 10—20 pCt. større end normalt.

S e p t e m b e r 1920 fik omtrent normal Middeltemperatur; i Maanedens første Halvdel var Temperaturen i Regelen under, i sidste Halvdel over Normalen; men Afvigelserne fra denne var som oftest smaa og naaede sjældent over $1\frac{1}{2}^{\circ}$, naar undtages de sidste 4 Dage i Maaneden, der havde Dagsmidler, som blev $2-3^{\circ}$ for høje. Nattefrost — indtil $\frac{1}{2}^{\circ}$ — indtraf paa et Par jyd-ske Stationer Natten til den 24. Nedbøren var de fleste Steder mellem 45 og 75 mm; den var lidt større end 75 mm i Thy, i Herningegnen og omkring Slagelse og noget mindre end 45 mm paa Strækningen Holbæk—Roskilde—København. I Sammenligning med Normalen fik Bornholm og Københavns Amt ca. 20 pCt. og Maribo, Frederiksborg og Ribe Amter samt de sønderjydske Landsdele ca. 10—15 pCt. for lidt, medens Sorø, Aarhus, Viborg, Thisted, Aalborg og Hjørring Amter fik ca. 10—20 pCt. for meget; i de øvrige Amter var Nedbøren omtrent normal. Regnen faldt væsentlig den 2.—7., 10., 15.—19. og 22.—23.; den 17.—19. var den mange Steder ledsaget af Torden. I de to første Tidøgn var Vindretningen temmelig variabel, medens der i sidste Tidøgn næsten udelukkende herskede Vinde fra østlige Retninger; Vindforholdene var gennemgaaende rolige; kun herskede der den 5.—6. og den 11. over store Strækninger af Landet Storm fra Retninger omkring Nordvest. Solskinstimernes Antal blev omtrent normal.

I hosstaaende Tabeller er der i Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaet 1919—20 opført Varmeafvigelsen fra Normalen, saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold ofte er afvigende fra de øvrige Landsdeles. Som Tabellen viser, fik Landbrugsaaet en Middeltemperatur, der blev $0,4^{\circ}$ højere end normalt; Oktober og December var temmelig kolde og November usædvanlig kold; til Gengæld var Vinter- og Foraarsmaanederne milde, Februar og Marts endog usædvanlig milde; i Sommermaanederne blev Afvigelserne fra Normalen smaa; dog maa August betegnes som temmelig kølig. Karakteristisk for Temperaturforholdene i Landbrugsaaet blev den strenge Kuldeperiode i November og den lange milde Periode i Februar, Marts og April. Kuldeperioden, der begyndte den 30. Oktober og uden Afbrydelse strakte sig over 20 Dage indtil den 18. November, havde en Middeltemperatur, som var $4,6^{\circ}$ lavere end normalt. Den lange milde Periode strakte sig over 79 Dage fra den 8. Februar til den 26. April, kun med en enkelt kortvarig Afbrydelse den 9. Marts, der var ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ for kold. Efteraaet blev saaledes koldt; Vinteren begyndte egentlig i November, men varede forholdsvis kort; den efterfulgtes af et tidligt og mildt Foraar, der til Gengæld var regnfuldt. Sommeren maa nærmest betegnes som temmelig kølig; af egentlige Sommerdage 5: Dage, paa hvilke Maksimumstemperaturen er naaet op til 25° , forekom der ved Landbohøjskolen kun 5 (normalt 15) og af disse havde Juni de 3, Juli 2. I Efteraaet 1919 begyndte Nattefrosten i næsten hele Landet den 10.—12. Oktober, og kun nogle faa Kyststationer og Stationerne paa de mindre Øer var frostfri indtil de første Dage i November; til Sammenligning skal

(Celsius.)

Varmens Afvigelse fra Normalen.

Tabel 1.

	1919	Oktober	November	December	1920	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	- 1.3	- 3.2	- 0.9	+ 1.3	+ 3.6	+ 3.7	+ 1.9	+ 1.5	+ 0.8	+ 0.6	+ 0.5	+ 0.2	+ 0.2	+ 0.6	
Østjylland	- 1.3	- 3.1	- 1.1	+ 1.0	+ 3.3	+ 3.5	+ 1.6	+ 1.0	- 0.1	+ 0.2	- 0.9	+ 0.2	+ 0.2	+ 0.4	
Fyn	- 1.3	- 3.2	- 1.0	+ 1.4	+ 3.0	+ 3.0	+ 1.9	+ 1.0	- 0.1	+ 0.3	- 0.7	- 0.1	- 0.1	+ 0.4	
Sjælland	- 1.3	- 3.2	- 0.7	+ 1.1	+ 2.8	+ 3.2	+ 2.2	+ 0.8	- 0.7	+ 0.5	- 0.8	0.0	0.0	+ 0.3	
Lolland-Falster	- 1.3	- 3.1	- 1.0	+ 1.0	+ 2.7	+ 3.2	+ 2.5	+ 1.0	- 0.5	+ 0.4	- 0.6	+ 0.2	+ 0.2	+ 0.4	
Danmark	- 1.3	- 3.2	- 0.9	+ 1.2	+ 3.1	+ 3.3	+ 2.0	+ 1.1	- 0.1	+ 0.4	- 0.7	+ 0.1	+ 0.1	+ 0.4	
Bornholm	- 1.3	- 3.1	- 0.9	+ 0.7	+ 2.1	+ 2.9	+ 2.6	+ 1.5	- 0.5	+ 0.8	- 0.1	+ 0.2	+ 0.2	+ 0.4	

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taaagedage		Fugtigheds- grad i pct.		Skydække (0—10)	
	1919—20	Normal	1919—20	Normal	1919—20	Normal	1919—20	Normal	1919—20	Normal
Oktober 1919.....	5	3	12	17	4	6	84	86	6.3	6.5
November	19	10	15	14	7	9	88	89	7.7	7.1
December	22	18	18	15	7	11	90	91	7.8	7.6
Januar 1920	21	22	18	13	13	13	91	91	7.1	7.2
Februar	11	21	12	12	13	11	90	90	6.8	7.0
Marts	6	19	11	13	13	11	85	87	6.4	6.3
April.....	0.1	7	22	11	8	7	87	80	7.9	5.7
Maj	»	1	15	11	4	4	79	75	6.1	5.1
Juni	»	»	8	10	»	3	71	75	4.9	4.9
Juli	»	»	18	13	1	3	80	77	6.6	5.5
August	»	»	14	15	1	3	82	80	6.5	5.5
September	»	»	12	14	3	4	85	84	6.0	5.3
Alle 12 Maaneder	84	101	175	158	74	85	84	84	6.7	6.1

anføres, at Middeldatum for første Frost om Efteraaret i Indlandet falder ca. 5—10. Oktober i Jylland, ca. 15.—20. Oktober paa de større Øer og i Begyndelsen af November langs Kysterne og paa de mindre Øer. Den sidste Nattefrost i Foraaret 1920 indtraf paa Øerne og langs Jyllands Kyster væsentlig i Tiden fra den 12.—15. Marts og de fleste Steder i det indre af Jylland ca. 24. April; nogle særlig kolde jyske Stationer havde dog lidt Nattefrost en enkelt Gang i første Tidøgn af Maj og i Begyndelsen af Juni. Middeldatum for sidste Frost om Foraaret er iøvrigt i Indlandet ca. 10. Maj i Jylland, ca. 1. Maj paa Fyn og Sjælland og ca. 15.—20. April paa Lolland-Falster og langs Kysterne. Den absolut højeste Temperatur, der i Landbrugsaaaret maalttes her i Landet, var $32,4^{\circ}$ (den 18. Juni), den absolut laveste $-20,1^{\circ}$ (den 27. December).

Tabel 2 indeholder Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket for hele Landet, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer, saavel i Landbrugsaaaret 1919—20 som Normalen for 32 Aar (1874—1905). Tabellen viser, at Frostdagenes Antal var usædvanlig stort i November og meget lille i Forhold til Normalen i Februar, Marts og April; hele Landbrugsaaaret fik 17 pCt. færre Frostdage end normalt. Nedbørsdagenes Antal var forholdsvis lille i Oktober, Marts, Juni og September, stort i December, Januar, Maj og Juli og usædvanlig stort i April; hele Landbrugsaaaret havde ca. 11 pCt. flere Nedbørsdage end normalt. Taage var ret sjælden i Efteraars- og Sommermaanederne. Luftens Fugtighedsgrad var forholdsvis stor i April og Skydækket forholdsvis stort i April, Maj, Juli og August.

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

	1919 Oktober	November	December	1920 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Måneder
Hjørring .. Amt	33	45	54	70	50	33	86	75	26	79	65	70	686
Thisted »	38	48	96	79	67	50	105	59	21	79	103	77	822
Ringkøbing. »	36	62	96	84	71	37	83	60	27	106	86	77	825
Ribe »	73	51	90	80	56	27	83	69	25	131	85	72	842
Viborg Amt	25	58	91	75	68	33	96	58	20	73	102	69	768
Aalborg »	25	49	75	80	72	37	89	63	20	67	73	64	714
Randers »	26	39	84	61	55	21	89	63	17	56	70	53	634
Aarhus »	29	55	90	78	65	26	91	59	16	64	79	66	718
Vejle »	42	58	84	84	62	26	88	52	24	87	73	71	751
Samsø	29	39	71	55	34	15	86	58	11	64	54	56	572
Odense Amt	36	50	74	60	43	18	91	51	25	97	62	59	666
Svendborg.. »	60	40	69	62	50	22	93	51	32	102	57	61	699
Langeland	70	42	67	59	45	18	104	53	31	86	35	65	675
Holbæk ... Amt	25	34	78	70	30	21	96	64	32	67	56	51	624
Sorø	38	46	66	63	27	20	95	52	25	71	49	65	617
Frederiksborg»	24	35	79	57	32	24	91	78	41	70	68	47	646
Københavns »	28	41	78	60	30	21	96	82	40	78	76	43	673
Præstø »	59	66	71	68	38	19	84	76	32	81	66	55	715
Maribo Amt	70	54	82	75	40	20	80	63	38	79	50	46	697
Vestjylland	45	52	84	78	61	37	89	66	25	99	85	74	794
Østjylland	29	52	85	76	64	29	91	59	19	69	79	65	717
Sønderjylland ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131	86	66	—
Fyn	49	43	70	59	43	18	94	53	25	87	52	60	655
Sjælland	35	44	74	64	31	21	92	70	34	73	63	52	655
Lolland-Falster.	70	54	82	75	40	20	80	63	38	79	50	46	697
Danmark 1919—20....	46	49	79	70	48	25	89	62	28	81	66	59	707
Norm. (32Aar)	75	50	47	40	32	39	34	41	46	67	79	59	607
Afv. i pCt. ..	-39	-2	+68	+75	+50	-36	+162	+51	-39	+21	-16	0	+13
Bornholm	47	72	78	53	32	12	80	57	40	53	61	41	620

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Mil-
li meter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaa-
ret fik Danmark gennemsnitlig 703 mm eller 15 pCt. mere
end normalt, hvilket er den største Nedbør i et Land-
brugsaar siden 1911—12, da der gennemsnitlig faldt 742
mm. Af de enkelte Landsdele havde i det sidst afsluttede
Landbrugsaar Randers og Svendborg Amter 6—7 pCt.,
Aarhus, Vejle, Odense og Sorø Amter 9—11 pCt., Hjør-
ring og Frederiksborg Amter 13—15 pCt., Thisted, Ribe,
Holbæk, Københavns og Maribo Amter samt Bornholm
17—19 pCt. og Aalborg, Viborg, Ringkøbing og Præstø
Amter 20—23 pCt. mere end normalt. Som tidligere om-
talt var Nedbøren forholdsvis stor i December, Januar
og Maj og usædvanlig stor i April, medens den
var forholdsvis lille i Oktober, Marts og Juni; i November
og September svingede den i de forskellige Egne af Lan-
det lidt til begge Sider af Normalen, men blev for Lan-
det som Helhed omtrent normal; i Februar havde Jyl-
land gennemgaaende rigelig Nedbør og Øerne lidt mere
end normalt; i Juli fik Randers og Aarhus Amter ca. 15
pCt. for lidt, medens det vestlige og sydlige Jylland samt
de sønderjydske Landsdele og Fyn fik stor Nedbør; i
August faldt der i de fleste Amter mellem 10 og 25 pCt.
for lidt. I Tabel 4 er for hvert Amt opført Nedbøren for
Tidsrummene April—Maj inkl. og April—September inkl.
tilligemed de tilsvarende Normalværdier; i hele Tidsrum-
met April—September inkl. var Nedbøren i de fleste Am-
ter ca. 15—25 pCt. for stor; i Randers og Aarhus Amter
blev den dog kun 6—7 pCt. større end normalt; men
disse to Amter fik ogsaa 25 pCt. for lidt Regn i de tre
Sommermaaneder Juni, Juli og August tilsammen.

Tabel 5 angiver Vindhypigheden i Pro-
cent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaa-
ret; dette fik et lille Overskud af Vinde fra Retninger mellem Syd-
øst og Vest og et lille Underskud af Vinde fra Nordvest

Tabel 4.

Ned b ø r.

	April—Maj inkl.			April—Septbr. inkl.		
	1920 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.	1920 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.
Hjørring Amt.....	161	78	+106	401	330	+22
Thisted »	164	83	+ 98	444	350	+27
Ringkøbing »	143	80	+ 79	439	361	+21
Ribe »	152	82	+ 85	465	383	+21
Viborg Amt.....	154	78	+ 97	418	341	+23
Aalborg »	152	79	+ 92	376	321	+17
Randers »	152	78	+ 95	348	328	+ 6
Aarhus »	150	82	+ 83	375	352	+ 7
Vejle »	140	84	+ 67	395	364	+ 9
Samsø	144	68	+112	329	284	+16
Odense Amt.....	142	76	+ 87	385	318	+21
Svendborg »	144	79	+ 82	396	337	+18
Langeland	157	72	+118	374	295	+27
Holbæk Amt.....	160	62	+158	366	291	+26
Sorø »	147	70	+110	357	303	+17
Frederiksborg »	169	65	+160	395	316	+25
Københavns »	178	70	+154	415	311	+33
Præstø »	160	71	+125	394	306	+29
Maribo Amt.....	143	73	+ 96	356	315	+13
Bornholm.....	137	62	+121	332	275	+21

og Nordøst. I Maanederne fra Januar til Maj forekom Vinde fra Retninger mellem Syd og Vest adskilligt hyppigere og nordlige og østlige Vinde noget sjældnere end normalt; November havde forholdsvis hyppigt østlige og nordøstlige, August nordlige og nordøstlige og September

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent.)

		N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober	1919	11	11	10	10	12	13	16	14	3
November	—	4	14	28	12	13	14	10	4	1
December	—	10	6	6	21	19	12	16	9	1
Januar	1920	5	4	2	13	16	21	27	10	2
Februar	—	3	2	2	8	16	26	30	11	2
Marts	—	2	1	7	21	20	16	21	11	1
April	—	4	8	19	12	11	20	18	5	3
Maj	—	4	6	11	12	11	18	22	11	5
Juni	—	10	7	12	12	7	7	19	22	4
Juli	—	2	2	5	14	14	20	30	11	2
August	—	15	12	5	9	10	17	20	11	1
September	—	5	6	21	14	12	13	13	14	2
Alle 12 Maaneder		6	7	11	13	13	17	20	11	2
Normal (32 Aar)		6	9	11	12	10	16	19	13	4

østlige og sydøstlige Vinde, medens Juli fik et betydeligt Overskud af sydvestlige, sydlige og sydøstlige Vinde, væsentlig paa de nordvestlige og nordlige Vindes Bekostning.

Tabel 6 indeholder Solskinstimernes Antal for hver Maaned og hele Landbrugsaaaret fra 8 Stationer, endvidere det samlede Antal Solskinstimer i Tidsrummet April—September inkl. tilligemed den tilsvarende 18-aarige Normal for Stationerne Aarslev, Bovbjerg og København. Naar undtages November, der gennemsnitlig fik 15 pCt. for lidt Solskin, var alle Maanederne fra Oktober til Marts forholdsvis solrige; i April var Solskinstimernes Antal gennemsnitlig 40 pCt. for lille, i Juni gennemsnitlig 20 pCt. for stort, medens Sommermaanederne iøvrigt omtrent fik det normale Antal. Hele Landbrugsaaaret havde gennemsnitlig 3 pCt. mere og Tidsrum-

met April—September inkl. gennemsnitlig 3 pCt. mindre
Solskin end normalt.

Tabel 6. Antal Timer med Solskin.

	Tylstrup	Bovbjerg	Aarslev (Fyn)	Lyngby	København	Tystofte	Næsgaard (Falster)	Bornholms Højskole
Oktober 1919	117	95	83	99	83	80	89	86
November —	54	44	20	30	24	33	23	16
December —	28	23	26	28	20	45	30	23
Januar 1920	44	40	46	39	30	53	43	29
Februar —	74	51	87	67	65	82	84	66
Marts —	112	87	108	127	117	136	137	124
April —	97	85	89	99	92	105	108	116
Maj —	259	224	216	188	175	230	221	226
Juni —	344	284	252	273	260	280	243	269
Juli —	219	160	197	257	246	246	238	316
August —	240	187	177	200	180	225	205	192
September —	153	118	118	160	154	153	160	—
Alle 12 Maaneder	1741	1398	1419	1567	1446	1668	1581	—
Normal for Aaret	—	1329	1403	—	1397	—	—	—
April—September inkl. 1920	1312	1058	1049	1177	1107	1239	1175	—
Normal (April—Septbr.) ..	—	1056	1123	—	1139	—	—	—

**Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs
Generalforsamling
den 7. Oktober 1920.**

(Sluttet fra S. 488.)

Beretning fra Selskabets Konsulent i Fjerkræavl.

Statskonsulent W. A. Kock: Til den sidst aflagte Beretning fra Selskabet skal jeg kun føje, at Interessen for Fjerkræavl er i stadig Fremgang, og de høje Priser paa Æg opfordrer jo ogsaa til i størst mulig Udstrækning at kaste sig over Fjerkræavl. Det er særlig Hønsene, Opmærksomheden har fæstnet sig paa, men ogsaa Gæssene har for mange Landbrug stor Interesse. Der er i Aar tillagt et betydeligt Antal Kyllinger og ligeledes ikke saa faa Gæs. I Udlandet er Sagen stadig Genstand for megen Interesse, da det under Krigen er gaaet betydeligt ud over Fjerkræbesætningerne. De Tal, der foreligger, viser f. Eks., at Holland og Belgien, som før Krigen havde omkring 12 Mill. Høns, nu er nede paa $3\frac{1}{2}$ à 4 Mill., og efter den sidste Opgørelse fra England er der derovre kun en Trediedel tilbage af det Fjerkræ, som fandtes før Krigen, saa det er ikke saa underligt, at man arbejder ihærdigt med Sagen i de forskellige Lande; i England er der nylig holdt Møder, hvor der blev slaaet stærkt til Lyd for, at der skulde udrettes et godt Arbejde for Fjerkræsagen i den kommende Tid. Vi staar godt rustede herhjemme i saa Henseende. — Jeg retter en hjertelig Tak til Selskabet for den Tid, jeg har virket under det.

Meddelelse om Selskabets Kontrol med
Korn- og Foderstoffer i Københavns
Frihavn.

Inspektør *James Høyer*: Da jeg i Fjor fra dette Sted afgav Beretning for 1919, begyndte jeg med at sige, at man ikke skulde vente meget, fordi Krigens Følger havde forskudt saa mange Ting, og ogsaa forrykket Importen af Korn- og Foderstoffer; og en Virksomhed som denne Kontrol, der er saa nøje knyttet til Importen, maa nødvendigvis lide, naar denne og Forbruget bliver mindre. Jeg kan i Aar begynde med de samme Ord, fordi Importen ikke er blevet særlig forøget siden i Fjor — lidt maaske, men ikke meget. Heller ikke Forbruget er stort, dels som Følge af den lille Import, dels som Følge af de kolossalt høje Priser. De vil altsaa forstaa, at Kontrollen ikke er, som den var i Aarene før Krigen. Nu skulde man tro, at mindre Import vilde gøre Arbejdet mindre; men tværtimod: det bliver større. Det lyder mærkeligt, men jeg skal forklare det. Som De ved, er Frihavnen blevet udvidet enormt mod Nord, og mange Dampere losses i den gamle Havn og ved Islands Brygge, saa Kontrollen har faaet et større Virkefelt, som baade kræver mere Arbejdstid og koster flere Penge. Men naar Aarene saa er daarlige for Kontrollen og Arbejdet derved bliver større, maa det naturligtvis bevirke, at Kontrollens Status bliver kolossalt forrykket til den gale Side. Foruden disse Vanskeligheder har vi haft som sædvanlig det stadige Krav fra Personalet om Lønforhøjelser. Vi har imødekommet disse Krav indtil en vis Tid; saa standsede jeg, fordi jeg ikke mente at kunne forsvare at efterkomme disse Krav. Jeg mener ikke, at de er underbyggede tilstrækkeligt.

Med Hensyn til Kontrollens Virksomhed og Importens Størrelse er det svært for mig paa dette Tidspunkt af Aaret at komme frem med Tal; men saa vidt jeg kan se, er Kontrollen noget større nu end i Fjor paa samme Tid, og ligeledes er Importen af Majs og navnlig Olieka-

ger noget større. Der menes nu at komme til Danmark 60—80,000 tons i Aar, saa det lader til, at Importen bliver bedre end i Fjor; men med de høje Priser er det tvivlsomt, om det vil faa Virkning i Retning af et større Forbrug. Som Dhrr. ved, er Majs endnu underkastet Centraalkontorets Kontrol; men der menes, at naar den Tonnage, der er stillet til Raadighed for Kontoret, bliver fri, vil Kontrollen ophøre, og saa vil der komme Frihandel. Om det vil gavne, véd man ikke, men der menes, at det mindre Begær her fra Europa til la Plata og Amerika maaske vil bringe lavere Priser i en nær Fremtid. Ligeledes kan det samme siges om Oliekager og Jordnødkager; det mindre Begær kan maaske svække de stramme Priser for Øjeblikket, men man kan ikke sige noget som helst med Sikkerhed. Vi er alle vænnede til i de senere Aar at være belavede paa Mærkeligheder, og man gør bedst i at regne foreløbig endnu med høje Priser og maaske lidt træg Import.

Det landøkonomiske Rejsebureau.

Meddelelse om Bureauets Virksomhed aflagdes af dets Leder, Landbrugskandidat *Ib Windfeld*: Allerede i Fjor var der en ret stærk Stigning i Antallet af Udlændinge, der søgte Bureauets Bistand, dels ved Planlægning af kortere eller længere Rejser her til Landet, dels vedrørende Oplysninger om forskellige Landbrugsspørgsmaal. Denne Stigning er yderligere fortsat i indeværende Aar, og Bureauet har ingen Sinde tidligere haft en saa travl Sommer. Arbejdet koncentrerer sig navnlig i Maanederne Maj, Juni, Juli, der i Særdeleshed er den Tid, hvor de udenlandske Selskaber søger hertil.

Af større Selskaber, der har faaet udarbejdet Rejseplaner i Aar, har der været ialt 12 mod 4 i Fjor, nemlig 7 engelske, 2 norske, 2 svenske og 1 hollandsk. Endvidere er der udarbejdet en Plan for et bøhmisk Selskab, som agter at gæste Danmark i den kommende Sommer. Af

de Selskaber, der har været her i Sommer, har særlig det, der omfattede Deltagerne i Landbohøjskolens Sommerkursus, lagt stærkt Beslag paa Bureauet, idet der efter Kursusets Afslutning paa Skolen blev foretaget en 3 Ugers Rejse rundt i Landet, en Rejse, som Bureauet helt og holdent maatte ordne, baade med Hensyn til Udarbejdelse og Oversættelse af Program, Hotelophold, Korrespondance med de forskellige Besøgssteder m. m.

Foruden disse Rejseselskaber har 76 Enkeltpersoner, mest Udlændinge, henvendt sig hertil for at faa planlagt Rejser. Disse Udlændinge, der tilhører snart sagt alle Nationer, har ofte faaet planlagt Rejser for 1 à 2 Uger, saa ogsaa dette kræver et betydeligt Arbejde.

Af Udlændinge, der har henvendt sig hertil med Anmodning om at faa anvist Pladser ved Landbruget, har der i Aar kun været 4. Derimod er der stadig et ret stort Antal af unge Danske, der ønsker at komme til Udlandet, og Bureauet har haft Henvendelse fra ialt 48. Heraf ønskede 16 at komme til England, 13 til Norge og Sverige, 4 til Tyskland, 4 til Holland, 4 til Frankrig, 3 til Schweiz og 4 til oversøiske Lande.

Et Spørgsmaal, der særlig synes at interessere mange af de Udlændinge, der kommer hertil, er Udstykning af Jord til Oprettelse af Husmandsbrug, og der har i Aar været bl. a. en hollandsk Kommission for at studere dette Spørgsmaal, ligesom der har været Udsendinge baade fra Norge og Sverige, der har ønsket at gøre sig bekendt dermed.

Medens Bureauet i tidligere Aar udelukkende har maattet klare sig med et Tilskud af 600 Kr. fra Julius Skrikes Stiftelse, har det i Aar for første Gang oppebaaret et Statstilskud af 1500 Kr.

Selskabets Hædersbelønninger.

Kontorchef Hertel: Selskabets Hædersbelønninger bestaar af Præmier af J. Pedersen-Bjergaards Legat, Due-

lighedsmedailler og Selskabets Sølvbægre. Pedersen-Bjergaards Legat er ikke uddelt endnu, det plejer først at ske i November-December Maaned, og der er ingen Meddelelse at give derom endnu.

Med Hensyn til Duelighedsmedaillerne er det vedtaget, at der aarlig skal uddeles 20, men der kommer langt flere Ansøgninger, end Selskabet kan imødekomme. I Aar er der indkommet 76 Ansøgninger, deraf 41 fra Jylland og 35 fra Øerne. Af Ansøgerne var 23 Kvinder, 53 Mænd. Præsidiet og Belønningsudvalget har drøftet Sagen og tildelt 9 Medailler til Ansøgere fra Jylland, 11 til Ansøgere fra Øerne. Af dem, der har faaet Medaillerne, er 5 Kvinder, 15 Mænd, nemlig:

Gaardbestyrer *Johannes Johansen*, »Egevang«, Sandvig, Mern. Tjenestekarl *Paul Peter Jørgensen*, Egby, Glostrup. Avlskarl *Søren Jensen*, Hornumkjær. Husmand *Jens Jensen*, Borup pr. Arden. Tjenestekarl *Kristen Jensen Kristensen*, Amnitsbøl pr. Vejle. Husejer *Rasmus Thomsen*, Estrup Fælle pr. Hørby. Tjenestepige *Trine Hansen*, Marienlyst pr. Vordingborg. Husmand *Niels Jørgensen*, Langstrup pr. Fredensborg. Tjenestepige *Ane Knudsen*, Skovlundegaard, Oustrup. Tjenestekarl *Rasmus Sørensen*, Nagelsti pr. Nykøbing F. Husmand *Jørgen Larsen*, Risinge pr. Ullerslev. Aftægtsmand *H. P. Hansen*, Rodemark pr. Stubbekøbing. Husbestyrerinde *Birgitte Rasmussen*, Torrild pr. Odder. Husbestyrerinde *Karoline Sørensen*, Østervang pr. Randers. Røgter *Søren Christensen*, Vangsgaard pr. Gærum. Arbejdsmand *Søren Hansen*, Dalby-Huse pr. Skibby. Røgter *Mads Kristian Nielsen*, Kajholm, Nørre Vraa. *Kristine Nielsen*, Tjenestepige, Venslev pr. Rude. Tyende *Mads Peter Jensen*, Krogsbølle pr. Otterup. Fodermester *Niels Kristiansen*, Sønder Esterbølle pr. Veflinge.

Disse Belønninger fordeler sig saaledes efter Amterne: Hjørring Amt 3, Aarhus Amt 3, Randers Amt 1, Aalborg Amt 1, Vejle Amt 1, Præstø Amt 2, Københavns

Amt 1, Frederiksborg Amt 2, Sorø Amt 1, Svendborg Amt 2, Odense Amt 1 og Maribo Amt 2.

Endvidere blev paa Mødet i Gaar 7 Husmænd kendt værdige til at modtage Selskabets Sølvbæger, 6 det store og 1 det almindelige. Men de kan ikke faa det allesammen i Aar. Selskabet har nemlig kun budgetteret 400 Kr. dertil; men skulde vi i Aar have fulgt Indstillingen og tildelt dem alle 7 Bægrene, vilde det paa Grund af Prisstigningen have kostet Selskabet ca. 3200 Kr. Det tillader Budgettet ikke. Præsidiets vedtog derfor i Gaar sammen med Belønningsudvalget, at der skal udgaa Meddelelse til Landboforeningerne om, at Selskabet foreløbig paa Grund af, at dets Midler er helt beslaglagte, i de kommende Aar ikke modtager Indstillinger om disse Belønninger foreløbig. De Folk, der nu er indstillede, vil vi søge at faa tildelt Bægrene i 1920, 1921 og 1922. De 7, der har faaet tildelt Bægrene, er:

Husmand *Ole Jørgensen*, Stenrøgel. Gaardejer *Jens Chr. Nielsen*, Graagaard. Husmand *Villads Knudsen*, Lem, Nørkede. Husmand *Lars Nielsen*, Skovlund. Husmand *Kristen Krøjgaard*, Nørmark. Husmand *Kristian Laurson*, Munklinte, Husmand *Marius Th. Jensen*, Hornum.

Den ledende Præsident: Det er et meget stort Arbejde, Belønningsudvalget udfører, og navnlig i Aar har det haft et meget stort Arbejde ved mange og tit besværlige Rejser for at efterse de Lodder, der er Tale om at give Præmier. Der er derfor Grund til her i Aften at bringe Belønningsudvalget en hjertelig Tak for dets fortræffelige Virksomhed, som vi ikke noksom kan paaskønne.

B. Meddelelser fra Præsidiets.

Tilsynet med Landhusholdningsselskabets Læresteder.

Forpagter *Sonne:* Selskabets 3-aarige Uddannelse af Landvæsenstærlinge kan i Aar fejre sin 100-aarige Be-

staaen, idet den iværksattes i 1820 og siden har været opretholdt som et betydeligt Led i Selskabets Virksomhed. Som Maal for Omfanget af denne Virksomhed kan jeg anføre, at i de 50 Aar, der sluttede med Aaret 1919, er der afgaaet 1186 udtjente Landvæsenlærlinge, som har erhvervet Selskabets Lærebrev. Selskabets Ledelse har forlængst været opmærksom paa Betydningen af, at der etableres nærmere Forbindelse mellem Lærestederne og Selskabet, som det kunde ske ved Udsendelse af kyndige Mænd, der kunde fungere som tilsynsførende Mellemed mellem Lærestederne og Selskabet. Allerede 1906 blev denne Foranstaltning iværksat; man overdrog Forstander *Tuxen* at varetage det, og han besøgte samtlige Læresteder og afgav Indberetning. Vi vilde meget gerne vedblivende have benyttet Forstander *Tuxen* som sagkyndig og interesseret Varetager af dette Hverv; men da Statens Bidrag til Selskabet i 1912—13 blev reduceret med 3200 Kr., savnede Selskabet Midler til vedblivende at opretholde den Foranstaltning. I 1915—16 blev der foretaget et Eftersyn af Lærestederne, velvilligt udført af to af Bestyrelsens Medlemmer, Forpagter *Schroll* for Øerne og Forstander *Larsen*, Malling, for Jyllands Læresteder. Imidlertid er man opmærksom paa, at Trangen til en saadan nærmere Forbindelse mellem Lærestederne og Selskabet er mindst ligesaa levende nu, som den nogensinde har været. De Udtalelser, som Kontorchef *Hertel* nylig fremførte med Hensyn til Læreforholdene, viser, at den Arbejderuro, som præger Tiden, ogsaa i høj Grad er følelig i Lærlingenenes Forhold, og Præsidiet føler sig overbevist om, at en saadan Tilsynsvirksomhed, som her er omhandlet, vilde bedst kunne udføres, naar man havde en enkelt dertil egnet Mand, som ved at føre Tilsyn paa samtlige Læresteder kunde bidrage til en sikkert attraktiv værdig Ensartethed i Lærestedernes Forhold overfor Lærlingene. Selskabet savner imidlertid vedblivende Midler til at praktisere Tilsynet i den Form; og kan man ikke

naa det bedste, maa man gribe til det næstbedste. Ud fra dette Synspunkt har Bestyrelsen rettet Anmodning til et Bestyrelsesmedlem i hvert Amt om at varetage Tilsynet med det paagældende Amts Læresteder. En saadan Henvendelse er udgaaet til 10 Bestyrelsesmedlemmer om at overtage Tilsynet med Lærestederne i de 10 Amter, og disse Henvendelser er blevet velvilligt besvarede. Tilsynet vil altsaa nu blive iværksat saaledes. Jeg tilføjer, at det er Hensigten i en nær Fremtid at samle de paagældende tilsynsførende Medlemmer til Drøftelse af den paagældende Tilsynsopgaves Natur og Behandling af de Spørgsmaal, der staaar i Forbindelse med dens rette Løsning; og man nærer saa Haab om, at det saaledes planlagte Tilsyn vil komme til at virke efter Hensigten. Jeg skal endnu føje til, at Præsidiets selvfølgelig meget paa-skønner den velvillige Besvarelse, som Henvendelsen til de paagældende Bestyrelsesmedlemmer har mødt.

Uddannelsen af Husholdningselever.

Kammerherre *Lüttichau*: Selskabets Præsidium og Bestyrelsesraad har i Aar og Dag beskæftiget sig med Tanken om at faa etableret en god Uddannelse af Husholdningselever i Landet og at skaffe passende Hjem for saadanne, som mulig maatte melde sig. Sagen blev indledet paa et Bestyrelsesmøde, hvor der blev nedsat et Udvalg paa 3 Personer til at overveje Spørgsmaalet og afgive Betænkning derom til Præsidiets. Betænkningen blev afgivet, og Præsidiets kunde i Hovedsagen tiltræde den, hvorefter det af Bestyrelsen blev vedtaget at nedsætte et Udvalg paa 3 Medlemmer, som det blev overladt Præsidiets at vælge. Præsidiets valgte dertil Proprietær *Willumsen*, Fru *Kirstine Nielsen*, Svejstrup Østergaard, og Fru *la Cour Madsen*, Baungaard Landhusholdningsskole. Det blev derefter paa et Bestyrelsesmøde vedtaget, at man skulde anmode Bestyrelsesmedlemmerne om at være Sel-

skabet behjælpelige med at udpege passende Læresteder, hvor disse kvindelige Husholdnings elever kunde anbringes. Arbejdet med denne Sag har ogsaa indeholdt overordentlige Vanskeligheder af samme Grund som nævnt for de mandlige Elevers Vedkommende. Det har vist sig ogsaa paa dette Omraade, at det, man i gamle Dage troede, at Kontrakt er Kontrakt, og Kontrakt skal holdes, ikke længere er til at stole paa. Ogsaa paa dette Omraade viser der sig overraskende Følger af det, der er Tidens Brøst, at man ikke mere staar ved en Aftale.

I April Maaned blev der her fra Selskabet udsendt en saadan Henvendelse til Bestyrelsesmedlemmerne, og Fristen for Besvarelsen blev sat til 1. Juli. Der var en Del, som svarede, at de ikke kunde finde passende Læresteder, men der blev ialt udpeget et Par og tyve Læresteder.

Herefter udsendtes der i Begyndelsen af Juli Maaned Meddelelse til Pressen om Sagen. Denne Meddelelse blev sendt til Landbrugsbladene og til godt et halvt Hundrede Provinsaviser Landet over. I denne Bekendtgørelse blev det meddelt, hvilke Fordringer der stilledes til de unge Piger, der vilde søge Ansættelse som Husholdnings elever under Selskabet, og Fristen for Indsendelse af Ansøgninger fra de unge Piger blev sat til 15. August. Der indkom ialt 10 Ansøgninger, og alle 10 Ansøgere blev antaget, hvorom der straks blev givet hver enkelt Meddelelse, idet det saa blev tilføjet, at de senere skulde faa Besked om, paa hvilket Lærested de skulde tage Plads.

Fordelingen af Eleverne til Lærestederne blev foretaget af Proprietær *Willumsen* sammen med Sekretariatet. Efter at dette var sket, satte Selskabet sig i Forbindelse med Lærestederne og tilbød dem en Elev; men her viste der sig en Del Vanskeligheder, idet en 7—8 af de Læresteder, man havde henvendt sig til, svarede, at de ikke kunde modtage nogen Elev, enten fordi de allerede havde antaget en anden Elev, eller fordi de alligevel ikke vilde

have Elev fra Landhusholdningsselskabet. Der gik da nogen Tid med at faa denne Side af Sagen i Orden, idet man, naar der kom afslaaende Svar paa vor Henvendelse til et Lærested, da maatte rette Henvendelse til et nyt Lærested; men omkring Midten af September Maaned var dog Anbringelsen af Eleverne i Orden, og der gik da straks Meddelelse til de enkelte Elever om, hvor de skulde tage Plads, samtidig med, at man henstillede til Lærestederne at sætte sig i Forbindelse med den unge Pige, som var anvist, for at træffe nærmere Aftale med hende angaaende hendes Ankomst m. v. I enkelte Tilfælde har Eleverne vist aflagt Besøg paa deres Læresteder og derved haft Lejlighed til at træffe mundtlig Aftale.

Straks efter, at disse Meddelelser var udsendt, skete det første Frafald, idet en Elevs Forældre besøgte det udpegede Lærested, og det viste sig da, at de Forudsætninger, hvorunder den unge Pige havde søgt Ansættelse som Elev under Selskabet, var ganske fejle. Hun, eller rettere hendes Forældre, havde helt misforstaaet Formaålet med Uddannelsen, og begge Parter blev da enige om at søge Forholdet løst, og dette skete.

De ser heraf, at det ikke har været uden Vanskeligheder at etablere Sagen, men at man ved Kontorets Energi i Hovedsagen har faaet den gennemført. Jeg tror, efter Diskussionen i Bestyrelsesmødet i Formiddags, at det vil kunne gaa bedre i Fremtiden; men det viser sig nødvendigt at give ordentlig lang Frist, baade idet man søger og efter Antagelsen. Det er ofte mindre Hjem, der antager de unge Piger, og for dem er det om at gøre at faa sig et virkelig nyttigt Menneske til Hjælp; er de ikke sikre paa at faa nogen Elev, og faar de det ikke at vide i Tide, antager de en Tjenestepige; saa er Værelset optaget, og der er ikke noget derved at gøre for Landhusholdningsselskabet. Men naar vi nu giver længere Frist, hvad vi ikke kunde gøre, da Sagen var ganske ny, har

Præsidiet Haab om, at Sagen skal komme i nogenlunde god Gænge.

Jeg vil ikke trætte de tilstedeværende med at oplæse Navnene paa Eleverne eller Lærestederne, hvor de er anbragte, men blot sige, at de er jævnt fordelte over hele Landet, og at Eleverne gennemgaaende er udgaaet fra Smaakaarshjem. Skulde jeg nævne noget, som jeg personlig ikke synes om, er det, at mange af Eleverne er alt for unge; men der er dog nogle op imod 20 Aar, og det er meget passende. En enkelt er kun 14 Aar; det er efter min Mening alt for tidligt at sende hende ud under fremmede Forhold i den Alder.

Landhusholdningsselskabet og Sønderjylland.

Kammerherre *Lüttichau*: Det vil sikkert være Medlemmerne bekendt, at Landhusholdningsselskabet i gamle Dage, da Sønderjylland forrige Gang var dansk, havde gode Forbindelser dernede, mange Medlemmer og Lejlighed til at udføre et godt Arbejde ogsaa der. Det blev nu drøftet i Præsidiet, den Gang Genforeningen nærmede sig, hvorledes man skulde forholde sig til Sagen. Man blev enig om, at det rette Øjeblik til at tage fat var, naar Genforeningen virkelig var gennemført og Grænsen afsat. Da dette var Tilfældet, fremførte vi idag paa Bestyrelsesraadets Møde Forslag om Henvendelse dels til den sønderjyske Presse, dels til de sønderjyske Landboforeninger om at tage det Arbejde op, som Landhusholdningsselskabet lægger Vægt paa, et Arbejde for det danske Landbrug; — og Selskabet føler den største Glæde ved, at det danske Landbrug nu ogsaa omfatter en stor Del af de Sønderjyder, som vi saalænge har higet efter at blive forenet med. Vi ansaa det altsaa for rigtigt — og det gjorde Bestyrelsesraadet ogsaa — at indlede Sagen

med en Skrivelse til Bladene i de 4 Amter dernede samt til de sønderjyske Landboforeninger.

Den Lovændring, som er nødvendig, vil vi senere paa Dagsordenen komme til at beskæftige os med. Desværre er jo paa Grund af det lange Tidsrum, som Adskillelsen med Sønderjylland har varet, saa mange af de gode Mænd, man dengang havde Samarbejde med, gaaet bort. Det blev netop i Dag indenfor Bestyrelsesraadet hævdet og tiltraadt af Præsidiet, at der i disse Skrivelser ogsaa skulde rettes en Appel til Sønderjyderne om at tage et Arbejde op for at skaffe Medlemmer til Landhusholdningsselskabet. Naar jeg nu i Aften har den Ære at tale til Medlemmer af Selskabet, vil jeg bede enhver af Dem, som har Berøring med Sønderjyder — og det har jo i denne Tid de fleste — om at virke for, at de bliver bekendte med Landhusholdningsselskabets Virkemaade, og hvorledes man bliver Medlem. Skaf os Medlemmer blandt deres bedste Folk; det er en Støtte for os her at komme i Forbindelse med Sønderjyderne.

Den fremtidige Udgivelse af Landøkonomisk Aarbog.

Lensgreve *Moltke*: Som allerede meddelt paa Bestyrelsesmødet i December Maaned i Fjor, henstillede Selskabet i Efteraaret 1919 til Ministeriet, at der blev ydet et aarligt Statstilskud af 1500 Kr. til Hjælp ved Udgivelsen af Landøkonomisk Aarbog. Ministeriet erklærede, at det vilde finde det rigtigst, at Staten overtog Udgivelsen af Bogen, naar Selskabet vedblivende vilde forestaa Redaktionen af den.

Der er nu herom i indeværende Aar ført Forhandlinger med Ministeriet, der har ført til, at Staten nu vil overtage Udgivelsen af Landøkonomisk Aarbog, medens Selskabet som hidtil besørger Redaktionen.

Selskabet har under disse Forhandlinger gentagne

Gange fremhævet, at det meget gerne vilde have Ret til at benytte Satsen til at tage Særtryk af Bogen til Selskabets Medlemmer, men Ministeriet mente det ikke rigtigt at indgaa herpaa. Selskabet har da henstillet til Ministeriet, at det, uanset til hvilken Pris Aarbogen bringes i Handelen, faar Ret til at købe et tilstrækkeligt Antal Eksemplarer til gratis Uddeling blandt sine Medlemmer til en Pris af 2 Kr. pr. Stk.

Ministeriet har givet Selskabet Tilladelse til at anskaffe til Uddeling blandt Selskabets Medlemmer det fornødne Antal Eksemplarer for Aaret 1921, men iøvrigt har Ministeriet forbeholdt sig sin Stilling for Fremtiden til Sagen.

Præsidiets har derefter foreslaaet Bestyrelsesraadet, at Selskabet køber 1100 Eksemplarer af Aarbogen for 1921 til gratis Uddeling blandt sine Medlemmer. Dette vil jo medføre en Udgift af ca. 2200 Kr. og er jo i og for sig en ret betydelig Udgift, men i Betragtning af, at Aarbogen for 1920 kostede Selskabet ca. 4200 Kr., er Udgiften til Anskaffelsen af Aarbogen for 1921 jo alligevel betydelig mindre.

Da Præsidiets sikkert tør gaa ud fra, at Selskabets Medlemmer sætter Pris paa at modtage Aarbogen, stiller det altsaa Forslag om at anskaffe denne for 1921, idet man paa Bestyrelsesmødet i Dag var enig om, at det vilde være rigtigt at gaa med til dette Forslag. Jeg tør maaske gaa ud fra, at Generalforsamlingen ogsaa vil slutte sig hertil. (Ophold). Jeg gaar altsaa ud fra, at Generalforsamlingen har billiget dette Forslag.

M i n d e s m æ r k e f o r a f d ø d e K a m m e r h e r r e
C a r l B e c h.

Kammerherre *Lüttichau*: Fra Foreningen af jydsk Landboforeninger har Landhusholdningsselskabet modtaget en Skrivelse af August i Aar om at være med til at

rejse en Mindestøtte for Kammerherre Bech. Denne Skrivelse havde jeg i Dag den Ære at forelægge for Bestyrelsesraadet med Præsidiets bedste Anbefaling, idet Landhusholdningsselskabet ligesom de andre i Skrivelsen nævnte Institutioner skylder Kammerherre *Bech* meget for den Tid, han har virket i Landbruget. Bestyrelsesraadet var enigt om, at det var rigtigt at vælge et Medlem til at tiltræde det Udvalg, der skal nedsættes til Sagens Forberedelse, og det valgte mig. Den Vanskelighed, man staar overfor, naar man fra Landhusholdningsselskabets Side skal arbejde for denne Sag, er den sædvanlige, som Selskabet desværre møder paa ethvert Omraade, at vi ingen Penge har. Man enedes da om at foreslaa Medlemmerne, som vil yde Bidrag til Mindesmærket for Kammerherre *Bech*, at de indsendte deres Bidrag gennem Landhusholdningsselskabet; derfor vilde de enkelte Giveres Navne jo alligevel kunne nævnes, men det vilde for Landhusholdningsselskabet være en Støtte, at Bidraget ydedes gennem os, og jeg synes ogsaa, det maatte være en tiltalende Tanke for Medlemmer og Tilhængere af Selskabet at give Bidrag paa den Maade. Alle Detailler i Planen er ikke drøftede, men de vil komme til Behandling paa et Møde, der skal afholdes mellem de forskellige Institutioner, derunder ogsaa, hvor Mindesmærket i sin Tid skal rejses. Jeg har i Pressen set, at Kammerherre *Bechs* Søn beholder Ejendommen Engelsholm; det er muligt, at Mindesmærket skal rejses der, men derom kan intet udtales paa nærværende Tidspunkt. Det blev udtrykkelig udtalt i Dag under Diskussionen, at man ikke har tænkt sig noget meget stort Beløb, men at det skulde være et nogenlunde enkelt Mindesmærke, og det er mig om at gøre at nævne dette med det samme til Opmuntning for dem, der ikke kan afse et stort Bidrag, til dog at fremkomme med de smaa. Jeg vil gerne anbefale denne Sag paa det bedste.

C. Forslag fra Præsidiets.

Forslag om, at Bestemmelserne i Lovenes § 4 og § 6 om, at Selskabets Bestyrelsesraad bestaar af indtil 36 Medlemmer, og at de 18 af disse vælges frit ved almindelig Stemmegivning, ændres henholdsvis til 44 og 22.

Kammerherre *Lüttichau*: Jeg tillod mig allerede ved en anden Sag, som jeg før omtalte, at sige, at vi vilde komme ind paa en saadan Lovændring, og i det, Grev *Moltke* før sagde, ligger jo en tydelig Motivering, ja jeg kan næsten sige Nødvendigheden af at foretage en Ændring af Lovene som den foreslaaede. Dersom Lovændringen bliver vedtaget i Aften, skal den paany forelægges for den ordinære Generalforsamling næste Aar og der vedtages med mindst tre Fjerdedel af de mødte Stemmer for at faa Lovkraft. Jeg antager ikke, at jeg behøver at udtale mig nøjere om den Sag, da det er saa simpelt som, at to og to er fire, at den bør gennemføres. Men alle Udtalelser er alligevel velkomne.

Den ledende Præsident: Er der nogen, der ønsker Ordet? (Ophold). Da det ikke er Tilfældet, beder jeg dem, der stemmer for Forslaget, række Haanden i Vejret. (Ophold). Forslaget er énstemmigt vedtaget.

Forslag om, at Bestemmelsen i Lovenes § 2 om, at det aarlige Medlemskontingent er 20 Kr., udgaar.

Forslag om, at Medlemskontingentet foreløbig fastsættes til 30 Kr. aarlig.

Den ledende Præsident: D'Hrr. vil erindre, at det paa Generalforsamlingen i Fjor blev vedtaget, at Bestemmelsen i Lovenes § 2 om, at det aarlige Medlemskontingent er 20 Kr., skal udgaa; men da det er en Lovændring, skal

Forslaget ogsaa fremlægges for Generalforsamlingen i Aar, hvor det for at træde i Kraft skal vedtages med mindst $\frac{3}{4}$ af de mødte Medlemmers Stemmer. Ligeledes vedtoges det, som det vil erindres, at hvis Lovændringen bliver vedtaget nu, skal Medlemskontingentet til Selskabet foreløbig forhøjes med 10 Kr., altsaa til 30 Kr. aarlig. Denne Forhøjelse er absolut nødvendig. Selskabet havde den 31. Marts 1919 en Gæld paa ca. 4600 Kr. Regnskabsaaret 1919—20 har givet et Underskud paa godt 6000 Kr., saa Selskabet den 1. April i Aar stod med en Gæld paa ca. 10,700 Kr. Hvis vi lader Medlemskontingentet blive staaende ved de 20 Kr., vil Underskudet vokse med ca. 10,000 Kr. aarlig, og selv naar vi forhøjer det til 30 Kr., vil Regnskabet knebent kunne balancere, selv om der ikke sker yderligere Prisstigninger. Jeg skal derfor foreslaa, at Generalforsamlingen nu endelig vedtager det paa Generalforsamlingen i Fjor én Gang vedtagne Forslag om, at Bestemmelsen i Lovenes § 2 om, at det aarlige Medlemskontingent er 20 Kr., udgaar.

Da ingen ønskede Ordet om dette Forslag, gik man til Afstemning, hvorved Forslaget enstemmigt vedtoges.

Den ledende Præsident: Jeg tør maaske derefter gaa ud fra, at d'Hrr. nu ogsaa endeligt vil vedtage det ligeledes i Fjor een Gang vedtagne Forslag om, at Medlemskontingentet fastsættes til 30 Kr. aarlig.

Da heller ingen ønskede Ordet om dette Forslag, gik man til Afstemning, hvorved Forslaget enstemmigt vedtoges.

Virksomhedsplan for Aaret 1921—22.

Budget for Aaret 1921—22.

Kasserer *Knudsen:* Forslaget til Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1921—22 findes omdelt paa Pladserne. Det foreligger i den Form, hvori det er blevet vedtaget ved det Bestyrelsesmøde, der er afholdt i Dag.

Forslag til Virksomhedsplanen indeholder ingen Ændringer; Planen er ganske i Overensstemmelse med den, der gælder for indeværende Aar.

Forslag til Budgettet er for de fleste Posters Vedkommende overensstemmende med Budgettet for indeværende Aar; men der er dog paa enkelte Poster Ændringer, endog ret væsentlige Ændringer, og jeg skal til-lade mig at gøre opmærksom paa, hvori disse Ændringer bestaar.

Paa den første Konto: A, 1, Medlemskontin-genter, er der foretaget Forandring, idet der paa Ind-tægtssiden er foreslaaet en Forhøjelse paa 11,000 Kr., nemlig fra 20,500 Kr. til 31,500 Kr. paa Grund af For-højelsen af Medlemskontingentet fra 20 Kr. til 30 Kr. og Forøgelse af Medlemsantallet.

Konto A, 8, Husdyrbruget, foreslaas nedsat med 3000 Kr. som Følge af, at Statstilskudet til Gedeav-lens Fremme er bortfaldet, efter at Administrationen af Statsbevillingen hertil er overgaaet til De samvirkende Gedeavlsforeninger.

Konto A, 9, Mælkeribruget, er paa Udgifts-siden foreslaaet forhøjet med 300 Kr., nemlig fra 4600 Kr. til 4900 Kr., idet Mejerikonsulenten har faaet sin Rejsekonto forhøjet med dette Beløb.

Paa Konto A, 10, Udarbejdelse og Tryk-ning af landøkonomiske Skrifter, er der paa Udgiftssiden foreslaaet en Nedsættelse af 2500 Kr., nemlig fra 14,000 Kr. til 11,500 Kr., paa Grund af, at Udgivelsen af »Landøkonomisk Aarbog« fremtidig sker ved Landbrugsministeriets Foranstaltning, saaledes at Udgifterne afholdes af Statskassen.

Konto A, 11, Anskaffelse og Uddeling af Skrifter, — er paa Udgiftssiden foreslaaet for-højet med 2200 Kr., nemlig fra 400 Kr. til 2600 Kr., paa Grund af, at Selskabet agter, i hvert Fald foreløbig, at vedblive med at sende sine Medlemmer »Landøkonomisk

Aar bog«, som fremtidig maa købes hos Landbrugsministeriet for en Pris, der foreløbig er sat til 2 Kr. pr. Eks-emplar.

Konto A, 20, Husleje og Inventarium, er paa Indtægtssiden foreslaaet nedsat med 100 Kr., nemlig fra 1900 Kr. til 1800 Kr. Denne Nedsættelse fremkommer ved, at Selskabet hidtil har faaet en Huslejegodtgørelse paa 300 Kr. fra Foreningen »Dansk Samvirke«, der nu er flyttet, medens Foreningen af danske Landbrugskandidater, som har Kontor i Selskabets Lokaler, kun skal betale 200 Kr. i Husleje.

Konto A, 21, Kontoret, er paa Udgiftssiden foreslaaet forhøjet med 1300 Kr., nemlig fra 5000 Kr. til 6300 Kr., paa Grund af den stedfundne Prisstigning paa forskellige Kontorsager, saasom Papir, Porto, Telefon, Lys og Rengøring.

Paa Konto A, 25, Udgivelsen af »Tidsskrift for Landøkonomi«, foreslaas Udgiftssiden forhøjet med 1500 Kr., nemlig fra 11,500 Kr. til 13,000 Kr., paa Grund af den Stigning, der har fundet Sted i Udgifterne til Trykning og Papir til Tidsskriftet.

Den sidste Konto under dette Afsnit, A, 26, Landøkonomisk Rejsebureau, er foreslaaet forhøjet med 2000 Kr., nemlig fra 600 til 2600 Kr., som Følge af Stigning i Udgifterne til Honorar og Medhjælp til Lederen af Bureauet. Indtægterne er forøgede dels ved et Statstilskud paa 1500 Kr. og dels ved et forventet forøget Tilskud paa 500 Kr. fra Julius Skrikes Stiftelse.

Endelig skal jeg under Afsnit A henlede Opmærksomheden paa et Forslag, der fremkommer under Konto 19, Lønninger og Enkeunderstøttelser. Som det blev oplyst i Kontorchef Hertels Beretning, er der fra 1. November i Aar antaget en ny Kontorbetjent i Selskabet. I Henhold til § 12 i Selskabets Love skal hans Løn bestemmes af Generalforsamlingen, og det foreslaas at yde ham samme Gage og Dyrtidstillæg m. v. som den

afgaaede Kontorbetjent. Dette fremgaar indirekte af Budgettet, nemlig derved, at der i den Anledning ingen Ændring er foreslaaet paa Konto A, 19.

Paa Grund af den herskende Dyrtid har det ikke kunnet undgaas, at Selskabet i de sidste Par Aar har maattet stifte Gæld. Ved Slutningen af Regnskabsaaaret 1919—20, altsaa den 31. Marts i Aar, udgjorde Selskabets Gæld ca. 10,700 Kr. Indeværende Aar, altsaa 1920—21, vil antagelig give et lille Overskud paa nogle faa Hundrede Kroner, saa at Gælden den 1. April 1921 maa antages at blive ca. 10,000 Kr. Budgettet, som det foreligger trykt her, udviser et Overskud paa 280 Kr.; herefter skulde Gælden den 31. Marts 1922 — altsaa ved Slutningen af det Regnskabsaar, som Budgettet skal gælde for — blive lidt under de 10,000 Kr., selvfølgelig under Forudsætning af, at Budgettet kan overholdes. Men i Virkeligheden vil Gælden blive noget større, efter at det ved Bestyrelsesmødet i Dag er vedtaget at tilstaa Understøttelser til Assistent *A. P. Jensens* Enke og til Kontorbetjent *Teisen*, henholdsvis paa 400 og 600 Kr. Budgettet vil da yderligere blive belastet med disse 1000 Kr. Denne Udgiftspost har ikke kunnet opføres paa Budgetforslaget, da der ikke var taget Bestemmelse derom, da Budgettet blev trykt.

Under Afsnit B, Legatmidler og Fonds, henlagte under Selskabet, er der paa Konto 18, -Etatraad Harald Holme's og Hustru Anna Holme, født Hebert's Legat, foreslaaet en Forhøjelse af 4500 Kr., nemlig fra 40,000 Kr. til 44,500 Kr., hvilket svarer til Legatrenten, efter at Boet er afsluttet, Arveafgiften betalt og en Retssag mod en af Arvingerne efter Legatstifterne er afgjort.

Kontorchef *H. C. Larsen*: Jeg vil gerne henlede Opmærksomheden paa Ønskeligheden af, at Budgettets Konto A, 19 forhøjes med de 1000 Kr., som Bestyrelsen, efter hvad jeg hører, i Dag har vedtaget skal ydes som Understøttelse til Assistent *A. P. Jensens* Enke og til Kon-

torbetjent *Teisen*. Jeg vil henstille, at det rettes paa Budgettet, inden det vedtages, altsaa at Konto A, 19 forhøjes fra 12,310 Kr. til 13,310 Kr.

Kasserer Knudsen: Det er rigtigt. Men skal vi endelig forandre det trykte, er der endnu en lille Forandring, som jeg ikke har nævnt. Paa Konto A, 19 findes nemlig opført Pension til *Kasserer Hertels* Enke, og da hun er afgaaet ved Døden for faa Dage siden, maa dette Beløb trækkes fra. Budgettet bliver saaledes kun at forhøje med 700 Kr.

Den ledende Præsident: Ønsker nogen at gøre Bemærkninger i Anledning af Budgettet eller Virksomhedsplanen? (Ophold). Da det ikke er Tilfældet beder jeg dem, der stemmer for de foreliggende to Forslag med den nu foreslaaede Ændring af Budgettet, række Hænderne i Vejret.

Budgettet med den foreslaaede Ændring samt Virksomhedsplanen vedtoges enstemmigt.

Den ledende Præsident: Dagsordenen er hermed udtømt, og jeg hæver Generalforsamlingen.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1919.

X.

Beretning fra Statskonsulent Fr. Hansen.

Min Konsulentvirksomhed har som sædvanlig hovedsagentlig været knyttet til de landøkonomiske Foreningers Planteavlsarbejder. Om disses Omfang giver nedenstaaende Tabel en summarisk Oversigt.

Planteavlsarbejderne i Jylland 1917—19.

	Foreningen af jyske Landboforeninger			De samvirkende jyske Husmandsforeninger		
	1917	1918	1919	1917	1918	1919
Antal Markforsøg.....	1143	1020	1147	373	327	409
Antal Foreninger						
med Forsøg.....	72	72	78	37	42	35
— Præmiering af hele						
Markbrug	13	13	12	87	118	130
— — af enkelte						
Afgrøder	8	9	12	125	175	219
— — af Have-						
brug	6	8	8	146	199	260
— Forevisningsmarker .	37	34	35	51	50	54
— Forevisningshaver ..	16	15	16	—	28	35
— Planteavlsudstillinger	21	29	31	34	46	54
— Fremavl af Sædekorn	27	31	28	15	20	74
— Indkøb af Markfrø..	43	46	45	33	40	41

Af Tabellen ses, at Krigens Ophør har bragt noget mere Liv i Planteavlsarbejdet. Det er navnlig Gødningsforsøgene og Sortsforsøgene, der er forøget i begge Foreninger. Præmieringen af hele Markbrug saavel som Dele deraf er benyttet langt mere i Husmandsforeningerne end i Landboforeningerne. Det samme gælder Præmieringen af Havebrug. Forevisnings-Marker og -Haver saavel som Planteavlsudstillinger er ligeledes benyttet langt stærkere af Husmandsforeningerne end af Landboforeningerne. Det er næppe nogen Tilfældighed, at Forholdet udvikler sig saaledes. De nævnte Foranstaltninger egner sig fortrinsvis til at samle sit Publikum fra mindre Kredse, der knyttes derved lettere mere personlig Interesse til Markerne og Haverne eller Udstillingerne. Det er ogsaa karakteristisk, at ved Landboforeningernes Forevisningsmarker og Haver er kun afholdt 14 Møder, antagelig med Foredrag, hvorimod der ved Husmandsforeningernes Forevisningshaver og Marker er afholdt 66 Foredrag. Der er ingen Tvivl om, at dette ogsaa bidrager til at gøre de mange smaa Forevisningssteder mere frugtbringende. Blandt alle Forevisningsmarker og Udstillinger er dog den, som Foreningen af jyske Landboforeninger hvert Aar forbinder med sine Ungskuer, en smuk Nr. 1. Den Idérigdom og Energi, som lægges for Dagen ved disse Udstillinger, er beundringsværdig, og den gør sin store og gode Virkning.

Et Særkende ved disse Udstillinger er, at der hvert Aar er taget en enkelt Side af Planteavlen op til en grundig og alsidig Belysning, et Aar Gødskningen, et andet Aar Kartoffel- og Rodfrugtdyrkningen, et tredje Aar Græsmarkerne o. s. v. Det tør sikkert antages, at denne Specialisering af Arbejdet paa Udstillingerne bidrager meget til, at Tankerne om og Iværksættelsen af de enkelte Arbejders Specialisering i Foreningslivet faar deres Næring. Det forløbne Aars karakteristiske Fremtoninger i saa Henseende er Dannelsen af den saakaldte »Græs-

marksforening« og »Kartoffeldyrkerforening«. Idéen til Dannelsen af disse Foreninger er, saa vidt jeg ved, udgaaet fra ham, som er Sjælen i Foreningen af jydsk Landboforeningers Udstillinger, Konsulent M. K. Kristesen, og der er næppe Tvivl om, at de nævnte ny Foreningers gode Start for en væsentlig Del skyldes det gode Forarbejde, han gennem Udstillingerne og paa anden Maade har haft Lejlighed til at udøve. Jeg har til at begynde med stillet mig noget skeptisk over for denne Deling af Arbejdet i Specialforeninger, idet jeg frygtede for, at det vilde svække Arbejdet i de bestaaende Landboforeninger og Husmandsforeninger. Kendsgerningen synes imidlertid at pege i modsat Retning, hvorfor jeg selvfølgelig ogsaa har overvundet min reservede Holdning i saa Henseende.

Grundforbedringsarbejderne, Vandaflledning og Kalktilførsel er fremdeles lige paatrængende og ønskelige, men trods alle Tilbud om Hjælp til Planlægning af disse Arbejder, saa er de nu næsten umulige at gennemføre for medelst de høje Priser. Et lokalt Mergelselskab her paa Egnen, som før Krigen fik udkørt Mergel med 30 pCt. kulsur Kalk for $2\frac{1}{2}$ Kr. pr. Kubikmeter, skal nu betale 14 Kr. pr. Kubikmeter, hvilket svarer til en Udgift af 150 à 280 Kr. pr. Td. Ld. Der skal Dristighed til at ofre et saadant Udlæg paa Sandjorder, som før Krigen kostede 150 à 300 Kr. pr. Td. Ld., og som oftest kun giver 5 à 8 Fold Korn pr. Td. Ld. Resultatet er ogsaa blevet, at Selskabet ikke har turdet og ej heller paa Grund af Pengemangel kunnet optage sin Virksomhed igen. Markerne maa fremdeles mangle den haardt tiltrængte Kalk. Lignende er Forholdene desværre mange Steder. Hedselskabet oplyser saaledes, at 38 tilsvarende Mergelselskaber med ca. 100,000 Tdr. Ld. stærkt kalktrængende Jord ligger stille og venter paa gunstigere Tider for at komme i Gang. Af Selskabets Beretning om udførte kulturtekniske Arbejder fremgaar ligeledes, at Omkostnin-

gerne ved Vandreguleringer og lignende er gaaet op til 1000 à 1600 Kr. pr. Hektar, hvilket er Tal, som en tænkende Jordbruger kan blive noget betænkelig ved. Men paa den anden Side vidner det store Antal Sager af denne Art, som Selskabet har til Behandling, om, at Landmændene gerne vil have disse Arbejder udført.

Min Virksomhed som Konsulent og Forsøgsleder har medført 165 Rejsedage, hvoraf 23 som Medlem af Det tekniske Landbrugsudvalg, 14 Dage som Medlem af en Kommission angaaende Afvandingsforholdene ved Nissum Fjord, 60 Dage ved Udvalgsmøder og lign. i Landboforeningerne og Husmandsforeningerne og andre Foreninger, 27 Dage ved Vejledninger og 41 Dage angaaende Forsøgsstationens Ledelse, Foredragsmøder og lign. Af Foredrag har jeg holdt 6, Besvarelsen af Breve og Skrivelser har været omtrent som foregaaende Aar. Telefonbesvarelser ligeledes. Om min Virksomhed som Forsøgsleder tillader jeg mig at henvise til den til Statens Planteavlsudvalg afgivne Beretning.

